

NORGES OFFICIELLE STATISTIK.

Fjerde Række Nr. 128.

Beretning

Sundhedstilstanden og Medicinalforholdene

i Norge 1903,

med Karter.

51^{ende} Aargang.

*(Rapport sur l'état sanitaire et médical pour l'année 1903,
avec cartes).*

51ième année.

Udgiven af

Direktøren for det civile Medicinalvæsen.

(UN RÉSUMÉ EN FRANÇAIS SE TROUVE PAGE VII).

KRISTIANIA.

I KOMMISSION HOS H. ASCHERHOUG & CO.

1905.

Preis: Kr. 1.00.

NORGES OFFICIELLE STATISTIK.

Fjerde Række Nr. 128.

Beretning

om

Sundhedstilstanden og Medicinalforholdene

i Norge 1903,

med Karter.

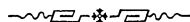
51^{ende} Aargang.

*(Rapport sur l'état sanitaire et médical pour l'année 1903,
avec cartes).*

51ième année.

Udgiven af
Direktøren for det civile Medicinalvæsen.

(UN RÉSUMÉ EN FRANÇAIS SE TROUVE PAGE VII).

KRISTIANIA

I KOMMISSION HOS H. ASCHEHOUG & Co.

1905.

For Aarene 1882—1897 se Norges officielle Statistik, Tredie Række.
For Aarene 1898—1902 se Norges officielle Statistik, Fjerde Række
Nr. 1, 27, 55, 77 og 103.

Indhold.

(Table des matières).

	Side.
A. Almindelig Beretning om Sundheds- og Medicinalforholdene i Riget 1903. (Rapport général sur l'état sanitaire et médical en Norvège pendant l'année 1903).	1*
Fortegnelse over Tabellerne. (Liste des tableaux).	
I. Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinal-personale.....	1*
(Division médicale, superficie, population, nombre des médecins, des dentistes, des sages-femmes, des aides-vaccinateurs, des pharmacies).	
II. Dødeligheden i Riget, dets Bygder og Byer	6*
(La mortalité dans le royaume, dans les communes rurales et dans les villes).	
III. Dødeligheden i Byerne	7*
(La mortalité dans les villes).	
IV. Døde i Forhold til 1000 levende Fødte	9*
(Nombre des décès par 1000 enfants nés vivants).	
V. Samtlige af Lægerne anmeldte Tilfælde af epidemiske Sygdomme, fordelte paa Amter	10*
(Les maladies épidémiques dans les départements).	
VI. De af Lægerne opgivne Tilfælde af epidemiske Sygdomme efter Maaned, Kjøen og Alder	14*
(Le nombre des cas connus des maladies épidémiques par mois, par sexe et par âge).	
VII. De i Byerne anmeldte epidemiske Sygdomme	16*
(Les maladies épidémiques dans les villes, par mois).	
VIII. Epidemiske Sygdomme i Amternes Byer	17*
(Les maladies épidémiques dans les villes par départements).	
IX. Angrebne af 1000 Indvaanere af Tyfoidefeber, Skarlagensfeber, Difteri og Lungebetændelse.....	19*
(Nombre des cas de la fièvre typhoïde, de la scarlatine, de la diphthérie et de la pneumonie par 1000 habitants).	
X. Dødsfald paa Barselseng	20*
(Décès pendant les couches).	

XI.	Dødsaaarsager for Barselkvinder. Døde efter obstetriciske Operationer. (<i>Causes de décès pendant les couches; décès après des opérations obstétricales</i>).	Side. 21*
XII.	Paa Sygehusene indkomne Tilfælde af Gonorré og Uretrit..... (<i>Cas nouveaux de gonorrhée et de la uréthrite dans les hôpitaux</i>).	22*
XIII.	Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af veneriske Sygdomme..... (<i>Cas des maladies vénériennes traités en dehors des hôpitaux</i>).	23*
XIV.	Til- og Afgang af Spedalske i Stiftelserne (<i>Tableau des lépreux dans les hospices</i>).	25*
XV.	Opgave over samtlige Spedalske i Riget og deres Bevægelse i og udenfor Stiftelserne i Aarene 1856—1900 (<i>Tableau des lépreux pendant les années de 1856—1900</i>).	26*
XVI.	Oversigt over Antallet af Spedalske, Indlæggelse i Stiftelserne m. m. amsvis, særskilt for Sygdomsform og Køn i Aarene 1856—1900..... (<i>Tableau des lépreux par forme de la maladie et par sexe en 1856--1900</i>).	27*
XVII.	Anmeldte Tilfælde af tuberkulose Sygdomme ifølge de indsendte Ud- drag af Tuberkuloseprotokollerne..... (<i>Cas des maladies tuberculeuses d'après les registres des commissions de santé</i>).	28*
XVIII.	Dødeligheden af Lungetuberkulose i de forskellige Amter for Aarene 1900—1902 (<i>Mortalité par la phthisie dans les départements pendant les années de 1900—1902</i>).	36*
XIX.	Procentforhold af Dødsfald af Lungetuberkulose til samtlige opgivne Dødsaaarsager og til Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme for Byer og Bygder..... (<i>Mortalité par la phthisie relativement aux toutes causes de décès et aux causes de décès non épidémiques dans les villes et dans la campagne</i>).	38*
XX.	Antallet af Sindssyge, forpleiede med Statsbidrag efter Lov af 27/6 1891 og de samlede Udgifter ved deres Forpleining for Stat og Kommuner..... [<i>Le nombre des aliénés, dont l'entretien est partiellement à la charge de l'État d'après la loi du 27/6 1891, et le total de l'entretien de ces aliénés (les frais de l'État et des communes ensemble)</i>].	40*
XXI.	Uddrag af Jordmødrenes Bøger (<i>Extrait des registres des sages-femmes</i>).	42*
XXII.	Af Lægerne udførte obstetriciske Operationer (<i>Opérations obstétricales, faites par les médecins</i>).	44*
XXIII.	Obstetriciske Operationers Udfald for Mødre og Børn (<i>Résultats des opérations obstétricales pour les mères et pour les enfants</i>).	46*
XXIV.	Tvillingfødsler med kunstig Forløsning (<i>Jumeaux nés après des opérations obstétricales</i>).	47*
XXV.	Udfald af de obstetriciske Operationer efter de forskellige Indika- tioner..... (<i>Résultats des accouchements: a) par forceps, b) par version, c) par extraction, d) des accouchements prématurés artificiels, e) par opération césarienne, f) par perforation, g) par embryotomie, h) par avortement provoqué — d'après les indications différentes</i>).	48*

XXVI.	Fødte og Døde	Side. 51*
	(<i>Naissances et décès</i>).	
XXVII.	Fødte og Døde i Bygderne og Byerne	52*
	(<i>Nombre des naissances et des décès dans la campagne et dans les villes</i>).	
XXVIII.	Procentforhold mellem de af Lægerne opgivne Dødsfald med kendt Aarsag og de ialt indtrufne Dødsfald inden Amtene (Bydistrikt og Landdistrikt) samt i de enkelte Lægedistrikter	54*
	(<i>Décès totaux et décès par cause connue dans les départements et dans les districts civils médicaux</i>).	
XXIX.	De hyppigste af Lægerne opgivne Dødsårsager ved Sygdom	56*
	(<i>Causes des décès (morts par accidents non compris) classées par ordre de fréquence</i>).	
XXX.	Vakcinerede	57*
	(<i>Vaccination</i>).	
XXXI.	Oversigt over en Del udførte retsmedicinske Forretninger	58*
	(<i>Liste des actes médicaux forenses</i>).	
XXXII.	Apothekene og deres Personale	64*
	(<i>Des pharmacies et de leur personnel</i>).	
XXXIII.	Syfilis paa Sygehusene	68*
	(<i>La syphilis dans les hôpitaux</i>).	
XXXIV.	Tabel over Tilfælde af Sindssygdom, behandlede paa Sygehus	70*
	(<i>Mouvement des aliénés dans les hôpitaux</i>).	
XXXV.	Antal af de paa Sygehusene behandlede Syge	72*
	(<i>Mouvement des malades dans les hôpitaux</i>).	
XXXVI.	Kjendte Dødsårsager	76*
	(<i>Causes de décès</i>).	
XXXVII.	Kjendte Dødsårsager i Riget efter Køn og Alder	84*
	(<i>Causes de décès par sexe et par âge</i>).	
XXXVIII.	Kjendte Dødsårsager i Byerne	92*
	(<i>Causes de décès dans les villes</i>).	
XXXIX.	Kjendte Dødsårsager i Byerne efter Køn og Alder	102*
	(<i>Causes de décès dans les villes par sexe et par âge</i>).	
XL.	En Del af Lægerne behandlede epidemiske Sygdomme, fordelt paa Lægedistrikter og Maaneder	110*
	(<i>Cas de quelques maladies épidémiques par districts civils médicaux et par mois</i>).	

B. Beretninger for de enkelte civile Overøvrighedsdistrikter.
(*Rapports spéciaux pour les départements différents*).

I.	Kristiania By	1
II.	Akershus Amt	24
III.	Smaalenenes —	33
IV.	Buskerud —	42
V.	Jarlsberg og Larvik —	56

		Side.
VI.	Hedemarkens Amt	65
VII.	Kristians —	79
VIII.	Bratsberg —	92
IX.	Nedenes —	106
X.	Lister og Mandal —	116
XI.	Stavanger —	124
XII.	Søndre Bergenhus —	141
XIII.	Bergens By	156
XIV.	Nordre Bergenhus Amt	170
XV.	Romsdals —	184
XVI.	Søndre Trondhjems —	197
XVII.	Nordre —	221
XVIII.	Nordlands —	239
XIX.	Tromsø —	261
XX.	Finmarkens —	271
 C. Anhang.		
<i>(Appendices).</i>		
1.	Sundhedsforskrifter, approberede i 1903. <i>(Règlements sanitaires communaux, approuvés en 1903).</i>	287
2.	Love, kongelige Resolutioner, Skrivelser m. m. vedkommende Medicinalvæsenet, udfærdigede i 1903	333

En 1903 l'état sanitaire du royaume a été, en général, satisfaisant. Le chiffre total des cas connus des maladies aiguës épidémiques a été 161 860 (en 1902: 144 153). Parmi les maladies prédominantes il faut citer les suivantes: Le typhus a été peu fréquent, n'étant pas connu en dehors du département de Finmarken, avec l'exception d'un cas isolé et fatal dans le département de Smaalenene. La fièvre typhoïde a été plus fréquente que pendant l'année précédente, mais moins que d'habitude. Dix-neuf légères cas de variole se sont montrés dans deux départements. La scarlatine a continué son cours épidémique notamment dans quelques districts de l'Est (la mortalité des cas connus a été 3,3 p^{ct}.). La rougeole a été très repandue notamment dans la ville de Bergen et dans quelques autres villes. La diphthérie était plus fréquente que pendant l'année précédente; mortalité 7,8 p^{ct}. La coqueluche était assez repandue dans les départements de l'Ouest et du Nord. Les maladies catarrhales ont été moins nombreuses que d'habitude. La grippe a régné en épidémie dans presque tout le pays, la pneumonie était moins fréquente que d'habitude; la mortalité en a été 15,2 p^{ct}. Les affections gastriques ont été de fréquence générale.

La mortalité calculée d'après la population supposée au milieu de l'année, c'est à dire 2 266 400, a été de 14,8 sur 1 000. Le nombre des décès a été des 33 567, celui des mort-nés 1 647. Le nombre des naissances 65 155 a dépassé de 29 588 le nombre des décès.

914 ont péri par suite d'accidents malheureux, 142 par suicide, 11 par homicide.

Parmi les 32 500 décès (morts par accidents etc. non compris), les médecins ont indiqué la cause pour 27 375 (84,2 p^{ct}.). Le plus grand nombre est occasionné par les maladies suivantes: la phthisie et les tubercules pulmonaires (4 488), la décrépitude (3 965), les maladies cancéreuses (2 112), la bronchite aiguë et la pneumonie catarrhale (1 471), la pneumonie (1 447), la méningite tuberculeuse et les autres affections tuberculeuses en dehors des p^{ou}mons (1 377), les maladies organiques du coeur (1 339), l'apoplexie et l'embolie cérébrale (1 226), la débilité congénitale (923), la bronchite chronique (852), la diarrhée et la cholérine (691), la maladie de Bright (689), la paralysie du coeur (508), la coqueluche (440), les convulsions des enfants (426), le catarrhe de l'estomac et de l'intestin (440), la diphthérie (croup) (334), la méningite suppurative (327), la rougeole (300), la cystite et cystopyelonéphrite (237), la péritonite diffuse (215).

Dans les hôpitaux, sur lesquels il y a des rapports, ont été traités 21 780. 19 784 sont sortis, dont 1 996 sont décédés, ce qui constitue une mortalité de 10,2 sur 100 des sortis.

Dans 13 asiles d'aliénés ont été traités 2 765. 835 sont sortis, dont 149 sont décédés.

Le royaume est divisé en 158 districts médicaux civils. Le nombre total des médecins autorisés a été de 1 184, dont 28 sont des femmes.

La vaccination a été pratiquée sur 51 242 individus, soit par des médecins, soit par des aides-vaccinateurs, dont le nombre a été de 722.

Il y a 1 254 sages-femmes examinées.

Le nombre des pharmacies a été de 142.

Trykfeil og Rettelser.

I Medicinalberetningen for 1902.

Side 40* staar Udgifterne for Akershus Amt opført med 58 030,50 og for Byerne med 252,50 ; læs 58 310,50 og 532,50.

— 41* nederst staar for Byer 485 927,62 og for Bygder 1 053 896,02 ; læs 486 107,62 og 1 053 716,02.

I Medicinalberetningen for 1903.

Side 8, Linie 11 f. n. udgaar Stregen under Issefødsel i Linien over.

A. Almindelig Beretning

om Sundheds- og Medicinalforholdene i Riget.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Section médicale (1), superficie (2), population (3), nombre des médecins (4), des dentistes (5), des sages-femmes (6), des aides-vaccinateurs (7), des pharmacies (8).

Tabel I.		1	2	3	4	5	6	7	8
Amt.	Lægedistrikter.	Fladeindhold i km. ²	Tilstedev. Folke- mængde 3die Decbr. 1900.	Antal					
				Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinatorer.	Apothek og Fihalapothek	
I.	1. Kristiania (By)	16,55	229 101	271	102	127	-	22	
II.	Akershus Amt	5 223,70	116 896	52	7	55	37	5	
	2. Aker	1 035,30	48 554	29	3	21	9	2	
	3. Ullensaker	2 086,88	34 491	10	2	16	13	2	
	4. Høland	1 319,50	14 121	4	-	8	8	-	
	5. Follo	782,02	19 730	9	2	10	7	1	
III.	Smaalenenes Amt	4 143,82	136 167	55	14	67	30	13	
	6. Eidsberg	1 405,96	22 099	6	1	15	10	1	
	7. Moss	783,91	23 748	13	3	11	6	2	
	8. Sarpsborg	701,12	60 674	21	6	26	8	7	
	9. Hvaler	1 252,83	29 646	15	4	15	6	3	
IV.	Buskerud Amt	14 816,83	112 743	47	13	53	18	8	
	10. Drammens Stadsfysikat.	6,86	23 153	15	7	9	-	3	
	11. Drammen	596,32	15 696	4	-	4	2	-	
	12. Ringerike	1 697,54	16 848	8	3	11	4	1	
	13. Modum	2 360,30	27 496	9	-	12	2	2	
	14. Nes	?	7 471	3	1	4	3	1	
	15. Aal	2 657,00	5 165	2	-	2	2	-	
	16. Sandsvær	1 324,75	12 734	4	2	8	2	1	
	17. Rollag	?	4 180	2	-	3	3	-	
V.	Jarlsberg og Larvik Amt	2 319,58	101 003	41	15	43	15	10	
	18. Tønsberg	781,11	46 422	19	7	21	9	3	
	19. Hof	866,52	20 259	8	2	10	2	2	
	20. Larvik	671,95	34 322	14	6	12	4	5	

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Tabel I (Forts.).	1	2	3	Antal				
				Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vakter.	Apothek og Filialapothek
Amt.	Lægedistrikter.	Fladeindhold i km. ²	Tilstedev. Folke- mængde 3die Decbr. 1900.					
VI.	Hedemarkens Amt ¹⁾	27 452,52	126 703	45	10	61	44	8
	21. Solør og Odalen.....	3 569,27	32 401	11	2	12	10	1
	22. Hedemarken.....	2 627,75	45 586	18	4	18	9	3
	23. Søndre Østerdalen.....	2 987,01	20 234	7	3	8	6	2
	24. Trysil.....	10 829,64	6 699	2	-	8	5	-
	25. Rendalen.....		10 656	4	1	8	7	1
	26. Tønsset.....	6 351,11	10 370	3	-	7	7	1
VII.	Kristians Amt.....	25 342,32	116 280	43	10	51	37	5
	27. Hadeland og Land.....	2 932,19	26 885	12	2	14	7	1
	28. Søndre Valdres.....	2 488,38	9 924	4	1	5	5	1
	29. Nordre —.....	2 943,32	6 937	3	-	7	4	-
	30. Toten.....	1 486,52	28 055	9	2	9	7	2
	31. Faaberg.....	2 359,51	16 733	8	4	5	4	1
	32. Ringebu.....	3 166,69	11 896	3	1	3	3	-
	33. Lom.....	5 801,15	9 230	2	-	4	4	-
	34. Lesje.....	4 164,56	6 620	2	-	4	3	-
VIII.	Bratsberg Amt.....	15 189,09	98 298	40	10	57	35	9
	35. Skien.....	1 066,24	38 210	16	5	21	6	4
	36. Kragerø.....	1 650,41	21 982	8	3	10	7	2
	37. Hollen.....	1 141,81	11 870	5	-	8	4	1
	38. Sauland.....	1 716,04	7 441	3	1	5	4	1
	39. Kviteseid.....	2 256,07	7 841	3	1	6	6	1
	40. Laardal.....	4 151,00	7 560	4	-	5	4	-
	41. Tinn.....	3 207,52	3 394	1	-	2	4	-
IX.	Nedenes Amt.....	9 348,00	75 925	28	9	43	24	6
	42. Østre Nedenes.....	874,16	23 762	9	3	9	7	2
	43. Vestre —.....	- 1 131,99	37 607	15	6	24	7	4
	44. Aamli.....	1 995,71	5 995	2	-	5	4	-
	45. Evje.....	1 139,43	4 201	1	-	3	4	-
	46. Sætersdalen.....	4 206,71	4 360	1	-	2	2	-
X.	Lister og Mandal Amt..	7 264,25	78 259	29	11	48	30	6
	47. Kristiansands Stadsfysik.	16,04	14 701	14	6	7	-	3
	48. Oddernes.....	1 146,96	21 937	6	2	15	8	1
	49. Undal.....	1 960,28	11 399	1	-	9	8	-
	50. Lyngdal.....	841,83	6 302	1	-	3	4	-
	51. Vanse.....	268,34	9 015	3	1	5	4	1
	52. Flekkefjord.....	3 080,80	14 905	4	2	9	6	1
XI.	Stavanger Amt.....	9 147,15	125 658	37	9	76	39	8
	53. Sogndal.....	790,77	5 917	2	-	3	3	-
	54. Egersund.....	1 298,02	13 627	3	1	7	3	1
	55. Sandnes.....	1 955,84	17 092	5	-	8	5	1
	56. Stavanger Stadsfysikat.	6,26	29 877	16	6	26	-	3
	57. Stavanger.....	228,19	9 994	1	-	5	5	-
	58. Finnø.....	1 521,19	10 524	3	-	8	8	-
	59. Sand.....	2 495,48	9 449	1	-	7	6	-
	60. Karmøen.....	447,22	13 821	2	-	9	5	1
	61. Haugesund ²⁾	404,21	15 357	4	2	7	4	2

¹⁾ Jfr. Anm. under Søndre Trondhjems Amt. ²⁾ Til Haugesund Lægedistrikt hører ogsaa Sveen og Vikebygd Herreder af Søndre Bergenhus Amt, hvis Fladeindhold og Indbyggerantal (214,23 km.², 2922 tilstedeværende Indbyggere) ikke er medregnet i Summen. Medregnes disse, bliver Fladeindholdet for Lægedistriktet 618,44 km.² og Indbyggerantallet 18 279.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Tabel I (Forts.).		1	2	3	4	5	6	7	8
Amt.	Lægedistrikter.	Fladeindhold i km. ²	Tilstedev. Folke- mængde 3die Decbr. 1900.	Antal					
				Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinatorer.	Apothek og Filiapothek	
XII.	Søndre Bergenhus Amt.	15 606,40	132 687	33	-	82	67	2	
	Sveen Herred ¹⁾	130,84	1 847	}	1	-	2	1	-
	Vikebygd — ¹⁾	83,39	1 075		-	-	2	1	-
	62. Indre Søndhordland	1 094,72	8 282	2	-	6	4	-	-
	63. Ytre —	602,51	10 416	4	-	14	8	1	-
	64. Tysnes	1 042,50	9 040	3	-	7	7	-	-
	65. Indre Hardanger	5 554,45	9 958	4	-	7	6	-	-
	66. Ytre —	877,34	7 758	3	-	4	4	-	-
	67. Voss	2 073,52	11 942	3	-	3	2	1	-
	68. Søndre Midthordland	995,43	15 050	5	-	6	7	-	-
	69. Nordre —	433,22	19 803	2	-	8	5	-	-
	70. Osterøen	1 561,93	17 276	3	-	10	9	-	-
	71. Alversund	242,79	7 323	1	-	5	5	-	-
	72. Lindaas	913,76	12 912	2	-	8	8	-	-
XIII.	73. Bergen (By)	13,55	71 867	58	15	40	-	7	
XIV.	Nordre Bergenhus Amt.	18 481,51	88 214	27	-	68	56	2	
	74. Lærdal	3 625,86	7 045	3	-	7	5	1	-
	75. Lyster	2 225,15	5 215	3	-	3	4	-	-
	76. Sogndal	887,33	5 168	1	-	3	4	-	-
	77. Vik	1 792,24	8 138	3	-	8	6	-	-
	78. Gulen	885,00	6 527	1	-	8	4	-	-
	79. Kirkebø	1 467,57	6 350	2	-	5	4	-	-
	80. Ytre Søndfjord	874,86	8 208	2	-	6	4	-	-
	81. Indre —	} 2 572,45	7 381	2	-	5	5	-	-
	82. Gloppen		6 026	2	-	3	3	-	-
	83. Kinn	1 160,16	9 091	4	-	7	5	1	-
	84. Ytre Nordfjord	549,47	7 288	1	-	4	4	-	-
	85. Nordfjordeidet	} 2 441,42	4 767	2	-	3	2	-	-
	86. Indviken		7 010	1	-	6	6	-	-
XV.	Romsdals Amt	14 989,61	136 519	41	7	96	73	7	
	87. Vestre Søndmør	918,51	13 067	5	-	10	9	-	-
	88. Indre —	1 241,27	8 668	2	-	5	5	1	-
	89. Østre —	2 040,94	6 390	1	-	7	7	-	-
	90. Ørskog	723,33	7 098	2	-	3	3	-	-
	91. Nordre Søndmør	314,82	24 245	7	3	16	8	2	-
	92. Ytre Romsdal	1 164,65	17 827	6	1	12	10	1	-
	93. Indre —	2 525,43	10 300	3	-	9	6	-	-
	94. Søndre Nordmør	817,52	24 631	7	3	15	9	3	-
	95. Sundalen	1 951,22	5 532	2	-	7	6	-	-
	96. Surendalen	2 065,16	8 490	3	-	5	4	-	-
	97. Nordre Nordmør	1 226,76	10 271	3	-	7	6	-	-
XVI.	Søndre Trondhjems Amt	18 608,91	134 718	59	10	82	46	7	
	98. Trondhjems Stadsfysikat	35,24	38 651	30	9	26	-	5	-
	99. Strinden	689,47	13 395	5	-	6	4	-	-
	100. Selbu	2 545,04	5 119	1	-	2	2	-	-

¹⁾ Sveen og Vikebygd Herreder hører til Haugesund Lægedistrikt: se Anm. 2 Side 2*.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Tabel 1 (Forts.).		1	2	3	4	5	6	7	8
Amt.	Lægedistrikter.	Fladeindhold i km. ²	Tilstedev. Folke- mængde 3die Decbr. 1900.	Antal					
				Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaktmødre.	Apothek og Filialapothek	
	101. Røros ¹⁾	3 472,57	6 850	3	1	4	3	1	
	102. Guldalen	2 972,67	13 139	3	-	7	7	-	
	103. Opdal ²⁾	2 820,84	5 105	2	-	3	3	-	
	104. Orkedalen	1 943,59	14 208	5	-	11	6	1	
	105. Hevne	1 090,45	4 998	2	-	3	3	-	
	106. Hitteren	921,83	9 912	2	-	7	7	-	
	107. Ytre Fosen	618,78	9 342	2	-	3	3	-	
	108. Indre —	806,79	7 514	2	-	4	4	-	
	109. Nordre —	1 779,38	7 242	2	-	6	4	-	
XVII.	Nordre Trondhjems Amt.	22 522,43	83 449	30	5	44	45	5	
	110. Stjørdalen	2 269,56	11 186	3	-	4	4	1	
	111. Frosten	646,72	8 239	2	-	4	4	-	
	112. Levanger	2 061,10	12 909	7	1	7	4	2	
	113. Inderøen	985,62	10 431	3	-	5	7	-	
	114. Stenkjær	2 193,89	11 078	5	2	6	6	1	
	115. Grong	10 039,99	7 604	2	-	5	8	-	
	116. Namsos	1 302,37	7 373	4	2	3	3	1	
	117. Fosnes	1 323,00	4 610	2	-	3	3	-	
	118. Kolvereid	1 085,30	4 758	1	-	3	3	-	
	119. Vikten	614,88	5 261	1	-	4	3	-	
XVIII.	Nordlands Amt	38 340,10	150 637	52	5	92	59	6	
	120. Brønnø	2 628,47	12 759	3	-	7	5	1	
	121. Alstahaug	1 448,22	11 917	3	-	5	3	-	
	122. Vefsen	6 496,09	7 305	2	2	5	2	1	
	123. Ranen	6 192,23	13 772	5	-	6	5	-	
	124. Lurø	1 853,44	8 826	2	-	5	3	-	
	125. Gildeskaal	1 849,77	5 731	1	-	3	3	-	
	126. Bodø	535,79	9 627	6	2	6	2	1	
	127. Folden	2 270,75	4 642	1	-	3	3	-	
	128. Skjerstad	3 980,19	9 426	4	-	5	3	-	
	129. Steigen	433,74	3 533	2	-	2	1	-	
	130. Hammerø	1 058,83	3 134	1	-	1	1	-	
	131. Lødingen	2 832,05	6 205	2	-	5	4	-	
	132. Ofoten	3 011,10	11 426	4	1	7	6	1	
	133. Flakstad	315,47	4 166	2	-	4	3	-	
	134. Buksnes	895,32	9 532	3	-	8	5	-	
	135. Østlofoten		6 509	3	-	4	3	1	
	136. Hadsel	944,02	11 898	5	-	8	2	1	
	137. Sortland	1 594,62	10 229	3	-	8	5	-	
XIX.	Tromsø Amt	26 246,05	72 966	24	3	39	34	3	
	138. Trondenes	1 543,69	13 568	6	1	7	6	1	
	139. Ibestad	1 660,95	8 741	2	-	4	2	-	
	140. Tranø	1 083,02	5 099	2	-	4	3	-	
	141. Berg	609,10	2 305	1	-	2	2	-	

¹⁾ Medregnet de til Hedemarkens Amt hørende Dele af Tolgen Herred. ²⁾ Medregnet det til Hedemarkens Amt hørende Inset Sogn af Kvikne.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Tabel I (Forts.).		1	2	3	4	5	6	7	8
Amt.	Lægedistrikter.	Fladeindhold i km. ²	Tilstedev. Folke- mængde 3die Decbr. 1900.	Antal					
				Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinatorer.	Apothek og Filialapothek	
	142. Lenviken	1 198,47	6 391	1	-	3	4		
	143. Maalselven	5 896,05	5 091	3	-	3	3		
	144. Balsfjorden	1 565,28	4 497	1	-	2	2		-
	145. Tromsø	1 550,09	12 214	5	2	5	3		2
	146. Lyngen	3 682,27	6 185	1	-	3	4		-
	147. Karlsø	1 417,91	3 156	1	-	2	1		
	148. Skjervø	6 039,22	5 719	1	-	4	4		
XX.	Finmarkens Amt	46 404,59	33 387	1) 14	1	30	33		3
	149. Alten	12 148,35	5 862	1	-	5	5		-
	150. Loppen	1 282,23	2 132	1	-	2	3		-
	151. Hammerfest	3 397,36	4 305	3	1	4	3		1
	152. Maasø	535,80	3 808	1	-	5	6		-
	153. Kistrand	11 966,07	2 553	1	-	2	3		-
	154. Lebesby	8 595,13	4 812	1	-	2	2		-
	155. Tanen			1	-	2	4		-
	156. Vardø	2 019,28	3 681	2	-	4	3		1
	157. Vadsø	2 394,52	4 322	1	-	3	1		1
	158. Sydvaranger	4 065,85	1 912	1	-	1	3		-
		321 476,96	2 221 477	1026	256	1254	722		142

1) Foruden de i hvert Distrikt opførte Læger er ansat en Distriktslæge uden fast Distrikt med skiftende Bopæl efter Amtmandens nærmere Bestemmelse.

Folkemængden. Den for Rigets Amter og Lægedistrikter opførte Folkemængde (Tabel I) er den tilstedeværende Folkemængde, anført efter de af det statistiske Centralbureau meddelte Opgaver over Resultaterne af Folketællingen i Norge den 3die December 1900. Til Beregning af Dødelighedsforhold og andre Forholdsberegninger i Aaret er derimod benyttet den af det statistiske Centralbureau til Medicinaldirektøren meddelte Opgave over den beregnede tilstedeværende Middelfolkemængde i Aaret 1903 (Tabel II).

Sundhedstilstanden var i det Hele tilfredsstillende; Tyfoidfeber, Mæslinger, Difteri, Influenza og akut Diarré forekom hyppigere, medens Kighoste og Skarlagensfeber optraadte mindre hyppig end i 1902.

Det samlede Antal af anmeldte epidemiske Sygdomstilfælde udgjorde for Aaret 161 860, hvoraf 5 676 dødelige mod 144 153 med 5 314 Dødsfald i 1902.

De hyppigst forekommende epidemiske Sygdomme var som vanlig de akutte Katarrer i Aandedrætsorganerne (deri ogsaa indbefattet katarralsk Lungebetændelse og Laryngit). Katarrerne udgjorde 39,2 pCt. af samtlige anmeldte Tilfælde. Dernæst i Hyppighed kommer akut Diarré (Kolerine), som udgjorde 16,4 pCt. og Influenza 9,4 pCt., samt Mæslinger 9,0 pCt. af samtlige. Af Lungebetændelse anmeldtes 5,9 pCt., Kighoste 4,5 pCt., Pleurit 2,8 pCt., Difteri 2,6

Dødeligheden i Riget, dets Bygder og Byer.

La mortalité dans le royaume, les communes rurales et les villes par départements.

Tabel II. Amter.		Hele Riget.				Bygderne.				Byerne.			
		Beregnet tilstede- v. Middel- befolk- ning.	Antal Dødsfald i 1903.	Døde af 1000 Levende.		Beregnet tilstede- v. Middel- befolk- ning.	Antal Dødsfald 1903.	Døde af 1000 Levende.		Beregnet tilstede- v. Middel- befolk- ning.	Antal Dødsfald i 1903.	Døde af 1000 Levende.	
				1903.	1902.			1903.	1902.			1903.	1902.
Riget		2 266 400	33 567	14,8	13,9	1 611 800	23 776	14,8	13,7	654 600	9 791	15,0	14,4
1. Kristiania		229 600	3 461	15,1	14,7	-	-	-	-	229 600	3 461	15,1	14,7
2. Akershus		119 800	1 697	14,2	12,1	116 500	1 645	14,1	12,1	3 300	52	15,8	13,7
3. Smaalenene		139 900	2 047	14,6	13,5	96 000	1 401	14,6	13,7	43 900	646	14,7	13,0
4. Buskerud		115 300	1 713	14,9	13,1	83 100	1 214	14,6	13,0	32 200	499	15,5	13,7
5. Jarlsberg og Larvik		103 100	1 514	14,7	13,6	65 600	966	14,7	13,5	37 500	548	14,6	13,9
6. Hedemarken		129 200	1 893	14,6	13,1	121 400	1 816	14,9	13,4	7 800	77	9,9	8,8
7. Kristians		118 700	1 565	13,2	12,1	111 800	1 491	13,3	12,1	6 900	74	10,7	12,6
8. Bratsberg		100 700	1 432	14,2	13,0	74 800	1 085	14,5	13,0	25 900	347	13,4	13,2
9. Nedenes		77 000	1 224	15,9	15,3	56 400	937	16,6	14,6	20 600	287	13,9	17,5
10. Lister og Mandal		79 300	1 369	17,3	15,8	56 500	997	17,6	16,0	22 800	372	16,3	15,2
11. Stavanger		128 700	1 842	14,3	14,7	81 000	1 122	13,9	14,6	47 700	720	15,1	14,9
12. Søndre Bergenhus		135 100	1 919	14,2	14,0	135 100	1 919	14,2	14,1	-	-	-	-
13. Bergen		74 800	1 055	14,1	13,9	-	-	-	-	74 800	1 055	14,1	13,9
14. Nordre Bergenhus		89 500	1 195	13,4	15,0	88 500	1 180	13,3	15,0	1 000	15	15,0	14,0
15. Romsdal		139 100	2 076	14,9	13,2	110 600	1 622	14,7	13,5	28 500	454	15,9	11,9
16. Søndre Trondhjem		138 100	2 236	16,2	15,3	97 500	1 610	16,5	15,2	40 600	626	15,4	15,5
17. Nordre —		84 700	1 185	14,0	13,6	78 300	1 088	13,9	13,7	6 400	97	15,2	12,3
18. Nordland		154 700	2 257	14,6	13,2	144 300	2 111	14,6	13,0	10 400	146	14,0	16,8
19. Tromsø		75 000	1 115	14,9	14,0	67 300	984	14,6	13,8	7 700	131	17,0	15,7
20. Finmarken		34 100	772	22,6	19,7	27 100	588	21,7	18,4	7 000	184	26,3	24,3

Dødeligheden i Byerne.

La mortalité dans les villes.

Amt.	Tabel III. Byer.	Tilstedev. Folke- mængde 3die Decbr. 1900.	Antal Døde i 1903.	Døde af 1 000 Levende.					
				1903.	1902.	1901.	1900.	1899.	1898.
I.	Kristiania	¹⁾ 229 600	3 461	15,1	14,7	15,9	16,4	18,7	17,1
II.	Drøbak	2 308	35	15,2	13,0	9,1	15,2	20,0	14,9
	Hvitsten	102	4	39,2	29,4	19,6	39,2	13,4	13,4
	Hølen	165	5	30,3	12,1	18,2	24,3	68,1	20,9
	Son	719	8	11,1	12,5	22,3	9,7	24,7	18,2
III.	Moss	8 900	118	13,3	12,2	15,6	16,6	18,8	12,9
	Sarpsborg	6 978	107	15,4	13,3	15,3	11,9	41,6	27,0
	Fredriksstad . . .	14 553	210	14,4	12,2	12,8	14,8	16,8	13,7
	Fredrikshald . . .	11 948	211	17,7	16,8	17,2	16,4	20,7	16,5
IV.	Drammen	23 153	375	16,2	13,8	17,3	15,3	20,5	20,0
	Holmsbu	389	7	18,0	10,3	10,3	28,3	23,0	11,5
	Hønefoss	2 005	32	16,0	10,5	14,9	19,5	21,3	19,2
	Kongsberg	5 696	85	15,0	15,8	16,2	16,3	21,2	15,3
V.	Svelviken	1 159	23	19,8	17,3	25,0	14,7	14,1	7,5
	Holmestrand	2 437	36	14,8	14,8	22,1	13,5	18,8	11,4
	Horten	9 093	128	14,1	14,5	12,8	13,7	19,6	21,2
	Aasgaardstrand . .	360	5	13,9	13,9	11,1	38,9	30,2	25,2
	Tønsberg	8 200	134	16,4	13,7	13,8	14,9	23,3	15,3
	Sandefjord	4 783	60	12,5	14,4	16,1	16,7	25,9	14,9
	Larvik	10 301	162	15,7	13,6	17,2	16,1	21,2	14,7
VI.	Kongsvinger	1 500	17	11,3	12,7	20,7	16,7	17,6	9,2
	Hamar	5 969	60	10,0	8,4	11,9	18,3	18,0	19,4
VII.	Gjøvik	3 249	29	8,9	11,1	12,3	12,0	25,2	22,3
	Lillehammer	3 179	45	14,2	16,4	11,6	15,7	25,8	17,1
VIII.	Brevik	2 159	23	10,6	14,8	20,4	20,4	18,1	14,0
	Porsgrund	4 804	83	17,3	13,5	19,9	17,3	22,4	12,2
	Skien	11 459	138	12,0	10,2	16,9	17,5	24,0	17,2
	Stathelle	472	5	10,6	6,4	6,4	21,2	29,0	14,5
	Langesund	1 344	30	22,4	14,9	17,2	14,9	17,1	11,4
	Kragerø	4 954	68	13,8	20,2	17,6	16,1	14,0	15,8

¹⁾ Den af det statistiske Centralbureau opgivne Middelfolkemængde for 1903.

Dødeligheden i Byerne.

Amt.	Tabel III (Forts.). Byer.	Tilstedev. Folke- mængde 3die Decbr. 1900.	Antal Døde i 1903.	Døde af 1 000 Levende.					
				1903.	1902.	1901.	1900.	1899.	1898.
IX.	Østerrisør	3 860	47	12,2	13,7	13,7	10,4	23,1	17,1
	Tvedestrand . . .	1 645	23	14,0	12,8	7,9	17,0	14,5	13,9
	Arendal	10 634	152	14,4	16,0	4,8	5,7	13,5	11,7
	Grimstad	2 764	44	15,0	13,4	14,1	11,9	12,2	13,2
	Lillesand	1 239	21	17,1	19,4	8,1	25,0	10,2	15,3
X.	Kristiansand . . .	14 701	234	16,0	15,1	17,2	16,6	19,1	14,8
	Mandal	3 656	58	15,9	16,4	14,0	25,4	20,7	21,3
	Farsund	1 627	39	24,0	15,4	19,7	20,3	31,6	17,1
	Flekkefjord . . .	2 089	41	19,6	15,3	12,4	18,2	23,4	22,7
XI.	Sogndal	400	2	5,0	15,0	12,5	20,0	19,5	26,0
	Egersund	3 217	59	18,3	11,2	17,0	20,5	24,2	18,1
	Sandnes	2 607	39	15,0	16,1	13,0	17,3	17,6	18,1
	Stavanger	29 877	455	15,2	16,1	14,7	17,9	23,8	19,4
	Kopervik	981	19	19,4	12,2	20,4	9,2	20,2	11,4
	Skudeneshavn . .	1 145	17	14,8	14,8	17,8	21,8	19,6	16,9
	Haugesund	7 693	174	22,6	14,4	17,6	20,7	23,8	19,3
XIII.	Bergen	¹⁾ 74 800	1 055	14,1	13,9	15,1	18,2	15,9	15,1
XIV.	Florø	¹⁾ 1 000	15	15,0	14,0	10,0	8,4	26,7	17,8
XV.	Aalesund	13 848	213	15,4	10,9	10,3	11,6	18,2	23,0
	Molde	1 789	33	18,6	17,3	13,4	16,1	22,3	14,5
	Kristiansund . . .	11 982	208	17,3	13,1	16,5	14,9	19,2	17,9
XVI.	Trondhjem	¹⁾ 40 600	626	15,4	15,5	17,0	18,3	18,0	17,6
XVII.	Levanger	1 599	20	12,5	11,9	20,7	14,4	29,9	23,3
	Stenkjær	2 304	39	17,1	12,2	19,1	11,3	18,2	17,7
	Namsos	2 337	38	16,2	13,7	19,7	13,3	17,1	18,7
XVIII.	Mosjøen	1 446	29	19,9	11,1	13,8	15,2	19,0	21,5
	Bodø	5 031	78	15,5	10,5	14,1	11,1	22,7	18,4
	Narvik	3 705	39	10,5	18,6	-	-	-	-
XIX.	Tromsø	¹⁾ 7 700	131	17,0	15,7	18,4	18,9	21,4	21,1
XX.	Hammerfest . . .	2 365	67	28,3	33,8	28,7	20,3	25,5	28,2
	Vardø	2 543	76	29,9	25,2	26,4	25,6	28,9	41,9
	Vadsø	1 971	41	20,8	12,2	20,3	14,8	26,0	25,5

¹⁾ Den af det statistiske Centralbureau opgivne Middelfolkemængde for 1903.

Døde i Forhold til 1 000 levende Fødte.

Nombre des décès par 1 000 enfants nés vivants.

Tabel IV.										
	1903.	1902.	1901.	1900.	1899.	1898.	1897.	1896.	1895.	1894.
Riget.....	515	477	503	528	551	504	511	499	511	568
Byer	478	452	477	498	514	480	504	508	510	573
Bygder	532	489	513	542	567	514	513	495	512	566
Overøvrigheds- distrikter:										
Kristiania	467	454	456	455	497	477	478	525	466	562
Akershus	531	443	516	520	611	511	494	485	508	551
Smaalenene	466	431	477	497	540	452	491	464	499	495
Buskerud	517	446	505	508	579	547	464	467	542	535
Jarlsb. og Larvik	552	476	550	520	664	554	545	523	548	558
Hedemarken	519	443	504	528	592	440	446	457	452	546
Kristians	490	433	464	453	547	433	426	456	444	476
Bratsberg	522	475	558	576	724	461	528	495	551	513
Nedenes	616	533	585	600	614	565	654	593	544	637
Lister og Mandal	647	571	588	714	614	583	608	591	597	640
Stavanger	489	484	468	585	547	522	589	536	571	536
Søndre Bergenhus	510	500	562	589	538	540	573	497	491	575
Bergen	445	446	458	555	469	439	533	514	483	672
Nordre Bergenhus	522	581	521	587	528	517	536	474	486	521
Romsdal	543	474	474	522	545	528	531	487	529	558
Søndre Trondhjem	573	536	565	607	619	571	602	597	553	701
Nordre Trondhjem	571	533	565	541	556	559	609	586	561	655
Nordland	467	436	430	429	430	437	366	382	445	599
Tromsø	464	477	439	466	448	514	433	427	469	528
Finmarken	645	619	626	543	518	649	559	548	601	701

pCt., Gigtfeber 2,3 pCt., Skarlagensfeber 2,2 pCt., Rosen 1,2 pCt., Vandkopper 1,1 pCt. og Kusma 1,0 pCt.

De som angrebne af epidemisk Sygdom Anmeldte udgjorde 71,4 pro mille af den for Aaret beregnede Middelfolkemængde eller 7,1 pro mille mere end Aaret forud. De største Tal har Bergen med 157,7 pro mille, Buskerud, Smaalenene og Nedenes Amter med henholdsvis 106,6, 98,3 og 97,2 pro mille samt Jarlsberg og Larvik med 92,7 pro mille. Dernæst kommer Kristiania, Søndre Trondhjem, Bratsberg og Stavanger Amter, hvor Antallet af Angrebne ligeledes i større eller mindre Grad overstiger Gjennemsnitstallet for Riget. De øvrige Amter har mindre Forholdstal end det gjennemsnitlige; det mindste har Søndre Bergenhus Amt med 23,1 pro mille, dernæst Nordre Bergenhus, Tromsø, Nordre Trondhjem og Lister og Mandal Amter. I Forhold til Aaret forud viser der sig

Samtlige af Lægerne anmeldte Tilfælde af
Les maladies épidémiques

Tabel V.	Samtlige anmeldte Tilfælde af epidemiske Sygdomme.		Anmeldte Angrebne af epidemiske Sygdomme af 1000 Indbyggere.	Exantematisk Tyfus.		Tyfoidfeber.		Cerebrospinalmeningit.		Børnekopper.
	Tilf.	Dødsf.		Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	
Riget	161860	5676	71,4	12	4	1330	140	32	11	19
Byer	87791	2319	134,1	-	-	423	39	8	6	5
Bygder	74069	3357	46,0	12	4	907	101	24	5	14
Overøvrighedsdistrikter:										
1. Kristiania	18692	952	81,3	-	-	43	5	-	-	-
2. Akershus	8456	267	70,4	-	-	11	4	-	-	-
3. Smaalenene	13768	446	98,3	1	1	39	3	-	-	3
4. Buskerud	12292	266	106,6	-	-	52	7	-	-	-
5. Jarlsberg og Larvik	9544	244	92,7	-	-	11	3	-	-	-
6. Hedemarken	8087	300	62,6	-	-	12	1	7	1	-
7. Kristians	6251	203	52,7	-	-	22	1	1	1	-
8. Bratsberg	7814	229	77,6	-	-	-	-	1	1	-
9. Nedenes	7482	200	97,2	-	-	17	3	-	-	-
10. Lister og Mandal ..	4690	152	59,1	-	-	11	3	-	-	-
11. Stavanger	9287	269	72,2	-	-	63	8	1	-	16
12. Søndre Bergenhus ..	3118	283	23,1	-	-	138	16	2	-	-
13. Bergen	11797	279	157,7	-	-	133	8	7	5	-
14. Nordre Bergenhus ..	3287	130	36,7	-	-	59	8	3	1	-
15. Romsdal	8418	281	60,5	-	-	334	28	4	2	-
16. Søndre Trondhjem ..	10786	335	78,1	-	-	144	18	-	-	-
17. Nordre — ..	4111	152	48,5	-	-	90	8	-	-	-
18. Nordland	8763	375	56,6	-	-	97	10	3	-	-
19. Tromsø	3135	216	41,8	-	-	39	4	3	-	-
20. Finmarken	2082	97	61,1	11	3	15	2	-	-	-

en Stigning i Tilfældenes Antal for samtlige Amter undtagen for Kristiania, Stavanger, Søndre og Nordre Bergenhus, samt Finmarken. Stigningen var størst i Bergen, Nedenes, Jarlsberg og Larvik samt Akershus; Nedgangen var størst i Finmarken og Kristiania.

For 161 419 af de ialt opgivne 161 860 epidemiske Sygdomstilfælde er deres Optraeden i de forskellige Maaneder opgivet. De fleste forekom i Aarets 1ste Kvartal, væsentlig betinget af at Kighoste og Influenza foruden akutte Kattarrer i Aandedrætsorganerne da optraadte hyppigere. De mindste Tal opgives for 3die Kvartal.

Om det opgivne Antal af epidemiske Sygdomstilfælde blandt 1 000 Indvaanere i Riget og dets Overøvrighedsdistrikter findes Oplysninger i Tabel V.

epidemiske Sygdomme fordelt paa Amtet.
dans les départements.

Skarlagensfeber.		Mæslinger.		Difteri (Croup).		Blodgang.		Barsel-feber.		Pyæmi, Sæphæmi.		Rosen.		Røde Hunde.
Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.
3593	120	14595	300	4182	334	109	9	295	113	530	156	2020	108	1325
1218	43	8645	185	2484	176	30	2	86	40	182	58	964	47	984
2375	77	5950	115	1698	158	79	7	209	73	348	98	1056	61	341
388	18	326	88	1543	98	-	-	23	18	26	26	156	20	88
153	4	1157	10	154	12	5	-	11	4	19	9	105	6	42
110	-	1929	30	478	40	-	-	21	7	32	10	151	5	24
359	4	1478	16	93	7	2	-	9	4	24	7	210	7	123
608	26	1345	11	45	6	1	-	7	5	22	4	83	5	82
222	6	553	6	53	5	5	1	13	6	41	8	120	4	17
287	10	544	6	50	5	2	1	13	6	36	9	88	6	3
272	6	1078	18	54	4	1	-	9	3	25	5	92	7	381
135	5	1367	12	71	3	3	-	10	4	42	6	94	-	197
221	9	778	19	48	9	1	-	5	3	7	-	38	1	48
67	3	44	4	156	10	2	-	19	7	27	11	153	9	6
118	3	37	2	317	16	21	2	15	9	20	6	57	6	-
47	3	1202	11	314	23	2	1	4	1	7	5	140	9	10
87	4	44	-	46	12	4	-	12	2	35	10	50	3	7
140	4	648	16	111	15	23	1	21	3	48	6	151	2	1
114	7	1067	18	172	12	-	-	28	6	19	6	132	6	260
93	3	273	6	15	5	-	-	17	4	36	9	42	3	8
92	2	625	23	132	13	2	-	35	10	36	9	92	5	24
74	3	95	4	321	37	28	2	14	4	16	5	50	4	-
6	-	5	-	9	2	7	1	9	7	12	5	16	-	4

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde efter de af det statistiske Centralbureau meddelte Opgaver over Folkemængdens Bevægelse i 1903 33 567 eller 14,8 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelfolkemængde. I 1902 var Dødeligheden 13,9 pro mille.

I Bygderne (14,8 pro mille) var den en Ubetydelighed (0,06 pCt.) lavere end Gjennemsnitsdødeligheden for Riget og 1,1 pro mille større end Aaret forud; i Byerne (15,0 pro mille) var den noget større end Gjennemsnitsdødeligheden for Riget, og 0,6 pro mille større end i 1902.

Sammenlignes Dødeligheden i Amtene (Overøvrighedsdistrikterne) med Rigets (jevnr. Tabel II), viser den sig størst i Finmarkens Amt, hvor den overstiger Rigets med 7,8 pro mille; i Lister og Mandal, Søndre Trondhjem,

Såmtlige af Lægerne anmeldte Tilfælde
Les maladies épidémiq

Tabel V (Forts.).	Vand- kopper.		Kusma.		Kighoste.		Akute Katar- rer i Aande- drætsorga- nerne.		Influenza	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	D
Riget	1720	-	1590	-	7348	440	63375	1471	15218	1
Byer	1224	-	975	-	2893	126	36567	555	7784	
Bygder	496	-	615	-	4455	314	26808	916	7434	
Overøvrighedsdistrikter:										
1. Kristiania	253	-	134	-	192	23	9684	217	329	
2. Akershus	74	-	14	-	416	14	3235	81	460	
3. Smaalenene	238	-	6	-	260	14	6126	121	744	
4. Buskerud	99	-	14	-	105	6	4700	65	999	
5. Jarlsberg og Larvik	113	-	22	-	195	8	3763	65	611	
6. Hedemarken	90	-	7	-	224	8	3606	74	504	
7. Kristians	106	-	21	-	432	15	2406	55	435	
8. Bratsberg	92	-	74	-	248	9	3235	79	539	
9. Nedenes	42	-	4	-	252	24	2296	64	1375	
10. Lister og Mandal . .	68	-	54	-	145	5	1507	44	474	
11. Stavanger	82	-	172	-	446	22	3812	75	1588	
12. Søndre Bergenhus . .	15	-	29	-	110	17	935	42	348	
13. Bergen	206	-	392	-	510	16	4179	66	1964	
14. Nordre Bergenhus . .	3	-	19	-	58	22	1152	26	652	
15. Romsdal	51	-	15	-	900	59	2316	65	1537	
16. Søndre Trondhjem . .	101	-	187	-	571	27	4235	103	743	
17. Nordre —	16	-	302	-	456	19	1299	37	384	
18. Nordland	34	-	30	-	1194	71	3103	122	1017	
19. Tromsø	10	-	85	-	402	45	949	44	223	
20. Finmarken	27	-	9	-	232	16	837	26	292	

Nedenes, Kristiania, Buskerud, Romsdal og Tromsø Amter overskred den ogsaa noget den gennemsnitlige (med fra 2,5 til 0,1 pro mille). Mindst var Dødeligheden i Kristians og Nordre Bergenhus Amter (med henholdsvis 1,6 og 1,4 pro mille mindre end Gjennemsnittet). I de øvrige Amter var Forskjellen under 1,0 pro mille (0,8—0,1).

I Forhold til Aaret forud er Dødeligheden større i alle Amter undtagen i Stavanger og Nordre Bergenhus Amter. Forholdstallet er steget med 0,2 pro mille i Bergen, 0,4 i Kristiania og Nordre Trondhjems Amt og opover til 2,1 i Akershus og 2,9 i Finmarken. I Stavanger Amt er Dødeligheden aftagen med 0,4 pro mille og i Nordre Bergenhus med 1,6.

En nærmere Oversigt over de Dødes Antal og Dødeligheden i

epidemiske Sygdomme fordelt paa Amter.
dans les départements.

Lunge- betændelse.		Pleurit.		Gigtfeber.		Koldfeber.		Beri-Beri.		Akut Diarré (Kolerine).		Skjørbug.		Pemfigus hos Nyfødte.	
Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
9553	1447	4539	117	3750	80	52	3	2	-	26497	691	54	7	120	21
3929	505	1678	47	1519	23	34	1	2	-	16063	416	27	2	67	13
5624	942	2861	70	2231	57	18	2	-	-	10434	275	27	5	53	8
944	220	249	17	297	12	2	-	-	-	4010	180	-	-	5	5
637	89	221	6	199	4	-	-	-	-	1542	20	-	-	1	-
869	122	309	7	285	8	-	-	-	-	2134	73	2	1	7	2
645	82	337	7	267	5	-	-	-	-	2771	41	2	2	3	-
385	66	212	9	122	2	9	-	-	-	1906	28	1	-	1	-
827	120	252	6	305	2	1	-	-	-	1225	45	1	-	2	-
469	59	184	4	212	2	-	-	-	-	931	21	3	-	6	-
433	49	141	2	161	6	-	-	-	-	977	34	-	-	1	1
410	56	172	3	211	2	19	1	1	-	763	9	1	-	-	-
224	31	109	4	83	2	3	-	-	-	863	13	1	-	2	2
497	54	221	5	206	3	5	1	1	-	1687	43	2	-	14	1
352	123	146	5	150	7	-	-	-	-	285	21	-	-	23	1
593	68	270	7	261	1	11	-	-	-	1525	44	-	-	20	3
258	32	176	2	128	2	-	-	-	-	492	3	-	-	2	-
458	48	451	5	210	2	1	1	-	-	996	15	-	-	2	1
605	79	269	7	239	5	1	-	-	-	1885	38	3	-	11	-
351	46	121	2	102	2	-	-	-	-	503	6	-	-	3	1
341	52	443	11	182	4	-	-	-	-	1272	33	3	2	6	3
144	36	131	5	100	6	-	-	-	-	439	13	4	-	8	1
111	15	125	3	30	3	-	-	-	-	291	11	31	2	3	-

1902 og 1903 i Forhold til den beregnede tilstedeværende Middelfolkemængde i Riget, dets Bygder og Byer med Fordeling paa Overøvrighedsdistrikter findes i Tabel II Side 6*.

Tabel III (Side 7* og 8*) giver en Oversigt over Dødeligheden i Byerne.

Tabel IV (Side 9*) viser Forholdet mellem levende Fødte og Døde i de ti Aar fra 1894 til 1903.

Epidemiske Sygdomme. I Tabel V (Side 10* og flg.) gives en Oversigt over samtlige af Lægerne opgivne Tilfælde og Dødsfald af epidemiske Sygdomme samt disses Fordeling paa Overøvrighedsdistrikterne.

De af Lægerne opgivne Tilfælde af epidemiske Sygdomme efter Maaned, Kjøen og Alder.

Le nombre des cas des maladies épidémiques traités par mois, par sexe et par âge.

Tabel VI. Sygdom.	Ialt anmeldte Tilfælde.	Procentfor- hold til samt- lige opgivne Tilfælde af epidemiske Sygdomme.	Ialt anmeldte Dødsfald.	Procent Døde af samtlige Tilfælde af samme Syg- dom.	Kjøn og Alder (par sexe et âge).				Tiden er op- given for Antal Be- handlede.
					1		2		
					Børn (under 15 Aar).		Voxne (over 15 Aar).		
					Mandkjøn.	Kvindekj.	Mandkjøn.	Kvindekj.	
Exantematisk Tyfus	12	0,01	4	33,3	3	2	-	3	12
Tyfoidfæber	1330	0,8	140	10,5	217	188	439	471	1328
Cerebrospinalmeningit.	32	0,02	11	34,4	12	7	5	7	31
Børnekopper	19	0,01	-	-	1	2	8	6	19
Skarlagensfeber	3593	2,2	120	3,3	1595	1554	133	233	3590
Mæslinger	14595	9,0	300	2,1	6427	6534	606	741	14584
Difteri (Croup)	4182	2,6	334	7,8	1471	1586	376	668	4168
Blodgang	109	0,1	9	8,3	31	31	24	17	108
Barselfeber	295	0,2	113	38,3	-	-	-	295	280
Pyæmi, Septhæmi	530	0,3	156	29,4	50	30	279	155	486
Rosen	2020	1,2	108	5,3	114	141	690	1065	2012
Røde Hunde	1325	0,8	-	-	438	544	142	200	1325
Vandkopper	1720	1,1	-	-	772	798	80	65	1719
Kusma	1590	1,0	-	-	431	402	534	214	1584
Kighoste	7348	4,5	440	6,0	3433	3549	125	120	7317
Akute Katarer i Aandedrætsorganerne	63375	39,2	1471	2,3	14418	13934	18168	16611	63139
Influenza	15218	9,4	104	0,7	1256	1293	6521	6066	15211
Lungebetændelse	9553	5,9	1447	15,2	2282	1863	3050	2304	9543
Pleurit.	4539	2,8	117	2,6	466	401	2096	1564	4528
Gigtfeber	3750	2,3	80	2,1	396	355	1423	1552	3743
Koldfeber	52	0,03	3	5,8	1	-	45	5	51
Beri-Beri.	2	-	-	-	1	-	1	-	2
Akut Diarré (Kolerine)	26497	16,4	691	2,6	7184	6671	6691	5911	26477
Skjærbug	54	0,03	7	13,0	2	5	34	11	49
Pemfigus hos Nyfødte.	120	0,1	21	17,5	70	49	-	1	113
Tilsammen	161860		5676		41071	39939	41470	38285	161419

Tabel VI (Forts.).

Sygdom.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Exantematisk Tyfus	-	-	-	11	-	-	-	-	-	-	1	-
Tyfoidefeber	46	36	72	118	151	147	145	142	145	150	104	72
Cerebrospinalmeningit	5	4	3	3	-	2	4	1	4	1	3	1
Børnekopper	-	-	-	11	1	4	1	2	-	-	-	-
Skarlagensfeber	578	414	360	316	275	235	215	213	199	306	241	238
Mæslinger	2110	1363	1241	1264	1337	1082	868	411	403	1144	1456	1905
Difteri (Croup)	456	339	430	353	363	473	290	285	232	332	305	310
Blodgang	9	10	6	30	10	1	10	10	3	6	9	4
Barselfeber	30	28	26	32	26	18	19	22	20	14	19	26
Pyæmi, Septhæmi	44	31	45	47	32	33	35	40	33	60	54	32
Rosen	183	176	192	170	197	181	148	135	132	167	175	156
Røde Hunde	222	195	239	110	280	135	46	16	13	20	24	25
Vandkopper	168	172	203	154	155	135	75	63	82	135	190	187
Kusma	358	280	263	183	180	82	52	23	18	44	37	64
Kighoste	1251	979	806	627	567	526	469	440	434	377	364	477
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	8255	7463	6708	5943	5419	4447	3214	2613	3120	3964	5446	6547
Influenza	3682	3413	3025	1609	945	461	286	160	189	262	436	743
Lungebetændelse	1147	1038	949	1044	1063	733	553	296	376	576	758	1010
Pleurit	442	393	434	421	470	427	387	338	284	296	329	307
Gigtfeber	467	405	370	390	350	319	239	204	214	215	277	293
Koldfeber	5	3	3	4	6	2	6	4	8	3	1	6
Beri-Beri	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	2069	2240	2221	1833	1853	2437	2610	3263	2808	1941	1650	1552
Skjorbug	1	1	5	3	10	9	6	7	3	1	1	2
Pemfigus hos Nyfødte	12	7	2	17	4	11	17	7	8	11	8	9
Tilsammen	21540	18991	17603	14694	13694	11900	9695	8695	8728	10025	11888	13966

1903.

13*

De i Byerne anmeldte Tilfælde af epidemiske Sygdomme¹⁾).

Les maladies épidémiques dans les villes.

Tabel VII.															
Sygdom.	Antalkjendte Tilfælde.	Procentfor- hold til de i hele Riget anmeldte Tilfælde af samme Sygdom.	Antal anmeldte Dødsfald.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Tyfoidfeber	422	31,7	27	15	10	29	30	29	37	30	54	57	59	40	32
Cerebrospinalmeningit	8	25,0	6	-	-	1	-	-	-	1	1	2	1	1	1
Simpel Feber	301	-	-	20	26	33	25	33	31	12	24	30	27	21	19
Barselfeber	75	25,4	29	7	8	9	8	12	6	1	8	3	4	5	4
Børnekopper	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	1182	68,7	-	126	147	151	123	100	101	49	32	58	87	108	100
Skarlagensfeber	1244	34,6	39	167	103	137	106	82	105	89	65	76	150	90	74
Røde Hunde	961	72,5	-	135	159	192	71	218	98	33	7	11	12	15	10
Mæslinger	8873	60,9	181	1224	603	576	658	756	588	490	249	271	864	1078	1516
Rosen	963	47,7	39	97	93	87	74	99	79	65	53	65	89	89	73
Pyæmi og Septhæmi	161	30,4	43	4	12	10	18	11	9	10	18	9	21	22	17
Kighoste	2883	39,2	110	553	486	367	207	237	173	154	122	172	129	128	155
Difteri	2403	58,7	158	285	180	267	211	220	306	155	182	146	154	161	136
Strubehoste	50	-	16	6	5	9	5	2	4	1	1	7	1	4	5
Kusma	980	61,6	-	204	172	191	116	111	44	18	11	6	20	30	57
Akute Katarrer i Aandedrætsorg.	36435	57,5	389	4895	4309	3607	3110	2940	2487	1494	1357	1923	2369	3645	4299
Katarralsk og follikulær Angina.	7025	-	1	743	647	718	645	596	600	364	339	526	508	645	694
Influenza	7769	51,0	26	2802	2026	1120	533	266	122	58	48	65	134	187	408
Lungebetændelse	3933	41,2	495	457	422	387	350	429	321	226	130	197	247	348	419
Pleurit.	1673	36,9	31	165	159	145	149	174	141	146	102	116	117	134	125
Gigtfeber	1520	40,5	17	182	170	148	155	126	136	83	93	94	97	122	114
Koldfeber	33	63,5	-	4	2	2	3	4	1	2	2	6	2	1	4
Akut Diarré (Kolerine)	15998	60,4	393	1254	1283	1212	1020	1071	1460	1367	2080	1909	1318	1067	957
Blodgang	53	48,6	4	1	-	2	1	2	-	36	-	3	2	1	5
Skjørbug	26	48,1	-	-	-	1	1	3	6	5	6	2	1	1	-
Tilsammen	94971	-	2004	13346	11022	9401	7619	7521	6855	4889	4984	5754	6413	7943	9224
Veneriske Saar	633	-	-	63	44	46	60	64	42	41	56	53	41	39	84
Nye Tilfælde af Chanker og Syfilis	1337	-	1	106	100	113	115	120	84	86	92	115	115	100	191
Gonorré og Uretrit	4082	-	-	338	294	312	298	352	218	267	394	402	312	351	544

Epidemiske Sygdomme i Amternes Byer.
Les maladies épidémiques dans les villes par départements.

Tabel VIII.		Ialt kjendte		1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11	
Sygdom.	Tilfælde.	Dødsfald.	Kristiania.		Akershus Amt.		Smaaalenenes Amt.		Buskerud Amt.		Jarlsberg og Larvik Amt.		Hedemarkens Amt.		Kristians Amt.		Bratsberg Amt.		Nedenes Amt.		Lister og Mandal Amt.		Stavanger Amt.		
			Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	
Tyfoidfieber	423	39	43	5	-	-	7	3	22	1	8	1	-	-	2	-	-	-	5	1	2	-	42	5	
Cerebrospinalmeningit	8	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	
Børnekopper	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	
Skarlagensfeber	1218	43	388	18	3	-	34	-	162	1	218	10	3	-	32	1	92	2	25	-	60	2	49	1	
Mæslinger	8645	185	326	88	4	-	1332	19	618	12	1019	6	346	2	84	2	565	4	911	2	614	9	9	-	
Difteri (Croup)	2484	176	1543	98	19	1	167	17	18	3	24	3	1	-	9	-	9	1	38	1	1	-	56	4	
Blodgang	30	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-	1	-	
Barselfeber	86	40	23	18	-	-	11	2	4	2	2	2	1	1	1	1	2	1	2	-	-	-	6	3	
Pyæmi, Septhæmi	182	58	26	26	-	-	22	3	1	1	9	2	2	-	1	1	13	1	17	1	7	-	18	4	
Rosen	964	47	156	20	4	-	92	4	87	2	46	4	14	1	15	-	41	2	49	-	17	-	114	3	
Røde Hunde	984	-	88	-	-	-	22	-	105	-	75	-	15	-	1	-	249	-	110	-	47	-	4	-	
Vandkopper	1224	-	253	-	1	-	183	-	44	-	85	-	52	-	7	-	61	-	27	-	66	-	69	-	
Kusma	975	-	134	-	6	-	5	-	4	-	16	-	-	-	-	-	34	-	1	-	39	-	114	-	
Kighoste	2893	126	192	23	7	1	113	4	26	3	152	3	47	-	18	1	42	1	103	3	68	-	350	16	
Akute Katarer i Aandedrætsorg.	36567	555	9684	217	59	-	4223	44	2129	16	2580	31	549	5	437	3	2165	18	1035	17	1005	17	3125	39	
Influenza	7784	35	329	5	35	1	503	1	454	1	365	1	31	-	83	-	296	2	627	3	229	-	1308	9	
Lungebetændelse	3929	505	944	220	18	2	473	25	220	23	214	17	117	9	66	4	202	12	160	22	70	11	324	23	
Pleurit	1678	47	249	17	2	-	154	4	81	4	122	1	32	-	25	-	54	-	60	2	42	1	139	2	
Gigtfeber	1519	23	297	12	2	-	174	3	81	1	75	1	31	-	7	-	49	2	58	-	37	-	130	-	
Koldfeber	34	1	2	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	11	-	-	-	5	1	
Akut Diarré (Kolerine)	16063	416	4010	180	28	-	1559	32	1236	18	1414	18	254	2	218	-	610	15	393	2	633	8	1400	32	
Skjørbug	27	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	
Beri-Beri	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	
Pemfigus (hos Nyfødte)	67	13	5	5	-	-	4	1	3	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	-	-	-	10	1	
Tilsammen	87791	2319	18692	952	188	5	9079	162	5295	88	6429	100	1495	20	1008	13	4487	63	3633	54	2939	48	7280	143	

Epidemiske Sygdomme i Amternes Byer.
Les maladies épidémiques dans les villes par départements.

Tabel VIII (Forts.).	13		14		15		16		17		18		19		20	
Sygdom.	Bergen.		Nordre Bergenhus Amt.		Romsdals Amt.		Søndre Trondhjems Amt.		Nordre Trondhjems Amt.		Nordlands Amt.		Tromsø Amt.		Finmarkens Amt.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidfieber	133	8	-	-	61	5	76	5	4	-	7	1	4	2	7	2
Cerebrospinalmeningit	7	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Børnekopper	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	47	3	3	1	49	3	29	-	5	-	7	-	10	1	2	-
Mæslinger	1202	11	19	-	546	11	834	12	67	-	142	6	3	1	4	-
Difteri (Croup)	314	23	2	-	44	5	120	7	4	2	9	-	102	11	4	-
Blodgang	2	1	-	-	23	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Barselfeber	4	1	-	-	8	1	11	3	4	1	2	-	-	-	5	4
Pyæmi, Septhæmi	7	5	-	-	35	4	4	4	6	3	2	-	2	-	10	3
Rosen	140	9	3	-	72	-	70	-	3	-	18	2	11	-	12	-
Røde Hunde	10	-	-	-	-	-	251	-	-	-	7	-	-	-	-	-
Vandkopper	206	-	-	-	46	-	78	-	5	-	13	-	6	-	22	-
Kusma	392	-	-	-	5	-	144	-	31	-	1	-	47	-	2	-
Kighoste	510	16	1	-	492	23	284	9	118	3	212	10	144	10	14	-
Akute Katarrer i Aandedræts- organerne	4179	66	49	1	1049	15	2691	31	240	5	438	9	398	5	532	16
Influenza	1964	8	33	-	1019	2	115	-	85	-	84	1	66	-	158	1
Lungebetændelse	593	68	4	1	169	13	209	30	41	3	36	6	24	8	45	8
Pleurit	270	7	7	-	170	2	111	4	9	-	58	1	27	1	66	1
Gigtfeber	261	1	7	-	93	1	126	-	13	-	33	-	25	1	20	1
Koldfeber	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	1525	44	26	1	602	11	1327	33	92	1	346	11	203	3	187	5
Skjørbug	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	4	-	19	1
Beri-Beri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos Nyfødte)	20	3	-	-	-	-	10	-	-	-	5	2	6	-	2	-
Tilsammen	11797	279	154	4	4483	97	6490	138	727	18	1421	50	1083	43	1111	42

**Angrebne af 1000 Indvaanere af Tyfoidfieber, Skarlagensfeber,
Difteri og Lungebetændelse.**

Nombre des cas de la fièvre typhoïde, de la scarlatine, de la diphthérie et de la
pneumonie par 1000 habitants.

Tabel IX.		Tyfoidfeber.		Skarlagensfeber.		Difteri.		Lungebetændelse.	
Riget og Overøvrighedsdistrikter.									
		1903.	1902.	1903.	1902.	1903.	1902.	1903.	1902.
Riget.		0,6	0,4	1,6	1,9	1,8	1,2	4,2	4,3
Byer.		0,6	0,4	1,9	2,1	3,8	1,9	6,0	6,1
Bygder.		0,6	0,4	1,5	1,9	1,1	0,9	3,5	3,6
Amter:									
1.	Kristiania	0,2	0,2	1,7	1,4	6,7	1,8	4,1	4,5
2.	Akershus	0,1	0,2	1,3	2,2	1,3	1,2	5,3	3,6
3.	Smaalenene	0,3	0,2	0,8	1,9	3,4	1,5	6,2	6,6
4.	Buskerud	0,5	0,1	3,1	4,4	0,8	0,9	5,6	4,8
5.	Jarlsberg og Larvik.	0,1	0,2	5,9	5,6	0,4	1,4	3,7	3,1
6.	Hedemarken.	0,1	0,1	1,7	2,3	0,4	0,4	6,4	4,8
7.	Kristians	0,2	0,1	2,4	4,1	0,4	0,9	3,9	4,0
8.	Bratsberg	-	0,02	2,7	4,0	0,5	0,3	4,3	4,9
9.	Nedenes	0,2	0,03	1,8	3,5	0,9	0,2	5,3	4,3
10.	Lister og Mandal	0,1	0,1	2,8	2,1	0,6	0,2	2,8	3,0
11.	Stavanger	0,5	0,3	0,5	0,5	1,2	1,8	3,9	4,8
12.	Søndre Bergenhus.	1,0	1,4	0,9	1,3	2,3	2,7	2,6	3,5
13.	Bergen.	1,8	0,8	0,6	0,9	4,2	4,3	7,9	5,9
14.	Nordre Bergenhus	0,7	0,5	1,0	0,7	0,5	0,7	2,9	4,7
15.	Romsdal	2,4	0,5	1,0	0,7	0,8	1,2	3,3	4,0
16.	Søndre Trondhjem.	1,0	0,7	0,8	1,1	1,2	0,5	4,4	5,0
17.	Nordre —	1,1	0,5	1,1	1,4	0,2	0,3	4,1	4,7
18.	Nordland	0,6	0,5	0,6	0,5	0,9	0,8	2,2	2,8
19.	Tromsø	0,5	0,3	1,0	0,5	4,3	0,7	1,9	2,4
20.	Finmarken	0,4	1,0	0,2	0,1	0,3	0,6	3,3	2,7

Tabel VI (Side 14*) giver Oplysning om Tiden for de epidemiske Sygdomstilfældes Optraeden og de Syges Kjøen og Alder, forsaavidt Opgaver derom haves; desuden oplyser Tabellen om de enkelte Sygdommes Procentforhold til samtlige, kjendte Tilfælde af epidemiske Sygdomme samt om Dødelighedsprocenten.

Tabel VII (Side 16*) giver en Oversigt over de i samtlige Byer anmeldte epidemiske Sygdomstilfælde med Angivelse af Procentforholdet til alle i Riget kjendte Tilfælde af samme Sygdom. Tabellen er ud-

Dødsfald paa Barselseng.
Décès pendant les couches dans les départements.

Tabel X.	Antal Barselkvinder.	Døde paa Barselseng ifølge		Barselfeber.				Af 1000 Barselkvinder døde ¹⁾ i	
		Prester-nes Op-gaver.	Læ-ger-nes Op-gaver.	Af Lægerne opgivne				1903.	1902.
				Til-fælde.	An-grebne af 1000 Fø-dende.	Døds-fald.	Døds-pro-cent af An-greb-ne.		
Riget	65917	178	205	295	4,5	113	38,3	2,7	3,0
Byer	20738	45	67	86	4,1	40	46,5	2,2	2,1
Bygder	45179	133	138	209	4,6	73	35,0	2,9	3,4
Amter:									
1. Kristiania	7520	26	32	23	3,1	18	78,3	3,5	1,7
2. Akershus	3214	8	10	11	3,4	4	36,4	2,5	1,5
3. Smaalenene	4455	11	11	21	4,7	7	33,3	2,5	2,5
4. Buskerud	3357	8	12	9	2,7	4	44,4	2,4	3,2
5. Jarlsberg og Larvik	2746	8	6	7	2,5	5	71,4	2,9	2,4
6. Hedemarken	3687	10	9	13	3,5	6	46,2	2,7	2,9
7. Kristians	3214	11	11	13	4,0	6	46,2	3,4	1,8
8. Bratsberg	2773	4	8	9	3,2	3	33,3	1,4	2,9
9. Nedenes	1994	2	5	10	5,0	4	40,0	1,0	1,8
10. Lister og Mandal	2124	6	9	5	2,4	3	60,0	2,8	2,3
11. Stavanger	3811	9	13	19	5,0	7	36,8	2,4	2,3
12. Søndre Bergenhus	3811	15	19	15	3,9	9	60,0	3,9	2,9
13. Bergen	2402	3	7	4	1,7	1	25,0	1,2	0,9
14. Nordre Bergenhus	2318	6	4	12	5,2	2	16,7	2,6	4,8
15. Romsdal	3855	10	6	21	5,4	3	14,3	2,6	3,1
16. Søndre Trondhjem	3939	3	8	28	7,1	6	21,4	0,8	3,8
17. Nordre —	2112	5	5	17	8,0	4	23,5	2,4	4,2
18. Nordland	4923	17	16	35	7,1	10	28,6	3,5	4,7
19. Tromsø	2439	7	5	14	5,7	4	28,6	2,9	5,4
20. Finmarken	1223	9	9	9	7,4	7	77,8	7,4	10,9

¹⁾ Beregnet efter det af Presterne opgivne Antal Dødsfald.

arbejdet efter de til Medicinaldirektøren for hver Maaned indsendte, epidemiske Lister fra Byerne.

Tabel VIII (Side 17* og 18*) giver en Oversigt over Fordelingen af de epidemiske Sygdomstilfælde og Dødsfald paa de forskellige Amters Byer.

Uoverensstemmelsen mellem de to sidste Tabeller beror paa, at de ikke omfatter ganske de samme Sygdomme; simpel Feber samt katarralsk og follikulær

Dødsaaarsager for Barselkvinder. Døde efter obstetriciske Operationer.

Causes de décès pendant les couches. Décès après des opérations obstétricales.

Dødsaaarsager.	Antal Dødsfald paa Barselseng.	Deraf i		Dødsfald efter følgende Operationer.							
		Byer.	Bygder.	Ialt.	Tangforløsning.	Vending.	Udtrækning.	Perforation.	Accouchement forcé.	Efterbyrdsoperation.	Abortus provocatus.
Barselfeber	113	40	73	9	3	2	2	2	-	-	-
Barselkrampe	32	11	21	7	6	1	-	-	-	-	-
Emboli og Thrombose	12	1	11	6	3	1	-	1	-	1	-
Blødning	24	6	18	8	1	6	-	-	1	-	-
Livmoderbristning	6	2	4	4	2	1	-	1	-	-	-
Dystoki	8	-	8	2	-	-	-	1	-	1	-
Graviditas extrauterina . . .	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hjertelammelse	4	3	1	2	2	-	-	-	-	-	-
Ileus	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1
Lungebetændelse	¹⁾ (1)	-	(1)	1	-	-	-	1	-	-	-
Lungetuberkulose	¹⁾ (1)	-	(1)	1	1	-	-	-	-	-	-
Puerperalpsykose	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Ukjendt Dødsaaarsag	1	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	205	67	138	42	19	11	2	6	1	2	1

¹⁾ Opført paa Lægernes Lister over obstetriciske Operationer, men ikke paa Døds-listerne under Dødsfald paa Barselseng.

Angina er saaledes medtaget paa Tabel VII, men ikke paa Tabel VIII, hvor derimod Beri-Beri og Pemfigus neonatorum er medtaget. Desuden er de ved den førstnævnte Tabels Udarbejdelse benyttede, maanedlige Lister fra Byerne til-dels rettede ved senere indløbne Opgaver.

I Slutningen af den almindelige Beretning (Tabel XL) er for enkelte epi-demiske Sygdomme indtaget Opgaver over disses Fordeling paa hver Maaned inden de enkelte Lægedistrikter med særlig Anførsel for Byer og Bygder.

Af **exantematisk Tyfus** (Typhus exanthematicus) anmeldtes ialt 12 Til-fælde, hvoraf 1 isoleret og dødelig endende Tilfælde i Smaalenene hos en ældre Kone i Tune (Sarpsborg Distrikt), samt 11 i Finmarken paa et Par Steder paa Østkysten af Refsbottenfjord i Maasø Distrikt; her indtraf 3 Dødsfald.

Tyfoidfeber (Ileotyphus, Febris typhoidea) forekom noget hyppigere end Aaret forud (0,6 mod 0,4 pro mille af Befolkningen). Tilfældene var nogenlunde jævnt fordelte over hele Aaret, fornemmelig i de 3 sidste Kvartaler. Sygdommen optraadte hyppigst i Romsdal, Søndre Trondhjem, Søndre Bergenhus Amt og Bergen By (jfr. Tab. 5). I førstnævnte Amt forekom de fleste Tilfælde i Indre og Nordre Søndmør samt Ytre Romsdal Distrikter; Smitten var antagelig ved ambulante Tilfælde ført videnom. I Søndre Trondhjem indtraf over Halvparten

Indkomne Tilfælde af Gonorré og Uretrit paa Sygehusene.

Cas nouveaux de gonorrhée et de la urethrite dans les hôpitaux.

Tabel XII.	Tilfælde.	Voxne.		Fordeling paa Amterne:																
		Mænd.	Kvinder.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	13	15	16	17	18	19
				Kristiania By.	Akershus	Smaalenene.	Buskerud.	Jarlsberg og Larvik.	Hedemarken.	Kristians.	Bratsberg.	Nedenes.	Lister og Mandal.	Stavanger.	Bergens By.	Romsdal.	Søndre Trondhjem.	Nordre Trondhjem.	Nordland.	Tromsø.
Gonorré og Uretrit	258	135	123	101	2	2	6	16	1	2	3	4	7	10	16	2	20	7	24	14

af Tilfældene i Trondhjem By. I Søndre Bergenhus anmeldtes de fleste fra Lindaas, Nordre Midthordland og Voss Distrikter.

I første Rubrik af Tabel IX (Side 19*) er angivet Antallet af Angrebne af Tyfoidefeber blandt 1 000 Indvaanere i Riget og dets Amter i 1903 og 1902.

Til Oplysning om Sygdommens Udbredning blandt Befolkningen inden de forskellige Lægedistrikter er der til den almindelige Beretning føiet et farvelagt Kart.

Af **Cerebrospinalmeningit** (Meningitis cerebrospinalis epidemica) opgives tilsammen 32 Tilfælde med 11 Dødsfald.

Af **Børnekopper** er anmeldt 19 Tilfælde, 3 fra Smaalenene og 16 fra Stavanger Amt.

Skarlagensfeber (Scarlatina) viser lidt Nedgang (3 593 mod 4 366 i 1902 og 4 895 i 1901); ialt angrebes 1,6 pro mille af Befolkningen mod 1,9 i 1902 og 2,2 pro mille i 1901. De Overøvrighedsdistrikter, hvor Sygdommen forekom hyppigst, var Jarlsberg og Larvik, Kristiania, Buskerud, Kristians og Bratsberg Amter. Sygdommen var i det Hele mest udbredt paa Østlandet. Gjennemsnittsdødeligheden af denne Sygdom for det hele Land var 3,3 pCt.

I anden Rubrik af Tabel IX (Side 19*) findes en Oversigt over Angrebne af Skarlagensfeber blandt 1 000 Indvaanere i Riget og dets Amter for 1903 og 1902.

Mæslinger viser betydelig Tiltagen (14 595 anmeldte Tilfælde mod 7 770 i 1902, 2 534 i 1901 og 5 384 i 1900). For Byernes Vedkommende er de Fleste anmeldte fra Bergen, Trondhjem, Kristiansand, Aalesund, Fredrikshald og Fredrikstad, samt for Landdistriktet fra Bygder i Akershus, Buskerud, Smaalenene og Bratsberg Amter. Gjennemsnittsdødeligheden var 2,1 pCt. mod 3,7 pCt i 1902.

Difteri (Croup) optraadte hyppigere end Aaret forud (4 182 Tilfælde med 334 Dødsfald mod henholdsvis 2 637 og 242 i 1902). De fleste Angrebne pro mille af Befolkningen opgives fra Kristiania, Tromsø Amt og Bergen. Gjennemsnittsdødeligheden var 7,8 pCt. (i 1902 9,2 pCt. og i 1901 8,9 pCt.)

I tredje Rubrik af Tabel IX (Side 19*) findes en Oversigt over Angrebne af Difteri (Croup) blandt 1 000 Indvaanere i Riget og dets Amter i Aarene 1903 og 1902.

Til Oplysning om Sygdommens Udbredning blandt Befolkningen inden de forskellige Lægedistrikter er der til den almindelige Beretning føiet et farvelagt Kart.

Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af veneriske Sygdomme.

Cas des maladies vénériennes traités en dehors des hôpitaux.

Tabel XIII.	Veneriske Saar og Syfilis.								Gonorré og Uretrit.					
	Tilsammen Behandlede.	Kjøn og Alder.				Veneriske Saar.	Sygds.formforSyfilis.		Tilsammen Behandlede.	Kjøn og Alder.				
		Børn.		Voxne.			konstitu- tionel.	hereditær.		Børn.		Voxne.		
		Md.	Kv.	Md.	Kv.					Md.	Kv.	Md.	Kv.	
Riget	2006	27	27	575	240	551	1188	56	4855	10	15	2252	314	
Amter:														
1. Kristiania	¹⁾ 917	-	-	-	-	406	494	17	²⁾ 1683	-	-	-	-	
2. Akershus	34	3	4	10	17	6	23	5	50	-	2	38	10	
3. Smaalenene	45	2	-	29	14	7	37	1	174	-	1	161	12	
4. Buskerud	44	-	2	30	12	8	34	2	102	-	-	94	8	
5. Jarlsberg og Larvik	63	1	3	47	12	10	51	2	186	2	-	172	12	
6. Hedemarken	16	1	-	10	5	2	13	1	50	1	1	42	6	
7. Kristians	11	1	1	6	2	9	1	1	34	-	-	31	3	
8. Bratsberg	26	1	-	13	8	7	19	-	77	-	-	63	12	
9. Nedenes	33	2	-	22	8	8	25	-	98	-	-	85	8	
10. Lister og Mandal	29	-	-	24	5	6	23	-	81	-	-	75	6	
11. Stavanger	124	3	8	85	28	22	94	8	349	-	2	294	53	
12. Søndre Bergenhus	14	3	1	7	3	1	10	3	10	1	-	8	1	
13. Bergen	³⁾ 211	-	-	-	-	-	-	-	⁴⁾ 564	-	-	-	-	
14. Nordre Bergenhus	16	1	1	10	4	4	10	2	31	-	-	23	2	
15. Romsdal	28	1	-	19	8	2	25	1	156	1	1	130	23	
16. Søndre Trondhjem	211	4	4	145	58	18	186	7	517	-	-	459	58	
17. Nordre —	21	-	-	13	8	2	18	1	43	-	-	35	8	
18. Nordland	75	3	1	52	17	12	61	2	366	-	3	312	51	
19. Tromsø	50	-	-	29	20	15	35	-	143	4	5	105	26	
20. Finmarken	38	1	2	24	11	6	29	3	141	1	-	125	15	

¹⁾ Deraf 777 Mandkjøn, 140 Kvindekjøn. ²⁾ Deraf 1534 Mandkjøn, 149 Kvindekjøn. ³⁾ 207 Mandkjøn, 4 Kvindekjøn. ⁴⁾ 521 Mandkjøn, 43 Kvindekjøn.

Af **Blodgang** (Dysenteria) er opført 109 Tilfælde med 9 Dødsfald (mod henholdsvis 164 og 22 i 1902). De fleste Tilfælde opgives fra Tromsø, Romsdal og Søndre Bergenhus Amter.

Barselfeber (Febris puerperalis). Tabel X (Side 20*) giver en Oversigt over Antallet af Barselkvinder, Dødeligheden paa Barselseng samt Tilfælde og Dødsfald af Barselfeber med Fordeling paa Overøvrighedsdistrikterne.

Af denne Sygdom er det opgivne Antal Angrebne noget mindre end Aaret forud (4,5 pro mille af samtlige Barselkvinder mod 5,1 pro mille i 1902). Forholdsvis hyppigst anmeldtes Sygdommen fra Nordre Trondhjem, Finmarken, Søndre Trondhjem, Nordland og Tromsø Amter (henholdsvis 8,0, 7,4, 7,1, 7,1 og 5,7 pro mille), sjældnest fra Bergen (1,7 pro mille) og Lister og Mandal Amt (2,4 pro mille).

Dødeligheden paa Barselseng. Af samtlige Barselkvinder døde, efter de af Presterne meddelte Opgaver, paa Barselseng i 1903 178 eller 2,7 pro mille (i 1902 3,0). Dødeligheden i Bygderne (2,9) var større end i Byerne (2,2). Gjennemsnitsdødeligheden var størst i Finnmarken og Søndre Bergenhus Amter samt Kristiania By (henholdsvis 7,4, 3,9 og 3,5), mindst i Søndre Trondhjem, Nedenes, Bergen og Bratsberg Amter (fra 0,8 til 1,4 pro mille).

Gjennemsnitsdødeligheden af Barselfeber var 38,3 pCt. Af samtlige Barselkvinder døde 1,7 pro mille af denne Sygdom, i Byerne 1,9 pro mille og i Bygderne 1,6 pro mille.

Blandt de ovennævnte 178 Døde paa Barselseng var Alderen følgende:

11	var mellem	15	og	20	Aar.
60	«	—	20	«	30 —
74	«	—	30	«	40 —
33	«	—	40	«	50 —

Dødsfaldene paa Barselseng (egentlig de døde Barselkvinders Begravelser) fordelte sig saaledes paa Maanederne:

Januar	18	Mai	17	September	11
Februar	19	Juni	20	Oktober	19
Marts	17	Juli	12	November	8
April	12	August	7	December	15

1 var død i Oktober og 2 i December 1902.

Tiden i Barselsengen er nærmere angivet for 80 Dødsfald:

1ste Døgn	10	8de Døgn	5
2det —	7	9de —	7
3die —	4	10de —	3
4de —	7	11te —	3
5te —	3	12te —	5
6te —	2	13de —	-
7de —	4	14de —	4

Tilsammen i 1ste Uge 37.

2den — 27.

3die — 7.

4de — 6.

5te — 2.

6te — 1.

Til- og Afgang af Spedalske i Anstalterne.

Tableau des lépreux dans les hospices.

Tabel XIV.	Tilbage- liggende fra 1902.			Indkomne i 1903.			Tilsammen Be- handlede.			Afgang.												Tilbage- liggende ved Udgangen af 1903.			Spedalsk- hedens Form for Tilbage- liggende.			Antal For- plei- nings- dage.	Dag- ligt Mid- del- belæg.
										Hel- bredede.			Udgaaede i Bedring.			Uhel- bredede.			Døde.										
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tuber- kulos.	Anæ- stetisk.	Blandet.		
Pleiestiftelsen No. 1 ¹⁾	105	39	66	15	8	7	120	47	73	-	-	-	-	-	-	4	3	1	4	2	2	112	42	70	45	60	7	39579	108,4
St. Jørgens Hospital ²⁾	40	12	28	-	-	-	40	12	28	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	1	38	11	27	3	32	3	14547	39,9
Reitgjerdets Pleie- stiftelse	137	67	70	17	11	6	154	78	76	-	-	-	-	-	-	2	2	-	26	15	11	126	61	65	60	66	-	46941	128,6
Tilsammen	282	118	164	32	19	13	314	137	177	-	-	-	-	-	-	6	5	1	32	18	14	276	114	162	108	158	10	101067	276,9

¹⁾ Omfatter baade Kur- og Pleieafdelingen. ²⁾ Der optages for Tiden ingen i Hospitalet.

Opgave over samtlige Spedalske i Riget og deres Bevægelse i og udenfor Stiftelserne i Aarene 1856—1900¹⁾).

Tableau des lépreux pendant les années de 1856—1900.

Tabel XV. Aar.	Antal ved Aarets Begyndelse.	Tilkomne.	Afgang i og udenfor Stiftelserne.			Antal tilbage ved Aarets Udgang.		Til sammen.
			Døde.	Helbredede.	Udflyttede.	i Distrikterne.	i Stiftelserne.	
1856.....	-	(238)	?	?	?	2598	235	2833
1857—1860 ..	2833	951	981	15	31	2218	539	2757
1861—1865..	2757	1045	1053	21	45	1911	772	2683
1866—1870..	2683	966	1044	31	47	1763	764	2527
1871—1875..	2527	697	1006	27	66	1502	623	2125
1876.....	2125	129	187	3	6	1445	613	2058
1877.....	2058	122	163	3	7	1378	629	2007
1878.....	2007	126	149	10	8	1348	618	1966
1879.....	1966	94	162	5	10	1281	602	1883
1880.....	1883	85	150	7	7	1187	617	1804
1881.....	1804	85	164	5	8	1104	608	1712
1882.....	1712	74	137	11	7	1078	553	1631
1883.....	1631	89	127	9	5	1044	535	1579
1884.....	1579	68	140	10	2	976	519	1495
1885.....	1495	87	146	9	12	893	522	1415
1886.....	1415	62	135	16	9	795	522	1317
1887.....	1317	75	111	2	3	762	514	1276
1888.....	1276	62	99	8	1	705	525	1230
1889.....	1230	53	86	9	12	646	530	1176
1890.....	1176	46	123	6	2	584	507	1091
1891.....	1091	27	107	4	2	519	486	1005
1892.....	1005	63	104	5	2	493	464	957
1893.....	957	34	100	6	1	451	433	884
1894.....	884	24	87	4	3	427	387	814
1895.....	814	28	70	4	2	406	360	766
1896.....	766	26	57	5	5	390	335	725
1897.....	725	28	49	6	1	372	325	697
1898.....	697	38	65	8	-	348	314	662
1899.....	662	9	55	1	1	308	306	614
1900.....	614	23	62	-	2	¹⁾ 275	298	¹⁾ 573
Tilsammen		5216	6919	250	307			

¹⁾ I denne Tabel er ikke medtaget Bergen, hvor der ved Udgangen af 1900 opgives som gjenlevende 4 Spedalske.

Oversigt over Antallet af Spedalske, Indlæg i Stiftelser m. m.
amtsvis, særskilt for Form og Køn¹⁾).

Tableau des lépreux par forme et par sexe en 1856—1900.

Tabel XVI.		Samlet Antal Spedalske 1856—1900.					Indlagte i Stiftelser 1857—1900.					Døde udenfor Stiftelser 1857—1900.	Tilbage ved Udgangen af 1900.				
Amt.	Ialt.	Tuberk. Form.		Anæst. Form.		Tuberk. Form.		Anæst. Form.		Tilsammen.	Tub. Form.		Anæst. Form.				
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.		Md.		Kv.				
Akershus	5	1	1	1	2	1	-	-	-	2	1	-	1	-	-		
Smaalønes	1	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-		
Jarlsberg og Larvik ..	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-		
Hedemarkens	45	13	11	11	10	3	1	-	1	34	4	-	-	2	2		
Kristians	68	22	13	16	17	6	3	4	5	44	7	4	1	-	2		
Nedene	2	-	-	2	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-		
Lister og Mandal	17	7	2	5	3	3	1	2	1	9	1	-	-	-	1		
Stavanger	457	160	118	96	83	35	25	19	14	321	13	3	4	6	-		
Søndre Bergenhus	1178	403	403	178	194	152	181	70	84	588	46	17	12	8	9		
Bergens By	99	35	13	20	31	24	10	9	20	21	4	2	2	-	-		
Nordre Bergenhus	2078	724	667	354	333	400	404	167	191	731	61	18	13	16	14		
Romsdals	1083	482	314	163	124	234	157	70	62	456	29	15	5	6	3		
Søndre Trondhjems...	744	353	191	131	69	176	90	49	38	306	30	11	9	7	3		
Nordre Trondhjems...	661	314	158	109	80	138	68	45	35	287	30	13	7	5	5		
Nordlands	1018	458	278	170	112	52	130	70	38	477	42	21	8	7	6		
Tromsø	190	103	53	27	16	215	24	15	4	91	11	4	5	-	2		
Finmarkens	41	27	7	5	2	13	-	7	-	21	-	-	-	-	-		
Riget	7697	3103	2229	1289	1076	1439	1094	522	493	3390	279	108	67	57	47		
						13	-	7	-								

¹⁾ Mellem disse Opgaver og de tidligere meddelte findes enkelte mindre Uoverensstemmelser, der ikke lader sig korrigere ved Hjælp af det foreliggende Materiale.

Ifølge Presternes Opgaver døde 4 Barselkvinder uforløst, nemlig 1 i Lindaa, 1 i Gulen, 1 i Kautokeino og 1 i Næseby.

Lægerne har opgivet 205 Dødsfald paa Barselseng med Angivelse af Dødsårsager, se Tabel XI (Side 21*), hvor tillige Dødsårsagerne for de efter obstetriske Operationer døde Kvinder er anførte.

Røde Hunde (Rubeolæ) synes at have havt mest Udbredning i Bratsberg, Søndre Trondhjem, Nedene og Buskerud Amter.

Af Vandkopper (Varicellæ) anmeldtes et mindre Antal Angrebne end Aaret forud.

Kusma forekom noget mindre hyppig end i 1902. De fleste Tilfælde er anmeldt fra Bergen, Nordre og Søndre Trondhjem samt Stavanger Amter.

Anmeldte Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme ifølge de ind-
Cas des maladies tuberculeuses d'après

Tabel XVII.		Antal Tilfælde								
Amt.	Lægedistrikter.	ved Aarets Begyndelse.			indført i Aarets Løb.			Deraf Lunge-tuberkulose.		
					Ialt.					
		Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
	Riget	8200	3803	4397	6878	3047	3831	6439	2837	3602
	Byer	3135	1492	1643	2428	1068	1360	2323	1017	1306
	Bygder	5065	2311	2754	4450	1979	2471	4116	1820	2296
I.	Kristiania	1267	634	633	927	415	512	863	385	478
II.	Akershus Amt	383	177	206	323	129	194	298	115	183
	Byer	11	7	4	9	4	5	9	4	5
	Bygder	372	170	202	314	125	189	289	111	178
	Aker	97	48	49	136	57	79	130	53	77
	Ullensaker	208	96	112	116	43	73	100	36	64
	Høland	34	9	25	27	10	17	25	8	17
	Follo	44	24	20	44	19	25	43	18	25
III.	Smaalenenes Amt	378	184	194	357	159	198	337	150	187
	Byer	139	72	67	117	52	65	114	50	64
	Bygder	239	112	127	240	107	133	223	100	123
	Eidsberg	82	34	48	72	32	40	60	28	32
	Moss	36	20	16	59	23	36	57	22	35
	Sarpsborg	182	96	86	154	71	83	152	69	83
	Hvaler	78	34	44	72	33	39	68	31	37
IV.	Buskerud Amt	316	127	189	341	159	182	311	149	162
	Byer	85	45	40	88	32	56	83	30	53
	Bygder	231	82	149	253	127	126	228	119	109
	Drammens Stadsfysikat	63	33	30	75	30	45	71	29	42
	Drammen	45	21	24	42	20	22	42	20	22
	Ringerike	93	36	57	37	17	20	36	16	20
	Modum	67	20	47	89	47	42	82	45	37
	Nes	10	2	8	53	29	24	40	23	17
	Aal	11	4	7	11	5	6	11	5	6
	Sandsvær	12	4	8	21	7	14	21	7	14
	Rollag	15	7	8	13	4	9	8	4	4
V.	Jarlsberg og Larvik Amt	277	113	164	271	120	151	265	116	149
	Byer	118	45	73	124	53	71	122	52	70
	Bygder	159	68	91	147	67	80	143	64	79
	Tønsberg	150	64	86	139	68	71	136	67	69
	Hof	33	15	18	60	27	33	58	25	33
	Larvik	94	34	60	72	25	47	71	24	47
• VI.	Hedemarkens Amt	357	172	185	373	177	196	342	161	181
	Byer	16	9	7	25	13	12	23	11	12
	Bygder	341	163	178	348	164	184	319	150	169
	Solør og Odalen	69	33	36	109	47	62	100	45	55
	Hedemarken	119	58	61	98	45	53	88	39	49
	Søndre Østerdalen	100	55	45	95	50	45	88	45	43
	Trysil	14	5	9	20	8	12	20	8	12
	Rendalen	26	10	16	31	18	13	28	16	12
	Tønset	29	11	18	20	9	11	18	8	10
VII.	Kristians Amt	255	114	141	275	106	169	245	92	153
	Byer	20	12	8	18	8	10	18	8	10
	Bygder	232	102	133	257	98	159	227	84	143
	Hadeland og Land	58	29	29	49	16	33	43	15	28
	Søndre Valdres	18	9	9	19	10	9	15	7	8
	Nordre	10	1	9	19	4	15	16	3	13
	Toten	66	34	32	79	30	49	76	28	48

1) De store Tal er delvis fremkommet ved Lægenes Revision af sine Tilfælde for de sidste Aar.

sendte Uddrag af Tuberkuloseprotokollerne for Byer og Herreder.
les registres des commissions de santé.

Udgaaede										Antal Tilfælde ved Aarets Udgang.			Antal Tilfælde hvor Indlæggelse har fundet Sted i Henhold til Lovens § 6.		Antal Tilfælde hvor Lovens § 10 er bragt i Anvendelse.	
Ialt.			ved Flytning.		paa Grund af Bedring eller Helbredelse.		Døde.									
Tils.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	
5196	2360	2836	169	178	224	254	1967	2404	9882	4491	5391	112	109	2	2	
1607	704	903	65	71	43	44	596	788	3956	1856	2100	62	63	-	1	
3589	1656	1933	104	107	181	210	1371	1616	5926	2635	3291	50	46	2	1	
583	261	322	11	14	10	14	240	294	1611	788	823	24	15	-	-	
317	129	188	10	15	33	45	86	128	389	177	212	1	2	-	-	
7	2	5	-	-	-	-	2	5	13	9	4	-	-	-	-	
310	127	183	10	15	33	45	84	123	376	168	208	1	2	-	-	
102	45	57	4	4	3	4	38	49	131	60	71	1	2	-	-	
153	64	89	6	11	1)	29	37	29	41	75	96	-	-	-	-	
32	9	23	-	-	1	3	8	20	29	10	19	-	-	-	-	
30	11	19	-	-	-	1	11	18	58	32	26	-	-	-	-	
281	144	137	11	8	11	8	122	121	454	199	255	5	6	-	-	
96	50	46	3	3	3	3	44	40	160	74	86	1	3	-	-	
185	94	91	8	5	8	5	78	81	294	125	169	4	3	-	-	
49	25	24	2	1	-	-	23	23	105	41	64	2	-	-	-	
45	19	26	2	3	2	3	15	20	50	24	26	1	-	-	-	
125	67	58	3	3	4	2	60	53	211	100	111	-	2	-	-	
62	33	29	4	1	5	3	24	25	88	34	54	2	4	-	-	
208	93	115	4	8	8	6	81	101	449	193	256	1	4	-	-	
74	30	44	2	5	1	1	27	38	99	47	52	1	4	-	-	
134	63	71	2	3	7	5	54	63	350	146	204	-	-	-	-	
65	27	38	1	4	1	1	25	33	73	36	37	1	4	-	-	
14	8	6	-	-	4	-	4	6	73	33	40	-	-	-	-	
8	6	2	-	-	-	-	6	2	122	47	75	-	-	-	-	
59	25	34	1	2	-	2	24	30	97	42	55	-	-	-	-	
23	12	11	1	1	2	2	9	8	40	19	21	-	-	-	-	
9	3	6	-	-	-	-	3	6	13	6	7	-	-	-	-	
16	4	12	1	1	-	-	3	11	17	7	10	-	-	-	-	
14	8	6	-	-	1	1	7	5	14	3	11	-	-	-	-	
162	72	90	16	7	1	2	55	81	386	161	225	1	-	-	-	
57	28	29	8	4	1	-	19	25	185	70	115	-	-	-	-	
105	44	61	8	3	-	2	36	56	201	91	110	1	-	-	-	
85	33	52	6	5	1	2	26	45	204	99	105	1	-	-	-	
47	21	26	7	1	-	-	14	25	46	21	25	-	-	-	-	
30	18	12	3	1	-	-	15	11	136	41	95	-	-	-	-	
310	145	165	9	4	18	19	118	142	420	204	216	3	-	-	-	
14	7	7	2	-	-	-	5	7	27	15	12	-	-	-	-	
236	138	158	7	4	18	19	113	135	393	189	204	3	-	-	-	
82	41	41	3	1	4	5	34	35	96	39	57	-	-	-	-	
87	40	47	3	-	6	7	31	40	130	63	67	1	-	-	-	
80	36	44	-	2	5	4	31	38	115	69	46	-	-	-	-	
15	6	9	2	-	1	2	3	7	19	7	12	1	-	-	-	
22	13	9	1	1	1	-	11	8	35	15	20	1	-	-	-	
24	9	15	-	-	1	1	8	14	25	11	14	-	-	-	-	
228	94	134	13	13	20	22	61	99	302	126	176	7	5	-	-	
13	5	8	4	1	-	-	1	7	25	15	10	1	-	-	-	
215	89	126	9	12	20	22	60	92	277	111	166	6	5	-	-	
51	19	32	-	4	6	4	13	24	56	26	30	-	-	-	-	
13	9	4	2	-	1	-	6	4	24	10	14	1	-	-	-	
20	5	15	-	-	1	6	4	9	9	-	9	-	-	-	-	
53	25	28	4	2	7	4	14	22	92	39	53	2	2	-	-	

Anmeldte Tilfælde af tuberkulose Sygdomme ifølge de ind-

Amt.	Tabel XVII (Forts.). Lægedistrikter.	Antal Tilfælde								
		ved Aarets Begyndelse.			indført i Aarets Løb.					
					Ialt.			Deraf Lunge- tuberkulose.		
		Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
VIII.	Faaberg	43	22	21	44	23	21	43	22	21
	Ringebu	24	11	13	22	9	13	20	7	13
	Lom	26	5	21	29	8	21	26	7	19
	Lesje	10	3	7	14	6	8	6	3	3
	Bratsberg Amt	392	177	215	267	127	140	245	118	127
	Byer	118	48	70	66	34	32	63	31	32
	Bygder	274	129	145	201	93	108	181	86	95
	Skien	167	70	97	103	52	51	92	46	46
	Kragerø	78	38	40	59	32	27	57	32	25
	Hollen	60	30	30	42	21	21	39	19	20
	Sauland	20	10	10	24	9	15	24	9	15
	Kviteseid	28	10	18	18	5	13	17	5	12
	Laardal	30	12	18	17	7	10	13	6	7
	Tinn	9	7	2	4	1	3	3	1	2
IX.	Nedenes Amt	312	119	193	250	102	148	238	96	142
	Byer	62	18	44	56	20	36	53	18	35
	Bygder	250	101	149	194	82	112	185	78	107
	Østre Nedenes	91	29	62	90	33	57	87	31	56
	Vestre —	157	64	93	105	46	59	97	43	54
	Aamli	39	17	22	24	12	12	24	12	12
	Evje	11	3	8	16	5	11	16	5	11
	Sætersdalen	14	6	8	15	6	9	14	5	9
X.	Lister og Mandal Amt ..	370	178	192	342	154	188	314	140	174
	Byer	114	56	58	95	46	49	91	44	47
	Bygder	256	122	134	247	108	139	223	96	127
	Kristiansands Stadsfysikat ..	76	45	31	70	33	37	69	33	36
	Oddernes	130	53	77	91	45	46	83	40	43
	Undal	79	39	40	73	28	45	61	23	38
	Lyngdal	34	14	20	15	5	10	14	5	9
	Vanse	36	19	17	26	13	13	25	12	13
	Flekkefjord	15	8	7	67	30	37	62	27	35
XI.	Stavanger Amt	560	238	322	451	206	245	432	197	235
	Byer	311	132	179	217	80	137	211	78	133
	Bygder	249	106	143	234	126	108	221	119	102
	Sogndal	10	5	5	17	7	10	15	7	8
	Egersund	48	14	34	36	21	15	32	18	14
	Sandnes	67	23	44	66	30	36	63	30	33
	Stavanger Stadsfysikat	239	98	141	163	60	103	163	60	103
	Stavanger	30	15	15	39	23	16	39	23	16
	Finne	35	20	15	16	8	8	15	7	8
	Sand	34	16	18	25	11	14	25	11	14
	Karmøen	38	16	22	37	23	14	36	23	13
	Haugesund	59	31	28	52	23	29	44	18	26
XII.	Søndre Bergenhus Amt ..	388	203	185	268	120	148	253	115	138
	Sveen og Vikebygd Herreder ..	10	5	5	7	1	6	7	1	6
	Indre Søndhordland	20	8	12	15	6	9	14	6	8
	Ytre —	22	15	7	20	11	9	20	11	9
	Tysnes	20	9	11	8	3	5	6	3	3
	Indre Hardanger	33	24	9	30	12	18	27	10	17
	Ytre Hardanger	52	26	26	18	10	8	14	8	6
	Voss	22	12	10	9	3	6	7	3	4
	Søndre Midthordland	33	22	11	35	15	20	33	15	18
	Nordre —	47	25	22	45	23	22	44	22	22
	Osterøen	53	20	33	29	13	16	29	13	16
	Alversund	24	10	14	18	6	12	18	6	12
	Lindaas	52	27	25	34	17	17	34	17	17

sendte Uddrag af Tuberkuloseprotokollerne for Byer og Herreder.

Udgaaede									Antal Tilfælde ved Aarets Udgang.			Antal Tilfælde hvor Indlæg- gelse har fundet Sted i Henhold til Lovens § 6.		Antal Til- fælde hvor Lovens § 10 er bragt i Anvendelse.	
Ialt.			ved Flytning.		paa Grund af Bedring eller Helbredelse.		Døde.		Tils.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
Tils.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.							
31	15	16	6	3	-	-	9	13	56	30	26	-	1	-	-
21	8	13	-	2	2	1	6	10	25	12	13	-	2	-	-
24	7	17	1	2	-	-	6	15	31	6	25	-	-	-	-
15	6	9	-	-	3	7	3	2	9	3	6	4	-	-	-
264	113	151	10	15	16	16	87	120	395	191	204	12	10	-	-
63	24	39	2	6	6	4	16	29	121	58	63	3	3	-	-
201	89	112	8	9	10	12	71	91	274	133	141	9	7	-	-
105	43	62	4	10	8	8	31	44	165	79	86	5	4	-	-
59	26	33	4	3	3	5	19	25	78	44	34	5	4	-	-
37	18	19	1	2	2	-	15	17	65	33	32	1	1	-	-
19	9	10	-	-	2	1	7	9	25	10	15	1	1	-	-
23	8	15	1	-	1	2	6	13	23	7	16	-	-	-	-
18	7	11	-	-	-	-	7	11	29	12	17	-	-	-	-
3	2	1	-	-	-	-	2	1	10	6	4	-	-	-	-
182	76	106	1	3	5	9	70	94	380	145	235	4	2	-	-
36	14	22	-	2	3	6	11	14	82	24	58	3	2	-	-
146	62	84	1	1	2	3	59	80	298	121	177	1	-	-	-
64	22	42	1	1	2	3	19	38	117	40	77	1	1	-	-
62	32	30	-	1	2	3	30	26	200	78	122	3	1	-	-
28	13	15	-	-	1	3	12	12	35	16	19	-	-	-	-
14	3	11	-	1	-	-	3	10	13	5	8	-	-	-	-
14	6	8	-	-	-	-	6	8	15	6	9	-	-	-	-
274	136	138	11	8	7	9	118	121	438	196	242	8	3	1	-
64	32	32	1	-	1	-	30	32	145	70	75	6	3	-	-
210	104	106	10	8	6	9	88	89	293	126	167	2	-	1	-
45	23	22	1	-	-	-	22	22	101	55	46	6	3	-	-
66	33	33	4	4	1	-	28	29	155	65	90	1	-	-	-
65	34	31	3	3	6	8	25	20	87	33	54	-	-	-	-
20	7	13	-	-	-	-	7	13	29	12	17	-	-	1	-
26	13	13	2	1	-	1	11	11	36	19	17	1	-	-	-
52	26	26	1	-	-	-	25	26	30	12	18	-	-	-	-
284	119	165	5	12	10	13	104	140	727	325	402	9	12	-	-
131	45	86	3	6	2	4	40	76	397	167	230	9	12	-	-
153	74	79	2	6	8	9	64	64	330	158	172	-	-	-	-
8	4	4	-	-	3	1	1	3	19	8	11	-	-	-	-
30	9	21	1	1	-	2	8	18	54	26	28	-	-	-	-
43	16	27	2	2	4	2	10	23	90	37	53	-	-	-	-
80	29	51	1	2	-	-	28	49	322	129	193	9	12	-	-
21	12	9	-	1	-	-	12	8	48	26	22	-	-	-	-
9	6	3	-	-	-	-	6	3	42	22	20	-	-	-	-
22	10	12	-	1	-	3	10	8	37	17	20	-	-	-	-
26	12	14	-	1	-	1	12	12	49	27	22	-	-	-	-
45	21	24	1	4	3	4	17	16	66	33	33	-	-	-	-
217	115	102	8	8	5	10	102	84	439	208	231	4	6	-	-
8	3	5	-	2	-	2	3	1	9	3	6	-	-	-	-
15	5	10	-	-	1	-	4	10	20	9	11	-	-	-	-
14	9	5	-	-	-	-	9	5	28	17	11	-	-	-	-
14	6	8	-	-	-	-	6	8	14	6	8	-	-	-	-
15	7	8	-	1	-	-	7	7	48	29	19	-	-	-	-
22	15	7	1	-	1	1	13	6	48	21	27	1	-	-	-
14	10	4	1	-	1	1	8	3	17	5	12	1	3	-	-
26	16	10	3	3	1	1	12	6	42	21	21	1	-	-	-
28	13	15	1	1	1	2	11	12	64	35	29	1	3	-	-
29	15	14	2	1	-	1	13	12	53	18	35	-	-	-	-
10	3	7	-	-	-	2	3	5	32	13	19	-	-	-	-
22	13	9	-	-	-	-	13	9	64	31	33	-	-	-	-

Anmeldte Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme ifølge de ind

Amt.	Tabel XVII (Forts.). Lægedistrikter.	Antal Tilfælde								
		ved Aarets Begyndelse.			indført i Aarets Løb.					
					Ialt			Deraf Lunge tuberkulose.		
		Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
XIII.	Bergen	400	191	209	295	126	169	295	126	169
XIV.	Nordre Bergenhus Amt..	294	132	162	211	84	127	181	74	107
	By.....	1	-	1	1	-	1	-	-	-
	Bygder	293	132	161	210	84	126	181	74	106
	Lærdal	53	20	33	9	3	6	7	3	4
	Lyster	12	5	7	21	11	10	21	11	10
	Sogndal	15	4	11	9	3	6	9	3	6
	Vik	17	9	8	17	9	8	16	8	8
	Gulen	18	9	9	12	3	9	12	3	9
	Kirkebo	8	3	5	9	4	5	7	3	4
	Ytre Søndfjord	17	9	8	13	8	5	12	7	5
	Indre —	36	18	18	13	4	9	11	4	7
	Gloppen	14	8	6	35	10	25	29	7	22
	Kinn	39	17	22	29	12	17	27	12	15
	Ytre Nordfjord	38	15	23	22	10	12	19	9	10
	Nordfjordeidet	11	8	3	4	3	1	4	3	1
	Indviken	16	7	9	18	4	14	7	1	6
XV.	Romsdals Amt	476	219	257	423	177	246	399	160	239
	Byer.....	113	45	68	78	29	49	78	29	49
	Bygder	363	174	189	345	148	197	321	131	190
	Vestre Søndmør	53	32	21	24	12	12	23	11	12
	Indre —	15	7	8	36	17	19	33	14	19
	Østre —	18	9	9	8	6	2	5	3	2
	Ørskog	26	11	15	21	13	8	19	12	7
	Nordre Søndmør	97	44	53	43	19	24	43	19	24
	Ytre Romsdal	78	39	39	73	33	40	66	28	38
	Indre —	14	5	9	27	5	22	25	5	20
	Søndre Nordmør	89	32	57	96	34	62	95	33	62
	Sundalen	8	4	4	21	9	12	17	7	10
	Surendalen	36	16	20	27	12	15	26	11	15
	Nordre Nordmør	42	20	22	47	17	30	47	17	30
XVI.	Søndre Trondhjems Amt	570	278	292	575	265	310	549	251	298
	By.....	196	101	95	182	94	88	178	90	88
	Bygder	374	177	197	393	171	222	371	161	210
	Trondhjems Stadsfysikat...	196	101	95	182	94	88	178	90	88
	Strinden	29	16	13	47	19	28	47	19	28
	Selbu	6	2	4	24	13	11	21	11	10
	Røros	21	12	9	14	6	8	13	5	7
	Guldalen	65	32	33	64	25	39	62	25	37
	Opdal	25	12	13	28	11	17	22	8	14
	Orkedalen	89	37	52	97	47	50	91	45	46
	Heyne	22	14	8	11	7	4	11	7	4
	Hitteren	29	15	14	26	10	16	26	10	16
	Ytre Fosen	35	14	21	32	14	18	32	14	18
	Indre —	27	11	16	26	10	16	24	8	16
	Nordre —	26	12	14	24	9	15	22	9	13
XVII.	Nordre Trondhjems Amt.	336	137	199	216	77	139	213	76	137
	Byer.....	40	16	24	28	8	20	28	8	20
	Bygder	296	121	175	188	69	119	185	68	117
	Stjørdalen	23	13	10	28	7	21	28	7	21
	Frosten	13	7	6	5	3	2	5	3	2
	Levanger	73	26	47	35	12	23	35	12	23
	Inderøen	25	8	17	27	12	15	26	11	15

sendte Uddrag af Tuberkuloseprotokollerne for Byer og Herreder.

Udgaaede										Antal Tilfælde ved Aarets Udgang.			Antal Tilfælde hvor Indlæg- gelse har fundet Sted i Henhold til Lovens § 6.		Antal Til- fælde hvor Lovens § 10 er bragt i Anvendelse.	
Ialt.			ved Flytning.		paa Grund af Bedring eller Helbredelse.		Døde.									
Tils.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	
173	70	103	4	8	-	-	66	95	522	247	275	6	6	-	-	
178	76	102	6	4	16	14	54	84	327	140	187	1	1	-	-	
178	76	102	6	4	16	14	54	84	325	140	185	1	1	-	-	
17	4	13	1	-	1	1	2	12	45	19	26	1	-	-	-	
13	2	11	-	-	1	3	1	8	20	14	6	-	-	-	-	
7	2	5	-	-	-	-	2	5	17	5	12	-	-	-	-	
11	6	5	-	-	-	1	6	4	23	12	11	-	-	-	-	
5	4	1	1	-	1	-	2	1	25	8	17	-	-	-	-	
10	3	7	1	1	-	-	2	6	7	4	3	-	-	-	-	
9	5	4	-	-	3	2	2	2	21	12	9	-	-	-	-	
20	10	10	-	-	4	2	6	8	29	12	17	-	-	-	-	
27	12	15	1	-	3	3	8	12	22	6	16	-	-	-	-	
21	10	11	1	2	2	1	7	8	47	19	28	-	1	-	-	
21	9	12	-	1	1	1	8	10	39	16	23	-	-	-	-	
5	4	1	1	-	-	-	3	1	10	7	3	-	-	-	-	
12	5	7	-	-	-	-	5	7	22	6	16	-	-	-	-	
282	123	159	3	5	7	9	113	145	617	273	344	5	6	-	-	
52	16	36	1	1	1	4	14	31	139	58	81	5	5	-	-	
230	107	123	2	4	6	5	99	114	478	215	263	-	1	-	-	
24	13	11	-	-	-	-	13	11	53	31	22	-	-	-	-	
14	8	6	-	-	-	2	8	4	37	16	21	-	-	-	-	
6	6	-	-	-	-	-	6	-	20	9	11	-	-	-	-	
17	10	7	-	-	2	1	8	6	30	14	16	-	-	-	-	
13	5	8	1	-	-	1	4	7	127	58	69	3	1	-	-	
54	28	26	-	3	1	-	27	23	97	44	53	-	1	-	-	
15	3	12	1	-	1	1	1	11	26	7	19	-	-	-	-	
71	23	48	1	2	-	3	22	43	114	43	71	2	4	-	-	
16	6	10	-	-	1	1	5	9	13	7	6	-	-	-	-	
33	16	17	-	-	1	-	15	17	30	12	18	-	-	-	-	
19	5	14	-	-	1	-	4	14	70	32	38	-	-	-	-	
495	237	258	28	19	11	11	198	228	652	308	344	1	3	-	-	
142	71	71	17	12	4	3	50	56	236	124	112	1	3	-	-	
353	166	187	11	7	7	8	148	172	416	184	232	-	-	-	-	
142	71	71	17	12	4	3	50	56	236	124	112	1	3	-	-	
36	18	18	-	2	-	-	18	16	40	17	23	-	-	-	-	
22	12	10	-	1	-	1	12	8	8	3	5	-	-	-	-	
25	9	16	1	-	2	2	6	14	10	9	1	-	-	-	-	
50	22	28	1	1	1	-	20	27	79	35	44	-	-	-	-	
26	12	14	1	1	-	-	11	13	27	11	16	-	-	-	-	
83	38	45	5	-	1	1	32	44	103	46	57	-	-	-	-	
9	6	3	1	-	-	-	5	3	24	15	9	-	-	-	-	
30	12	18	1	-	-	-	11	18	25	13	12	-	-	-	-	
31	14	17	-	1	1	3	13	13	36	14	22	-	-	-	-	
21	11	10	1	1	1	1	9	9	32	11	21	-	-	-	-	
20	12	8	-	-	1	1	11	7	32	10	22	-	-	-	-	
198	87	111	4	10	11	9	72	92	354	127	227	1	4	1	2	
21	9	12	2	4	3	-	4	8	47	15	32	-	2	-	1	
177	78	99	2	6	8	9	68	84	307	112	195	1	2	1	1	
25	11	14	-	1	1	1	10	12	26	9	17	-	1	-	-	
4	4	-	-	-	-	-	4	-	14	6	8	-	-	-	-	
31	16	15	-	2	1	1	15	12	77	22	55	-	-	-	-	
17	8	9	-	1	-	-	8	8	35	12	23	-	-	-	-	

Anmeldte Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme ifølge de ind-

Amt.	Tabel XVII (Forts.). Lægedistrikter.	Antal Tilfælde								
		ved Aarets Begyndelse.			indført i Aarets Løb.					
					Ialt			Deraf Lunge- tuberkulose.		
		Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
XVIII.	Stenkjær	43	17	26	21	9	12	21	9	12
	Gronng.	18	7	11	13	5	8	11	5	6
	Namsos	54	23	31	31	12	19	31	12	19
	Fosnes	28	8	19	24	8	16	24	8	16
	Kolvereid	36	16	20	12	4	8	12	4	8
	Vikten	24	12	12	20	5	15	20	5	15
	Nordlands Amt	512	258	254	379	179	200	345	158	187
	Byer	46	24	22	44	22	22	39	22	17
	Bygder	466	234	232	335	157	178	306	136	170
	Brønnø	41	27	14	22	9	13	22	9	13
	Alstahaug	11	5	6	26	16	10	23	14	9
	Vefsen	13	10	3	23	10	13	17	8	9
	Ranen	35	14	21	39	20	19	35	16	19
	Lurø	40	17	23	37	11	26	33	9	24
	Gildeskaal	28	12	16	12	5	7	12	5	7
	Bodø	63	34	29	44	17	27	42	16	26
	Folden	15	10	5	7	4	3	6	3	3
	Skjerstad	24	11	13	32	15	17	31	14	17
	Steigen	11	7	4	12	6	6	11	5	6
	Hammerø	9	5	4	11	9	2	11	9	2
	Lødingen	15	10	5	10	4	6	8	3	5
	Ofoten	39	22	17	34	20	14	28	17	11
	Flakstad	18	8	10	4	3	1	4	3	1
	Buksnes	54	24	30	24	12	12	22	11	11
	Østlofoten	43	14	29	9	2	7	9	2	7
	Hadsel	31	15	16	23	9	14	21	7	14
	Sortland	22	13	9	10	7	3	10	7	3
XIX.	Tromsø Amt	183	64	119	184	87	97	174	85	89
	By	23	9	14	22	10	12	22	20	12
	Bygder	160	55	105	162	77	85	152	75	77
	Trondenes	29	14	15	35	19	16	33	17	16
	Ibbestad	32	13	19	25	8	17	24	8	16
	Tranø	14	3	11	14	6	8	14	6	8
	Berg	3	2	1	1	1	-	1	1	-
	Lenviken	19	3	16	13	7	6	11	7	4
	Maalselven	6	1	5	11	7	4	11	7	4
	Balstfjorden	-	-	-	8	5	3	7	5	2
	Tromsø	30	11	19	35	16	19	35	16	19
	Lyngen	15	4	11	25	12	13	24	12	12
	Karlø	5	3	2	9	1	8	7	1	6
	Skjervø	30	10	20	8	5	3	7	5	2
XX.	Finmarkens Amt	175	88	87	151	78	73	140	73	67
	Byer	55	28	27	36	22	14	33	21	12
	Bygder	120	60	60	115	56	59	107	52	55
	Alten	10	6	4	31	18	13	28	17	11
	Loppen	13	4	9	6	2	4	6	2	4
	Hammerfest	10	5	5	21	12	9	29	12	7
	Maasø	19	8	11	12	3	9	12	3	9
	Kistrand	15	10	5	3	2	1	1	1	-
	Lebesby	-	-	-	2	2	-	2	2	-
	Tanen	13	7	6	10	5	5	10	5	5
	Varde	19	8	11	13	7	6	13	7	6
	Vadsø	68	35	33	40	23	17	38	21	17
	Sydvaranger	8	5	3	13	4	9	11	3	8

sendte Uddrag af Tuberkuloseprotokollerne for Byer og Herreder.

Udgaaede									Antal Tilfælde ved Aarets Udgang.			Antal Tilfælde hvor Indlæg- gelse har fundet Sted i Henhold til Lovens § 6.		Antal Til- fælde hvor Lovens § 10 er bragt i Anvendelse.	
Ialt.			ved Flytning.		paa Grund af Bedring eller Helbredelse.		Døde.								
Tils.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
28	13	15	2	1	4	1	7	13	36	13	23	1	2	1	2
15	4	11	-	-	-	-	4	11	16	8	8	-	-	-	-
24	7	17	1	3	1	1	5	13	61	28	33	-	1	-	-
18	6	12	-	-	-	-	6	12	33	10	23	-	-	-	-
18	7	11	-	1	2	3	5	7	30	13	17	-	-	-	-
18	11	7	1	1	2	2	8	4	26	6	20	-	-	-	-
293	143	150	8	11	13	22	122	117	596	292	304	6	7	-	-
28	11	17	2	2	2	1	7	14	62	35	27	-	-	-	-
265	132	133	6	9	11	21	115	103	531	257	277	6	7	-	-
25	14	11	-	-	1	1	13	10	38	22	16	-	1	-	-
11	8	3	-	-	-	-	8	3	24	11	13	-	-	-	-
19	13	6	1	-	-	-	12	6	17	7	10	-	-	-	-
28	12	16	3	3	1	-	8	13	46	22	24	2	2	-	-
25	9	16	1	2	1	5	7	9	52	19	33	-	-	-	-
13	4	9	-	1	1	5	3	3	27	13	14	-	-	-	-
35	16	19	1	1	4	1	11	17	72	35	37	-	-	-	-
4	1	3	-	-	-	-	1	3	18	13	5	-	-	-	-
27	13	14	-	-	2	4	11	10	29	13	16	-	-	-	-
7	4	3	-	-	-	1	4	2	16	9	7	-	-	-	-
7	5	2	-	-	1	-	4	2	13	9	4	-	-	-	-
9	5	4	-	-	1	-	4	4	16	9	7	-	-	-	-
24	12	12	1	1	1	2	10	9	49	30	19	-	-	-	-
7	4	3	1	1	-	-	3	2	15	7	8	-	-	-	-
13	9	4	-	-	-	1	9	3	65	27	38	2	-	-	-
20	5	15	-	2	-	-	5	13	32	11	21	1	1	-	-
14	7	7	-	-	-	2	7	5	40	17	23	1	1	-	-
5	2	3	-	-	-	-	2	3	27	18	9	-	2	-	-
140	63	77	4	1	5	9	54	67	227	88	139	4	8	-	-
10	4	6	-	-	-	1	4	5	35	15	20	-	-	-	-
130	59	71	4	1	5	8	50	62	192	73	119	4	8	-	-
29	14	15	1	-	-	-	13	15	35	19	16	1	2	-	-
15	6	9	1	1	2	1	3	7	42	15	27	2	3	-	-
18	6	12	-	-	1	3	5	9	10	3	7	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	3	1	-	-	-	-
11	6	5	-	-	1	2	5	3	21	4	17	-	-	-	-
7	2	5	-	-	-	-	2	5	10	6	4	-	-	-	-
5	3	2	-	-	-	-	3	2	3	2	1	-	-	-	-
18	8	10	-	-	-	1	8	9	47	19	28	-	-	-	-
20	11	9	2	-	-	-	9	9	20	5	15	-	1	-	-
6	1	5	-	-	-	-	1	5	8	3	5	-	2	-	-
11	6	5	-	-	1	2	5	3	27	9	18	1	-	-	-
127	64	63	3	5	17	7	44	51	199	102	97	9	9	-	-
43	25	18	3	3	6	3	16	12	48	25	23	2	5	-	-
84	39	45	-	2	11	4	28	39	151	77	74	7	4	-	-
14	10	4	-	-	1	-	9	4	27	14	13	-	-	-	-
7	2	5	-	-	-	-	2	5	12	4	8	1	-	-	-
16	7	9	-	-	-	-	7	9	15	10	5	-	4	-	-
4	-	4	-	-	1	-	-	3	27	11	16	1	1	-	-
13	8	5	-	-	4	-	4	4	5	4	1	-	-	-	-
2	2	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
10	5	5	-	-	2	2	3	3	13	7	6	-	-	-	-
14	7	7	1	-	2	1	4	6	18	8	10	6	2	-	-
36	19	17	2	3	7	2	10	12	72	39	33	-	-	-	-
11	4	7	-	-	1	2	3	5	10	5	5	1	2	-	-

Dødeligheden af Lungetuberkulose i de
Mortalité par la phthisie dans les départe-

Tabel XVIII.	1903.				Forhold af Dødsfald		
	Opgivne Dødsfald ved				til samtlige opgivne Dødsfald ved Sygdom i pCt.		
	Sygdom.	Lunge- tuber- kulose.	epide- miske Syg- domme.	ikke epide- miske Syg- domme.	1903.	1902.	1901.
Riget	27375	4488	5676	21699	16,4	16,4	15,9
Byer	8751	1398	2319	6432	16,0	16,4	16,2
Bygder	18624	3090	3357	15267	16,6	16,4	15,7
Amter:							
1. Kristiania	3159	476	952	2207	15,1	14,8	15,9
2. Akershus	1460	241	267	1193	16,5	17,0	14,3
3. Smaalenene	1282	274	446	1382	15,0	14,5	15,8
4. Buskerud	1431	230	266	1165	16,1	17,4	16,3
5. Jarlsberg og Larvik	1316	204	244	1072	15,5	16,4	15,8
6. Hedemarken	1612	256	300	1312	15,9	15,1	14,3
7. Kristians	1314	169	203	1111	12,9	10,5	10,9
8. Bratsberg	1219	211	229	990	17,3	19,1	18,0
9. Nedenes	1140	212	200	940	18,6	17,7	17,1
10. Lister og Mandal	1081	238	152	929	22,0	20,3	20,1
11. Stavanger	1451	248	269	1182	17,1	19,9	19,8
12. Søndre Bergenhus	1567	199	283	1284	12,7	13,4	13,8
13. Bergen	1018	161	279	739	15,8	18,3	15,3
14. Nordre Bergenhus	869	142	130	739	16,3	13,2	13,3
15. Romsdal	1427	236	281	1146	16,5	18,6	18,0
16. Søndre Trondhjem	1832	407	335	1497	22,2	18,7	16,1
17. Nordre —	941	151	152	789	16,0	16,4	15,4
18. Nordland	1595	244	375	1220	15,3	16,8	14,7
19. Tromsø	705	90	216	489	12,8	14,6	15,3
20. Finmarken	410	99	97	313	24,1	18,7	19,5

Af **Kighoste** (*Tussis convulsiva*) opgaves et mindre Antal Angrebne end Aaret forud. De fleste Tilfælde er anmeldt i 1ste Kvartal.

Af **akute Katarrer i Aandedrætsorganerne** er opført omtrent det samme Antal Tilfælde som i 1902.

Influenza forekom hyppigere end Aaret forud. Sygdommen var hyppigst i Aarets 4 første Maaneder, mest i Januar.

forskjellige Amter for Aarene 1901—1903.

ments pendant les années de 1901—1903.

af Lungetuberkulose			Dødeligheden af Lungetuberkulose (pro mille af Befolkningen).						
til Dødsfald af ikke epide- miske Sygdomme i pCt.			Efter Lægernes Opgaver.			Efter Beregning af samtlige Dødsfald. (Se Teksten og Kartet over Lungetuberkulose).			
1903.	1902.	1901.	1903.	1902.	1901.	1903.	1902.	1901.	Gjennem- snitlig i Treaaret 1901—1903
20,6	20,6	20,8	2,0	1,9	1,9	2,4	2,3	2,4	2,4
21,7	22,1	22,8	2,1	2,2	2,3	2,4	2,4	2,6	2,4
20,2	19,9	19,7	1,9	1,8	1,8	2,4	2,2	2,3	2,3
21,6	21,3	23,5	2,1	2,0	2,3	2,3	2,2	2,5	2,3
20,2	20,9	19,0	2,0	1,8	1,8	2,3	2,1	2,1	2,2
19,8	18,6	20,8	2,0	1,8	1,9	2,2	1,9	2,4	2,2
19,7	21,7	21,4	2,0	1,9	2,0	2,4	2,3	2,5	2,3
19,0	19,8	20,6	2,0	2,0	2,2	2,3	2,2	2,5	2,3
19,5	18,3	18,1	2,0	1,7	1,7	2,3	2,0	2,1	2,1
15,2	12,5	13,8	1,4	1,1	1,1	1,7	1,3	1,4	1,5
21,3	22,7	24,5	2,1	2,0	2,4	2,5	2,5	2,8	2,6
22,6	21,2	21,7	2,8	2,4	2,5	3,0	2,7	2,7	2,8
25,6	25,1	24,5	3,0	2,6	2,4	3,8	3,2	3,2	3,4
21,0	24,8	24,5	1,9	2,4	2,4	2,4	2,9	2,9	2,8
15,5	17,2	17,9	1,5	1,5	1,8	1,8	1,9	2,2	2,0
21,8	24,3	21,3	2,2	2,5	2,3	2,2	2,5	2,4	2,4
19,2	16,7	16,0	1,6	1,5	1,4	2,2	2,0	1,8	2,0
20,6	21,4	21,1	1,7	2,0	1,9	2,5	2,5	2,3	2,4
27,2	22,8	21,0	2,9	2,4	2,2	3,6	2,9	2,6	3,0
19,1	19,5	19,5	1,8	1,8	1,7	2,2	2,2	2,3	2,2
20,0	20,8	17,9	1,6	1,6	1,4	2,2	2,2	2,0	2,1
18,4	20,0	20,8	1,2	1,4	1,4	1,9	2,0	2,2	2,1
31,6	27,1	27,1	2,9	1,9	2,1	5,5	3,7	4,1	4,4

Lungebetændelse (Pneumonia crouposa) forekom noget mindre hyppig end Aaret forud (4,2 pro mille af Befolkningen mod 4,3 pro mille i 1902). Dødelighedsprocenten var ogsaa lidt mindre (15,2 pCt. mod 15,4 i 1902).

I 4de Rubrik af Tabel IX (Side 19*) findes en Oversigt over Angrebne af Lungebetændelse blandt 1 000 Indvaanere i Riget og dets Overøvrighedsdistrikter for Aarene 1903 og 1902.

Procentforhold af Dødsfald af Lungetuberkulose til samtlige kjendte, ved Sygdom foranledigede Dødsfald og til Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme for Byer og Bygder.

Mortalité par la phthisie relativement aux toutes causes de décès par maladies et aux causes de décès non épidémiques dans les villes et dans la campagne.

Tabel XIX.	Samtlige opgivne Dødsfald ved Sygdom.				Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme.			
	Byer.		Bygder.		Byer.		Bygder.	
	1903.	1902.	1903.	1902.	1903.	1902.	1903.	1902.
Riget	16,0	16,4	21,7	16,4	16,6	22,1	20,2	19,9
Amter:								
1. Kristiania	15,1	14,8	-	-	21,6	21,3	-	-
2. Akershus	17,5	25,0	16,5	16,8	20,0	33,3	20,2	20,6
3. Smaalenene	16,3	14,5	14,5	14,5	22,9	19,3	18,6	18,4
4. Buskerud	16,0	15,5	16,1	18,2	20,1	19,3	19,6	22,8
5. Jarlsberg og Larvik	14,6	15,0	16,0	17,3	18,4	17,9	19,4	21,1
6. Hedemarken	16,9	17,7	15,8	15,0	23,5	19,6	19,3	18,2
7. Kristians	20,0	20,6	12,4	9,6	24,2	25,6	14,7	11,4
8. Bratsberg	17,1	16,0	17,4	20,2	22,1	20,7	21,1	23,3
9. Nedenes	11,5	14,5	21,0	19,0	14,1	18,0	25,4	22,4
10. Lister og Mandal	20,5	19,9	22,7	20,4	24,0	25,1	26,3	25,1
11. Stavanger	19,1	19,8	15,5	20,0	24,4	26,4	18,4	23,6
12. Søndre Bergenhus	-	-	12,7	13,4	-	-	15,5	17,2
13. Bergen	15,8	18,3	-	-	21,8	24,3	-	-
14. Nordre Bergenhus	7,7	-	16,5	13,4	11,1	-	19,3	16,8
15. Romsdal ¹⁾	8,4	22,0	18,4	17,8	13,3	25,2	21,8	20,5
16. Søndre Trondhjem	19,2	16,5	23,6	19,9	25,4	21,5	30,8	23,4
17. Nordre —	15,0	20,0	16,2	16,1	18,8	25,0	19,2	19,0
18. Nordland	15,9	26,6	15,2	15,9	25,6	42,3	19,6	19,3
19. Tromsø	9,2	11,8	13,5	15,2	14,3	19,4	19,2	20,1
20. Finmarken	20,1	17,1	27,0	19,5	26,8	24,7	34,9	28,4

¹⁾ Tallene er misvisende for Byernes Vedkommende paa Grund af manglende Op-gaver fra Aalesund som Følge af Branden ^{23/1} 1904.

Af **Pleurit** (Pleuritis et Empyema) opgives et større Antal Angrebne end i det foregaaende Aar; af **Gigtfeber** (Febris rheumatica) derimod et mindre.

Af **Koldfeber** (Febris intermittens) forekom en Del Tilfælde, som vanlig fornemmelig i de sønden- og vestenfjeldske Kystdistrikter og næsten udelukkende blandt Sjømænd, hjemkomne fra Udlandet.

Akut Diarré (Kolerine) (Diarrhoea acuta et Cholera nostras) udgjorde gjennemsnitlig 16,4 pCt. af samtlige kjendte Tilfælde af epidemiske Sygdomme mod 13,6 pCt. Aaret forud. Dødeligheden var 2,6 pCt. mod 2,5 pCt. i 1902.

Af **Beri-Beri** anmeldtes ialt 2 Tilfælde hos hjemkomne Sjøfolk, 1 i Arendal og 1 i Stavanger By.

Af **Skjørbug** (Scorbutus) forekom 54 Tilfælde. Dødelighed 13,0 pCt.

Af **Pemfigus hos Nyfødte** (Pemphigus neonatorum) anmeldtes 120 Tilfælde og 21 Dødsfald. De fleste Tilfælde opgives fra Søndre Bergenhus, Bergen, Stavanger og Søndre Trondhjems Amter. Leilighedsvis blev ogsaa voxne Personer eller større Børn smittede.

Veneriske Sygdomme. Om de paa Rigets Sygehuse behandlede Tilfælde af Syfilis henvises til Tabel XXXIII (Side 68* og 69*).

Antallet af de paa Sygehusene indkomne Tilfælde af **Gonorré** (Uretrit) sees af Tabel XII (Side 22*).

Antallet af de udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af venerisk Sygdom sees af Tabel XIII (Side 23*), der tillige viser Sygdommens Form hos de Angrebne, disses Køn og Alder, forsaavidt det er opgivet, samt Fordeelingen paa Amterne.

Spedalskhed (Lepra). Tabel XIV (Side 25*) giver en Oversigt over Til- og Afgang i Aarets Løb af de Spedalske i Anstalterne.

Tabel XV (Side 26*) giver en Oversigt over samtlige Spedalske i Riget og over Sygdommens Bevægelse i og udenfor Anstalterne i Aarene 1856—1900.

Tabel XVI (Side 27*) giver for Aarene 1856—1900 en Oversigt over Antallet af Spedalske, Indlæggelse i Anstalterne m. m. amtsvis særskilt for Form og Køn. Forøvrigt henvises til Norges officielle Statistik, 4de Række No. 36: Beretning om de Spedalske i Norge i 1896—1900.

Tabel XVII (Side 28* og flg.) giver Oplysning om de anmeldte Tilfælde af **tuberkuløse Sygdomme** inden Lægedistrikterne samt Amternes Byer og Bygder. Tabellen, der er udarbejdet efter de indsendte Uddrag af Sundhedskommissionernes Tuberkuloseprotokoller (jfr. Lov af 8de Mai 1900), omfatter baade fra Aarets Begyndelse anmeldte Tilfælde og de i Aarets Løb tilkomne. Den indeholder derhos Opgave over de ved Flytning, Bedring og Død udgaaede, de ved Aarets Udgang tilbageværende, samt over de Tilfælde, hvor Tuberkulose-lovens §§ 6 og 10 er kommet i Anvendelse.

Ved Sammenligning med det tilbageværende Antal ved Udgangen af foregaaende Aar vil det sees, at Tallene ikke stemmer ganske. Dette skriver sig fra Feil paa de enkelte af de indkomne Lister, idet Summerne af de ved Aarets Begyndelse kjendte Tilfælde og de i Aarets Løb anmeldte paa den ene Side ikke var lig Summerne af de udgaaede og de ved Aarets Slutning tilbageværende Mænd og Kvinder paa den anden Side.

Lungetuberkulose (Tuberculosis pulmonum, Phthisis) er opgivet som Dødsårsag for 4488 Døde og betingede 16,4 pCt. af samtlige, ved Sygdom forårsagede Dødsfald og 20,6 pCt. af samtlige, ved ikke epidemiske Sygdomme foranledigede Dødsfald, de samme Forholdstal som i 1902. Dødeligheden af Lungetuberkulose var i 1903 i Byerne 16,0 pCt. af samtlige opgivne Dødsfald ved Sygdom; sættes Dødsfald af epidemisk Sygdom ud af Betragtning, var Forholdet 21,7 pCt. For Bygderne var de tilsvarende Forhold 16,6 pCt. og 20,2 pCt.

Tabel XVIII (Side 36* og 37*) giver Oplysning om Dødsfald af Lungetuberkulose i Riget og dets Overørighedsdistrikter for Aarene 1901—1903 i Forhold (pCt.) til samtlige kjendte Dødsfald ved Sygdom, til Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme og i Forhold (pro mille) til Folkemængden.

Antallet af Sindssyge forpleiede med Statsbidrag efter Lov af
og Kom-

Le nombre des aliénés, dont l'entretien est partiellement à la charge de l'Etat
de l'Etat et des

Efter de til Justitsdeparte-

	Tabel XX. Amter.	Antal Sindssyge.		Udgifter.
		Ialt.	Deraf paa Asyl.	
				Kr.
I.	Kristiania	561	250	169 122,46
II.	Akershus Amt	196	73	66 947,20
	Byer	3	1	1 241,50
	Bygder	193	72	65 705,70
III.	Smaalenenes Amt	304	88	91 802,70
	Byer	87	26	26 428,36
	Bygder	217	62	65 374,34
IV.	Buskerud Amt	252	72	80 934,29
	Byer	68	17	21 964,84
	Bygder	184	55	58 969,45
V.	Jarlsberg og Larvik Amt	293	92	91 807,13
	Byer	94	24	28 223,10
	Bygder	199	68	63 584,03
VI.	Hedemarkens Amt	514	152	86 023,54
	Byer	12	5	4 781,99
	Bygder	502	147	81 241,55
VII.	Kristians Amt	226	72	74 827,44
	Byer	8	5	3 434,10
	Bygder	218	67	71 393,34
VIII.	Bratsberg Amt	335	101	113 717,96
	Byer	45	12	13 386,72
	Bygder	290	89	100 331,24
IX.	Nedenes Amt	259	119	85 777,30
	Byer	76	38	25 274,59
	Bygder	183	81	60 502,71
X.	Lister og Mandal Amt	315	124	95 128,11
	Byer	73	37	26 992,13
	Bygder	242	87	68 135,98

²⁷/₆ 1891 og de samlede Udgifter ved deres Forpleining for Stat muner.

d'après la loi du ²⁷/₆ 1891 et le total de l'entretien de ces aliénés (les frais communes ensemble).

mentet indsendte Opgaver.

	Amter.	Antal Sindssyge.		Udgifter.
		Ialt.	Deraf paa Asyl.	
				Kr.
XI.	Stavanger Amt	367	113	102 115,61
	Byer	130	41	39 553,59
	Bygder	237	72	62 562,02
XII.	Søndre Bergenhus Amt ..	373	153	87 184,67
XIII.	Bergen	272	186	88 630,52
XIV.	Nordre Bergenhus Amt .. (Landdistriktet. Ingen i Florø Ladested).	123	66	40 887,58
XV.	Romsdal Amt	311	114	82 775,78
	Byer	54	26	16 228,51
	Bygder ..	257	88	66 547,27
XVI.	Søndre Trondhjems Amt	372	166	94 263,07
	By	127	74	33 834,80
	Bygder	245	92	60 428,27
XVII.	Nordre Trondhjems Amt	239	57	57 054,99
	Byer	12	4	3 659,37
	Bygder	227	53	53 395,62
XVIII.	Nordlands Amt	280	147	88 244,12
	Byer	17	11	6 398,79
	Bygder	263	136	81 845,33
XIX.	Tromsø Amt	162	90	47 908,63
	By	16	12	6 183,42
	Bygder	146	78	41 725,21
XX.	Finmarkens Amt	77	42	22 393,68
	Byer	17	7	4 381,57
	Bygder	60	35	18 012,11
I hele Riget		5831	2277	1 667 546,78
Byer		1672	776	519 720,36
Bygder		4159	1501	1 147 826,42

Uddrag af Jordmødrenes Bøger.
Extrait des registres des sages-femmes.

Tabel XXI.		Antal betjente Barselkvinder.						Antal Børn.														
		Deraf:						Deraf:										Af de levende fødte var				
																		skin-døde, men bragte tillive.				døde inden 24 Ti-mer.
		Sum.	Førstefødende.	Flerfødende.	Uopgivet.	Gifte.	Ugifte.	Uopgivet.	Sum.	Mandkøn.	Kvindekøn.	Uopgivet.	Levende.			Død-fødte.		Uopgivet.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
Md.	Kv.												Uopg.	Md.	Kv.	Md.	Kv.					
Riget		53542	11483	41910	149	49746	3769	27	54280	28052	26038	190	26957	25104	4	964	792	459	102	76	233	196
Byer		19860	4550	15310	-	18014	1846	-	20155	10392	9717	46	10000	9393	-	392	325	45	20	17	101	78
Bygder		33682	6933	26600	149	31732	1923	27	34125	17660	16321	144	16957	15711	4	572	467	414	82	59	132	118
Amter:																						
1. Kristiania		7347	1817	5530	-	6367	980	-	7444	3822	3622	-	3670	3496	-	152	126	-	5	5	39	31
2. Akershus		2965	569	2396	-	2804	161	-	3005	1538	1467	-	1491	1431	-	47	36	-	3	2	22	15
3. Smaalenene		4036	781	3255	-	3850	186	-	4095	2109	1960	26	2042	1914	-	67	46	26	13	4	13	13
4. Buskerud		2893	605	2288	-	2759	134	-	2934	1493	1441	-	1434	1394	-	59	47	-	3	3	17	9
5. Jarlsberg og Larvik		2941	572	2369	-	2791	150	-	2971	1581	1380	10	1538	1350	-	41	30	12	2	3	15	9
6. Hedemarken		2967	645	2321	1	2710	257	-	2996	1574	1422	-	1525	1394	-	48	27	2	11	6	18	10
7. Kristians		2470	505	1965	-	2303	167	-	2515	1290	1223	2	1257	1183	-	32	38	5	5	2	6	7
8. Bratsberg		2177	437	1736	4	2049	128	-	2199	1115	1082	2	1076	1049	-	39	33	2	3	2	4	4
9. Nedenes		1642	359	1283	-	1573	69	-	1664	849	815	-	827	789	-	14	18	16	2	2	5	8
10. Lister og Mandal ..		1783	333	1433	17	1736	47	-	1818	920	886	12	893	850	-	26	34	15	6	8	4	6
11. Stavanger		3330	681	2649	-	3197	119	14	3371	1809	1558	4	1724	1484	4	70	56	33	2	2	5	8
12. Søndre Bergenhus ..		2766	580	2186	-	2705	61	-	2806	1411	1395	-	1365	1355	-	44	40	2	4	6	10	15
13. Bergen		2364	494	1870	-	2180	184	-	2402	1274	1128	-	1220	1086	-	54	42	-	1	1	19	17
14. Nordre Bergenhus ..		1649	327	1322	-	1593	56	-	1668	897	769	2	870	745	-	27	24	2	9	6	7	7
15. Romsdal ¹⁾		2887	622	2265	-	2718	167	2	2932	1528	1404	-	1470	1363	-	56	41	2	13	8	11	4
16. Søndre Trondhjem ..		3298	781	2517	-	2914	384	-	3351	1744	1607	-	1626	1522	-	63	40	100	1	2	21	13
17. Nordre —		1626	321	1182	123	1483	140	3	1649	848	797	4	801	712	-	28	30	78	5	3	3	8
18. Nordland		2577	621	1952	4	2351	226	-	2616	1285	1211	120	1231	1177	-	54	34	120	4	5	10	9
19. Tromsø		1366	318	1048	-	1253	113	-	1383	701	674	8	667	633	-	32	37	14	7	2	6	3
20. Finnmarken		458	115	343	-	410	40	8	461	264	197	-	230	177	-	11	13	30	7	3	-	-

¹⁾ Opgave fra Aalesund foreligger ikke paa Grund af Branden ^{23/1} 1904.

Uddrag af Jordmødrenes Bøger.

Extrait des registres des sages-femmes.

Tabel XXI (Forts.).		Antal Børn (Forts.).																			Efterbyrdsoperationer.	Tvillingfødsler.	Trillingfødsler.
		Fosterleier:					Fødselen fuldendt ved					Af Fostrene var:											
												Aborter (fødte i 5te, 6te og 7de Kalender- maaned).		Ufuld- baarne (fødte i 8de Kalender- maaned).		Fuldbaarne (fødte efter 8de Kalender- maaned).		Uopgivet.					
		Isseleie.	Ansigtseie.	Sæde- eller Fodleie.	Tverleie,	Andet eller uop- givet Leie.	Naturens Hjælp.	Tang.	Vending.	Udtrækning.	Skarpe Instru- menter.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.						
Riget	50975	268	1619	306	1112	51932	1586	323	387	52	333	232	512	513	26570	24738	1382	747	734	2			
Byer	19110	68	692	107	178	19059	828	129	123	16	169	108	215	219	9942	9318	184	126	293	1			
Bygder	31865	200	927	199	934	32873	758	194	264	36	164	124	296	294	16628	15420	1198	621	441	1			
Amter:																							
1. Kristiania	7061	16	282	47	38	7035	310	48	44	7	73	52	97	94	3652	3476	-	36	95	1			
2. Akershus	2784	16	75	16	114	2906	71	15	9	4	23	18	35	24	1430	1379	96	26	40	-			
3. Smaalenene	3878	23	117	26	51	3878	160	29	23	5	11	13	40	43	2026	1872	90	38	59	-			
4. Buskerud	2753	17	90	24	50	2838	48	25	21	2	20	14	35	45	1438	1382	-	47	41	-			
5. Jarlsberg og Larvik	2784	18	88	17	64	2886	64	12	9	-	14	11	30	28	1541	1345	2	14	30	-			
6. Hedemarken	2838	9	79	22	48	2892	64	18	19	3	17	12	29	17	1468	1339	114	51	29	-			
7. Kristians	2310	23	82	16	84	2416	62	18	16	3	13	10	17	22	1187	1141	125	25	45	-			
8. Bratsberg	2099	12	56	3	29	2121	59	5	11	3	11	13	21	20	1083	1049	2	32	22	-			
9. Nedenes	1595	6	47	5	11	1608	38	5	12	1	8	6	21	19	820	790	-	23	22	-			
10. Lister og Mandal	1727	8	46	8	29	1720	58	12	27	1	10	7	15	19	844	807	116	45	35	-			
11. Stavanger	3136	16	100	22	97	3176	144	26	20	5	22	17	20	22	1729	1489	72	39	41	-			
12. Søndre Bergenhus	2583	13	74	17	119	2701	53	25	25	2	11	9	20	23	1380	1363	-	82	38	1			
13. Bergen	2266	5	86	17	28	2237	119	21	24	1	32	18	5	9	1237	1101	-	14	38	-			
14. Nordre Bergenhus ..	1524	9	49	9	77	1613	21	11	22	1	6	1	7	7	884	761	2	45	19	-			
15. Romsdal ¹⁾	2748	18	81	18	67	2804	83	18	24	3	15	10	28	23	1485	1371	-	46	45	-			
16. Søndre Trondhjem ..	3094	20	117	11	109	3222	88	9	31	1	21	11	31	36	1637	1517	98	50	53	-			
17. Nordre —	1577	9	36	12	15	1593	33	9	12	2	7	4	15	18	724	680	201	26	23	-			
18. Nordland	2473	19	74	8	42	2514	65	10	24	3	8	3	28	22	1171	1123	261	63	39	-			
19. Tromsø	1305	10	32	6	30	1332	32	6	10	3	11	1	11	19	605	575	161	24	17	-			
20. Finmarken	440	1	8	2	10	440	14	1	4	2	-	2	7	3	229	178	42	21	3	-			

¹⁾ Se Noten foregaaende Side.

Af Lægerne udførte

Opérations obstétricales

Tabel XXII.					
	Samlet Antal Barsel- kvinder.	Samlet Antal Opera- tioner.	Forhold i pCt.	Tangfor- løsning.	Vending.
Riget	65917	¹⁾ 1815	2,8	1290	184
Amter:					
1. Kristiania	7520	224	3,0	125	31
2. Akershus	3214	70	2,2	55	11
3. Smaalenene	4455	149	3,3	128	9
4. Buskerud	3357	75	2,2	54	10
5. Jarlsberg og Larvik	2746	55	2,0	44	5
6. Hedemarken	3687	78	2,1	62	7
7. Kristians	3214	81	2,5	56	10
8. Bratsberg	2773	80	2,9	63	5
9. Nedenes	1994	48	2,4	36	1
10. Lister og Mandal	2124	70	3,3	53	11
11. Stavanger	3811	173	4,5	132	15
12. Søndre Bergenhus	3811	90	2,4	52	15
13. Bergen	2402	204	8,5	123	23
14. Nordre Bergenhus	2318	24	1,0	19	3
15. Romsdal	3855	86	2,2	67	4
16. Søndre Trondhjem	3939	97	2,5	71	4
17. Nordre —	2112	55	2,6	36	9
18. Nordland	4923	79	1,6	65	5
19. Tromsø	2439	51	2,1	36	4
20. Finmarken	1223	26	2,1	13	2

¹⁾ Hos 1790 Fødende (2,7 pCt.), idet ved 25 Tvillingfødsler begge Tvillinger forløstes

Tabel XIX (Side 38*) viser Procentforholdet af Lungetuberkulose til samtlige kjendte Dødsfald ved Sygdom og til Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme for Aarene 1903 og 1902 særskilt for Byer og Bygder i Overøvrighedsdistrikterne. Det kjendte Antal Dødsfald af tuberkulos Hjernebetændelse, Miliærtuberkulose og Tuberkulose i andre Organer var tilsammen 1 377 og udgjorde 5,0 pCt. af samtlige opgivne Dødsfald af Sygdom (5,7 pCt. for Byerne og 4,7 pCt. for Bygderne).

Til Anskueliggjørelse af Lungetuberkulosens Udbredning blandt Befolkningen inden de forskjellige Amter er der til denne almindelige Beretning føiet et farvelagt Kart, hvor man ved Beregningen af Tuberkulosemortaliteten er gaaet ud fra, at der inden de ikke kjendte Dødsårsager findes de samme Procentforhold af Lungetuberkulose som inden de kjendte.

obstetriske Operationer.

faites par les médecins.

Udtrækning.	Partus præmaturus artificialis.	Keisersnit.	Per- foration.	Embry- otomi.	Accouche- ment forcé.	Efter- byrds- opera- tion.	Abortus provo- catus.
88	29	3	43	5	1	169	3
20	12	2	3	-	-	30	1
1	-	-	1	-	-	2	-
3	3	-	2	-	-	3	1
-	-	-	2	-	-	9	-
1	-	-	-	-	-	5	-
4	-	-	1	-	-	4	-
-	1	-	5	-	-	9	-
1	-	-	4	1	-	5	1
3	-	-	1	-	-	7	-
2	-	-	2	-	-	2	-
6	3	1	5	-	-	11	-
4	2	-	1	1	1	14	-
24	4	-	2	-	-	28	-
-	-	-	-	-	-	2	-
1	-	-	4	-	-	10	-
7	-	-	1	1	-	13	-
5	-	-	2	-	-	3	-
2	2	-	4	1	-	-	-
3	2	-	1	1	-	4	-
1	-	-	2	-	-	8	-

ved kunstig Hjælp.

Af **Kræft** (Cancer, Sarcoma) kjendes tilsammen 2 112 Dødsfald, der udgjør 7,7 pCt. af samtlige ved Sygdom forårsagede, kjendte Dødsfald (6,9 pCt. for Byerne og 8,1 pCt. for Bygderne).

For **Sindssygdom** (Insania) indkom paa de almindelige Sygehuse 316 Personer (i 1902 190, i 1901 219 og i 1900 197); over disse giver Tabel XXXIV (Side 70* og 71*) en Oversigt. Af Sindssygdom uden Angivelse af sekundær Dødsårsag opgives 164 Dødsfald.

Paa Rigets 13 Sindssygeasylers laa ved Udgangen af 1902 tilbage 1 833 Personer. I Løbet af 1903 indkom 932; Antallet af tilsammen behandlede Syge var saaledes 2 765. Antallet af Udgaade var 835, deraf 149 Døde. Tilbageiggende ved Aarets Udgang var 1930. Det samlede Antal Forpleiningsdage var 697 455 og det gennemsnitlige, daglige Middelbelæg paa samtlige Asyler 19 108.

Obstetriciske Operationers Udfald for Mødre og Børn.
Résultats des opérations obstétricales pour les mères et pour les enfants.

Tabel XXIII.		Mødre ¹⁾ .				Børn.			
Operation.	Samlet Antal Opera- tioner.	Antal for hvilke Udfald er opgivet.	Deraf døde ²⁾ .	Forhold i pCt.		Antal for hvilke Udfald er opgivet.	Deraf var død- fødte.	Forhold i pCt.	
				i 1903.	i 1902.			i 1903.	i 1902.
Tangforløsning.....	1290	1271	19	1,5	1,0	1285	92	7,2	7,1
Vending.....	184	180	11	6,1	6,0	184	77	41,8	33,5
Udtrækning ved Bæk- kenedefødsel....	88	86	2	2,3	2,0	88	28	31,8	23,6
Partus præmaturus artificialis.....	29	28	-	-	-	27	8	29,6	27,3
Keisersnit	3	3	-	-	33,3	2	1	50,0	-
Perforation.....	43	43	6	14,0	8,7	-	-	-	-
Embryotomi	5	5	-	-	-	-	-	-	-
Accouchement forcé	1	1	1	100,0	-	1	1	100,0	-
Efterbyrdsoperation .	169	169	2	1,2	0,7	-	-	-	-
Abortus provocatus.	3	3	1	33,3	-	-	-	-	-

¹⁾ Hvor begge Tvillinger er forløst ved Kunsthjælp, er Udfaldet for Moderen som Regel opført ved den paa 2den Tvilling udførte Operation. (Se Tabel XXIV). ²⁾ Dødsarsagerne sees af Tabel XI.

For det Offentliges Regning behandledes 2 324 eller 84,1 pCt. af de i Aaret behandlede Syge. De paa Asylerne indtrufne Dødsfald er henførte under de nærmere kjendte Dødsarsager i det Overøvrighedsdistrikt, hvori Asylet er beliggende. Nærmere Redegjørelse for Sindssygeasylernes Virksomhed i 1903 findes i Norges officielle Statistik, 4de Række No. 105.

Tabel XX (Side 40* og 41*) giver hovedsagelig efter de fra Amtmændene indkomne Opgaver Oplysning om Antallet af Sindssyge forpleiede med Statsbidrag efter Lov af 27de Juni 1891 og om de samlede Udgifter ved deres Forpleining for Stat og Kommuner.

Ifølge ovennævnte Lov, der traadte i Kraft 1ste Januar 1892, refunderes $\frac{4}{10}$ af Udgifterne ved de Sindssyges Forpleining af Statskassen, de øvrige $\frac{6}{10}$ udredes af vedkommende Amts- eller Bykommune, dog saaledes, at indtil Halvdelen af Amtskommunernes Tilskud kan overføres paa vedkommende Fattigdistrikt.

Tabel XXI (Side 42* og 43*) giver Oplysning om Antallet af Barselkvinder, der inden Amterne samt Rigets Byer og Bygder er betjent af Jordmødre. Tabellen er udarbejdet efter de Uddrag, som Ordførerne i Sundhedskommissionerne har foretaget af Jordmødrenes Bøger. Den indeholder derhos Opgaver over, hvor mange Kvinder der var førstefødende og flerfødende, samt hvor mange gifte og ugifte. For Børnenes Vedkommende er foruden Kjøen opgivet Udfald, Fosterleie, Fødselsmaade og Udviklingsgrad. Antallet af udførte Efterbyrdsoperationer findes ogsaa opført.

Ifølge Opgaver fra det statistiske Centralbureau fødte i 1903 65 917 Kvinder (20 738 i Byerne og 45 179 i Bygderne) 66 802 Børn. Jordmødrene skulde saaledes have betjent 81,2 pCt. af samtlige fødende Kvinder (95,8 pCt. i Byerne og 74,6 i Bygderne). I 1902 var disse Forholdstal henholdsvis 79,9 pCt.,

**Tvillingfødsler med kunstig Forløsning A) af begge Tvillinger,
B) af en Tvilling.**

Jumeaux nés après des opérations obstétricales A) sur tous les deux B) sur l'un des deux.

Tabel XXIV. Operation 1).	Udfald for							
	Mødre.		1ste Tvilling.		2den Tvilling.			Uop- givet hvilken Tvilling
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Dødf.	Uopg.	
A. Begge Tvillinger.								
Tang paa begge Tvillinger	6	-	6	-	6	-	-	-
Tang paa første, Vending paa an- den Tvilling	8	1	8	1	8	1	-	-
Tang paa første, Udtrækning paa anden Tvilling	3	-	3	-	3	-	-	-
Vending paa begge Tvillinger. . .	2	-	2	-	2	-	-	-
Vending paa første, Udtrækning paa anden Tvilling	1	-	1	-	1	-	-	-
Udtrækning paa begge Tvillinger	1	-	1	-	2) 1	-	-	-
Udtrækning paa første, Vending paa anden Tvilling	2	-	1	1	2	-	-	-
Embryotomi paa første, Vending paa anden Tvilling	1	-	-	1	1	-	-	-
Ialt	24	1	22	3	23	2	-	-
	25		25		25			
B) En af Tvillingerne								
Tang	10	-	-	1	8	-	-	1
Vending	11	1	-	2	7	3	-	-
Udtrækning	3	-	-	-	1	1	1	-
Ialt	24	1	-	3	16	4	1	1
	25		25					

¹⁾ Udfaldet er medtaget i de øvrige Tabeller.

²⁾ Anenekfal.

93,6 pCt. og 73,6 pCt. Af 882 Kvinder (13,38 pro mille), der i Henhold til Bureauets Opgaver fødte mere end 1 Barn, var 879 (13,33 pro mille) tvillingfødende og 3 (0,05 pro mille) trillingfødende. Ved en Tvillingfødsel i Lyngdal (Lister og Mandal Amt) var Tvillingerne sammenvoxede langs Ryggen; kun ét Hoved, men to Ansigter. 1 Anenekfal fødtes i Stavanger Amt.

Af **obstetriciske Operationer** opgives udført af Læger 1815 hos 1 790 Fødende eller hos 2,7 pCt. af samtlige Barselkvinder, idet ved 25 Tvillingfødsler begge Tvillinger forløstes ved Kunsthjælp.

Tabel XXII (Side 44* og 45*) viser Operationernes Art og Fordeling paa Overøvrighedsdistrikterne.

Udfald af de obstetriciske Operationer efter de forskellige Indikationer.

Résultats des accouchements A) par forceps, B) par version, C) par extraction, D) des accouchements prématurés artificiels, E) par opération césarienne, F) par perforation, G) par embryotomie, H) par accouchement forcé, I) par avortement provoqué, — d'après les indications différentes.

Tabel XXV. Indikation.	Ialt udførte Opera- tioner.	Mødre			Børn		
		ilive.	døde.	uopg.	levende fødte.	dødfødte.	uopgivet Resultat.
A. Tangforløsning.							
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	1) 984	964	6	1	940	42	2
Bækkensneverhed	124	122	2	-	99	24	1
Barselkrampe	2) 31	23	7	-	22	9	-
Placenta prævia og Blødning. . .	8	6	2	-	5	3	-
Ueftergivelige Fødselsdele	3) 42	41	-	-	40	2	-
Livmoderbristning	1	-	1	-	-	1	-
Blødning	1	1	-	-	1	-	-
Hjertesvækkelse efter akut Syg- dom	1	1	-	-	1	-	-
Hjertesygdom	2	2	-	-	2	-	-
Psykose	1	1	-	-	1	-	-
Svulst i Bækkenet	2	2	-	-	1	1	-
Isseleie med Panden fortil	3) 30	29	-	-	28	1	1
Skjævt Isseleie	1	1	-	-	1	-	-
Stort Fosterhoved	5	5	-	-	4	1	-
Fremfald af Navlesnor	9	9	-	-	5	4	-
Ansigtsleie	2) 9	8	-	-	8	-	1
Fare for Fosterets Liv	24	24	-	-	22	2	-
Pandeleie	2	2	-	-	1	1	-
Dødt putrid Foster	1	-	1	-	-	1	-
Uopgivet Indikation	3) 12	11	-	-	12	-	-
Tilsammen	1290	1252	19	1	1193	92	5
		1272			1290		
B. Vending.							
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	12	11	1	-	11	1	-
Bækkensneverhed	12	11	1	-	6	6	-
Barselkrampe	4) 7	5	1	-	5	2	-

¹⁾ Hos 971 Fødende, hvoraf 13 var Tvillingfødende. Hos 3 af disse forløstes begge Tvillinger ved Tang; for de øvrige 10 Mødre, hvor kun den ene Tvilling forløstes ved Tang, er Udfaldet opført i 7 Tilfælde under Vending og 3 under Udtrækning.

²⁾ For 1 Tvillingfødende er Udfaldet opført under Vending, ved hvilken Operation 2den Tvilling forløstes. ³⁾ 1 Tvillingfødsel. ⁴⁾ For en Tvillingfødende er Udfaldet opført under Vending, ved hvilken Operation 2den Tvilling forløstes.

Tabel XXV (Forts.).	Indikation.	Ialt udførte Opera- tioner.	Mødre			Børn		
			ilive.	døde.	uopg.	levende fødte.	dødfødte.	uopgivet Resultat.
	Placenta prævia og Blødning ...	43	37	6	-	16	27	-
	Blødning	3	3	-	-	1	2	-
	Ødem i Fødselsdelene.....	1	1	-	-	-	1	-
	Ansigtisleie	1) 3	2	-	-	2	1	-
	Tverleie	2) 97	93	2	-	63	34	-
	Fremfald af Navlesnor.....	3	3	-	-	1	2	-
	— - Arm.....	1	1	-	-	1	-	-
	Anenkefalos.....	1	1	-	-	-	1	-
	Total Løsning af Placenta	1	1	-	-	1	-	-
	Tilsammen	184	169	11	-	107	77	-
			180			184		
	C. Udtrækning.							
	Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	3) 70	67	2	-	50	20	-
	Bækkensneverhed	2	2	-	-	1	1	-
	Bårselkrampe	1	1	-	-	1	-	-
	Placenta prævia og Blødning ...	3	3	-	-	2	1	-
	Ueftergivelige Fødselsdele	1	1	-	-	1	-	-
	Hydramnion	1	1	-	-	-	1	-
	Skjævt Sædeendeleie.....	2	2	-	-	-	2	-
	Hydrokefalisk Fosterhoved.....	1	1	-	-	-	1	-
	Fremfald af Navlesnor.....	3) 5	4	-	-	5	-	-
	Fare for Fosterets Liv	2	2	-	-	-	2	-
	Tilsammen	88	84	2	-	60	28	-
			86			88		
	D. Partus præmaturus artificialis.							
	Bækkensneverhed	23	23	-	-	17	5	1
	Børselkrampe	2	2	-	-	-	1	1
	Rigid portio vaginalis	1	1	-	-	1	-	-
	Hydramnion.....	4) 3	2	-	-	1	2	-
	Tilsammen	29	28	-	-	19	8	2
			28			29		

¹⁾ En Tvillingfødsel. ²⁾ Af 2 Tvillingfødsende er Udfaldet for den ene opført under Embryotomi, hvilken Operation udførtes paa første Tvilling. ³⁾ For 1 Tvillingfødsende er Udfaldet opført under Vending, ved hvilken Operation 2den Tvilling forløstes. ⁴⁾ En Tvillingfødsel.

Tabel XXV (Forts.).		Ialt udførte Opera- tioner.	Mødre			Børn		
Indikation.			ilive.	døde.	uopg.	levende fødte.	dødfødte.	uopgivet Resultat.
E. Keisersnit.								
Bækkensneverhed	1	1	-	-	1	-	-	
Rigid portio vaginalis	1	1	-	-	1	-	-	
Kræftsvulst	1	1	-	-	-	1	-	
Tilsammen	3	3	-	-	2	1	-	
					3			
F. Perforation.								
Utilstrækkelige eller smertefulde								
Veer	3	3	-	-	-	-	-	
Bækkensneverhed	25	20	5	-	-	-	-	
Fare for Moderens Liv	1	1	-	-	-	-	-	
Hydrokefalisk Fosterhoved	6	6	-	-	-	-	-	
Isseleie med Panden fortil	1	1	-	-	-	-	-	
Skjævt Isseleie	2	2	-	-	-	-	-	
Pandeleie	1	1	-	-	-	-	-	
Ansigtsleie	2	1	1	-	-	-	-	
Tverleie	1	1	-	-	-	-	-	
Dødt Foster	1	1	-	-	-	-	-	
Tilsammen	43	37	6	-	-	-	-	
					43			
G. Embryotomi.								
Hydrokefalisk Fosterhoved	1	1	-	-	-	-	-	
Tverleie	4	4	-	-	-	-	-	
Tilsammen	5	5	-	-	-	-	-	
H. Accouchement forcé.								
Placenta prævia og Blødning ...	1	-	1	-	-	1	-	
I. Abortus provocatus.								
Bækkensneverhed	1	-	1	-	-	-	-	
Barselkrampe	1	1	-	-	-	-	-	
Organisk Hjertesygdom	1	1	-	-	-	-	-	
Tilsammen	3	2	1	-	-	-	-	
					3			

Fødte og Døde.

Naissances et décès.

Tabel XXVI.	Fødte		Døde						
	levende.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	Paa Bar- sel seng.	ved ulykkelige Hændelser.	Selv- mord.	Mord og Drab.
Riget	65155	1647	33567	5146	466	178	914	142	11
Amter:									
1. Kristiania	7403	210	3461	833	79	26	58	28	1
2. Akershus	3193	64	1697	250	34	8	36	11	1
3. Smaalenene	4393	130	2047	306	28	11	51	9	1
4. Buskerud	3314	89	1713	232	24	8	44	11	-
5. Jarlsberg og Larvik	2742	45	1514	186	25	8	40	6	-
6. Hedemarken	3645	81	1893	250	33	10	32	11	2
7. Kristians	3192	77	1565	167	23	11	21	7	2
8. Bratsberg	2745	61	1432	200	13	4	35	8	-
9. Nedenes	1986	31	1224	162	15	2	19	5	1
10. Lister og Mandal	2117	51	1369	161	16	6	38	6	-
11. Stavanger	3767	91	1842	253	22	9	38	6	-
12. Søndre Bergenhus	3762	108	1919	237	22	15	52	5	-
13. Bergen	2374	64	1055	212	19	3	21	1	1
14. Nordre Bergenhus	2292	63	1195	121	14	6	51	2	-
15. Romsdal	3824	91	2076	253	18	10	65	3	-
16. Søndre Trondhjem	3901	88	2236	295	27	3	42	8	1
17. Nordre —	2073	62	1185	167	9	5	28	6	1
18. Nordland	4832	133	2257	461	24	17	127	5	-
19. Tromsø	2404	66	1115	220	16	7	48	2	-
20. Finmarken	1196	42	772	180	5	9	68	2	-

Tabel XXIII (Side 46*) viser Operationernes Udfald for Mødre og Børn.

Tabel XXIV (Side 47*) giver Oplysning om de 25 Tvillinger, der opgives forløste ved Kunsthjælp.

Tabel XXV (Side 48* o. flg.) giver en Oversigt over Udfaldet af de obstetriciske Operationer efter de forskellige Indikationer.

Antallet af **Fødte** og **Døde** i Riget og Amterne vil sees af ovenstaaende Tabel XXVI, der er et Uddrag af de fra det statistiske Centralbureau meddelte Opgaver over Folkemængdens Bevægelse i Aaret.

Fordelingen af **Fødte** og **Døde** m. v. paa Rigets Bygder og Byer sees af Tabel XXVII (Side 52* og 53*).

Antallet af levende **Fødte** udgjorde 65 155 og af **Døde** 33 567.

Fødte og Døde i
Nombre des naissances et des décès

Tabel XXVII.	Bygderne.					
	Fødte		Døde			
	levende.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Barsel- seng.
Riget	44664	1106	23776	3175	281	133
Amter:						
1. Kristiania	-	-	-	-	-	-
2. Akershus	3116	62	1645	245	33	8
3. Smaalenene	3025	78	1401	201	11	9
4. Buskerud	2229	66	1214	166	17	6
5. Jarlsberg og Larvik	1714	27	966	98	12	8
6. Hedemarken	3419	72	1816	235	29	8
7. Kristians	2946	72	1491	157	21	10
8. Bratsberg	2029	43	1085	131	8	4
9. Nedenes	1477	27	937	120	13	2
10. Lister og Mandal	1483	34	997	118	12	6
11. Stavanger	2172	53	1122	119	9	6
12. Søndre Bergenhus	3762	108	1919	237	22	15
13. Bergen	-	-	-	-	-	-
14. Nordre Bergenhus	2272	63	1180	119	14	6
15. Romsdal	2969	78	1622	165	13	9
16. Søndre Trondhjem	2602	52	1610	180	16	1
17. Nordre Trondhjem	1864	60	1088	140	9	4
18. Nordland	4499	120	2111	412	22	17
19. Tromsø	2138	60	984	187	15	7
20. Finnmarken	948	31	588	145	5	7

For det hele Rige bliver der saaledes et Overskud af 31 588 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 51,5.

I Bygderne udgjorde Antallet af levende Fødte 44 664 og af Døde 23 776, altsaa et Overskud af 20 888 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 53,2.

I Byerne udgjorde Antallet af levende Fødte 20 491 og af Døde 9 791, hvorved der bliver et Overskud af 10 700 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 47,8.

Bygderne og Byerne.

dans la campagne et dans les villes.

			Byerne.								
			Fødte		Døde						
ved ulyk- kelige Hæn- delser.	Selv- mord.	Mord og Drab.	levende.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulykke- lige Hændel- ser.	Selv- mord.	Mord og Drab.
693	99	9	20491	541	9791	1971	185	45	221	43	2
-	-	-	7403	210	3461	833	79	26	58	28	1
36	11	1	77	2	52	5	1	-	-	-	-
36	5	1	1368	52	646	105	17	2	15	4	-
28	11	-	1085	23	499	66	7	2	16	-	-
26	4	-	1028	18	548	88	13	-	14	2	-
30	11	2	226	9	77	15	4	2	2	-	-
19	7	2	246	5	74	10	2	1	2	-	-
26	7	-	716	18	347	69	5	-	9	1	-
15	4	1	509	4	287	42	2	-	4	1	-
33	5	-	634	17	372	43	4	-	5	1	-
24	5	-	1595	38	720	134	13	3	14	1	-
52	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	2374	64	1055	212	19	3	21	1	1
50	2	-	20	-	15	2	-	-	1	-	-
40	3	-	855	13	454	88	5	1	25	-	-
25	5	1	1299	36	626	115	11	2	17	3	-
26	6	1	209	2	97	27	-	1	2	-	-
124	5	-	333	13	146	49	2	-	3	-	-
46	2	-	266	6	131	33	1	-	2	-	-
57	1	-	248	11	184	35	-	2	11	1	-

I de af Lægerne indsendte Opgaver over Døde er **Dødsaaarsagen** opgivet for 28 423 eller 84,7 pCt. af samtlige indtrufne Dødsfald og for 27 375 eller 84,2 pCt. af de ved Sygdom fremkaldte Dødsfald (32 500).

For Bygderne er opgivet Dødsaaarsag for 19 400 Døde eller 81,6 pCt. af samtlige indtrufne Dødsfald og for 18.624 eller 81,1 pCt. af de ved Sygdom foranledigede Dødsfald (22 975).

For Byerne er opgivet Dødsaaarsag for 9 023 Døde eller 92,1 pCt. af samtlige indtrufne Dødsfald og for 8 751 eller 91,9 pCt. af de ved Sygdom foranledigede Dødsfald (9 525).

Procentforhold mellem de af Lægerne opgivne Dødsfald med kjendt
(Byer og Bygder) samt i
Décès totals par cause connue dans les

Amt.	Tabel XXVIII. Lægedistrikter.	Dødsfald			Amt.	Lægedistrikter.	Dødsfald		
		ialt.	anmeldte af Læger.	pCt.			ialt.	anmeldte af Læger.	pCt.
I.	Riget	33567	28423	84,6	VIII.	Bratsberg Amt	1432	1255	87,6
	Byer	9791	9023	92,2		Byer	347	286	82,4
	Bygder	23776	19400	81,6		Bygder	1085	969	89,3
	Kristiania	3461	3254	94,0		Skien	536	525	97,8
	Akershus Amt	1697	1511	89,0		Kragerø	306	253	82,7
	Byer	52	40	76,9		Hollen	190	167	87,9
	Bygder	1645	1471	89,4		Sauland	138	114	82,6
	Aker	655	533	81,4		Kviteseid	105	104	99,0
	Ullensaker	528	460	87,1		Laardal	120	70	58,3
	Høland	239	275	115,1		Tinn	37	22	59,5
II.	Follo	275	243	88,4	IX.	Nedenes Amt	1224	1169	95,5
	Smaalenenes Amt	2047	1892	92,4		Byer	257	296	103,1
	Byer	646	579	89,6		Bygder	937	873	93,2
	Bygder	1401	1313	93,7		Østre Nedenes	361	338	93,6
	Eidsberg	354	330	93,2		Vestre —	626	626	100,0
	Moss	352	336	95,4		Aamli	87	67	77,0
	Sarpsborg	861	783	90,9		Evje	79	72	91,1
	Hvaler	480	443	92,3		Sætersdalen	71	66	93,0
	Buskerud Amt	1713	1487	86,8	X.	Lister og Mand. Amt	1369	1127	82,3
	Byer	499	454	91,0		Byer	372	340	91,4
III.	Bygder	1214	1033	85,1		Bygder	997	787	78,9
	Drammen Stadsfysik.	375	345	92,0		Kr.sands Stadsfysik.	234	223	95,3
	— Lægedistr.	238	198	83,2		Oddernes	382	280	73,3
	Ringerike	252	230	91,3		Undal	226	174	77,0
	Modum	383	325	84,9		Lyngdal	127	124	97,6
	Nes	120	98	81,7		Vause	160	153	95,6
	Aal	70	55	78,6		Flekkefjord	240	173	72,1
	Sandsvær	200	166	83,0	XI.	Stavanger Amt	1842	1488	80,7
	Rollag	75	70	93,3		Byer	720	670	93,1
IV.	Jarlsb. og Larv. Amt	1514	1368	90,4		Bygder	1122	818	72,9
	Byer	548	504	92,0		Sogndal	74	52	70,3
	Bygder	966	864	89,4		Egersund	208	166	79,8
	Tønsberg	706	644	91,2		Sandnes	224	179	79,9
	Hof	313	285	91,0		Stav. Stadsfysikat.	455	427	93,8
	Larvik	495	436	88,1		Stavanger	146	97	66,4
V.	Hedemarkens Amt	1893	1658	87,6		Finne	138	120	87,0
	Byer	77	74	96,1		Sand	143	84	58,7
	Bygder	1816	1584	87,2		Karmøen	211	190	90,0
	Solør og Odalen	511	368	72,0		Hangesund	308	173	56,2
	Hedemarken	646	636	98,4	XII.	Søndre Bergen h. Amt	1919	1632	85,0
	Søndre Østerdalen	354	324	91,5		Sveen og Vikebygd			
	Trysil	92	92	100,0		Herreder	65	35	53,8
	Rendalen	115	90	78,3		Indre Søndhordland	127	120	94,5
	Tønsset	162	148	91,4		Ytre —	145	119	82,1
VI.	Kristians Amt	1565	1343	85,8		Tysnes	117	112	95,7
	Byer	74	78	105,4		Indre Hardanger	124	101	81,4
	Bygder	1491	1265	84,2		Ytre —	113	92	81,4
	Hadeland og Land	355	326	91,8		Voss	158	132	83,5
	Søndre Valdres	133	89	66,9		Søndre Midthordland	195	187	95,9
	Nordre —	100	84	84,0		Nordre	311	292	93,9
	Toten	362	326	90,1		Osterøen	229	171	74,7
	Faaberg	230	205	90,4		Alversund	124	96	77,4
	Ringebu	165	114	69,1		Lindaas	211	175	82,9
	Lom	125	125	100,0					
VII.	Lesje	95	74	77,9					

1) Sveen og Vikebygd Herreder hører til Haugesund Lægedistrikt.

Aarsag og de ialt indtrufne Dødsfald inden Riget og Amterne
de enkelte Lægedistrikter.
départements et dans les districts civils médicaux.

Amt.	Tabel XXVIII (Forts.). Lægedistrikter.	Dødsfald			Amt.	Lægedistrikter.	Dødsfald		
		ialt.	anmeldte af Læger.	pCt.			ialt.	anmeldte af Læger.	pCt.
XIII.	Bergen.....	1055	1047	99,2		Stenkjær	176	161	91,5
XIV.	Nordre Bergenh. Amt	1195	921	77,1		Grong	108	94	87,0
	By	15	14	93,3		Namsos	109	109	100,0
	Bygder	1180	907	76,9		Fosnes	60	43	71,7
	Lærdal	87	75	86,2		Kolvereid	65	47	72,3
	Lyster	83	74	89,2		Vikten	78	62	79,5
	Sogndal	60	15	25,0	XVIII.	Nordlands Amt	2257	1706	75,9
	Vik	87	81	93,1		Byer	146	136	93,1
	Gulen	92	59	64,1		Bygder	2111	1570	74,4
	Kirkebø	97	86	88,7		Bronnø	157	129	82,2
	Ytre Søndfjord	114	45	39,5		Alstahaug	181	95	52,5
	Indre —	87	79	90,8		Vefsen	108	97	89,8
	Gløppen	97	76	78,3		Ranen	271	263	97,0
	Kinn	135	103	76,3		Lurø	124	117	94,4
	Ytre Nordfjord	102	99	97,1		Gildeskaal	51	44	86,3
	Nordfjordeidet	67	55	82,1		Bodø	167	159	95,3
	Indviklen	87	74	85,1		Folden	55	38	69,1
						Skjerstad	150	141	94,0
XV.	Romsdal Amt	2076	1479	71,2		Steigen	42	27	64,3
	Byer	454	272	59,9		Hammerø	41	30	73,2
	Bygder	1622	1207	74,4		Lødingen	88	60	68,2
	Vestre Søndmør	147	118	80,3		Ofoten	137	98	71,5
	Indre —	114	115	100,9		Flakstad	59	11	18,6
	Østre —	81	39	48,1		Buksnes	181	123	67,9
	Ørskog	94	84	89,4		Østlofoten	102	77	75,5
	Nordre Søndmør	352	46	13,1		Hadsel	183	125	68,3
	Ytre Romsdal	316	242	76,6		Sortland	160	62	38,8
	Indre —	145	98	67,6		(Døde u. Lofotfisket	-	10)	-
	Søndre Nordmør	447	406	90,8	XIX.	Tromsø Amt	1115	755	67,7
	Sundalen	75	72	96,0		By	131	122	93,1
	Suredalen	152	134	88,2		Bygder	984	633	64,3
	Nordre Nordmør	153	125	81,7		Trondenes	186	58	31,2
XVI.	Søndre Trondhj. Amt	2236	1893	84,7		Ibbestad	110	95	86,4
	By	626	500	94,2		Tranø	68	53	77,9
	Bygder	1610	1303	80,9		Berg	15	9	60,0
	Trondhj. Stadsfysik.	626	590	94,2		Lenviken	83	43	51,8
	Strinden	253	148	58,5		Maalselven	84	65	77,4
	Seibu	84	59	70,2		Balsfjorden	71	57	80,3
	Røros	109	108	99,1		Tromsø	222	175	78,8
	Guldalen	213	178	83,6		Lyngen	109	102	93,6
	Opdal	72	43	59,7		Karlsø	65	40	61,5
	Orkedalen	278	246	88,5		Skjervø	102	58	56,9
	Hevne	79	66	83,5	XX.	Finmarkens Amt ..	772	464	60,1
	Hitteren	163	146	89,6		Byer	184	178	96,7
	Ytre Fosen	165	141	85,5		Bygder	588	266	45,2
	Indre —	116	87	75,0		Alten	109	61	56,0
	Nordre —	91	81	89,0		Loppen	45	22	48,8
XVII.	Nordre Trondhj. Amt	1185	974	82,2		Hammerfest	117	76	65,0
	Byer	97	89	91,8		Maasø	64	38	59,4
	Bygder	1088	885	81,5		Kistrand	76	20	26,3
	Stjørdalen	144	96	66,7		Lebesby	66	14	21,2
	Frosten	108	75	69,4		Tanen	56	32	57,1
	Levanger	193	160	82,9		Varde	107	92	86,0
	Inderøen	144	127	88,2		Vadsø	98	89	90,8
						Sydvaranger	34	20	58,8

De hyppigste af Lægerne opgivne Dødsaaarsager ved Sygdom.

Causes de décès (morts par accidents non compris), classées par ordre de fréquence.

Dødsaaarsag.	Sum.	Deraf i		Procentforhold af samtlige opgivne Dødsfald ved Sygdom.		
		Byer.	Bygder.	Riget.	Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose	4488	1398	3090	16,4	16,0	16,5
Alderdomssvaghed	3965	529	3436	14,5	6,0	18,4
Kræft (Cancer og Sarkom)	2112	608	1504	7,7	6,9	8,1
Akute Katarrer i Aåndedrætsorganerne	1471	560	911	5,4	6,4	4,9
Lungebetændelse	1447	505	942	5,3	5,8	5,1
Tuberkuløse Betændelser udenfor Lungerne	1378	500	878	5,0	5,7	4,7
Organisk Hjertesygdom	1339	454	885	4,9	5,2	4,7
Hjerneslag	1226	406	820	4,5	4,6	4,4
Medfødt Svaghed	923	384	539	3,4	4,4	2,9
Kronisk Bronkit og Bronkiektasi	852	240	612	3,1	2,7	3,3
Akut Diarré (Kolerine)	691	416	275	2,5	4,7	1,5
Bright's Nyresygdom	689	239	450	2,5	2,7	2,4
Hjertelammelse	508	177	331	1,9	2,0	1,8
Kighoste	440	126	314	1,6	1,4	1,7
Kramper hos Smaabørn	426	179	247	1,6	2,0	1,3
Mave-Tarmkatarr	410	99	311	1,5	1,1	1,7
Difteri (Croup)	334	176	158	1,2	2,0	0,8
Suppurativ Hjernebetændelse	327	119	208	1,2	1,4	1,1
Mæslinger	300	185	115	1,1	2,1	0,6
Cystit, Cystopyelonefrit	237	67	170	0,9	0,8	0,9
Diffus Peritonit.	215	60	155	0,8	0,7	0,8
Andre Hjernesygdomme	200	78	122	0,7	0,9	0,7
Arteriosklerose	181	93	88	0,7	1,1	0,5
Andre Nyre- og Urinveissygdomme	173	46	127	0,6	0,5	0,7
Tarmslyng	167	39	128	0,6	0,4	0,7
Sindssygdom	164	41	123	0,6	0,5	0,7
Pyæmi, Septhæmi	156	58	98	0,6	0,6	0,5
Rakit	147	74	73	0,5	0,8	0,4
Sukkersyge	141	44	97	0,5	0,5	0,5
Tyfoidefeber	140	39	101	0,5	0,4	0,5
Blindtarmbetændelse	130	44	86	0,5	0,5	0,5
Rygmarvssygdom	122	32	90	0,4	0,4	0,5
Skarlagensfeber	120	43	77	0,4	0,5	0,4
Andre Dødsaaarsager ved Sygdom	1756	693	1063	6,4	7,9	5,7
Samtlige opgivne Dødsaaars. ved Sygd.	27375	8751	18624			

De af Lægerne opgivne Dødsaaarsager i Procentforhold til samtlige indtrufne Dødsfald i Riget og i de enkelte Lægedistrikter sees af Tabel XXVIII (Side 54* og 55*).

Vakcinerede.

Vaccination.

Tabel XXX.		Middeltal af levende Fødte i Treaaret 1901—1903.	Antal Vakcine- rede i 1903.	Forhold i pCt.
Riget		65536	51242	78,2
Amter:				
1.	Kristiania	7568	4360	57,6
2.	Akershus	3279	2966	90,4
3.	Smaalenene	4369	2142	49,0
4.	Buskerud	3347	2786	83,2
5.	Jarlsberg og Larvik	2804	2149	76,6
6.	Hedemarken	3684	3411	92,6
7.	Kristians	3253	2297	70,6
8.	Bratsberg	2756	1971	71,5
9.	Nedenes	2067	1513	73,2
10.	Lister og Mandal	2129	1579	74,2
11.	Stavanger	3879	3657	94,3
12.	Søndre Bergenhus	3735	3556	95,2
13.	Bergen	2363	1289	54,5
14.	Nordre Bergenhus	2292	2048	89,4
15.	Romsdal	3780	2609	69,0
16.	Søndre Trondhjem	3905	3476	89,0
17.	Nordre —	2120	1950	92,0
18.	Nordland	4726	4454	94,2
19.	Tromsø	2346	1972	84,1
20.	Finmarken	1134	1057	93,2

De hyppigste af Lægerne opgivne Dødsårsager ved Sygdom sees af Tabel XXIX paa foregaaende Side.

De opgivne Dødsårsager er sammenstillede i Tabellerne XXXVI—XXXIX; i Tabel XXXVI findes opført de kjendte Dødsårsager i Riget og Amterne, i Tabel XXXVII Kjø- og Aldersopgaver for de i Riget Døde med kjendt Dødsårsag, i Tabel XXXVIII Dødsårsager i Byerne og i Tabel XXXIX Kjø og Alder for de i Byerne Døde.

De Vakcineredes Antal udgjorde ifølge Embedslægerens Indberetninger 51242 eller 78,2 pCt. af Middeltallet af levende Fødte i Treaaret 1901—1903. I 1902 var Antallet 56 472 eller 85,3 pCt. af Middeltallet af levende Fødte i Treaaret 1900—1902.

Tabel XXX (ovenstaaende) viser Antallet af Vakcinerede i Amterne og Forholdet til Middeltallet af levende Fødte i Treaaret 1901—1903 for hvert Amt.

Oversigt over de udførte

Liste des actes

Tabel XXXI. Overøvrighedsdistrikter.	Legale Obduktioner		Syns- forretninger over Lig og Lig- rester.	Under- søgelser af Levende i Anledning af tilføiet Legems- skade.
	af Nyfødte.	af Andre.		
Riget	29	47	28	16
Amter:				
1. Kristiania	6	10	-	-
2. Akershus	2	7	1	1
3. Smaalenene	2	3	-	1
4. Buskerud	-	2	2	-
5. Jarlsberg og Larvik	2	1	-	-
6. Hedemarken	4	4	-	1
7. Kristians	4	3	3	2
8. Bratsberg	-	1	10	2
9. Nedenes	1	2	1	-
10. Lister og Mandal	1	-	1	1
11. Stavanger	2	1	-	2
12. Søndre Bergenhus	1	-	-	-
13. Bergen	1	2	1	-
14. Nordre Bergenhus	-	2	-	-
15. Romsdal	-	1	1	-
16. Søndre Trondhjem	1	-	7	-
17. Nordre —	1	4	-	-
18. Nordland	-	1	-	1
19. Tromsø	1	1	-	1
20. Finmarken	-	2	1	4

Ved Statens Vaccineinstitut i Kristiania indpodedes 30 Kalve, af hvilke kun 1 maatte kasseres paa Grund af Diarré og abortivt Anslag. Af de anvendte 29 Kalve høstede i det Hele 352,10 Gram Vaccine. I 1648 Forsendelser udsendtes Vaccine tilstrækkelig til 87 317 Personer. Ifølge de indkomne Beretninger er der foretaget 47 358 Vaccinationer og 4 536 Revakcinationer. Anslagsprocenten var gennemsnitlig 94,6 pCt. for Vaccinerede og 50,5 pCt. for Revakcinerede.

Ovenstaaende Tabel XXXI giver Oplysning om Antallet af udførte **retsmedicinske Forretninger** for 1903 efter Opgaver fra den retsmedicinske Kommission.

retsmedicinske Forretninger.

médicaux forenses.

Undersøgelser af Kvinder til Afgjørelse af Spørgsmaal om		Under-søgelser af Børn eller voxne Kvinder til Afgjørelse af Spørgsmaal om forøvet Utugt.	Under-søgelser af Helbredstilstand.	Andre retsmedicinske Erklæringer.	Til-sammen almindelige retsmedicinske Erklæringer.	Rets-psykiatriske Erklæringer.	Rets-kemiske Erklæringer.	Samlet Antal Erklæringer.
sted-fundet	Svangerskab eller Fødsel.							
Samleie.								
-	8	13	26	14	181	88	2	271
-	-	1	-	-	17	20	-	37
-	1	2	-	1	15	-	-	15
-	-	-	1	-	7	4	-	11
-	-	-	1	-	5	4	-	9
-	-	-	-	-	3	3	1	7
-	-	-	-	-	9	4	-	13
-	-	1	2	-	15	6	-	21
-	-	1	2	1	17	6	-	23
-	1	1	-	1	7	4	1	12
-	-	-	-	-	3	3	-	6
-	1	-	-	2	8	7	-	15
-	-	1	1	1	4	1	-	5
-	-	-	-	-	4	1	-	5
-	2	-	-	3	7	2	-	9
-	-	-	4	1	7	-	-	7
-	-	3	5	-	16	6	-	22
-	1	1	4	2	13	4	-	17
-	1	2	5	-	10	6	-	16
-	1	-	1	-	5	3	-	8
-	-	-	-	2	9	4	-	13

Sygehuse. Statsanstalter: Rigshospitalet i Kristiania, der tillige er klinisk Undervisningsanstalt, 2 Stiftelser for Spedalske (i Bergen og ved Trondhjem), 2 Sanatorier for Tuberkulose, 1 ved Molde og 1 i Lyster, 3 militære Sygehuse (Garnisonssygehuset i Kristiania, Karl Johansværns Sygehus i Horten og det militære Sygehus i Fredriksstad). Under Statens Bestyrelse hører endvidere Vaarsildafgiftsfondets Sygehuse i Haugesund og i Florø. Staten yder Bidrag til Kysthospitalet for skrofule Børn, ved Fredriksværn og i Hageviken ved Bergen. Af Amtssygehuse findes et eller flere i de fleste Amter, i det Hele 29; i Tromsø Stift tilhører disse vedkommende Amters Medicinalfond, og

flere af dem er kun i Virksomhed i Fisketiden. I de fleste Byer og i enkelte Landdistrikter findes kommunale Sygehuse, tildels i Forening med Epidemilazareter. Af andre Sygehuse kan endvidere nævnes Diakonisseanstaltens og Diakonhjemmets Sygehuse samt Vor Frue Hospital (katholsk) i eller ved Kristiania, flere private Kliniker i Kristiania, Bergen og andre Byer samt flere af den katholske Mission oprettede mindre Sygehuse. Ved Rigets Strafanstalter er indrettet særegne Sygeafdelinger, og ved forskellige Fattighuse, Fabriker, Bergværker og lign. findes større eller mindre Sygelokaler.

Der var to **Fødselsstiftelser** i Virksomhed, 1 i Kristiania og 1 i Bergen, begge forbundne med Jordmoderskoler. Til Fødselsstiftelsen i Kristiania er desuden knyttet en liden Afdeling for Kvinde- og en for Barnesygdomme.

Antallet af **Sindssygeasyler** var 13, nemlig 4 Statsasyler, 2 til milde Stiftelser knyttede Asyler, 3 kommunale og 3 private Asyler, samt Kriminalasylet i Trondhjem.

Norske Kursteder. Fra de i nedenstaaende Tabel opførte Kursteder er der indkommet Indberetninger om deres Virksomhed i 1903; efter disse Indberetninger anføres her Antallet af Patienter (Gjester) med Angivelse af, hvormange var Norske og hvormange Udlændinger.

Kurstedets Navn m. v.	Ialt opgivet Antal Pati- enter (Gjester).	Deraf	
		Norske.	Udlændinger.
Breidablik:			
Fjeld- og Skogsanatorium	ca. 200	80	120
Doktor Dedichens Kursted for Sinds- syge	{Der henvises til Beretningen om Sinds- sygeasylernes Virksomhed i 1903.		
Gausdal Høifjeldssanatorium:			
Klimatisk Kursted	423	179	244
Glitre Folkesanatorium (for Tuber- kuløse for Tiden fra $22/6$ 1903 til $21/6$ 1904)	86	uopgivet	
Doktor Mjøens Sanatorium Grefsen for Tuberkuløse	75	uopgivet	
Holmenkollen Sanatorium:			
Klimatisk Kursted og Bad	893	362	531
Larvik Bad- og Kuranstalt	338	222	116
Modum (St. Olafs) Bad (hos Lægen ind- skrevne Kurgjester)	260	218	42
Sandefjord Bad:			
Svovlbad og Sjøbad	810	708	102
Doktor Torps Sygehjem for Nervesvæk- kede og Rekonvalescenter	32	uopgivet	
Voksenkollen klimatisk Kur- og Re- kreatiomssted samt Bad	1282	330	952

Med Hensyn til Sundhedstilstanden ved Rigets **Strafarbeidsanstalter** henvises til Beretningen om Rigets Landsfængsler.

Riget er delt i 158 **Lægedistrikter**, hvoraf 6 Stadsfysikater. Desuden var i Finmarken ansat en Distriktslæge uden fast Distrikt.

Medicinalpersonalet. 44 Læger udgik i Aarets Løb fra Universitetet. Ifølge Lægefortegnelsen for 1903 og dennes Tillæg var Antallet af autoriserede Læger ved Aarets Udgang 1184, hvoraf 28 kvindelige. Efter Fradrag af 176 i Udlandet bosatte, eller hvis Opholdssted var ukjendt, var 605 eller 60,0 pCt. bosatte i Byerne og 403 eller 40,0 pCt. bosatte i Landdistrikterne. Ialt var 1117 bosatte i Norge og 67 i Udlandet (deraf 3 i forskellige Lande i Europa, 2 i Asien, 8 i Afrika, 1 i Australien, 53 i Amerika).

Af de her i Landet bosatte Læger var ifølge Lægefortegnelsen 1 Livmedikus, 15 Professorer, 2 Prosektorer, den ene tillige Sekretær ved det medicinske Fakultet, 1 Amanuensis ved Universitetet, 1 Medicinaldirektør, 1 Kontorchef og 3 Sekretærer i Medicinaldirektoratet, 1 Direktør for det civile Veterinærvæsen, 6 Stadsfysici, 147 Distriktslæger¹⁾, 2 Berglæger (deraf 1 tillige Distriktslæge), 4 var Direktører og 3 Reservelæger ved Statens Sindssygeasyler, 2 Direktører for Tuberkulose-sanatorier, 1 Læge ved Kriminalasylet (tillige Bestyrer af et kommunalt Sindssygeasyl), 10 Læger ved kommunale eller private Asyler. Ved Righospitalet var ansat 1 Direktør, 9 Overlæger, 5 Reservelæger og 9 Assisterter ved enkelte Hospitalsafdelinger, det patologisk-anatomiske Institut og Røntgeninstitutet, 1 var Overlæge for den spedalske Sygdom og 2 Læger ved Stiftelser for Spedalske. Ved Fødselstiftelserne var ansat 2 Overlæger (deraf 1 Professor) og 2 Reservelæger. Ved Strafanstalterne var 4 Læger ansatte; 45 opføres som Læger ved Amtssygehuse, kommunale eller andre Sygehuse (deriblandt flere Distriktslæger), 1 som Direktør for Kristiania Bys Sygehus, 2 som Sundhedsinspektører, 2 som Politilæger, 21 som By- eller Kommunalæger i Byerne, 10 som Læger ved Bad eller Sanatorier.

I Armeens Sanitet: 1 Generallojtnant, 1 Oberst, 1 Oberstlojtnant, 6 Majorer, 43 Kapteiner, 17 faste Premierlojtnanter.

I Marinens Sanitet: 1 Kommandørkaptein, 6 Kapteiner, 5 faste Premierlojtnanter.

788 Læger opføres uden nogen fast Ansættelse, og 1 havde civilt Embede udenfor Lægestanden²⁾.

Antallet af **Apothek** i Virksomhed var 142, hvoraf 36 med reelt, 106 med personligt Privilegium, deraf 1 givet Righospitalet som saadant, 7 Apothek havde Filial, der er medregnede blandt de med personligt Privilegium.

Apothekenes Fordeling paa Lægedistrikterne sees af Tabel I. Tabel XXXII (Side 64* o. flg.) giver en Oversigt over det ved Landets Apothek fungerende Personale, forsaavidt derom haves Oplysning.

I 1903 underkastede 16 sig Apothekerexamen.

¹⁾ Ved Fortegnelsens Udgivelse var en Del Distriktslægeembeder ubesatte. ²⁾ Ovenfor er flersteds samme Læge opført under forskellige Stillinger.

Af **Tandlæger** var der ifølge Fortegnelsen over autoriserede Læger, Tandlæger og Dyrlæger i Norge i 1903 283. For 256 er deres Bopæl i Lægedistrikterne kjendt, se Tabel I.

Af **Jordmødre** udexamineredes 61, deraf ved Jordmoderskolen i Kristiania 44, ved Jordmoderskolen i Bergen 17. Jordmødrenes Antal var efter Embedslægernes Opgaver 1254, hvis Fordeling paa Amter og Lægedistrikter sees af Tabel I.

Hjælpevaccinatørernes Antal var efter Distriktslægernes Opgaver 722, hvis Fordeling paa Amter og Lægedistrikter sees af Tabel I.

Følgende Kommuner erholdt i 1903 kongelig Approbation paa **Sundhedsforskrifter** eller Tillæg til og Forandringer i saadanne:

Kviteseid Herred (Bratsberg Amt) 10de Januar.
 Kristiania By 16de Januar.
 Herø Herreds Fiskevær (Romsdals Amt) 24de Januar.
 Tveid Herred (Lister og Mandal Amt) 31te Januar.
 Hetland Herred (Stavanger Amt) 31te Januar.
 Tromø Herred (Nedenes Amt) 9de Februar.
 Hemnes Herred (Nordlands Amt) 9de Februar.
 Vikten Herreds Fiskevær (Nordre Trondhjems Amt) 16de Februar.
 Borge Herred (Smaalenenes Amt) 23de Februar.
 Lierne Herred (Nordre Trondhjems Amt) 10de Marts.
 Sarpsborg Kjøbstad 15de April.
 Stange Herred (Hedemarkens Amt) 25de April.
 Nannestad Herred (Akershus Amt) 1ste August.
 Fering Herred (Akershus Amt) 1ste August.
 Hamar Kjøbstad 1ste August.
 Furnes Herred (Hedemarkens Amt) 1ste August.
 Løiten Herred (Hedemarkens Amt) 1ste August.
 Romedal Herred (Hedemarkens Amt) 1ste August.
 Stavanger Kjøbstad 1ste August.
 Vossevangen Bygningskommune (Voss Herred), (Søndre Bergenhus Amt) 1ste August.
 Hevne Herred (Søndre Trondhjems Amt) 1ste August.
 Hammerfest Herred (Finmarkens Amt) 1ste August.
 Askøen Herred (Søndre Bergenhus Amt) 16de September.
 Namsos Ladested 21de September.
 Tanen Herred (Finmarkens Amt) 21de September.
 Molde Kjøbstad 28de November.

Desuden er der dels under 10de Januar, dels under 2den Mai, 16de September og 11te November for følgende Herreder vedtaget Forskrifter til Forebyggelse af ondartede, smitsomme Sygdomme i Overensstemmelse med Justitsdepartementets Udkast af 26de April 1899:

Eidsvold, Hurdalen og Fering (Akershus Amt), Glemminge (Smaalenenes Amt), Aal (Buskerud Amt), Tysnes og Kvinnherred (Søndre Bergenhus Amt) samt Tydalen (Søndre-) og Foldereid (Nordre Trondhjems Amt).

Endvidere er under 16de September og 17de og 21de Oktober approberet Bestemmelser angaaende Ordningen af Meddelelsespligten ved tuberkuløse Syges Flytning i følgende Herreder:

Rakkestad (Smaalenenes Amt), Andebu (Jarlsberg og Larvik Amt), Lille-Elvedalen og Kvikne (Hedemarkens Amt), Brandbu (Kristians Amt), Hitterdal, Sannikedal (Bratsberg Amt), Farsund Ladested, Vanse, Spind, Lyngdal (Lister og Mandal Amt), Bokn, Aakre (Stavanger Amt), Manger, Kvinnherred, Haus, Bruvik, Hosanger (Søndre Bergenhus Amt), Ytre Holmedal, Kirkebø (Nordre Bergenhus Amt), Sandø, Surendalen, Rindalen, Skodje (Romsdals Amt), Hølandet, Grong, Meraker (Nordre Trondhjems Amt), Steigen, (Nordlands Amt), Vadsø By, Lebesby, Tanen (Finmarkens Amt).

Apothek og Personale.
Des pharmacies et de leur personnel.

	Tabel XXXII. Amt.	Privilegium.		Personalët.				
		reelt.	personligt.	Apotheker.	Autoriseret Provisor.	Farma- ceutisk Kandidat.	Farmaceut uden Apothe- kerexamen.	Discipel.
I.	Kristiania: ¹⁾							
	Elefanten	1	-	1	-	3	-	-
	Svanen	1	-	-	1	5	-	1
	Løven	-	1	-	-	3	-	-
	Rigshospitalets Apothek	-	²⁾ 1	1	-	5	1	2
	Hjorten	-	1	-	1	3	-	1
	Nordstjernen	-	1	1	-	4	-	-
	Falken	-	1	1	-	1	1	1
	Hygiea	-	1	1	-	4	-	1
	Oslo Apothek	-	1	1	1	1	1	-
	Grünerløkkens Apothek	-	1	1	-	3	1	-
	Orion	-	1	1	-	5	-	-
	Idun	-	1	1	-	2	-	-
	Jernb.torvets Apothek	-	1	1	-	4	1	-
	Kronen	-	1	1	-	4	1	-
	Uranienborg Apothek	-	1	1	-	1	1	2
	Hebe	-	1	1	-	2	1	-
	Bien	-	1	1	-	2	1	2
	Det røde Kors	-	1	1	-	2	-	2
	Rodeløkkens Apothek	-	1	1	-	2	1	-
	St. Hans Haugens Apoth.	-	1	1	-	3	-	-
	Bjørnen	-	1	1	-	2	1	2
	Apoth. ved Vestbanen	-	1	1	-	2	-	2
II.	Akershus Amt:							
	Sandviken	-	1	1	-	2	-	-
	Lillestrøm	-	1	1	1	1	-	-
	Eidsvold	-	1	1	-	1	-	1
	Filial i Jesseim	-	1	-	1	-	-	1
	Drøbak	1	-	1	-	1	-	-
III.	Smaalenenes Amt:							
	Moss:							
	Elefanten	1	-	1	-	2	-	-
	Ørnen	-	1	1	-	2	-	-
	Fredriksstad:							
	Vestsidens Apothek	1	-	-	1	1	1	-
	Svanen	-	1	1	-	-	1	1
	Hjorten	-	1	1	-	2	-	2
	Filial i Græsvik	-	1	-	1	-	-	-
	Selbak	-	1	1	-	1	-	-
	Sarpsborg:							
	Sarpsborgs Apothek	-	1	-	1	-	1	-
	Løveapotheket	-	1	1	-	2	1	-
	Mysen	-	1	1	-	-	1	1
	Fredrikshald:							
	Svanen	-	1	1	-	1	1	2
	Ørnen	-	1	1	-	2	-	1
	Filial i Tistedalen	-	1	-	1	-	-	-

¹⁾ Ved flere Apothek i Kristiania har enkelte Farmaceuter kun halv Plads.

²⁾ Ifølge kgl. Resolution af 4de December 1856 har Rigshospitalet som saadant Ret til at drive et Apothek.

Apothek og Personale.

	Tabel XXXII (Forts.). Amt.	Privilegium.		Personalet.				
		reelt.	personligt.	Apotheker.	Autoriseret Provisor.	Farma- ceutisk Kandidat.	Farmaceut uden Apothe- kerexamen.	Discipel.
IV.	Buskerud Amt:							
	Drammen:							
	Bragernes	1	-	1	-	3	-	1
	Strømsø	-	1	1	-	1	1	-
	Ørnen	-	1	1	-	1	1	1
	Hønefoss	1	-	1	-	2	-	-
	Hougsund i Øvre Eker	-	1	1	-	-	1	1
	Filial i Vikesund	-	1	-	1	-	1	-
	Kongsberg	1	-	1	-	1	-	1
	Hallingdals Apothek .	-	1	1	-	-	-	1
V.	Jarlsberg og Larvik Amt:							
	Horten.....	-	1	1	1	1	1	-
	Tønsberg:							
	Løven	1	-	-	1	1	-	1
	Svanen	-	1	1	-	2	-	1
	Svelviken	-	1	1	-	-	-	1
	Holmestrand.....	1	-	1	-	1	-	1
	Sandefjord:							
	Sandefjord Apothek..	-	1	1	-	1	-	1
	Nordstjernen	-	1	1	-	1	-	1
	Larvik: Ørnen	1	-	1	-	2	-	1
	Svanen	-	1	1	-	1	1	1
	Filial i Fredriksværn	-	1	-	1	-	-	1
VI.	Hedemarkens Amt:							
	Kongsvinger.....	1	-	1	-	1	-	1
	Hamar: Svanen	-	1	1	-	1	-	1
	Løven	-	1	1	-	1	1	1
	Ringsaker	-	1	1	-	1	-	-
	Elverum	-	1	1	1	1	-	-
	Rena	-	1	1	-	1	-	1
	Flisen	-	1	1	-	-	1	-
	Tønsset	-	1	1	-	-	1	2
VII.	Kristians Amt:							
	Brandbu	-	1	1	-	1	-	-
	Valdres Apothek	-	1	1	-	1	-	1
	Totens Apothek	-	1	-	1	-	1	1
	Gjøvik	-	1	1	-	2	-	-
	Lillehammer.....	1	-	1	-	1	-	2
VIII.	Bratsberg Amt:							
	Skien:							
	Svanen	1	-	1	-	1	1	-
	Skien's nye Apothek ..	-	1	1	-	2	-	1
	Porsgrund.....	1	-	1	-	1	-	2
	Brevik	1	-	1	-	-	1	2
	Langesund	-	1	1	-	-	-	1
	Kragerø	1	-	1	-	1	-	1
	Ulefoss	-	1	1	-	-	1	1
	Kviteseid	-	1	1	-	-	1	1
	Notodden.....	-	1	1	-	1	-	1

Apothek og Personale.

	Tabel XXXII (Forts.). Amt.	Privilegium.		Personalet.				
		reelt.	personligt.	Apotheker.	Autoriseret Provisor.	Farna- centisk Kandidat.	Farmaceut uden Apothe- kerexamen.	Discipel.
IX.	Nedenes Amt:							
	Østerrisor	1	-	1	-	1	-	2
	Tvedestrand	-	1	-	1	-	1	1
	Arendal:							
	Løven	1	-	1	-	2	-	2
	Svanen	-	1	1	-	2	-	2
	Grimstad	1	-	1	-	2	-	1
	Lillesand	-	1	1	-	1	1	-
X.	Lister og Mandal Amt:							
	Kristiansand:							
	Løven	1	-	1	-	2	-	-
	Elefanten	1	-	-	1	1	-	1
	Svanen	-	1	1	-	1	-	-
	Mandal	1	-	1	-	1	-	1
	Farsund	-	1	1	-	-	-	1
	Flekkefjord	1	-	1	-	-	1	1
XI.	Stavanger Amt:							
	Egersund	-	1	1	-	1	-	1
	Sandnes	-	1	1	-	-	1	1
	Stavanger:							
	Hygiea	1	-	1	-	2	-	2
	Hjorten	-	1	1	-	2	-	1
	Svanen	-	1	-	1	2	-	2
	Kopervik	-	1	1	-	1	-	2
	Haugesund:							
	Løven	-	1	1	-	1	1	-
	Havfruen	-	1	1	-	2	-	-
XII.	Søndre Bergenhus Amt:							
	Vossevangen	-	1	1	-	2	-	1
	Lervik	-	1	1	-	1	-	-
XIII.	Bergen:							
	Løven	1	-	1	-	4	-	1
	Svanen	1	-	1	1	6	-	-
	Elefanten	-	1	-	1	2	-	1
	Hjorten	-	1	1	1	1	1	-
	Nordstjernen	-	1	-	1	3	-	-
	Ørnen	-	1	1	-	3	-	-
	Hygiea	-	1	1	-	1	-	2
XIV.	Nordre Bergenhus Amt:							
	Lærdalsøren	-	1	-	1	-	-	1
	Florø	-	1	-	1	-	1	1

Apothek og Personale.

	Tabel XXXII (Forts.).	Privilegium.		Personalet.				
		reelt.	personligt.	Apotheker.	Autoriseret Provisor.	Farma- ceutisk Kandidat.	Farmaceut uden Apothek- kerexamen.	Discipel.
XV.	Romsdals Amt:							
	Volden	-	1	1	-	-	1	
	Aalesund:							
	Nordstjernen	-	1	1	-	1	-	1
	Svanen	1	-	1	-	2	-	2
	Molde	1	-	1	-	1	-	1
	Kristiansund:							
	Løven	1	-	1	-	-	1	3
	Filial paa Nordlandet	-	1	-	1	-	-	-
	Svanen	-	1	1	-	1	1	1
XVI.	Søndre Trondhjems Amt:							
	Trondhjem:							
	Løven	1	-	1	-	3	-	2
	Svanen	1	-	1	1	2	-	2
	Hjorten	-	1	-	1	2	-	3
	Ørnen	-	1	1	-	2	-	1
	St. Olaf	-	1	-	1	2	1	1
	Røros	1	-	-	1	1	-	-
	Orkedalsøren	-	1	1	-	1	-	1
XVII.	Nordre Trondhjems Amt:							
	Stjørdalen	-	1	1	-	1	-	-
	Levanger	1	-	1	-	1	-	2
	Filial paa Værdalsøren	-	1	-	1	-	-	-
	Stenkjær	1	-	1	-	1	-	2
	Namsos	-	1	1	-	1	-	2
XVIII.	Nordlands Amt:							
	Brønnø	-	1	1	-	1	-	-
	Mosjøen	-	1	1	-	-	1	1
	Bodø	1	-	-	1	2	-	1
	Narvik	-	1	1	-	2	-	1
	Kabelvaag	-	1	1	-	2	-	1
	Stokmarknes	-	1	1	-	1	-	1
XIX.	Tromsø Amt:							
	Harstad	-	1	1	-	2	-	
	Tromsø:							
	Renen	-	1	1	-	2	-	-
	Svanen	-	1	1	-	2	-	1
XX.	Finmarkens Amt:							
	Hammerfest	-	1	1	-	1	-	1
	Varde	-	1	1	-	1	-	2
	Vadsø	-	1	1	-	-	-	1
	Tilsammen	36	106	118	31	201	43	121

Syflis paa Syge- La Syphilis dans

Tabel XXXIII.	Tilbageiggende fra det forrige Aar.			Indkomne.			Tilsammen Behandlede.			helbredede.		
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
Rigshospitalets Hudsygeafdeling	22	4	18	129	40	89	151	44	107	116	28	88
Kristiania Bys Sygehus ¹⁾	17	6	11	204	84	120	221	90	131	121	58	63
Kristiania Garnisons —	—	—	—	6	6	—	6	6	—	3	3	—
Akers —	—	—	—	3	3	—	3	3	—	3	3	—
Diakonhjemmets —	—	—	—	2	2	—	2	2	—	1	1	—
Smaalenees Amts —	4	1	3	7	2	5	11	3	8	8	2	6
Fredriksstad Bys —	—	—	—	6	4	2	6	4	2	5	4	1
Fredrikshald —	—	—	—	1	—	1	1	—	1	1	—	1
Drammen Bys —	9	3	6	15	7	8	24	10	14	21	8	13
Karl Johansværns —	1	1	—	10	10	—	11	11	—	8	8	—
Jarlsberg og Larvik Amts —	3	—	3	17	9	8	20	9	11	20	9	11
Hedemarkens —	1	1	—	16	6	10	17	7	10	13	6	7
Furnes Sygehjem	1	1	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—
Kristians Amts Sygehus	1	—	1	5	4	1	6	4	2	3	2	1
Bratsberg —	—	—	—	11	6	5	11	6	5	7	5	2
Østerrisør Bys —	—	—	—	1	1	—	1	1	—	1	1	—
Tvedestrand Bys —	—	—	—	1	1	—	1	1	—	—	—	—
Arendal —	—	—	—	6	3	3	6	3	3	4	2	2
Lister og Mandal Amts —	—	—	—	3	1	2	3	1	2	2	1	1
Kristiansand Bys —	2	1	1	4	3	1	6	4	2	5	3	2
Mandal Bys —	—	—	—	1	1	—	1	1	—	—	—	—
Stavanger Amts — ²⁾	2	2	—	6	2	4	8	4	4	4	1	3
— Bys —	2	—	2	14	7	7	16	7	9	11	5	6
Bergen — ³⁾	17	6	11	49	30	19	66	36	30	57	27	30
Romsdals Amts — ⁴⁾	2	—	2	7	3	4	9	3	6	8	2	6
Trondhjem Bys —	5	2	3	48	20	28	53	22	31	34	21	13
Indherreds —	—	—	—	13	5	8	13	5	8	13	5	8
Namdalens —	2	—	2	—	—	—	2	—	2	2	—	2
Nordlands Amts Sygehus i Alstahaug ⁵⁾	—	—	—	12	7	5	12	7	5	11	7	4
— — — — Bodø	3	1	2	16	7	9	19	8	11	16	6	10
— — — — Buksnes	1	1	—	10	5	5	11	6	5	10	5	5
— — — — Stokmarknes	1	1	—	5	2	3	6	3	3	5	3	2
Tromsø Amts Sygehus i Tromsø	4	2	2	11	4	7	15	6	9	12	6	6
Harstad — ⁶⁾	3	1	2	9	3	6	12	4	8	7	1	6
Finmarkens — — i Hammerfest ⁷⁾	2	1	1	16	12	4	18	13	5	9	8	1
— — — — Vardø	2	1	1	11	4	7	13	5	8	12	4	8
— — — — Vadsø	1	1	—	3	1	2	4	2	2	2	1	1
Tilsammen ⁸⁾	108	37	71	678	305	373	786	342	444	555	246	309

¹⁾ Paa forrige Aarsliste ingen tilbageiggende opført. ²⁾ Ifølge forrige Aarsliste ingen forrige Aarsliste tilbageiggende 3, 1 Mand, 2 Kvinder. ³⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageiggende 3 Mænd. ⁴⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageiggende 93, 32 Mænd, 61 Kvinder.

husene i 1903.

les hôpitaux.

Udgaaede						Døde.			Tilbage- liggende ved Aarets Slutning.			Sygdomsform for indkomne Tilfælde.				Antallet af For- pleinings- dage.	Middeltal af For- pleinings- dage for hver Udskreven.
i Bedring.			uhelbredede.									primær.	kon- stitutio- nel.	heredi- tær.	uop- givet.		
Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.						
-	-	-	-	-	-	5	3	2	30	13	17	6	109	14	-	9743	80,5
17	9	8	31	2	29	3	3	-	49	18	31	25	156	23	-	10391	60,4
-	-	-	1	1	-	-	-	-	2	2	-	-	6	-	-	445	111,2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	2	-	-	99	99,0
1	-	1	-	-	-	-	-	-	2	1	1	2	5	-	-	1173	130,3
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	5	1	-	273	54,6
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	63	63,0
-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	2	1	1	13	1	-	-	-
3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	7	-	-	408	37,1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	17	-	-	1307	65,3
-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	1	3	-	15	1	-	1093	84,1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	365	365,0
-	-	-	1	1	-	1	1	-	1	-	1	-	3	2	-	374	74,8
-	-	-	-	-	-	1	1	-	3	-	3	-	11	-	-	424	53,0
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	1	3	3	-	-	349	87,2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	3	-	-	463	231,5
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	-	-	130	21,7
-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	4	4,0
2	2	-	-	-	-	-	-	-	2	1	1	-	6	-	-	574	95,7
-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	2	3	2	11	1	-	1365	124,1
3	3	-	-	-	-	2	2	-	4	4	-	5	39	5	-	4446	71,7
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	5	2	-	910	113,8
2	1	1	5	3	2	1	-	1	11	5	6	1	45	1	1	3222	76,7
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	9	1	-	687	52,9
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	206	103,0
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	9	2	-	758	68,9
1	-	1	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	16	-	-	806	47,4
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	10	-	-	351	35,1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5	3	2	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	5	-	-	443	88,6
-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	3	-	11	-	-	-	-
1	1	-	1	1	-	-	-	-	3	1	2	-	9	-	-	-	-
4	2	2	-	-	-	-	-	-	5	3	2	2	14	-	-	650	50,0
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	10	-	-	556	46,4
-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	1	-	2	1	-	169	84,5
40	24	16	41	10	31	13	10	3	142	62	80	57	563	57	1	42247	65,6

tilbagekommende. ³⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbagekommende 18, 6 Mænd, 12 Kvinder. ⁴⁾ Ifølge gende 4, 1 Mand, 3 Kvinder. ⁵⁾ Ingen Liste for forrige Aar. ⁶⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbagekom-

Tabel over Tilfælde af Sindssyg-

Mouvement des aliénés

Tabel XXXIV.	Tilbageiggende fra det forrige Aar.			Indkomne.			Tilsammen Behandlede.			helbredede.		
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
Rigshospitalets Afdelinger.....	-	-	-	7	5	2	7	5	2	1	1	-
Kristiania Bys Sygehus.....	-	-	-	72	30	42	72	30	42	-	-	-
Diakonisseanstaltens Sygehus.....	-	-	-	5	1	4	5	1	4	-	-	-
Diakonhjemmets —	7	3	4	46	24	22	53	27	26	10	5	5
Smaalenenes Amts —	1	1	-	7	5	2	8	6	2	1	1	-
Fredriksstad Bys —	-	-	-	9	7	2	9	7	2	-	-	-
Drammen — —	1	-	1	16	9	7	17	9	8	5	2	3
Jarlsberg og Larvik Amts Sygehus ..	-	-	-	7	1	6	7	1	6	2	1	1
Furnes Sygehjem	-	-	-	2	1	1	2	1	1	-	-	-
Kristians Amts Sygehus	19	7	12	56	24	32	75	31	44	5	3	2
Østerrisor Bys —	2	1	1	-	-	-	2	1	1	-	-	-
Arendal — —	-	-	-	3	1	2	3	1	2	-	-	-
Grimstad — —	-	-	-	1	-	1	1	-	1	-	-	-
Lister og Mandal Amts Sygehus ...	1	-	1	2	2	-	3	2	1	1	-	1
Kristiansand Bys Sygehus.....	-	-	-	1	-	1	1	-	1	-	-	-
Mandal — —	-	-	-	2	1	1	2	1	1	-	-	-
Stavanger Amts —	-	-	-	7	5	2	7	5	2	-	-	-
Stavanger Bys —	-	-	-	12	4	8	12	4	8	-	-	-
Bergens kommunale —	-	-	-	7	5	2	7	5	2	1	1	-
Kristiansunds — —	3	2	1	10	5	5	13	7	6	1	-	1
Trondhjems — —	-	-	-	20	10	10	20	10	10	-	-	-
Indherreds Sygehus	-	-	-	1	1	-	1	1	-	-	-	-
Nordlands Amts Sygehus i Alstahaug ..	-	-	-	2	-	2	2	-	2	-	-	-
— — — — Stokmarknes	-	-	-	2	1	1	2	1	1	2	1	1
Tromsø — — — Tromsø ..	2	-	2	7	5	2	9	5	4	1	1	-
Skjervø — — — — Hammer-	-	-	-	3	1	2	3	1	2	1	-	1
Finmarkens — — — — Vadse ...	-	-	-	7	2	5	7	2	5	1	-	1
— — — — —	-	-	-	2	1	1	2	1	1	2	1	1
Tilsammen	36	14	22	316	151	165	352	165	187	34	17	17

¹⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageiggende 27, 10 Mænd, 17 Kvinder.

dom, behandlede paa Sygehus.

dans les hôpitaux.

Udgaaede						Døde.			Tilbagevælgende ved Aarets Slutning.			Sygdomsform hos de Indkomne:											
i Bedring.			uhelbredede.									Melancholia.	Mania.	Amentia.	Dementia.	Paranoia.	Insania.	Epilepsia.	Hypochondria.	Idiotismus.	Hysteria.	Uopgivet.	
Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.												
1	1	-	4	2	2	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	4	
25	9	16	41	18	23	1	1	-	5	2	3	7	13	-	11	6	24	-	-	1	-	10	
1	-	1	3	1	2	-	-	-	1	-	1	2	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	
12	4	8	22	13	9	1	1	-	8	4	4	6	1	-	5	-	15	-	1	-	-	18	
-	-	-	6	5	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	
2	2	-	6	5	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	
1	1	-	8	4	4	1	1	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	16	
-	-	-	4	-	4	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-	
1	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
32	15	17	12	3	9	-	-	-	26	10	16	19	3	1	9	2	4	8	-	-	10	-	
1	-	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
2	1	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	
1	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	
-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	
-	-	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	
2	1	1	5	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	1	-	-	-	
-	-	-	11	4	7	-	-	-	1	-	1	1	-	-	2	-	9	-	-	-	-	-	
-	-	-	6	4	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	6	
-	-	-	6	4	2	3	2	1	3	1	2	-	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-	
1	-	1	18	9	9	-	-	-	1	-	1	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	15	
1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	
2	1	1	6	2	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	
1	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	
1	1	-	5	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	
88	39	49	170	82	88	8	6	2	52	19	33	42	19	11	35	8	79	8	8	1	10	95	

Antal af de paa Syge-

Mouvement des malades

Tabel XXXV.	Tilbageliggende fra det forrige Aar.			Indkomne.			Tilsammen Behandlede.			helbredede.		
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
Rigshospitalets medicinske Afdelinger	116	51	65	867	440	427	983	491	492	299	152	147
— chirurgiske —	101	55	46	965	543	422	1066	598	468	558	315	243
— Hudsyge-Afdeling.....	51	19	32	348	148	200	399	167	232	255	100	155
— Øien- —	19	14	5	400	246	154	419	260	159	278	183	95
— Afd. for Øre, Næse, Stru-												
be og Svælgsygdomme	27	13	14	147	84	63	174	97	77	105	56	49
— Børneafdeling	34	17	17	154	92	62	188	109	79	73	45	28
— Nerveafdeling.....	27	14	13	92	62	30	119	76	43	13	11	2
Rigshospitalets Afdelinger tilsammen	375	183	192	2973	1615	1358	3348	1798	1550	1581	862	719
Fødselsstiftelsens gynækologiske Afd. ¹⁾	9	-	9	189	-	189	198	-	198	181	-	181
Kristiania Bys Sygehus Afdeling I	113	48	65	2364	1023	1341	2477	1071	1406	2253	963	1290
— — — II	73	14	59	924	354	570	997	368	629	346	127	219
— — — III	115	70	45	857	469	388	972	539	433	557	313	244
— — — IV	26	26	-	754	487	267	780	513	267	314	229	85
— — — V	87	39	48	906	512	394	993	551	442	237	103	134
— — — i Herslebsgade	72	72	-	46	46	-	118	118	-	23	23	-
— — — paa Bellevue	42	20	22	87	4	83	129	24	105	9	1	8
— — — paa Blegøen	22	12	10	51	17	34	73	29	44	21	4	17
— — — ved Trond-												
hjemsvæien..	31	-	31	29	-	29	60	-	60	1	-	1
— — — paa Grønland	34	-	34	13	-	13	47	-	47	2	-	2
Kristiania Bys Sygehus ialt ²⁾	615	301	314	6031	2912	3119	6646	3213	3433	3763	1763	2000
Diakonisseanstaltens Sygehus..... ³⁾	62	6	56	498	128	370	560	134	426	260	72	188
Kristiania Garnisons —	19	19	-	272	272	-	291	291	-	255	255	-
Akers kommunale —	33	14	19	111	61	50	144	75	69	61	32	29
Diakonhjemmets —	46	38	8	290	225	65	336	263	73	107	89	18
Smaalenes Amts —	25	13	12	344	156	188	369	169	200	278	125	153
Moss Bys —	7	5	2	55	38	17	62	43	19	32	21	11
Fredrikstad Bys —	12	7	5	98	53	45	110	60	50	60	32	28
Fredrikshald —	19	13	6	160	86	74	179	99	80	99	55	44
Drammen —	44	21	23	443	229	214	487	250	237	365	186	179
Karl Johansværns —	13	13	-	156	150	6	169	163	6	117	112	5
Jarlsberg og Larvik Amts —	15	5	10	190	105	85	205	110	95	116	64	52
Hedemarkens —	14	7	7	113	52	61	127	59	68	86	41	45
Hamar Bys —	5	3	2	52	27	25	57	30	27	36	18	18
Ringsaker kommunale —	5	4	1	38	24	14	43	28	15	25	16	9
Furnes «Sygehjem»	17	10	7	15	8	7	32	18	14	5	4	1
Kristians Amts Sygehus	39	17	22	138	76	62	177	93	84	38	22	16
Bratsberg —	27	15	12	321	184	137	348	199	149	174	103	71
Østerrisør Bys —	6	2	4	16	8	8	22	10	12	6	4	2
Tvedestrand —	-	-	-	13	6	7	13	6	7	5	4	1
Arendal —	13	7	6	45	29	16	58	36	22	27	18	9
Grimstad —	4	2	2	38	18	20	42	20	22	27	13	14
Lister og Mandal Amts —	11	5	6	70	42	28	81	47	34	43	29	14
Kristiansand Bys —	19	16	3	147	84	63	166	100	66	99	63	36

¹⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageliggende 6 Kvinder. ²⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbagelig-
Mænd, 56 Kvinder. ³⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageliggende 18, deraf 11 Mænd, 7 Kvinder.
liste tilbageliggende 15, deraf 8 Mænd, 7 Kvinder. ⁴⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageliggende 6,
⁵⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageliggende 28, deraf 16 Mænd, 12 Kvinder. ⁶⁾ Ifølge forrige Aars-
deraf 6 Mænd, 5 Kvinder. ⁷⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageliggende 18, deraf 16 Mænd, 2 Kvinder.

husene behandlede Syge.

dans les hôpitaux.

Udgaaede						Døde.			Tilbage- liggende ved Aarets Slutning.			Mortali- tets- procent til samtlige Ud- gaaede.	Dagligt Middel- belæg.	Antal Forplei- ningsdage for hver Ud- skreven.	Udgift til Medicin for hver Syg i Døgnet. Øre.	Antallet af Forplei- nings- dage.
i Bedring.			uhelbredede.													
Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.					
291	138	153	134	64	70	142	79	63	117	58	59	16,4	116,2	48,9	21,7	42426
206	116	90	117	58	59	68	42	26	117	67	50	7,2	114,6	44,1	9,5	41829
60	31	29	18	7	11	6	3	3	60	26	34	1,8	65,3	70,3	21,2	23840
70	37	33	44	25	19	2	-	2	25	15	10	0,5	31,9	29,5	6,3	11627
19	11	8	14	8	6	10	8	2	26	14	12	6,8	25,6	63,0	12,8	9336
36	20	16	12	6	6	30	14	16	37	24	13	19,8	32,5	78,6	19,9	11873
42	27	15	38	24	14	7	3	4	19	11	8	7,0	22,4	81,9	18,8	8194
724	380	344	377	192	185	265	149	116	401	215	186	9,0	408,6	50,6	16,1	149125
-	-	-	5	-	5	5	-	5	7	-	7	2,6	11,0	21,1	-	4036
-	-	-	-	-	-	133	67	66	91	41	50	5,6	179,0	27,4	-	65313
266	101	165	102	35	67	165	63	102	118	42	76	18,8	113,0	47,0	-	41383
182	106	76	49	21	28	63	35	28	121	64	57	7,4	129,0	55,4	-	47171
145	125	20	49	27	22	50	22	28	222	110	112	8,9	115,0	75,5	-	42110
258	176	82	162	65	97	189	114	75	147	93	54	22,3	138,0	59,8	-	50608
61	61	-	23	23	-	11	11	-	-	-	-	9,3	11,0	34,2	-	4033
14	8	6	20	11	9	51	4	47	35	-	35	54,3	36,0	141,7	-	13318
18	9	9	17	10	7	-	-	-	17	6	11	-	27,0	176,9	-	9910
41	-	41	6	-	6	12	-	12	-	-	-	20,0	17,0	104,0	-	6242
6	-	6	33	-	33	6	-	6	-	-	-	12,8	16,0	124,7	-	5861
991	586	405	461	192	269	680	316	364	751	356	395	11,6	783,0	48,5	-	285949
149	30	119	46	11	35	56	19	37	49	2	47	11,0	65,4	46,7	15,2	23882
7	7	-	6	6	-	5	5	-	18	18	-	1,8	22,2	29,7	13,1	8116
18	9	9	6	3	3	37	18	19	22	13	9	30,3	-	-	-	-
80	57	23	67	48	19	44	40	4	38	29	9	14,8	50,3	61,6	-	18353
16	7	9	11	8	3	31	15	16	33	14	19	9,2	27,6	29,9	25,3	10089
4	2	2	5	4	1	12	8	4	9	8	1	22,6	9,3	63,9	16,3	3388
16	10	6	8	6	2	12	6	6	14	6	8	12,5	15,1	57,5	18,3	5524
19	12	7	12	9	3	28	13	15	21	10	11	17,7	19,5	45,1	10,1	7135
18	11	7	23	11	12	42	20	22	39	22	17	9,4	-	-	-	-
32	32	-	11	10	1	6	6	-	3	3	-	3,6	12,6	27,8	21,3	4616
37	17	20	20	6	14	17	12	5	15	11	4	8,9	19,3	37,0	15,7	7038
3	1	2	7	2	5	9	7	2	22	8	14	8,6	30,0	104,5	14,5	10978
6	2	4	1	1	-	7	3	4	7	6	1	14,0	6,6	47,9	23,4	2394
4	2	2	-	-	-	9	7	2	5	3	2	23,7	7,4	71,3	-	2709
2	1	1	1	-	1	6	4	2	18	9	9	42,8	17,1	446,1	3,3	6246
57	31	26	17	7	10	17	8	9	48	25	23	13,2	38,7	109,6	5,0	14145
76	44	32	21	8	13	35	20	15	42	24	18	11,4	46,4	55,3	17,8	16939
5	3	2	1	-	1	3	2	1	7	1	6	20,0	8,2	199,4	17,0	2992
2	-	2	2	2	-	1	-	1	3	-	3	10,0	-	-	-	-
13	8	5	1	-	1	9	7	2	8	3	5	18,0	10,1	73,9	13,9	3696
6	3	3	1	-	1	3	1	2	5	3	2	8,0	-	-	-	-
14	6	8	3	3	-	11	6	5	10	3	7	15,5	12,0	61,8	18,6	4387
15	8	7	14	9	5	24	11	13	14	9	5	15,8	24,7	59,4	7,0	9034

gende 551, deraf 291 Mænd, 260 Kvinder. ³⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageliggende 61, deraf 5 ⁵⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageliggende 25, deraf 11 Mænd, 14 Kvinder. ⁶⁾ Ifølge forrige Aars-
deraf 4 Mænd, 2 Kvinder. ⁸⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageliggende 4, deraf 3 Mænd, 1 Kvinde.
liste tilbageliggende 10, deraf 4 Mænd 6 Kvinder. ¹¹⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageliggende 11,

Antal af de paa Syge-

Tabel XXXV (Forts.).	Til- bageliggende fra det forrige Aar			Indkomne.			Tilsammen Behandlede.			helbredede.		
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
Mandal Bys Sygehus	¹⁾ 6	4	2	117	56	61	123	60	63	75	32	43
Stavanger Amts —	²⁾ 12	5	7	99	50	49	111	55	56	40	11	29
— Bys —	³⁾ 74	34	40	764	358	406	838	392	446	554	264	290
Bergens (kom.) Sygehus medicinske Af- deling	57	30	27	495	254	241	552	284	268	274	142	132
— — — chirurgiske Af- deling	46	22	24	704	341	363	750	363	387	565	253	312
— — — Afdeling paa Lungegaarden	116	57	59	591	299	292	707	356	351	466	240	226
Bergen Bys Sygehus tilsammen	⁴⁾ 219	109	110	1790	894	896	2009	1003	1006	1305	635	670
Romsdals Amts Sygehus	13	6	7	143	84	59	156	90	66	92	51	41
Kristiansund Bys —	22	9	13	109	59	50	131	68	63	53	31	22
Trondhjem —	112	58	54	1039	530	509	1151	588	563	596	293	303
Indherreds —	32	19	13	356	198	158	388	217	171	279	151	128
Namdals —	⁵⁾ 23	9	14	247	138	109	270	147	123	153	88	65
Nordlands Amts Sygehus i Alstahaug	15	9	6	173	93	80	188	102	86	119	64	55
— — — Bodø	19	11	8	304	181	123	323	192	131	195	115	80
— — — Buksnes	⁶⁾ 22	8	14	278	171	107	300	179	121	233	137	96
— — — Stokmark- nes	⁷⁾ 15	6	9	88	57	31	103	63	40	65	41	24
Sulitjelma —	7	7	-	63	49	14	70	56	14	61	49	12
Tromsø — — Tromsø	⁸⁾ 67	36	31	465	260	205	532	296	236	327	187	140
Harstad —	17	7	10	101	49	52	118	56	62	72	36	36
Skjervø —	1	1	-	47	24	23	48	25	23	21	13	8
Finmarkens Amts Sygehus i Hammer- fest	32	27	5	274	216	58	306	243	63	176	147	29
— — — Vardø	16	6	10	211	163	48	227	169	58	171	134	37
— — — Vadso	9	6	3	85	57	28	94	63	31	60	39	21
Tilsammen	⁹⁾ 2187	1103	1084	19569	10275	9204	21756	11373	10378	12493	6521	5972
Fiskesygehus i Gamvik (Tanen)	-	-	-	24	24	-	24	24	-	17	17	-
Sum	2187	1103	1084	19593	10299	9294	21780	11402	10378	12510	6538	5972

¹⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageliggende 8, deraf 5 Mænd, 3 Kvinder. ²⁾ Ifølge forrige 74, deraf 32 Mænd, 42 Kvinder, ⁴⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageliggende 219, deraf 109 Mænd, forrige Aarsliste tilbageliggende 29, deraf 9 Mænd, 13 Kvinder. ⁷⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbage- Mænd, 31 Kvinder. ⁹⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageliggende 1996, deraf 1019 Mænd, 977 Kvinder.

husene behandlede Syge.

Udgaaede						Døde.			Tilbage- liggende ved Aarets Slutning.			Mortali- tets- procent til samtlige Ud- gaaede.	Dagligt Middel- belæg.	Antal Forplei- ningsdage for hver Ud- skreven.	Udgift til Medicin for hver Syg i Døgnet. Øre.	Antallet af Forplei- nings- dage.
i Bedring.			uhelbredede.													
Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.					
30	18	12	7	3	4	9	6	3	2	1	1	7,4	7,1	21,4	-	2596
22	13	9	24	16	8	12	8	4	13	7	6	12,2	15,2	56,5	19,0	5530
94	34	60	38	16	22	65	36	29	87	42	45	8,7	93,5	45,5	11,4	34137
124	60	64	63	37	26	50	32	18	41	13	28	9,8	38,6	27,3	-	14077
61	44	17	49	27	22	39	20	19	36	19	17	5,5	68,5	35,0	25,3	25010
70	33	37	20	14	6	75	32	43	76	37	39	11,9	96,5	55,8	10,7	35224
255	137	118	132	78	54	164	84	80	153	69	84	8,8	203,6	39,9	-	74311
18	10	8	15	12	3	17	10	7	14	7	7	12,0	16,6	42,8	16,0	6071
11	5	6	16	8	8	33	17	16	18	7	11	29,2	26,6	85,9	5,1	9706
233	136	97	87	48	39	96	48	48	139	63	76	9,5	112,3	40,5	22,3	40985
35	23	12	14	7	7	22	16	6	38	20	18	6,3	48,4	50,4	13,0	17656
61	30	31	15	8	7	21	10	11	20	11	9	8,4	29,9	43,6	13,4	10918
30	20	10	3	2	1	14	9	5	22	7	15	8,4	18,7	41,2	4,3	6842
71	45	26	15	7	8	18	9	9	24	16	8	6,0	25,1	30,7	27,3	9172
20	13	7	8	5	3	15	12	3	24	12	12	5,4	24,6	32,5	-	8967
8	4	4	1	-	1	15	9	6	14	9	5	16,8	19,6	80,6	-	7177
5	4	1	-	-	-	1	-	1	3	3	-	1,5	3,6	19,7	-	1319
73	38	35	27	13	14	42	25	17	63	33	30	8,9	-	-	-	-
15	5	10	9	6	3	10	5	5	12	4	8	9,4	-	-	-	-
17	6	11	6	3	3	3	2	1	1	1	-	6,4	2,7	21,0	-	988
57	48	9	14	9	5	28	18	10	31	21	10	10,2	31,8	42,2	31,2	11604
9	6	3	2	2	-	28	14	14	17	13	4	13,3	20,5	35,7	12,7	7490
8	5	3	3	2	1	9	7	2	14	10	4	11,3	7,9	36,2	20,0	2894
3386	1869	1517	1563	783	780	1996	1043	948	2318	1157	1161	10,2	2353,8	44,2	-	859134
6	6	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	0,7	10,9	25,9	262
3392	1875	1517	1564	784	780	1996	1043	948	2318	1157	1161	10,2	2354,5	44,0	-	859396

Aarsliste tilbageliggende 11, deraf 4 Mænd, 7 Kvinder. ³⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageliggende 110 Kvinder. ⁵⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageliggende 21, deraf 7 Mænd, 14 Kvinder. ⁶⁾ Ifølge liggende 12, deraf 5 Mænd, 7 Kvinder. ⁸⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageliggende 67, deraf 36

Kjendte Døds- Causes de décès par

Tabel XXXVI.																
Dødsaaarsager. (Causes de décès).	Sum.	Kristiania.		Akershus Amt.		Smaalønes Amt.		Buskerud Amt.		Jarlsberg og Larvik Amt.		Hedemarkens Amt.		Kristians Amt.		
		Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	
A. Infektions-, Ernærings- og konstitutionelle Sygdomme.																
I. Akute.																
Exantematisk Tyfus	4	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidefeber	140	3	2	3	1	-	3	3	4	2	1	-	-	-	-	1
Epid. Cerebrospinalmeningit ..	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Skarlagensfeber	120	11	7	3	1	-	-	-	-	4	16	10	3	3	8	2
Mæslinger	300	53	35	4	6	15	15	8	8	5	6	3	3	2	4	-
Difteri (Croup)	334	51	47	6	6	23	17	3	4	5	1	2	3	5	-	-
Kighoste	440	8	15	7	7	7	7	1	5	3	5	4	4	8	7	-
Influenza	104	2	3	-	4	1	1	3	3	1	5	4	3	1	1	-
Gigtfeber	80	7	5	3	1	5	3	2	3	2	-	2	-	1	1	-
Koldfeber	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Erysipelas, Phlegmone, Absces	108	13	7	4	2	1	4	3	4	4	1	2	2	3	3	-
Pyæmi og Septhæmi	156	12	14	5	4	6	4	3	4	3	1	5	3	6	3	-
Akut Diarré (Kolerine)	691	94	86	9	11	35	38	18	23	16	12	22	23	11	10	-
Dysenteri	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-
Tetanus, Trismus	18	4	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aktinomykose	8	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Carbunkel, Furunkel	3	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Poliomyelitis acuta	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
II. Kroniske.																
Tuberkulose (uden opgivet Sæde)	1	1	-	-	-	-	-	135	137	-	-	-	-	-	-	-
a. Lungerne	4488	212	264	93	148	139	135	109	121	77	127	121	135	66	103	-
b. Tarmkanalen	142	9	18	-	-	4	6	4	9	-	1	2	5	3	5	-
c. Ben og Led	129	12	6	2	3	3	3	2	2	2	2	6	3	5	1	-
d. Urin- og Kjønsorganer ...	55	2	3	2	1	1	2	1	1	-	-	3	-	3	-	-
e. Lymfekjertler (Skrofulose)	63	7	3	1	2	1	2	1	2	3	-	3	4	1	1	-
f. Andre Organer	80	4	1	1	2	2	1	4	-	2	2	5	4	2	2	-
g. Tuberkuløs Meningit	837	58	45	22	11	32	29	16	20	21	19	29	27	20	24	-
h. Miliærtuberkulose	71	1	4	3	3	1	2	-	1	2	-	2	5	2	2	-
Spedalskhed	21	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Syfilis	57	11	8	3	2	1	-	2	-	2	-	2	2	1	-	-
Kræft:																
1. Carcinom (uden opgiv. Sæde)	38	-	1	-	1	6	2	1	-	1	1	6	-	1	2	-
a. Maven	1241	40	51	38	25	60	26	37	25	51	38	54	39	43	31	-
b. Leveren ..	133	5	5	10	5	4	10	6	4	2	4	5	7	6	6	-
c. Brystkjertelen	70	-	11	-	2	-	6	-	4	-	3	-	5	-	6	-
d. Kjønsorganerne	148	2	16	1	7	-	11	-	2	1	7	2	7	2	3	-
e. Andre Organer	369	24	22	14	6	7	6	12	7	13	5	9	7	13	7	-
2. Sarkom (uden opgiv. Sæde)	8	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-
a. Bensystemet	44	4	2	1	2	2	2	1	-	-	2	-	1	1	1	-
b. Andre Steder	61	2	3	2	1	4	3	1	-	1	-	2	4	1	-	-

¹⁾ 6 Tilfælde er sandsynlig opført under Rygmarvssygdomme.

Kjendte Døds-

Dødsaaarsager. (Causes de décès).	Sum.	Kristiania.		Akershus Amt.		Smaalønes Amt.		Buskerud Amt.		Jarlsberg og Larvik Amt.		Hedemørens Amt.		Kristians Amt.	
		Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
Skjørbug	7	.	.	.	.	.	1	.	2	.	.	.	.	.	.
Sukkersyge	141	5	7	6	9	6	3	4	4	3	2	1	2	8	3
Perniciøs Anæmi	74	5	6	3	1	2	1	4	2	1	1	1	4	1	3
Leukæmi, Pseudoleukæmi	20	4	2	.	1	1	1	1	1	.	2	.	.	.	.
Rakit	147	25	18	1	1	4	3	3	5	4	3	12	5	2	2
Kronisk Alkoholisme	19	5	.	1	.	1	.	3	.	1	.	.	.	2	.
Medfødt Svaghed	923	102	78	22	20	28	32	28	20	21	10	26	25	16	12
Alderdomssvaghed	3965	38	51	81	99	91	85	108	119	70	99	108	153	108	163
Anæmi	5	3	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Arthritis et Rheum. chron.	19	5	3	.	3	.	.	.	1	.	.	.	.	1	.
Hæmofili	2	1	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Morbus Addisoni	3	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	.
— Basedowi	3	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	1
Purpura	6	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	.	.	.
— hæmorrhagica	2	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.
B. Sygdomme i de enkelte Organer.															
<i>I. Hjerne og Rygmarv.</i>															
Apoplexi og Hjerneemboli	1226	50	70	40	35	40	54	29	37	30	32	37	42	38	39
Suppurativ Meningit.	327	23	24	10	9	16	10	11	12	14	10	10	5	3	2
Epilepsi	83	3	2	2	2	2	2	5	1	.	3	4	.	5	4
Kramper hos Smaabørn	426	36	20	15	13	18	20	6	9	18	6	8	6	9	6
Sindssygdomme	164	10	9	9	11	8	1	2	3	1	8	1	3	2	4
Andre Hjernesygdomme	200	21	13	8	8	7	2	8	5	6	5	6	8	2	4
Rygmarvssygdomme	122	8	7	2	5	3	3	2	2	2	2	4	2	9	2
Andre Sygdomme i Centralnervesystemet	11	2	3	.	.	.	.	.	.	.	.	2	.	.	.
<i>II. Cirkulationsorganerne.</i>															
Endo- og Perikardit	48	4	3	.	.	2	1	1	2	.	.	2	4	1	1
Klappfeil og andre organiske Hjertesygdomme	1339	66	114	29	38	54	58	39	39	40	51	39	47	27	46
Hjertelammelse	508	21	17	31	24	25	18	21	21	22	16	11	20	16	14
Arteriosklerose	181	19	12	8	5	5	5	5	9	7	7	9	6	3	1
Aneurysma	16	1	1	.	.	.	.	2	1	.	.	.	.	1	.
Emboli, Thrombose, Flebit	3	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Hydrops, Ascites	4	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.
Andre Sygd. i Cirkulationsorg..	5	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
<i>III. Respirationsorganerne.</i>															
Bronkit, akut	892	71	56	29	28	32	26	20	21	24	16	27	31	16	16
— , kronisk og Bronkiektasi ..	852	36	51	28	39	43	31	30	24	22	29	26	20	23	25
Pneumoni, katarralsk	578	45	45	12	12	37	26	11	13	12	13	8	8	12	11
— , croupøs	1447	96	124	53	36	63	59	45	37	32	34	71	49	35	24
Lungegangræn	24	1	1	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	1	1

[illegible]

aarsager.

Bratsberg Amt.		Nedenes Amt.		Lister og Mandal Amt.		Stavanger Amt.		Søndre Bergenhus Amt.		Bergen.		Nordre Bergenhus Amt.		Romsdals Amt.		Søndre Trondhjems Amt.		Nordre Trondhjems Amt.		Nordlands Amt.		Tromsø Amt.		Finnmarkens Amt.	
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
1	1	2	-	1	3	3	-	2	1	2	3	1	1	3	1	2	3	2	-	4	2	2	-	1	1
1	2	-	-	-	1	1	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	1	-	-	2	3	2	-	1	1
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7	5	7	11	10	7	13	10	14	6	3	1	9	2	15	7	25	12	4	7	30	12	6	7	7	7
2	4	3	1	5	2	2	2	1	4	1	3	-	1	2	3	4	2	3	1	3	5	3	4	-	-
1	4	1	6	2	4	1	2	3	6	2	7	1	3	4	3	3	2	2	2	8	1	1	2	-	-
5	4	1	2	1	4	3	3	8	6	2	7	4	2	3	5	2	3	4	4	6	5	2	4	1	1
2	3	1	-	2	3	-	3	5	5	1	1	2	3	2	2	2	2	2	2	2	3	2	-	-	-
5	1	2	3	2	3	6	5	5	6	2	4	2	4	7	5	2	4	2	3	6	1	3	-	3	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	2	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	1	-	-	-	1	1	-	-	-
-	-	1	2	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3	2	1	4	1	-	5	8	1	1	1	-	-	1	1	-	-	1	2	-	-	2	-	-	1	1
12	4	7	-	16	2	9	2	9	2	9	3	3	5	16	1	13	3	5	-	9	3	2	-	2	-
25	19	16	21	20	12	17	14	24	19	10	16	14	8	12	12	22	17	13	6	27	18	9	10	8	2
3	-	6	2	3	3	4	3	9	8	1	-	6	-	11	6	6	2	9	3	2	1	3	-	2	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	3	-	2	-	-	-	3	-	2	-	2	-	-	-	5	-	3	-	3	-	1	-	-	-	-
1	-	-	1	-	2	1	-	-	1	2	1	-	-	-	1	-	-	1	-	2	3	1	-	-	-
6	2	-	1	2	-	3	1	2	-	4	2	2	3	1	3	3	2	1	2	3	3	1	-	-	3
-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	2	3	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-

Kjendte Døds-

Dødsaaarsager. (Causes de décès).	Sum.	Kristiania.		Akershus Amt.		Smaalenenes Amt.		Buserud Amt.		Jarlsberg og Larvik Amt.		Hedemarkens Amt.		Kristians Amt.	
		Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
C. Barselsygdomme.															
Barselseber	113	-	18	-	4	-	7	-	4	-	5	-	6	-	6
Barselkrampe	32	-	6	-	4	-	2	-	2	-	-	-	-	-	1
Emboli og Thrombose	12	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	3	-	-
Blødning	24	-	1	-	1	-	1	-	3	-	-	-	-	-	3
Livmoderbristning	6	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dystoki	8	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1
Graviditas extrauterina	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hjertelammelse	4	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Heus	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Puerperalpsykose	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ukjendt Dødsaaarsag	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
D. Dannelsesfeil.															
Cyanose (medfødt)	8	-	-	1	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Hjernemisdannelse (Spina bifida)	17	3	2	-	-	1	1	1	-	-	-	-	1	-	1
Andre Dannelsesfeil	17	2	-	-	1	-	2	1	-	-	-	-	1	2	-
E. Andre Åarsager.															
Brystsvul	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Feber	3	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ischias	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Krampe	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mavetilfælde	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Navleblødning	3	-	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Otitis	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tumores	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vitia organica abdominis	30	4	8	-	-	-	2	-	2	-	2	-	2	1	-
Tilsammen	27375	1525	1634	707	753	951	877	718	713	648	668	792	820	623	691
F. Unaturlig Død.															
Akut Alkoholforgiftning	13	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	3	-
Andre Forgiftninger	¹⁾ 20	4	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2
Drukning	494	7	1	12	1	19	4	24	-	27	2	12	1	4	1
Forfrysning	12	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	1	-	2	-
Forbrænding	82	5	11	4	3	3	3	-	2	3	1	3	1	-	1
Andre Ulykkestilfælde	293	33	11	16	4	18	6	16	3	11	3	10	7	8	-
Drab og Mord	5	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Selv mord	129	17	2	8	2	8	1	7	3	5	-	5	4	5	2
Sum	28423	1593	1661	748	763	1001	891	766	721	694	674	825	833	646	697

¹⁾ Af disse opgives 4 som døde af Kulos, 1 af Karbolsyre, 1 af Chloral, 1 af Fosfor og 1 i

Kjøn- og Aldersopgaver

Causes de décès

Tabel XXXVII. Dødsaaarsager. (Causes de décès).	Sum.	De vigtigste Døds- aaarsagers Forhold i pCt. til samtlige opgivne Døds- fald ved Sygd.	Fordeling paa Kjøn (par sexe).			0—1 Aar.		1—5 Aar.		5—10 Aar.		10—15 Aar.	
			Mandkj.	Kvindekj.	Uopgivet.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
A. Infektions-, Ernærings- og konstitutionelle Syg- domme.													
<i>I. Akute.</i>													
Exantematisk Tyfus	4	-	1	3	-	-	1	1	-	-	-	-	-
Tyfoidfeber	140	0,5	71	66	3	1	-	-	-	3	2	4	10
Epidemisk Cerebrospinal- meningit	11	-	6	5	-	1	1	3	1	-	-	1	1
Skarlagensfeber	120	0,4	63	57	-	6	6	32	22	21	24	3	2
Mæslinger	300	1,1	150	139	11	37	38	92	78	13	13	1	3
Difteri (Croup)	334	1,2	172	160	2	10	10	91	61	46	49	17	23
Kighoste	440	1,6	197	230	13	107	111	77	106	12	12	1	1
Influenza	104	0,4	42	62	-	2	1	2	1	1	1	-	1
Gigtfeber	80	0,3	49	31	-	-	-	1	2	12	3	2	4
Koldfeber	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Erysipelas, Phlegmone, Absces	108	0,4	59	49	-	14	12	3	2	-	-	1	1
Pyæmi og Septhæmi	156	0,6	94	62	-	5	8	9	3	4	1	5	6
Akut Diarré (Kolerine)	691	2,5	350	338	3	219	205	77	70	8	7	6	2
Dysenteri	9	-	7	1	1	1	-	1	-	1	-	1	-
Tetanus, Trismus	18	-	15	3	-	1	2	1	-	2	-	1	-
Aktinomykose	8	-	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Carbunkel, Furunkel	3	-	1	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Poliomyelitis acuta	3	-	2	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-
<i>II. Kroniske.</i>													
Tuberkulose (uden opgivet Sæde)	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
a. Lungerne	4488	16,4	1991	2497	-	17	13	26	30	50	59	62	130
b. Tarmkanalen	142	0,5	59	83	-	3	3	6	12	6	14	7	8
c. Ben og Led	129	0,5	81	48	-	1	2	2	1	7	7	15	6
d. Urin- og Kjænsorg	55	0,2	38	17	-	-	-	-	-	-	-	1	3
e. Lymfekjertler (Skro- fulose)	63	0,2	31	32	-	9	8	13	10	2	2	2	5
f. Andre Organer	80	0,3	42	38	-	2	2	4	3	5	6	5	1
g. Tuberkuløs Meningit	837	3,0	450	387	-	69	55	166	129	84	77	43	40
h. Miliærtuberkulose	71	0,3	35	36	-	3	4	3	5	2	5	6	2
Spedalskhed	21	0,1	14	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Syfilis	57	0,2	35	22	-	19	10	-	2	-	-	-	-
Kræft:													
1. Carcinom (uden op- givet Sæde)	38	0,1	23	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-
a. Maven	1241	4,5	668	573	-	1	-	-	-	-	-	-	-
b. Leveren	133	0,5	68	65	-	-	-	-	-	-	-	-	-
c. Brystkjertelen	70	0,3	-	70	-	-	-	-	-	-	-	-	-
d. Kjænsorganerne	148	0,5	18	130	-	-	-	-	-	-	-	-	-
e. Andre Organer	369	1,3	207	162	-	-	-	-	-	-	-	1	-
2. Sarkom (uden opgivet Sæde)	8	-	3	5	-	1	-	-	-	-	-	-	-
a. Bensystemet	44	0,2	30	14	-	-	-	-	-	-	1	1	2
b. Andre Steder	61	0,2	31	30	-	-	-	2	2	-	1	1	-

ved kjendte Dødsårsager.

par sexe et âge.

Fordeling paa Alder (par âge).																				Alder er opgivet for	
15—20 Aar.		20—30 Aar.		30—40 Aar.		40—50 Aar.		50—60 Aar.		60—70 Aar.		70—80 Aar.		80—90 Aar.		90—100 Aar.		Over 100 Aar.		Mandkj.	Kvindekj.
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.		
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2
11	7	18	17	12	12	8	6	7	6	6	2	1	2	-	2	-	-	-	-	71	68
-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	4
1	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	63	57
2	1	2	3	1	3	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	150	139
5	8	1	6	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	171	158
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	197	230
2	6	5	1	-	3	5	3	3	3	3	6	11	23	7	10	2	2	-	-	42	62
11	3	7	5	3	2	3	2	1	1	2	3	7	3	-	2	-	1	-	-	49	31
-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	3	-
1	1	4	7	1	5	7	3	7	3	6	4	11	6	3	5	1	-	-	-	59	49
5	1	9	8	2	5	12	4	11	9	21	7	6	6	4	2	-	2	-	-	93	62
3	1	1	3	4	6	2	1	6	3	8	3	10	22	6	14	-	1	-	-	350	338
3	-	2	-	-	-	-	2	1	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	6	1
-	-	1	1	-	2	1	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	15	3
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	4
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	2
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
236	332	700	740	307	500	228	293	158	181	132	143	62	61	12	13	1	1	-	-	1991	2496
9	9	13	13	5	11	6	7	1	1	1	4	2	1	-	-	-	-	-	-	59	83
19	4	19	10	5	4	4	3	3	5	5	3	1	3	-	-	-	-	-	-	81	48
3	3	11	5	7	3	9	1	3	1	2	1	1	-	1	-	-	-	-	-	38	17
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6	8	1	1	1	-	1	3	-	1	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-	31	32
37	39	10	4	2	5	4	2	3	4	1	2	-	1	-	-	-	-	-	-	42	38
8	4	26	24	8	6	5	8	3	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	441	379
-	-	4	6	2	5	3	-	4	3	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	35	36
-	-	-	2	4	-	2	-	1	2	6	1	1	-	1	-	1	-	-	-	14	7
-	-	-	-	3	-	1	1	5	3	2	4	5	1	-	1	-	-	-	-	35	22
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	2	-	-	3	4	4	6	2	10	5	1	1	-	-	-	-	23	15
-	-	2	-	15	13	44	59	150	130	202	167	216	159	38	43	-	2	-	-	668	573
-	-	-	1	1	3	2	8	11	12	28	24	23	13	3	3	-	1	-	-	68	65
-	-	-	-	-	2	-	16	-	20	-	10	-	14	-	8	-	-	-	-	-	70
-	-	-	3	-	10	1	30	1	37	5	29	7	15	4	5	-	-	-	-	18	129
2	-	1	-	3	7	13	16	35	32	54	39	62	44	30	24	3	-	-	-	204	162
-	-	-	-	-	1	2	2	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	3	5
1	-	4	-	1	-	4	1	8	5	3	1	7	3	-	1	1	-	-	-	30	14
2	1	2	1	4	4	3	5	5	4	7	6	5	5	-	1	-	-	-	-	31	30

Kjøn- og Aldersopgaver

Tabel XXXVII (Forts.). Dødsaaarsager. (Causes de décès).	Sum.	De vigtigste Døds- aaarsagers Forhold i pCt. til samtlige opgivne Døds- aaarsager ved Sygd.	Fordeling paa Kjøn (par sexe).			0—1 Aar.		1—5 Aar.		5—10 Aar.		10—15 Aar.	
			Mandkj.	Kvindkj.	Uopgivet.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.
Skjørbug	7	-	3	4	-	-	1	-	-	-	-	1	-
Sukkersyge	141	0,5	76	65	-	-	-	2	1	2	1	6	3
Pernicies Anæmi	74	0,3	32	42	-	1	1	1	2	2	-	-	2
Leukæmi og Pseudoleuk.	20	0,1	8	12	-	1	-	1	-	1	-	-	2
Rakit	147	0,5	85	62	-	46	30	37	31	1	1	1	-
Kronisk Alkoholisme	19	-	19	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Medfødt Svaghed	923	3,4	503	420	-	495	411	8	7	-	-	-	-
Alderdomssvaghed	3965	14,5	1721	2244	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Anæmi	5	-	3	2	-	-	1	-	-	-	1	-	-
Arthritis et Rheumatismus chron.	19	-	6	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hæmofili	2	-	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Morbus Addisoni	3	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— Basedowi	3	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Purpura	6	-	5	1	-	-	1	1	-	2	-	-	-
— hæmorrhagica	2	-	1	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-
B. Sygdomme i de enkelte Organer.													
<i>I. Hjerne og Rygmarv.</i>													
Apoplexi og Hjerneemboli	1226	4,5	586	640	-	-	-	-	-	1	1	1	-
Suppurativ Meningit.	327	1,2	180	147	-	30	29	43	39	29	17	16	8
Epilepsi	83	0,3	51	32	-	1	2	3	1	-	1	3	1
Kramper hos Smaabørn	426	1,6	234	192	-	195	160	35	26	1	6	3	-
Sindssygdomme	164	0,6	72	92	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Hjernesygdomme	200	0,7	108	92	-	5	7	8	1	5	3	4	7
Rygmarvssygdomme	122	0,4	69	53	-	2	2	4	2	1	1	3	2
Andre Sygdomme i Central- nervesystemet	11	-	7	4	-	-	-	1	-	-	-	-	-
<i>II. Cirkulationsorganerne.</i>													
Endo- og Perikardit	48	0,2	27	21	-	-	-	2	2	2	2	2	3
Klappfeil og andre org. Hjertesygdomme	1339	4,9	579	760	-	9	9	9	5	12	11	13	24
Hjertelammelse	508	1,9	282	226	-	6	5	4	3	2	-	-	6
Arteriosklerose	181	0,7	107	74	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aneurysma	16	-	10	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Emboli, Thrombose, Flebit	3	-	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Hydrops, Ascites	4	-	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Sygdomme i Cir- kulationsorganerne	5	-	3	2	-	1	-	-	-	-	-	-	1
<i>III. Respirationsorganerne.</i>													
Bronkit, akut	892	3,3	467	422	3	237	199	136	113	18	21	1	5
—, kronisk og Bronki- ektasi	852	3,1	405	447	-	4	1	4	4	3	1	3	1
Pneumoni, katarralsk	578	2,1	302	276	-	128	97	103	97	8	12	1	6
—, croupøs	1447	5,3	779	662	6	67	64	72	70	15	23	9	9
Lungegangræn	24	0,1	15	9	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Pleurit, serøs	79	0,3	38	40	1	1	1	2	1	1	2	2	-

ved kjendte Dødsaarsager.

Fordeling paa Alder (par åge).																		Alder er opgivet for			
15—20 Aar.		20—30 Aar.		30—40 Aar.		40—50 Aar.		50—60 Aar.		60—70 Aar.		70—80 Aar.		80—90 Aar.		90—100 Aar.		Over 100Aar.		Mandkj.	Kvindekj.
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.				
-	-	-	1	1	-	-	1	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	3	4
6	6	7	2	7	7	7	11	10	9	10	12	18	10	1	2	-	-	-	-	76	64
2	3	2	2	1	5	5	10	8	10	5	4	5	1	-	-	-	-	-	-	32	42
1	-	1	4	1	1	1	1	-	2	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	8	12
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	85	62
-	-	-	-	8	-	5	-	1	-	4	-	1	-	-	-	-	-	-	-	19	-
-	1	-	1	-	-	-	-	1	3	3	31	57	490	639	1023	1246	172	293	-	503	420
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1721	2244
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	3	2
-	-	-	-	-	-	1	-	2	2	1	5	2	5	-	1	-	-	-	-	6	13
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
-	-	-	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1
-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
2	1	4	1	11	7	15	21	55	61	152	143	230	255	106	138	9	12	-	-	586	640
12	20	10	16	16	6	6	3	10	4	5	4	3	1	-	-	-	-	-	-	180	147
3	6	11	8	14	3	6	1	6	4	2	3	2	2	-	-	-	-	-	-	51	32
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	234	192
3	1	7	11	6	10	21	14	17	10	11	21	4	23	3	2	-	-	-	-	72	92
6	8	13	5	6	9	13	13	11	16	22	11	10	8	3	4	-	-	-	-	106	92
5	2	4	5	4	3	5	2	11	13	17	11	11	7	1	2	-	1	-	-	68	53
-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	3	2	1	-	1	-	-	-	-	-	7	4
4	2	3	2	2	2	3	1	5	5	1	1	3	1	-	-	-	-	-	-	27	21
27	22	31	44	26	44	52	78	67	103	115	154	163	193	54	70	1	3	-	-	579	760
2	1	9	7	18	13	17	20	41	24	71	43	77	68	35	32	-	2	-	-	282	224
-	-	-	-	-	-	2	-	6	2	22	11	47	45	30	16	-	-	-	-	107	74
-	-	-	-	-	-	-	1	2	1	5	2	2	1	1	1	-	-	-	-	10	6
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	2	1
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	1	3
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	3	2
2	3	4	3	2	6	4	3	5	5	24	6	17	33	15	23	2	2	-	-	467	422
1	1	1	3	4	7	12	12	25	39	96	95	175	196	76	83	1	3	-	-	405	446
-	2	-	7	1	4	3	3	5	3	11	12	27	19	14	13	-	1	-	-	301	276
15	13	62	34	50	29	59	46	84	60	116	119	158	142	66	47	6	5	-	-	779	661
-	-	1	2	1	2	1	1	1	2	3	2	7	-	-	-	-	-	-	-	15	9
2	4	2	5	1	1	6	5	3	-	6	10	8	5	4	6	-	-	-	-	38	40

Kjøn- og Aldersopgaver

Tabel XXXVII (Forts.). Dødsårsager. (Causes de décès).	Sum.	De vigtigste Døds- årsagers Forhold i pCt. til samtlige opgivne Døds- årsager ved Sygd.	Fordeling paa Kjøn (par sexe).			0—1 Aar.		1—5 Aar.		5—10 Aar.		10—15 Aar.	
			Mandkj.	Kvindkj.	Uopgivet.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.
Pleurit, purulent	38	0,1	28	10	-	1	-	5	1	2	-	1	2
Lungeemboli	22	0,1	5	17	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Asthma, Emfysem	12	-	5	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Laryngitis acuta	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Lungeblødning	9	-	6	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lungeødem	3	-	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Myxødem	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Spasmus et Oedema glottid.	2	-	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Struma	3	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Sygdomme i Respi- rationsorganerne	13	-	8	5	-	4	1	-	-	-	-	1	1
<i>IV. Digestionskanalen.</i>													
Mave-Tarmkatarr	410	1,5	237	173	-	103	61	49	24	7	5	3	2
Mavesaar og Duodenalsaar	95	0,3	44	51	-	1	1	1	-	-	-	-	-
Blindtarmbetændelse	130	0,5	62	68	-	-	-	1	3	6	4	3	6
Diffus Peritonit	215	0,8	94	121	-	9	3	5	8	3	8	5	4
Indeklemt Brok	81	0,3	38	43	-	2	-	1	-	-	-	-	-
Ileus og Volvulus	167	0,6	95	72	-	6	4	3	1	3	-	4	-
Dilatatio ventriculi	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Sygdomme i Dige- stionskanalen	33	-	11	22	-	2	2	-	-	-	1	-	-
<i>V. Leveren.</i>													
Galdestensygdом	19	-	8	11	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Leverkirrose	14	-	10	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Leversygdomme	70	-	34	36	-	12	9	1	2	1	3	-	1
<i>VI. Urinorganerne.</i>													
Cystit, Cystopyelonefrit,	237	0,9	195	42	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Morbus Brighti	689	2,5	371	318	-	1	5	6	12	5	8	12	7
Andre Nyre- og Urinveis- sygdomme	173	-	110	63	-	4	1	-	3	3	2	6	4
<i>VII. Kjønsgorganerne.</i>													
Sygd. i mandl. Kjønsgorg.	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— - kvindelige —	33	0,1	-	33	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>VIII. Hud- og ydre Syg- domme.</i>													
Pemfigus hos Nyfødte	22	0,1	13	9	-	13	9	-	-	-	-	-	-
Senil Gangræn	80	0,3	40	40	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ben- og Ledsygdomme	28	0,1	14	14	-	-	-	-	1	1	-	1	2
Decubitus, Gangræn	8	-	-	8	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Hudsygdomme	6	-	4	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-
Andre Sygdomme i denne Gruppe	4	-	4	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-

ved kjendte Dødsarsager.

[illegible]

Kjøn- og Aldersopgaver

Tabel XXXVII (Forts.).		Sum.	De vigtigste Døds- aarsagers Forhold i pCt. til samtlige opgivne Døds- aarsager ved Sygd.	Fordeling paa Kjøen (par sexe).			0—1 Aar.		1—5 Aar.		5—10 Aar.		10—15 Aar.	
Dødsaaarsager. (Causes de décès).	Mandkj.			Kvindekj.	Uopgivet.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	
C. Barselsygdomme.														
Barselfeber	113	0,4	-	113	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe	32	0,1	-	32	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Emboli og Thrombose ..	12	-	-	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	24	0,1	-	24	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Livmoderbristning	6	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dystoki	8	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Graviditas extrauterina ..	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hjertelammelse	4	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ileus	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Puerperalpsykose	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ukjendt Aarsag	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
D. Dannelsesfeil.														
Cyanose (medfødt)	8	-	6	2	-	3	1	2	1	-	-	-	-	-
Hjernemisdannelse, Spina bifida	17	0,1	8	9	-	7	6	1	1	-	1	-	-	-
Andre Dannelsesfeil	17	-	12	5	-	10	5	2	-	-	-	-	-	-
E. Andre Aarsager.														
Brystsvul	1	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Feber	3	-	2	1	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-
Ischias	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Krampe	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mavetilfælde	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Navleblødning	3	-	1	2	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-
Otitis	3	-	-	3	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-
Tumores	3	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Vitia organica abdominis	30	-	10	20	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-
Tilsammen	27375	-	13389	13943	43	1949	1629	1168	1004	421	423	293	360	-
F. Unaturlig Død.														
Akut Alkoholforgiftning ..	13	-	12	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Forgiftninger	20	-	13	7	-	1	-	2	-	1	1	-	-	-
Drukning	494	-	446	48	-	2	-	49	19	35	7	44	4	-
Forfrysning	12	-	8	4	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-
Forbrænding	82	-	39	43	-	4	2	14	16	3	4	-	2	-
Andre Ulykkestilfælde	293	-	229	64	-	5	8	17	13	9	2	7	6	-
Drab og Mord	5	-	5	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Selv mord	129	-	107	22	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Sum	28423	-	14248	14132	43	1962	1639	1250	1053	469	437	346	372	-

ved kjendte Dødsaaersager.

Fordeling paa Alder (par åge).

Fordeling paa Alder (par åge).																				Alder er opgivet for	
15—20 Aar.		20—30 Aar.		30—40 Aar.		40—50 Aar.		50—60 Aar.		60—70 Aar.		70—80 Aar.		80—90 Aar.		90—100 Aar.		over 100Aar.		Mandkj.	Kvindkj.
Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.				
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	112
.	4	.	51	.	33	.	24	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	32
.	3	.	14	.	13	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	12
.	.	.	5	.	5	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	24
.	.	.	3	.	16	.	5	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	6
.	.	.	1	.	4	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	8
.	.	.	.	.	7	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	8
.	.	.	1	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2
.	.	.	1	.	1	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	4
.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1
.	.	.	1	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2
.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2
.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1
1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	6	2
.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	8	9
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	12	5
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1
.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	1
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	1
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	1
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	1
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	1
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	1
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	1
1	1	.	1	.	1	1	4	1	.	2	5	3	8	.	.	.	.	.	.	2	1
499	586	1098	1203	649	956	723	888	978	998	1460	1370	2233	2257	1685	1904	212	338	2	5	13370	13921
.	.	2	.	4	.	2	1	3	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	11	1
1	1	3	.	1	1	1	2	2	2	.	2	1	.	.	.	.	.	.	13	7	
52	1	105	5	56	1	34	2	39	2	20	4	6	2	3	1	.	.	.	445	48	
1	.	2	.	.	.	1	.	2	1	1	1	.	1	.	.	.	.	.	8	4	
.	2	5	8	3	3	2	1	4	2	2	2	2	1	.	.	.	.	.	39	43	
14	2	46	1	36	2	24	1	24	1	19	10	17	13	9	5	1	.	.	228	64	
1	.	3	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	5	.	.
1	1	11	1	8	3	21	2	20	9	28	3	12	2	5	1	.	.	.	107	22	
569	593	1275	1218	757	966	808	895	1072	1015	1530	1392	2271	2276	1702	1911	213	338	2	5	14226	14110

aarsager i Byerne.

dans les villes.

	IX					X		XI					XIII	XIV	XV		XVI	XVII		XVIII		XIX	XX											
Kragerø.	Langesund.	Statfelle.	Østerrisør.	Tvedestrand.	Arendal.	Grimstad.	Lillesund.	Kristiansand.	Mandal.	Farsund.	Flekkefjord.	Sogndal.	Egersund.	Sandnes.	Stavanger.	Skudeneshavn.	Kopervik.	Haugesund.	Bergen.	Flørø.	Aalesund.	Molde.	Kristiansund.	Trondhjem.	Levanger.	Stenkjær.	Namsos.	Mosjøen.	Bodø.	Narvik.	Tromsø.	Hammerfest.	Vardø.	Vadsø.
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	8	-	3	1	1	5	-	-	-	-	1	-	2	2	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	2	-	9	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	11	-	1	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
1	-	2	1	1	1	2	1	-	-	-	-	-	1	-	11	6	1	3	23	-	3	-	2	12	7	2	-	-	6	-	11	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	8	16	-	13	-	10	9	-	3	-	10	-	10	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	
1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	5	-	-	1	1	2	4	1	1	1	-	-	-	-	1	-	2
-	-	-	-	-	-	-	-	4	3	-	1	1	-	-	19	-	-	12	44	1	3	-	8	33	-	-	1	-	2	9	3	-	-	5
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
7	5	-	3	2	20	5	3	43	6	10	9	11	4	89	1	1	1	19	161	1	-	3	29	109	2	4	7	712	2	11	19	7	8	
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	1	7	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	1	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	2	4	-	-	-	-	2	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	3	-	-	-	1	1	1	-	2	-	-	-	1	-	-	-
-	2	-	6	-	2	-	1	11	4	-	-	-	3	-	18	-	1	9	44	1	-	3	7	28	-	-	3	-	1	-	3	2	1	2
-	-	-	-	-	1	2	3	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	7	-	-	1	1	2	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-

Kjendte Døds-

Tabel XXXVIII (Forts.).		Tilsammen.	Forhold i Procent til samtlige opgivne Dødsårsager ved Sygd.	I		II		III			IV		V					VI	VII	VIII							
Dødsårsager. (Causes de décès).				Kristiania.	Drøbak.	Son. Hølen, Hvitsten.	Moss.	Sarpsborg.	Fredrikstad.	Fredrikshald.	Drammen.	Kongsberg.	Hønefoss.	Tønsberg.	Horten.	Aasgaardstrand.	Holmestrand.	Svelvik.	Sandefjord.	Larvik.	Kongsvinger.	Hamar.	Gjøvik.	Lillehammer.	Skien.	Porsgrund.	Brevik.
Spedalskhed.....	6	0,1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Syfilis.....	31	0,3	19	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	
Kræft:																											
1. Carcinom (uden opg. Sæde).....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
a. Maven.....	317	3,6	91	4	-	8	1	7	8	12	7	3	7	12	-	2	-	3	4	-	1	2	-	2	4	-	
b. Leveren.....	40	0,5	10	-	-	2	1	2	1	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
c. Brystkjertelen.....	25	0,3	11	-	-	-	-	1	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	
d. Kjønsgorganerne.....	56	0,6	18	-	-	-	1	2	4	1	-	-	1	1	-	1	-	1	1	-	-	-	-	2	-	-	
e. Andre Organer.....	137	1,6	46	2	-	-	-	1	1	6	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-	1	2	3	2	-	1	
2. Sarkom (uden opg. Sæde).....	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
a. Bensystemet	11	0,1	6	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
b. Andre Steder	18	0,2	5	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	1	-	
Skjørbug.....	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Sukkersyge.....	44	0,5	12	1	-	1	1	2	-	5	-	-	1	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	
Pernicies Anæmi..	29	0,3	11	-	-	-	1	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-	-	
Leukæmi og Pseudoleukæmi.....	14	0,2	6	-	-	1	-	-	-	1	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Rakit.....	74	0,8	43	-	-	2	-	-	2	3	-	-	-	-	1	1	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	
Kron. Alkoholisme	11	0,1	5	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Medfødt Svaghed..	384	4,4	180	-	1	3	1	8	5	13	3	-	1	7	-	-	1	7	-	1	2	1	6	-	2	-	
Alderdomssvaghed	529	6,1	89	4	2	4	7	8	29	23	14	-	11	10	1	4	2	9	14	-	4	5	8	7	5	1	
Anæmi.....	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Arthritis, Rheum. chronicus.....	10	0,1	8	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Hæmofili.....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Morbus Basedowi..	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Purpura.....	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Purpura hæmorrhagica.....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
B. Sygdomme i de enkelte Organer.																											
I. Hjerne og Rygmarv.																											
Apoplexi og Hjerneemboli.....	406	4,6	120	-	2	5	4	7	13	20	3	-	6	5	-	1	3	1	11	-	1	-	1	-	4	5	3
SuppurativMeningit	119	1,4	47	-	-	-	1	1	1	8	2	-	1	6	-	-	-	4	-	2	-	-	-	1	-	1	
Epilepsi.....	19	0,2	5	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	
Kramper hos Smaabørn.....	179	2,0	56	1	-	3	2	4	-	6	-	1	1	8	-	2	-	3	1	2	1	-	4	-	2	-	
Sindssygdomme...	41	0,5	19	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	
Andre Hjernesygdomme.....	78	0,9	34	-	1	1	1	1	2	4	2	-	2	1	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	

aarsager i Byerne.

		IX							X			XI					XIII	XIV	XV		XVI	XVII		XVIII		XIX	XX							
Kragerø.	Langesund.	Stathelle.	Østerisør.	Tvedestrand.	Arendal.	Grimstad.	Lillesand.	Kristiansund.	Mandal.	Farsund.	Flekkefjord.	Sogndal.	Egersund.	Sandnes.	Stavanger.	Skudeneshavn.	Kopervik.	Haugesund.	Bergen.	Florø.	Alesund.	Molde.	Kristiansund.	Trondhjem.	Levanger.	Stenkjer.	Nansos.	Mosjøen.	Bodø.	Narvik.	Tromsø.	Hammerfest.	Vardø.	Vadsø.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	6	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	
6	4	1	2	1	10	1	-	6	2	1	3	-	1	4	10	-	-	3	37	1	-	-	4	22	-	-	-	3	7	1	2	3	2	
-	-	-	1	-	1	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	
-	-	-	1	2	2	1	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	8	-	-	-	-	4	-	-	1	1	-	-	1	-	1	
-	-	-	1	-	5	1	-	7	2	-	-	-	1	-	6	-	-	5	21	-	1	4	8	1	-	-	-	-	-	-	4	1	1	
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	
1	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	
-	1	1	-	1	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	1	5	-	1	-	-	1	-	-	1	-	
-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	2	-	4	-	-	1	5	-	-	-	-	2	-	-	-	-	1	-	1	1	-	
3	-	-	1	1	2	1	5	12	5	5	6	-	2	1	18	-	-	6	43	-	2	7	26	2	5	3	1	3	2	-	5	-	4	
5	1	-	2	2	14	1	5	12	5	5	6	-	2	1	33	5	6	8	52	1	-	2	15	58	1	1	7	2	4	6	2	3	1	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
6	3	2	2	3	8	3	-	10	2	3	3	-	4	-	17	2	1	5	44	1	-	2	9	38	1	1	2	1	1	-	7	3	6	
-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	10	-	-	1	10	-	-	-	-	7	-	1	-	-	-	-	2	3	-	
-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	1	-	-	1	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
5	-	-	1	-	9	3	2	2	5	-	1	-	1	-	6	-	-	-	25	-	-	-	7	3	1	1	1	-	2	2	2	-	3	
1	-	-	2	-	2	-	-	7	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	1	-	3	1	-	3	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1	9	-	-	-	1	2	-	1	-	-	2	-	1	-	-	

aarsager i Byerne.

Kragerø.	IX					X			XI					XIII	XIV	XV		XVI	XVII		XVIII		XIX	XX									
Langesund.	Stathelle.	Østerrisr.	Tvedestrand.	Arendal.	Grimstad.	Lillesand.	Kristiansand.	Mandal.	Farsund.	Flekkefjord.	Sogndal.	Egersund.	Sandnes.	Stavanger.	Skudeneshavn.	Kopervik.	Haugesund.	Bergen.	Florø.	Aalesund.	Molde.	Kristiansund.	Trondhjem.	Levanger.	Stenkjær.	Namsos.	Mosjøen.	Bodø.	Narvik.	Tromsø.	Hammerfest.	Vardø.	Vadsø.
-	-	-	-	-	3	-	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-	2	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	6	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	
1	1	2	2	13	4	1	12	2	1	2	-	2	2	20	2	-	9	49	2	-	6	3	26	2	-	4	1	2	-	4	-	3	2
2	-	-	-	8	3	4	7	1	2	-	-	1	2	8	-	-	1	25	1	-	5	3	5	5	-	-	3	1	-	1	5	-	-
-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	18	-	-	-	6	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
1	-	1	-	7	-	-	4	2	1	-	-	1	-	12	1	2	1	32	1	3	1	4	18	-	2	-	2	-	6	5	3	3	4
1	3	-	1	-	7	-	9	7	1	1	-	5	3	9	-	1	2	21	-	-	2	3	14	-	-	-	3	-	-	4	1	1	-
3	1	1	1	-	5	3	7	2	-	1	-	4	1	14	-	3	34	-	-	2	5	13	2	-	1	-	1	-	-	3	2	1	
1	3	2	3	11	3	3	6	2	1	2	-	4	5	8	-	1	5	68	1	6	-	7	30	1	2	-	3	2	1	8	2	3	3
-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	4	-	-	1	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	-	-	-	6	1	-	9	-	-	-	-	2	1	1	-	-	-	4	-	-	-	7	4	1	1	2	-	-	-	9	-	10	-
-	1	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	3	-	-	-	4	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	4	1	-	6	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

aarsager i Byerne.

[illegible]

Kjendte Døds-

Tabel XXXVIII (Forts.).			Tilsammen.	Forhold i Procent til samtlige opgivne Dødsaaarsager ved Sygd.	I	II	III			IV			V			VI	VII	VIII										
Dødsaaarsager. (Causes de décès).					Kristiania.	Drøbak. Son, Hølen, Hvitsten.	Moss.	Sarpsborg.	Fredrikstad.	Fredrikshald.	Drammen.	Kongsberg.	Hønefoss.	Tønsberg.	Horten.	Aasgaardstrand.	Holmestrand.	Svelviken.	Sandefjord.	Larvik.	Kongsvinger.	Hamar.	Gjøvik.	Lillehammer.	Skien.	Porsgrund. Brevik.		
Graviditas extrauterina		2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Hjertelammelse ...		3	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Puerperalpsykose ...		1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Ukjendt Dødsaaarsag		1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
D. Dannelsesfeil.																												
Cyanose (medfødt).		1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Hjernemisdannelse, Spina bifida		5	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Andre Dannelsesfeil		6	0,1	-	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-		
E. Andre Aarsager.																												
Feber		3	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Ischias		1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Navleblødning		2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Otitis		3	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Tumores		2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Vitia organica abdominalis		16	-	-	12	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Tilsammen		8751	-	-	3159	30	10	107	80	187	186	333	80	24	117	125	3	31	22	50	137	15	56	30	45	109	63	22
F. Unaturlig Død.																												
Akut Alkoholforgiftning		3	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	
Andre Forgiftninger		7	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Drukning		90	-	-	8	-	-	1	1	4	1	8	-	-	2	1	-	-	2	3	2	-	-	-	2	1	1	
Forfrysning		2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-		
Forbrænding		28	-	-	16	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-		
Andre Ulykkestilfælde		97	-	-	44	-	-	3	1	1	1	4	5	-	2	1	-	2	-	2	1	-	1	-	1	-		
Drab og Mord		3	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Selvmord		42	-	-	19	-	-	1	1	-	2	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-		
Sum		9023	-	-	3254	30	10	114	83	192	190	345	85	24	121	128	3	33	22	52	145	18	56	31	47	112	64	23

Kjøn- og Aldersoppgaver ved

Tabel XXXIX (Forts.).		Fordeling paa Kjøen (par sexe.)		0—1 Aar.		1—5 Aar.		5—10 Aar.		10—15 Aar.		15—20 Aar.		
Dødsaaarsager. (Causes de décès).	Sum.	Mandkj.	Kvindekj.	Uopgivet.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
Laryngitis acuta	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Lungeblødning	6	4	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Lungeødem	2	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Myxødem	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Struma	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Sygdomme i Respi- rationsorganerne.....	11	7	4	-	4	1	-	-	-	1	1	-	-	-
IV. Digestionskanalen.														
Mave-Tarmkatarr	99	55	44	-	29	20	8	3	1	1	1	1	-	2
Mavesaar, Duodenalsaar..	29	11	18	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Bliudtarmbetændelse	44	19	25	-	-	-	1	-	1	1	1	1	1	4
Diffus Peritonit	60	23	37	-	3	2	-	3	-	4	3	2	3	5
Indeklempt Brok	12	5	7	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ileus og Volvulus	39	13	26	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Andre Sygdomme i Dige- stionskanalen.....	17	4	13	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
V. Leveren.														
Galdestensygdome	11	4	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Leverkirrose	6	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Leversygdomme....	38	18	20	-	8	7	1	1	-	1	-	-	-	-
VI. Urinorganerne.														
Cystit, Cystopyelonefrit..	67	54	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Morbus Brighti	239	132	107	-	-	1	2	7	3	2	3	1	5	5
Andre Nyre- og Urinveis- sygdomme	46	32	14	-	2	-	-	1	1	-	1	1	-	-
VII. Kjønnsorganerne.														
Sygdomme i mandlige Kjønsganer.....	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sygdomme i kvindelige Kjønsganer.....	16	-	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
VIII. Hud- og ydre Syg- domme.														
Pemfigus hos Nyfødte ...	12	8	4	-	8	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Senil Gangræn	26	12	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ben- og Ledsygdomme...	14	9	5	-	-	-	-	1	-	-	1	1	1	-
Decubitus, Gangræn.....	2	-	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Hudsygdomme	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Sygdomme i denne Gruppe.....	4	4	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-
C. Barselsygdomme.														
Barselfeber	40	-	40	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Barselkrampe	11	-	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Emboli og Thrombose ...	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	6	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Livmoderbristning	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

kjendte Dødsarsager i Byerne.

[illegible]

Kjøn- og Aldersopgaver ved

Tabel XXXIX (Forts.). Dødsarsager. (Causes de décès).	Sum.	Fordeling paa Kjøn (par sexe).			0—1 Aar.		1—5 Aar.		5—10 Aar.		10—15 Aar.		15—20 Aar.	
		Mandkj.	Kvindkj.	Uopgivet.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.
Graviditas extrauterina ..	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hjertelammelse	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Puerperalpsykose	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ukjendt Dødsarsag	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
D. Dannelsesfeil.														
Cyanose (medfødt)	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hjernemisdannelse (Spina bifida)	5	3	2	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	1
Andre Dannelsesfeil	6	4	2	-	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-
E. Andre Aarsager.														
Febris	3	2	1	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Ischias	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Navleblødning	2	-	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Otitis	3	-	3	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-
Tumores	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Vitia organica abdominis	16	4	12	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilsammen	8751	4202	4506	43	909	724	484	416	157	159	76	108	135	169
F. Unaturlig Død.														
Akut Alkoholforgiftning .	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Forgiftninger	7	5	2	-	-	-	2	-	1	1	-	-	-	1
Drukning	90	86	4	-	-	-	9	2	14	-	7	1	1	-
Førfrysning	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Forbrænding	28	12	16	-	-	-	3	1	1	1	-	-	-	1
Andre Ulykkestilfælde ..	97	72	25	-	1	1	6	10	1	2	1	-	2	-
Drab og Mord	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Selv mord	42	38	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Sum	9023	4421	4559	43	910	725	504	429	174	163	84	109	139	172

kjendte Dødsaarsager i Byerne.

Fordeling paa Alder (par åge).																Alder er opgivet for			
20—30 Aar.		30—40 Aar.		40—50 Aar.		50—60 Aar.		60—70 Aar.		70—80 Aar.		80—90 Aar.		90—100 Aar.		Over 100Aar.		Mandkj.	Kvindekj.
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.		
.	1	.	1	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2
.	1	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3	2
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	4	2
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	1
.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3
.	1	.	.	.	3	.	.	2	3	1	4	.	.	.	.	.	.	2	.
352	422	212	321	260	288	325	383	452	436	514	622	297	398	18	43	.	.	4	12
.	.	1	.	.	1	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	1
.	.	.	.	.	2	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	5	2
13	.	15	.	7	.	13	.	6	1	.	.	1	.	.	.	.	.	86	4
2	7	2	2	2	1	1	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	1
15	.	8	1	12	1	6	.	8	3	7	6	5	1	.	.	.	.	12	16
2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	72	25
7	.	1	.	.	.	5	2	11	1	3	.	1	.	.	.	.	.	3	.
391	429	239	324	291	291	355	388	477	441	524	629	304	399	18	43	.	.	38	4
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	4410	4542

Endel af Lægerne behandlede, epidemiske Sygdomme, fordelte paa Lægedistrikter og Maaneder.

(Cas de quelques maladies épidémiques par districts civils médicaux et par mois).

De i følgende Tabeller anvendte romerske Tal betegner de enkelte Amter, saaledes som de paa Side 1* og følgende er anført.

De af Lægerne meddelte Opgaver over Tilfældenes Fordeling paa Maaneder omfatter ikke alle behandlede Tilfælde, idet Tiden ikke altid er opgivet for disse.

a. Exantematisk Tyfus (*Typhus exanthematicus*).

Tabel XL.		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
III.	Sarpsborg: Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
XX.	Maasø	11	-	-	-	11	-	-	-	-	-	-	-	-

b. Tyfoidfeber (*Heotyphus*).

I.	Kristiania	43	2	-	1	-	-	3	4	5	10	3	8	7
II.	Aker	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Ullensaker	2	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
	Høland	5	1	-	-	2	-	-	-	2	-	-	-	-
	Follo: Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
III.	Eidsberg	4	-	-	1	-	-	1	-	-	2	-	-	-
	Sarpsborg: •Sarpsborg By	4	-	1	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-
	Fredriksstad By....	3	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-
	Bygder	28	-	-	-	-	-	-	-	3	17	6	1	1
IV.	Drammens Stadsfysikat	20	-	-	-	-	-	-	1	4	4	6	2	3
	Drammens Distrikt ..	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Ringerike: Bygder	3	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-
	Modum	4	1	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-
	Nes	21	-	-	-	14	1	1	-	3	-	-	2	-
	Sandsvær: Kongsberg By	2	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
	Rollag	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
V.	Tønsberg: Horten By	7	-	-	-	-	-	-	-	1	3	2	1	-
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Hof: Bygder	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
	Larvik: Larvik By	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
VI.	Hedemarken: Bygder	3	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
	Søndre Østerdalen	9	-	-	-	-	-	-	-	-	1	7	1	-

b. Tyfoidfeber (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
VII.	Hadeland og Land ...	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Søndre Valdres	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Toten:													
	Bygder	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
	Faaberg:													
	Lillehammer By	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
	Bygder	16	-	-	-	-	-	-	-	-	1	13	1	1
IX.	Østre Nedenes:													
	Østerrisør By	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Bygder	4	-	-	-	1	1	1	1	-	-	-	-	-
	Vestre Nedenes:													
	Lillesand By	4	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	1	-
	Bygder	3	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-
	Aamli	4	-	-	-	-	1	1	1	1	-	-	-	-
	Evje	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
X.	Oddernes:													
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Undal	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Vanse:													
	Bygder	2	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
	Flekkefjord:													
	Flekkefjord By	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-
	Bygder	5	-	-	-	-	-	-	-	1	3	-	1	-
XI.	Sogndal:													
	Bygder	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Egersund:													
	Bygder	2	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Sandnes:													
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Stavanger Stadsfysikat	40	-	1	20	13	3	-	-	2	-	-	1	-
	Stavanger Distrikt ...	9	1	-	4	2	-	-	-	1	1	-	-	-
	Finnø	4	-	-	-	-	1	-	-	3	-	-	-	-
	Sand	4	-	-	-	-	-	1	3	-	-	-	-	-
	Haugesund:													
	Haugesund By	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XII.	Indre Søndhordland ..	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
	Ytre Søndhordland ...	4	-	-	1	1	-	-	-	-	-	1	1	-
	Tysnes	8	-	-	-	-	-	-	4	-	1	2	-	1
	Indre Hardanger	3	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Ytre Hardanger	3	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-
	Voss	21	7	1	-	-	1	4	2	1	1	-	1	3
	Søndre Midthordland ..	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
	Nordre Midthordland ..	39	1	2	-	1	-	3	1	9	4	10	6	2
	Osterøen	8	4	1	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1
	Alversund	8	-	-	-	-	-	-	-	3	4	-	1	-
	Lindaas	40	-	1	1	5	7	7	-	2	6	7	3	1
XIII.	Bergen	133	10	4	4	5	-	2	4	21	22	35	22	4
XIV.	Lærdal	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Lyster	7	-	-	-	-	-	-	-	3	1	2	1	-
	Gulen	3	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-
	Kirkebø	4	-	-	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-

b. Tyfoidfeber (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
XV.	Kinn:													
	Bygder	10	-	-	5	2	-	-	3	-	-	-	-	-
	Nordfjordeidet	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Indviken	33	-	-	-	8	1	-	-	-	-	12	9	3
	Vestre Søndmør	6	1	-	-	-	1	1	1	2	-	-	-	-
	Indre Søndmør	68	1	9	1	2	6	9	16	4	1	-	11	8
	Østre Søndmør	15	-	-	-	-	-	-	1	5	8	1	-	-
	Ørskog	20	-	-	-	-	-	2	4	3	3	2	4	2
	Nordre Søndmør:													
	Aalesund By	57	1	-	1	-	12	15	8	11	5	4	-	-
	Bygder	22	-	-	-	-	12	-	8	2	-	-	-	-
	Ytre Romsdal:													
	Bygder	90	2	1	1	-	47	21	7	6	2	1	-	2
	Indre Romsdal	7	-	-	1	5	1	-	-	-	-	-	-	-
	Søndre Nordmør:													
	Kristiansund By	3	-	-	-	-	2	-	-	-	-	1	-	-
	Bygder	9	-	-	-	2	3	1	1	1	-	1	-	-
	Sundalen	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-
	Surendalen	16	-	-	-	-	1	11	4	-	-	-	-	-
	Nordre Nordmør	18	-	-	-	-	-	-	15	2	-	1	-	-
XVI.	Trondhjems Stadsfysik.	76	2	-	-	8	10	19	5	5	5	1	3	18
	Strinden	5	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-
	Selbu	12	-	-	2	4	1	2	2	-	-	-	-	1
	Røros	12	-	-	-	-	-	3	3	1	5	-	-	-
	Guldalen	3	-	-	-	2	-	-	1	-	-	-	-	-
	Opdal	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Orkedalen	7	-	1	-	-	1	1	2	2	-	-	-	-
	Hitteren	11	-	-	-	4	4	3	-	-	-	-	-	-
	Indre Fosen	4	-	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1
	Nordre Fosen	13	-	-	-	-	-	-	1	1	6	1	-	4
XVII.	Stjørdalen	11	1	-	-	1	1	3	4	1	-	-	-	-
	Frosten	4	-	-	-	2	-	1	-	1	-	-	-	-
	Levanger:													
	Bygder	11	-	-	-	5	2	1	-	3	-	-	-	-
	Inderøen	3	-	-	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-
	Stenkjær:													
	Bygder	20	-	7	2	1	-	2	4	-	-	2	2	-
	Grong	2	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
	Namsos:													
	Namsos By	4	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-
	Fosnes	14	-	-	2	7	5	-	-	-	-	-	-	-
	Kolvereid	18	-	-	2	1	4	6	3	-	2	-	-	-
	Vikten	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
XVIII.	Brønnø	10	-	-	-	-	1	9	-	-	-	-	-	-
	Alstahaug	8	-	-	-	-	-	-	2	5	1	-	-	-
	Vefsen:													
	Mosjøen By	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Ranen	6	-	1	1	-	-	3	-	-	-	-	1	-
	Lurø	17	-	-	-	1	6	3	2	-	-	5	-	-
	Gildeskaal	3	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-

b. Tyfoidfeber (Forts.).

Tabel XL (Forts.).

Distrikt.		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Bodø:													
	Bodø By	6	-	-	-	-	-	-	1	-	4	1	-	-
	Bodin	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Folden	3	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Skjerstad	5	-	-	2	1	-	-	2	-	-	-	-	-
	Ofoten:													
	Bygder	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
	Buksnes	7	1	-	3	-	-	-	-	-	-	1	2	-
	Østlofoten	13	2	-	2	-	5	-	-	-	1	-	3	-
	Hadsel	8	-	-	-	-	1	-	1	-	1	3	2	-
	Under Lofotfisket	5	-	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XIX.	Trondenes	12	-	-	4	2	-	-	-	-	4	2	-	-
	Ibbestad	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-
	Tranø	3	-	-	-	-	-	1	1	-	1	-	-	-
	Tromsø:													
	Tromsø By	4	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2	1
	Lyngen	12	-	-	1	-	-	2	1	1	2	2	3	-
	Skjervø	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XX.	Alten	2	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
	Loppen	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Hammerfest:													
	Hammerfest By	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Maasø	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Tanen	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Vardø:													
	Vardø By	3	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-
	Bygder	3	-	-	-	-	1	1	-	-	1	-	-	-
	Vadsø:													
	Vadsø By	2	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-

c. Epidemisk Cerebrospinalmeningit (*Meningitis cerebrospinalis epidemica*).

VI.	Solør og Odalen:													
	Bygder	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Hedemarken:													
	Bygder	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
	Søndre Østerdalen	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
VII.	Ringeby	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VIII.	Skien:													
	Skien By	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XI.	Finnø	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
XII.	Ytre Hardanger	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XIII.	Bergen	7	-	-	-	-	-	-	1	1	2	1	1	1
XIV.	Lærdal	3	1	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-
XV.	Indre Romsdal	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Søndre Nordmør	2	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-
XVIII.	Alstahaug	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Hadsel	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
XIX.	Ibbestad	2	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-
	Skjervø	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-

d. Skarlagensfeber (*Scarlatina*).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
I.	Kristiania	388	18	17	61	25	28	29	37	41	41	36	30	25
II.	Aker	71	3	-	4	4	4	5	6	1	19	7	8	10
	Ullensaker	40	3	3	-	13	12	2	1	3	-	-	1	2
	Høland	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Follo:													
	Drøbak By	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-
	Bygder	38	5	5	3	13	2	1	-	3	-	6	-	-
III.	Eidsberg	33	-	-	-	-	-	-	1	7	1	17	6	1
	Moss:													
	Moss By	31	4	4	1	3	2	-	-	1	1	2	11	2
	Bygder	6	1	-	1	-	-	-	-	4	-	-	-	-
	Sarpsborg:													
	Fredriksstad By ...	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-
	Bygder	17	-	-	-	-	-	-	-	7	2	2	3	3
	Hvaler:													
	Fredrikshald By....	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	20	1	1	3	4	-	-	-	-	-	10	-	1
IV.	Drammens Stadsfysikat	156	39	15	16	15	1	19	21	6	4	10	6	4
	Drammens Distrikt...	68	19	7	2	4	8	7	9	4	2	5	-	1
	Ringerike:													
	Honefoss By	6	-	4	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-
	Bygder	20	-	3	7	-	-	2	2	3	-	-	3	-
	Modum	76	11	13	9	3	3	4	10	5	10	4	3	1
	Nes	26	13	2	-	-	1	-	6	-	1	3	-	-
	Sandsvær:													
	Bygder	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Rollag	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	1
V.	Tønsberg:													
	Tønsberg By.	82	48	9	7	7	1	-	4	-	1	1	2	2
	Horten By.....	29	3	5	8	-	1	-	1	-	5	4	2	-
	Aasgaardstrand By ..	4	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	254	84	74	49	10	19	8	6	1	2	-	-	1
	Hof:													
	Holmestrand By....	10	7	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Svelviken By	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	96	6	5	22	9	15	2	10	4	10	8	2	3
	Larvik:													
	Larvik By	13	1	-	-	-	5	4	-	-	-	-	2	1
	Sandefjord By	78	3	14	15	18	17	5	3	2	1	-	-	-
	Bygder	40	-	-	6	9	12	4	-	4	1	1	-	3
VI.	Solør og Odalen:													
	Kongsvinger By....	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	40	1	1	5	3	-	4	1	13	8	2	-	2
	Hedemarken:													
	Hamar By	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Bygder	75	23	19	6	1	6	4	2	5	3	2	3	1
	Søndre Østerdalen....	34	12	4	1	1	2	3	-	2	-	8	1	-
	Trysil	26	8	-	-	-	-	-	-	-	-	14	-	4
	Rendalen	21	-	-	-	1	1	-	1	-	-	2	15	1
	Tønset	23	-	3	4	4	-	2	-	-	2	3	5	-

d. Skarlagensfeber (Forts.).

Tabel XL (Forts.).

Distrikt.		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
VII.	Hadeland og Land ...	70	9	9	2	1	-	-	2	6	2	2	12	25
	Søndre Valdres	27	1	19	1	-	-	3	-	-	3	-	-	-
	Toten:													
	Gjøvik By	27	6	5	2	4	3	5	-	1	1	-	-	-
	Bygder	98	39	12	7	5	7	6	4	8	-	-	3	7
	Faaberg:													
	Lillehammer By	5	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	1
	Bygder	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Ringeby	24	9	4	5	-	-	-	-	-	1	1	4	-
	Lom	17	-	-	2	7	-	-	-	-	-	3	4	1
	Lesje	18	-	-	-	-	-	6	1	8	3	-	-	-
VIII.	Skien:													
	Skien By	48	11	8	2	3	1	7	4	3	3	3	3	-
	Porsgrund By	38	3	2	5	3	2	7	1	1	-	9	1	4
	Brevik By	6	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	66	12	7	8	4	6	2	7	17	2	-	-	1
	Kragerø:													
	Bygder	28	3	1	-	1	3	2	-	-	-	1	-	17
	Hollen	28	11	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8
	Sauland	22	5	5	-	8	-	1	-	1	-	-	-	2
	Kviteseid	17	5	3	5	2	-	-	-	-	-	2	-	-
	Laardal	19	1	-	-	2	2	3	8	-	-	-	1	2
IX.	Østre Nedenes:													
	Tvedestrand By	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
	Bygder	28	13	2	-	4	2	-	-	-	3	4	-	-
	Vestre Nedenes:													
	Arendal By	7	2	-	1	-	1	1	1	-	1	-	-	-
	Grimstad By	6	-	2	2	1	-	-	-	-	-	1	-	-
	Lillesand By	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	5
	Bygder	18	-	2	2	1	11	1	-	-	-	-	-	1
	Aamli	58	13	30	7	3	-	2	2	1	-	-	-	-
	Evje	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-
X.	Kristiansands Stadsfys.	9	-	1	3	-	2	2	-	-	-	-	1	-
	Oddernes:													
	Mandal By	4	1	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-
	Bygder	51	3	11	6	3	2	3	5	7	4	4	2	1
	Undal	18	3	1	-	1	2	8	3	-	-	-	-	-
	Vanse:													
	Bygder	8	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	3
	Flekkefjord:													
	Flekkefjord By	47	-	-	-	2	9	11	11	5	1	7	1	-
	Bygder	84	10	4	12	27	13	3	1	-	-	8	6	-
XI.	Sogndal:													
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Stavanger Stadsfysikat	44	7	1	9	3	4	3	1	1	6	2	2	5
	Stavanger Distrikt ...	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	1
	Sand	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Finne	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
	Haugesund:													
	Haugesund By	5	3	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-
	Bygder	4	1	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-

d. Skarlagensfeber (Forts.).

Tabell XL (Forts.).

Distrikt.		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
XII.	Indre Søndhordland . . .	13	-	-	-	8	-	-	-	5	-	-	-	-
	Ytre Søndhordland . . .	12	-	-	-	10	1	1	-	-	-	-	-	-
	Tysnes	5	1	-	-	1	3	-	-	-	-	-	-	-
	Indre Hardanger	18	11	-	-	6	-	-	1	-	-	-	-	-
	Ytre Hardanger	13	2	3	-	-	-	-	-	1	1	1	4	1
	Voss	8	5	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Nordre Midthordland . .	16	-	-	-	-	1	1	-	4	-	7	3	-
	Osterøen	16	9	-	2	5	-	-	-	-	-	-	-	-
	Alversund	4	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Lindaas	13	-	1	2	-	-	-	4	-	1	-	1	4	
XIII.	Bergen	47	8	10	2	4	1	2	-	2	2	10	3	3
XIV.	Lyster	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Vik	6	-	-	-	-	-	1	5	-	-	-	-	-
	Gulen	28	13	3	-	-	8	1	-	-	-	2	1	-
	Ytre Søndfjord	11	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	6
	Indre Søndfjord	2	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Kinn:													
	Flørø By	3	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	7	-	-	-	6	1	-	-	-	-	-	-	-
	Ytre Nordfjord	12	-	-	-	-	3	2	-	2	-	5	-	-
	Gloppen	13	-	-	-	1	8	2	-	1	1	-	-	-
Indviken	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	
XV.	Vestre Søndmør	14	1	-	-	-	-	-	1	1	1	-	4	6
	Indre Søndmør	5	-	1	2	-	-	1	-	-	1	-	-	-
	Østre Søndmør	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ørskog	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	-	1
	Nordre Søndmør:													
	Aalesund By	5	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-
	Bygder	18	4	2	5	2	5	-	-	-	-	-	-	-
	Ytre Romsdal:													
	Molde By	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	3
	Bygder	17	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	3	6
	Indre Romsdal	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Søndre Nordmør:													
	Kristiansund By	37	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13	15	9
	Bygder	14	-	-	-	-	3	-	1	-	-	-	6	4
	Sundalen	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Surendalen	6	-	-	-	-	-	-	1	5	-	-	-	-	
Nordre Nordmør	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	
XVI.	Trondhjems Stadsfysik.	29	1	3	1	3	2	5	-	-	3	6	1	4
	Strinden	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Røros	26	-	-	-	-	2	5	6	1	2	5	3	2
	Guldalen	8	-	-	2	-	1	-	-	-	-	4	-	1
	Opdal	7	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-
	Orkedalen	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Hitteren	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Ytre Fosen	38	2	17	10	3	-	1	-	1	1	3	-	-
	Indre Fosen	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Nordre Fosen	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	XVII.	Stjørdalen	14	-	-	-	-	-	1	8	-	-	1	3
Levanger:														
Bygder		15	-	5	3	-	-	-	-	-	-	-	1	6

d. Skarlagensfeber (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
	Inderøen	21	8	4	3	-	-	-	3	1	1	-	1	-
	Stenkjær:													
	Stenkjær By	5	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
	Bygder	13	-	-	1	1	2	2	-	1	2	-	-	4
	Grong	12	6	-	-	1	-	-	-	-	-	4	-	1
	Namsos:													
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Kolvereid	10	-	2	-	-	3	2	-	2	-	-	-	1
	Vikten	2	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
XVIII.	Brønnø	6	-	-	-	-	1	-	-	-	4	1	-	-
	Alstahaug	8	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	4	-
	Gildeskaal	9	-	-	-	-	1	2	-	-	-	1	2	3
	Bødø:													
	Bødø By	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	3
	Folden	6	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-
	Hammerø	9	-	-	-	-	-	-	4	-	5	-	-	-
	Lødingen	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ofoten:													
	Narvik By	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Buksnes	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
	Østlofoten	7	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	4	2
	Hadsel	25	7	-	-	1	5	2	1	3	2	2	1	1
	Sortland	10	-	-	-	4	3	3	-	-	-	-	-	-
XIX.	Trondenes	34	2	7	3	-	2	-	1	5	-	11	-	3
	Tranø	3	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-
	Berg	5	-	-	-	-	-	-	-	-	3	2	-	-
	Leinviken	15	-	-	-	-	-	-	-	4	3	-	6	2
	Balsfjorden	5	-	-	3	-	-	-	-	-	2	-	-	-
	Tromsø:													
	Tromsø By	10	-	2	2	2	-	-	1	-	1	1	1	-
	Bygder	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
XX.	Hammerfest:													
	Hammerfest By	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Maasø	3	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Lebesby	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Vardø:													
	Vardø By	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-

e. Mæslinger (Morbilli).

I.	Kristiania	326	250	28	9	6	6	4	2	7	4	1	9	-
II.	Aker	653	249	216	105	37	18	12	5	1	1	8	-	1
	Ullensaker	218	60	52	43	40	6	15	2	-	-	-	-	-
	Høland	192	12	6	26	10	41	25	23	1	3	1	39	5
	Follo:													
	Drobak By	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Son By	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	90	8	8	-	14	36	9	-	2	4	5	1	3

e. Mæslinger (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
III.	Eidsberg	138	68	46	22	-	1	-	-	-	-	-	-	1
	Moss:													
	Moss By	382	239	101	28	3	7	1	1	1	-	-	-	1
	Bygder	58	16	11	10	3	4	3	1	1	1	7	-	1
	Sarpsborg:													
	Sarpsborg By	62	27	9	1	8	3	2	3	4	-	2	3	-
	Fredriksstad By	408	20	132	135	66	39	12	2	2	-	-	-	-
	Bygder	269	16	41	63	39	56	27	9	7	2	3	6	-
	Hvaler:													
	Fredrikshald By	480	4	7	9	64	217	142	28	7	1	-	1	-
	Bygder	132	4	-	2	12	23	46	22	15	3	2	3	-
IV.	Drammens Stadsfysikat	279	165	65	33	5	3	2	6	-	-	-	-	-
	Drammens Distrikt ...	35	10	17	3	5	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ringerike:													
	Hønefoss By	93	1	-	23	40	26	3	-	-	-	-	-	-
	Bygder	418	10	29	54	180	109	26	10	-	-	-	-	-
	Modum	312	39	24	81	86	33	29	17	1	-	-	2	-
	Nes	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Sandsvær:													
	Kongsberg By	246	193	41	5	5	1	-	1	-	-	-	-	-
	Bygder	76	27	9	14	21	5	-	-	-	-	-	-	-
	Rollag	18	-	9	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-
V.	Tønsberg:													
	Tønsberg By	190	2	-	-	5	100	68	13	1	-	-	1	-
	Horten By	374	21	21	35	56	140	67	24	9	-	1	-	-
	Aasgaardstrand By	8	-	-	-	-	5	1	2	-	-	-	-	-
	Bygder	125	-	-	-	3	7	41	39	13	13	6	1	2
	Hof:													
	Holmestrand By	11	-	-	-	-	10	1	-	-	-	-	-	-
	Bygder	155	52	46	38	4	-	2	8	5	-	-	-	-
	Larvik:													
	Larvik By	328	15	27	115	73	33	54	10	-	-	-	1	-
	Sandefjord By	108	3	3	19	19	42	16	6	-	-	-	-	-
	Bygder	46	-	4	8	9	10	14	1	-	-	-	-	-
VI.	Soler og Odalen:													
	Kongsvinger By	73	2	37	32	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	51	3	3	4	1	9	21	9	1	-	-	-	-
	Hedemarken:													
	Hamar By	273	17	11	60	125	45	5	-	-	1	9	-	-
	Bygder	114	6	4	6	12	23	11	14	8	15	11	4	-
	Søndre Østerdalen	14	-	-	-	-	1	8	2	-	-	-	3	-
	Rendalen	27	11	11	2	2	-	-	1	-	-	-	-	-
	Tønset	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
VII.	Hadeland og Land ...	322	55	55	27	7	18	70	63	16	5	2	3	1
	Nordre Valdres	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Toten:													
	Gjøvik By	79	7	26	23	12	-	4	4	2	1	-	-	-
	Bygder	64	1	2	14	10	10	-	-	1	5	9	10	2
	Faaberg:													
	Lillehammer By	5	-	-	-	-	-	2	3	-	-	-	-	-
	Bygder	72	-	-	-	-	2	4	21	27	3	10	5	-
	Ringebu	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-

e. Mæslinger (Forts.).

Distrikt.		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Nordre Midthordland . .	7	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ostereen	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Alversund	12	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-
	Lindaas													
XIII.	Bergen	1202	-	-	-	-	-	2	3	1	2	29	233	932
XIV.	Lærdal	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Vik	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Gulen	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
	Kinn:													
	Flørø By	19	2	-	-	-	-	-	-	-	-	3	9	5
	Bygder	19	5	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	8
XV.	Vestre Søndmør	4	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	1
	Indre Søndmør	40	-	-	-	-	-	-	-	3	8	8	15	6
	Østre Søndmør	3	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2
	Ørskog	15	-	-	-	-	-	-	1	4	-	-	7	3
	Nordre Søndmør:													
	Aalesund By	544	21	34	7	4	6	22	31	29	40	114	156	80
	Bygder	31	-	-	-	-	-	5	3	7	9	5	2	-
	Ytre Romsdal:													
	Molde By	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-
	Bygder	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
	Indre Romsdal	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
XVI.	Trondhjems Stadtfysik.	834	-	1	-	1	2	11	38	18	20	105	308	330
	Selbu	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8
	Røros	98	-	-	-	3	15	26	16	2	3	6	7	20
	Guldalen	27	-	-	4	5	4	-	9	1	-	-	-	4
	Orkedalen	79	50	12	6	2	-	-	3	-	-	-	6	-
	Hitteren	9	-	6	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-
	Hevne	3	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-
	Ytre Fosen	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Indre Fosen	7	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	4
XVII.	Stjørdalen	7	-	4	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-
	Levanger:													
	Levanger By	24	-	-	-	-	-	-	10	7	5	2	-	-
	Bygder	59	-	-	-	1	10	29	7	-	3	3	3	3
	Inderøen	90	11	11	23	13	17	4	4	4	-	1	-	2

e. Mæslinger (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
	Bodø:													
	Bodø By.....	110	74	22	6	-	1	-	-	2	5	-	-	-
	Bodin	22	17	-	2	-	2	-	1	-	-	-	-	-
	Skjerstad	33	13	13	3	-	-	-	1	-	-	1	2	-
	Ofoten:													
	Narvik By.....	32	4	1	4	17	5	1	-	-	-	-	-	-
	Bygder	5	1	1	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Flakstad	27	5	18	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Buksnes	270	93	18	16	46	64	13	6	1	3	8	2	-
	Hadsel	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Under Lofotfisket	52	6	22	17	7	-	-	-	-	-	-	-	-
XIX.	Trondenes	21	10	6	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ibbestad	3	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-
	Tranø	45	7	-	19	5	14	-	-	-	-	-	-	-
	Balsfjorden	15	14	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tromsø:													
	Tromsø By	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Lyngen.....	7	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XX.	Hammerfest:													
	Hammerfest By	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
	Vardø:													
	Vardø By.....	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-

f. Difteri og Strubehoste (*Diphtheria, Croup*).

I.	Kristiania	1543	166	106	172	140	147	251	114	136	93	90	69	59
II.	Aker	50	3	2	-	3	3	12	5	5	5	5	3	4
	Ullensaker	39	1	-	-	1	6	1	-	3	3	15	4	5
	Holand	4	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	2
	Follo:													
	Drøbak By	19	1	-	-	-	-	-	-	-	-	11	1	6
	Bygder	42	1	5	7	1	1	5	3	2	4	4	1	8
III.	Eidsberg.....	7	-	3	-	-	-	-	-	-	1	-	2	1
	Moss:													
	Moss By.....	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1	-
	Bygder	18	2	-	-	3	2	2	6	1	1	-	-	1
	Sarpsborg:													
	Sarpsborg By	83	7	3	6	10	8	6	5	2	1	8	19	8
	Fredriksstad By....	58	2	3	2	8	8	2	13	6	3	-	7	4
	Bygder	253	28	39	40	23	13	4	11	7	8	27	20	33
	Hvaler:													
	Fredrikshald By....	22	3	1	9	1	-	4	-	-	1	1	-	2
	Bygder	23	2	1	1	-	-	-	2	-	1	6	7	3
IV.	Drammens Stadsfysikat	17	-	-	4	-	2	1	1	-	2	2	4	1
	Drammens Distrikt ...	15	-	-	-	6	-	2	2	1	2	-	-	2
	Ringerike:													
	Hønefoss By.....	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Bygder	31	6	5	10	1	-	-	2	6	-	-	1	-

f. Difteri og Strubehoste (Forts.).

Tabel XL (Forts.)		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
X.	Oddernes:													
	Bygder	10	-	3	-	-	-	7	-	-	-	-	-	-
	Lyngdal	37	7	6	9	12	3	-	-	-	-	-	-	-
	Vanse:													
	Farsund By	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
XI.	Egersund:													
	Egersund By	2	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Sandnes:													
	Sandnes By	3	-	-	-	-	1	-	1	-	-	1	-	-
	Bygder	54	5	3	-	-	4	16	5	1	2	1	5	12
	Stavanger Stadsfysikat	28	1	3	8	1	1	4	-	-	1	-	6	3
	Stavanger Distrikt	3	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-
	Sand	3	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Finne	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Karmøen:													
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Haugesund:													
	Haugesund By	23	6	-	-	4	1	1	-	10	-	1	-	-
	Bygder	37	18	7	-	1	-	-	-	-	8	-	2	1
XII.	Indre Søndhordland...	7	-	-	-	-	2	2	3	-	-	-	-	-
	Ytre Søndhordland...	14	2	2	5	2	2	-	-	-	-	1	-	-
	Tysnes	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Indre Hardanger	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ytre Hardanger	13	-	-	-	-	-	-	1	2	-	3	6	1
	Voss	7	1	1	1	-	-	-	2	-	-	-	-	2
	Søndre Midthordland	18	5	1	-	4	1	-	3	1	3	-	-	-
	Nordre Midthordland	39	3	2	4	6	10	11	1	-	-	-	2	-
	Osteroen	194	14	33	7	18	18	20	-	8	3	39	12	22
	Alversund	11	-	2	6	2	-	1	-	-	-	-	-	-
	Lindaas	12	4	1	-	1	1	-	1	2	1	-	1	-
XIII.	Bergen	314	69	43	55	16	28	21	15	17	19	17	11	3
XIV.	Lærdal	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Vik	5	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	1	-
	Gulen	4	-	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kirkebø	6	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-
	Indre Søndfjord	3	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1	-
	Kinn:													
	Florø By	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	12	-	3	1	2	2	2	1	-	1	-	-	-
	Ytre Nordfjord	4	-	-	-	-	-	3	1	-	-	-	-	-
	Nordfjordeidet	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Gloppen	5	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Indviken	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2
XV.	Vestre Søndmør	4	3	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Indre Søndmør	29	1	-	4	4	4	6	3	4	-	3	-	-
	Østre Søndmør	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
	Nordre Søndmør:													
	Aalesund By	29	2	6	2	4	2	1	3	-	-	-	4	5
	Bygder	4	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	2

f. Difteri og Strubehoste (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
	Ytre Romsdal:													
	Molde By	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Bygder	5	-	-	-	1	-	1	-	1	1	1	-	-
	Indre Romsdal	4	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Søndre Nordmør:													
	Kristiansund By ...	14	2	-	1	1	1	3	-	1	1	1	-	3
	Bygder	18	6	3	4	-	5	-	-	-	-	-	-	-
	Nordre Nordmør	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XVI.	Trondhjems Stadsfysik.	120	11	10	13	12	16	16	4	1	12	8	10	7
	Strinden	4	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	2	-
	Roros	2	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-
	Guldalen	13	1	3	-	1	3	-	-	1	4	-	-	-
	Orkedalen	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Hitteren	21	-	-	1	3	-	8	2	-	1	1	3	2
	Ytre Fosen	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Indre Fosen	6	-	1	2	-	-	-	-	1	-	1	1	-
	Nordre Fosen	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1
XVII.	Levanger:													
	Bygder	2	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Inderøen	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
	Stenkjær:													
	Stenkjær By	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Grong	3	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Fosnes	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
XVIII.	Brønnø	15	-	-	-	-	-	1	-	1	3	5	4	1
	Vefsen:													
	Bygder	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
	Bodø:													
	Bodø By	2	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Bodin	12	4	-	1	5	2	-	-	-	-	-	-	-
	Hammerø	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Lødingen	14	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	12
	Ofoten:													
	Narvik By	7	-	-	-	-	-	-	2	-	5	-	-	-
	Bygder	7	-	-	2	1	-	-	1	2	-	-	-	1
	Buksnes	33	1	7	6	3	10	-	6	-	-	-	-	-
	Østlofoten	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-
	Hadsel	13	1	1	2	-	1	1	3	-	-	3	1	-
	Sortland	18	-	-	-	-	-	-	-	10	4	2	2	-
	Under Lofotfisket ..	3	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
XIX.	Trondenes	26	5	1	2	-	-	-	1	3	1	3	2	8
	Ibbestad	3	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-
	Tranø	22	-	-	-	-	4	-	5	3	3	3	3	1
	Lenviken	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
	Maalselven	20	-	2	2	6	1	2	3	-	-	4	-	-
	Balsfjorden	21	-	1	-	-	-	9	2	3	-	-	-	6
	Tromsø:													
	Tromsø By	102	12	4	3	1	1	1	4	5	5	8	26	32
	Bygder	52	1	-	-	-	1	2	5	2	-	10	20	11
	Lyngen	26	-	-	7	-	2	-	-	-	3	3	11	-
	Karlsø	38	1	-	-	19	-	-	12	2	-	4	-	-
	Skjervø	9	1	-	-	-	-	-	3	2	-	1	2	-

f. Difteri og Strubehoste (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
XX.	Hammerfest:													
	Hammerfest By	3	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
	Maasø	3	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1
	Lebesby	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tanen	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Vadsø:													
	Vadsø By	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-

g. Kighoste (*Tussis convulsiva*).

I.	Kristiania ..	192	77	35	26	10	17	7	3	10	3	-	4	-
II.	Aker	136	40	13	25	21	9	12	2	7	-	4	1	2
	Ullensaker	239	17	16	19	8	2	46	31	20	14	2	6	58
	Høland	14	2	-	-	1	6	-	-	-	3	-	-	2
	Follo:													
	Drøbak By	7	5	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	20	6	4	6	-	-	-	-	1	2	-	-	1
III.	Eidsberg	34	5	2	9	6	5	-	-	2	-	-	1	4
	Moss:													
	Moss By	16	5	-	9	-	-	-	-	-	-	2	-	-
	Bygder	58	-	1	3	6	3	10	10	10	2	1	1	11
	Sarpsborg:													
	Sarpsborg By	24	-	2	3	-	-	1	2	1	6	3	2	4
	Fredrikstad By	59	14	13	10	9	8	2	1	2	-	-	-	-
	Bygder	35	3	9	2	-	2	-	4	1	1	-	5	8
	Hvaler:													
	Fredrikshald By	14	6	1	-	6	-	-	-	-	1	-	-	-
	Bygder	20	4	-	3	1	-	-	8	4	-	-	-	-
IV.	Drammens Stadsfysikat	26	4	13	4	3	2	-	-	-	-	-	-	-
	Drammens Distrikt ..	39	13	4	6	-	-	1	-	-	3	9	1	2
	Ringerike:													
	Bygder	8	-	-	-	-	-	-	-	4	4	-	-	-
	Modum	15	7	5	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-
	Nes	8	1	-	4	1	1	1	-	-	-	-	-	-
	Aal	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Rollag	8	-	1	1	4	-	1	1	-	-	-	-	-
V.	Tønsberg:													
	Tønsberg By	56	-	6	-	1	3	1	2	9	25	-	5	4
	Horten By	86	3	13	24	7	23	6	10	-	-	-	-	-
	Bygder	26	-	1	4	-	-	4	7	3	2	2	3	-
	Hof:													
	Svelviken By	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	8	2	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Larvik:													
	Sandefjord By	9	7	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
	Bygder	9	5	1	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-

g. Kighoste (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
VI.	Solør og Odalen:													
	Kongsvinger By.....	2	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
	Bygder.....	15	8	-	3	-	1	2	-	-	1	-	-	-
	Hedemarken:													
	Hamar By.....	45	6	12	6	-	-	-	-	-	-	5	11	5
	Bygder.....	96	22	21	5	1	3	5	1	3	12	6	7	10
	Søndre Østerdalen.....	14	3	4	2	3	2	-	-	-	-	-	-	-
	Trysil.....	49	1	-	5	2	4	19	11	5	1	1	-	-
	Tønset.....	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
VII.	Hadeland og Land...	140	23	21	7	19	15	18	14	13	1	4	5	-
	Søndre Valdres.....	32	-	5	4	11	9	3	-	-	-	-	-	-
	Nordre Valdres.....	127	64	19	8	13	10	10	2	-	1	-	-	-
	Toten:													
	Bygder.....	51	14	27	5	5	-	-	-	-	-	-	-	-
	Faaberg:													
	Lillehammer By....	18	-	-	-	-	-	4	7	1	4	2	-	-
	Bygder.....	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ringebu.....	60	1	3	6	2	9	13	6	3	2	1	9	5
	Lom.....	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
	Lesje.....	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VIII.	Skien:													
	Skien By.....	11	-	-	-	-	-	-	-	-	3	2	-	6
	Porsgrund By.....	10	9	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Bygder.....	30	22	7	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kragerø:													
	Kragerø By.....	21	1	5	-	3	2	-	5	1	-	-	-	4
	Bygder.....	141	18	28	24	17	10	18	10	1	4	2	8	1
	Hollen.....	18	-	-	4	6	2	4	-	2	-	-	-	-
	Kviteseid.....	17	-	-	-	1	13	1	-	2	-	-	-	-
IX.	Østre Nedenes:													
	Østerrisør By.....	13	7	-	-	-	-	-	1	1	2	-	2	-
	Bygder.....	33	5	8	13	-	-	1	1	5	-	-	-	-
	Vestre Nedenes:													
	Arendal By.....	42	16	10	2	2	5	-	2	2	2	-	-	1
	Grimstad By.....	48	-	-	7	5	24	-	5	7	-	-	-	-
	Bygder.....	101	10	5	5	10	18	12	28	8	2	2	1	-
	Evje.....	15	-	-	-	-	5	2	2	-	1	-	-	5
X.	Kristiansands Stadsfys.	3	-	-	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-
	Oddernes:													
	Mandal By.....	35	-	-	-	-	3	23	7	1	1	-	-	-
	Bygder.....	36	3	3	9	1	5	8	4	3	-	-	-	-
	Undal.....	11	1	1	-	-	-	5	-	-	2	-	2	-
	Vause:													
	Farsund By.....	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder.....	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2
	Flekkefjord:													
	Flekkefjord By.....	29	-	6	11	5	-	5	2	-	-	-	-	-
	Bygder.....	25	-	2	4	6	3	2	-	-	-	2	3	3

3. Kighoste (Forts.).

Tabel XL (Forts.).

Distrikt.		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni. ^o	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
XI.	Egersund:													
	Egersund By	39	-	-	1	-	7	7	16	2	5	1	-	-
	Bygder	14	2	2	3	-	4	1	-	-	1	1	-	-
	Sandnes:													
	Sandnes By	57	-	-	-	12	19	13	8	1	4	-	-	-
	Bygder	55	5	15	3	16	3	2	5	1	4	1	-	-
	Stavanger Stadsfysikat	180	49	34	33	15	10	3	5	1	16	3	-	11
	Stavanger Lægedistrikt	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Finne	3	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Sand	4	-	-	-	-	-	3	1	-	-	-	-	-
	Karmøen:													
	Skudeneshavn By ..	5	-	-	-	-	3	1	1	-	-	-	-	-
	Kopervik By	6	1	-	-	-	3	-	2	-	-	-	-	-
	Bygder	14	3	-	-	-	4	3	4	-	-	-	-	-
	Haugesund:													
	Haugesund By	63	17	12	7	7	8	2	4	-	3	3	-	-
	Bygder	5	1	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	1
XII.	Sveen	21	2	1	8	5	3	2	-	-	-	-	-	-
	Ytre Søndhordland ...	14	-	2	3	-	-	-	-	-	2	6	1	-
	Tysnes	4	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-
	Voss	10	8	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Søndre Midthordland..	18	-	2	3	8	3	-	-	-	-	-	-	2
	Osterøen	29	20	4	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Lindaas	11	2	-	-	1	3	1	1	-	2	1	-	-
XIII.	Bergen	510	53	49	16	32	38	28	13	24	42	63	58	94
XIV.	Lærdal	4	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-
	Lyster	28	-	-	-	2	17	5	4	-	-	-	-	-
	Sogndal	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Vik	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
	Gulen	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	-	-
	Kinn:													
	Flørø By	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ytre Nordfjord	9	3	2	-	-	-	-	1	3	-	-	-	-
	Gloppen	4	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-
XV.	Vestre Søndmør	13	5	2	-	-	2	-	2	-	-	-	2	-
	Indre Søndmør	22	5	5	2	-	4	-	1	2	2	-	-	1
	Østre Søndmør	10	-	-	7	2	-	-	-	1	-	-	-	-
	Ørskog	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
	Nordre Søndmør:													
	Aalesund By	257	47	86	45	19	14	6	8	8	2	2	14	6
	Bygder	21	-	-	-	-	-	5	-	2	5	5	1	3
	Ytre Romsdal:													
	Bygder	39	1	1	3	5	1	5	7	1	5	3	3	4
	Indre Romsdal	34	-	8	10	6	5	1	3	-	1	-	-	-
	Søndre Nordmør:													
	Kristiansund By ...	235	35	54	41	20	17	12	9	9	12	17	9	-
	Bygder	91	3	9	11	28	9	6	4	10	4	2	2	3
	Sundalen	8	-	-	-	-	2	2	1	-	2	-	-	1
	Surendalen	40	2	-	-	3	3	2	15	12	3	-	-	-
	Nordre Nordmør	128	34	26	20	25	8	6	7	2	-	-	-	-

g. Kighoste (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
XVI.	Trondhjems Stadsfysik.	284	30	41	73	29	18	18	14	9	12	10	18	12
	Strinden	4	-	-	1	1	1	-	-	1	-	-	-	-
	Selbu	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Røros	83	-	-	-	-	-	-	-	5	8	28	20	22
	Guldalen	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
	Orkedalen	39	3	7	-	2	5	2	4	7	4	4	1	-
	Hitteren	32	-	-	-	6	-	-	1	3	3	7	6	6
	Hevne	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Ytre Fosen	53	11	1	4	13	4	1	-	-	-	3	5	11
	Indre Fosen	39	3	4	2	17	6	3	1	3	-	-	-	-
	Nordre Fosen	32	6	6	2	6	5	3	3	-	-	-	1	-
XVII.	Stjørdalen	8	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	4	-
	Frosten	36	8	12	7	5	-	-	2	2	-	-	-	-
	Levanger:													
	Levanger By	12	2	-	-	-	-	-	-	-	-	3	4	3
	Bygder	17	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	11	5
	Inderøen	97	11	1	10	7	5	12	3	24	6	11	4	3
	Stenkjær:													
	Stenkjær By	61	-	-	-	-	-	26	23	11	1	-	-	-
	Bygder	86	6	3	2	8	4	5	8	8	5	6	23	8
	Grong	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	4
	Namsos:													
	Namsos By	45	-	-	-	-	-	-	3	16	19	5	1	1
	Bygder	23	-	-	-	-	-	-	-	5	1	7	8	2
	Fosnes	47	4	2	1	-	1	-	-	9	13	12	4	1
	Kolvereid	14	-	-	-	-	-	6	6	2	-	-	-	-
	Vikten	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
XVIII.	Brønnø	140	3	2	9	12	10	14	10	24	8	13	11	24
	Alstahaug	68	-	-	-	-	-	1	3	15	23	10	10	6
	Vefsen:													
	Mosjøen By	10	3	-	-	-	-	-	-	2	2	3	-	-
	Bygder	3	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ranen	169	36	37	19	13	15	12	7	5	6	7	5	7
	Lurø	10	6	-	-	-	-	-	-	-	1	-	3	-
	Gildeskaal	9	-	-	-	-	-	-	-	6	-	1	2	-
	Bødø:													
	Bødø By	189	81	55	27	17	7	1	-	-	-	-	-	1
	Bodin	30	1	-	9	8	3	-	6	3	-	-	-	-
	Folden	120	-	-	-	-	-	-	-	-	5	25	31	59
	Skjerstad	46	-	-	-	-	-	2	-	2	25	4	8	5
	Hammerø	47	-	-	-	-	6	22	7	5	2	3	2	-
	Lødingen	2	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
	Ofoten:													
	Narvik By	13	5	2	4	1	1	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	106	30	14	34	14	9	-	-	1	-	-	4	-
	Flakstad	32	4	-	-	9	4	-	7	8	-	-	-	-
	Buksnes	107	81	17	7	-	2	-	-	-	-	-	-	-
	Hadsel	29	-	-	2	14	4	1	1	-	6	1	-	-
	Sortland	58	-	-	-	-	-	-	-	12	23	17	2	4
	Under Lofotfisket	6	-	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XIX.	Trondenes	99	26	7	15	12	18	1	4	12	4	-	-	-
	Ibbestad	61	10	8	-	-	-	-	7	7	7	-	5	17
	Lenviken	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
	Maalselven	7	-	-	-	-	2	1	4	-	-	-	-	-

g. Kighoste (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
XX.	Balsfjorden	17	-	2	6	2	2	-	4	1	-	-	-	-
	Tromsø:													
	Tromsø By	144	71	32	22	4	4	3	2	1	3	-	-	2
	Bygder	11	6	3	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
	Lyngen	34	1	1	1	-	-	6	7	6	4	6	1	1
	Karlsø	4	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
	Skjervø	5	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Alten	99	15	6	17	5	11	10	2	3	15	8	1	6
	Hammerfest:													
	Hammerfest By	11	-	-	-	-	1	-	-	-	4	6	-	-
	Bygder	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Maasø	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kistrand	82	22	60	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tanen	31	-	-	3	11	-	-	11	2	1	3	-	-
	Vadsø:													
	Vadsø By	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

h. Lungebetændelse (*Pneumonia crouposa*).

I.	Kristiania	944	106	117	85	78	116	77	56	33	51	45	101	79
II.	Aker	250	22	16	37	33	30	16	11	6	12	20	18	29
	Ullensaker	216	41	31	25	22	16	24	6	2	7	3	12	27
	Høland	57	7	8	3	5	4	1	1	5	2	7	3	11
	Follo:													
	Drøbak By	13	-	2	3	1	-	1	1	-	-	2	-	3
	Son og Hølen Byer..	3	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-
	Bygder	98	7	9	7	15	14	4	10	3	1	11	8	9
III.	Eidsberg	64	7	4	12	8	6	2	-	2	2	2	5	14
	Moss:													
	Moss By	131	15	14	12	10	14	8	7	2	5	5	26	13
	Bygder	59	5	3	7	8	7	3	3	1	1	7	3	11
	Sarpsborg:													
	Sarpsborg By	113	14	12	13	5	9	11	8	2	12	7	9	11
	Fredriksstad By....	105	13	6	11	4	10	12	9	4	6	5	12	13
	Bygder	197	20	8	11	17	15	26	14	11	6	13	16	40
	Hvaler:													
	Fredrikshald By ...	124	19	11	11	18	17	14	9	2	1	5	11	6
	Bygder	76	8	8	9	9	9	5	4	2	3	7	5	7
IV.	Drammens Stadsfysikat	175	12	15	21	20	18	15	8	9	8	12	10	27
	Drammens Distrikt ..	94	8	4	2	13	10	7	10	3	2	12	4	19
	Ringerike:													
	Hønefoss By	15	1	-	2	1	2	3	1	1	1	1	-	2
	Bygder	102	12	6	15	8	12	6	7	6	4	8	7	11
	Modum	147	11	8	11	25	18	14	10	4	8	9	14	15
	Nes	15	5	1	-	2	-	-	1	-	-	1	2	3
	Aal	21	4	2	1	2	8	-	1	1	-	-	-	2
	Sandsvør:													
	Kongsberg By	30	4	3	4	5	5	4	1	-	-	-	1	3
	Bygder	41	3	4	6	4	3	1	3	3	6	2	5	1
	Rollag	5	1	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	1

h. Lungebetændelse (Forts.).

Tabel XL (Forts.).

Distrikt.	Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
IX. Østre Nedenes:													
Østerriser By	20	1	4	1	2	3	-	2	-	2	1	2	2
Tvedestrand By	21	4	6	-	2	1	-	-	2	-	3	3	-
Bygder	91	10	16	11	13	9	9	3	3	1	2	5	9
Vestre Nedenes:													
Arendal By	54	2	8	6	2	5	2	6	1	1	6	5	10
Grimstad By	30	10	7	-	-	1	-	1	2	-	1	1	7
Lillesand By	35	5	1	5	2	-	6	1	-	3	4	5	3
Bygder	136	28	19	10	9	9	6	12	7	4	11	9	12
Aamli	13	1	-	-	1	6	2	1	-	-	1	-	1
Evje	9	3	-	1	2	1	-	-	-	-	-	1	1
Sætersdalen	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
X. Kristiansands Stadsfys.	40	5	10	-	13	1	1	1	1	1	5	-	2
Oddernes:													
Mandal By	18	2	1	-	3	2	2	3	1	2	1	-	1
Bygder	57	15	9	4	8	7	4	-	-	-	5	-	5
Undal	55	10	8	9	6	9	2	2	1	2	1	3	2
Lyngdal	17	1	6	3	2	2	1	-	1	1	-	-	-
Vanse:													
Farsund By	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bygder	8	1	-	-	2	1	-	2	1	-	-	-	1
Flekkefjord:													
Flekkefjord By	6	1	-	-	-	-	1	-	2	-	1	1	-
Bygder	17	-	-	1	2	-	1	2	1	3	2	2	3
XI. Sogndal:													
Sogndal By	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bygder	9	1	1	-	1	1	1	1	-	-	2	1	-
Egersund:													
Egersund By	19	1	2	-	1	3	6	4	-	-	-	1	1
Bygder	23	3	3	-	4	3	3	2	-	-	1	1	3
Sandnes:													
Sandnes By	18	2	3	2	2	4	1	1	-	-	1	1	1
Bygder	64	6	14	-	12	13	3	-	1	1	3	5	6
Stavanger Stadsfysikat	190	27	22	28	17	22	14	6	4	7	14	11	18
Stavanger Distrikt	4	-	-	-	1	1	-	-	1	1	-	-	-
Finne	11	1	1	3	-	-	1	-	-	-	1	2	2
Sand	9	1	3	-	3	-	-	-	-	-	1	1	-
Karmøen:													
Skudenshavn By ..	3	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	1
Kopervik By	9	1	1	-	1	2	3	-	-	-	1	-	-
Bygder	40	5	2	3	9	5	1	1	2	1	1	1	9
Haugesund:													
Haugesund By	84	8	25	10	12	3	2	2	-	4	6	7	5
Bygder	13	-	4	-	3	2	-	1	1	-	-	-	2
XII. Sveen	20	1	2	2	4	3	2	5	1	-	-	-	-
Indre Søndhordland ..	20	1	1	1	2	3	3	4	1	-	2	-	2
Ytre Søndhordland ..	14	5	-	2	2	-	2	-	-	1	-	1	1
Tysnes	21	1	4	1	5	2	1	1	-	-	1	4	1
Indre Hardanger	6	1	-	-	1	2	2	-	-	-	-	-	-
Ytre Hardanger	16	1	1	2	-	2	2	1	-	1	-	2	4
Voss	55	3	7	6	7	9	4	5	-	1	3	5	5
Søndre Midthordland ..	62	4	4	7	4	8	6	9	8	1	1	4	6

h. Lungebetændelse (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
	Nordre Midthordland..	15	5	-	1	1	2	2	-	-	-	2	2	-
	Osterøen	79	10	11	5	6	10	6	3	3	4	5	10	6
	Alversund	7	1	-	1	-	2	-	-	1	-	1	-	1
	Lindaas	35	2	3	7	2	6	1	1	3	2	3	3	2
XIII.	Bergen	593	86	59	49	54	55	41	18	27	36	40	41	87
XIV.	Lærdal	10	1	1	-	-	2	-	1	1	2	-	1	1
	Lyster	9	-	4	-	-	1	1	1	-	-	2	-	-
	Sogndal	9	-	-	3	-	2	1	2	1	-	-	-	-
	Vik	18	-	2	-	-	3	4	2	-	-	1	-	6
	Gulen	24	5	7	-	-	2	2	-	1	-	1	5	1
	Kirkebø	23	-	1	-	6	2	1	1	1	-	2	2	7
	Ytre Søndfjord	16	4	1	-	1	3	1	3	-	-	1	-	2
	Indre Søndfjord	17	3	-	3	5	1	2	-	-	-	-	3	-
	Kinn:													
	Florø By	4	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1	1
	Bygder	29	3	4	5	6	5	1	1	-	1	1	1	1
	Ytre Nordfjord	34	2	4	6	3	3	1	5	2	1	2	1	4
	Nordfjordeidet	15	-	2	3	1	-	4	2	-	-	-	-	3
	Gloppen	26	1	2	7	4	1	1	-	4	3	2	1	-
	Indviken	24	10	1	2	2	3	-	-	5	-	-	1	-
XV.	Vestre Søndmør	42	4	9	7	2	1	3	1	-	1	2	6	6
	Indre Søndmør	26	3	-	6	2	1	1	1	-	2	2	5	3
	Østre Søndmør	30	4	1	7	11	2	1	-	1	-	-	3	-
	Ørskog	28	5	3	4	2	2	1	3	1	1	1	1	4
	Nordre Søndmør:													
	Aalesund By	101	6	8	8	8	8	7	5	4	14	12	14	7
	Bygder	7	-	1	2	-	1	-	-	-	-	-	1	2
	Ytre Romsdal:													
	Molde By	2	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	51	3	5	2	8	2	3	6	-	-	6	3	13
	Indre Romsdal	11	2	1	1	2	-	-	2	-	1	-	1	1
	Søndre Nordmør:													
	Kristiansund By ...	66	7	7	7	7	4	10	6	3	4	3	4	4
	Bygder	41	2	8	2	5	9	4	2	3	-	-	2	4
	Sundalen	9	1	1	3	-	1	-	1	-	1	-	1	-
	Surendalen	16	3	3	2	1	-	-	2	-	-	-	4	1
	Nordre Nordmør	28	3	2	4	-	3	1	4	1	1	3	3	3
XVI.	Trondhjems Stadsfysik.	209	23	18	18	21	21	11	14	7	14	19	17	26
	Strinden	24	4	3	5	3	3	1	-	-	1	3	1	-
	Selbu	6	1	1	1	-	1	2	-	-	-	-	-	-
	Røros	40	6	12	6	3	3	1	1	-	1	2	2	3
	Guldalen	56	12	9	2	3	2	7	3	-	3	1	5	9
	Opdal	11	2	-	-	1	1	-	-	-	2	2	2	1
	Orkedalen	77	13	11	3	6	7	9	5	1	-	5	9	8
	Hitteren	37	2	2	6	9	6	4	2	-	2	2	-	2
	Hevne	18	1	5	2	5	4	-	-	-	-	-	1	-
	Ytre Fosen	56	7	8	5	8	9	4	3	-	1	2	4	5
	Indre Fosen	35	2	7	1	3	1	2	-	-	-	1	9	9
	Nordre Fosen	36	13	3	-	4	3	1	1	-	2	2	6	1

h. Lungebetændelse (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
XVII.	Stjørdalen	48	3	2	7	9	9	1	3	1	1	2	4	6
	Frosten	27	4	2	2	2	3	2	1	-	-	-	7	4
	Levanger:													
	Levanger By	20	10	-	1	1	1	1	1	4	-	1	-	-
	Bygder	40	5	7	4	3	4	5	2	2	-	2	4	2
	Inderøen	75	9	3	12	16	13	5	1	2	2	2	4	6
	Stenkjær:													
	Stenkjær By	11	3	1	-	-	3	2	1	-	1	-	-	-
	Bygder	26	4	4	1	1	2	2	2	-	2	5	1	2
	Grong	14	2	2	-	1	2	3	-	1	1	2	-	-
	Namsos:													
	Namsos By	10	1	3	1	2	1	-	-	-	-	1	-	1
	Bygder	23	2	4	7	-	1	1	1	-	1	1	3	2
	Fosnes	15	1	2	2	2	1	2	1	-	1	1	1	1
XVIII.	Kolvereid	6	-	1	2	-	2	-	-	-	-	-	1	-
	Vikten	36	2	2	6	13	3	2	2	-	1	-	4	1
	Brønnø	21	2	1	2	5	2	-	1	-	3	2	3	-
	Alstahaug	16	2	2	1	2	1	3	1	-	1	-	2	1
	Vefsen:													
	Mosjøen By	6	-	1	-	1	-	2	-	-	-	-	2	-
	Bygder	11	1	3	1	3	-	2	1	-	-	-	-	-
	Ranen	34	8	5	4	2	4	2	-	-	1	4	2	2
	Lurø	26	2	4	3	3	3	1	1	-	3	4	2	-
	Gildeskaal	11	-	-	-	1	2	-	1	1	3	3	-	-
	Bødø:													
	Bødø By	21	3	2	-	-	1	4	2	-	2	-	4	3
	Bodin	2	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
	Folden	20	2	5	3	1	-	-	-	-	1	4	2	2
	Skjerstad	17	3	3	1	4	1	2	2	-	-	1	-	-
	Steigen	9	1	3	-	1	1	1	-	-	1	-	-	1
	Hammerø	3	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-
	Lødingen	14	1	-	-	3	4	2	1	2	-	-	-	1
	Ofoten:													
	Narvik By	9	1	-	1	-	4	3	-	-	-	-	-	-
	Bygder	11	3	1	-	1	2	-	-	-	-	3	-	1
	Flakstad	4	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
	Buksnes	36	5	2	2	1	2	4	4	1	1	2	5	7
	Østlofoten	10	-	-	-	1	-	2	2	-	1	-	4	-
	Hadsel	31	3	3	1	5	10	2	3	-	-	1	-	3
	Sortland	7	1	1	-	2	-	1	-	-	-	-	2	-
	Under Lofotfisket	22	-	5	13	4	-	-	-	-	-	-	-	-
XIX.	Trondenes	45	8	3	4	3	5	5	10	1	-	-	2	4
	Ibbestad	23	2	4	-	1	6	1	3	1	-	3	2	-
	Tranø	5	-	-	-	2	1	1	-	-	-	-	-	1
	Berg	3	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	-	-
	Lenviken	5	-	-	-	2	1	-	-	-	-	2	-	-
	Maalselven	6	-	1	-	2	1	-	1	-	-	-	-	1
	Balsfjorden	9	4	2	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tromsø:													
	Tromsø By	24	2	2	4	3	4	2	2	1	1	1	1	1
	Bygder	4	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	2	-
	Lyngen	12	-	2	2	1	3	1	1	-	1	1	-	-
	Skjervø	5	2	-	-	1	1	-	1	-	-	1	-	-

h. Lungebetændelse (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
XX.	Alten.....	11	2	-	2	1	2	1	-	-	1	-	1	1
	Loppen	3	-	-	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-
	Hammerfest:													
	Hammerfest By	14	-	2	1	4	1	2	-	-	1	1	1	1
	Bygder	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Maasø	7	3	1	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-
	Kistrand	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Lebesby	5	1	-	-	1	-	-	1	1	-	-	1	-
	Tanen	9	1	1	5	-	-	-	-	1	1	-	-	-
	Varde:													
	Varde By.....	15	1	-	2	1	3	2	1	-	1	1	2	1
	Bygder	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-
	Vadsø:													
	Vadsø By	16	3	2	2	-	2	1	1	-	2	3	-	-
	Bygder	14	1	1	-	3	1	-	3	-	-	4	1	-
	Sydvaranger	11	-	-	1	7	2	-	-	-	-	-	-	1

i. Influenza.

I.	Kristiania	329	52	113	39	25	7	-	1	2	10	2	17	61
II.	Aker	111	8	17	44	17	6	3	1	-	-	1	4	10
	Ullensaker	187	34	44	44	27	10	1	-	-	1	6	6	14
	Høland	20	6	6	3	2	1	-	-	-	-	-	1	1
	Follo:													
	Drobak By	32	7	6	4	6	5	2	-	-	-	-	1	1
	Son og Hølen Byer..	3	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Bygder	107	17	17	12	14	6	6	7	4	3	-	7	14
III.	Eidsberg	12	-	-	1	2	3	3	1	1	-	-	-	1
	Moss:													
	Moss By	80	13	25	13	13	4	-	2	1	-	2	4	3
	Bygder	12	1	3	1	3	-	-	1	-	2	-	1	-
	Sarpsborg:													
	Sarpsborg By	217	29	48	34	15	7	37	3	2	8	7	10	17
	Fredrikstad By ...	20	3	6	2	1	-	-	-	-	-	-	2	6
	Bygder	122	27	18	20	21	10	8	3	3	-	10	-	2
	Hvaler:													
	Fredrikshald By....	186	43	35	42	28	7	1	-	-	4	2	8	16
	Bygder	95	14	17	14	5	4	3	5	1	5	6	9	12
IV.	Drammens Stadsfysikat	319	25	55	74	37	19	9	6	13	13	15	20	33
	Drammens Distrikt...	49	-	4	12	3	15	6	1	1	-	4	1	2
	Ringerike:													
	Hønefoss By	35	9	1	7	6	4	8	-	-	-	-	-	-
	Bygder	101	28	13	17	5	10	18	1	1	-	-	1	7
	Modum	249	20	23	57	49	42	16	6	2	2	2	6	24
	Nes	50	1	5	-	12	16	4	-	1	2	7	-	2
	Aal	4	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	2	-
	Sandsvær:													
	Kongsberg By	100	6	5	27	32	3	1	1	1	6	5	5	8
	Bygder	72	7	9	12	12	7	2	1	4	6	2	6	4
	Rollag	20	2	-	5	2	5	1	-	-	1	2	-	2

i. Influenza (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
V.	Tønsberg:													
	Tønsberg By.....	94	-	31	34	-	3	3	4	1	-	2	4	12
	Horten By.....	190	1	77	94	13	2	2	-	-	-	-	-	1
	Bygder.....	134	9	24	38	26	7	2	3	-	4	4	2	15
	Hof:													
	Holmestrand By....	4	-	1	1	-	-	1	-	1	-	-	-	-
	Svelviken By.....	16	2	2	-	1	1	-	1	1	1	4	-	3
	Bygder.....	84	17	10	14	8	10	6	4	2	3	9	-	1
	Larvik:													
	Larvik By.....	33	7	2	10	2	2	-	-	-	5	3	2	-
	Sandefjord By....	28	-	4	9	7	3	1	3	-	-	-	-	1
	Bygder.....	28	2	6	4	6	2	2	1	-	1	-	1	3
VI.	Soler og Odalen:													
	Kongsvinger By...	8	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder.....	31	5	10	6	3	-	-	-	-	-	-	4	3
	Hedemarken:													
	Hamar By.....	23	-	12	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder.....	176	18	33	24	21	20	9	13	2	5	9	9	13
	Søndre Østerdalen...	50	13	8	6	3	5	3	5	-	2	-	-	5
	Trysil.....	109	40	29	26	10	3	1	-	-	-	-	-	-
	Rendalen.....	21	3	4	4	7	1	-	2	-	-	-	-	-
	Tønsset.....	86	17	7	15	21	12	3	-	-	-	-	4	7
VII.	Hadeland og Land...	168	26	34	34	32	1	6	1	-	2	5	9	18
	Søndre Valdres.....	8	1	3	-	2	-	1	-	-	-	-	-	1
	Nordre Valdres.....	5	-	-	-	3	2	-	-	-	-	-	-	-
	Toten:													
	Gjøvik By.....	83	5	8	10	13	19	5	4	-	2	2	5	10
	Bygder.....	145	19	29	25	13	10	6	1	3	7	2	17	13
	Faaberg:													
	Bygder.....	26	4	5	7	5	-	1	-	1	1	-	-	2
VIII.	Skien:													
	Skien By.....	59	8	10	5	15	2	10	1	-	-	-	-	8
	Porsgrund By.....	188	14	18	28	52	20	1	1	3	5	5	22	19
	Brevik By.....	17	1	8	4	-	2	-	-	-	-	1	-	1
	Bygder.....	105	7	11	8	20	31	-	3	-	2	-	16	7
	Kragerø:													
	Langesund By.....	30	6	9	5	3	1	-	3	1	-	-	1	1
	Stathelle By.....	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder.....	25	-	3	13	5	-	1	-	-	-	-	-	3
	Hollen.....	4	-	-	1	-	3	-	-	-	-	-	-	-
	Sauland.....	59	3	-	18	5	29	2	1	-	-	-	1	-
	Kviteseld.....	30	4	3	6	7	2	5	-	-	-	-	3	-
	Laardal.....	19	2	2	2	5	2	2	2	1	-	-	1	-
	Tinn.....	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
IX.	Østre Nedenes:													
	Østerriser By.....	92	12	41	27	3	-	-	1	-	-	-	2	6
	Tvedestrand By....	36	5	18	4	5	1	-	-	-	-	-	-	3
	Bygder.....	206	35	42	56	35	14	10	1	1	2	1	5	4
	Vestre Nedenes:													
	Arendal By.....	318	129	107	33	9	9	7	4	1	2	1	3	13
	Grimstad By.....	157	46	43	27	14	3	-	-	-	-	-	12	12
	Lillesand By.....	24	1	1	13	6	-	1	1	1	-	-	-	-
	Bygder.....	494	91	118	97	80	44	12	5	2	5	11	19	10

i. Influenza (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
	Aamli	16	-	5	6	2	-	-	3	-	-	-	-	-
	Evje	20	2	1	5	1	2	1	5	-	2	1	-	-
	Sætersdalen	10	1	1	2	1	4	-	1	-	-	-	-	-
X.	Kristiansands Stadsfys.	88	13	35	-	34	5	-	-	1	-	-	-	-
	Oddernes:													
	Mandal By	38	-	-	23	15	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	78	2	9	45	13	8	-	-	-	-	-	1	-
	Undal	10	-	-	3	3	2	2	-	-	-	-	-	-
	Lyngdal	34	3	2	7	7	6	3	-	-	1	3	2	-
	Vanse:													
	Farsund By	17	-	11	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	56	-	27	24	4	1	-	-	-	-	-	-	-
	Flekkefjord:													
	Flekkefjord By	86	5	7	9	13	16	3	-	2	-	4	6	21
	Bygder	67	3	7	16	12	10	9	4	1	2	1	1	1
XI.	Sogndal:													
	Sogndal By	4	-	2	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Bygder	95	9	15	12	6	13	3	25	3	-	2	4	3
	Egersund:													
	Egersund By	63	8	28	22	3	2	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	50	8	18	19	3	2	-	-	-	-	-	-	-
	Sandnes:													
	Sandnes By	35	2	14	8	2	-	-	-	-	-	-	6	3
	Bygder	70	14	24	11	6	8	1	-	-	-	2	4	-
	Stavanger Stadsfysikat.	832	445	236	72	26	6	10	1	2	7	4	10	13
	Stavanger Distrikt ...	11	2	3	4	1	1	-	-	-	-	-	-	-
	Finnø	4	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Sand	22	-	14	6	1	-	-	-	-	-	1	-	-
	Karmøen:													
	Skudeneshavn By ..	45	-	41	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	13	-	2	8	3	-	-	-	-	-	-	-	-
	Haugesund:													
	Haugesund By	329	37	170	72	4	2	2	1	1	-	9	14	17
	Bygder	15	3	6	2	2	-	-	-	-	-	-	1	1
XII.	Sveen	7	-	4	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Indre Søndhordland ..	20	2	7	2	5	-	4	-	-	-	-	-	-
	Tysnes	19	-	8	10	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Indre Hardanger	30	2	3	10	4	2	3	2	-	-	1	2	1
	Ytre Hardanger	27	2	13	3	-	2	1	1	-	4	1	-	-
	Voss	33	4	17	4	3	-	-	2	-	-	-	2	1
	Søndre Midthordland	93	29	37	16	5	6	-	-	-	-	-	-	-
	Nordre Midthordland	13	1	4	3	2	1	1	1	-	-	-	-	-
	Osterøen	78	11	43	14	1	-	4	2	-	-	2	-	1
	Alversund	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Lindaas	27	7	2	11	3	2	-	1	-	-	-	-	1
XIII.	Bergen	1964	1325	402	80	38	13	19	5	3	8	11	15	45
XIV.	Lærdal	148	9	39	11	24	8	5	10	10	9	11	7	5
	Lyster	19	3	14	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Sogndal	61	-	15	18	6	11	2	7	-	1	-	-	1
	Vik	45	1	13	10	9	4	-	-	-	-	-	5	3

i. Influenza (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
XV.	Gulen	7	2	1	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kirkebo	20	1	19	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ytre Søndfjord	31	2	7	10	3	4	-	3	-	-	1	-	1
	Indre Søndfjord	13	-	6	2	1	-	1	1	-	-	-	-	2
	Kinn:													
	Flørø By	33	8	1	7	2	-	2	2	1	-	2	2	6
	Bygder	214	9	29	123	16	12	7	5	2	1	1	2	7
	Ytre Nordfjord	31	8	7	13	-	1	-	2	-	-	-	-	-
	Gloppen	3	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
	Indviken	27	3	2	1	5	11	2	-	-	-	-	3	-
	Vestre Søndmør	60	12	9	12	5	3	2	4	3	4	-	1	4
	Indre Søndmør	84	7	17	31	8	8	5	3	3	1	-	1	-
	Østre Søndmør	5	-	-	2	1	1	1	-	-	-	-	-	-
	Ørskog	103	6	20	53	9	9	4	-	-	-	2	-	-
	Nordre Søndmør:													
	Aalesund By	157	30	49	31	9	3	-	-	-	-	9	10	16
	Bygder	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	5	5
	Ytre Romsdal:													
	Molde By	79	4	10	44	15	4	1	-	-	-	-	-	1
	Bygder	80	1	20	28	23	6	1	1	-	-	-	-	-
	Indre Romsdal	18	-	-	-	10	5	1	-	-	-	-	-	2
XVI.	Søndre Nordmør:													
	Kristiansund By ..	783	483	179	64	19	4	-	-	3	-	-	-	31
	Bygder	33	4	14	5	6	2	1	-	-	-	-	1	-
	Sundalen	53	31	7	5	-	2	2	1	-	1	1	1	2
	Surendalen	31	6	10	3	-	2	5	5	-	-	-	-	-
	Nordre Nordmør	36	6	6	9	3	3	3	1	-	1	1	1	2
	Trondhjems Stadsfysik.	115	-	83	31	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Strinden	3	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	1	-
	Selbu	5	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Røros	266	25	88	112	11	5	1	2	-	3	-	2	17
	Guldalen	14	8	-	4	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Opdal	15	1	4	1	4	-	-	-	-	-	-	4	1
XVII.	Orkedalen	117	24	17	15	6	18	10	5	2	4	3	4	9
	Hitteren	45	6	12	14	10	2	-	1	-	-	-	-	-
	Ytre Fosen	100	6	6	16	23	20	6	6	1	1	-	8	7
	Indre Fosen	3	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-
	Nordre Fosen	60	6	2	2	6	13	8	1	1	1	11	4	5
	Stjørdalen	9	-	1	2	4	-	2	-	-	-	-	-	-
	Frosten	24	2	1	2	3	2	1	1	2	3	1	3	3
	Levanger:													
	Levanger By	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	32	3	7	4	7	2	1	1	1	-	2	-	4
XVIII.	Inderøen	43	6	11	15	3	2	2	-	-	-	2	-	2
	Stenkjær:													
	Stenkjær By	43	1	4	5	2	9	5	-	1	-	1	2	13
	Bygder	77	8	8	5	8	13	4	1	2	5	12	6	5
	Grong	33	2	-	6	7	8	5	2	1	-	-	-	2
	Namsos:													
	Namsos By	38	-	6	21	9	2	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	29	-	1	1	8	17	2	-	-	-	-	-	-
	Fosnes	34	5	9	4	5	7	1	-	-	-	-	1	2
	Vikten	18	-	3	1	-	2	1	6	2	1	1	-	1

FOREKOMSTEN

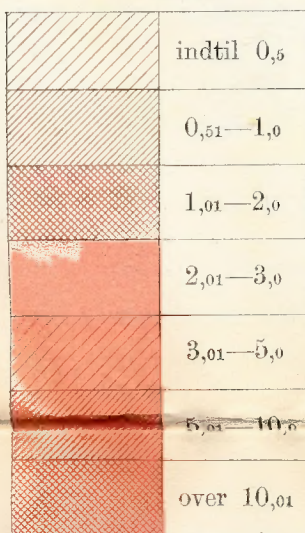
AF

TYFOIDFEBER

I NORGE

I 1903.

Antal Tilfælde pr.
1000 Indbyggere.

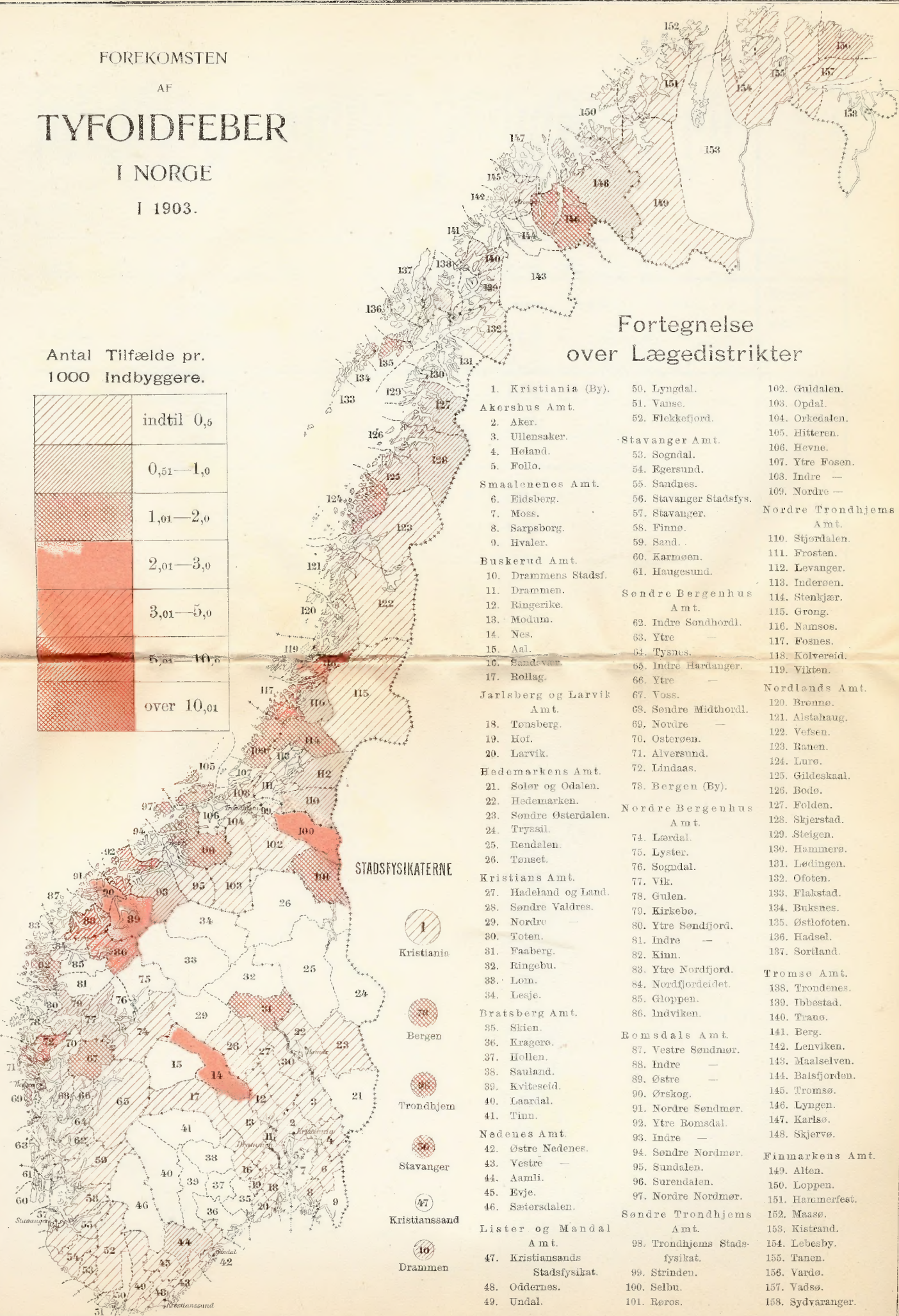

Fortegnelse over Lægedistrikter

1. Kristiania (By).	50. Lyngdal.	102. Guldalen.
Akershus Amt.	51. Vansø.	103. Opdal.
2. Aker.	52. Flekkefjord.	104. Orkedalen.
3. Ullensaker.	Stavanger Amt.	105. Hitteren.
4. Holand.	53. Sogndal.	106. Hevne.
5. Follo.	54. Egersund.	107. Ytre Fosen.
Smaalenenes Amt.	55. Sandnes.	108. Indre —
6. Eidsberg.	56. Stavanger Stadsfys.	109. Nordre —
7. Moss.	57. Stavanger.	Nordre Trondhjems
8. Sarpsborg.	58. Finne.	Amt.
9. Hvaler.	59. Sand.	110. Stjørdalen.
Buskerud Amt.	60. Karmøen.	111. Frosten.
10. Drammens Stadsf.	61. Haugesund.	112. Levanger.
11. Drammen.	Søndre Bergenhus	113. Inderoen.
12. Ringerike.	Amt.	114. Stenkjær.
13. Modum.	62. Indre Søndhordl.	115. Grong.
14. Nes.	63. Ytre —	116. Namsos.
15. Aal.	64. Tysnes.	117. Fosnes.
16. Sandsvann.	65. Indre Hardanger.	118. Kolvereid.
17. Rollag.	66. Ytre —	119. Vikten.
Jarlsberg og Larvik	67. Voss.	Nordlands Amt.
Amt.	68. Søndre Midthordl.	120. Brønnø.
18. Tønsberg.	69. Nordre —	121. Alstahaug.
19. Hof.	70. Østerøen.	122. Vefsen.
20. Larvik.	71. Alversund.	123. Ranen.
Hedemarkens Amt.	72. Lindsaas.	124. Luro.
21. Soler og Odalen.	73. Bergen (By).	125. Gildeskaal.
22. Hedemarken.	Nordre Bergenhus	126. Bodø.
23. Søndre Østerdalen.	Amt.	127. Folden.
24. Trysil.	74. Lærdal.	128. Skjerstad.
25. Rendalen.	75. Lyster.	129. Steigen.
26. Tønsset.	76. Sogndal.	130. Hæmmersø.
Kristians Amt.	77. Vik.	131. Ledingen.
27. Hadeland og Land.	78. Gulen.	132. Ofoten.
28. Søndre Valdres.	79. Kirkebo.	133. Flakstad.
29. Nordre —	80. Ytre Søndfjord.	134. Bukenes.
30. Toten.	81. Indre —	135. Østlofoten.
31. Faaberg.	82. Kinn.	136. Hadsel.
32. Ringebu.	83. Ytre Nordfjord.	137. Sordland.
33. Lom.	84. Nordfjordeidet.	Tromsø Amt.
34. Lesje.	85. Gjøppen.	138. Trondenes.
Bratsberg Amt.	86. Indviken.	139. Tjøstetad.
35. Skien.	Romsdals Amt.	140. Tranø.
36. Kragere.	87. Vestre Søndmør.	141. Berg.
37. Hollen.	88. Indre —	142. Lenviken.
38. Sauland.	89. Østre —	143. Maalselven.
39. Kvitesøid.	90. Ørskog.	144. Balsfjorden.
40. Laardal.	91. Nordre Søndmør.	145. Tromsø.
41. Tinn.	92. Ytre Romsdal.	146. Lyngen.
Nedenes Amt.	93. Indre —	147. Karlso.
42. Østre Nedenes.	94. Søndre Nordmør.	148. Skjerve.
43. Vestre —	95. Sundalen.	Finmarkens Amt.
44. Aamli.	96. Surendalen.	149. Alten.
45. Evje.	97. Nordre Nordmør.	150. Loppén.
46. Sætersdalen.	Søndre Trondhjems	151. Hammerfest.
Lister og Mandal	Amt.	152. Maass.
47. Kristiansands	98. Trondhjems Stads-	153. Kistrand.
Stadsfysikat.	fysikat.	154. Lebesby.
48. Oddernes.	99. Strinden.	155. Tanen.
49. Undal.	100. Selbu.	156. Vardø.
	101. Røros.	157. Vadsø.
		158. Sydvaranger.

STADSFYSIKATERNE

	Kristiania
	Bergen
	Trondhjem
	Stavanger
	Kristiansund
	Drammen

FOREKOMSTEN

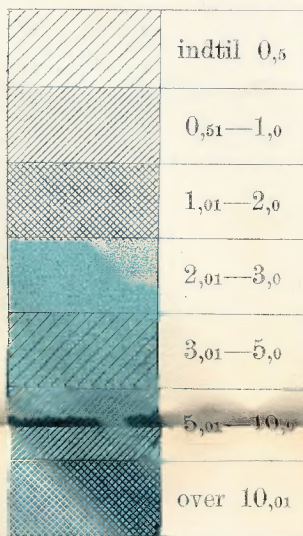
AF

DIFTERI

I NORGE

I 1903.

Antal Tilfælde pr.
1000 Indbyggere.

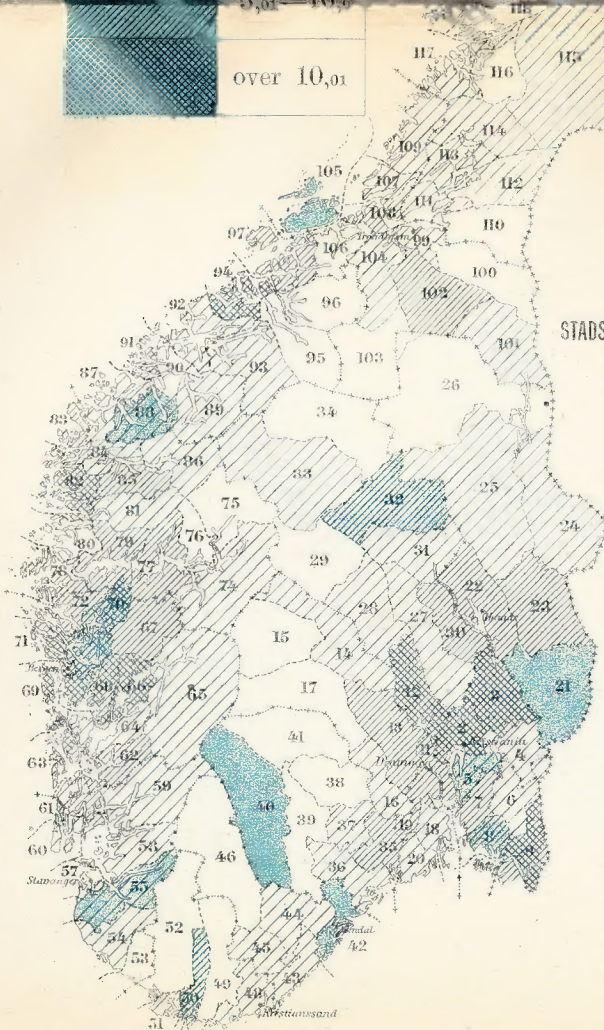

Fortegnelse over Lægedistrikter

1. Kristiania (By).
- Akershus Amt.
2. Aker.
3. Ullensaker.
4. Høland.
5. Follo.
- Smaalenenes Amt.
6. Eidsberg.
7. Moss.
8. Sarpsborg.
9. Hvaler.
- Buskerud Amt.
10. Drammens Stadsf.
11. Drammen.
12. Ringerike.
13. Modum.
14. Nes.
15. Lillehammer.
16. Gjøvik.
17. Rømløse.
- Jarlsberg og Larvik Amt.
18. Tønsberg.
19. Hof.
20. Larvik.
- Hedemarkens Amt.
21. Soler og Odalen.
22. Hedemarken.
23. Søndre Østfold.
24. Trysil.
25. Rendalen.
26. Tønsset.
- Kristians Amt.
27. Hadeland og Land.
28. Søndre Valdres.
29. Nordre —
30. Toten.
31. Faaberg.
32. Ringebu.
33. Lom.
34. Lesjö.
- Bratsberg Amt.
35. Skien.
36. Kragene.
37. Hollen.
38. Sauiland.
39. Kvitesøid.
40. Laardal.
41. Tinn.
- Nedenes Amt.
42. Østre Nedenes.
43. Vestre —
44. Aamli.
45. Evje.
46. Setersdalen.
- Lister og Mandal Amt.
47. Kristiansands Stadsfysikat.
48. Oddernes.
49. Undal.
50. Lyngdal.
51. Væse.
52. Flekkefjord.
- Stavanger Amt.
53. Sogndal.
54. Egersund.
55. Sandnes.
56. Stavanger Stadsfys.
57. Stavanger.
58. Finnø.
59. Sand.
60. Karmøen.
61. Haugesund.
- Søndre Bergenhus Amt.
62. Indre Søndhordl.
63. Ytre —
64. Hordaland.
65. Ytre Hordaland.
66. Ytre —
67. Voss.
68. Søndre Midthordl.
69. Nordre —
70. Østensen.
71. Alversund.
72. Lindås.
73. Bergen (By).
- Nordre Bergenhus Amt.
74. Lærdal.
75. Lyster.
76. Sogndal.
77. Vik.
78. Gulen.
79. Kirkebo.
80. Ytre Søndfjord.
81. Indre —
82. Kinn.
83. Ytre Nordfjord.
84. Nordfjordeidet.
85. Gloppen.
86. Indviken.
- Romsdals Amt.
87. Vestre Søndmar.
88. Indre —
89. Østre —
90. Ørskog.
91. Nordre Søndmar.
92. Ytre Romsdal.
93. Indre —
94. Søndre Nordmar.
95. Sundalen.
96. Surendalen.
97. Nordre Nordmar.
- Søndre Trondhjems Amt.
98. Trondhjems Stadsfysikat.
99. Strinden.
100. Selbu.
101. Røros.
102. Guldalen.
103. Opdal.
104. Orkedalen.
105. Hitteren.
106. Hevne.
107. Ytre Fosen.
108. Indre —
109. Nordre —
- Nordre Trondhjems Amt.
110. Stjørdalen.
111. Frosten.
112. Levanger.
113. Indereen.
114. Stenkjær.
115. Grong.
116. Namsos.
117. Fauske.
118. Verdal.
119. Vikten.
- Nordlands Amt.
120. Brønnø.
121. Alstahaug.
122. Vefsen.
123. Ranen.
124. Lura.
125. Gildeskaal.
126. Bodo.
127. Folaen.
128. Skjerstad.
129. Steigen.
130. Hammerø.
131. Ledingen.
132. Ofoten.
133. Flakstad.
134. Buksnes.
135. Østloften.
136. Hadsel.
137. Sortland.
- Tromsø Amt.
138. Trondenes.
139. Ibbestad.
140. Tranø.
141. Berg.
142. Lenviken.
143. Maalselven.
144. Balsfjorden.
145. Tromsø.
146. Lyngen.
147. Karleø.
148. Skjervø.
- Finmarkens Amt.
149. Alten.
150. Ioppen.
151. Hammerfest.
152. Maasø.
153. Kistrand.
154. Lebesby.
155. Tanen.
156. Vardø.
157. Vadsø.
158. Sydvaranger.

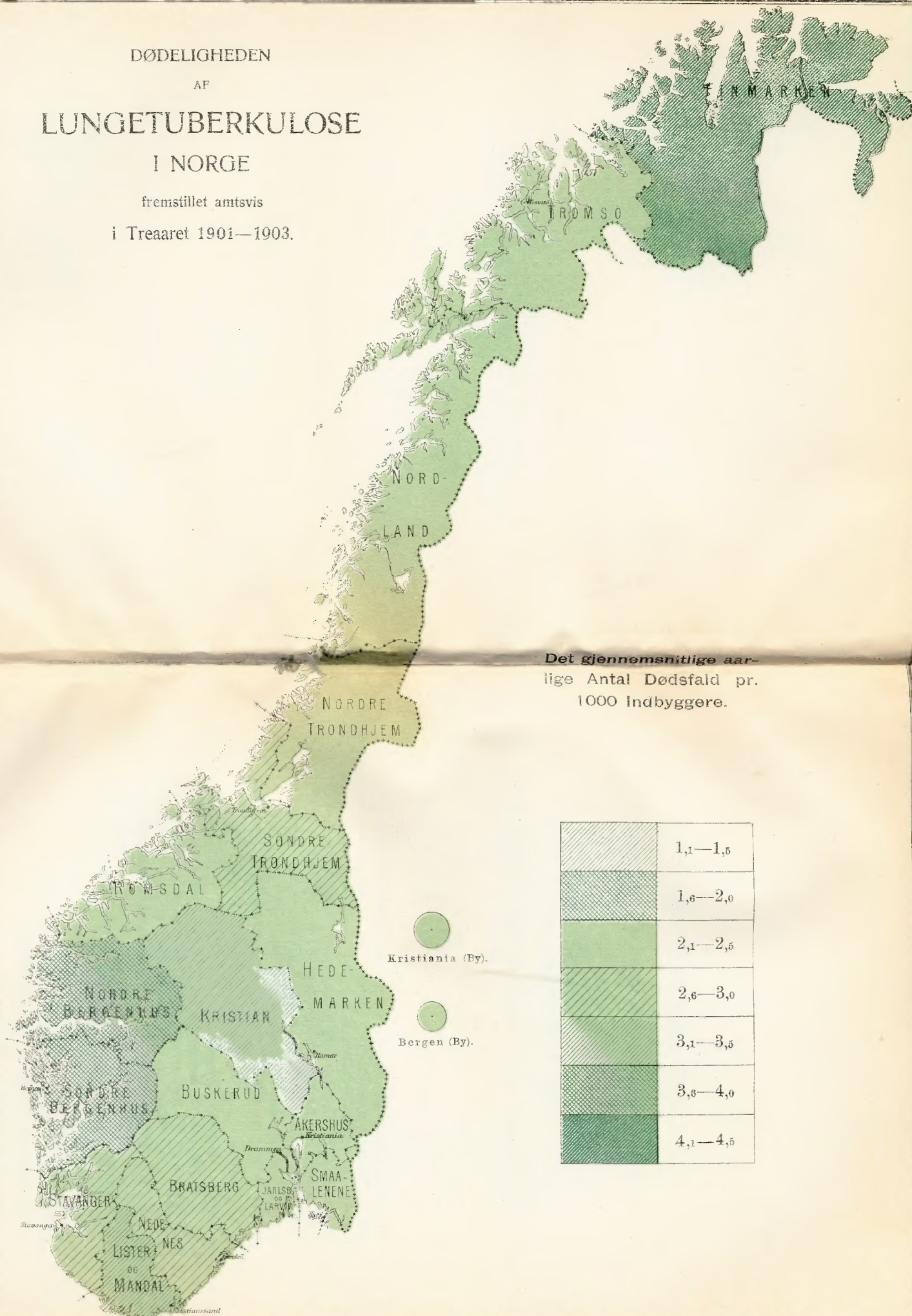
STADSFYSIKATERNE

- Kristiania
- Bergen
- Trondhjems
- Stavanger
- Kristianssand
- Drammen

DØDELIGHEDEN
AF
LUNGETUBERKULOSE
I NORGE

fremstillet amtsvis
i Treaaret 1901—1903.

B. Beretninger

for de enkelte civile Overøvrighedsdistrikter.

I. Kristiania By

med et Fladeindhold af 16,55 km.² havde ved den kommunale Folketælling den 31te December 1902 en Folkemængde af 225 709 hjemmehørende Indbyggere. Ved Folketællingen af 31te December 1903 udgjorde Folkemængden 223 649, altsaa en Tilbagegang af 2 060 Personer. Ifølge Kristiania Sundhedskommissions Aarsberetning udgjorde Overskuddet af Fødte over Døde 3 638. Af Byens Befolkning maa der saaledes i Aarets Løb være udflyttet eller udvandret ca. 5 700 Personer.

Sundhedstilstanden var ifølge Sundhedskommissionens Aarsberetning fremdeles usædvanlig god. Af epidemiske Sygdomme opgaves et mindre Antal end i noget andet Aar siden 1879. Den ved Udgangen af 1902 herskende Mæslingeepidemi standsede i Aarets Begyndelse; ligesaa viser Kighoste en betydelig Aftagen. Difteri (Croup) tog derimod adskilligt Opsving, ligesaa er Tallet for den akute Diarré voxet noget fra Aaret forud. Børnekopper forekom heller ikke dette Aar. Det samlede Antal af anmeldte epidemiske Sygdomstilfælde var 18 692 med 952 Dødsfald mod henholdsvis 21 218 og 944 i 1902 og 27 887 med 1 053 i 1901.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde efter de af det statistiske Centralbureau udgivne Tabeller over Folkemængdens Bevægelse 3 461, og Dødeligheden 15,1 pro mille af Byens tilstedeværende beregnede Middelfolkemængde (229 600). Aaret forud var den 14,7 pro mille.

Til Sundhedskommissionen indkom Anmeldelser om 3 289 Dødsfald, indtrufne inden Byens Grændser.

De opgivne Dødsfald fordeler sig saaledes paa de forskellige Maaneder:

Januar	407	Mai	253	September	249
Februar	288	Juni	257	Oktober	222
Marts	323	Juli	253	November	244
April	298	August	219	December	276

Dødsfaldenes Fordeling paa de forskellige Sogne og Dødeligheden inden disse i Forhold til den hjemmehørende Folkemængde ved Aarets Udgang sees af følgende Tabel:

Dødeligheden i Byens 15 Sogne.

Sogne.	Flade- indhold i km. ²	Hjemme- herende Folke- mængde 31te December 1903.	Til Sund- hedskom- missionen anmeldte Dødsfald.	Dødeligheds- forhold pro mille.
Vor Frelzers.....	0,77	9 861	140	14,20
Johannes	0,63	14 144	220	15,55
Trefoldigheds	1,00	17 508	227	12,97
Frogners	0,48	12 776	187	14,64
Uranienborgs	1,69	14 001	115	8,21
Fagerborgs	0,95	12 446	142	11,41
Gamle Akers	0,77	12 580	186	14,78
Jakobs.....	1,83	19 786	251	12,68
Sagenes.....	2,34	16 079	263	16,36
Paulus.....	0,50	21 177	300	14,17
Petrus.....	1,34	20 039	385	19,02
Grønlands	0,63	20 447	311	15,21
Kampens	0,68	15 634	248	15,86
Oslo	1,68	7 148	117	16,37
Vaalerengens	0,70	10 023	197	19,65
Samtlige Sogne	¹⁾ 15,9	223 649	3 289	14,70

¹⁾ Hertil kommer Akershus Fæstnings Omraade (0,3 km.²) og det af Ferskvand bedækkede Areal (ca. 0,3 km.²).

Nedenstaaende Tabel giver en Oversigt over Dødeligheden i Forhold (pro mille) til Folkemængden ved Aarets Udgang i 1860—1903. De til Sundhedskommissionen indkomne Opgaver over indtrufne Dødsfald er lagt til Grund for Beregningen.

Aar.	Folkem. 31te De- cember. ¹⁾	Dødelig- hed pro mille.	Aar.	Folkem. 31te De- cember.	Dødelig- hed pro mille.	Aar.	Folkem. 31te De- cember.	Dødelig- hed pro mille.
1860—64	—	24,21	1888	138 319	22,17	1896	192 141	17,74
1865—69	—	22,00	1889	143 347	21,08	1897	203 337	15,73
1870—74	—	20,61	1890	151 130	20,06	1898	221 255	15,72
1875—79	—	19,95	1891	156 535	19,20	1899	226 423	17,42
1880—84	—	18,92	1892	161 151	18,94	1900	227 626	15,71
1885	130 790	20,57	1893	167 588	16,99	1901	224 909	15,28
1886	134 036	20,30	1894	174 717	18,33	1902	225 709	14,29
1887	135 615	23,74	1895	182 856	16,35	1903	223 649	14,71

¹⁾ Folkemængden var ved Aarets Slutning efter Beregning i 1860 53 435 og i 1864 56 253, efter Tælling i 1869 64 935, i 1874 75 042, i 1879 116 801 og i 1884 128 300.

Til Oversigt over de **epidemiske Sygdomme** hidsættes paa næste Side en Tabel, der er udarbejdet efter de af Lægerne og fra Sygehusene indsendte Opgaver.

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.													
Tyfoidefeber	43	5	43	2	-	1	-	-	3	4	5	10	3	8	7
Skarlagensfeber	388	18	388	18	17	61	25	28	29	37	41	41	36	30	25
Mæslinger	326	88	326	250	28	9	6	6	4	2	7	4	1	9	-
Difteri (Croup)	1543	98	1543	166	106	172	140	147	251	114	136	93	90	69	59
Barsel-feber	23	18	23	1	2	3	1	3	3	2	1	1	2	3	1
Pyæmi, Septhæmi	26	26	26	3	2	6	3	2	1	5	1	-	1	1	1
Rosen	156	20	156	16	22	13	15	17	15	12	6	10	13	10	7
Røde Hunde	88	-	88	8	15	6	8	21	13	8	-	3	1	1	4
Vandkopper	253	-	253	33	31	32	30	17	24	13	6	16	17	24	10
Kusma	134	-	134	10	27	41	8	11	2	2	-	-	7	12	14
Kighoste	192	23	192	77	35	26	10	17	7	3	10	3	-	4	-
Akute Katarrer i Aandedrætsorg.	9684	217	9684	1622	1293	882	763	708	528	271	256	509	468	1085	1299
Influenza	329	5	329	52	113	39	25	7	-	1	2	10	2	17	61
Lungebetændelse	944	220	944	106	117	85	78	116	77	56	33	51	45	101	79
Pleurit	249	17	249	26	27	19	22	31	14	12	14	16	21	29	18
Gigtfeber	297	12	297	43	34	26	29	20	21	20	19	23	17	31	14
Koldfeber	2	-	2	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	4010	180	4010	351	312	325	356	305	382	301	463	468	260	277	210
Pemfigus (hos Nyfødte)	5	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	18692	952	18687	2784	2181	1747	1519	1456	1374	863	1000	1259	984	1711	1809

Alder og Kjøen for de af Tyfoidfeber, Skarlagensfeber og Difteri (Croup) Angrebne og Døde.

	Tyfoidfeber.							Skarlagensfeber.							Difteri (Croup).						
	Angrebne.			Døde.			Procent.	Angrebne.			Døde.			Procent.	Angrebne.			Døde.			Procent.
	Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.		Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.		Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.	
1ste Halvaar . . .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	2	6	1	-	1	16,66
2det — . . .	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	15	16	31	3	2	5	16,13
2— 3 Aar . . .	1	-	1	-	-	-	-	32	14	46	5	3	8	17,39	86	72	158	14	13	27	17,09
4— 5 — . . .	-	-	-	-	-	-	-	40	42	82	1	-	1	1,22	98	99	197	13	9	22	11,16
6—10 — . . .	2	2	4	-	-	-	-	97	89	186	4	4	8	4,30	226	255	481	13	13	26	5,40
11—15 — . . .	1	1	2	-	-	-	-	19	21	40	1	-	1	2,50	157	152	309	4	5	9	2,91
16—20 — . . .	3	3	6	-	-	-	-	5	15	20	-	-	-	-	27	78	105	2	2	4	3,81
21—25 — . . .	2	3	5	-	1	1	20,00	3	6	9	-	-	-	-	12	71	83	-	2	2	2,41
26—30 — . . .	5	3	8	-	-	-	-	1	1	2	-	-	-	-	16	38	54	-	1	1	1,85
31—40 — . . .	6	2	8	2	-	2	25,00	1	1	2	-	-	-	-	28	54	82	1	-	1	1,10
41—50 — . . .	1	6	7	-	1	1	14,29	-	-	-	-	-	-	-	4	22	26	-	-	-	-
Over 50 Aar . . .	2	-	2	1	-	1	50,00	-	-	-	-	-	-	-	5	6	11	-	-	-	-
Tilsammen	23	20	43	3	2	5	11,63	198	190	388	11	7	18	4,64	678	865	1543	51	47	98	6,35

Tabellen paa foregaaende Side indeholder Opgaver over Alder og Kjøen for Angrebne og Døde af Tyfoidfeber, Skarlagensfeber og Difteri (Croup).

Af **Tyfoidfeber** anmeldtes 43 Tilfælde mod 42 i 1902. Sygdommen optraadte i næsten alle Byens Sogne. Det største Antal Angrebne viser Grønlands Sogn; hvorfra 12 anmeldtes. 6 af disse var fra en Gaard paa Enerhaugen, hvor det opdagedes, at Udløbsaabningen paa Stigerøret i en frostfri Vandpost stod lavere end Kloakindholdets Niveau. Dette Forhold blev strax rettet paa. Da enkelte Tilfælde fremdeles forekom i Gaarden ogsaa ind i 1904, skyldtes Smitteudbredelse maaske ikke Vandposten alene. Som vanlig viste Høstmaanederne de fleste Angrebne. 5 Dødsfald indtraf. Med Hensyn til Nyttens af Vidals Reaktion for den offentlige Modarbejdelse af Tyfoidfeber anføres det, at den i det Store og Hele er tvivlsom, idet én Gangs negativt Udfald af Reaktionen jo ikke er bevisende mod Tyfoidfeber. Det ligger da nær i saa Tilfælde at søge en anden Diagnose, og det kan da hælde, hvad der ogsaa virkelig er skeet, at Tyfoidfebersyge forpleies i sit Hjem, uden at nogensomhelst Forsigtighedsregler tages. Naar hertil kommer, at Reaktionen i enkelte Tilfælde af sikker Nervefeber under Sygdommens hele Forløb giver negativt Resultat, svækkes derved yderligere dens Betydning som Led i den offentlige Profylaxe.

Af **Skarlagensfeber** anmeldtes ialt 388 Tilfælde og 18 Dødsfald mod henholdsvis 313 og 8 Aaret forud. Den forekom gjennem alle Aarets Maaneder; de fleste Angrebne viser Marts (61), dernæst August og September (41 i hver). Samtlige Døde var i Alderen mellem 2 og 15 Aar. De østlige Sogne: Paulus, Petrus og Grønland viser det største Antal Anmeldte, medens Oslo, ligesom de 2 foregaaende Aar, har det laveste Tal. 15 af de Syge afsondredes i sine Hjem, 1 døde, forinden Indlæggelse kunde ske, og hos 2 erkjendtes ikke Sygdommen, før den var afløben; alle de øvrige indlagdes i Sygehus.

Mæslinger, som herskede epidemisk mod Slutningen af Aaret forud, standsede ved Januar Maanedes Udgang som Epidemi; ganske faa Tilfælde anmeldtes dog fremdeles hele Aaret igjennem. Af de ialt anmeldte 326 Angrebne falder 250 paa Januar. Som Døde opføres 88, af hvilke 83 var Børn under 5 Aar. Det overveende Antal af disse Dødsfald skyldes dog Eftersygdomme, og viser derfor ikke nogen særdeles Ondartethed af Epidemien.

Difteri (Croup) viser en betydelig Forøgelse i de Angrebnes Antal mod Aaret forud, idet der ialt anmeldtes 1543 Tilfælde med 98 Dødsfald mod henholdsvis 399 og 22 i 1902. Et saa stort Antal Difteripatienter har der ikke været i Kristiania siden 1887, da der anmeldtes 1852. Blandt de 1543 er regnet 413 Personer, der ikke frembød kliniske Symptomer, men alene ved bakteriologisk Undersøgelse fandtes at have Difteribaciller i Svælg eller Næse og af den Grund indlagdes i Sygehus. Med Hensyn til Beregningen af Dødelighedsprocenten har dette Forhold sin Betydning, idet denne udgjør for det hele opgivne Antal Angrebne 6,35 pCt., for det reducerede Antal 8,67 pCt. De høieste Tal for hver Maaned havde Aarets 3 første Kvartaler (Maximum i Juni Maaned med 251 Angrebne); i 4de Kvartal var Tallene synkende. Sygdommen havde størst Udbredning inden Petrus og Fagerborg Sogne, men samtlige Sogne forresten viser ogsaa høiere Tal end Aaret forud. Allerede i December Aaret forud var man begyndt i større Udstrækning at anvende bakteriologisk Undersøgelse af de Syges Omgivelser og Isolation af dem, der fandtes at have Difteribaciller i Svælget; og hermed fortsattes hele Aaret igjennem. Der gjordes ialt 2492 saadanne Undersøgelser, og Baciller fandtes i 17 pCt. af disse. For at komme paa det Rene med, i hvilken Udstrækning tilsyneladende friske Personer gik omkring med Difteribaciller i sit Svælg, lod Sundhedskommissionen ved 2den

Sundhedsinspektør og med Bistand af en Del andre Læger foretage en Masseundersøgelse af Skolebørn i sidste Halvdel af September ved Lilleborg, Bolteløkkens og Ruseløkkens Folkeskoler. Ved denne fandtes gjennemsnitlig 4,5 pCt. at have Baciller i sit Svælg. Ved Vaalerengens Folkeskole var Børnene tidligere undersøgt af Skolelægen, der fandt 9,2 pCt. Bacillebærere blandt dem. Nærmere angaaende disse Undersøgelser og angaaende Spørgsmaalet om Hensigtsmæssigheden af de hidtil anvendte Forholdsregler mod Sygdommen, ligesaa om Værdien af præventive Indsprøitninger af Antidifteriserum, vil findes i 2den Sundhedsinspektørs Foredrag derom i det medicinske Selskab (Norsk Magazin for Lægevidenskaben for 1904, Side 678—714, samt Diskussionen derom den 20de April og 4de Mai s. A.).

I denne Sags Anledning fattede Sundhedskommissionen saadan Beslutning:

- «1. Tilfælde af klinisk Difteri, der ikke kan afsondres betryggende i Hjemmet, indlægges i Sygehus. Ligesaar Individet, der har været i intim Berøring med saadanne Tilfælde og viser sig at være Bacillebærer, naar de paa Grund af særlige Forhold kan befrygtes at udbrede Difteri.
2. Desinfektion efter Difteri bibeholdes som hidtil.
3. Familier eller Persongrupper, der har været i intim Berøring med klinisk Difteri, søges injiceret profylaktisk med Serum, forsaavidt der fra Kommune-styrets Side ikke gjøres nogen Indsigelse mod Udgifterne. Lignende Fremgangsmaade benyttes under de samme Betingelser, hvor der i større Leie-gaarde eller et Kvartal er optraadt et usædvanlig stort Antal Tilfælde af Difteri i flere Familier — ogsaa ligeoverfor Personer, som ikke har været i intim Berøring med Tilfælde af klinisk Difteri».

Paa Sundhedskommissionens Kontor foretoges 3 716 Undersøgelser paa Difteri-baciller. 1 224 af disse er gjort af Prøver fra mistænkelige Halslidelser; der fandtes 281 Gange Difteribaciller eller i 23,0 pCt.

Af **Barselseber** anmeldtes 23 Tilfælde og 18 Dødsfald. 5 af de Angrebne havde været tilset af samme Jordmoder. Ved et Tilfælde fik man vide, at dennes halvvoxne Datter havde Ansigtsrosen og delte Værelse med Moderen, der selv pleiede hende. 3 af de 5 Barselkvinder døde.

Røde Hunde og **Vandkopper** forekom sjældnere end Aaret forud.

Kusma havde en ganske betydelig Udbredning blandt Skolebørn; det op-givne Antal er ganske sikkert meget for lavt.

Af **Kighoste** anmeldtes kun 192 mod 1 828 Aaret forud. Som døde af Sygdommen opgives 23; dette giver en Dødelighedsprocent af 12,0, hvilken i Sammen-ligning med tidligere Aar er usædvanlig høj; antagelig er færre Tilfælde end sædvanlig anmeldte.

Af **Influenza** opføres 329 Tilfælde, hyppigst i Aarets 1ste Kvartal; Februar Maaned viser det høieste Tal, 113 Angrebne.

Akut Diarré (Kolerine) viser lidt Stigning i de Angrebnes Antal. De Dødes Antal var ligesom i 1902 mindre end det vanlige Aar om andet, hvilket muligvis kan hænge sammen med, at Sommeren 1903 var kjølig og regnfuld; særlig havde August Maaned en betydelig lavere Temperatur end normalt.

Af **Pemfigus hos Nyfødte** er 5 Dødsfald anmeldte hos 3 Gutter og 2 Piger.

Poliomyelitis acuta forekom med spredte Tilfælde mod Aarets Slutning; ialt anmeldtes 13 saadanne hos 5 Gutter og 8 Piger fra de forskjelligste Dele af Byen, uden at nogen fælles Smittekilde kunde opspores. Kun paa 3 Steder optraadte 2 Tilfælde i samme Gaard.

Veneriske Sygdomme. Nedenstaaende Tabel giver Oplysning om de fra praktiserende Læger og Sygehusene anmeldte nye Tilfælde, fordelte paa de enkelte Maaneder. Tabellen paa Side 9 viser det samlede Antal nye Tilfælde af veneriske Sygdomme i Kristiania i Aarene 1876—1903.

For 20 af de i 1903 anmeldte nye Tilfælde af Syfilis opgives Smitten at være foregaaet ad andre Veie end Kjønndelene. Af de ialt anmeldte 2 851 Tilfælde af veneriske Sygdomme behandledes 251 i Sygehus. Hvor Smittekilden opgaves at skrive sig udenbys fra, sendtes Underretning til vedkommende Sundhedskommissions Ordfører, ialt 19 Gange. Forøvrigt henvises til Sundhedskommissionens Beretning for 1903, Bilag 4, Side 54 og flg.

De af Byens Læger og fra Sygehusene anmeldte nye Tilfælde af veneriske Sygdomme.

Maaned.	Blennorragiske Tilfælde.			Ikke inficerende Chanker.			Erhvervet Syfilis.			Hereditær Syfilis.			Sum.
	Mk.	Kk.	Sum.	Mk.	Kk.	Sum.	Mk.	Kk.	Sum.	Mk.	Kk.	Sum.	
Januar	128	11	139	37	8	45	44	13	57	-	-	-	241
Februar	92	14	106	30	4	34	26	8	34	2	2	4	178
Marts	115	12	127	30	4	34	32	12	44	1	3	4	209
April	100	15	115	36	4	40	38	6	44	3	5	8	207
Mai	139	13	152	41	5	46	25	26	51	4	1	5	254
Juni	73	13	86	28	2	30	22	9	31	-	1	1	148
Juli	114	10	124	22	2	24	12	16	28	-	4	4	180
August	138	12	150	29	4	33	26	10	36	-	2	2	221
September	127	16	143	31	1	32	42	16	58	2	-	2	235
Oktober	102	8	110	29	-	29	38	22	60	4	2	6	205
November	109	27	136	25	1	26	32	12	44	4	-	4	210
December	333	32	365	63	4	67	94	33	127	4	-	4	563
Sum	1570	¹⁾ 183	1753	401	39	440	²⁾ 431	³⁾ 183	614	24	20	44	2851

¹⁾ Deraf 1 Pige under 15 Aar. ²⁾ Deraf 1 Gut under 15 Aar. ³⁾ Deraf 4 Piger under 15 Aar.

Tuberkulose. Til Oplysning om de anmeldte Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme hidsættes paa Side 8 et Uddrag af Byens Tuberkuloseprotokol. Se forøvrigt den almindelige Beretning. — Dødsfald af Lungetuberkulose udgjorde 476 eller 15,1 pCt. af samtlige ved Sygdom foranledigede, kjendte Dødsfald (3 159) og 21,6 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme (2 207). — Som i foregaaende Aar er Anmeldelser af Tuberkulose, som har konsulert Læge i Kristiania, men har sin Bopæl udenfor Byen, oversendt vedkommende Sundhedskommissions Ordfører; disse Anmeldelsers Antal var 97. Ligesaa sendtes altid Underretning om udenbys boende Tuberkulose, der afgik ved Døden paa noget af Sygehusene i Byen. Ved Gjennemgaaelse af Tuberkuloseprotokollen fremgaar, at ca. 35,0 pCt. af de anmeldelsespligtige Tuberkulose først anmeldes for Sundhedskommissionen i Løbet af de sidste 6 Maaneder før Døden, og at ca. 17,0 pCt. først kommer til dens Kundskab ved Dødsanmeldelsen. I Henhold til Tuberkuloselovens § 6 og Justitsdepartementets Rundskrivelse af 16de Decbr. 1901 indlagdes 39 Tuberkulose, hvoraf 36 lidende af Lungetuberkulose, i Sygehus ved Sundhedskommissionens Beslutning. Paa dens Kontor udførtes endvidere 354 Undersøgelser af Opspyt, hvorved Tuberkelbaciller paavistes 119 Gange.

Anmeldte Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme.

Lægedistrikt.	Samlet Antal tuber- kuløse Syg- domme.		Tuberkulose i											
			Aande- dræts- organer.		Urin- og Kjønss- organer.		Tarm- kanalen.		Ben og Led.		Lymfe- kjerter.		Huden.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Kristiania By ..	2194	534	1988	499	9	4	23	12	114	12	45	7	15	-

Af **Spedalskhed** anmeldtes 4 Tilfælde, 2 Mænd og 2 Kvinder; 2 led af den knudede, 2 af den glatte Form. De 3 overflyttedes fra Sygehus i Byen til Pleiestiftelserne i Bergen og paa Reitgjerdet, medens den 4de indtil videre blev liggende paa det kommunale Sygehus, da hans Tilstand var saadan, at han ikke kunde flyttes. Ved hvert Tilfælde foretoges Desinfektion i den Syges Hjem. Forøvrigt henvises til Overlæge, Dr. med. K. Grøns Foredrag i Det medicinske Selskab i Kristiania den 21de Mai 1904, trykt i Norsk Magazin for Lægevidenskaben.

Sindssyge. For Kristiania Fattigvæsens Regning forpleiedes 746 Sindsyge med en samlet Udgift af Kr. 215 161,27. Af disse forpleiedes 250 helt eller delvis i Asyl og 496 privat. Der blev i Henhold til Lov af 27de Juni 1891 for de af disse Syge, som gaar ind under denne Lovs Bestemmelser, af Statskassen refunderet ialt Kr. 63 167,59.

Paa **Fødselsstiftelsen** laa tilbage fra Aaret forud 34 Kvinder, af hvilke 1 udgik uden at føde og 29 havde født i 1902, 4 fødte i 1903. Der indkom i Aarets Løb 998 Kvinder, af hvilke 15 havde født før Indkomsten, 2 aborterede, 58 udgik uden at føde, og 4 fødte først i 1904. Antallet af Kvinder, som fødte i 1903, bliver saaledes 923. Ialt fødtes 932 Børn.

Af de 998 indkomne Kvinder var 487 Gifte, 511 Ugifte. Første Gang Fødende var af de 923, som fødte i Aaret, 497, Flerfødende 426. Af 9 Kvinder, der fødte Tvillinger, var 3 Førstefødende, 6 Flerfødende.

Leierne var ved 912 Fødsler:

Issefødsel ...	856	1ste	Issefødsel	546,	deraf	11	med Panden	fortil.
		2den	—	307,	—	4	—	—
		uopgivet	—	3.				
Ansigtsfødsel.	1	1ste	—	1.				
		høire	Skulderleie	med Ryg	fortil	3.		
Tverleie	12	—	—	—	bagtil	3.		
		venstre	—	—	fortil	1.		
		—	—	—	bagtil	2.		
		uopgivet	Stilling	3.				
		1ste	Sædefødsel	13.				
Sædefødsel...	43	2den	—	8.				
		1ste	Fodfødsel	13.				
		2den	—	6.				
		uopgivet	for	3.				

Det anmeldte Antal nye Tilfælde af veneriske Sygdomme i Kristiania i Aarene 1876—1903.

Aar.	Blennorragiske Tilfælde.			Ikke inficerende Chanker.			Erhvervet Syfilis.			Hereditær Syfilis.			Til- sammen.	Folke- mængde.	Anmeldte i Procent af Folke- mængden.
	Mk.	Kk.	Sum.	Mk.	Kk.	Sum.	Mk.	Kk.	Sum.	Mk.	Kk.	Sum.			
1876	-	-	593	-	-	419	-	-	-	-	-	-	1012	79022	1,28
1877	-	-	909	-	-	134	-	-	297	-	-	33	1373	106781	1,28
1878	-	-	1040	-	-	166	-	-	311	-	-	31	1548	112977	1,37
1879	951	176	1127	200	114	314	211	154	365	21	15	36	1842	116801	1,58
1880	1208	219	1427	265	99	364	268	156	424	21	22	43	2258	119407	1,89
1881	1272	196	1468	353	78	431	302	151	453	33	39	72	2424	122036	1,99
1882	1140	146	1286	580	127	707	308	188	496	21	23	44	2533	122424	2,07
1883	1100	186	1286	257	49	306	175	111	286	21	15	36	1914	124155	1,55
1884	1118	142	1260	208	57	265	172	126	298	17	22	39	1862	128300	1,45
1885	997	186	1183	175	32	207	148	123	271	33	29	62	1723	130790	1,32
1886	1095	99	1194	292	65	357	163	101	264	25	14	39	1854	134036	1,39
1887	829	106	935	306	37	343	175	47	222	21	23	44	1544	135615	1,14
1888	509	66	575	71	16	87	103	109	212	18	14	32	906	138319	0,66
1889	585	85	670	73	8	81	187	107	294	10	22	32	1077	143347	0,75
1890	679	60	739	213	25	238	330	178	508	16	13	29	1514	151130	1,00
1891	759	42	801	180	15	195	303	170	473	10	10	20	1489	156535	0,95
1892	935	90	1025	192	13	205	355	208	563	9	18	27	1820	161151	1,13
1893	1069	97	1166	260	23	283	278	229	507	12	15	27	1983	167588	1,18
1894	1283	121	1404	281	29	310	353	193	546	25	17	42	2302	174717	1,32
1895	1482	126	1608	387	34	421	518	206	724	26	14	40	2793	182856	1,52
1896	1471	149	1620	393	49	442	498	235	733	32	28	60	2855	192554	1,48
1897	2031	173	2204	447	46	493	450	233	683	25	25	50	3430	203337	1,69
1898	2125	207	2332	433	51	484	565	259	824	25	27	52	3692	221255	1,67
1899	1966	191	2157	491	44	535	543	221	764	35	34	69	3525	226423	1,56
1900	1871	170	2041	507	43	550	457	195	652	28	26	54	3297	227626	1,44
1901	1684	174	1858	292	32	324	432	208	640	23	17	40	2862	224909	1,27
1902	1576	159	1735	418	37	455	368	196	564	20	28	48	2802	225709	1,24
1903	1570	183	1753	401	39	440	431	183	614	24	20	44	2851	223649	1,27

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			
	Mødre.		Børn.		Mødre.		Børn.	
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.
Paa Stiftelsen:								
Utilstrækkelige eller smertefulde								
Veer	38	-	⁴⁾ 37	1	1	-	⁸⁾ 1	-
Bækkensneverhed	1	-	1	-	4	-	1	3
Barselkrampe	5	¹⁾ 5	4	6	-	⁷⁾ 1	⁹⁾ 2	-
Placenta prævia og Blødning . .	-	-	-	-	8	-	¹⁰⁾ 4	4
Total Løsning af Efterbyrden .	-	-	-	-	1	-	1	-
Rigid portio vaginalis	-	-	-	-	-	-	-	-
Arret, ueftergivelig Modernmund	-	-	-	-	-	-	-	-
Livmoderbristning	-	²⁾ 1	-	⁷⁾ 1	-	-	-	-
Daarlige Fosterlyd	5	-	4	1	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil . . .	1	-	1	-	-	-	-	-
Ansigtsleie	-	-	-	-	-	-	¹⁰⁾ 1	-
Skjævt Sædeleie	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	6	-	4	2
Fremfald af Navlesnor	-	-	-	-	1	-	1	-
Hydrokefalisk Fosterhoved . . .	-	-	-	-	-	-	-	-
Hydramnion	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	50	6	47	9	21	1	15	9
Udenfor Stiftelsen:								
Utilstrækkelige eller smertefulde								
Veer	55	³⁾ 1	⁵⁾ 58	1	-	-	-	-
Bækkensneverhed	4	-	3	1	-	-	-	-
Barselkrampe	1	-	1	-	1	-	-	1
Placenta prævia og Blødning . .	1	-	1	-	-	-	-	-
Hjertefeil	-	-	-	-	-	-	-	-
Daarlige Fosterlyd	4	-	⁶⁾ 4	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	6	-	¹¹⁾ 5	1
Fastvoxning	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	65	1	61	2	7	-	5	2
Ialt i Kristiania	115	7	114	11	28	1	20	11
			125				31	

¹⁾ Dødsarsag for 4 Barselkrampe, for 1 Barselfeber. ²⁾ Dødsarsag: Livmoderbristning. Barselsygdø (døde paa Bygdø). ⁴⁾ Deraf to 2den Tvillinger, begge 1ste Tvillinger fødtes Udfaldet for Moderen er anført. ⁵⁾ Deraf en 2den Tvilling, om 1ste intet anført. ⁷⁾ Dødsarsag: snor (jfr. Ann. 16). ⁹⁾ Deraf en 1ste Tvilling, 2den forløst ved Udtrækning, hvor Udfaldet for forløstes ogsaa ved Vending. ¹¹⁾ Deraf tre 2den Tvilling, 1ste forløstes (lev.) ved Tang Sædet. Tillige er der en 2den Tvilling, 1ste født (lev.) ved Naturens Hjælp. ¹⁴⁾ 2den Tvilling (uopg. hvilken). ¹⁵⁾ Deraf en 1ste Tvilling, 2den forløst (lev.) ved Vending, hvor aarsag: Lungebetændelse; paa Dødsarsagslisten ikke opført under Dødsfald af Barselsygdø.

Operationer.

Udtrækning ved Bækken- endeleie.				Partus præmaturus artificialis.			Keisersnit.		Perforation.		Efter- byrds- opera- tion.	Kun- stig Abort.
Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.	Mødre.		Mødre.	Moder.
Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Død.	Lev.	Lev.
6	-	¹³) 6	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
-	-	-	-	11	7	4	1	1	-	¹⁸) 1	-	-
1	-	¹⁴) 1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	-	¹⁵) 1	¹⁵) 1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3	-	¹⁶) 4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	-
14	-	13	2	12	8	4	2	2	2	1	18	-
4	¹²) 1	¹⁷) 4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	-
4	1	4	1	-	-	-	-	-	-	-	12	1
18	1	17	3	12	8	4	2	2	2	1	30	1
20				12					3			

³) Dødsårsag: Lungeemboli, er ikke opført paa Listen over Dødsårsager under døde af (lev.) ved Naturens Hjælp. ⁵) Deraf tre 1ste Tvillinger, 2den forløstes (lev.) ved Vending, hvor Barselkrampe. ⁸) 2den Tvilling, 1ste forløst ved Udtrækning paa Grund af Fremfald af Navle-Moderen er anført (jfr. Anm. 14). ¹⁰) En af disse var 2den Tvilling, 1ste, der laa i Ansigtsleie, (jfr. Anm. 5). ¹²) Dødsårsag: Barselfeber. ¹³) Af disse forløstes et Foster ved Tang paa Tvilling, 1ste forløst (lev.) ved Vending (jfr. Anm. 9). ¹⁵) Det ene af Fostrene en 2den Udfaldet for Moderen er angivet (jfr. Anm. 8). ¹⁷) Forløst ved Tang paa Sædet. ¹⁸) Døds- (Schluckpneumonie).

Ved de 9 Tvillingfødsler var Leierne følgende:

	1ste Isse- fødsel.	2den Isse- fødsel.	Ansigts- fødsel.	1ste Sæde- ende- fødsel.	Tverleie.	Ikke angivet Sæde- ende- fødsel.
1ste Tvilling.....	3	1	1	3	-	-
2den Tvilling.....	3	2	-	1	1	-
Tilsammen	6	3	1	4	1	3

Af Mødrene døde 12; som Dødsårsag er opført: Barselkrampe 6, Barsel-feber 3, Livmoderbristning 1, Lungebetændelse («Schluckpneumonie») 1, Lunge-tæring 1.

Tilbageiggende ved Aarets Udgang var 36. Forpleiningsdagens Antal for Barselkvinder var 14 097. Af 932 Børn var 82 Dødfødte. Under Opholdet paa Stiftelsen døde 16.

Fra den i Forbindelse med Fødselsstiftelsen staaende Jordmoderskole ud-examineredes 43 Elever. Af disse var fra:

Kristiania	6	Lister og Mandal Amt	2
Akershus Amt.....	3	Stavanger —	2
Smaalenes —	3	Bergen	1
Buskerud —	2	Nordre Bergenhus Amt	1
Hedemarkens —	2	Romsdals —	1
Kristians —	4	Søndre Trondhjems —	3
Bratsberg —	3	Tromsø —	4
Nedenes —	5	Finmarkens —	1

Af **obstetriciske Operationer** udførtes i Aarets Løb ifølge de indkomne Lister og Beretninger 224¹⁾, hvoraf paa Fødselsstiftelsen 130. Tabellen paa Side 10 og 11 giver en Oversigt over Indikationer og Udfald.

Dødsfald paa Barselseng. Ifølge Presternes Opgaver døde 26 Kvinder paa Barselseng. Efter Lægernes Anmeldelser til Sundhedskommissionen er 32 Kvinder døde af Barselsygdom. Dødsårsagerne for disse var: Barselfeber 18, Barselkrampe 6, Hjertelammelse 3, Svangerskab udenfor Livmoderen 2, Blødning 1, Livmoderbristning 1, uopgivet Aarsag 1.

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af følgende Tabel:

Lægedistrikt.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sels- eng.	ved ulyk- kelige Hæn- delser.	ved Selv- mord.	ved Mord og Drab.
Kristiania Stadsfysikat..	7403	210	3461	833	79	26	58	28	1

¹⁾ Tallet er sandsynligvis for lavt, paa Grund af ufuldstændige Opgaver fra Privat-lægerne.

Dødsaaarsager i de 5 første Leveaar.

	Antal Døde						Af 100 Dødsfald var					
	under 1 Aar.		i 2det og 3die Aar.		i 4de og 5te Aar.		under 1 Aar.		i 2det og 3die Aar.		i 4de og 5te Aar.	
	Uægtefødte.	Ægtefødte.	Uægtefødte.	Ægtefødte.	Uægtefødte.	Ægtefødte.	Uægtefødte.	Ægtefødte.	Uægtefødte.	Ægtefødte.	Uægtefødte.	Ægtefødte.
Af Sygdomme i Tarmkanalen (Diarré, cholera nostras, Gastroenteritis acuta & chronica)	41	95	2	23	-	3	22,90	17,43	8,00	8,67	-	3,03
- Sygdomme i Aandedræts- organerne (Bronkit, ka- tarralsk og croupøs Lunge- betændelse)	37	128	4	63	-	12	20,67	23,48	16,00	23,77	-	12,12
- Tuberkulose og Skrofulose	-	22	4	40	-	29	-	4,03	16,00	15,09	-	29,29
- Medfødt Svaghed	53	126	-	1	-	-	29,61	23,12	-	0,37	-	-
- Kramper	11	39	1	5	-	-	6,14	7,15	4,00	1,88	-	-
- Syfilis	8	7	-	-	-	-	4,47	1,28	-	-	-	-
- Kighoste, Difteri (Croup), Skarlagensfeber, Mæslinger	8	35	5	88	1	32	4,47	6,42	20,00	33,20	50,00	32,32
- Rakit	7	14	4	18	-	-	3,91	2,56	16,00	6,79	-	-
- andre Sygdomme	12	68	5	27	1	22	6,70	12,47	20,00	10,18	50,00	22,22
- ukjendt Dødsaaarsag	2	11	-	-	-	1	1,12	2,02	-	-	-	1,01
Tilsammen	179	554	25	265	2	99						

Der bliver saaledes et Overskud af 3 942 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 46,7.

De af Lægerne opgivne **Dødsaaarsager** sees af Tabellen paa Side 14 og flg.

Dødsaaarsager i de 5 første Leveaar sees af ovenstaaende Tabel.

De **hyppigste Dødsaaarsager** var: Lungetuberkulose 476, Lungebetændelse 220, akutte Katarrer i Aandedrætsorganerne 217, Kræft og Sarkom 189, medfødt Svaghed 180, akut Diarré 180, organisk Hjertesygdom 180, Tuberkulose udenfor Lungerne 173, Hjerneslag 120, Difteri (Croup) 98, Alderdomssvaghed 89, Mæslinger 88, kronisk Bronkit 87, Brights Nyresygdom 84.

Veirliget. Vinteren var mildere end normalt, medens Sommeren, ligesom Aaret forud, var kjøligere. Aarets Middelterperatur var 0,6° C. høiere end den gjennemsnitlige. Nedbørens Mængde var større end den normale; især viser August og Oktober forholdsvis rigelig Nedbør. Forøvrigt henvises til Tabellen paa Side 22, meddelt af det meteorologiske Institut i Kristiania (25 m. over Havet).

Angaaende **Strafanstalterne** og Sygepleien inden disse henvises til Beretningen derom, udgivet af Fængselsstyrelsen.

I **Sundhedskommissionen** afholdtes der i Aarets Løb 15 Møder, i Kvarantænekommissionen intet. Stadsfysikatets og Sundhedskommissionens Journaler

Liste over de af Lægerne

Dødsårsag.	Tilsammen.	Deraf		Alder							
				0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
A. Infektions-, Ernærings- og konstitutionelle Sygdomme.											
<i>I. Akute.</i>											
Tyfoidefeber	5	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	18	11	7	-	-	6	3	4	4	1	-
Mæslinger	88	53	35	15	12	38	18	-	2	-	1
Difteri (Croup)	98	51	47	4	2	27	22	13	13	4	5
Kighoste	23	8	15	5	5	2	10	1	-	-	-
Influenza	5	2	3	-	-	-	1	1	-	-	-
Gigtfeber	12	7	5	-	-	-	-	3	-	-	1
Erysipelas, Phlegmone og Abscess	20	13	7	5	2	1	-	-	-	-	-
Pyæmi og Septhæmi	26	12	14	2	4	1	3	-	1	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	180	94	86	68	66	15	12	2	3	1	-
Aktinomykose	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Tetanus, Trismus	6	4	2	-	2	1	-	1	-	-	-
Furunkel	2	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-
<i>II. Kroniske.</i>											
Tuberkulose	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
a. Lungerne	476	212	264	-	2	4	5	5	10	5	14
b. Tarmkanalen	27	9	18	-	-	-	4	2	3	3	1
c. Ben og Led	18	12	6	1	-	1	-	3	1	3	1
d. Urin- og Kjønsorganer	5	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-
e. Lymfekjertler (Skrofulose)	10	7	3	1	-	3	2	1	1	1	-
f. Andre Organer	5	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-
g. Tuberkuløs Meningit	103	58	45	8	8	36	17	11	10	2	8
h. Miliærtuberkulose	5	1	4	-	2	-	1	-	-	1	-
Syfilis	19	11	8	10	5	-	-	-	-	-	-
Kræft:											
1. Carcinom	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
a. Maven	91	40	51	-	-	-	-	-	-	-	-
b. Leveren	10	5	5	-	-	-	-	-	-	-	-
c. Brystkjertelen	11	-	11	-	-	-	-	-	-	-	-
d. Kjønsorganerne	18	2	16	-	-	-	-	-	-	-	-
e. Andre Organer	46	24	22	-	-	-	-	-	-	-	-
2. Sarkom	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
a. Bensystemet	6	4	2	-	-	-	-	-	-	-	-
b. Andre Steder	5	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Sukkersyge	12	5	7	-	-	-	-	-	-	1	-
Perniciøs Anæmi	11	5	6	-	-	-	-	-	-	-	-
Leukæmi og Pseudoleukæmi	6	4	2	1	-	-	-	1	-	-	-

meddelte Dødsårsager.

og Kjø n.																	
15—20		20—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	-	1	2	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	2	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-
1	-	1	1	1	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-
-	-	1	3	-	-	2	-	1	-	2	-	1	2	-	-	-	-
1	-	1	3	-	1	3	1	-	-	4	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	1	-	-	1	-	2	-	2	2	2	1	-	1
-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
23	34	75	87	45	49	28	29	12	16	12	9	3	7	-	2	-	-
1	1	2	4	1	2	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
3	1	1	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	2	-	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	1	-	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-
1	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	1	3	5	11	13	12	13	11	14	2	4	-	1
-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	1	4	1	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	4	-	2	-	2	-	2	-	-
-	-	1	-	2	-	2	-	6	6	2	4	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	1	3	1	6	6	9	4	3	10	3	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	1	-	-	1	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	2	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
1	1	-	1	1	1	-	-	1	2	1	-	-	2	-	-	-	-
2	-	-	-	1	-	-	1	2	2	-	3	-	-	-	-	-	-
1	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-

Liste over de af Lægerne

(Forts.). Dødsårsag.	Tilsammen.	Deraf		Alder							
				0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
Rakit	43	25	18	14	7	11	11	-	-	-	-
Kronisk Alkoholisme	5	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Medfødt Svaghed	180	102	78	101	78	1	-	-	-	-	-
Alderdomssvaghed	89	38	51	-	-	-	-	-	-	-	-
Anæmi	5	3	2	-	1	-	-	-	1	-	-
Arthrit, kronisk Rheumatisme	8	5	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Hæmofli	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Purpura hæmorrhagica	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-
B. Sygdomme i de enkelte Organer.											
<i>I. Hjerne og Rygmarv.</i>											
Apoplexi og Hjerneemboli	120	50	70	-	-	-	-	-	-	-	-
Suppurativ Meningit	47	23	24	7	6	3	9	6	3	4	-
Epilepsi	5	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Kramper hos Smaabørn	56	36	20	32	18	4	2	-	-	-	-
Sindssygdomme	19	10	9	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Hjernesygdomme	34	21	13	2	-	1	-	1	1	-	3
Rygmarvssygdomme	15	8	7	-	-	1	1	-	-	-	-
Andre Sygd. i Centralnervesystemet	5	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>II. Cirkulationsorganerne.</i>											
Endo- og Perikardit	7	4	3	-	-	2	1	-	-	1	1
Klappfeil og andre org. Hjertesygdomme	180	66	114	1	3	2	-	1	2	2	2
Hjertelammelse	38	21	17	1	-	1	-	-	-	-	1
Arteriosklerose	31	19	12	-	-	-	-	-	-	-	-
Aneurysma	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>III. Respirationsorganerne.</i>											
Bronkit, akut	127	71	56	49	29	12	10	2	1	-	-
— kronisk og Bronkiektasi	87	36	51	4	1	-	-	-	-	1	-
Pneumoni, katarralsk	90	45	45	22	18	10	13	1	-	-	3
— croupøs	220	96	124	18	24	15	19	1	4	-	1
Lungegangræn	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Pleurit, serøs	11	5	6	1	-	-	-	-	-	-	-
— purulent	6	4	2	-	-	2	-	1	-	-	1
Lungeemboli	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Hæmoptyse	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Sygdomme i Respirationsorg.	11	7	4	4	1	-	-	-	-	1	1

o g K j ø n .

[illegible]

Liste over de af Lægerne

(Forts.). Dødsaaarsag.	Tilsammen.	Deraf		Alder							
				0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
<i>IV. Digestionskanalen.</i>											
Mave-Tarmkatarr	16	3	13	-	2	1	-	-	-	1	1
Mavesaar	9	1	8	-	-	-	-	-	-	-	-
Blindtarmbetændelse	24	9	15	-	-	1	-	1	-	-	-
Diffus Peritonit	26	17	9	3	-	-	-	-	2	3	-
Indeklemt Brok	4	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Ileus og Volvulus	11	5	6	1	-	-	-	-	-	-	-
Melæna	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Sygdomme i Digestions- kanalen	13	3	10	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>V. Leveren.</i>											
Galdestensygd.	4	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Leverkirrose	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Leversygdomme	18	10	8	5	3	-	-	-	-	-	-
<i>VI. Urinorganerne.</i>											
Cystit, Cystopyelonefrit	18	12	6	-	-	-	-	-	-	-	-
Morbus Brighti	84	43	41	-	1	-	4	1	-	-	1
Andre Nyre- og Urinveissygdomme	25	18	7	1	-	-	-	-	-	1	-
<i>VII. Kjønsorganerne.</i>											
Sygdomme i de kvindelige Kjøns- organer	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>VIII. Hud- og ydre Sygdomme.</i>											
Pemfigus hos Nyfødte	5	3	2	3	2	-	-	-	-	-	-
Senil Gangræn	5	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Bensygdomme	5	3	2	-	-	-	-	-	-	-	1
Andre Sygdomme i Hud og ydre Organer	4	4	-	2	-	1	-	-	-	-	-
<i>C. Barselsygd.</i>											
Barselfeber	18	-	18	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe	6	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-
Hjertelammelse	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Livmoderbristning	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Svangerskab udenfor Livmoderen	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Fødsel	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>D. Dannelsesfeil.</i>											
Hjernemisdannelse, Spina bifida	5	3	2	2	1	1	-	-	-	-	-
Andre Dannelsesfeil	2	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-

meddelte Dødsarsager.

o g K j ø n .

[illegible]

Liste over de af Lægerne

(Forts.). Dødsårsag.	Tilsammen.	Deraf		Alder							
				0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
E. Andre Aarsager.											
Febris	2	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-
Hæmorrhagia umbilici	2	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-
Ischias	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Otitis	3	-	3	-	2	-	-	-	1	-	-
Tumor glandular., lienis et hepatis	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Vitia organica abdominis	12	4	8	1	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	3159	1525	1634	399	311	204	169	63	63	37	47
F. Unaturlig Død.											
Akut Alkoholforgiftning	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Forgiftninger	6	4	2	-	-	2	-	1	1	-	-
Drukning	8	7	1	-	-	1	1	-	-	-	-
Forbrænding	16	5	11	-	-	1	1	-	1	-	-
Andre Ulykkestilfælde	44	33	11	-	1	5	5	-	1	1	-
Drab og Mord	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Selv mord	19	17	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	3254	1593	1661	399	312	213	176	64	66	38	47
Ukjendt Dødsårsag	35	18	17	9	4	1	-	-	1	-	1
Sum	3289	1611	1678	408	316	214	176	64	67	38	48

viser tilsammen 4 138 Numere, af hvilke 1 137 Numere vedkommer Bygnings-anmeldelser.

Kontrollen med Byens Renhold har fremdeles været udført af Sundhedskommissionens Ingeniør med det ham underlagte Personale. I Aarets Løb er der udført 91 981 Undersøgelser. De af Assistenten og Undersøgere paaviste Misligheder er som Regel blevne rettede efter Anmodning fra vedkommende Assistent eller fra Kontoret. I 605 Tilfælde er Anmeldelse skeet til Sundhedskommissionen, som derefter har fattet Beslutning i Sagen til Forkyndelse gennem Politiet. Kun nogle faa Gange er Sager indbragt for Retten til Afgjørelse.

Sundhedskommissionen anskaffede et Røgapparat til Kontrol af Kloakrørs Tæthed. Det har vist sig at være af Nytte til Paavisning af skjulte Utætheder i Rørene og dermed af Kilden til Stank i Beboelsesrum.

I Anledning af 1ste Sundhedsinspektørs Undersøgelse af Sadelmagerværkstederne i Byen blev de i Henhold dertil krævede Istandsættelser og Oppudsninger af Værkstedsrummene udførte med megen Beredvillighed, saa Forholdene der nu er betydelig forbedrede.

meddelte Dødsårsager.

og Kjøen.																	
15—20		20—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	2	3	1	2	-	-	-	-
51	62	112	155	90	112	95	103	117	142	144	154	136	194	77	110	-	12
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	1	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	6	1	1	2	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	5	-	2	-	5	-	2	-	5	1	5	2	3	1	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	3	-	1	-	5	-	3	-	4	1	1	-	-	-	-	-
52	64	122	161	96	113	107	103	125	143	155	156	142	197	80	111	-	12
-	-	1	-	1	2	2	1	2	4	2	4	-	-	-	-	-	-
52	64	123	161	97	115	109	104	127	147	157	160	142	197	80	111	-	12

I indeværende Aar er af samme Sundhedsinspektør foretaget en Undersøgelse af Byens Skrædderværksteder. I Anledning heraf vedtog Sundhedskommissionen i Møde den 16de Mai 1904 nedenstaaende Regler for Renhold m. m. i Skrædderværksteder:

1. Gulvet feies efterat være dynket mindst 1 Gang daglig. Afklip, som kan bruges, samles i Sække eller Kasser og fjernes fra Værkstedet saa snart som muligt. Andet Affald maa strax efter Feiningen bringes ud af Værkstedet eller brændes paa Stedet.
2. Brænde maa opbevares paa hensigtsmæssig Maade i Kasser, saa det ikke ligger udover Gulvet og hindrer Rengjøringen. Aske og Affald fra Ovnene maa daglig bringes ud af Værkstedet.
3. Vaskning af Gulvet skal foregaa mindst 2 Gange om Ugen og Hovedrengjøring mindst 2 Gange om Aaret. Benyttes Værkstedet tillige som Sove- eller Opholdsrum for Familien, skal Gulvet vaskes hver Dag.
4. Værkstedet skal udluftes grundig mindst én Gang daglig — Morgen eller Aften — samt, om det er beleiligt, i Middagsstunden. Benyttes Værkstedet

Meteorologiske Iagttagelser.

Maaned.	Lufttrykket ved Havets Overflade.	Luftens Temperatur.				Relativ Fugtighed. Procent. Middel.	Regnheide, maalt Kl. 8 Morgen.	Fremherskende Vind.	Antal Dage med Nedbør.	Antal Dage med Taage.
		Middel-temperatur C.	Normal-temperatur C.	Absolut Minimum C.	Absolut Maximum C.					
Januar	759,5	÷ 5,8	÷ 4,4	÷ 17,2	7,4	79	36,1	NE.	13	3
Februar	51,9	1,0	÷ 4,5	÷ 9,6	8,9	71	22,8	S.	10	4
Marts	55,7	3,2	÷ 1,4	÷ 3,4	12,0	82	63,6	S.	22	0
April	54,5	4,0	4,4	÷ 4,8	17,6	66	36,0	NE.	18	0
Mai	59,6	10,9	10,5	1,1	26,5	67	29,7	S.	19	0
Juni	62,0	15,9	15,5	4,5	27,1	60	27,4	S.	16	0
Juli	56,8	16,2	17,0	5,4	30,0	67	70,1	S.	18	0
August	51,2	14,5	15,9	6,2	23,6	75	145,8	S.	20	0
September	64,0	11,7	11,5	5,0	21,6	82	26,5	S.	11	1
Oktober	55,2	4,4	5,5	÷ 1,3	16,8	82	144,6	NE.	23	1
November	56,4	0,0	0,1	÷ 14,4	8,9	80	23,1	NE.	14	2
December	63,4	÷ 2,3	÷ 3,6	÷ 14,4	4,0	83	60,0	NE.	16	0
Aaret	757,5	6,1	5,5	÷ 17,2	30,0	75	685,7	S.	200	11
Normalværdier for Aaret..	759,1					73	600	NE.	175	48

tillige som Sove- eller Opholdsrum for Familien, skal Udluftning finde Sted baade Morgen og Aften.

Forsaavidt Opvarmningen af Pressejernene foregaar ved aabne Gasblus, maa der skaffes hensigtsmæssigt, af Sundhedskommissionen godkendt Aftræk for Forbrændingsprodukterne.

Vand til Dampning maa altid være rent.

5. Der maa ikke spytttes paa Gulvet. Der maa forefindes det nødvendige Antal Spyttbakker, som maa rengjøres hver Dag.

Modarbeidelsen af de smitsomme Sygdomme har fremdeles været udført paa samme Maade som tidligere.

Kontrollen med udsatte Pleiebørn har været udført uforandret. Af 1 196, der kontrolleredes, var 673 tilbage fra foregaaende Aar, 523 var ny anmeldte. 40 Børn indlagdes i Sygehus. Til Kontoret for Udsættelse af Pleiebørn meldte sig 130 Hjem, hvoraf et Par forkastedes, og 205 Mødre, der har søgt Pleiehjem. Gjennem Sundhedskommissionen er alene anbragt 94 Børn. Tiltrods for at Priserne synes rimelige, 15—20 Kr. for hvert Barn, strander Udsættelserne dog paa Mødrenes ringe Evne til at betale. 3 Tilsynskvinder har besørget Kontrollen med Pleiebørnene og Tilsynet med Asyl og Barnekrybber, samt Undersøgelser angaaende eventuelle Pleiehjem. Asyl og Krybber har virket upaaklageligt og flere Asyl endog udmærket; det samme var ogsaa Tilfældet med 2 Spædbørnehjem, ligesom alle Barnehjem har vist sig upaaklagelige i Forhold til Midlerne. Flytningerne fra private Pleiehjem har i Aaret været sjældnere end i tidligere Aar, saa Pleieforholdene maa antages at være gennemgaaende gode. 76 af Børnene døde (6,35 pCt.).

Sundhedskommissionens Boligkontor fortsatte sine systematiske Undersøgelser af de daarligste Boliger i Byen, der benyttes af den fattigste Befolkning. Denne Undersøgelse er nu naaet til de centrale Dele af Byen, nemlig vor Frelser, Grønlands og Johannes Sogne. I disse ældste Bydele, der tildels ligger meget lavt i Forhold til Middelvandstanden, findes en Mængde forfaldne og i høj Grad usunde Boliger; Kontoret har derfor ikke her kunnet indskrænke sine Undersøgelser som tidligere alene til de egentlige Kjælderleiligheder. Mislige Behoelserum fandtes i 173 Huse. 111 Byggeanmeldelser angaaende Opførelse af Boliger med smaa Leiligheder behandledes, ligesom der foretoges Færdigbesigtigelse af 32 Gaarde.

Kontrollen med Næringsmidlerne førtes fremdeles af Stadsdyrlægen og hans Assisterter; der foretoges tilsammen 15 156 Undersøgelser af Melkebutiker, Pølsemagierier, Slakterier, Kjødbutiker, Kolonialbutiker, Fiskehandeler, Torve, Bazarer, Stalde, Fjøs og Grisehuse. Af Byens Spiseforretninger undersøgte 100, fremdeles 13 Mineralvandfabriker og ligesaa mange Saftkogerier.

Ved Stads kemikeren foretoges regelmæssige bakteriologiske og kemiske Undersøgelser af Byens Drikkevand; endvidere blev forskellige Næringsmidler og Brugsgjenstande undersøgte paa skadelige eller giftige Tilsætninger.

Ved Sundhedsinspektørernes og Stadsdyrlægens Assisterter er der i Aaret tilsammen udført 36 935 Undersøgelser mod 37 305 i 1902 og 33 874 i 1901.

Forøvrigt henvises til den trykte Beretning fra Kristiania Sundhedskommission.

Den **offentlige Vaccination** udførtes af 1ste Sundhedsinspektør og Bylægerne; der vaccineredes tilsammen 4 267 Børn, alle med animal Lymfe. Af private Læger er anmeldte som vaccinerede 93 Personer.

Statens Anstalt for Frembringelse af dyrisk Vaccine ligger i Kristiania.

Sygehuse. Af offentlige Sygehuse findes i og ved Byen: Rigshospitalet, Fødselstiftelsen, det kommunale Sygehus med Underafdelinger, det militære Sygehus, Diakonisseanstaltens Sygehus og «Vor Frue Hospital» (katholsk). Byens Epidemisygehuse ligger udenfor Bygrænsen paa Ullevaal i Vestre Aker; Den her nyopførte Bygning for Kristiania kommunale Sygehus toges i Brug i Aarets Løb. Fremdeles findes 2 Sindssygeasyler, nemlig det kommunale Asyl og Oslo Hospitals Asyl. Flere af Byens Læger har større eller mindre Sygeafdelinger forbundne med sine Kliniker.

Der findes i Byen 6 offentlige **Badeindretninger**, hvor der solgtes følgende Antal Billetter: Ved Bade- og Vaskeanstalten i Torvgaden 44 083, Kristiania Bad 49 348, Kristiania varme Sjøbad 11 317, Enerhaugens Folkebad 36 639, Sagenes Folkebad 105 350, Kampens Folkebad 2 277.

Ved samtlige Folkeskoler er der indrettet Bad for Eleverne.

Apothekenes Antal var 22, der alle visiteredes. Angaaende deres Personale henvises til den almindelige Beretning.

Ifølge den officielle Fortegnelse over Landets Læger var Antallet af de i Kristiania bosatte 271, af hvilke ca. 30 antages ikke eller kun i ringe Grad at praktisere. Tandlægernes Antal var 102 og Jordmødrenes opgives til 127.

II. Akershus Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die De- cember 1900.	Antal Læger ¹⁾ .	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
Amtet		5 223,70	116 896	52	7	55	37
1. Aker		1 035,30	48 554	29 ²⁾	3	21	9
	Aker	424,60	23 591	17	1 ³⁾	11	5
	Asker	106,28	4 592	4	1	1	1
	Bærum	185,00	9 156	4	-	4	1
	Nittedalen	182,75	2 704	1	-	2	1
	Skedsmo	136,67	8 511	3	1	3	1
2. Ullensaker		2 086,88	34 491	10	2	16	13
	Ullensaker	240,45	5 764	2	-	2	2
	Sorrum	102,66	2 540	-	-	1	1
	Gjerdrum	80,28	1 685	-	-	1	1
	Nannestad	331,56	3 913	1	-	1	1
	Nes	624,45	8 060	2	1	3	2
	Eidsvold	339,42	9 493	5	1	5	4
	Hurdalen	271,52	1 910	-	-	1	1
	Fering	96,54	1 126	-	-	2	1
3. Høland		1 319,50	14 121	4	-	8	8
	Høland	621,72	5 743	3	-	4	3
	Urskog	418,61	4 197	1	-	2	3
	Fet	279,17	4 181	-	-	2	2
4. Follo		782,02	19 730	9	2	10	7
	Drøbak, Kjøbstad	0,80	2 308	4	1	1	-
	Hølen, Ladested	0,13	165	1	1	1	-
	Son, --	0,20	719	-	-	1	-
	Hvitsten, --	0,07	102	-	-	-	-
	Vestby	113,53	2 765	-	-	-	1
	Kraakstad	149,63	3 197	1	-	2	1
	Enebak	252,21	3 052	1	-	2	2
	Aas	92,08	3 031	2	-	1	1
	Frogn	84,71	2 216	-	-	1	1
	Nesodden	88,66	2 175	-	-	1	1

¹⁾ Ved Distriktslægemnes Bopæl er her, ligesom i de øvrige Amter, Herredets Navn udhævet ved spærrede Typer. ²⁾ Distriktslægen bor i Kristiania. ³⁾ Af disse bor 3 i Kristiania.

Sundhedstilstanden synes i det Hele taget at have været nogenlunde tilfredsstillende; Mæslinger havde dog en usædvanlig stor Udbredning; derimod forekom Tyfoidfeber sjældnere end vanlig. Af epidemiske Sygdomstilfælde anmeldtes ialt 8456, hvoraf 267 endte dødelig, mod henholdsvis 6029 og 234 Aaret forud.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1697 eller 14,2 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelfolkemængde (119800); Aaret forud var den 12,1 pro mille.

Angaaende de **epidemiske Sygdomme** i Almindelighed henvises til Tabellen paa Side 26 og 27, sammendragen efter Lægernes Opgaver.

Af **Tyfoidfeber** anmeldtes kun 11 Tilfælde, hvoraf 4 havde dødelig Udgang. I **Aker** Distrikt forekom 2 Tilfælde; i **Ullensaker** indtraf 1 i Eidsvold, angivelig smittet paa Hamar, og 1 i Fering, erhvervet paa Helgelandsmoen; i **Høland** forekom i Aarets Begyndelse 1 Tilfælde i Fet, om Vaaren 2 i Blaker og udpaa Sommeren ligeledes 2 i Hemnes; de sidstnævnte var sandsynlig foranledigede ved Smitte fra gamle Klæder, der var indkøbte paa en Bazar i Kristiania. (Agersborg). I **Follo** indtraf 2 dødelig forløbende Tilfælde.

Af **Skarlagensfeber** anmeldtes forholdsvis faa Tilfælde; de optraadte for det Meste spredt, og Forløbet var som oftest godartet. I **Aker** Distrikt forekom de fleste Tilfælde i Nittedalen og i Bærum; i **Ullensaker** anmeldtes de fleste fra Nes.

Mæslinger forekom som en meget udbredt Epidemi; saavidt vides har Antallet af anmeldte Tilfælde kun i 1873 været større end i dette Aar. Fra **Ullensaker** anføres, at neppe noget Barn, som ikke tidligere havde havt Sygdommen, gik fri. Forløbet var gennemgaaende mildt, men som Eftersygdomme iagttoges ofte skrofuløse Lidelser samt Opblussen af latente Tilfælde af Lunge-tuberkulose, der antog et rapid Forløb. (Christoffersen).

Af **Difteri**, der i de senere Aar synes at være i Tiltagen, var Antallet af anmeldte Tilfælde noget større end Aaret forud. I **Sørum** — **Ullensaker** Distrikt — saa man sig nødt til at standse en privat Middelskole og en Smaaskole for en Tid. I **Udnes Sogn** af **Nes Herred** opstod en begrændset Epidemi i en liden Grænd paa 6 forskjellige Steder; Smitten var kommen fra Kristiania.

Kighoste synes af have havt størst Udbredning i den nordlige Del af Amtet, hvor den dels gik forud for, dels fulgte efter Mæslinger.

Lungebetændelse og **Pleurit** forekom hyppigere end almindelig.

Akut Diarré angives at have været temmelig udbredt i **Skedsmo** (**Aker** Distrikt), samt i **Follo**, hvor Sygdommen optraadte epidemisk; paa Landbrugs-høiskolen forekom Sygdommen tidlig om Vaaren, antagelig foranlediget ved Infektion af Drikkevandet gennem Tilsig af Overvand. (A. Selmer).

Af **Miltbrand** indtraf i **Nittedalen** et Tilfælde hos en Mand, der havde flaaet en Kvie, som var fundet død paa **Baasen**. (H. Prydz.)

Et Tilfælde af **Tetanus**, foranlediget ved, Infektion gennem en Rift i en Finger, forekom i **Hurdalen**; Patienten fik en Injektion af Antitoxin i 2 paa hinanden følgende Dage, hvorefter Kramperne hurtig svandt. (Collett).

Af **Fnat** er ialt anmeldt 61 Tilfælde, hvoraf 42 fra **Ullensaker** Distrikt. I **Høland**, hvor Sygdommen tidligere var adskillig udbredt, viser den en glædelig Tilbagegang. (Agersborg). Lignende Udtalelser foreligger fra **Enebakk** (**Follo**).

Epidemiske

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.
	Tilfælde.	Dødsfald.							
Tyfoidfieber	11	4	10	1	-	1	2	-	-
Skarlagensfeber	153	4	153	11	8	7	30	18	8
Mæslinger	1157	10	1157	332	282	174	102	101	61
Difteri (Croup)	154	12	154	6	7	7	6	10	18
Blodgang	5	-	5	1	-	-	1	1	-
Barselfeber	11	4	11	2	2	2	1	-	-
Pyæmi, Septhæmi	19	9	16	3	2	1	2	1	2
Rosen	105	6	105	10	5	14	9	11	8
Røde Hunde	42	-	42	-	7	11	3	17	1
Vandkopper	74	-	74	6	7	1	3	3	6
Kusma	14	-	13	2	-	-	1	1	1
Kighoste	416	14	416	70	34	51	30	17	58
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	3235	81	3235	394	419	346	324	292	256
Influenza	460	4	460	73	91	107	66	28	12
Lungebetændelse	637	89	637	77	66	75	76	64	46
Pleurit	221	6	221	24	12	14	17	22	24
Gigtfeber	199	4	199	24	24	18	20	24	17
Akut Diarré (Kolerine)	1542	20	1542	100	124	184	100	114	167
Pemfigus (hos Nyfødte)	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	8456	267	8451	1136	1090	1013	793	724	685

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa Lægedistrikterne:			
		1	2	3	4
		Aker.	Ullensaker.	Høland.	Follo.
		Tilfælde.	Tilfælde.	Tilfælde.	Tilfælde.
Veneriske Saar	6	-	4	-	2
Konstitutionel Syfilis	23	9	9	1	4
Hereditær —	5	2	2	-	1
Gonorré og Uretrit	50	17	13	6	14

Sygdomme.

Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	Fordeling paa Lægedistrikterne:							
						1		2		3		4	
						Aker.		Ullensaker.		Høland.		Follo.	
						Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
-	4	1	-	1	-	2	-	2	-	5	2	2	2
7	7	19	16	9	13	71	4	40	-	1	-	41	-
30	4	8	14	40	9	653	5	218	5	192	-	94	-
9	10	12	35	9	25	50	3	39	5	4	2	61	2
-	1	-	1	-	-	-	-	4	-	-	-	1	-
1	1	1	-	-	1	5	4	2	-	3	-	1	-
-	-	-	2	2	1	5	3	3	3	3	3	8	-
5	12	5	13	8	5	42	2	30	3	10	-	23	1
-	-	1	1	-	1	18	-	-	-	5	-	19	-
5	1	3	28	3	8	50	-	15	-	1	-	8	-
7	1	-	-	-	-	6	-	-	-	2	-	6	-
33	28	19	6	7	63	136	2	239	10	14	-	27	2
159	116	151	172	230	376	1567	41	937	18	312	10	419	12
8	4	4	7	19	41	111	1	187	1	20	-	142	2
29	16	23	45	41	79	250	32	216	28	57	19	114	10
26	11	15	13	15	28	72	3	86	2	36	1	27	-
20	4	10	6	15	17	87	1	64	1	34	2	14	-
156	168	157	101	86	85	823	8	413	8	146	2	160	2
1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
496	388	429	460	485	752	3949	109	2495	84	845	41	1167	33

Tuberkulose. Til Oplysning om de kjendte Tilfælde af tuberkulose Sygdomme inden Distrikterne hid sættes en Tabel paa Side 28; den er udarbejdet efter de indsendte Uddrag af Kommunernes Tuberkuloseprotokoller. Se forøvrigt den almindelige Beretning. — Dødsfald af Lungetuberkulose udgjorde i Henhold til Lægerne Dødsaaarsagslister saavel for det hele Amt som for Bygderne 16,5 pCt. af samtlige kjendte, ved Sygdom forårsagede Dødsfald og 20,2 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Byerne var Forholdet henholdsvis 17,5 pCt. og 20,0 pCt. Forøvrigt henvises til Tabellen paa Side 28. I Bærum (Aker Distrikt) har Befolkningen i det Hele taget stillet sig velvillig ligeoverfor Tuberkuloselovens Gjennemførelse. (J. Jensen). I Hakedalen, hvor en Privatlæge har oprettet et Sanatorium nærmest for ubemidlede tuberkulose (Glitre), er Publikum som Følge heraf blevet meget bange for Smitte; Belægget paa Sanatoriet har gjennemsnitlig været 30 Syge. I Fattiggården i Nes (Ullensaker Distrikt) blev en Del af den store Bygning indredet til et Pleiehjem for Tæringssyge. Ved en Undersøgelse, som i Løbet af Aaret blev

Anmeldte Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme.

Lægedistrikter.	Samlet Antal tuber- kuløse Syg- domme.		Tuberkulose i											
			Aande- dræts- organer.		Urin- og Kjøn- sorganer.		Tarm- kanalen.		Ben og Led.		Lymfe- kjerter.		Huden.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	
Aker	233	88	217	85	1	2	1	11	2	1	-	1	-	
Ullensaker	324	70	281	67	3	-	-	28	3	6	-	6	-	
Høland	61	28	57	26	-	1	1	1	-	1	1	1	-	
Follo	88	29	83	27	1	-	-	2	1	-	-	2	1	
Akershus Amt	706	215	638	205	5	3	2	42	6	8	1	10	1	
Deraf i Byer	20	7	18	6	1	-	-	1	1	-	-	-	-	
— - Bygder	686	208	620	199	4	3	2	41	5	8	1	10	1	

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme..	ikke epidemiske Sygdomme.
Aker	515	98	109	406
Ullensaker	443	61	84	359
Høland	264	38	41	223
Follo	238	44	33	205
Drøbak By	30	7	4	26
Son og Hølen Ladesteder	10	-	1	9
Bygder	198	37	28	170
Akershus Amt	1460	241	267	1193
Deraf i Byer	40	7	5	35
— - Bygder	1420	234	262	1158

foretaget i Eidsvold Herred, fandtes kun 2 Syge, som paa Grund af mislige hygieniske Forhold i Hjemmet helst burde været indlagte i en Pleieanstalt; da disse døde, var der ved Aarets Udgang Ingen, om hvem det ikke kunde siges, at Pleien var fuldt forsvaret saavel for Sygdommens Udbredning som for den Syge selv. (A. Olsen). Da Tuberkulosen har liden Udbredning i Hurdalen, har man der ikke fundet det paakrævet at arbeide for Oprettelsen af et særskilt Pleiehjem; skulde derimod en af Nabobygderne ville oprette et saadant, vil man bestræbe sig for at faa dette Herred til at være med. Efter Dødsfald udføres Desinfektionen, eller rettere sagt den mere eller mindre grundige Størvask, af Husets Folk, da ingen fast Desinfektor er ansat; man kan derfor ikke vente, at Arbeidet skal blive saa nøiagtig udført. (Collett). I Follo iagttager Befolk-

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			Udtrækning ved Bækkenendeleie.		Perforation.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.		Moder.	Barn.	Moder.	Mødre.
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	39	¹⁾ 1	40	-	-	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	6	-	5	1	-	-	-	1	²⁾ 1	-	-
Barselkrampe	1	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-
Placenta prævia og Blødning ..	-	-	-	-	4	2	2	-	-	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtisleie	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Pandeleie	1	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-
Tverleie	-	-	-	-	5	4	1	-	-	-	-
Fremfald af Arm	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	²⁾	-	-	-	-	-	2
Uopgivet Indikation	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	53	1	53	2	11	8	3	1	1	1	2
	54		55			11					

¹⁾ Dødsårsag: Lungeemboli (ikke paa Dødslisten opført under Dødsfald paa Barselseng). ²⁾ Udtrækningen skede ved Tang.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulykke- lige Hæn- delser.	ved Selv- mord.	ved Mord og Drab.
Aker	1392	34	655	120	19	4	15	2	1
Ullensaker	923	15	528	75	9	3	10	6	-
Høland	394	9	239	30	3	1	6	1	-
Follo	484	6	275	25	3	-	5	2	-
Drøbak By	47	1	35	3	1	-	-	-	-
Hvitsten Ladested	8	-	4	-	-	-	-	-	-
Son —	15	1	8	2	-	-	-	-	-
Hølen —	7	-	5	-	-	-	-	-	-
Bygder	407	4	223	20	2	-	5	2	-
Akershus Amt	3193	64	1697	250	34	8	36	11	1
Deraf i Byer	77	2	52	5	1	-	-	-	-
— - Bygder	3116	62	1645	245	33	8	36	11	1

ningen gennemgaaende de nødvendige Forsigtighedsregler under Omgangen med de Syge. (A. Selmer).

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning. I Ullensaker Distrikt forpleiedes med offentligt Bidrag ved Aarets Udgang 200 Sindssyge; af disse var 48 hjemmehørende inden Amtet. Desuden er adskillige udsatte her for egen Regning. Af de før paa mange Steder anvendte «Bur» — d. v. s. et stort Værelse afdelt ved Spileværk i flere smaa Rum — forefandtes ved Aarets Udgang ingen. Paa 3 Steder er der fremdeles i et Værelse indrettet en tæt-vægget Celle med Beskyttelse for Vindu og Ovn, til Anvendelse under den Syges Uroperioder; men Rummet udenfor Cellen beboes da ikke af nogen Syg. De Syge, der tidligere i lange Tider holdtes indespærrede i de nævnte Bur, har enten faaet et særskilt Værelse eller er flyttet sammen med de andre paa Stedet værende Syge; noget Tilfælde af Skade for Nogen er herved ikke opstaaet; men i flere Tilfælde er der kommet en bedre Stemning hos den Syge, Renholdet er blevet lettere og tilslut ogsaa en Lettelse i Forpleiningen i det Hele. Hvor denne Ordning vakte for stor Modstand, er de Syge dels flyttet til andre Forpleiere, dels ved Overøvrighedens Hjælp indlagt paa Asyl, naar de var særlig uskikkede til privat Forpleining. Paa Grund af ligetil uforsvarlig Forpleining er 4 Kontrakter hævet. Staaltraadgitter for Vindu er i Anvendelse paa 8 Steder, dels permanent, dels kortvarigt og søges reguleret efter den Syges Tilstand saavidt muligt. Nogen kostbarere Indretning har Distriktslægen ikke fundet berettiget at paalægge, da antagelig en større Del af de urolige Syge vil blive flyttet ved Blakstads og Dikemarks Asylers Oprettelse. Kostholdet synes overalt at være forsvarligt om end tarveligt; hvor der kun er et Par Syge, og dissers Tilstand tillader det, spiser de gjerne sammen med Familien; hvor der er Mange, spiser de dels i Kjøkkenet, dels i et større Fællesrum. (A. Olsen). I Høland Distrikt forpleiedes omkring 120 Syge fra Landets forskellige Egne tildels i større og mindre Kolonier.

Obstetriciske Operationer. Af Læger udførtes ialt 70 saadanne, deraf i Aker Distrikt 28, i Ullensaker 22, i Høland 9 og i Follo 11. Angaaende Indikationer og Udfald henvises til Tabellen paa Side 29.

Angaaende **Jordmoderhjælpen** henvises til Tabellen i den almindelige Beretning.

Paa Barselseng døde efter Presternes Opgaver 8 Kvinder. Lægerne har opgivet Dødsårsagen for 10 Kvinder saaledes: Barselfeber 4, Barselkrampe 4, Blødning 1, Dystoki 1.

Antallet af **Fødte** og **Døde** vil sees af foregaaende Tabel.

Der bliver saaledes for det hele Amt et Overskud af 1 496 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 53,1.

De hyppigste **Dødsårsager** var:

Dødsårsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose	241	7	234
Alderdomssvaghed	180	6	174
Kræft og Sarkom	115	7	108
Lungebetændelse	89	2	87
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	81	-	81
Hjerneslag	75	2	73
Organisk Hjertesygdom	67	1	66
Kronisk Bronkit	67	1	66
Tuberkulose udenfor Lungerne	56	4	52
Hjertelammelse	55	1	54

Veirliget. Sommeren var gennemgaaende kjølig. Afkastningen af Jordbruget var tilfredsstillende for Høavlingens Vedkommende, men Indbjergningen af Kornet, der delvis var mindre modent, skadedes adskilligt af en regnfuld Høst.

Levemaade og hygieniske Forhold. Fra Bærum (Aker Distrikt) anføres, at Sanden for Renlighed synes at have gaaet fremad, men at Forstaaelsen af, hvilken Betydning ren og frisk Luft inden Døre har, endnu er mangelfuld. (J. Jensen).

Fra Høland opgives Kostholdet at være mindre tilfredsstillende, især blandt Arbeidsklassen; dennes Boliger skildres som utætte og malpropre samt som Regel overfyldte; Klædedragten er ogsaa daarlig. Ædrueligheden synes at være noget bedre end før, men Natteløberiet flourer. (Agersborg).

I Follo er Levemaaden gennemgaaende god. Boligerne er i Almindelighed gode og rummelige, men hos de mindre Gaardbrugere, ja endog hos Husmændene, stuver Familien sig ofte sammen i et lidet Kammer og Kjøkken for ligesom Storbonden at kunne paradere med en Stadsstue. — Den stadige Kjøring til Byen med Hø og andre Varer virker meget demoraliserende, da Unggutterne, som især benyttes hertil, almindelig kommer berusede hjem. Forældre og

Husbondsfolk synes ligesom dette er i sin Orden; «han maa jo have lidt igjen for Strævet», som en Guts Mor udtrykte sig. En slig Bytur varer almindelig et Døgn; der kjøres hjemmefra Kl. 7 om Aftenen, og Hjemkomsten sker næste Aften til samme Tid eller noget senere. Ofte gjøres 2—3 såadanne Ture om Ugen; om Vinteren virker den hyppige Nattevaagen i Mørke og Kulde slappende. (A. Selmer). Renlighedssandsen er gaaet meget fremad i de senere Aar. (Jelstrup).

Fattig- og Sygepleien. I Nittedalen (Aker Distrikt), hvor saavel Husene som Levemaaden blandt de Fattige mange Steder er rent elendig, har man indkjøbt en Fattiggaard, og en privat Sygepleieforening er dannet med særligt Formaal at lindre Nød og hjælpe fattige Syge; den har engageret en Sygepleierske. (H. Prydz). I Ullensaker Distrikt er der, naar undtages Fering, i alle Herreder Sygepleiersker, der udenfor den egentlige Sygepleie ogsaa flere Steder tilser de Fattige. (A. Olsen).

Sygehuse. I Aker Distrikt findes Akers kommunale Sygehus paa Tonsen i Østre Aker, Doktor Dedichens private Sindssygeasyl, Diakonhjemmets Sygehus og Gaustad Statsasyl for Sindssyge. Der er 3 Sanatorier for Tuberkuløse, 1 i Hakedalen og 2 paa Grefsen. Desuden ligger Kristiania kommunale Sygehus og Epidemilazaret i Vestre Aker. I Bærum Herred er der et kombineret Fattig- og Pleiehjem paa Dønski med fast ansat Sygepleierske; fattige Syge, som ikke kan forpleies i sine Hjem, kan indlægges her. I Asker Herred findes paa Asker Gaard et lidet Sygehus. I Drøbak, Follo Distrikt, er der et kommunalt Sygehus.

Badeindretninger. I Eidsvold er der et Bad og Sanatorium. Ved Bygdø, Nordstrand og flere Steder i Nærheden af Kristiania findes Sjøbadehuse, tildels i Forbindelse med Forlystelsesetablissementer. I Drøbak er der en smukt og godt indrettet Badeanstalt; desuden er der et større Strømbad.

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundheds- og Kvarantænekommissioner samt af Vaccinerede:

Lægedistrikter.	Sundheds- kommis- sioner.	Kvarantæne- kommis- sioner.	Vaccinerede.
	Antal Møder.	Antal Møder.	
Akershus Amt	67	1	2966
Aker	¹⁾ 37	-	1201
Ullensaker	²⁾ 12	-	977
Høland	³⁾ 4	-	354
Follo	⁴⁾ 14	⁵⁾ 1	434

¹⁾ Skedsmo 6, Nittedalen 3, Asker 3, Bærum 4, Aker 21. ²⁾ Eidsvold 3, Fering 1, Ullensaker 2, Sørumsund 2, Gjerdrum 2, Nannestad 1, Nes 1. ³⁾ Høland 2, Fet 2. ⁴⁾ Drøbak 4, Vestby 3, Son 2, Kraakstad 1, Frogn 2, Nesodden 2. ⁵⁾ Drøbak.

I Ullensaker Herred har den samlede **Sundhedskommission**, forinden Møde holdtes, inspiceret de forskellige Etablissementer og Udsalgsboder paa Gardermoen; denne Fremgangsmaade synes at have bibragt Folk Forstaaelsen af, at Forskrifterne maa og skal efterkommes. (Svanøe).

III. Smaalenenes Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die Decb. 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatorer.
Amtet.....		4 143,82	136 167	55	14	67	30
1. Eidsberg		1 405,96	22 099	6	1	15	10
	Rømskogen	163,94	490	-	-	1	1
	Rødenes	221,67	1 372	-	-	3	1
	Rakkestad	416,32	5 308	2	-	3	1
	Eidsberg	229,30	5 515	2	1	3	3
	Trøgstad	205,73	3 563	1	-	2	2
	Askim	67,64	3 631	1	-	2	1
	Skiptvet	101,36	2 220	-	-	1	1
2. Moss		783,91	23 748	13	3	11	6
	Moss, Kjøbstad	1,51	8 900	8	3	4	-
	Moss, Landsogn	56,67	1 627	-	-	1 ¹⁾	-
	Spydeberg	138,86	2 570	1	-	1	1
	Hobøl	143,68	2 253	1	-	1	1
	Vaaler	249,17	2 303	1	-	2	2
	Raade	113,73	2 782	1	-	1	1
	Rygge	80,29	3 313	1	-	1	1
3. Sarpsborg		701,12	60 674	21	6	26	8
	Sarpsborg, Kjøbstad	3,84	6 978	7	2	4	-
	Fredriksstad —	9,41	14 553	9	4	7	-
	Tune	177,62	8 023	-	-	2	1
	Varteig	69,34	1 117	-	-	1	1
	Skjeberg	193,65	4 820	-	-	1	1
	Borge	77,48	6 713	2	-	4	2
	Onsø	121,17	6 695	2	-	4	2
	Glemminge	48,61	11 775	1	-	3	1
4. Hvaler		1 252,83	29 646	15	4	15	6
	Fredrikshald, Kjøb- stad	1,85	11 948	12	3	6	-
	Hvaler	86,39	3 781	1	-	3	2
	Berg	255,46	4 980	-	-	1 ²⁾	1
	Id	382,34	5 222	-	-	1	1
	Aremark	526,79	3 715	2	1	4	2

1) Jordmoderen bor i Moss. 2) Jordmoderen bor i Fredrikshald.

Epidemiske

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.
	Tilfælde.	Dødsfald.							
Exantematisk Tyfus	1	1	1	-	-	-	-	-	-
Tyfoidefeber	39	3	39	-	1	1	-	-	2
Børnekopper	3	-	3	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	110	-	110	6	5	6	8	2	-
Mæslinger	1929	30	1929	394	347	270	195	350	233
Difteri (Croup)	478	40	468	44	50	58	45	31	18
Barsel-feber	21	7	21	2	6	1	3	-	-
Pyæmi, Septhæmi	32	10	30	3	2	1	1	2	6
Rosen	151	5	151	13	12	19	10	20	11
Røde Hunde	24	-	24	1	-	8	-	1	-
Vandkopper	238	-	238	15	15	30	12	35	36
Kusma	6	-	6	1	1	-	1	-	1
Kighoste	260	14	260	37	28	39	28	18	13
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	6126	121	6126	652	603	649	554	519	522
Influenza	744	2	744	130	152	127	88	35	52
Lungebetændelse	869	122	869	101	66	86	79	87	81
Pleurit.	309	7	309	33	29	24	33	41	37
Gigtfeber	285	8	284	35	32	23	28	23	19
Akut Diarré (Kolerine)	2134	73	2131	86	188	161	93	137	182
Skjørbug	2	1	1	-	-	-	-	-	1
Pemfigus (hos Nyfødte)	7	2	6	2	-	-	-	-	-
Tilsammen	13768	446	13750	1555	1537	1503	1178	1301	1214

Sundhedstilstanden var i det Hele taget ganske god; Mæslinger havde dog stor Udbredning, og Difteri forekom temmelig hyppig. Af epidemiske Sygdomstilfælde anmeldtes ialt 13 768, hvoraf 446 endte dødelig, mod henholdsvis 13 617 og 390 Aaret forud.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 2 047 eller 14,6 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelbefolkning (139 600) mod 13,5 pro mille Aaret forud.

Angaaende de **epidemiske Sygdomme** i Almindelighed henvises til ovenstaaende Tabel, sammendragen efter Lægernes Opgaver.

Af **exantematisk Tyfus** er anmeldt et isoleret, dødelig endende Tilfælde hos en ældre Kone i Tune (Sarpsborg Distrikt). Der var udtalt Status typhosus tilstede; musciterende Deliriér; tør Tunge; et udbredt, dybt blaarødt

Sygdomme.

Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	Fordeling paa Lægedistrikterne:							
						1		2		3		4	
						Eidsberg.		Moss.		Sarpsborg.		Hvaler.	
						Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	1	-	-
-	6	21	6	1	1	4	-	-	-	35	3	-	-
1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-
1	19	4	32	20	7	33	-	37	-	19	-	21	-
66	37	7	14	13	3	138	5	440	4	739	12	612	9
37	16	16	45	56	52	7	4	22	3	404	23	45	10
1	4	-	-	2	2	2	2	9	1	7	2	3	2
1	4	3	3	2	2	2	2	12	4	4	3	14	1
16	5	9	8	13	15	12	-	42	2	64	2	33	1
3	2	6	2	-	1	-	-	17	-	7	-	-	-
9	13	19	16	17	21	13	-	99	-	95	-	31	-
-	-	-	2	-	-	1	-	-	-	-	-	5	-
25	20	10	6	9	27	34	5	74	1	118	7	34	1
309	235	274	441	761	607	390	17	1360	13	2937	67	1439	24
15	8	19	27	34	57	12	1	92	1	359	-	281	-
54	26	36	51	87	115	64	20	190	21	415	46	200	35
24	22	10	11	28	17	32	1	60	1	142	4	75	1
17	19	14	16	26	32	24	2	58	2	127	1	76	3
240	389	276	156	91	132	96	7	649	23	943	26	446	17
-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-
1	-	-	3	-	-	2	-	4	1	-	-	1	1
820	827	724	839	1161	1091	866	66	3166	78	6420	197	3316	105

Udslet, tildels konfluierende, men tydelig sammensat af enkelte Efflorescenser som ved Mæslinger; rigelige Petechier var ogsaa tilstede; ingen tydelig Miltsvulst blev paavist. Da saavel en Intoxikation som Skarlagensfeber og Mæslinger kunde udelukkes, blev man staaende ved ovennævnte Diagnose. (Bretteville-Jensen).

Af **Tyfoidefeber** anmeldtes ialt 39 Tilfælde. I Eidsberg forekom 4 spredte Tilfælde; et af disse indtraf paa Gade i Skiptvet og antoges at være foranlediget ved Rengjoring af en Gjødelskjærre, der havde været udlaant til Nabogaarden Skipperud, hvor der for 3 Aar siden havde forekommet et dødelig forløbende Tilfælde. (Bjerk). I Sarpsborg Distrikt indtraf 35 Tilfælde, hvoraf 3 i Fredriksstad, 4 i Sarpsborg og Resten i Bygderne, fornemmelig i Glemminge; her begyndte Epidemien tidlig om Høsten i Strøget Lahellemo og Billit, lige udenfor Fredriksstad. Sygdommens Optræden skyldtes Infektion af en Brønd, ved hvis Lukning Epidemien standsede lige saa hurtig, som den var begyndt. (A. Vogt). Paa Amtssygehuset sees 30 Tilfælde at være behandlet.

Af **Børnekopper** optraadte 3 Tilfælde paa Selbak i Borge (Sarpsborg Distrikt); det første var hos en svensk Sjømand paa et engelsk Skib, der kom fra Havre; de to andre Syge var Lægen og Sygepleiersken. Der maatte exproprieres et ledigstaaende, privat Hus til Koppelazaret, da intet Skolelokale eller anden offentlig Bygning laa bekvemt til. Et mistænkeligt Tilfælde, der blev indlagt paa Lazaretet, manifesterede sig senere som Vandkopper. Vaccination og Revaccination blev foretaget i stor Udstrækning. (N. Nilsen).

Skarlagensfeber var i enkelte Egne adskillig udbredt, men blev som Følge af det godartede Forløb mindre paaagtet.

Mæslinger optraadte som en meget udbredt Epidemi, der var en Fortsættelse fra Aaret forud. I Askim (Eidsberg Distrikt) forekom Pseudocroup som en ikke sjelden Komplikation. (Randers). Ogsaa fra Glemminge (Sarpsborg Distrikt) anføres, at Sygdommen af og til ledsagedes af Croup, uden at Difteri-baciller kunde paavises. (A. Vogt).

Difteri forekom adskillig hyppigere end vanlig i de senere Aar. I Eidsberg indtraf kun nogle faa, spredte Tilfælde. I Moss Distrikt fik Sygdommen heller ikke stor Udbredning, hvilket vistnok maa tilskrives den Omstændighed, at Serum bliver forholdsvis hyppig anvendt baade i kurativt og profylaktisk Øiemed. (H. Holmboe). Til Hobøl, hvor Sygdommen forekom paa 3 Gaarde, var Smitten utvilsomt kommen fra Kristiania, hvor en Gut havde været paa Besøg i en Familie, blandt hvis Medlemmer der i den nærmest foregaaende Tid havde forekommet Difteri. (H. Ottesen). — I Borge Herred (Sarpsborg Distrikt) optraadte Sygdommen epidemisk som en Fortsættelse fra Slutningen af foregaaende Aar; den var sandsynlig en Aflægger af den meget udbredte Epidemi, som forleden Høst forekom paa Nordsiden af Glommen i Glemminge og tilgrænsende Bygder, og havde væsentlig gennem Skolerne faaet stor Udbredning; disse blev derfor lukket. Fra Midten af Marts, da Epidemien kulminerede, anvendtes profylaktiske Injektioner i stor Maalestok. Se forøvrigt Mag. f. Lægevidenskaben 1904 No. 1 Pag. 89. — I Fredrikshald (Hvaler Distrikt) var af 22 opførte Tilfælde de 14 Strubehoste.

Af **Barselfeber** anmeldtes ialt 21 Tilfælde. I Id (Hvaler Distrikt) forekom nogle Tilfælde, der øiensynlig var foranlediget ved Smitte gennem en Jordmoder; efter omfattende Desinfektion i dennes Hjem iagttoges ikke flere Tilfælde. (Nannestad).

Kighoste havde noksaa stor Udbredning. Sygdommen fulgte i Eidsberg som almindelig i Mæslingernes Fodspor. (Randers).

Udenfor Sygehus iagttagne Tilfælde af **veneriske Sygdomme** sees af nedenstaaende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa Lægedistrikterne:			
		1	2	3	4
		Eidsberg.	Moss.	Sarpsborg.	Hvaler.
		Tilfælde.	Tilfælde.	Tilfælde.	Tilfælde.
Veneriske Saar	7	-	-	5	2
Konstitutionel Syfilis ..	37	1	4	14	18
Hereditær — ..	1	-	-	1	-
Gonorré	174	6	41	73	54

I Eidsberg har disse Sygdomme siden de store Anlæg ved Kykkelsrud i Askim er blevne færdige, forekommet sjældnere. (Randers).

Anmeldte Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme.

Lægedistrikter.	Samlet Antal tuberkuløse Sygdomme.		Tuberkulose i											
			Aande- dræts- organer.		Urin- og Kjøn- organer.		Tarm- kanalen.		Ben og Led.		Lymfe- kjerter.		Huden.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eidsberg	154	46	115	38	2	1	2	1	18	4	13	-	4	2
Moss	95	35	88	32	-	-	1	1	6	2	-	-	-	-
Sarpsborg	336	113	324	109	2	-	-	-	7	3	3	1	-	-
Hvaler	150	49	141	49	1	-	-	-	3	-	2	-	3	-
Smaalenenes Amt	735	243	668	228	5	1	3	2	34	9	18	1	7	2
Deraf i Byer	256	84	245	82	2	-	-	-	6	2	3	-	-	-
— - Bygder	479	159	423	146	3	1	3	2	28	7	15	1	7	2

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Eidsberg	318	52	66	252
Moss	325	39	78	247
Moss By	107	13	31	76
Bygder	218	26	47	171
Sarpsborg	757	127	197	560
Sarpsborg By	80	11	25	55
Fredriksstad By	187	46	53	134
Bygder	490	70	119	371
Hvaler	428	56	105	323
Fredrikshald By	186	21	53	133
Bygder	242	35	52	190
Smaalenenes Amt	1828	274	446	1382
Deraf i Byer	560	91	162	398
— - Bygder	1268	183	284	984

Til Oplysning om de kjendte Tilfælde af **tuberkuløse Sygdomme** inden Distrikterne hidsættes ovenstaaende en Tabel, der er udarbejdet efter de indsendte Uddrag af Kommunernes Tuberkuloseprotokoller. Se forøvrigt den almindelige Beretning. Dødsfald af Lungetuberkulose udgjorde i Henhold til Lægernes Dødsaaarsagslister for det hele Amt 15,0 pCt. af samtlige kjendte, ved Sygdom foranledigede Dødsfald og 19,8 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.					Vending.			Udtrækning ved Bækkenendeleie.			Partus præmaturus artificialis.			Abortus provocatus.	Perforation.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Børn.			Mødre.		Børn.	Mødre.		Børn.	Mødre.		Børn.	Mødre.	Mødre.	Mødre.
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Uopg.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer.....	98	-	96	1	1	-	-	-	3	2	1	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed.....	23	-	21	1	1	1	1	-	-	-	-	2	¹⁾ 2	-	-	²⁾ 2	-
Barselkrampe.....	1	1	-	2	-	1	1	-	-	-	-	1	-	1	1	-	-
Placenta prævia og Blødning.....	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele..	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning.....	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil.....	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtsleie.....	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie.....	-	-	-	-	-	4	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fare for Fosterets Liv....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbageholdelse.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Tilsammen	127	1	122	4	2	9	6	3	3	2	1	3	2	1	1	2	3
	128		128				9			3			3				

¹⁾ Et af disse forløstes ved Tang. ²⁾ Hos den ene foretoges Perforation paa sidstkommende Hoved.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige Hæn- delser.	ved Selv- mord.	ved Drab.
Eidsberg	568	17	354	36	2	3	7	2	1
Moss	699	24	352	53	6	3	8	1	-
Moss By	284	13	118	26	3	1	4	1	-
Bygder	415	11	234	27	3	2	4	-	-
Sarpsborg	2278	61	861	145	15	3	27	2	-
Sarpsborg By	328	10	107	22	4	-	2	-	-
Fredriksstad By	465	20	210	29	6	1	5	1	-
Bygder	1485	31	544	94	5	2	20	1	-
Hvaler	848	28	480	72	3	2	9	4	-
Fredrikshald By	291	9	211	28	4	-	4	2	-
Bygder	557	19	269	44	1	2	5	2	-
Smaaleneenes Amt...	4393	130	2047	306	28	11	51	9	1
Deraf i Byer	1368	52	646	105	17	2	15	4	-
— Bygder	3025	78	1401	201	11	9	36	5	1

Sygdomme. For Byerne var Forholdet henholdsvis 16,3 pCt. og 22,9 pCt. og for Bygderne 14,5 pCt. og 18,6 pCt. Forøvrigt henvises til Tabellen paa Side 37. I Eidsberg, hvor Antallet af Dødsfald af tuberkuløse Sygdomme i en Aarrække har været jevnt faldende, var dette større end i 1902. Fra Fredriksstad (Sarpsborg Distrikt) skrives: Da der paa Grund af Frygt for Smitte stadig falder vanskeligere at faa tuberkuløse Syge bortsat i privat Forpleining, og da de almindelige Sygehuse neppe egner sig for Optagelse af saadanne Patienter hverken af Hensyn til disse selv eller til de andre Syge, vilde det utvivlsomt være et stort Gode, om man saa hurtig som mulig kunde faa oprettet billige Pleiehjem. (Giebelhausen). I Hvaler forsøges Tuberkuloseloven gennemført saa nøiagtig som muligt, og de til den Ende nødvendige Paabud modtages med Velvillie. (Nannestad).

Om Amtets Sindssyge se den almindelige Beretning.

Af **obstetriciske Operationer** udførtes af Læger ialt 149, deraf i Eidsberg Distrikt 16, Moss 15, Sarpsborg 102 og Hvaler 16. Om Indikationer og Udfald se Tabellen paa foregaaende Side.

Af de 3 i Sarpsborg Distrikt indledede fortidlige Fødsler blev den ene foretaget hos en Kone, der var gravid i 5te Maaned; hun blev syg med Hovedpine, Brækninger og Ødemer; Urinen indeholdt en Mængde Æggehvide; 4 Ugers medicinsk Behandling frembragte ingen væsentlig Bedring; Fosteret døde efter et Døgns Forløb; Konen kom sig lidt efter lidt og var oppe efter 3 Maaneders Sengeleie. (N. Nilsen).

Angaaende **Jordmoderhjælpen** henvises til Tabellen i den almindelige Beretning.

Paa Barselseng døde ifølge Presternes Opgaver 11 Kvinder, for hvilke Lægerne har opgivet Dødsaaarsagerne saaledes: Barselfeber 7, Barselkrampe 2, Emboli og Blødning hver 1.

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabellen paa Side 39.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 2346 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 46,6.

De hyppigste **Dødsaaarsager** var:

Dødsaaarsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose	274	91	183
Alderdomssvaghed	176	48	128
Kræft (Cancer og Sarkom)	149	44	105
Lungebetændelse	122	25	97
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	121	44	77
Organisk Hjertesygdom	112	37	75
Hjerneslag	94	29	65
Tuberkulose udenfor Lungerne	89	24	65
Kronisk Bronkit etc.	74	17	57
Akut Diarré (Kolerine)	73	32	41

Veirliget. Vinteren var mild, saa det var besværligt at faa samlet den nødvendige Is til Husholdninger, Meierier og Bryggerier, og alle Søer og Vandløb gik ualmindelig tidlig op. Vaaren var sen og kold og Sommeren regnfuld, saa Havren ikke overalt opnaaede fuld Modenhed; og da Indbjergningen ogsaa var vanskelig paa Grund af Regn, var Udbyttet af denne Kornart ikke tilfredsstillende. Udbyttet af Hø var godt; af Rug og Poteter middels. (Nannestad).

Levemaade og hygieniske Forhold. Fra Spydeberg i Moss Distrikt skrives: Næringsveiene i denne lille Indlandsbygd er væsentlig Jordbruget og dets Binæringer, samt om Vinteren lidt Skogdrift i de smaa Skoge, der giver større Afkastning, end der skulde ventes efter deres ringe Udstrækning og Træernes beskedne Dimensioner. Boligerne er i de fleste Tilfælde noksaa antagelige. De smaa Hyttestuer er i Almindelighed nedrevne efter at have staaet ubeboet i mange Aar. Hvor der nu opføres nye Huse paa de faa beboede Husmandspladse, bygges disse store og pene. Der er yderst faa Husmænd igjen nu paa de gamle Vilkaar. De fleste betaler nu almindelig en Afgift af Pladsen og har blot nogle faa Dages Arbeidspligt i hver Aannetid. Resten af sin Tid disponerer de selv og arbejder da der, hvor de kan tjene mest. Arbeidernes Vilkaar er ogsaa ganske gode. Klædedragt og Udstyr i det Hele giver Indtryk af mere Properhed, end Tilfældet var før i Tiden. Fillede Folk ser man nu aldrig. Kostholdet er i Almindelighed ganske godt. Muligens spares der vel meget paa Melken og de Retter, som laves af den, da Melken er Bøndernes vigtigste Salgsprodukt. Dette gjælder dog mest de egentlige Gaarde, kanske fortrinsvis de større af dem. Paa de smaa Brug sælges i Almindelighed ikke Melk, og der bruges den derfor forholdsvis rigeligere. Kaffe bruges i Almindelighed ikke til Overmaal, The bare undtagelsesvis og Sirup omtrent ikke. Derimod spises Kunstmør praktisk talt ved hvert Bord i den hele Bygd. Hvad der gjør det dybeste Skaar i det daglige Velvære er den Omstændighed, at der næsten overalt i Bygden er Mangel paa godt Vand. Dette tages fra gravede Brønde, der næsten altid har Tilsig, af

Overvand. Vandet er derfor bestandig blakket og mere eller mindre uklart, og ser ikke indbydende ud; om det end som Regel ikke har Afsmag, frister det ikke til den rigelige Anvendelse, der er Grundbetingelsen for god Hygiene. Den personlige Renlighed staar ikke meget høit. Vaskning maa i de fleste Tilfælde tjene istedetfor Bad. Og mange vasker aldrig mere end Ansigt og Hænder! (Krag-Torp).

Badeindretninger. Moss Sjøbadehus holdtes aabent 84 Dage. Der toges 2 724 Strømbad, 590 Karbad, 1 849 Gytjebad og 200 Furunaalsbad. Paa Folkebadet, som holdtes aabent fra 1ste September 1902—31te Mai 1903, var der ogsaa nogenlunde Søgning. I Sarpsborg Distrikt har Borregaard et Dampbad for eget Brug; i Borge findes Thorsøkilens Bad, aabent om Sommeren, med Strømbad og Gytjebad samt en liden Jernkilde, og i Skjeberg Hoisands Bad. Hønk Sjøbad ligger i Onø Herred. I Fredrikstad By har man en offentlig Badeanstalt, hvori Badstue med tilhørende Dousche og Bassin samt Karbad med Styrt. To af Ugens Dage faaes «Folkebad» for en meget lav Betaling. I Hvaler Distrikt forefindes i Fredrikshald By et Badehus for Karbad, Dousche, Dampbad og Styrt. Det holdes aabent hver Dag fra 1ste Juni til 30te September og de 3 sidste Dage i Ugen Resten af Aaret. Desuden findes 2 Sjøbadehuse, hvor paa visse Tider af Dagen alle Skolebørn kan faa bade gratis. Paa Gaarden Ledeng i Ømark, ca. 8 km. sydost for Ørje, drives om Sommeren et simpelt Bad, hvor der gives kolde og varme Bad samt Furunaalsbad; paa Stedet findes ogsaa en Jernkilde; det besøges af Bønder fra Omegnen. (Nannestad).

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Sygehuse. Amtssygehuset ligger i Fredrikstad. I samtlige Byer findes kommunale Sygehuse; i Fredrikstad findes foruden det kommunale ogsaa et militært Sygehus; endvidere et privat Sygehus (Bethesda) samt et tilhørende den katholske Mission. I Fredrikshald har man et kommunalt Sygehus med 28 Pladse paa den almindelige Afdeling og 16 paa Epidemiafdelingen; men der er Plads til flere Senge, om fornødiges. Desuden findes et nyt, tidsmæssigt Sygehus (St. Josefs Hospital), der drives af katholske Søstre, samt et tidsmæssigt Inter-neringslokale. (Nannestad).

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundheds- og Kvarantænekommissioner og af Vaccinerede:

Lægedistrikter.	Sundheds- kommis- sioner. Antal Møder.	Kvarantæne- kommis- sioner. Antal Møder.	Vaccinerede.
Smaalenenes Amt	48	1	2142
Eidsberg	¹⁾ 2	-	606
Moss	²⁾ 16	-	570
Sarpsborg	³⁾ 24	⁵⁾ 1	2076
Hvaler	⁴⁾ 6	-	690

¹⁾ Rakkestad 1, Askim 1. ²⁾ Hobøl 1, Moss By 10, Moss Herred 2, Rygge 1, Svendal 1, Vaaler 1. ³⁾ Glemminge 3, Borge 12, Fredrikstad 4, Sarpsborg 2, Tøne 2, Skjeberg 1. ⁴⁾ Fredrikshald 2, Id 2, Åremark 1, Hvaler 1. ⁵⁾ Fredrikstad.

Sundhedskommissionen i Borge Herred (Sarpsborg Distrikt) bestaar af 6 inden Herredsstyrets Midte valgte Medlemmer. (N. Nilsen).

IV. Buskerud Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die Decb. 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
Amtet		14816,83	112 743	47	13	53	18
1. Drammen Stads- fysikat	Drammen, Kjøbstad	6,86	23 153	¹⁾ 15	7	9	-
2. Drammen Læge- distrikt		596,32	15 696	²⁾ 4	-	4	2
	Lier	319,97	8 207	2	-	2	-
	Røken	114,07	4 015	-	-	1	1
	Hurum	161,97	3 085	1	-	1	1
	Holmsbu, Ladested ³⁾)	0,31	389	-	-	-	-
3. Ringerike		1 697,54	16 848	8	3	11	4
	Hønefoss, Kjøbstad	1,06	2 005	4	2	3	-
	Hole	304,04	3 452	2	1	3	1
	Norderhov	752,16	8 468	1	-	1	2
	Aadalen	640,28	2 923	1	-	4	1
4. Modum		2 360,30	27 496	9	-	12	2
	Nedre Eker	117,72	4 671	2	-	2	-
	Øvre —	470,18	7 676	3	-	3	1
	Modum	519,17	8 985	2	-	4	-
	Sigdal	889,28	3 780	1	-	2	-
	Krødsherred	363,95	2 384	1	-	1	1
5. Nes		?	7 471	3	1	4	3
	Nes	1 522,84	3 733	2	-	2	1
	Gol	512,01	2 195	1	-	1	1
	Hemsedal	838,91	1 418	-	-	1	1
	Del af Nore (Distriktet Tunhovd)	?	125	-	-	-	-
6. Aal		2 657,00	5 165	2	-	2	2
	Aal	1 154,27	3 320	1	-	1	1
	Hol	1 502,73	1 845	1	-	1	1
7. Sandsvær		1 324,75	12 734	4	2	8	2
	Kongsberg, Kjøbstad	63,08	5 696	4	2	4	-
	Sandsvær	680,90	4 892	-	-	2	1
	Flesberg	580,77	2 146	-	-	2	1
8. Rollag		?	4 180	2	-	3	3
	Rollag	435,39	1 390	2	-	1	1
	Rest af Nore (undt. Tunhovd) ⁴⁾)	?	1 381	-	-	1	1
	Opdal	2 101,42	1 409	-	-	1	1

¹⁾ Af disse er 2 ikke praktiserende. ²⁾ Distriktslægen bor i Drammen By. ³⁾ Hører til Hurum Herred. ⁴⁾ Nore Herred har et Fladeindhold af 763,49 km.² og en Folkemængde af 1506.

Sundhedstilstanden var ikke fuldt saa tilfredsstillende som forrige Aar. Mæslingeepidemien fortsatte sig fra forrige Aar i de 2 første Kvartaler, og Skarlagensfeber optraadte fremdeles epidemisk, om end med aftagende Hyppighed. Kighosteepidemien ophørte omtrent fuldstændig. Vandkopper var sjældnere end Aaret forud, medens akut Diarré viser nogen Tilvæxt i de Angrebnes Antal. Det samlede Antal anmeldte epidemiske Sygdomstilfælde udgjorde 12 292 med 266 Dødsfald mod henholdsvis 10 816 og 246 Aaret forud.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1 713 eller 14,9 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelfolkemængde (115 300). I 1902 var Dødeligheden 13,1 pro mille.

Angaaende de **epidemiske Sygdomme** i Almindelighed henvises til Tabellen Side 44 og 45, der er sammendragen efter Lægernes Opgaver.

Af **Tyfoidefeber** anmeldtes usædvanlig mange, ialt 52 Tilfælde og 7 Dødsfald. I Drammen By forefaldt i 2det Halvaar 20 Tilfælde, af hvilke 15 var hos Børn. De fleste var let angrebne, og der indtraf heller ikke noget Dødsfald. Aarsagen til Sygdommen kunde ikke paavises, udenfor de enkelte Familier heller ikke Smitte. (C. Bonnevie). Tilfældet i Drammen Distrikt antoges at skyldes Smitte i Kristiania. (G. H. Pettersen). I Modum Distrikt havde 3 Tilfælde paa Øvre Eker alle et let Forløb, medens den 4de Patient paa Nedre Eker døde; Smittekilden var ukjendt. (C. Bull). I Nes Distrikt angrebes fra April til November med Mellemrum ialt 21 Personer, af hvilke 4 døde. Paa Gaarden Ulsaker i Hemsedal indsygnede i April ialt 14 Medlemmer af samme Familie; af disse døde 3, en Moder med 2 Børn. I Juni viste Sygdommen sig paa Gaarden Stensrud et Par Kilometer søndenfor Ulsaker, hvor en Person angrebes, og i August paa Gaarden Hjelm, 4 å 5 Kilometer syd for Stensrud, hvor 1 af de 3 Angrebne døde. Endelig indtraf i November 2 Tilfælde i Gols Kirkebygd og 1 i Nes uden Sammenhæng indbyrdes eller med tidligere kjendte Tilfælde. Efter udført Desinfektion paa disse forskellige Steder standsede Sygdommen (Wolff). I Rollag Distrikt indsygnede en Veiarbejder i Opdal; han var netop kommen did fra Kykkelsrudanlægget. (Boberg).

Af **Skarlagensfeber** anmeldtes ialt 359 Tilfælde og 4 Dødsfald, mod henholdsvis 499 og 9 i 1902. I Drammen By behandledes 156 Angrebne udenfor Lazaret. Kun én Patient døde. (C. Bonnevie). I Drammen Distrikt opgives 68 Tilfælde og 1 Dødsfald; af disse optraadte 45 i Lier og 23 i Røken. Forløbet var særdeles godartet. (Distriktslægen hævder fremdeles de Anskuelser om Isolation og præventive Forholdsregler, som han fremholdt i sin Medicinalberetning for 1902 (se den trykte Beretning for 1902, Side 52)). (G. H. Pettersen). Fra Modum Distrikt omtales det milde Forløb af Sygdommen, der vanskelig-gjør Opsporingen af Smittekilden, idet saamange Tilfælde unddrager sig Observation. Hertil kommer ogsaa den livlige Samfærdsel med flere Byer, og at alskens Landstrygere dagstøt farter omkring. (C. Bull). Over et større Parti af Nordre Modum var Sygdommen spredt uden egentlig at have Karakteren af nogen Epidemi; mange Tilfælde kom vistnok ikke til Behandling. (Jansen). I Nes Distrikt forekom Sygdommen fornemmelig i Nes Herred med noksaa mildt Forløb. (Wolff). I Aal Distrikt kan den ikke sees at være forekommet, og fra Sandsvær opføres kun et enkelt Tilfælde. I Rollag Distrikt indtraf et af de 5 opførte Tilfælde i Klokkegaarden, hvorfor Skolen lukkedes en Tid. (Boberg).

Mæslinger fortsatte sin epidemiske Udbredelse inden de fleste Distrikter. Ialt anmeldtes 1 478 Angrebne med 10 Dødsfald. I Drammen By og i Drammen Distrikt forefaldt de anmeldte Tilfælde i Aarets første 4 Maaneder, medens Sygdommen i Ringerike og Modum Distrikter havde stor

Epidemiske Sygdomme.

44

	Ialt kjendte		Tiden er op- given for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.													
Tyfoidefeber	52	7	52	1	-	-	14	2	1	5	9	6	6	4	4
Skarlagensfeber	359	4	359	82	44	35	23	13	32	48	18	17	28	12	7
Mæslinger	1478	16	1478	445	194	222	342	178	60	34	1	-	-	2	-
Difteri (Croup)	93	7	93	6	6	15	7	9	10	6	12	4	3	5	10
Blodgang	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	9	4	9	1	-	2	3	2	-	-	-	-	-	-	1
Pyæmi, Septhæmi	24	7	22	1	1	2	5	1	2	2	2	1	1	3	1
Rosen	210	7	209	13	24	19	15	19	16	16	19	18	11	23	16
Røde Hunde	123	-	123	37	26	17	5	20	12	5	-	1	-	-	-
Vandkopper	99	-	99	11	10	3	8	4	7	-	3	2	14	17	20
Kusma	14	-	14	4	1	-	2	1	-	-	-	-	2	3	1
Kighoste	105	6	105	25	23	15	9	3	3	4	4	7	9	1	2
Akute Katarrer i Aandedræts- organerne	4700	65	4676	482	492	486	399	493	368	297	253	268	232	361	545
Influenza	999	6	999	98	115	211	158	121	65	16	24	31	37	41	82
Lungebetændelse	645	82	645	61	43	63	80	77	51	42	27	29	45	43	84
Pleurit	337	7	335	26	23	30	24	39	35	33	18	30	19	36	22
Gigtfeber	267	5	267	23	17	23	29	30	27	27	18	15	16	23	19
Akut Diarré (Kolerine)	2771	41	2770	278	466	298	137	158	172	280	330	266	113	119	153
Skjørbug	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos Nyfødte)	3	-	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	12292	266	12260	1596	1488	2441	1260	1170	861	815	738	695	536	693	967

Buskerud Amt. 1903.

Epidemiske Sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa Lægedistrikterne:															
	1		2		3		4		5		6		7		8	
	Drammen Stadsfysikat.		Drammen Læge- distrikt.		Ringerike.		Modum.		Nes.		Aal.		Sandsvær.		Rollag.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidefeber	20	-	1	-	3	-	4	1	21	4	-	-	2	1	1	1
Skarlagensfeber	156	1	68	1	26	1	76	1	26	-	-	-	1	-	6	-
Mæslinger	279	12	35	1	511	2	312	1	1	-	-	-	322	-	18	-
Difteri (Croup)	17	3	15	-	32	2	27	2	1	-	-	-	1	-	-	-
Blodgang	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barsel-feber	2	1	1	-	-	-	2	1	-	-	-	-	4	2	-	-
Pyæmi, Septhæmi	1	1	4	2	8	1	1	1	2	-	1	1	1	1	6	-
Rosen	67	2	30	2	29	-	52	2	5	1	5	-	20	-	2	-
Røde Hunde	104	-	11	-	1	-	5	-	-	-	-	-	2	-	-	-
Vandkopper	33	-	15	-	7	-	33	-	2	-	-	-	9	-	-	-
Kusma	2	-	-	-	-	-	9	-	-	-	-	-	2	-	1	-
Kighoste	26	3	39	1	8	-	15	1	8	1	1	-	-	-	8	-
Akute Katarrer i Aandedræts- organerne	1557	10	526	5	1278	18	752	19	83	1	28	3	449	8	27	1
Influenza	319	1	49	-	136	-	249	2	50	-	4	2	172	-	20	1
Lungebetændelse	175	13	94	22	117	8	147	17	15	2	21	5	71	14	5	1
Pleurit	53	2	71	-	79	1	76	-	10	-	8	1	32	3	8	-
Gigtfeber	60	-	57	-	38	-	52	2	13	-	9	-	32	2	6	1
Akut Diarré (Kolerine)	916	12	285	6	703	10	568	10	49	-	28	-	215	3	7	-
Skjørbug	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos Nyfødte)	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	3790	61	1301	40	2978	43	2382	62	286	9	105	12	1335	34	115	5

Udbredning særlig i 2det Kvartal. Fra Nes Distrikt er anmeldt kun 1 Tilfælde, fra Aal intet. I Sandsvær Distrikt indtraf blandt 322 anmeldte Angrebne intet Dødsfald; Sygdommen herskede ogsaa der alene i 1ste Halvaar. (Nyquist). I Februar og Marts behandledes tilsammen 18 Tilfælde i Rollag Distrikt.

Af **Difteri** (Croup) behandledes tilsammen 93 Angrebne; 7 Dødsfald indtraf. Af de i Ringerike Distrikt ialt anmeldte 32 Tilfælde forekom de 31 i Aadalen. I Sigdal, Modum Distrikt, opstod en mindre Epidemi, hvorunder 20 Angrebne kom til Behandling med 1 Dødsfald. I det Hele havde Sygdommen mild Karakter, om end af og til svære Tilfælde viste sig. Den optraadte spredt, men Smitekilden lod sig de fleste Gange paavise. Bakteriologisk Undersøgelse foretoges hos de fleste Syge af Statens Epidemilæge, og efter Resultatet af disse Undersøgelser bestemtes tildels Isolationens Varighed. Opretholdelsen af denne i saa lang Tid som Smittestoffet kunde paavises hos de Angrebne, var dog forbundet med saa stor Vanskelighed, at en Isolationstid af 6 Uger ikke overskredes. Hvor præventiv Serumindsprøjtning anvendtes, syntes den at have et afgjort gunstigt Resultat. Rengjøringen besørgedes af faste Desinfektører. At Epidemien ikke paa et tidligere Stadium lod sig standse, skyldtes vistnok Bacillebærere, der ikke havde klinisk Difteri, men som friske unddrog sig al Kontrol. (Neumann).

Barselfeber. I Drammen By indtraf 2 Tilfælde, hvoraf det ene med dødelig Udgang (Erysipelas fra en Indrift i Perineum). Det andet var vistnok tvivlsomt. Siden September 1900 var der ikke anmeldt noget Tilfælde af Barselfeber. (C. Bonnevie).

Rosen synes at have været noget hyppigere end vanlig. Ialt anmeldtes 210 Angrebne med 7 Dødsfald.

Røde Hunde forekom hovedsagelig i Drammen By, hvor de begyndte i December 1902 og strakte sig epidemisk udover 1ste Halvaar 1903, samtidig med Mæslingerne.

Vandkopper forekom ogsaa omtrent det hele Aar inden Drammen By.

Af **Kighoste** forekom i flere Distrikter en Del Tilfælde som Rest efter den Aaret forud herskende Epidemi.

Influenza var fremdeles sjelden, 6 Dødsfald indtraf.

Lungebetændelse forekom noget hyppigere end vanlig, ligesaa **Pleurit**; Tallene har for Lungebetændelsens Vedkommende ikke været saa høje siden 1899, for Pleuritens ikke siden 1897.

Af **Akut Diarré** (Kolerine) var Antallet af Angrebne større end Aaret iforveien. I Drammen By optraadte Sygdommen i Aarets første Kvartal epidemisk i Tilslutning til den paafaldende hyppige Optraeden i December 1902. Den forekom omtrent lige hyppig hos Voxne og Børn, var oftest ledsaget af Feber, Dedolationer og Prostration; i enkelte Tilfælde medførte den Døden. Der var ingen Grund til at mistænke Drikkevandet som Aarsag, heller ikke Melk eller andre Fødemidler. Sygdommen optraadte ofte som Husepidemi, men holdt sig ikke til enkelte eller afgrænsede Strøg af Byen. Den aftog udover Vaaren, indtil den gik over i den almindelige Sommerepidemi. (C. Bonnevie). I Aarets første Maaneder var ogsaa Sygdommen almindelig inden Ringerike, Modum, Nes og Sandsvær Distrikter. I Nordre Modum var Udtømmelserne hos de Angrebne tildels blodige og ledsagede af Tenesmer, ligesom det ikke var sjelden, at samtlige Medlemmer inden én Familie blev syge. I Nes Distrikt optraadte i Juli en Kolerineepidemi blandt Arbejderne ved Jernbaneanlægget, forårsaget

ved Snemeltningen, idet alle Bække og Brønde paa denne Tid indeholdt et meget forurenset, grumset Vand. Tilfældene var dog gjennemgaaende lette og medførte kun faa Dages Arbeidsudygtighed. (Alm).

2 dødelig endende Tilfælde af **Skjørbug** opføres fra Modum Distrikt.

Af **Pemfigus** hos Nyfødte er anmeldt 3 Tilfælde fra Drammen By, af disse forefaldt 2 i én Jordmoders Praxis.

Af **Fnat** behandledes tilsammen 44 Angrebne, de fleste i Drammen og Ringerike Distrikter.

I Aal Distrikt kom kun 3 Tilfælde af **Skurv** til Behandling. (H. Bruun).

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde sees af nedenstaaende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa Lægedistrikterne:							
		1	2	3	4	5	6	7	8
		Drammen Stads- fysikat. Tilf.	Drammen Læge- distrikt. Tilf.	Ringe- rike. Tilf.	Modum. Tilf.	Nes. Tilf.	Aal. Tilf.	Sandsvær. Tilf.	Rollag. Tilf.
Veneriske Saar	8	4	2	1	-	1	-	-	-
Syfilis, konstitutionel	34	19	5	2	2	4	1	1	-
— hereditær	2	1	-	-	1	-	-	-	-
Gonorré, Uretrit	102	69	11	5	4	1	-	9	3

Til Opdal i Rollag Distrikt indførtes Gonorré ved Veiarbeidere; 3 Tilfælde kom til Behandling. (Boberg).

Til Oplysning om de **tuberkuløse Sygdomme** inden Distrikterne hid-sættes Tabellen paa Side 49; den er udarbejdet efter de indsendte Uddrag af Kommunernes Tuberkuloseprotokoller. Se forøvrigt den almindelige Beretning. Døds-fald af Lungetuberkulose udgjorde i Henhold til Lægernes Dødsaaarsags-lister for det hele Amt 16,1 pCt. af samtlige kjendte, ved Sygdom forårsagede Dødsfald og 19,7 pCt. af samtlige Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Byerne var Forholdet henholdsvis 16,0 pCt. og 20,1 pCt. og for Bygderne 16,1 pCt. og 19,6 pCt. Forøvrigt henvises til Tabellen Side 49. Distriktslæge G. H. Pettersen skriver: Den store Forøgelse af det anmeldte Antal Tuberku-løse i Drammen Distrikt tror jeg væsentlig skriver sig fra, at Lægerne har været omhyggeligere i at opspore og anmelde Syge end tidligere. Det har hid-indtil været meget vanskeligt for os at faa isoleret vore Tuberkulosepatienter, da vi intet Isolationslokale har. Vi har dog iaar isoleret 3 Patienter, da Forholdene i deres Hjem var umulige. 1 af disse blev indlagt paa Sygehus en Tid og senere udsat. Til 2 blev der leiet eget Værelse og engageret egen Pleierske. Nu er et velindrettet Pleiehjem for Gamle og Syge færdigt i Lier. Jeg tror, vi der faar overladt et Par Stuer til Tuberkuløse, ialfald indtil vi faar et Pleie-hjem i en af Amtets nærliggende Bygder. Spørgsmaalet om et Pleiehjem for Tuberkuløse i Lier er fortiden oppe; men Sagen er endnu ganske i sin Fødsel. Tuberkulosen giver inden Distriktet en Dødsprocent = 15,2 pCt. af samtlige Dødsfald, hvilket er den gunstigste Procent i de sidste 10 Aar, jeg har holdt Statistik over Dødeligheden ved Tuberkulose. I de sidste 5 Aar stiller Pro-centen sig saaledes:

1899.....	24	pCt. af samtlige Dødsfald.
1900.....	25,4	« - —«—
1901.....	19,6	« - —«—
1902.....	18,7	« - —«—
1903	15,2	« - —«—

Nu er iaar Antallet af samtlige Døde høiere end i 1901, da det var 183 og i 1902, da det var 171; naar der nu i 1903, som nævnt, er 203, bliver Procenten derved gunstigere, end den virkelig skulde være. Imidlertid har der sikkert været en Nedgang i de sidste Aar. Men det er ganske paafaldende, hvor lidet Tallene varierer Aar om andet. Dette vil fremgaa af følgende Talopgave:

I 1883 døde i Drammen Distrikt af Tuberkulose 33 Personer.

- 1886	«	-	—	-	—	30	—
- 1887	«	-	—	—	-	33	—
- 1888	«	-	—	—	-	33	—
- 1889	«	-	—	—	-	24	—
- 1890	«	-	—	—	-	27	—
- 1892	«	-	—	—	-	22	—
- 1895	«	-	—	—	-	30	—
- 1896	«	-	—	—	-	44	—
- 1897	«	-	—	—	-	32	—
- 1898	«	-	—	—	-	55	—
- 1899	«	-	—	—	-	68	—
- 1900	«	-	—	—	-	61	—
- 1901	«	-	—	—	-	36	—
- 1902	«	-	—	—	-	32	—
- 1903	«	-	—	—	-	31	—

I Aarene 1896 og 1897 begyndte man at regne Tuberkulosen udenfor Lungerne med i sin Statistik, i alle Fald jeg, derfor gik Tallene dengang saa høit op. Dette gjøres selvfølgelig fremdeles, men ikke desto mindre er Tallene for de sidste Aar gaaet ganske betydelig ned, naagtet Folkemængden er noget tiltaget, saa vi faar gaa ud fra, at det ikke er nogen Fiktion, men en Virkelighed, at Tuberkulosen er noget i Aftagende i de sidste Aar. Hertil har de Syges og deres Omgivelers Forsigtighed visselig bidraget. Hvor der dertil er Anledning, skaffes nu den Tuberkulose ikke alene egen Seng, men meget ofte ogsaa eget Værelse. Renligheden er større, der luftes mere, man benytter flere Rum, som før stod paa Stads, og endelig lever man bedre. I Lier har man som oftest store Haver omkring Huset, disse draineres oftest og befries for Fugtighed, derved bliver ogsaa Hustomten tør. I Ringerike Distrikt foretages der, ligesom efter andre epidemiske Sygdomme, stedse Desinfektion. Man har en fast ansat Desinfektor med fast aarlig Løn af Kr. 150,00, samt Kr. 3,00 for hver Dag eller Dele af Dag, han fungerer, hvortil kommer Kr. 2,00 for hver Reise til Medbringelse af Desinfektionsredskaberne. (W. Müller). Fra Modum Distrikt anføres, at Tuberkulosen synes at være i Tiltagende, fornemmelig i Nedre Eker, Modum og Sigdal, og væsentlig inden den store Arbejderbefolkning. (C. Bull). Nogen Aftagen kan neppe ventes, saalænge den hygieniske Sands er saa ringe. Det er saaledes ikke sjelden at se hele Familien — op til 12 Mennesker — tilbringe Vinteren i ét Værelse, der kun kan luftes gennem Kjøkkenet og med dobbelte Ruder i alle Vinduer. Ved Siden af staar da gjerne en stor, sollys Stue ubrugt. Etsteds var der Plads til 2 Senge; i den ene laa Forældrene, i den anden den nygifte Datter og hendes Mand, og i en Seng, som stod ovenpaa Forældrenes, Husets voxne Søn. Denne Sammenstuvning af Mennesker i smaa, støvfylde Rum uden Ventilation, i Forbindelse med den indgroede Spytteskik

Anmeldte Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme.

Lægedistrikter.	Samlet Antal tuberku- løse Syg- domme.		Tuberkulose i											
			Aande- dræts- organer.		Urin- og Kjøs- organer.		Tarm- kanalen.		Ben og Led.		Lymfe- kjerter.		Huden.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Drammen Stads- fysikat.	138	58	132	55	-	-	3	3	2	-	1	-	-	-
Drammen Læge- distrikt.	87	10	87	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ringerike.	130	8	128	7	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-
Modum.	156	54	145	52	-	-	3	2	4	-	2	-	2	-
Nes.	63	17	48	17	-	-	1	-	6	-	6	-	2	-
Aal.	22	9	21	9	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Sandsvær.	33	14	32	14	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Rollag.	28	12	20	10	-	-	-	-	3	1	4	1	1	-
Buskerud Amt ..	657	182	613	174	-	-	8	6	16	1	14	1	6	-
Deraf i Byer.	178	65	165	61	-	-	4	4	2	-	1	-	1	-
— Bygder.	484	117	448	113	-	-	4	2	14	1	13	1	5	-

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Drammen Stadsfysikat.	333	55	61	272
— Lægedistrikt.	187	21	40	147
Ringerike.	223	44	43	180
Hønefoss By.	24	7	6	18
Bygder.	199	37	37	162
Modum.	316	53	62	254
Nes.	95	15	9	86
Aal.	51	10	12	39
Sandsvær.	159	21	34	125
Kongsberg By.	80	8	21	59
Bygder.	79	13	13	66
Rollag.	67	11	5	62
Buskerud Amt.	1431	230	266	1165
Deraf i Byer.	437	70	88	349
— Bygder.	994	160	178	816

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.				Perforation.		Efterbyrdsoperation.
	Mødre.	Børn.		Mødre.		Børn.		Mødre.		Mødre.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	43	¹⁾ 44	²⁾ 1	-	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed.....	4	2	2	-	-	-	-	-	⁷⁾ 1	-
Placenta prævia og Blødning.....	-	-	-	4	³⁾ 1	3	2	-	-	-
Blødning.....	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele.....	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil.....	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Pandeleie.....	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjævt Isseleie.....	-	-	-	-	-	-	-	⁶⁾ 1	-	-
Tverleie.....	-	-	-	4	-	⁴⁾ 3	1	-	-	-
Fremfald af Navlesnor.....	-	-	-	1	-	-	⁵⁾ 1	-	-	-
Fastvoxning.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Tilbageholdelse.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7
Tilsammen	52	51	3	9	1	6	4	1	1	9
		54		10		10		2		

¹⁾ Af disse var 3 Tvillingfødsler; ved den ene forløstes begge Tvillinger ved Tang, ved den anden forløstes 1ste Tvilling (lev.) ved Tang, 2den (død) ved Vending, hvor Udfaldet for Moderen er opgivet, ved den tredje forløstes 2den Tvilling ved Tang (lev.), 1ste fødtes (lev.) ved Naturens Hjælp. ²⁾ 1ste Tvilling, 2den fødtes (lev.) ved Naturens Hjælp. ³⁾ Dødsårsag: Blødning. ⁴⁾ Deraf en 2den Tvilling. ⁵⁾ 2den Tvilling, 1ste forløst (lev.) ved Tang. ⁶⁾ Efter forgjæves Tangforsøg; Fosteret var dødt. ⁷⁾ Dødsårsag: Dystoki.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige Hæn- delse.	ved Selv- mord.
Drammen Stadsfysikat	715	17	375	52	5	1	10	-
— Lægedistrikt	439	11	238	31	2	-	9	1
Holmsbu Ladested	9	-	7	-	-	-	-	-
Bygder	430	11	231	31	2	-	9	1
Ringerike	516	12	252	40	3	1	3	4
Hønefoss By	184	3	32	7	1	-	1	-
Bygder	332	9	220	33	2	1	2	4
Modum	849	23	383	58	9	2	4	5
Nes	190	7	120	16	2	2	2	1
Aal	125	4	70	6	-	-	4	-
Sandsvær	374	9	200	24	2	2	8	-
Kongsberg By	177	3	85	7	1	1	5	-
Bygder	197	6	115	17	1	1	3	-
Rollag	106	6	75	5	1	-	4	-
Buskerud Amt	3314	89	1713	232	24	8	44	11
Deraf i Byer	1085	23	499	66	7	2	16	-
— Bygder	2229	66	1214	166	17	6	28	11

og Mangel paa personlig og huslig Renlighed er vel Tuberkulosens bedste Hjælpere overalt og saaledes ogsaa her. (L. Dedichen). I Nes Distrikt anmeldes visselig adskillige Tilfælde af Tuberkulose slet ikke. Saasnart Diagnosen er stillet, eller Sygdommens Natur bragt paa det Rene, behandler de Syge meget ofte sig selv ved Hjælp af Haandkjøbsmedicin fra Apotheket. (Wolff). I Aal Distrikt er Tuberkulosen ingen sjelden Sygdom. Tuberkulosen møder ikke Modstand. (H. Bruun).

Et under **Tetania** opført Tilfælde indtraf hos et $\frac{1}{2}$ Aar gammelt Pigebarn i Nes Distrikt, med akut opstaaet, stærk Flexionskontraktur af Hænder, Forarme, Fødder og Lægge; Musklerne var ganske rigide. (Wolff).

Rakit er meget almindelig i Aal Distrikt, hvor den kaldes «Lea-sjuken». (H. Bruun).

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning. I Drammen Distrikt forpleiedes i Aaret 149 Sindssyge. Disse var anbragte paa 44 Forpleiningssteder, og 12 af disse havde 3 eller flere Patienter, de øvrige 1 à 2. Forpleiningen er i det Hele tilfredsstillende og for nogle Koloniers Vedkommende meget tilfredsstillende. De enkeltvis Udsatte har det ogsaa i Regelen meget godt, men der findes en 2 à 3 Kolonier med fra 3—5 Patienter, hvor der er temmelig svinsk; de Syge er dog her i den Grad dyriske, at de helst burde indlægges i Asyl. (G. H. Pettersen).

Obstetriciske Operationer. Af Læger udførtes ialt 75 saadanne, deraf i Drammen By 14, i Drammen Distrikt 10, i Ringerike 10, i

Modum 26, i Nes 4, i Aal 3, i Sandsvær 5 og i Rollag 3. Angaaende Indikationer og Udfald henvises til Tabellen paa Side 50.

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabellen paa Side 51.

Der bliver saaledes for det hele Amt et Overskud af 1 601 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 51,7.

Døde paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde 8 Kvinder paa Barselseng, Lægerne har opgivet Dødsaaarsagen for 12 saaledes: Barselfeber 4 Barselkrampe 2, Emboli 1, Blødning 3, Dystoki 2.

De **hyppigste Dødsaaarsager** var:

Dødsaaarsager.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose	230	70	160
Alderdomssvaghed	227	37	190
Kræft	101	32	69
Lungebetændelse	82	23	59
Organisk Hjertesygdom	78	19	59
Hjerneslag	66	23	43
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne ...	65	16	49
Tuberkulose udenfor Lungerne	64	19	45
Kronisk Bronkit	54	18	36

Veirliget. Vinteren var i det Hele nogenlunde mild, men Vaaren og Sommeren kold, tildels regnfuld; Udbyttet af Jorden blev i de fleste Distrikter under et Middelsaars. I Lier (Drammen Distrikt) slog Frugthøsten næsten ganske feil; Vind i Blomstringstiden og senere Insekter ødelagde Blomsten og Frugten. (G. H. Pettersen).

Levemaade og hygieniske Forhold. I Drammen By ligger Byggevirksomheden fremdeles nede, ligesaa Arbeidsvirksomheden. Dog har Drammens nye Elektricitetsværk ved Overføring af Kraft fra Gravfossen paa Modum skaffet en Del extraordinær Arbeidsrørelse, medens den offentlige Arbeidsdrift paa Grund af de vanskelige økonomiske Forhold ellers har ligget nede. Der har lydt ganske stærke Klager over Arbeidsløshed, men den ganske betydelige Udvandring er dog bleven opveiet ved Indflytning, idet der i Aaret er udflyttet 641 Individer men indflyttet 661. De to foregaaende Aar har der været et ganske ringe Overskud af Udflyttede. Priserne paa Livsfornødenheder har holdt sig ganske høje, og der er ingen nævneværdig Nedgang i Husleien, ialfald ikke for mindre Bekvemmeligheder. (C. Bonnevie).

I Drammen Distrikt var Tømmerpriserne gode og Føret godt, saa Transporten til Flødningsstedet var let. Lierbanens Bygning gav meget Arbeide og bragte Penge i Cirkulation. Laxefisket var ikke rigt, men Prisen høi, saa det dog bragte nogen Fortjeneste. Istrafiken var heller ikke videre stor, men den beskæftiger altid en hel Del Mennesker og Heste. — De store Fabrikker i Slemmestad og Røken samt paa Engene og Tofte i Hurum giver fast Arbeide til mange Mennesker. Paa de to sidstnævnte Steder bor Arbeiderne i smaa Huse med 2 à 3 Bekvemmeligheder i hvert Hus. Disse tilhører væsentlig Fabrikerne, er vel indrettede og tækkelige, i Regelen med Have og Plads til lidt Poteter. De

er i hygienisk Henseende al Ære værd. Paa Slemmestad er der 4 store Barakker med 12—16 Familiebekvemmeligheder i hver Barakke. Familierne her har omtrent alle Ungkarle i Logis, saa Boligerne er overfyldte og de hygieniske Forhold mindre gode. — Klage over Arbeidsløshed kan, ialfald i Lier, ikke føres med nogen Grund. Distriktet har alt ialt klaret sig forholdsvis godt i de sidste, vanskelige Aar. Over Skatter og Udgifter klages overalt. (G. H. Pettersen).

I Ringerike Distrikt er Levemaaden fremdeles gennemgaaende god. Den betydelige Fabrikdrift og Skogdrift skaffer god Fortjeneste for Arbeidsklassen. Talrige smaa og nette Arbejderboliger voxer op i og omkring Hønefoss. Nogen nævneværdig Drikfældighed, ialfald inden den lavere Befolkning, findes ikke. Afholdsbevægelsen har i de senere Aar skudt ret god Fart. (W. Müller).

I Modum Distrikt er de hygieniske Forhold uforandrede. Heller ikke dette Aar har de end mere trykkede Tider gjort sig merkbart gjældende, idet Fabrikerne, med Undtagelse af Teglværkerne, fremdeles har arbeidet temmelig uforstyrret. (C. Bull). Sandsen for Renlighed voxer stadig; dertil bidrager ogsaa i høi Grad det i Vikesund oprettede Folkebad, der kan glæde sig ved jevn Søgning baade af Mænd og Kvinder. (Jansen). I Krødsherred maa de hygieniske Forhold ansees for at være meget gode. Drikfældigheden er noget mindre i de Par sidste Aar. En Afholdsforening er dannet, men den har dog endnu kun faa Medlemmer. (G. Løvig).

I Nes Distrikt forekommer kariøse Tænder hyppig hos Befolkningen inden alle Aldersklasser. Aarsagen hertil ligger i Beskaffenheden af det Mel, som anvendes til Brødbagningen, og i den Maade hvorpaa denne udføres. Fladbrød bruges der forholdsvis lidet af, derimod noksaa meget Poteteskage, «Lomper», samt af finere Bagværk, Rømmebrod og Lefse, men alle Sorter svagt stegte og lyse i Farven. Paa Grund af Sæterdriften om Sommeren er det i den Tid omtrent umuligt at opdrive nysilet, sød Melk; kondenseret Melk, sukret eller usukret, sælges derfor næsten i hvert Landhandleri. Arbeidet paa Bergensbanen beskjæftiger mange indflyttede Arbeidere, der klager høilydt over Vanskeligheden ved til rimelig Pris at skaffe sig den tilstrækkelige Mængde Madvarer. (Wolff).

Fra Aal Distrikt skrives: De hygieniske Forhold i Distriktet kan gennemgaaende karakteriseres som gode. Hallingerne lever godt, der bruges i Husholdningen en hel Del Melk, fersk den Tid Kreaturerne er hjemme — opkogt og sur i de Maaneder, Kjørene er paa Sæteren. Denne sure Melk er i de fleste Tilfælde meget velsmagende, slet ikke surere, end hvad godt taales. Ved Siden af sur Melk bruges om Sommeren hjemmebrygget Øl, som er meget maltrigt og lidet alkoholholdigt. Selv om nu imidlertid sort Kaffe, sur Melk og Øl kanske ikke er saa svært godt i Længden, maa det erindres, at dette væsentlig gaar ud over Manden og nogle Aannefolk, idet Konen paa Gaarden med alle Børn er paa Sæteren, hvor Melkekost er Dagens vanlige. Den Staburmad, som bruges, er meget god. Faarekjødet er let saltet og speget — en udmerket Handelsvare. Fisk bruges ikke saa sjelden, dels fersk rundt om paa Sætrene om Sommeren — dels som Rakefisk om Vinteren. Men Hallingen ved, hvordan god Rakefisk skal være og benytter ikke Fisk, som det lugter af. Som bekendt tror jo Byfolk, at Rakefisken maa lugte for at være iorden — dette er selvsagt en Misforstaaelse. God Rakefisk lugter ikke — den er let fordøielig og meget nærende. Befolkningen driver foruden sine Gaarde adskillig Handel, dels med levende Dyr — dels Skindhandel og Skræppehandel. Mangen større Formue er kommet ind paa denne Maade; men stundom gaar ogsaa mangel opsparet Formue tabt ved uheldig Handel. I det Hele taget menes dog Hallingen at passe sine Penge. Hver Høst reiser en Masse unge Gutter og Piger ud af Dalen for at tjene nede paa Bygderne. Om Vaaren kommer de i Flok og Følge tilbage — desværre Pigerne ikke altid «alene». Konerne paa Gaarden synes at slite tungt med liden Hjælp; de ser

derfor slitne ud allerede i 30—40 Aarene. Tobak- og Brændevinsbrugen eller rettere sagt Misbrugen er absolut i Aftagende. Dette formodes væsentlig at skrive sig fra Afholdtsfolkets Indflydelse dels direkte dels og kanske mest gennem Ungdomslagene. I det Hele taget er Ungdomsbevægelsen i jevn Udvikling og arbeider i god Retning. Boligerne er gjennemgaaende gode; da Peisen er almindelig i Brug, undgaas den daarlige Luft, som paa Vestlandet f. Ex. er saa generende for en Fremmed. (H. Bruun). Ved Jernbaneanlægget var Sundhedstilstanden gjennemgaaende god. (Alm).

I Rollag Distrikt maa Levemaaden betegnes som god, idet Befolkningen, især i Rollag, Veggli og Nore, udnytter og konsumerer sine Landbo-produkter i rigelig Grad, rigtignok uden at der derpaa anvendes nogen stor Kjøkkenkunst, men dog saaledes at Maden maa ansees ganske vellavet, og med Ferskmad af Kjød og Fisk ikke saa sjelden, samt den saltede og tørrede Mad godt udvandet. Af Melvarerne indføres det væsentlige, og Melspiserne, mest i Form af Grød og Suppe af Bygmel, koges forsvarlig, ligesom det almindelig benyttede Fladbrød af samme Melsort er godt stegt; Lefse, som «Kling» (paasmurt Smør og bestrøet med Sukker) bruges meget, dog mest som Festkost og Niste. Stellet er gjennemgaaende ganske renligt, med Undtagelse af Ulemperne ved Melkens og det daglige Behov af Fødemidlers Opbevaring i Beboelsesrummene, rigtignok som Regel i Skabe eller Hylder med et eller andet Slags Forhæng. Melken nydes nu desværre mere og mere som separeret, og om Sommeren, medens Kjørene er tilsæters, som sur — af en Beholdning, der sankes sammen de sidste Uger i forveien i et stort Trækar i Kjælderen («Kjældermelk»), og den bliver ud paa Sommeren og Høsten temmelig stram og skal da kunne virke ganske bedøvende. For «Patentmaver» er den vel ikke saa skadelig, men ellers et tvivlsomt Næringsmiddel. Man begynder dog nu mere og mere at holde «Heimeku» eller ialfald et Par Gjeder for Melkens Skyld. Det kan bemærkes, at man især i Nore og Opdal i de sidste Par Aar er begyndt at bruge mere og mere Havregryn eller Ærtemel, der kogt i separeret Melk er et ganske godt Surrogat for nysilet Melk. Ligeledes tør Cacao og Chocolate vinde mere og mere Indpas. Om Vinteren er Rakefisk en ikke sjelden Ret paa Spiseseddelen; mindre salt Sild. I det Hele synes Næringen kraftig, med mindst et varmt Maaltid om Dagen — ved Kl. 3 Tiden. — Grøden serveres to Gange daglig — ved Kl. 12 Tiden og tilkvalds. Til Frokost i Regelen Kaffe og Smørbrød. Haandteringerne er de for almindeligt Landsstel særegne og med meget lidet Husindustri. Øxen bruges næsten bare til Skog- og Vedhugst; selv Øxeskafterne indføres; alt til Klædedragten, ind- og udvortes, ligeledes, undtagen tildels for Opdals Vedkommende, hvor Hjemmespinding og Vævning endnu forekommer. For Boligernes Vedkommende gjælder, hvad derom er anført i tidligere Indberetninger, og meget liden Nybygning forekommer, medens tvertimod en hel Del gamle Huse forlades, heldigvis af de sletteste, idet Husmandspladsene mere og mere rømmes ved Emigrationen. Med Hensyn til Nydelsesmidler er Kaffe dominerende, dog i Regelen ikke stærk, men temmelig rigelig og hyppig — Kjødelen er stadig parat eller i Brug. — Et let, hjemmebrygget Øl bruges ikke saa lidet, ogsaa om Sommeren som Surrogat for Melken, samt ved alle festlige Anledninger. Brændevinet, som Finkel eller Spiritustoddy og i Kaffe, er dog Numedødens Yndlingsdrik, og hver Gut og tildels Pige har sin Lommelærke under Sammenkomsterne. Der synes dog at merkes en Smule Forandring til det Bedre, forsaavidt som der vistnok nu mindre lægges noget Karsligt i det at være beruset, ligesom ogsaa det Fornedrende ved Vanedrikken synes mere og mere at gaa op for de Yngre. Side om Side hermed synes ogsaa Sædeligheden at bedres. At Piger og Gutter drikker sig fulde sammen ved Auktioner og andre Sammenkomster med paafølgende sexuelle Udskielser tør allerede være anset som en Smule mindre tilladeligt, om end Raaheden i saa Henseende

især i de øvre Bygder er temmelig stor, saameget mere som en virksom Modarbeidelse har manglet, og Exemplet er givet fra Hold, der ellers skulde kunne være toneangivende i god Retning. Her som ellers vil dog Numedølsen seige Vedhængen ved den gamle og urokkelige Selvgodhed blive en Mur mod forædlende Indflydelse, saalænge der ikke bydes noget andet istedet. (Boberg).

Sygehuse. I Drammen By er der et kommunalt Sygehus, der faar sit Belæg baade fra Byen og fra Amtet; fremdeles et Epidemilazaret, et Sygehjem «Bethesda», samt et «Gamlehjem», hvor der ogsaa forpleies tuberkuløse Syge (af 93 forpleiede Individer i Aarets Løb var 6 Tuberkuløse). Endelig har de katholske St. Josefs Søstre aabnet en Klinik paa 12 Senge i en dertil indrettet Leiegaard. Der er ikke ansat fast Læge. Fra Mai til Aarets Udgang behandledes der 30 Syge, væsentlig kirurgiske Tilfælde. I Hønefoss findes et Epidemilazaret og paa Trygstad i Norderhov (Ringerike Distrikt) et Sanatorium for Tuberkuløse.

Fattigsygepleien. I Aal Distrikt virker en Menighedsdiakonisse, som er uddannet ved private Bidrag. Der arbeides ogsaa paa at skaffe tilveie et lidet Sygehus eller Pleiehjem; Sagen er i god Gjænge. (H. Bruun).

Badeindretninger. I den nye Badeanstalt i Drammen By leveredes ialt 28 250 betalte Bad. Ogsaa iaar har Bad og Vaskeri givet noget Underskud paa Driften, men er støttet af Brændevinssamlag og Sparebank. Den ældre Badeanstalt paa Strømsø opgives at have leveret ca. 3 000 Karbad og Badstubad. Nedgangen fra Aaret forud skriver sig fra, at de billige Bad (Følkebad) bortfaldt, da Bidraget dertil ikke længere skulde fortsætte. Begge Folkeskolens Douchebad var stadig i Brug. (C. Bonnevie). I Drammen Distrikt har Sjøbade-stederne ved Fjorden, Filtvedt, Rødtangen og Holmsbu været ganske godt besøgte. (G. H. Pettersen). I Hønefoss, Ringerike Distrikt, er paa Folkeskolen indrettet et Kar- og Styrtbad, der mod en ringe Betaling staar til almindelig Afbenyttelse. (W. Müller). I Modum Distrikt var St. Olafs Bad i Virksomhed som ellers (se den almindelige Beretning). I Januar aabnedes i Vikesund et Følkebad. I Aal Distrikt findes et Badstubad, der benyttes godt; der toges i Aaret 1284 Bad à 15 Øre pr. Bad. (H. Bruun). I Rollag Distrikt er en Badstue under Opførelse.

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundheds- og Kvarantænekommissioner og af Vaccinerede:

Lægedistrikter.	Sundheds- kommissioner. Antal Møder.	Kvarantæne- kommissioner. Antal Møder.	Vaccinerede.
Buskerud Amt.....	42	1	2786
Drammen Stadsfysikat	9	1	544
— Lægedistrikt	¹⁾ 6	-	473
Ringerike.....	²⁾ 3	-	472
Modum.....	³⁾ 14	-	666
Nes.....	⁴⁾ 2	-	109
Aal.....	⁵⁾ 1	-	106
Sandsvær.....	⁶⁾ 4	-	357
Rollag.....	⁷⁾ 3	-	59

¹⁾ Lier 1, Røken 3, Hurum 2. ²⁾ Hønefoss 1, Norderhov 2. ³⁾ Øvre Eker 3, Nedre Eker 3, Modum 6, Sigdal 2. ⁴⁾ Gol 1, Hemsedal 1. ⁵⁾ Hol 1. ⁶⁾ Kongsberg 2, Sandsvær 1, Flesberg 1. ⁷⁾ Rollag 2, Nore 1.

V. Jarlsberg og Larvik Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die Decb. 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmodr.	Hjælpe- vaksinatører.
Amtet		2 319,58	101 003	41	15	43	15
1. Tønsberg		781,11	46 422	19	7	21	9
	Tønsberg, Kjøbstad	1,62	8 200	6	3	5	-
	Horten Ladested	3,71	9 093	6	3	5	-
	Aasgaardstrand, Ladest.	0,18	360	1	1	1	-
	Vaale	82,30	2 533	-	-	2	1
	Borre	63,86	2 874	-	-	¹⁾ -	1
	Sem	103,03	5 341	-	-	²⁾ -	1
	Andebu	176,97	2 698	1	-	1	1
	Stokke	118,79	4 744	1	-	3	2
	Netterø	55,29	5 074	2	-	2	1
	Ramnes	137,97	2 819	-	-	1	1
	Tjøme	37,39	2 686	2	-	1	1
2. Hof		866,52	20 259	8	2	10	2
	Holmestrand, Kjøbstad	0,42	2 437	4	1	2	-
	Svelviken, Ladested	0,50	1 159	1	1	1	-
	Hof	158,55	2 191	1	-	2	-
	Lardal	278,88	2 370	1	-	1	1
	Skoger	114,37	4 261	-	-	1	-
	Strømmen	54,19	1 580	-	-	1	-
	Sande	172,59	3 827	1	-	1	1
	Botne	87,02	2 434	-	-	1	-
3. Larvik		671,95	34 322	14	6	12	4
	Larvik, Kjøbstad	2,60	10 301	8	4	4	-
	Sandeffjord —	1,12	4 783	3	2	3	-
	Sandeherred	116,85	6 509	-	-	1	-
	Tjølling	65,33	3 501	-	-	1	1
	Hedrum	298,95	3 849	-	-	1	1
	Brunlanes	185,14	4 469	-	-	³⁾ 2	2
	Fredriksværn	1,96	910	3	-	-	-

¹⁾ Jordmoderen bor i Horten. ²⁾ Jordmoderen bor i Tønsberg. ³⁾ Den ene Jordmoder bor i Larvik.

Sundhedstilstanden var i alle Distrikter nogenlunde god; dog optraadte Skarlagensfeber og tildels Mæslinger epidemisk over det hele Amt. Af Mæslinger, Influenza og Diarré anmeldtes flere Tilfælde end Aaret forud, af Difteri, Tyfoidfeber og Kighoste derimod færre. Det samlede Antal anmeldte Tilfælde af epidemiske Sygdomme udgjorde 9 544 med 244 Dødsfald (2,5 pCt.). Aaret forud var de tilsvarende Tal 7 363 og 212 (2,9 pCt.).

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1 514 eller 14,7 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelfolkemængde (103 100). Aaret forud var den 13,6 pro mille.

Angaaende de **epidemiske Sygdomme** i Almindelighed henvises til den paa Side 58 og 59 indtagne Tabel, der er sammendragen efter Lægernes Opgaver.

Af **Tyfoidfieber** anmeldtes ialt 11 Tilfælde med 3 Dødsfald. I Horten — Tønsberg Distrikt — var der paa Høstkanten en Epidemi med 7 Angrebne. Af de i Hof Distrikt iagttagne 2 Tilfælde, der ingen indbyrdes Forbindelse havde med hinanden, var det ene hos en Sjømand i Strømsgodset ved Drammen; han kom syg hjem fra England; Dampskibet, hvormed han fór, havde daarligt Vand ombord. Han sendtes til Drammens Sygehus. (Nørregaard). Det i Larvik Distrikt iagttagne Tilfælde var ligeledes hos en Sjømand, en dansk Matros. (M. Hansteen).

Skarlagensfeberepidemien fra foregaaende Aar fortsatte sig gennem hele 1903, mest udbredt i Aarets første Del. Den havde ogsaa nu størst Udbredning i Tønsberg Distrikt, hvor den i Byen Tønsberg var hyppigst i Januar Maaned; i Stokke Herred var den mest udbredt i den nordøstre Del af Hovedsognet samt i Arendal Annex; den synes ikke at have været saa ondartet som Aaret iforveien og døde hen i Juli efter ca. 13 Maaneders Forløb. (V. Larsen). I Hof Distrikt optraadte en mild Epidemi i Aarets 1ste Halvdel, med særlig Udbredning om Byerne og deres Omegn; den dannede ligeledes en Fortsættelse fra Aaret forud. Den forekom, som det synes, mest med enkelte, spredte Tilfælde. En ung Barselkone, der smittedes fra sit eget Barn, døde efter nogle Dages heftig Feber. Smitten skrev sig fra Naboens, hvor der efter Sigende skulde været omhyggelig desinficeret. (Nørregaard).

Mæslinger dannede en udbredt Epidemi, der kulminerede i Mai og var af meget mild Natur.

Difteri. Det ene af de i Tønsberg iagttagne Tilfælde indtraf paa en Kristiania tilhørende Feriekoloni i Slagen; hertil var Sygdommen medbragt fra Hovedstaden, hvor den paa den Tid (i Juli) var meget udbredt; paa Forhaand var derfor Stadsfysikatet af Distriktslægen anmodet om, at Børnene og deres Hjem maatte blive undersøgt inden Afsendelsen. Den Syge indlagdes og døde paa Amtssygehuset, og ingen flere angrebes, uagtet præventiv Indsprøjtning ikke foretoges. Efter Distriktslægens Henstillen samtykkede Amtmanden i, at Serum som Forebyggelsesmiddel kan anvendes for Amtskommunens Regning. (Lindseth). Difteri optraadte i Hof Distrikt kun med spredte Tilfælde paa forskellige Steder af Distriktet. Til Sande indbragtes Smitte ved 1 Tilfælde rimeligvis fra Kristiania og til Hof rimeligvis med Klæder tilhørende en nys indflyttet Tjenestepige. Ved et Par Tilfælde uden Belæg kunde kun den mikroskopiske Undersøgelse fastslaa Diagnosen. En lettere Adgang til med mindre Tidsspilde end nu at faa udført mikroskopiske Undersøgelser maatte formentlig kunde gives, naar de kunde besørges ved Amtssygehuse. (Nørregaard).

Vandkopper var ogsaa dette Aar noksaa udbredt. I Hof var nogle Tilfælde under en liden Epidemi i Sande temmelig heftige, specielt et hos en 50 Aars Kone; og da de efterlod Ar, vaktes Tvivl om Muligheden af Børnekopper. Skolen standsedes derfor nogle Dage, indtil det ved Epidemilægens Hjælp lykkedes at fastslaa Diagnosen Vandkopper. (Nørregaard).

Epidemiske

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.
	Tilfælde.	Dødsfald.							
Tyfoidfieber	11	3	11	-	-	-	-	1	-
Skarlagensfeber	608	26	608	154	109	107	54	74	23
Mæslinger	1345	11	1345	93	101	215	169	347	264
Difteri (Croup)	45	6	45	13	4	3	2	4	5
Blodgang	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	7	5	4	1	-	-	1	1	-
Pyæmi, Septhæmi	22	4	21	1	2	1	-	4	1
Rosen	83	5	83	9	10	9	5	4	5
Røde Hunde	82	-	82	15	5	11	-	29	17
Vandkopper	113	-	113	20	-	4	9	14	2
Kusma	22	-	22	1	-	-	6	-	1
Kighoste	195	8	195	17	22	34	8	26	15
Akute Katarrer i Aandedrætsorg.	3763	65	3763	500	456	413	298	316	261
Influenza	611	6	611	38	157	204	63	30	17
Lungebetændelse	385	66	385	42	40	51	24	47	31
Pleurit	212	9	212	18	23	27	30	10	16
Gigtfeber	122	2	122	14	13	15	15	7	10
Koldfeber	9	-	9	2	-	-	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	1906	28	1906	272	211	135	95	79	104
Skjørbug	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos Nyfødte)	1	-	1	1	-	-	-	-	-
Tilsammen	9544	244	9540	1211	1153	1229	779	993	772

Kighoste var dette Aar i betydeligt Aftagende.

Influenza og **Lungebetændelse** viser et noget høiere Antal Angrebne.

Akut Diarré havde adskillig Udbredning. I Hof Distrikt forekom Sygdommen i Strømmen, Holmestrand, Hof samt tildels Lardal i Aarets første Maaneder meget hyppig og ofte heftig. Den var forbundet med Brækninger og stærk Almenlidelse; en voxen Gut døde endog under koleralignende Symptomer. Nogen Aarsag kan neppe angives udenfor det ganske gjætningsmæssige, at Høsten 1902 havde været meget regnfuld, hvorved meget Overvand kan have forurenset Drikkevandet omkring i By og Bygd. (Nørregaard). I Svelviken og Omegn var Sygdommen meget almindelig, men kun de færreste Tilfælde kom under Behandling. (Bjerknes).

Af **Fnat** er ialt anmeldt 95 Tilfælde.

Sygdomme.

Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	Fordeling paa Lægedistrikterne:					
						1		2		3	
						Tønsberg.		Hof.		Larvik.	
						Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
2	1	3	2	1	1	8	1	2	2	1	-
24	11	20	14	8	10	369	17	108	4	131	5
103	28	13	7	3	2	697	6	166	2	482	3
7	3	1	1	2	1	19	4	18	2	8	-
-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	4	2	1	1	2	2
1	1	1	3	3	3	21	3	-	-	1	1
5	10	6	6	7	7	51	1	11	1	21	3
-	1	1	-	-	3	4	-	3	-	75	-
10	3	8	6	7	30	40	-	10	-	63	-
-	2	-	9	-	3	17	-	5	-	-	-
20	12	27	2	8	4	168	3	9	3	18	2
209	144	203	237	293	433	2411	28	402	12	950	25
16	5	14	22	9	36	418	5	104	-	89	1
28	11	14	29	20	48	172	23	86	18	127	25
14	16	18	12	8	20	110	3	37	2	65	4
4	3	13	10	7	11	70	-	18	-	34	2
2	-	1	-	1	3	2	-	-	-	7	-
127	249	187	200	128	119	985	11	287	5	634	12
-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
572	500	530	560	506	735	5569	107	1267	52	2708	85

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde vil sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa Lægedistrikterne:		
		1	2	3
		Tønsberg.	Hof.	Larvik.
		Tilfælde.	Tilfælde.	Tilfælde.
Veneriske Saar	10	3	1	6
Syfilis, konstitutionel	51	36	-	15
— hereditær	2	2	-	-
Gonorré	186	87	11	88

Anmeldte Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme.

Lægedistrikter.	Samlet Antal tuberkuløse Sygdomme.		Tuberkulose i									
			Aandedrætsorganer.		Urin- og Kjønsorganer.		Tarmkanalen.		Ben og Led.		Lymfekjertler.	Huden.
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Tilf.
Tønsberg	289	71	282	69	-	-	-	-	6	2	-	1
Hof	93	39	89	39	-	-	-	-	3	-	-	1
Larvik	166	26	163	26	-	-	-	-	1	-	2	-
Amtet	548	136	534	134	-	-	-	-	10	2	2	2
Deraf i Byer	242	44	236	44	-	-	-	-	3	-	2	1
— - Bygder	306	92	298	90	-	-	-	-	7	2	-	1

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lungetuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Tønsberg	627	94	107	520
Tønsberg By	117	16	22	95
Horten —	125	18	31	94
Aasgaardstrand —	3	-	1	2
Bygder	382	60	53	329
Hof	275	46	52	223
Holmestrand By	31	2	7	24
Svelviken —	22	5	3	19
Bygder	222	39	42	180
Larvik	414	64	85	329
Larvik By	137	24	28	109
Sandefjord —	50	6	8	42
Bygder	227	34	49	178
Jarlsberg og Larvik Amt	1 316	204	244	1 072
Deraf i Byer	485	71	100	385
— - Bygder	831	133	144	687

Angaaende de anmeldte Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme inden Distrikterne henvises til ovenstaaende Tabel, der er udarbejdet efter de indsendte Uddrag af Kommunernes Tuberkuloseprotokoller. Forøvrigt henvises til den almindelige Beretning. Dødsfald af Lungetuberkulose udgjorde i Henhold til Lægernes Dødsaaarsagslister for det hele Amt 15,5 pCt. af samtlige kjendte, ved Sygdom foranledigede Dødsfald og 19,0 pCt. af Dødsfald, foraarsaget ved

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			Udtrækning ved Bækken- endeleie.		Efter- byrds- opera- tion.
	Mødre.		Børn.		Mødre.		Børn.		Moder.	Barn.
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige eller smer- tefulde Veer	34	1 ¹⁾	33	2	-	-	-	1	1	-
Bækkensneverhed	3	-	2	1	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og Blødning	-	-	-	-	2	1	1	-	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	3	3	-	-	-	-
Fremfald af Navlesnor	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilsammen	43	1	39	5	5	4	1	1	1	5
	44		44			5				

¹⁾ Dødsårsag: Septhæmi; Fosteret var forraadnet.

ikke epidemiske Sygdomme. For Byerne var disse Forhold 14,6 pCt. og 18,5 pCt., og for Bygderne 16,0 pCt. og 19,4 pCt. Se forøvrigt Tabellen paa foregaaende Side. Fra Tønsberg Distrikt bemærker Kommunelege V. Larsen i Stokke: I de 3 Aar, Tuberkuloseloven har virket, er der af nye Tilfælde af smitsom Tuberkulose indført 16, 14 og 11 med 12, 13 og 5 Dødsfald. Disse Tal viser en Nedgang i Sygdommen; om denne Nedgang skyldes Tuberkuloselovens Indførelse eller den kun er tilfældig, kan naturligvis ikke med Sikkerhed afgøres; dertil er Perioden, 3 Aar, for kort; dog er det ikke urimeligt at tro, at Tuberkuloseloven under vore let overskuelige og let kontrollerbare Forhold her i Bygden allerede har vist sig virksom. Med den tætte Bebyggelse og de korte Afstande kan hvert enkelt Tilfælde stilles under ganske nøiagtig Kontrol. Enhver Syg faar sin trykte Plakat med «Regler for Tuberkulose» og sin Spyttflaske. Det er gaaet ganske ind i Folkets Bevidsthed, at ved Tuberkulose maa der vises større Forsigtighed og anvendes en høiere Grad af Renlighed end ved nogen anden Sygdom. Enhver Flytning af den Syge bliver strax anmeldt, og efter hver Flytning og hvert Dødsfald bliver Desinfektion foretaget efter trykte Regler. Desværre er der ikke endnu bleven ansat nogen fast Desinfektor, men denne betydelige Mangel vil om kort Tid forhaabentlig blive rettet paa. I Hof Distrikt synes Tuberkulosen ikke at være meget hyppig. Det samlede Antal Dødsfald af alle Slags tuberkulose Sygdomme var 51, af Lungetuberkulose 36 eller resp. omkr. 15,2 og 11,2 pCt. af samtlige Dødsfald efter alle af Presterne opgivne, 17,7 og 12,5 pCt. af de af Lægerne kontrollerede, og ca. 20 og 14 pCt. af disse sidste ÷ de af Alderdoms- og medfødt Svaghed døde. Omgangen med de Syge er; saavidt vides, forsigtig, ogsaa hvad Spyttet angaar. Nogen Indlæggelse paa Anstalt efter Tuberkuloselovens § 6 har i Aarets Løb ikke været nødvendig. Pleiehjem findes ikke i Distriktet og kan neppe, navnlig under de nuværende Tider, paaregne

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	levende.	døde.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Barselseng.	ved ulykkelige Hændelser.	ved Selvmord.
Tønsberg	1243	16	706	80	11	5	13	4
Tønsberg By	219	1	134	16	3	-	3	-
Horten —	280	6	128	27	3	-	1	1
Aasgaardstrand —	7	2	5	1	-	-	-	-
Bygder	737	7	439	36	5	5	9	3
Hof	563	10	313	29	4	2	8	1
Holmestrand By	59	1	36	3	-	-	1	-
Svelviken —	43	1	23	2	-	-	-	-
Bygder	461	8	254	24	4	2	7	1
Larvik	936	19	495	77	10	1	19	1
Larvik By	282	4	162	27	4	-	6	1
Sandefjord —	138	3	60	12	3	-	3	-
Bygder	516	12	273	38	3	1	10	-
Jarlsberg og Larvik Amt ...	2742	45	1514	186	25	8	40	6
Deraf i Byer	1028	18	548	88	13	-	14	2
— Bygder	1714	27	966	98	12	8	26	4

megen Interesse. (Nørregaard). I Skoger Herred synes ligeledes tuberkuløse Sygdomme at forekomme sjelden ogsaa blandt Fattige. (E. Myhre). I Modsætning hertil bemærker Distriktslægen i Larvik, at Tuberkulosen desværre synes at have megen Udbredning saavel over By- som Landdistrikterne. Befolkningen er dog nu bleven mere forsigtig i Omgangen med de Syge, og man er bleven mere opmærksom paa, at det er nødvendigt at anvende Renlighed og Opbrænden af de Syges Expektorat. Smittetrykningen er nu snarere bleven for stor, medens den før hellere var for liden. (M. Hansteen).

De **Sindssyge** forpleies i Hof Distrikt i det Hele taget noksaa godt, men det er stadig vanskeligere at faa dem bortsat, og det bliver stadig kostbarere. Bur og Gitre findes altfor hyppig, og dette leder undertiden til yderligere Slurv med Renligheden. Det blev af den Grund nødvendigt at flytte en Patient, der i Aarenes Løb var bleven mere griset og sløv. (Nørregaard).

Af **obstetriciske Operationer** udførtes af Læger 55, nemlig i Tønsberg Distrikt 28, i Hof 11 og i Larvik 16. Angaaende Indikationer og Udfald henvises til Tabellen paa foregaaende Side.

Angaaende **Jordmoderhjælpen** se den almindelige Beretning.

Paa **Barselseng** døde efter Presternes Opgaver 8 Kvinder. Lægerne har opgivet 7, deraf 5 af Barselfeber, 1 af Emboli og 1 af Septhæmi.

Antallet af **Fødte og Døde** sees af ovenstaaende Tabel.

Der bliver saaledes for det hele Amt et Overskud af 1 228 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 55,2.

De hyppigste Dødsaaarsager var:

Dødsaaarsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose	204	71	133
Alderdomssvaghed	169	51	118
Kræft (Cancer og Sarkom).	129	40	89
Organisk Hjertesygdom	91	30	61
Lungebetændelse	66	17	49
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	65	31	34
Hjerneslag	62	27	35
Tuberkulose udenfor Lungerne	54	18	36
Kronisk Bronkit	51	13	38

Om **Veirliget** anføres fra Hof Distrikt: Vinteren var forholdsvis mild med Barfrost og Holke, og Vaaren kom tidlig trods den dybe Tæle; Sommeren var kjølig og regnfuld, saa Slaatten betydelig vanskeliggjordes; Kornet stod mangesteds ude, indtil Sneen kom i Begyndelsen af Oktober, og en hel Del tog Skade. Saa kom der atter mildere Veir med bar Mark, indtil den virkelige Vinter, der dog blev mild, indfandt sig omtrent midt i December. (Nørregaard).

Levemaade og **hygieniske Forhold** karakteriseres af Lægerne i Hof Distrikt som i det Hele taget upaaklagelige. Selv faar Distriktslægen for liden Anledning til at færdes rundt i mange Dele af Distriktet, men han har dog det Indtryk, at der er større Forskjelligheder her end paa Vestlandet, hvor han før færdedes. De store Gaarde er pene og ordentlige med ofte ganske «konditioneret» Stel, Husene villamæssige og Udhusene udmærket smukke. Men de mange Smaahjem er i sit Ydre ikke saa pent holdte, og enkeltvis træffer man her paa Hjem, som staar langt tilbage for Vestlandets. Levemaaden er i det Hele taget vistnok god. Kostpengene for Arbeidere er aldrig mindre end 1 Krone, naar de leier sig ind hos Folk. Brødbagning er almindelig. — Drikfældigheden kan neppe siges at være stor, derimod kan man høre Sædeligheden mindre lyst skildret. Uægte Fødsler og hastige, men dog for sildige, Giftermaal er noksaa hyppige blandt Arbeiderklassen. (Nørregaard). Fortjenesten blandt Fabrikarbeiderne var efter Sigende meget god Aaret rundt; de Fleste har sine egne, smaa Huse til én eller høist to Familier, og Renlighedssandsen maa siges at være noksaa stor. (E. Myhre). I Svelviken og Landdistrikt er Levemaade og Boliger i det Hele taget gode; der er liden Drikfældighed og gennemgaaende mindre Usædelighed end andetsteds. (Bjerknes).

Arbeidsklassen inden Larvik Distrikt lever fremdeles for en stor Del meget daarlig, især hvad Mad og Husstel angaar. Ædrueligheden synes at blive mere fremherskende, og Afholdsbevægelsen har havt en glædelig Fremgang; men der findes fremdeles ikke saa ganske faa uforbederlige Drankere, hvis Tal dog for hvert Aar bliver mindre. Fødemidlerne tilberedes daarlig, og overdreven Kaffedrik er ganske almindelig selv inden bedre stillede Familier. Dette kan muligens forklare, at navnlig Mavekræft, men ogsaa Kræft i det Hele taget, synes at vise en tiltagende Hyppighed inden Distriktet. Der

forekom saaledes i Larvik 7 Dødsfald af Kræft og i Landdistrikterne 14, og det har været paafaldende, at der i enkelte Familier gennem flere Aar har forekommet en Række Kræfttilfælde, som ikke kan antages at skyldes Smitte. De allerhyppigste Sygdomsformer er ogsaa Fordøielsessygdomme som Kardialgi, Mave-saar, Blodbrækning samt Anæmi. — Efter den store Ildebrand, som for 2 Aar siden ødelagde en betydelig Del af Byen, er den nu bleven omreguleret og for det Meste gjenopbygget med bedre og rummeligere Huse. Mange Mennesker er imidlertid indflyttet i nye og endnu ikke helt tørre Murhuse, og dette maa vel befrygtes at kunne give Anledning til Sygelighed. (M. Hansteen). I Fredriksværn kan den fra Januar indførte kortere Udsalgstid ved Stedets Ølsamlag ikke siges at have medført den tilsigtede Nytte; Følgen er nemlig, at der nu — specielt af Arbejderne paa en lige ved Fredriksværn liggende Fyrstikfabrik — istedet hentes mere Brændevin fra Larvik end tidligere. (Steenstrup).

Af **Badeindretninger** findes der en i Holmestrand med kolde og varme Sjøbad, Furunaalsbad og Gytjebad. Ved Holm i Sande er der et lidet Sjøbad. I Larvik er der et godt Strømbad, Kar- og Badstubad, som blev godt benyttet. Larvik og Sandefjords Bade- og Kuranstalter var som vanlig i fuld Drift; ogsaa Fredriksværns Bad var meget godt besøgt. Badstubad har man der godt Haab om at faa istand i en ikke fjern Fremtid, da Stedets Sparebank efter Anmodning af Sundhedskommisionens Ordfører har afsat Kr. 465 som et Grundfond for en Badstue, og da Kommunen sandsynligvis vil give fri Tomt og gratis Vand fra Stedets Vandleiding. (Steenstrup).

Sygehuse og Sygepleie. Karl Johansværns Sygehus i Horten tilhører Marinen. I Tønsberg har Amtet og denne By et fælles Sygehus. Holmestrand har et kommunalt Fattig- og Sygehus, idet 3 Stuer med indtil 15 Senge kan belægges. Sygepleien og Økonomien besørges der af en Kone og hendes Datter. Ved Berger Fabriker er der et lidet Sygehus paa 2 Værelser, væsentlig bestemt for smitsomme Sygdomstilfælde, og der samles i Svelviken Midler til en Isolations-barakke, der dog ikke antages at kunne blive opført endnu paa nogle Aar. I Svelviken og Strømmen bestrider Brændevinssamlaget og Sparebanken Udgifterne ved en Sygepleierskes Virksomhed, og i Sande virker ligeledes en Sygepleierske paa Foranstaltning og aflønnet af Foreningen for frivillig Syge- og Fattigpleie i Sande. Hendes Løn er 400 Kr. pr. Aar, hvorfor hun væsentlig skal være til Hjælp hos fattige Syge, men hun kan ogsaa mod en daglig Godtgørelse af Kr. 0,50 til Foreningen erholdes af mere Bemidlede. Foreningen, der holdes igang ved frivillige Bidrag, disponerer over de nødvendigste Rekvisiter til Sygepleie. Paa Kysthospitalet for skrofuløse Børn ved Fredriksværn er der ifølge Aarsberetningen for Budgetaaret 1903—1904 behandlet 179. Der udskreves 95 Patienter, hvoraf 88,5 pCt. med gunstigt Resultat. Forpleiningsdagenses Antal var 32 022 med en Udgift af Kr. 1,46 pr. Dag. I Larvik er der et Epidemilazaret samt 4 Sygestuer paa Fattighuset. I Sandefjord er der 3 Syge-værelser paa Kommuneqaarden.

Fattigpleien er i Svelviken og omliggende Landdistrikter god. De fattige er delvis bortsatte — og disse har det godt — og delvis understøttes de med Ugepenge, der vistnok ikke er store, men de har det dog gennemgaaende bedre end mange Andre med liden Fortjeneste særlig i disse økonomisk daarlige Tider. Desuden virker private Fattigpleieforeninger og Legater. (Bjerknes). Foreningen til frivillig Syge- og Fattigpleie i Sande har hidtil savnet Midler til nogen effektiv Fattigpleie; der samles nu ivrig Midler til udvidet Virksomhed, og det var Meningen, at den tidligere omtalte Sygepleierske, naar hun ikke var optagen med Sygepleie, skulde besøge Fattige, som kunde trænge hendes Hjælp og Veiledning til Husstel, Rengjøring o. s. v. (O. Lund).

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundheds- og Kvarantænekommissioner samt af Vaccinerede:

Lægedistrikter.	Sundheds- kommis- sioner. Antal Møder.	Kvarantæne- kommis- sioner. Antal Møder.	Vaccinerede.
Jarlsberg og Larvik Amt	73	4	2149
Tønsberg	¹⁾ 33	-	1079
Hof	²⁾ 14	⁴⁾ 3	366
Larvik	³⁾ 26	⁵⁾ 1	704

¹⁾ Tønsberg 6, Horten 8, Aasgaardstrand 3, Vaale 1, Borre 1, Sem 3, Andebu 1, Stokke 6, Nøtterø 1, Ramnes 1, Tjøme 2. ²⁾ Holmestrand 4, Svelviken 4, Skoger 3, Sande 2, Botne 1. ³⁾ Larvik 10, Sandefjord 9, Sandeherred 2, Tjølling 2, Brunlanes 2, Fredriksværn 1. ⁴⁾ Holmestrand 1, Svelviken 2. ⁵⁾ Sandefjord 1.

I Strømmen og Svelviken var Befolkningen i Anledning af Koppeepidemien i 1902 saa gennemvaccineret, at det ansaaes ufornuddent at vaccinere. (Nørregaard).

VI. Hedemarkens Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die Decb. 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmodre.	Hjælpe- vaccinatorer.
Amtet		27452,52	126 703	45	10	61	44
1. Solør og Odalen		3 569,27	32 401	11	2	12	10
	Kongsvinger, Kjøb- stad	0,80	1 500	3	1	1	-
	Vinger	492,20	4 598	1	-	¹⁾ 2	2
	Eidskogen	645,52	6 028	1	-	1	2
	Søndre Odalen	513,16	6 343	2	1	1	1
	Nordre —	493,53	4 238	1	-	2	1
	Brandval	587,18	3 795	1	-	2	2
	Grue	836,88	5 899	2	-	3	2

¹⁾ Deraf bor den ene Jordmoder i Kongsvinger.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die Decb. 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaktmænd.
2. Hedemarken		2 627,75	45 586	18	4	18	9
	Hamar, Kjøbstad	1,11	5 969	5	4	4	-
	Vang	314,87	5 681	1	-	1	1
	Furnes	218,33	3 800	-	-	1	1
	Stange	327,38	6 660	3	-	3	2
	Romedal	363,41	4 531	1	-	1	1
	Løiten	349,05	5 023	2	-	2	1
	Nes	175,21	3 412	2	-	1	-
	Ringsaker	878,39	10 510	4	-	5	3
3. Søndre Østerdalen		2 987,01	20 234	7	3	8	6
	Elverum	1 285,22	8 605	4	1	4	2
	Vaaler	674,11	3 701	1	-	1	1
	Aasnes	607,03	4 866	1	2	2	2
	Hof	420,65	3 062	1	-	1	1
4. Trysil		¹⁾	6 699	2	-	8	5
	Trysil	3 107,27	6 092	2	-	7	4
	Drevsjø Kapeldistrikt af Øvre Rendalen	}	607	-	-	-	-
	Øvre Engerdalen Kapel- distrikt af Ytre Ren- dalen			-	-	1	1
		4 309,66					
5. Rendalen		¹⁾	10 656	4	1	8	7
	Øvre Rendalen (Drevsjø Kapeldistrikt undt.)	}	3 211	-	-	1	1
	Ytre Rendalen (Øvre Engerdalen Kapel- distrikt undtaget)			2	-	1	1
	Aamot	1 325,32	3 596	1	1	3	2
	Stor-Elvedalen	1 628,07	3 413	1	-	2	2
	Sollien	459,32	436	-	-	1	1
6. Tønset		6 351,11	10 370	3	-	7	7
	Lille-Elvedalen	2 208,26	3 342	1	-	2	2
	Tønset	1 126,97	3 155	1	-	2	2
	Tolgen Prestegjeld af Tolgen	2 063,73	3 197	1	-	2	2
	Kvikne Sogn af Kvikne	952,15	676	-	-	1	1

Anm. Inset Annex til Kvikne med 523 Indbyggere hører til Opdal Lægedistrikt; en Del af Tolgen Herred (med 234 Indb.) hører til Røros Prestegjeld og til Røros Lægedistrikt, — hvilke Distrikter begge tilhører Søndre Trondhjems Amt.

¹⁾ Fladeindholdet af Trysil og Rendalen Distrikter er tilsammen 10 829,64 km.²

Sundhedstilstanden var i det Hele tilfredsstillende. Mæslinger optraadte epidemisk, men Skarlagensfeber og Kighoste forekom mindre hyppig end i de nærmest foregaaende Aar; Lungebetændelse var derimod hyppigere end sædvanlig. Ialt var der af epidemiske Sygdomstilfælde anmeldt 8 087, hvoraf 300 endte dødelig, mod henholdsvis 7 556 og 251 Aaret forud.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1 893 eller 14,6 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelfolkemængde (129 200). Aaret forud var den 13,1 pro mille.

Angaaende de anmeldte Tilfælde af **epidemiske Sygdomme** i Almindelighed henvises til Tabellen paa Side 68 og 69, sammendragen efter Lægernes Opgaver.

Af **Tyfoidfieber** forekom 12 Tilfælde, hvoraf et endte dødelig. Af disse indtraf i Nes (Hedemarken Distrikt) 3 Tilfælde paa Øvern, hvor der for ca. 35 Aar siden skal have været et Tilfælde af denne Sygdom; Konen og den ældste Datter, som havde ryddet Loftet for alt gammelt Skrammel og Filler, da der skulde lægges nyt Tag; blev angrebne og smittede en anden af Døtrene. (W. Holm). I Vaaler (Søndre Østerdalen) indtraf 9 lette Tilfælde, der antagelig skyldtes Smitte fra en Mand, som var kommen syg hjem fra Aamot og døde.

Af **Cerebrospinalmeningit** anmeldtes 7 Tilfælde. I Østmarken (Solør og Odalen Distrikt) indsygnede 3 Børn i en Husmandsfamilie; et af dem døde. I Vang (Hedemarken Distrikt) angrebes 2 Personer, som i koldt Veir havde gaaet gennemvaaede til op paa Livet og ikke skiftet Klæder til Natten. (J. Lund). De øvrige 2 Tilfælde forekom i Vaaler (Søndre Østerdalen).

Skarlagensfeber havde i Solør og Odalen størst Udbredning i Eid-skogen og Nordre Odalen; i sidstnævnte Herred havde Sygdommen faaet god Anledning til at udbrede sig, da man havde undladt at anmelde de første Tilfælde; eftersom der stadig dukkede nye Tilfælde op, blev samtlige Hjem i den betræffende Del af Bygden undersøgte og Skolen lukket. Det gik meget let at faa Beboerne af de smittede Huse til at underkaste sig Internering, da man skjønte, at det var nødvendigt; men den Omstændighed, at Amtet meget liberalt betalte Underholdningsbidrag til Familiefædre, som paa Grund af Sundhedskommissionens Paabud hindredes i at søge Arbejde, bidrog ogsaa i høj Grad dertil. Uagtet Symptomerne hos de først angrebne, uanmeldte Tilfælde havde været saa tydelige, at Enhver maatte forstaa, hvad det gjaldt, fik vedkommende Gaardbruger, der af Politiet var ilagt en Mulkt, som han negtede at betale, ved juridisk Bistand stelt det slig, at Tiltale ikke blev reist paa Grund af «Bevisets Stilling». (Ansteensen). I Hedemarken Distrikt forekom med Undtagelse af en liden, lokal Epidemi i Stange kun spredte Tilfælde. I Søndre Østerdalen blev de Syge strax indlagt paa Sygehus. I Trysil optraadte Sygdommen i 3 begrænsede Epidemier med tildels meget grave Tilfælde. I Rendalen og Tønset derimod var den saa mild, at Mange undlod at anmelde den, idet Børnene efter et Par Dages Ildebefindende atter syntes friske; i sidstnævnte Distrikt forekom Sygdommen væsentlig i Tyldalen.

Mæslinger optraadte epidemisk i Amtets sydlige Del. I Nes (Hedemarken Distrikt), hvor Sygdommen ikke havde forekommet i 21 Aar, iagttoges et Tilfælde af Smitte ved friskt Mellemlid (Inkubationstid 13 Dage). Til Tønset kom en Jernbanefunktionærs Hustru fra Hamar i Besøg med et Barn, hos hvem Udslettet brød ud kort efter Ankomsten; Tilfældet blev strax anmeldt og isoleret, og der indtraf ikke flere. (Oxholm).

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.													
Tyfoidefeber	12	1	12	-	-	-	3	-	-	-	-	1	7	1	-
Cerebrospinalmeningit	7	1	7	3	1	-	1	-	-	-	-	2	-	-	-
Skarlagensfeber	222	6	222	46	27	16	10	9	13	4	20	14	31	24	8
Mæslinger	553	6	553	39	66	104	142	79	45	26	9	16	20	7	-
Difteri (Croup)	53	5	53	8	1	2	5	5	1	4	13	4	5	3	2
Blodgang	5	1	5	1	1	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	13	6	13	3	3	1	1	1	1	-	-	-	-	2	1
Pyæmi, Septhæmi	41	8	40	8	4	1	2	3	2	1	3	1	4	7	4
Rosen	120	4	120	18	11	7	6	12	13	11	8	5	6	14	9
Røde Hunde	17	-	17	2	9	5	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Vandkopper	90	-	90	6	3	2	15	11	4	3	3	5	16	11	11
Kusma	7	-	7	2	2	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Kighoste	224	8	222	40	37	21	6	11	28	12	8	14	12	18	15
Akute Katarrer i Aandedræts- organerne	3606	74	3606	507	405	381	337	332	284	232	190	182	229	222	305
Influenza	504	7	504	104	103	92	65	41	16	20	2	7	9	17	28
Lungebetændelse	827	120	827	112	105	93	92	105	58	47	16	26	37	53	83
Pleurit	252	6	252	36	23	34	26	15	23	15	16	14	18	16	16
Gigtfeber	305	2	303	50	31	28	31	34	23	12	17	19	13	17	28
Koldfeber	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	1225	45	1220	80	82	119	137	118	113	140	127	77	74	86	67
Skjærbug	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos Nyfødte)	2	-	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	8087	300	8077	1065	914	909	884	776	624	527	434	388	481	498	577

Epidemiske Sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa Lægedistrikterne											
	1		2		3		4		5		6	
	Solør og Odalen.		Hedemarken.		Søndre Østerdalen.		Trysil.		Rendalen.		Tønsset.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidfieber	-	-	3	-	9	1	-	-	-	-	-	-
Cerebrospinalmeningit	3	1	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	42	1	76	5	34	-	26	-	21	-	23	-
Mæslinger	124	4	387	1	14	1	-	-	27	-	1	-
Difteri (Croup)	9	-	25	2	13	3	3	-	3	-	-	-
Blodgang	2	1	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	3	1	6	5	2	-	2	-	-	-	-	-
Pyæmi, Septhæmi	29	1	7	2	4	4	1	1	-	-	-	-
Rosen	31	3	46	1	27	-	9	-	3	-	4	-
Røde Hunde	2	-	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	13	-	56	-	11	-	-	-	7	-	3	-
Kusma	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	6	-
Kighoste	17	-	143	6	14	-	49	2	-	-	1	-
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	937	17	1317	33	748	18	177	2	309	2	118	2
Influenza	39	-	199	3	50	-	109	-	21	1	86	3
Lungebetændelse	149	20	414	61	119	18	55	2	19	2	71	17
Pleurit	57	1	93	1	38	1	25	1	16	-	23	2
Gigtfeber	76	1	103	-	53	-	52	-	13	1	8	-
Koldfeber	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	291	6	446	23	234	9	110	6	97	-	47	1
Skjørbug	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos Nyfødte)	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	1825	57	3340	143	1376	55	618	14	537	6	391	25

Difteri optraadte med nogle faa, spredte Tilfælde i Solør og Odalen. I Hedemarken Distrikt indtraf 7 Tilfælde paa et Par Steder i Veldre, samt 2 i Ringsaker; i det første Tilfælde kunde Inkubationstiden med Sikkerhed fastsættes til 2 Dage; begge Steder var Sygdommen foranlediget ved Smitte fra en Kristianiagut, som var kommen til Bygden i Sommerbesøg. Præventive Injektioner, der for Uformuendes Vedkommende bekostedes af Amtet, bidrog til at standse Epidemiens Udbredning, men en af de Indsprøitede blev dog senere angrebet. Da ovennævnte Gut kom tilbage til Kristiania, fandtes der fremdeles Difteribaciller i hans Næse. Uden Forbindelse med denne lille Epidemi forekom et tilsyneladende sporadisk Tilfælde i Furnes. Hvor Diagnosen ikke var sikker, foretoges stadig Udsød paa Serum. (K. Løken). I Nes forekom i Juni nogle Tilfælde paa Solbakkens Barnehjem i Nordbygden; Smitten skyldtes her et Kristianiabarn, der nylig havde gennemgaaet Sygdommen; senhøstes optraadte denne i en Husmandsfamilie paa Hol; 2 af de 4 Angrebne døde af Hjertelammelse den 5te à 6te Dag, trods betimelige og gjentagne Indsprøitninger; i Nabohuset, der nu var lukket og hvis Beboelse var forbudt, havde Sygdommen forekommet Aaret forud. (W. Holm). I Elverum (Søndre Østerdalen) optraadte Sygdommen uden paaviselig Smittekilde hos en Familie, der boede i Arbeidersamfundets Lokale; senere angrebes foruden en med denne Familie beslægtet Kone 2 af Eleverne paa Lærerskolen. I Skogbygden forekom ogsaa et Par Tilfælde. Alle Syge indlagdes paa Sygehus og behandledes med Serum. Der indtraf kun ét Dødsfald, nemlig hos et 5 Aar gammelt Barn i en afsides liggende Grænd; Læge var her ikke blevet tilkaldt, og Smitteforholdet lod sig ikke paavise. (K. Nilssen). I Tryssil behandledes 3 Tømmerhuggere paa Gaarden Baksjøberget; de havde sandsynlig paadraget sig Sygdommen paa et Sted, hvor denne havde forekommet Aaret forud. (M. Harboe). Fra Rendalen sees anmeldt 3 Tilfælde.

Af **Pyæmi** og **Rosen** er fra Grue (Solør og Odalen Distrikt) anmeldt et paafaldende stort Antal Tilfælde, henholdsvis 24 og 15; Pyæmien maa dog antages at have været meget godartet, da intet Dødsfald kan sees at være indtruffet. Blandt de 15 Tilfælde af Rosen indtraf derimod 2 Dødsfald.

Af **Vandkopper** forekom sporadiske Tilfælde hele Aaret rundt i Nordre Odalen, (Solør og Odalen Distrikt). De fleste er anmeldte fra Hedemarken.

Kighoste var, foruden nogle spredte Tilfælde i Nordre Odalen, meget udbredt og tildels ondartet i Ringsaker og Nes (Hedemarken). Ogsaa i Tryssil synes Sygdommen at have forekommet hyppig.

At **akute Katarrer i Aandedrætsorganerne** forekommer saa ofte i Nordre Odalen, skyldes vel for en Del saavel uhensigtsmæssig Klædedragt (sjelden Uld nærmest Kroppen) som slet ventilerede Boliger. Smaa børn holdes næsten overalt indestængte i den kolde Aarstid, hvilket jo er let forklarligt, naar man erindrer, at der i de smaa Hjem ikke er Nogen til at holde Øie med dem, naar de færdes ude; men at Børnene derved bliver sensible, er indlysende. Hos de voxne Mænd, som under Tømmerflødningen hele Dagen gaar i iskoldt Vand og om Natten tørker sig og sine Klæder rundt en opgjort Varme i «Køien», iagttages saagodtsom aldrig akut Bronkit. (Ansteensen).

Influenza var ligesom i det foregaaende Aar lidet udbredt.

Lungebetændelse derimod forekom hyppig og havde tildels epidemisk Karakter, saaledes i Ringsaker i 1ste Kvartal.

Akut Diarré optraadte i Nordre Odalen, hvor Sygdommen for nogle Aar tilbage var saa ondartet, at den nærmest maatte opfattes som en Slags Dysenteri,

med forholdsvis faa og moderat forløbende Tilfælde. I Hedemarken Distrikt forekom den sjelden i Sommermaanederne som Følge af det kolde og vaade Veir.

For **Poliomyelitis anterior acuta** behandledes i Tryssil 3 unge Mennesker paa 2 Nabopladse i Nyhusgrænden. Sygdommen var i Begyndelsen meget voldsom, særlig var Rygsmerterne intense og langvarige. Efter maanedlang Rekonvalescents var der Pareser tilstede baade i Over- og Underextremiteter. Nogen speciel Aarsag til Sygdommens Opstaaen kunde ikke angives, og efter Sigende skulde et Par til have lidt af en lignende Sygdom. (M. Harboe).

I samme Distrikt iagttoges ogsaa et Tilfælde af **Aktinomykose**.

Af **Fnat** anmeldtes ialt 24 Tilfælde. I Løiten (Hedemarken Distrikt), hvor Sygdommen tidligere var meget almindelig, er den nu praktisk talt udryddet. (Wefring).

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde vil sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa Lægedistrikterne:					
		1	2	3	4	5	6
		Solør og Odalen.	Hedemarken.	Søndre Østerdalen.	Tryssil.	Ren-dalen.	Tønset.
		Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske Saar ...	2	1	1	-	-	-	-
Syfilis, konstitutionel	13	8	4	-	-	1	-
— hereditær...	1	-	-	1	-	-	-
Gonorré, Uretrit...	50	17	24	5	1	2	1

Fra Nordre Odalen (Solør og Odalen Distrikt) er anmeldt 4 Tilfælde af Gonorré i én Familie; foruden Manden og Konen var 2 Børn angrebne, nemlig et nyfødt Barn, der fik gonorroidisk Oftalmi, og en 4 Aar gammel Pige, der led af en paa Gonokokker beroende Vulvovaginit. Sygdommen hos Forældrene antages at have varet mindst 4—5 Aar; det førstefødte Barn blev af Jordmoderen uden Mistanke fra hendes Side behandlet med Lapis efter Credés Metode, hvilket sandsynlig reddede dette Barns Syn; det sidstfødte, som ikke behandledes paa denne Maade, blev næsten blindt. (Ansteensen). Forøvrigt angives saavel fra dette Herred som fra Hedemarken Distrikt veneriske Sygdomme at forekomme meget sjelden, uagtet Sædelighedsforholdene ikke kan betegnes som gode. (J. Lund).

Til Oplysning om de anmeldte Tilfælde af **tuberkuløse Sygdomme** inden Amtets Lægedistrikter hid sættes paa næste Side en Tabel, udarbejdet efter de indkomne Uddrag af Kommunernes Tuberkuloseprotokoller. Se forøvrigt den almindelige Beretning. — Dødsfald af Lungetuberkulose udgjorde for det hele Amt 15,9 pCt. af samtlige ved Sygdom forårsagede, kjendte Dødsfald og 19,5 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Byerne var Forholdet henholdsvis 16,9 pCt. og 23,5 pCt. og for Bygderne 15,8 pCt. og 19,3 pCt. Forøvrigt henvises til Tabellen paa næste Side.

Fra Solør og Odalen anføres for Søndre Odalens Vedkommende, at Desinfektion efter afdøde Tæringssyge foretages meget samvittighedsfuldt, men desværre ikke af faste, øvede Folk; Sengklæderne brændes ofte, da man er meget bange for Smitten. (A. Arnesen). Fra Nordre Odalen skrives: I den nordlige

Anmeldte Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme.

Lægedistrikter.	Samlet Antal tuber- kuløse Syg- domme.		Tuberkulose i											
			Aande- dræts- organer.		Urin- og Kjønss- organer.		Tarm- kanalen.		Ben og Led.		Lymfe- kjerter.		Huden.	
Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.		
Solør og Odalen	178	69	157	65	1	-	3	3	13	1	4	-	-	
Hedemarken . . .	217	71	199	70	1	-	1	-	14	1	1	-	1	
Søndre Østerdalen	195	69	179	65	1	-	1	-	7	2	7	2	-	
Tryssil	34	10	34	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Rendalen	57	19	53	17	1	-	1	1	1	-	1	1	-	
Tønset	49	22	41	18	1	1	-	-	4	2	3	1	-	
Hedemarkens Amt	730	260	663	245	5	1	6	4	39	6	16	4	1	
Deraf i Byer. . . .	41	12	38	12	-	-	-	-	3	-	-	-	-	
— Bygder.	689	248	625	233	5	1	6	4	36	6	16	4	1	

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Solør og Odalen	360	58	57	303
Kongsvinger By	15	4	5	10
Bygder	345	54	52	293
Hedemarken	620	75	143	477
Hamar By	56	8	15	41
Bygder	564	67	128	436
Søndre Østerdalen	317	73	55	262
Tryssil	88	14	14	74
Rendalen	86	18	6	80
Tønset	141	18	25	116
Hedemarkens Amt	1612	256	300	1312
Deraf i Byer	71	12	20	51
— Bygder	1541	244	280	1261

Del af Herredet, hvor der for nogle Aar siden var Mange, som havde florid Tæring, har der i Aarets Løb forekommet flere Tilfælde af Pleurit; stort Exsudat, protraheret Forløb, Afnagring og Nattesved i lang Tid har kjendemarket dem alle; da det saa ofte har hændt, at sådanne Syge efter nogle Aars Forløb har faaet uheldbredelig Tæring, er det at forudse, at ogsaa disse vil blive angrebne af Tuberkulose, saafremt man ikke kan formaa dem til at gjøre noget for at

undgaa den. Som Regel synes de Syges Omgivelser med Nøiagtighed at iagttage Tuberkuloselovens Bestemmelser, medens Patienterne selv kan være noksaa ligegyldige. Et Pleiehjem er derfor paakrævet og vil ogsaa om ikke lang Tid blive oprettet, da man har de dertil fornødne Midler. Angaaende en Husepidemi af Lungetæring er Følgende berettet: I en temmelig belastet Familie var 2 Sønner og 1 Datter døde med et Par Aars Mellemrum efter hverandre, og i det sidste blev en voksen Datter angreben. Da det andet Dødsfald indtraf, var Tuberkuloseloven traadt ikraft, hvorfor man skulde forsøge at faa Huset, der kun bestod af et eneste større Rum, desinficeret. Dette var imidlertid ugjærligt, da Gulvet var saa defekt, at en liden Hund paa flere Steder kunde krybe gjennem Hullerne; i Taget var der store Aabninger mellem Bordene, og i Væggene var de nederste Stokke raadne. Stuen maatte derfor enten rives ned eller underkastes en grundig Reparation; Eieren lovede at gjøre det Sidste, men da dette ikke skeede, og han omsider erklærede ikke at have Raad dertil, bekostede Amtet dens Istandsettelse og grundige Opmaling, hvorved Smittestoffet antagelig er blevet uskadeliggjort. (Ansteensen). Sygdommen synes at være i Tiltagen i Søndre Østerdalen, især i de lavere Egne langs Glommen, hvor Jordbunden er mest fugtig, samt Boligerne og Levemaaden daarligst. I Almindelighed kommer Tilfældene for sent til Lægens Kundskab, saa man har liden Glæde af Behandlingen, selv naar de Syge sendes til et Sanatorium. Oprettelse af Pleiehjem er besluttet af Herredsstyrrerne i Elverum, Vaaler og Aasnes. (K. Nilssen og Karud). Ogsaa i Trysil synes Sygdommen at være i Tiltagen. Frygten for Smitte er meget stor, og det er meget vanskeligt at faa Nogen til at passe de Syge. Flere har været paa Sanatorier i Aarets Løb og delvis med udmærket Resultat. Men Adgangen til saadan Behandling, der burde være længere end de vanlige 3 Maaneder, er altfor liden. Efter Forslag fra Distriktets Læger er en liden, centralt beliggende Eiendom, Nordhagen, indkjøbt. Den lille Hovedbygning bestaar af 2 adskilte Dele med særskilte Indgange. De til 5 Tæringspatienter bestemte tvende Rum vender mod Syd og har store Speilglasruder; Diakonissens Værelse er ved Siden af; den øvrige Del af Bygningen tænkes indredet til et Hjem for gamle og sygelige Fattige, som det ellers vilde falde vanskeligt at faa anbragt. Da der sættes som Betingelse for Bidrag af det Offentlige, at de Syge til Stadighed skal være sengeliggende, er dette Distrikt, som ligger saa langt fra andre Bygder, i de fleste Tilfælde afskaaet fra Adgang til at kunne faa sine Tæringspatienter anbragt i Pleiehjem udenfor Bygden, og har derfor i dette Stykke, som i saa mange andre, været henvist til at hjælpe sig selv. Herredsstyret fortjener saaledes al Ære og Ros for sin Offervillighed i denne vigtige Sag, trods de iforveien store økonomiske Byrder. (M. Harboe). Som en af de væsentligste disponerende Aarsager til Tuberkulosens Tiltagen i Rendalen anføres de daarlige Ernæringsforhold hos Børnene, der som Regel er magre og anæmiske; da Mændene største Delen af Aaret er borte fra Hjemmet paa Skogsarbejde, anvender nemlig Kvinderne det mindst mulige Arbejde paa Madlavning; man lever derfor væsentlig paa Bagerbrød, Smør og mager Ost; istedetfor Smør eller Margarin bruges tildels Sirup, da Børnene liker det Sidste bedst. Om Vinteren er der 15 Ugers Skole, hvor de sidder 6 à 7 Timer hver Dag; og der er lange Veie at gaa, lige op til 10 Km., og det for Børn lige ned til 7 à 8 Aar gamle. (J. Wille).

Spedalskhed. I Søndre Østerdalen døde en af denne Sygdom lidende Mand (Tilfældet er ikke opført paa Dødslisten); der er nu kun én Spedalsk tilbage i Elverum. (K. Nilssen).

Anæmi og Kardialgi forekommer hyppig, ofte i Forbindelse med nervøse Forstyrrelser, i Nordre Odalen, og det ikke bare hos Kvinder, men ogsaa hos voksne Mænd og Børn. At Kaffemisbrugen her spiller en stor Rolle, er

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			Udtrækning ved Bækkenendeleie.			Perforation.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Moder.	Mødre.
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer..	51	-	50	1	-	-	-	4	²⁾ 1	³⁾ 3	-	-
Bækkensneverhed	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og Blødning	1	¹⁾ 1	1	1	3	3	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjævt Isseleie	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtisleie	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	4	2	2	-	-	-	-	-
Hydrokefalisk Fosterhoved	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Tilhægholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Tilsammen	61	1	60	2	7	2	5	4	1	3	1	4
	62		62			7			4			

¹⁾ Dødsarsag: Lungeemboli. ²⁾ Udtrækningen skeede ved Tang. ³⁾ 2 af disse var misdannede; den ene, en Anenkefal, blev forløst ved Tang.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	le- vende.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige Hæn- delser.	ved Selv- mord.	ved Drab.
Solør og Odalen	871	20	511	52	7	1	6	1	-
Kongsvinger By	39	.	17	1	-	-	2	-	-
Bygder	832	20	494	51	7	1	4	1	-
Hedemarken	1375	32	646	90	14	9	14	2	1
Hamar By	187	9	60	14	4	2	-	-	-
Bygder	1188	23	586	76	10	7	14	2	1
Søndre Østerdalen	601	9	354	57	4	-	3	3	-
Tryssil	211	4	92	15	1	-	4	-	-
Rendalen	303	5	115	17	6	-	1	2	1
Tønset	263	11	162	17	1	-	4	3	-
Gaarde af Tolgen Herred	7	-	3	1	-	-	-	-	-
Inset Sogn af Kvikne	14	-	10	1	-	-	-	-	-
Hedemarkens Amt	3645	81	1893	250	33	10	32	11	2
Deraf i Byer	226	9	77	15	4	2	2	-	-
— - Bygder	3419	72	1816	235	29	8	30	11	2

utvivlsomt og indtil Trivialitet gentaget i Medicinalberetningerne. Som Exempel kan anføres et Tilfælde hos en kraftig, ung Mand, der i nogle Uger havde drevet paa med at slagte omkring paa Gaardene, hvor han overalt fik Kaffe og Smaamad (Stomp og Vafler). En Dag havde han saaledes drukket 16 Kopper Kaffe. Foruden manglende Madlyst, daarlig Søvn og Venesus havde han alle subjektive Symptomer paa Anæmi. At udstyre Skogsarbeidere, som hele Vinteren igjennem væsentlig lever paa slig Kost, med Jern-Arsenikpiller, høres absurd, men har vist sig at være nødvendigt. (Ansteensen). Som Aarsag til disse Lidelsers hyppige Forekomst i Søndre Østerdalen blandt Kvinder, anføres foruden uhensigtsmæssig Ernæring, talrige Barselsenge og lang Diegivning (2—3 Aar). (K. Nilssen og Karud).

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning. I Solør og Odalen forpleiedes 66 i Distriktet hjemmehørende Sindssyge. Desuden var der fra andre Distrikter udsat 83, heri ikke indbefattet Belægget paa 2 Gaustad-kolonier.

Obstetriciske Operationer. Af Læger udførtes 78 saadanne, deraf i Solør og Odalen Distrikt 22, i Hedemarken 31, i Søndre Østerdalen 13, i Tryssil 4, i Rendalen 4, i Tønset 4. Angaaende Indikationer og Udfald henvises til Tabellen paa foregaaende Side.

Angaaende **Jordmoderhjælpen** henvises til Tabellen i den almindelige Beretning. Uautoriseret Hjælp benyttes sjelden, anføres der fra Hedemarken Distrikt.

Døde paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde 10 Kvinder paa Barselseng. Lægerne har opgivet Dødsarsagen for 9 Kvinder saaledes: Barselfeber 6 og Emboli 3.

Antallet af **Fødte og Døde** sees af Tabellen paa foregaaende Side.

Der bliver saaledes for det hele Amt et Overskud af 1 752 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 51,9.

De hyppigste Dødsarsager var:

Dødsarsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Alderdomssvaghed	261	4	257
Lungetuberkulose	256	12	244
Kræft (Cancer og Sarkom)	149	3	146
Lungebetændelse	120	9	111
Tuberkulose Betændelser udenfor Lungerne . .	98	4	94
Organisk Hjertesygdom	86	5	81
Hjerneslag	79	1	78
Akute Katarrher i Aandedrætsorganerne . . .	74	5	69
Medfødt Svaghed	51	1	50
Krønisk Bronkit etc.	46	3	43

Veirliget. Aaret var i det Hele koldt og regnfuldt. I Midten af Juli faldt der i Tønset en hel Del Sne, der paa de høiere liggende Sætre blev liggende flere Dage, saa at der fra Bygden maatte kjøres Foder op til Kreaturerne. Udbyttet af Høsten var i det Hele under et Middelsaars; Høet blev for en stor Del mindre vel bjerget og Kornet tildels daarlig modent; det hørte ikke til Sjeldenhederne at se Korn indkjørt paa Slædeføre udover Vinteren og langt ind i det følgende Aar. Poteterne gav derimod overalt et godt Udbytte.

Levemaade og hygieniske Forhold. I Søndre Odalen (Solør og Odalen Distrikt) har de økonomiske Forhold været noksaa knappe; Husmænd og Løsarbeidere har ikke faaet sit Arbeide i Skogen saa godt betalt som i de foregaaende Aar; ogsaa Griseavl, som man paa Grund af de senere Aars høje Fleskepriser havde lagt sig adskillig efter, gav som Følge af stort Prisfald et ringe Udbytte. Hvad Misbrug af Alkohol angaar, synes der at være indtraadt en ikke liden Bedring; ialfald er det ikke saa almindeligt som før at se drukne Folk paa Veiene. (A. Arnesen).

I Hedemarken Distrikt har man fortsat med Opførelse af Selveierboliger, omend paa Grund af de daarlige Tider i mere indskrænket Maalestok, end ellers vilde været Tilfældet. (J. Lund).

Ogsaa i Søndre Østerdalen har Sandsen for Nybygning af Hjem for Smaafolk gjort glædelige Fremskridt; Boligerne er nemlig ofte meget daarlige og trange, Ventilationen slet og Renligheden saare mangelfuld. Levemaaden er i det Hele taget, især i de brede Lag, ensformig. Fædriften er i Fremgang, men Melken sendes i altfor stor Udstrækning til Meierierne og erstattes af Kaffe,

Margarin og Sirup. Drikfældigheden er synbart aftaget, men fremdeles betydelig, især i Julen, tiltrods for Afholdsfolkets ufortrødne Anstrengelser. Sædeligheden staar heller ikke paa noget høit Trin. (K. Nilssen og Karud).

Fra Tryssil skriver Distriktslæge Harboe følgende: I den Række af gode Aar for Tømmerdriften, som der nu har været, er Konsumtionskrediten hos Landhandlerne blevet benyttet til det Yderste af Arbejderbefolkningen. Konkurrencen mellem de mange Landhandlere har ogsaa i høi Grad bidraget til at lette Kreditgivningen. Men da Tiderne begyndte at gaa nedover, kunde en Flerhed af dem ikke længer holde det gaaende, og gik derfor enten Konkurs eller fik ordnet sig underhaanden. Som Følge heraf blev Forholdene yderlig vanskelige, eftersom al Gjæld skulde inddrives med én Gang. Kredit er det nu næsten umuligt at faa — heldigvis —, og den Letsindighed i Omgang med Penge, som de saakaldte «gode» Aar medførte, har faaet et Grundskud; en Sparsomhedens og Nøisomhedens Tid er i Frembrud, og det kunde trænges. Den kvindelige Husindustri er i glædelig Fremgang, for ikke liden Del baaret frem af de mange Ungdomslag. De hygieniske Forhold er ogsaa i Bedring, der bygges stadig nye Huse, og Trangen til at have det ordentligt og pent baade i og udenfor Huset stiger. Det er dog et Tilbageskridt i hygienisk Henseende, at de gamle Spærreløftsstuer mere og mere afløses af Fladhimplingsstuer, meget ofte uden «Mur» blot med Komfūr. Sundhedsforskrifterne kræver vistnok ordentligt Aftræk for Kogedampen, men denne Bestemmelse overholdes som oftest ikke. Der førtes i Aarets Løb i Stedets Lokalaviser en langvarig og interesseret Diskussion for og imod vore Tømmerkojers gode og slette Sider. Jeg maa sige, at 25 Aars Ophold og udstrakte Færden i Østerdalens Skogbygder har lært mig at skatte en ordentlig bygget Kojе som et sundt og hyggeligt Opholdssted, der langt er at foretrække for de smaa Fladhimplingsstuer med sin usunde og dampfyldte Luft. Hist og her har man begyndt at benytte Komfūr i Kojen, men da er den blevet et usundt og utriveligt Sted. I den gode, gammeldagse Kojе har Skogslivets Poesi og Hygge sin Arne, og Østerdølen elsker den. Og jeg har aldrig iagttaget, at Nogen er blevet syg af at bo i Kojе; men vel har jeg mangen Gang seet farlige Sygdomme forløbe heldig hos Patienter liggende paa Kojebænken under det aabne Ljorehul i Taget. Derimod lider vore Tømmerflødere om Vaaren meget Ondt langs Vasdragene, fordi de ikke kan komme under Tag om Natten, men maa ligge vaade og frosne under aaben Himmel de kolde Foraarsnætter ved «Nyingen». En Mængde Pleuriter og akutte Rheumatismer med sekundære Hjertelidelser skylder Flødningen sin Opstaaen. Jeg har derfor ved Henstilling formaaet Klaraelvsn Fløderdirektion til at opsætte Kojer langs Vasdragene, og herefter vil som Regel ingen Tømmerfløder om Vaaren være nødsaget til at ligge ude.

I Ytre Rendalen har man faaet igang et ambulerende Skolekøkken, der skal holdes 10 Uger i hver Skolekreds; det er beregnet paa de ældste Skolepiger, Aaret for Konfirmationen. Dette skal være det første ambulerende Skolekøkken i Landet; alle andre er nemlig faste. Interessen for et fornuftigt Madstel er imidlertid desværre meget liden blandt den kvindelige Befolkning. Drikfældigheden er ikke stor, væsentlig fordi det er noksaa besværligt at faa fat i Spirituosa. (H. Wille).

I Tønset brændte Nat til 15de Oktober en Del af det bedst bebyggede Strøg ved Jernbanestationen, deriblandt Apotheke. Tiderne er daarlige paa Grund af de mange mislige Aaringer, hvorfor Mange emigrerer. (Oxholm).

Syge- og Fattigpleien. I Solør og Odalen er der Menighedsdiakonisser i Nordre Odalens tvende Sogne samt en i Strøms Hovedsogn af Søndre Odalen. Fra Hedemarken anføres, at Herrederne er ganske godt forsynet med Diakonisser, og at Tilsynet med udsatte Børn under den skolepligtige Alder udføres af Kvinder, hvoraf der er en eller to i hver Skolekreds; enhver

af disse Kvinder har ikke flere end 3 à 4 Børn at føre Tilsyn med. I Tryssil er 2 Sygepleiersker i stadig Virksomhed; de omfattes af Befolkningen med Kjærlighed og Sympathi; 2 nye holder paa at uddanne sig i Kristiania.

Sygehuse. I Kongsvinger findes et lidet Sygehus til Indlæggelse af epidemiske Sygdomstilfælde. Paa Gjøsegaarden i Vinger er der en privat Kuranstalt for Tuberkulose med et Belæg af omkring 20 Patienter. Amtets Sygehus ligger i Stange. I Hamar og Ringsaker findes kommunale Sygehuse. I Furnes og Romedal private Sygehjem. I Nes er der en privat Anstalt for Behandling og Pleie af Alkoholister og Morfinister, og i Elverum et kommunalt Epidemilazaret. I Tryssil er det Meningen, saasnart den pekuniære Evne tillader det, at bygge et lidet Sygehus for kirurgiske og almindelige Syge paa den ovenfor under Tuberkulose omtalte Eiendom, Nordhagen. Paa Grund af de lange Afstande er nemlig mange Patienter nødt til i længere eller kortere Tid at opholde sig i Lægernes Nærhed til stor Ulempe og ikke altid uden Fare for de Private, hos hvem de nu er nødsaget til at tage ind. (M. Harboe).

Badeindretninger. I Kongsvinger findes en vel indrettet Badeanstalt for Karbad, Dampbad, Gytje- og Furunaalsbad, der om Sommeren holdes aaben 3 Gange, den øvrige Del af Aaret kun én ugentlig Gang. Paa Hamar er der en Anstalt for Kar- og Dampbad. Badstuerne paa Finskogen (Søndre Østerdalen) er forsvundne; Badning drives væsentlig kun om Sommeren af Ungdommen. (Karud).

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundhedskommissioner og af Vaccinerede:

Lægedistrikter.	Sundheds- kommissioner. Antal Møder.	Vaccinerede.
Hedemarkens Amt.....	46	3411
Solør og Odalen	¹⁾ 11	884
Hedemarken	²⁾ 13	1330
Søndre Østerdalen	³⁾ 9	565
Tryssil	-	168
Rendalen	⁴⁾ 7	220
Tønset	⁵⁾ 6	244

¹⁾ Brandval 2, Eidskogen 1, Søndre Odalen 1, Nordre Odalen 6, Grue 1. ²⁾ Stange 1, Vang 1, Furnes 1, Romedal 2, Løiten 2, Hamar 3, Nes 1, Ringsaker 2. ³⁾ Elverum 4, Vaaler 2, Aasnes 1, Hof 2. ⁴⁾ Ytre Rendalen 3, Øvre Rendalen 1, Aamot 2, Stor-Elvedalen 1. ⁵⁾ Tønset 2, Tolgen 2, Kvikne 1, Lille-Elvedalen 1.

Sundhedskommissionen i Nordre Odalen bestaar foruden Formanden af 6 af Herredsstyret valgte Mænd. Siden denne Ordning kom istand, synes Interessen for denne Institutions Gjøremaal at være steget, og Hygienens Tarv at blive bedre varetaget end under den tidligere Ordning, da samtlige Medlemmer af Herredsstyret var med i denne Kommission. (Ansteensen).

Kvaksalveri forekommer ikke længer i Tryssil, men Patentmedicin, hvorom der reklameres i Aviserne, bruges i ikke liden Udstrækning, f. Ex. Pink-Piller. (M. Harboe).

VII. Kristians Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die De- cember 1900.	Antal Læger	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatorer.
Amtet		25342,32	116 280	43	10	51	37
1. Hadeland og Land		2 932,19	26 885	12	2	14	7
	Jevnaker	165,86	3 908	2	-	3	1
	Lunner	278,23	3 370	1	-	3	1
	Gran	351,33	4 110	2	-	1	1
	Brandbu	470,60	5 026	2	1	2	1
	Søndre Land	781,35	5 774	3	-	3	1
	Nordre —	884,82	4 697	2	1	2	2
2. Søndre Valdres		2 488,38	9 924	4	1	5	5
	Søndre Aurdal	1 128,86	3 825	2	-	2	2
	Nordre —	919,72	4 323	1	1	2	2
	Etnedalen	439,80	1 776	1	-	1	1
3. Nordre Valdres		2 943,32	6 937	3	-	7	4
	Østre Slidre	869,50	2 217	1	-	2	1
	Vestre —	467,37	2 627	2	-	2	1
	Vang	1 606,45	2 093	-	-	3	2
4. Toten		1 486,52	28 055	9	2	9	7
	Gjøvik, Kjøbstad	0,94	3 249	4	2	2	-
	Østre Toten	399,54	7 940	2	-	2	2
	Vestre —	411,69	7 582	2	-	3	2
	Vardal	268,16	4 458	-	-	-	1) 1
	Biri	406,19	4 826	1	-	2	2
5. Faaberg		2 359,51	16 733	8	4	5	4
	Lillehammer, Kjøb- stad	2,25	3 179	5	4	1	-
	Faaberg	478,27	5 336	-	-	1	1
	Øier	689,22	3 202	1	-	1	1
	Østre Gausdal	223,29	2 695	2	-	1	1
	Vestre —	966,48	2 321	-	-	1	1
6. Ringebu		3 166,69	11 896	3	1	3	3
	Ringebu	1 256,27	4 485	1	-	1	1
	Søndre Fron	547,04	3 016	1	-	1	1
	Nordre —	1 363,38	4 395	1	1	1	1
7. Lom		5 801,15	9 230	2	-	4	4
	Lom	1 948,35	2 645	1	-	1	1
	Skiaaker	2 154,70	2 255	-	-	1	1
	Vaage (undtagen Sel Annex)	1 698,10	4 330	1	-	2	2
8. Lesje		4 164,56	6 620	2	-	4	3
	Lesje	2 244,90	2 560	-	-	2	1
	Dovre	1 475,21	2 126	1	-	1	1
	Sel Annex af Vaage	444,45	1 934	1	-	1	1

1) Bopæl: Gjøvik.

Epidemiske Sygdomme.

8

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.													
Tyfoidfieber	22	1	22	-	1	1	-	-	-	-	2	1	13	3	1
Cerebrospinalmeningit	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	287	10	287	64	49	19	17	11	22	9	23	10	6	23	34
Mæslinger	544	6	544	63	83	65	29	30	80	91	47	14	21	18	3
Difteri (Croup)	50	5	50	6	4	7	2	8	6	4	1	1	-	3	8
Blodgang	2	1	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-
Barselfeber	13	6	12	2	1	2	-	2	-	-	1	2	1	-	1
Pyæmi, Septhæmi	36	9	35	5	2	3	3	2	5	6	3	3	1	1	1
Rosen	88	6	88	4	6	9	10	9	13	5	8	4	8	6	6
Røde Hunde	3	-	3	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-
Vandkopper	106	-	106	3	2	10	1	2	5	1	-	-	5	32	45
Kusma	21	-	21	-	4	1	3	4	3	-	1	-	-	1	4
Kighoste	432	15	432	103	75	31	50	43	48	29	17	9	7	14	6
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	2406	55	2406	330	282	233	214	261	192	179	120	103	162	158	172
Influenza	435	2	435	55	79	76	68	32	19	6	4	12	9	31	44
Lungebetændelse	469	59	469	55	50	40	61	60	37	25	25	12	22	37	45
Pleurit.	184	4	184	14	16	15	15	28	17	13	6	13	16	17	14
Gigtfeber	212	2	211	36	31	16	20	23	13	11	7	13	13	13	15
Akut Diarré (Kolerine)	931	21	931	78	87	91	136	72	94	129	85	61	37	31	30
Skjørbug	3	-	3	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-
Pemfigus (hos Nyfødte)	6	-	6	1	-	-	-	-	2	1	2	-	-	-	-
Tilsammen	6251	203	6248	820	772	619	629	587	558	512	353	259	322	388	429

Kristians Amt. 1903.

Epidemiske Sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa Lægedistrikterne:															
	1		2		3		4		5		6		7		8	
	Hadeland og Land.		Søndre Valdres		Nordre Valdres.		Toten.		Faaberg.		Ringebu.		Lom.		Lesje.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidefeber	1	-	1	-	-	-	2	-	18	1	-	-	-	-	-	-
Cerebrospinalmeningit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Skarlagensfeber	70	1	27	1	-	-	125	4	6	1	24	3	17	-	18	-
Mæslinger	322	3	-	-	1	-	143	3	77	-	1	-	-	-	-	-
Difteri (Croup)	10	-	2	1	-	-	26	3	4	-	6	1	2	-	-	-
Blodgang	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	4	-	1	-	-	-	3	2	1	1	3	2	-	-	1	1
Pyæmi, Septhæmi	13	4	7	1	1	1	10	2	1	1	4	-	-	-	-	-
Rosen	28	-	-	-	6	2	18	3	15	1	6	-	15	-	-	-
Røde Hunde	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	73	-	-	-	1	-	7	-	20	-	4	-	1	-	-	-
Kusma	13	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	5	-
Kighoste	140	2	32	1	127	8	51	2	19	1	60	1	2	-	1	-
Akute Katarrer i Aandedræts- organerne	675	7	106	6	171	2	595	15	545	12	186	8	81	4	47	1
Influenza	168	-	8	-	5	1	228	1	26	-	-	-	-	-	-	-
Lungebetændelse	179	24	14	5	16	2	125	10	60	9	43	5	19	2	13	2
Pleurit	50	-	13	1	9	1	36	1	52	1	12	-	9	-	3	-
Gigtfeber	85	1	13	-	4	-	63	1	21	-	18	-	7	-	1	-
Akut Diarré (Kolerine)	230	4	76	-	27	-	297	9	213	3	54	1	23	2	11	2
Skjørbug	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos Nyfødte)	4	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	2065	46	300	16	369	17	1737	56	1081	32	422	22	177	8	100	6

Sundhedstilstanden var i sin Almindelighed nogenlunde god. Mæslinger og Kighoste var dog adskillig udbredt, medens Skarlagensfeber havde aftaget betydelig siden foregaaende Aar. Det samlede Antal anmeldte epidemiske Sygdomstilfælde udgjorde 6 251, hvoriblandt 203 Dødsfald (3,2 pCt.). I 1902 var de tilsvarende Tal 5 159 og 200 (3,9 pCt.).

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde ialt 1 565 eller 13,2 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelbefolkning (118 700). Aaret forud var Dødeligheden 12,1 pro mille. °

Angaaende de **epidemiske Sygdomme** i Almindelighed henvises til den paa Side 80 indtagne Tabel, der er sammendragen efter Lægernes Opgaver.

Af **Tyfoidfieber** anmeldtes ialt 22 Tilfælde. I Hadeland og Land iagttoes 1 og i Søndre Valdres ligeledes 1, forøvrigt tvivlsomt Tilfælde, der indtraf paa Haugsrud i Begndalen, hvor denne Sygdom ogsaa to Gange tidligere er optraadt. (B. Lange). De 2, forøvrigt lette, Tilfælde i Toten Distrikt skrev sig fra Helgelandsmoen og gav ikke Anledning til videre Smitteudbredning. (Marcussen). I Faaberg forekom 18 Tilfælde med 1 Dødsfald. Sygdommen optraadte i September paa Gaarden Kasterud; den var yderst smitsom og spredtes til 4 andre Steder i Bygden, ved at Personer under Arbejde paa Kasterud eller ved anden Rapport med Stedet bragte Sygdommen til sine Hjem. Paa Kasterud havde først Konen, hendes Mand og et Par Børn været syge med Ildebefindende og ubestemte Symptomer, da Budeien i Begyndelsen af Oktober indsygnede med Feber og viste positiv Vidals Reaktion. Sandsynligvis har der ogsaa hos alle de Andre været en let Tyfoidfieber, ligesom et Ildebefindende hos Gaardsgutten og en af Tjenestepigerne vel har været af samme Natur. En Arbejdsmand kom smittet fra Kasterud til sit Hjem Volden paa Jørstadmoen. Ligeledes blev et Pigebar, der havde været i Besøg hos sin Moder, Budeien paa Kasterud, syg af Tyfoidfieber paa Lillehammer. Samtidig med de første Tilfælde paa Kasterud observeredes Sygdommen ogsaa paa Gaarden Storberge, hvor den har optraadt af og til i de senere Aar, og hvor Beboerne er i Slægt med Kasterudfolket, men angivelig ikke har haft nogen Forbindelse med dem paa længere Tid. Fra den paa Jørstadmoen liggende Arbejder smittedes hans Kone og Tjenestepigen, medens hans 2 Børn undgik Sygdommen. Fremdeles angrebes efterhaanden Føderaadsmænd paa Kasterud og en Husmandskone sammesteds samt en 57 Aar gl. Kvinde, som havde pleiet de Syge; hun afgik ved Døden. Fra Nabogaarden havde en Kone fungeret som Budeie under Kasterudbudeiens Sygdom; hun blev angreben og lagt sammen med de andre Syge paa Kasterud. En 50 Aar gammel Inderst paa Nabogaarden Nordli havde ogsaa nogle Uger tidligere arbejdet paa den smittede Gaard. Baade han og hans Kone blev angrebne. Paa Lillehammer forekom nogle Tyfoidfiebertilfælde, der dog neppe stod i nogen Forbindelse med Epidemien i Faaberg. (Torp).

Af **Cerebrospinalmeningit** opføres et dødelig endende Tilfælde i Ringebu.

Skarlagensfeberepidemien fra forrige Aar var i betydeligt Aftagende; 287 Angrebne, hvoraf 10 Døde. De fleste Tilfælde, 125, opføres fra Toten Distrikt. I Søndre Valdres stod samtlige Tilfælde i indbyrdes Smitteforbindelse. Ogsaa under denne Epidemi viste det sig af og til, at kun 1 af flere Sødskende angrebes, selv hvor der ikke havde kunnet være Tale om Isolation; men i Almindelighed angrebes jo samtlige Sødskende, baade store og smaa. Folk er nu ganske flinke til at holde sig isolerede; thi det viser sig ofte, at Sygdommen

selv i tætte Grænder med mange Børn ikke gaar udenfor den først angrebne Familie. Sygdommen forløb i Almindelighed let. (B. Lange). — I Vardal — T o t e n — kunde Smitten i en Række Tilfælde føres tilbage til en Dandsemoro i Julehelgen i en Stue, hvor en Pige havde Skarlagensfeberafskalling. (Marcussen). Ogsaa i R i n g e b u var Sygdommen af saa let Karakter, at utvivlsomt mange Angrebne ikke kom til Behandling. Blandt de anmeldte 24 Tilfælde indtraf 3 Dødsfald, alle af Nyreaffektion, idet Patienterne, uvidende om Sygdommens Natur, havde gaaet oppe og ude. Et Tilfælde skyldtes vistnok Smitte gennem Omstreifere. (J. F. Holst). I L o m observeredes nogle Tilfælde blandt Børnene i Lom Prestegaard; Smitten var her indført med Prestefolkene fra Lyster, og Tilfældene var saa lette, at de nærmest lignede Røde Hunde. (Brunes). Sygdommen forekom ogsaa nogle andre Steder inden Distriktet, deraf med nogle Tilfælde paa en Gaard i Otdalen. Overalt havde den mildt Forløb. (Øvergaard). Fra Juni til September forekom ialt 18 lette Tilfælde paa forskellige Steder inden L e s j e Distrikt. (Guldberg).

Mæslinger opnaaede en ganske betydelig Udbredning, og der blev anmeldt 544 Tilfælde med 6 Dødsfald. Mod Aarets Slutning aftog Epidemien omtrent ganske; i H a d e l a n d og L a n d Distrikt forekom jævnlig Kighoste samtidig; ofte var Kighosten afløben, men fremtraadte paany, naar Patienten blev angreben af Mæslinger. (Kolbjørnsen).

Difteri var i betydeligt Aftagende, og der anmeldtes kun halvt saamange Tilfælde som Aaret iforveien. I H a d e l a n d og L a n d Distrikt iagttoges 3 Tilfælde med 1 Dødsfald i Søndre Land paa Skydsstationen Odnes, hvor 3 Børn i Februar fik Mæslinger; hertil sluttede sig croupøse Symptomer med konstateret Difteri; Smittekilden var ukendt. Ved Iagttagelsen af behørig Sikkerhedsforanstaltninger hindredes videre Udbredning, idet det ikke blev bragt paa det Rene, om et fra Fridheim Skole i Torpen anmeldt Tilfælde skrev sig fra denne Smittekilde. (Kolbjørnsen). I Jevnaker optraadte i Marts Maaned 3 Tilfælde i en Familie; Smitten skrev sig sandsynligvis fra et Hus i Aadalen, hvormed man havde staaet i Forbindelse, og hvor flere Tilfælde af Difteri var forekommet. Sygdommen blev serumbehandlet og havde let Forløb. (Hvattum). Paa en Gaard i Reinli i Søndre Valdres angrebes 2 Børn. Heller ikke her bredte Sygdommen sig videre, og 2 mindre Sødskende, der blev præventivt injicerede, forblev friske, uagtet Isolation ikke kunde gennemføres. Smitten skrev sig rimeligvis fra en Sygepleierske fra Kristiania, der havde været indom paa Visit. (B. Lange). Paa Gjøvik (T o t e n Distrikt) paavistes Difteribaciller næsten i Renkultur hos en Voxen, der havde haft lette Febrilia og en ubetydelig Snue. Blandt de forøvrigt iagttagne Tilfælde var der paafaldende mange Strubeaffektioner, der dog som Regel gik tilbage efter Seruminjektioner uden Operation. (Marcussen). Sygdommen optraadte i R i n g e b u i Mai omtrent samtidig i to Herreder og skyldtes vistnok Omstreifere. (J. F. Holst). Ved et Difteritilfælde, der indtraf paa Pladsen Vaagemo i L o m, var Smittekilden derimod ikke mulig at opspore. (Øvergaard).

Foregaaende Aars **Kighosteepidemi** viser nogen Aftagen. Den var noksaa udbredt i H a d e l a n d og L a n d Distrikt, men forekom ikke i Jevnaker Herred. (Kolbjørnsen). I Søndre Valdres var der mange Angrebne; væsentlig i Nordre Aurdal, hvor Sygdommen var begyndt Aaret før. Den holdt sig lige indtil Juni Maaned; og Flere var ganske haardt angrebne med paafølgende Lungebetændelser eller Bronkiter. (B. Lange). I R i n g e b u drog en liden Epidemi sydover Dalen. Den var meget mild og holdt sig hele Aaret i Distriktets 2 nordligste Herreder, men forekom slet ikke i det sydligste. (J. F. Holst).

Influenza var adskillig mere udbredt end foregaaende Aar. I Hadeland og Land forekom den i samtlige Herreder, uden at Epidemien fik nogen Betydning. (Kolbjørnsen). Ogsaa i Søndre Valdres var den meget udbredt, særlig i Aarets 1ste Kvartal, og mange af de under andre Sygdomme opførte Tilfælde burde kanske rettest opfattes som Influenza. (B. Lange).

Fra Ringebu anføres, at **Lungebetændelse** var omtrent dobbelt saa hyppig som Aaret forud. Et uforholdsmæssig stort Antal af Tilfældene falder paa Distriktets nordligste Herred. (J. F. Holst).

Akut Diarré optraadte noget hyppigere end Aaret iforveien. I Hadeland og Land var Sygdommen adskillig hyppig og gav Anledning til 4 Dødsfald, men forekom intetsteds som voldsommere Epidemi. (Kolbjørnsen). Ligeoverfor denne Sygdom betones fra Søndre Valdres Betydningen af Sandsen for godt Drikkevand, og Distriktslægen noterer som et glædeligt Tegn, at en Mand i Etnedalen klagede til Sundhedskommissionen over, at en Tømmerkjører havde lagt sin Tømmervei saaledes over hans Jorder, at Gaardens Brønd forurensedes. (B. Lange).

Af akut **Poliomyelit** anmeldtes i Aarets sidste Maaneder tilsammen 18 Tilfælde, samtlige fra Lunner i Hadeland og Land Distrikt. Hos en Familie i Vestre Lunner blev 2 Børn syge i September, muligens ved Smitte fra Gran, hvor der i Løbet af Sommeren var observeret Poliomyelit. Dernæst blev 2 Børn paa en ganske anden Kant af Bygden, ca. 20 Kilometer derfra, angrebne, uden at nogen Smitteforbindelse kunde paavises. De senere optraadte Tilfælde var alle direkte sammenhængende med disse 2 Grupper af Tilfælde. 4 Tilfælde indtraf i September, 6 i Oktober, 7 i November og 1 i December og medførte ialt 6 Dødsfald, (opførte paa Dødlisten under Rygmarvssygdom). De fleste Angrebne var Børn (12 Gutter, 5 Piger og 1 voksen Mand). Hos Samtlige observeredes et Prodromalstadium med Feber, Brækninger, Smerter i Ryg og Lemmer samt Forstoppelse og efter 2—3 Dages Forløb Lammelser. Refrigerium kunde i de fleste Tilfælde paavises som Leilighedsaarsag. (Coldevin).

Enkelt Tilfælde af **katarralsk Ikterus** forekom hele Aaret igjennem i Brandbu og Nordre Land Herreder. (Støren, Hoff).

Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af **veneriske Sygdomme** sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa Lægedistrikterne:						
		1	2	3	4	5	6	8
		Hadeland og Land	Søndre Valdres.	Nordre Valdres.	Toten.	Faaberg.	Ringebu.	Lesje.
		Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske Saar	9	4	2	-	2	1	-	-
Syfilis, konstitutionel . . .	1	1	-	-	-	-	-	-
Syfilis, hereditær	1	-	-	1	-	-	-	-
Gonorré	34	4	7	2	8	10	2	1

Af Syfilis anmeldtes i Hadeland og Land Distrikt 4 Tilfælde hos en Familie i Søndre Land. (Kolbjørnsen). De i Søndre Valdres af **Gonorré** (Uretrit) Angrebne var — paa 2 Piger nær — indflyttede Arbeidere. (B. Lange).

Anmeldte Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme.

Lægedistrikter.	Samlet Antal tuberkuløse Sygdomme.		Tuberkulose i											
			Aande- dræts- organer.		Urin- og Kjønns- organer.		Tarm- kanalen.		Ben og Led.		Lymfe- kjerter.		Hu- den.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Hadeland og Land	107	37	88	35	2	-	1	1	11	-	3	1	2	-
Søndre Valdres . . .	37	12	32	11	-	-	-	-	3	1	2	-	-	-
Nordre — . . .	29	15	26	12	-	-	2	2	1	1	-	-	-	-
Toten	145	36	138	35	-	-	2	1	4	-	1	-	-	-
Faaberg	87	22	84	21	1	1	-	-	1	-	-	-	1	-
Ringebu	46	15	41	12	-	-	1	1	2	1	1	1	1	-
Lom	55	21	49	20	-	-	-	-	6	1	-	-	-	-
Lesje	24	5	12	5	-	-	-	-	6	-	4	-	2	-
Kristians Amt . .	530	163	470	151	3	1	6	5	34	4	11	2	6	-
Deraf i Byer	38	8	38	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— - Bygder	492	155	432	143	3	1	6	5	34	4	11	2	6	-

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Hadeland og Land	316	38	46	270
Søndre Valdres	87	12	16	71
Nordre Valdres	83	13	17	66
Toten	319	37	56	263
Gjøvik By	30	3	6	24
Bygder	289	34	50	239
Faaberg	200	29	32	168
Lillehammer By	45	12	7	38
Bygder	155	17	25	130
Ringebu	111	15	22	89
Lom	124	22	8	116
Lesje	74	3	6	68
Kristians Amt	1314	169	203	1111
Deraf i Byer	75	15	13	62
— - Bygder	1239	154	190	1049

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.				Partus præmaturus artificialis.		Perfora- tion.	Efterbyrds- operation.	
	Mødre.		Børn.		Mødre.		Børn.		Moder.	Barn.	Mødre.	Mødre.	
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Uopg.	Lev.	Lev.	Død.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	40	-	36	²⁾ 5	1	³⁾ 1	⁴⁾ 2	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	4	-	4	-	1	-	1	-	-	-	3	-	-
Barselkrampe	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Placenta prævia og Blødning	-	1	-	1	2	-	-	2	-	-	-	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil	4	-	¹⁾ 5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hydrokefalisk Fosterhoved	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Tverleie	-	-	-	-	5	-	3	2	-	-	1	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	⁵⁾ 1
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-
Tilsammen	53	1	50	6	9	1	6	4	1	1	5	8	1
	54		56		10		10					9	

¹⁾ Heraf 1 Tvillingpar. ²⁾ Heraf 1 1ste Tvilling, 2den Tvilling forløstes (lev.) ved Vending, hvor Udfaldet for Moderen (død) findes opgivet. ³⁾ Dødsårsag: Barselfeber. ⁴⁾ Heraf 1 2den Tvilling; den 1ste forløstes (død) ved Tang (jfr. Anm. 1), Moderen døde af Barselfeber (jfr. Anm. 3). ⁵⁾ Dødsårsag: Dystoki.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige Hæn- delser.	ved Selv- mord.	ved Mord og Drab.
Hadeland og Land.....	816	20	355	33	4	3	5	2	-
Søndre Valdres.....	280	8	133	13	2	-	2	-	-
Nordre —	125	2	100	4	-	1	1	-	-
Toten	896	21	362	44	6	3	7	2	2
Gjøvik By	135	3	29	7	1	-	2	-	-
Bygder	761	18	333	37	5	3	5	2	2
Faaberg	439	9	230	25	5	2	2	3	-
Lillehammer By	111	2	45	3	1	1	-	-	-
Bygder	328	7	185	22	4	1	2	3	-
Ringebu	282	6	165	21	3	-	2	-	-
Lom	189	7	125	15	1	1	1	-	-
Lesje	165	4	95	12	2	1	1	-	-
Kristians Amt	3192	77	1565	167	23	11	21	7	2
Deraf i Byer	246	5	74	10	2	1	2	-	-
— Bygder	2946	72	1491	157	21	10	19	7	2

I det hele Amt er der af **Fnat** ikke anmeldt mere end 17 Tilfælde.

Herpes tonsurans nævnes fra Toten Distrikt som meget udbredt hos Kvæget, hvorfra den særdeles ofte overføres til dem, der røgter Dyrene. (Marcussen).

Til Oplysning om de anmeldte Tilfælde af **tuberkuløse Sygdomme** inden Distrikterne hid sættes paa Side 85'en Tabel, der er udarbejdet efter de indsendte Uddrag af Kommunernes Tuberkuloseprotokoller. Se forøvrigt i den almindelige Beretning. — Dødsfald af Lungetuberkulose udgjorde i Henhold til Lægernes Dødslistes for det hele Amt 12,9 pCt. af samtlige, ved Sygdom foranledigede Dødsfald og 15,2 pCt. af Dødsfald foraarsagede ved ikke epidemiske Sygdomme. For Byerne var disse Forhold 20,0 pCt. og 24,2 pCt., og for Bygderne 12,4 pCt. og 14,7 pCt. Se forøvrigt Tabellen paa Side 85. I Søndre Valdres anmeldes paafaldende faa Tuberkulose fra Søndre Aurdal, og de, der anmeldes, dør gjerne kort efter Anmeldelsen, idet denne neppe sker, strax den Syge er kommen under Behandling. (B. Lange). I Toten Distrikt har man Indtryk af, at Tuberkulosen er i Tiltagende; der er jo dog en Mulighed for, at de større Tal kan skyldes, at Lægerne nu er meget mere agtpaagivende end før, da selv Dødslisterne utvivlsomt viste mindre Tuberkulosedødelighed end den virkelige, især for Børns og gamle Folks Vedkommende. Tuberkuloseloven praktiseres med Takt og løyalt. Nogen Smittefrygt er jo uundgaelig, men det lykkes dog i Reglen at bibringe Folk en rigtigere Forstaaelse af Sygdommens Natur. Som Pleiehjem bruges Amtssygehuset, og der arbeides desuden for Oprettelse af smaa, lokale Pleiehjem. Der trænges ogsaa høilig en Kuranstalt for Ubemidlede,

idet det er vanskeligt at faa Patienterne til at reise til de vestlandske Anstalter. Og saalænge man ikke paa Oplandene har et Folkesanatorium, skjøttes ikke de begyndende Tuberkulosepatienter, som de burde. (Marcussen). Fra Faaberg Distrikt gjøres de samme Bemærkninger angaaende Tuberkuloselevens Gjennemførelse og Arbeidet for Oprettelsen af Pleiehjem; med disse vil det neppe gaa hurtig, dels paa Grund af de daarlige Tider, dels fordi saavel Interessen som den økonomiske Evne er mindst netop paa de Steder, hvor Pleiehjem mest trænges, i Amtets perifere Dele; thi Amtssygehuset afhjælper for en stor Del Trangen i de mere centrale Dele med de bedre Kommunikationer. Smittefrygten er i høi Grad utidig, og der indløber de mest meningsløse Klager til Sundhedskommissionen. (Torp).

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning. I Hadeland og Land Distrikt forpleies de Sindssyge forsvarlig (Kolbjørnsen), ligesaa i Søndre Valdres, hvor det forøvrigt er en almindelig udbredt Opfatning, at det er større Skam at blive understøttet udelukkende af Fattigvæsenet ved Forpleiningen af idiotiske Børn f. Ex., end om Understøttelse ydes af Stat, Amt og Fattigvæsen i Fællesskab. (B. Lange).

Af Læger udførtes ialt 81 **obstetriciske Operationer**, deraf i Hadeland og Land 40, Søndre Valdres 3, Nordre Valdres 3, Toten 13, Faaberg 11, Ringebu 9 og Lom 2. Angaaende Indikationer og Udfald henvises til Tabellen paa Side 86.

Med Hensyn til **Jordmoderhjælpen** henvises til den almindelige Beretning.

I Vaage (Lom Distrikt) fødte en frugtssommelig Kvinde med Miliærtuberkulose i bevidstløs Tilstand sit Barn, uden at Omgivelserne — deriblandt hendes egen Moder og et Par andre Mødre — havde Tanke om, at der foregik Fødsel. Det var høilys Dag, og de var Alle fuldt vidende om hendes Tilstand. (Øvergaard).

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabellen paa foregaaende Side.

Der bliver saaledes et Overskud af 1627 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 49,0.

Paa Barselseng døde efter Presternes Opgaver 11 Kvinder, for 6 af disse opgav Lægerne som Dødsårsag Barselfeber, for 3 Blødning, for 1 Barselkrampe og for 1 Dystoki.

De hyppigste **Dødsårsager** var:

Dødsårsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Alderdomssvagbed	271	13	158
Lungetuberkulose	169	15	154
Kræft	123	7	116
Hjerneslag	77	1	76
Organisk Hjertesygdom	73	1	72
Tuberkulose udenfor Lungerne	71	6	65
Lungebetændelse	59	4	55
Akute Katarrher i Aandedrætsorganerne	55	3	52
Kronisk Bronkit	48	1	47
Brights Nyresygdom	39	4	35

Veirliget. Aarsudbyttet naaede ifølge Meddelelse fra Distriktslæge B. Lange i Valdres neppe et Middelsaars paa Grund af den kolde, tørre Sommer. Der blev lidet Hø og daarligt Sæterbrug, hvorimod Korn og Poteter slog til, nogenlunde som et Middelsaar. Aarets første Maaneder til ud i April var i det Hele taget kolde; dog kom Vaaren til omtrent vanlig Tid, saa Isen paa Fjordene gik op omkring Midten af Mai. Ogsaa Sommermaanederne var kjølige med ned til $-0,5^{\circ}$ i Juni og kun gennemsnitlig 7—8 Graders Varme i Juli. Heller ikke August bragte synderlig Varme, og allerede i September indtraf igjen Kuldegrader om Natten. Sneen kom allerede i Oktober. I Vaage maatte Kreaturerne sættes ind 3 Uger før vanlig, og mange Gaardbrugere fandt det derfor nødvendigt at reducere sine Besætninger. (Øvergaard).

Levemaade og hygieniske Forhold. I Søndre Valdres gaar det ikke hurtigt med hygieniske Fremskridt. Dog erstattedes i Nordre Aurdal det hidtil brugte, altfor lille Lokale for Annexkonfirmanterne med et større. I Søndre Aurdal arbejdedes der ogsaa for Udvidelse og Forbedringer ved Skolelokalet i Østre Bagn. Interessen for at skaffe rent Vand til Gaardene er fremdeles noksaa liden, og ved Opførelsen af nye Huse er man noksaa sløv med at paaase iagttaget Sundhedsvedtægternes Krav, ligesom Sundhedskommissionen er altfor snar til at give Dispensation fra disse. Den hyppige Forekomst af Sop i Gulvene sættes gjerne i Forbindelse med Kravet paa «Stubbegulv», medens Aarsagen vel snarere maa søges i manglende eller daarlig Isolation af Gulvstokken fra den fugtige Fyld, der anvendes i Kjelderrummene, samt Mangelen paa Lys og Luftvexel i Kjælderen. Levemaaden er den gamle med Misbrug af Kaffe, tungt, raat Brød og Vafler; Grøden er klumpet, Flæsken gjerne ult (man liker ikke røget Flæsk), og det spises næsten altid stegt; at koge Ærtesuppe paa Flæsk kan man ikke; af Kjød bruges mest sprengt Faarelaar og ferskt Kalvekjød af Dyr fra 2—8 Dage gamle. Valdrisen er ikke drikfædig, om end En og Anden, der bor Hotellerne for nær, ligger under for Fristelsen. Til de store Høitiden, især Julen, skal der dog være Brændevin i hver Mands Hus, og da holdes vanskelig Maade. — Husfliden staar ikke høit. (B. Lange).

Heller ikke i Nordre Valdres er de hygieniske Forhold gode, da man er bange for frisk Luft og tror, at alle Sygdomme opstaar af Forkjølelse. Den opvoxende Slægt har — om end fremdeles Rædsel for Træk — dog faaet nogen bedre Forstaaelse af ren Lufts Nytte. Husfliden staar lavt, især blandt Mændene; Boligerne er nogenlunde, og kun 2 à 3 Værelser er i Brug selv paa de største Bondegaaarde. Næringsmidlernes Tilberedning er daarlig, og megen Næringsværdi gaar tilspilde, ved at Kjød og Flæsk udelukkende nydes i stærkt saltet og tørret Tilstand, eller udvandet. Smør spises i store Mængder til omtrent alle Maal, og Udbyttet af Smør til Salg er derfor ikke stort i Forhold til Kjørenes Antal. I de senere Aar er indkjøbt store Mængder Mel, medens Bygderne for et Par Menneskealder siden solgte en stor Del Kornvarer. Spirituosa bruges ikke meget, dog synes de Par sidste Aars store Tømmertrafik at have øget Brændevinsforbruget. Nafta bruges dog altfor meget og ansees som Universalmiddel mod alle Sygdomme; benyttes ogsaa meget som Nydelsesmiddel. — Sædelighedstilstanden er nogenlunde. (Stengel).

I Toten Distrikt var den økonomiske Tilstand nogenlunde god, tiltrods for at de daarlige Tider ogsaa der gjorde sig gjældende, ved at der var mindre Kontanter blandt Folk. Af den Grund var ogsaa Alkoholforbruget mindre, men desuagtet lod Ædruelighedsforholdene meget tilbage at ønske. Sædelighedsforholdene er noksaa tilfredsstillende; ca. 6 pCt. af alle Fødsler er uægte, i Østre Toten gaar dog Procenten op til 10. I Boligforholdene er liden Forandring indtraadt. Gjøviks Vandforsyning er tilfredsstillende og i Aarets Løb noget forbedret ved foretagne Forandringer med Forsyningen af Vandreservoir, hvorved den tidligere Grumsning

under Snesmeltningen undgaaes. Da der var Frygt for, at Udvidelse af den gamle Kirkegaard vilde medføre Forurensning af Drikkevandet, er der truffet Foranstaltninger til Anlæg af ny Kirkegaard søndenfor Byen. (Marcussen). Den ganske talrige Arbejderbefolkning har en vanskelig Adgang til at skaffe sig Melk. Selv kan de ikke drive Melkeproduktion stor nok til eget Behov, og fra Gaardbrugerne er intet at faa, da disse ved Kontrakter med Melkekondenseringsfabriken og Meierierne er forpligtet til ikke at levere Melk til Andre. Arbejderbefolkningen lever derfor omtrent ligesaa u hensigtsmæssig som i Byerne, og væsentlig paa Smørbrød og Kaffe. Men derved styrkes ikke Modstandskraften mod Sygdom, og Tuberkulosen synes da ogsaa at være i Tiltagende. At egen Jord for Landarbejderne ogsaa i hygienisk Henseende vilde være et stort Fremskridt, synes derfor utvivlsomt. — Her har været 2 daarlige Aar for Landmanden; de økonomiske Kaar er derfor noksaa trykkede, noget der ogsaa gaar ud over Hygienen, da baade Private og Kommunerne kvier sig for de nødvendige Udgifter. (Br. Lund).

I Lillehammer By (Faaberg Distrikt) arbeides paa at faa indført fast Renovationsvæsen, da Sundhedskommissionen altid møder den Vanskelighed ved sine Paalæg, at man skyder sig ind under Mangel paa nødvendig Hjælp og Midler til at besørge Transporten. (Torp).

Aaret var i Ringebu det fjerde i Rækken af Aar med yderst tarvelig Afkastning for Distriktets Hovednæringsvei Jordbruget. Dertil kom mindre Dagløn for dem, der søgte Arbejde udenfor Distriktet. Dette har i Forening virket trykkende paa al Udvikling, og de hygieniske Fremskridt har staaet i Forhold dertil. (J. F. Holst).

Ogsaa i Vaage af Lom Distrikt, hvor Jordbruget skulde være den væsentligste Indtægtskilde, slog Aarveien feil; derfor er der økonomisk Tilbagegang i det Store og Hele taget, og der foregik som sædvanlig en Del Emigration; men der høres dog endnu ikke om nogen større Mangel paa Arbeidshjælp. (Øvergaard).

Sygehuse. Amtets Sygehus ligger paa Lillehammer. Paa Gjøvik findes et lidet, kommunalt Sygehus, hvor epidemiske Syge kan anbringes i 2den Etage. Paa Lillehammer, i Østre og Vestre Toten samt Vardal er der smaa Epidemilazareter. Sanatoriet paa Tonsaasen (Søndre Valdres) har fast Læge det hele Aar. Sanatorierne i Gausdal (Faaberg), Breidablik (Søndre Valdres) og Fosheim Sæter (Nordre Valdres) har Læge paa Stedet, hvorhos flere andre Sanatorier staaer under Lægetilsyn den Tid, de er aabne. I Faaberg findes 2 mindre, private Sanatorier for «Brystsvage», nemlig Kornhaug Sanatorium og et paa Gaarden Øvre Toft; der er paa hvert af dem Plads for ca. 17 Patienter.

Syge- og Fattigpleien. I Hadeland og Land har 4 Herreder Fattiggaarde. I Nordre Valdres kan ikke Fattigpleien siges at være god, da man sparer formeget i Sygdomstilfælde og venter altfor længe med at søge Læge. I Østre Slidre ofrer man dog mere paa sine fattige Syge end i de andre Herreder. (Stengel). I Toten Distrikt findes der for Gjøvik og Vardal et Fattighjem, «De Kauffeldtske Stiftelser» og for Østre Toten et ved Navn «Bille-rud». Kost og Stel er beggesteds tilfredsstillende, og begge har fast Læge. I Ringebu har man oprettet Sygepleierskeposter, væsentlig med de Fattiges Tarv for Øie. Det har dog havt sine Vanskeligheder at skaffe velskikkede, uddannede Sygepleiersker, idet et Kursus paa et Aar har vist et daarligt Resultat. Man havde derfor haabet, at Diakonisseanstalten kunde skaffet en fuldt uddannet Diakonisse, da man ogsaa antog, at der derved kunde øves en gavnlig Indflydelse paa Sagens Udvikling. Diakonisseanstalten har dog ikke endnu seet sig istand til at imødekomme Henvendelsen. (J. F. Holst).

Badeindretninger. Paa Gjøvik og i Lillehammer er der Badeanstalter. I førstnævnte By ydes der én Dag ugentlig frit Bad til Skolebørnene. Ved flere Sanatorier og Hoteller findes Indretninger for kolde og varme Bad. Paa Løken i Vestre Slidre (Nordre Valdres) er der en liden Badstue; i Østre Slidre var der en under Opførelse. I Ringebu er der 2 Badehuse, 1 i Nordre Fron for Badstubad og 1 i Søndre Fron ogsaa for Karbad. De har dog fremdeles liden Søgning og maa opretholdes ved frivillige Bidrag. Der arbeides derfor paa at skaffe Skolerne Fribad og derved vække Folks Sands for Badning. (J. F. Holst). I Tretten (Faaberg) aabnedes den nye Badstue, hvor Børn fra Skolerne i Omegnen faar frit Bad gjennemsnitlig 1 Gang om Maaneden; Børn, som kan betale, erlægger 10 Øre; Taxten for Voxne er 15 Øre; Sæbe leveres, men Haandklæde maa medbringes; Søgningen har været god. (Torp). For Arbeiderne ved Rødfos Patronfabrik og ved Melkekondenseringsfabriken paa Kap (Toten) findes Bad.

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundhedskommissioner og af Vakcinerede:

Lægedistrikter.	Sundheds- kommissioner. Antal Møder.	Vakcinerede.
Kristians Amt	67	2297
Hadeland og Land	1) 9	841
Søndre Valdres	2) 13	251
Nordre —	3) 4	182
Toten	4) 11	8) 93
Faaberg	5) 17	341
Ringebu	6) 4	398
Lom	ingen	140
Lesje	7) 9	51

1) Jevnaker 2, Lunner 1, Gran 1, Brandbu 2, Søndre Land 1, Nordre Land 2.

2) Søndre Aurdal 4, Nordre Aurdal 6, Etnedalen 3. 3) Østre Slidre 2, Vestre Slidre 1, Vang 1. 4) Gjøvik 4, Østre Toten 2, Vestre Toten 2, Vardal 1, Biri 2. 5) Lillehammer 7, Faaberg 5, Øier 3, Østre Gausdal 1, Vestre Gausdal 1. 6) Søndre Fron 2, Nordre Fron 2. 7) Lesje 5, Dovre 4. 8) I Landdistriktet vakcineres hvert 2det Aar.

Sundhedskommissionen har i Søndre Valdres samme Sammensætning som tidligere, naagtet det nu, da man har Aviser omtrent i hver Bygd, burde lade sig gjøre at skaffe en enklere Sammensætning; naar saa Kommissionens Arbeide og Beslutninger refereredes i den lokale Presse, hvorigjennem Opinionen ogsaa kunde paavirkes, vilde Arbeidet blive nyttigere end nu, da saa ofte Sidehensyn og personlige Interesser gjør sig gjældende i Kommissionen. (B. Lange). I Ringebu har man faaet gennemført Ordningen med Tilsynet med udsatte Børn under den skolepligtige Alder, og kun Kvinder er bleven valgt. De interesserer sig for sine kommunale Hverv og tager sig godt af Børnene. (J. F. Holst).

VIII. Bratsberg Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die Decb. 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmodr.	Hjælpe- vaccinatorer.
Amtet.....		15189,09	98 298	40	10	57	35
1. Skien.....		1 066,24	38 210	16	5	21	6
	Skien, Kjøbstad ..	2,13	11 459	7	4	6	-
	Porsgrund, — ..	1,26	4 804	4	1	4	-
	Brevik, — ..	0,76	2 159	3	-	1	-
	Eidanger.....	139,50	3 697	-	-	1	1
	Solum.....	317,82	8 088	1	-	7	3
	Gjerp en.....	380,91	7 151	1	-	¹⁾ 1	1
	Slem dal.....	223,86	852	-	-	1	1
2. Kragerø.....		1 650,41	21 982	8	3	10	7
	Kragerø, Kjøbstad ..	1,17	4 954	4	3	3	-
	Langesund, Ladested ..	0,88	1 344	1	-	-	-
	Stathelle, — ..	0,24	472	-	-	-	-
	Bamle	286,83	4 676	2	-	2	2
	Sannikedal	196,83	2 535	-	-	1	1
	Skaato	109,61	3 972	-	-	²⁾ 1	1
	Drangedal.....	1 054,85	4 029	1	-	3	3
3. Hollen		1 141,81	11 870	5	-	8	4
	Hollen	257,54	3 957	3	-	2	1
	Lunde	259,65	2 225	-	-	1	1
	Bø.....	281,66	2 657	1	-	3	1
	Saude.....	342,96	3 031	1	-	2	1
4. Sauland		1 716,04	7 441	3	1	5	4
	Hitterdal.....	407,44	3 868	2	1	3	1
	Hjartdal.....	891,84	2 336	1	-	1	1
	Gransherred	416,76	1 237	-	-	1	2
5. Kviteseid		2 256,07	7 841	3	1	6	6
	Seljord.....	665,83	3 067	1	-	2	3
	Kviteseid.....	712,08	3 153	2	1	2	1
	Nissedal	878,16	1 621	-	-	2	2
6. Laardal		4 151,00	7 560	4	-	5	4
	Laardal	287,76	1 364	³⁾ 2	-	1	1
	Fyresdal	1 253,18	1 814	1	-	1	-
	Mo	694,49	1 850	-	-	1	1
	Vinje	1 215,87	1 702	1	-	1	1
	Rauland (Møsstrandens Sogn undtagen).....	699,70	830	-	-	1	⁴⁾ 1
7. Tinn.....		3 207,52	3 394	1	-	2	4
	Tinn	1 774,36	2 373	1	-	1	3
	Hovin	302,46	885	-	-	1	1
	Møsstrandens Sogn af Rauland.....	1 130,70	136	-	-	-	-

¹⁾ Den offentlig ansatte Jordmoder bor i Skien By. ²⁾ Bor i Kragerø By. ³⁾ Deraf 1 ikke praktiserende. ⁴⁾ Vaccinerer i hele Rauland Herred.

Sundhedstilstanden var i det Hele nogenlunde god; for Sauland Distrikt betegnes den dog som mindre tilfredsstillende. Mæslinger optraadte epidemisk, akute Katarrer i Aandedrætsorganerne forekom almindeligere end sædvanlig, og Røde Hunde optraadte ogsaa hyppigere inden enkelte Distrikter. Skarlagensfeber viser nogen Aftagen mod Aaret forud. Antallet af samtlige anmeldte Tilfælde af epidemiske Sygdomme udgjorde 7 814 med 229 Dødsfald mod henholdsvis 6 138 og 166 Aaret forud.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde ialt 1 432 eller 14,2 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelfolkemængde (100 700). I 1902 var Dødeligheden 13,0 pro mille.

Angaaende de **epidemiske Sygdomme** i Almindelighed henvises til Tabellen paa Side 94 og 95, der er sammendragen efter Lægernes Opgaver.

Af **Tyfoidefeber**, der i de senere Aar er optraadt megen sjelden inden Amtet, anmeldtes ingen Tilfælde i Aarets Løb.

Epidemisk Cerebrospinalmeningit forekom med et enkelt, dødelig endende Tilfælde i Skien By.

Skarlagensfeber forekom hele Aaret igjennem inden Skien Distrikt. I Byerne Skien og Porsgrund var den hyppigst i Aarets første Maaneder. I Kragerø forekom Sygdommen ganske enkeltvis og spredt, alene i Landdistriktet. I December opstod en liden Epidemi i Herre, Bamle Herred; den forløb dog let og fik ikke større Udbredning. (Carlsen). De sanitære Forhold i Herre beskrives som lidet tilfredsstillende. Bebyggelsen er næsten bymæssig, men alligevel findes næsten ikke Kloaker, eller de er særdeles mangelfulde. Folk slaar Skyllevand og andet Affald udenfor Husvæggen, og Priveterne er netop paa de Steder, hvor Epidemien holdt sig længst, saaledes beliggende, at der er stadigt Tilsig fra dem over Veien og ned i en Vanddam, hvorfra en Del Huse har sit Vandindtag. Trods Isolation og omhyggelig Desinfektion lykkedes det derfor ikke at hindre fornyet Opblussen af Sygdommen. (A. Horn). I Hollen Distrikt forekom enkelte mindre Husepidemier i 1ste Kvartal paa Gaardene Jonsaas og Fladhus i Saude, samt paa 5 à 6 Gaarde i Lunde. Forløbet var mildt. I Slutningen af 4de Kvartal opstod en Epidemi i Eidsbygdens Skolekreds i Hollen, hvorfra den forplantede sig til Funnemarks Skolekreds i Lunde; Epidemien fortsatte sig ind i det følgende Aar. (Paulsson). Nogle Tilfælde i Sauland var de sidste Resten af en Epidemi, der nu har hjem søgt Distriktet i omtrent 4 Aar. Da Sygdommen den hele Tid har forløbet mildt, har Bestræbelserne for at hindre Epidemiens Udbredning været aldeles spildte, idet de fleste Tilfælde ikke er blevet anmeldte eller i ethvert Fald først bemærkede paa Grund af Eftersygdomme. Der er derfor blevet forelagt Sundhedskommissionerne Forslag om, at man for Eftertiden bør søge at indskrænke de offentlige Udgifter til Desinfektion, naar Sygdommen viser sig saa mild som ved denne Epidemi, og kun desinficere efter de første Tilfælde og senere kun for offentlige Lokalers Vedkommende. (H. F. Holst). I Kviteseid Distrikt behandledes nogle lette Tilfælde i Kviteseid og Seljord. Af 19 opførte Tilfælde i Laardal Distrikt forekom de 18 i Fyresdal, hvor Sygdommen fremdeles har holdt sig. (Prydz).

Mæslinger havde epidemisk Udbredning inden større eller mindre Dele af alle Distrikter undtagen Tinn, hvor Sygdommen ikke kan sees at være forekommet. I Skien Distrikt var den udbredt baade i Byerne og Landdistriktet, hovedsagelig i Aarets 2den Halvdel. I Kragerø Distrikt optraadte den særlig i Drangedal og Bamle Herreder. (Carlsen). I Hollen Distrikt tog den i Aarets 4de Kvartal Fart i Nes og tilstødende Del af Saude Hovedsogn; den

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.													
Cerebrospinalmeningit	1	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	272	6	272	51	35	20	29	14	22	20	22	5	15	5	34
Mæslinger	1078	18	1078	44	27	5	13	33	123	165	59	91	291	126	101
Difteri (Croup)	54	4	54	3	3	1	5	12	10	5	1	9	3	1	1
Blodgang	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	9	3	8	1	2	1	1	-	-	-	-	1	-	1	1
Pyæmi, Septhæmi	25	5	23	1	-	5	6	2	-	3	1	1	2	1	1
Rosen	92	7	92	8	7	8	11	7	15	3	2	3	8	10	10
Røde Hunde	381	-	381	55	69	85	50	58	29	8	3	1	3	9	11
Vandkopper	92	-	92	11	11	13	-	6	1	2	3	11	4	21	9
Kusma	74	-	74	18	18	10	14	6	-	4	2	1	-	1	-
Kighoste	248	9	248	50	40	29	27	27	23	15	7	7	4	8	11
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	3235	79	3203	310	276	295	316	309	271	167	140	167	239	388	325
Influenza	539	5	539	46	64	92	112	92	21	11	5	7	6	44	39
Lungebetændelse	433	49	433	42	29	40	61	47	39	25	10	11	29	42	58
Pleurit	141	2	141	8	18	12	13	5	13	8	12	13	4	13	22
Gigtfeber	161	6	161	28	14	13	17	17	12	9	9	8	10	12	12
Akut Diarré (Kolerine)	977	34	977	58	53	79	67	60	104	99	125	100	78	87	67
Pemfigus (hos Nyfødte)	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Tilsammen	7814	229	7779	734	666	709	742	696	683	544	401	436	696	770	702

Epidemiske Sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa Lægedistrikterne:													
	1		2		3		4		5		6		7	
	Skien.		Kragera.		Hollen.		Sauland.		Kviteseid.		Laardal.		Tinn.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Cerebrospinalmeningit	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	158	4	28	-	28	-	22	1	17	-	19	1	-	-
Mæslinger	773	11	33	-	10	-	197	4	28	1	37	2	-	-
Difteri (Croup)	29	2	6	-	3	-	-	-	-	-	16	2	-	-
Blodgang	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	5	1	2	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Pyæmi, Septhæmi	16	5	3	-	2	-	-	-	3	-	1	-	-	-
Rosen	45	4	20	1	5	1	5	-	11	1	6	-	-	-
Røde Hunde	240	-	90	-	2	-	37	-	1	-	11	-	-	-
Vandkopper	66	-	13	-	-	-	10	-	2	-	1	-	-	-
Kusma	38	-	2	-	-	-	30	-	2	-	2	-	-	-
Kighoste	51	2	162	7	18	-	-	-	17	-	-	-	-	-
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	2508	47	336	14	115	3	92	10	100	4	48	1	36	-
Influenza	369	1	57	2	4	-	59	-	30	2	19	-	1	-
Lungebetændelse	268	24	104	13	26	6	11	2	15	3	8	1	1	-
Pleurit	72	-	25	1	10	-	10	-	11	-	11	-	2	1
Gigtfeber	81	3	20	-	9	-	19	1	20	1	12	1	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	712	27	127	1	33	3	53	-	31	3	16	-	5	-
Pemfigus (hos Nyfødte)	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	5433	132	1029	42	265	13	545	18	290	15	207	8	45	1

fortsatte sig ind i 1904. (Paulsson). I Sauland bredte Epidemien sig i en Fart over hele Distriktet med mildt Forløb. I nogle Huse optraadte Mæslinger og Skarlagensfeber samtidig. (H. F. Holst). I Kviteseid herskede Sygdommen især i Nissedal og Treungen. De første 5 Tilfælde var meget alvorlige; en voxen Mand døde. Senere forløb Epidemien let. Smitten var hjembragt fra Exerцерpladsen til en afsides Grænd, hvorfra Sygdommen i December gjennem flere Ophygelsesmøder bragtes udover. (Heidenreich). Som tidligere meddelt, bragte en Skolegut fra Askim Smitten til sit Hjem paa Dalen. Uagtet Sygdommen blev tidlig erkjendt, og Isolation foretoges, bredte den sig dog herfra i Januar og Februar med stor Hurtighed næsten til hver Gaard i Mo og Laardal i nærmeste Omkreds af Dalen. Ved Slutningen af Februar syntes Epidemien at være forbi. (Prydz).

Af Difteri (Croup) anmeldtes tilsammen 54 Angrebne og 4 Dødsfald. I Skien Distrikt behandledes 29 Tilfælde, der forekom enkeltvis til forskjellige Tider i Solum og Gjerpen, fornemmelig omkring Porsgrund, hvor ogsaa en Del Tilfælde indtraf. Smitteudbredningen kunde ved ingen af Tilfældene bestemt forfølges; det saa ud, som om de tagne Forholdsregler med Isolation og Desinfektion begrænsede den. Sygdommens Diagnose bekræftedes i de fleste Tilfælde gjennem Renkultur. Saavidt vides døde i Landdistriktet kun en liden Gut, der led af Croup og døde faa Øieblikke, efterat Læge var kommen tilstede. Serumindsprøitning anvendtes i en Del Tilfælde. (A. Backer). I Kragerø Distrikt indtraf 6 anmeldte Tilfælde, alle i Drangedal Herred, som Fortsættelse af Epidemien der Aaret iforveien. (Solberg). I Hollen Distrikt forekom 3 Tilfælde paa et Par Gaarde i Nes, uden at dog nogen Smitteforbindelse mellem disse kunde fastslaaes. (Paulsson). I Laardal Distrikt behandledes 16 Angrebne; deraf døde 2. I Mai kom en Pige hjem til Gaarden Søndre Midjaas fra Ullevaal Sygehus ved Kristiania, hvor hun var bleven behandlet for Rosen. Hun udskreves helbredet, hendes Tøi desinficeredes, og hun reiste hjem. Paa Hjemturen boede hun nogle Dage i Skien hos Bekjendte. Hendes Klædesbylt blev først oppakket paa Midjaas. Nogle Dage efter opstod der Difteri; 5 af Husets 6 Beboere angrebes, og 1 døde. Pigen selv forblev frisk, ligesaa Tjenestepigen paa Gaarden, der dog 2 Maaneder senere, efter Husets Desinfektion, bragte Smitte til sit Hjem og Nabogaarden, hvor 4 Personer angrebes. En Broder af Pigen fra Ullevaal, der havde pakket ud hendes Klædesbylt og strax efter reiste til sit Hjem, fik en Halsbetændelse, der behandledes som Difteri. — En liden Pige, der havde besøgt Midjaas og der leget med et difterisymt Barn, fik Difteri og smittede i sit Hjem Husets 5 øvrige Beboere, af hvilke 1 døde. Serumindsprøitning foretoges paa 3 Patienter; Isolationen iværksattes, og Desinfektion foretoges saa grundigt som muligt. En fast Desinfektor savnedes; Ansættelse af en saadan har af økonomiske Grunde hidtil ikke kunnet ske. (Prydz).

Røde Hunde havde ikke ringe Udbredning inden flere Distrikter. For det hele Amt er anmeldt 381 Angrebne, deraf i Skien Distrikt 240; her forekom de meget hyppig i Marts i Solum og Gjerpen, ligesaa i Porsgrund i Februar. (A. Backer). I Kragerø hjemsoegtes i Drangedal Herred omtrent hvert Hus af Sygdommen i Aarets 1ste Halvdel. (Solberg). Den forekom ogsaa i Bamle Herred, men anmeldtes sjelden for Læge. (A. Horn). Sygdommen optraadte ogsaa i Sauland Distrikt, og i Laardal herskede den epidemisk i Mo og Vinje; den lignede her meget Skarlagensfeber. (Prydz).

Vandkopper og **Kusma** forekom sjældnere end Aaret forud.

Kighoste optraadte inden flere Distrikter, saaledes i Skien, hvor dog ikke mange anmeldtes, og i Kragerø, samt tildels Treungen i Kviteseid.

Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne var meget hyppigere end vanlig.

Influenza anmeldtes med tilsammen 539 Behandlede, hvoraf 5 døde; de fleste Tilfælde opføres i Marts—Mai, men forresten forekom Sygdommen ogsaa i Aarets øvrige Maaneder. Inden Skien Distrikt anmeldtes fra Porsgrund By 188 Angrebne, fra Skien kun 59. I Landdistriktet forekom den ogsaa, men kun faa Tilfælde anmeldtes. (A. Backer). Distriktslægen i Kragerø bemærker, at Erfaring viser, at Personer, der tidligere har gennemgaaet et eller flere Anfald af Influenza, gjerne pleier at faa igjen flere af dens karakteristiske Symptomer, saasnart de faar sig en alvorligere Forkjølelse. Af den Grund opføres der under denne Diagnose urettelig mange Tilfælde. (Carlsen). Fra Bamle Herred anføres ogsaa, at Sygdommen der ikke var optraadt epidemisk, men at de under denne Diagnose opførte Tilfælde har været akutte Febersygdomme med Symptomer fra Respirationsveiene og rheumatoide Smerter i Kroppen. (A. Horn). Inden Kviteseid Distrikt ytrede Sygdommen sig i Kviteseid Herred i Januar og Februar væsentlig ved Halsbetændelse, i Februar og Marts i Treungen ved Bronkiter. Her optraadte et Par alvorligere Tilfælde, et med heftig Feber, Delirier og tyfuslignende Symptomer, et andet med tetaniske Krampor og Bevidstløshed hos et Barn. I Treungen var den meget udbredt og fulgtes af stærk Depression og Anæmi. I Juni optraadte en begrændset Epidemi paa Fattiggaarden i Dalane med 2 Dødsfald. I Seljord forekom blot enkelte, spredte Tilfælde. (Heidenreich).

Akut Diarré (Kolerine) var lidt hyppigere end Aaret forud, saaledes inden Skien Distrikt i Byerne Skien og Porsgrund; i Sauland Distrikt var Sygdommen ikke særdeles hyppig paa Grund af den kjølige og fugtige Sommer. (H. F. Holst).

Gulsot optraadte fra September epidemisk i Drangedal Herred, Kragerø Distrikt. De Færreste søgte Læge, men de Angrebnes Antal antoges sikkert at være over 100. Den udbredte sig fra Sted til Sted som en ægte contagios Farsot. (Solberg).

Conjunctivit forekom ogsaa delvis epidemisk i Drangedal Herred, hvorhen den bragtes ved en fra Skaatø tilflyttet Mand. Sygdommen var ved Aarets Udgang i Færd med at vinde stor Udbredning. (Solberg).

Fnat behandledes i Laardal Distrikt hos 21 Familier. Desuden anmeldtes fra Kragerø Distrikt 22 Tilfælde og fra Skien 1.

Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af **veneriske Sygdomme** vil sees af nedenstaaende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa Lægedistrikterne:			
		1	2	3	5
		Skien.	Kragerø.	Hollen.	Kviteseid.
		Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske Saar	7	6	1	-	-
Syfilis, konstitutionel	19	11	4	3	1
Gonorré, Uretrit	77	62	4	3	8

I Hollen har Gonorré og Syfilis hidtil været sjældne Foreteelser. Men efter Gjenoptagelsen af Driften ved Fæhus Jerngruber i Hollen har der af og til været anmeldt nye Tilfælde af disse Sygdomme; der iagttoges saaledes iaar 6 saadanne. (Paulsson).

Til Oplysning om de anmeldte Tilfælde af **tuberkuløse Sygdomme** inden Amtets Distrikter hid sættes paa Side 99 en Tabel, der er udarbejdet efter de indsendte Uddrag af Kommunernes Tuberkuloseprotokoller. Se forøvrigt i den almindelige Beretning. Dødsfald af Lungetuberkulose udgjorde ifølge Lægernes Dødsaaarsagslister for det hele Amt 17,3 pCt. af samtlige ved Sygdom forårsagede, kjendte Dødsfald og 21,3 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Byerne var Forholdet henholdsvis 17,1 pCt. og 22,1 pCt. og for Bygderne 17,4 pCt. og 21,1 pCt. Fra Skien Distrikt anføres, at tuberkuløse Sygdomme forekom hyppig undertagen i Brevik, der synes at indtage en gunstig Særstilling i Henseende til Tuberkulosen, idet denne Sygdom kun sparsomt er anmeldt derfra gennem flere Aar. (A. Backer). I Kragerø Distrikt er Lysten til at komme ind i et Sanatorium nok saa almindelig, naar det kan lade sig gjøre af Hensyn til de dermed forbundne Omkostninger. Flere hjemkomne Patienter synes at have havt et ganske overraskende godt Udbytte af sit Ophold der — iallefald for en Tid —, og den Undervisning og Opdragelse, de der faar, med Hensyn til Betydningen af Renlighed, god Luft o. s. v., bør vise en heldig og vigtig Indflydelse blandt Omgivelserne til Tuberkulosens Bekjæmpelse. (Carlsen). Fra Bamle Herred omtales Savnet af gode Desinfektionsmetoder. Herredet har en fast Desinfektrice, der udfører sit Arbejde til almindelig Tilfredshed. Svovlrøgning anvendes, men dens Effektivitet som Desinfektionsmiddel ansees at være = 0; desuden staar den ikke i Gunst hos Publikum og bør derfor forlades. Enslydende Desinfektionsregler for det hele Amt var ønskelige, og der er Haab om, at saadanne vil blive fastsatte. (A. Horn). Fra Hollen Distrikt anføres, at Misnoie med eller Modvillie mod Tuberkuloselovens Bestemmelser ikke kan mærkes, da Sygdommens Smitsomhed og Nødvendigheden af dens Bekjæmpelse forlængst er erkjendt. Utidig Smittefrygt spores sjelden. Der begynder at samle sig hist og her i Distriktet en liden Stok af sanatoriebehandlede Tuberkuløse, der ved sit Exempel paa korrekt Omgang med Opspyt og sin ugenerte Omgang med frisk Luft Nat og Dag til alle Aarstider virker missionerende, efter Distriktslægens Mening det gavnligste Resultat af Sanatoriernes Virksomhed, der ogsaa kommer de hygieniske Forhold i det Hele tilgode. En stor Hindring har man dog, og vil man vel endnu længe have i de elendige Hytter, hvor hele Familien er sammenstuvet i ét Rum, hvor ingen Isolering af den Syge kan ske, og hvor hverken Udluftning eller effektiv Rengjøring kan udføres. Den i senere Tid lettede Adgang til billige Laan til Arbejderbrug og Boliger vil forhaabentlig med Tiden i nogen Mon afhjælpe disse Forhold. (Paulsson). Fra Tinn Distrikt skriver Distriktslæge Sandved: Der er nu ansat fast Desinfektor baade i Tinn og Hovin, men Desinfektionen støder her i Distriktet paa store Vanskeligheder paa Grund af de fra sanitært Synspunkt meget daarlige Huse. Den gamle, nationale Bygningsmaade af helt (rundt) Tømmer er en Uting — det frembyder en altfor gunstig Anledning til Ansamling af Støv mellem Stokkene, ligesom Væggene som Regel er opfyldt af større og mindre Sprækker. Gulvene er meget almindelig græsselige — ældgamle Planker med større og mindre Revner, hvor alslags Smuds og Svineri kan ophobes — at desinficere et saadant Gulv lege artis bliver vel nærmest et pium desiderium. Hertil kommer den her i Distriktet almindelige Benyttelse af faste — til Væggen spigrede — Sengesteder og store Skabe — Grind og Skaap — en Slags Buffet, som i mange Tilfælde umuliggjør en grundig Desinfektion. Disse uheldige Forhold kompenseres imidlertid for Tuberkulosens Vedkommende ved den — uden Tvivl — høie Grad af For-

Anmeldte Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme.

Lægedistrikter.	Samlet Antal tuber- kuløse Syg- domme.		Tuberkulose i								Hu- den.
			Aande- dræts- organer.		Urin- og Kjøn- organer.	Tarm- kanalen.		Ben- og Led.		Lymfe- kjerter.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Tilf.
Skien	270	75	252	74	-	1	-	15	1	1	1
Kragerø	137	44	129	43	3	-	-	3	1	1	1
Hollen	102	32	87	30	-	-	-	6	2	9	-
Sauland	44	16	41	15	-	-	-	3	1	-	-
Kviteseid	46	19	43	19	-	-	-	3	-	-	-
Laardal	47	18	37	14	1	3	3	3	1	2	1
Tinn	13	3	10	3	-	1	-	2	-	-	-
Bratsberg Amt . . .	659	207	599	198	4	5	3	35	6	13	3
Deraf i Byer	184	45	177	45	-	-	-	6	-	-	1
— - Bygder	475	162	422	153	4	5	3	29	6	13	2

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke- epidemiske Sygdomme.
Skien	510	81	132	378
Skien By	109	22	36	73
Porsgrund —	63	12	15	48
Brevik —	22	2	3	19
Bygder	316	45	78	238
Kragerø	246	44	42	204
Kragerø By	52	7	4	48
Langesund Ladested	29	5	5	24
Stathelle —	5	-	-	5
Bygder	160	32	33	127
Hollen	161	33	13	148
Sauland	109	16	18	91
Kviteseid	104	20	15	89
Laardal	67	14	8	59
Tinn	22	3	1	21
Bratsberg Amt	1219	211	229	990
Deraf i Byer	280	48	63	217
— - Bygder	939	163	166	773

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.				Udtrækning ved Bækkenendeleie.		Abortus provocatus.	Perforation.	Embryotomi.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Børn.	Mødre.		Børn.		Moder.	Barn.	Moder.	Mødre.	Moder.	Mødre.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Død.	Lev.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	55	¹⁾ 53	2	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Bækkensneverhed	4	3	1	-	-	-	-	-	-	³⁾ 1	3	-	-
Placenta prævia og Blødning	3	3	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Tverleie	-	-	-	3	²⁾ 1	2	2	-	-	-	-	-	-
Hydrokefalisk Fosterhoved og Ascites	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilsammen	63	60	3	4	1	3	2	1	1	1	4	1	5
		63		5		5							

¹⁾ Deraf en 2den Tvilling, 1ste født ved Naturens Hjælp. ²⁾ Dødsårsag: Lungeemboli. (Dødsfaldet er ikke opført paa Listen over kjendte Dødsårsager. ³⁾ Dødsårsag: Ileus.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	levende.	dødfødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar-sel-seng.	ved uheldige Hændelser.	ved Selvmord.
Skien	1161	24	536	97	7	1	14	4
Skien By	347	7	138	30	2	-	4	1
Porsgrund By	124	3	83	16	2	-	3	-
Brevik By	70	1	23	4	-	-	1	-
Bygder	620	13	292	47	3	1	6	3
Kragerø	625	15	306	47	3	1	8	3
Kragerø By	127	6	68	15	-	-	-	-
Langesund By	34	-	30	3	1	-	1	-
Stathelle By	14	1	5	1	-	-	-	-
Bygder	450	8	203	28	2	1	7	3
Hollen	301	7	190	16	1	-	5	1
Sauland	174	2	138	12	1	-	5	-
Kviteseid	201	5	105	12	-	-	-	-
Laardal	200	7	120	14	-	1	3	-
Tinn	83	1	37	2	1	1	-	-
Bratsberg Amt	2745	61	1432	200	13	4	35	8
Deraf i Byer	716	18	347	69	5	-	9	1
— - Bygder	2029	43	1085	131	8	4	26	7

sigtighed og Samvittighedsfuldhed, hvormed de Syges Afsondringer behandles af dem selv og Omgivelser. Hvis de Syges indtørrede Sputa frembyder den største Fare for Lungetuberkulosens Opstaaen og Udbredning, maa der utvivlsomt være god Udsigt til at faa se en Aftagen af Sygdommen i en nær Fremtid, og da vil den Hjælp, man i Kampen mod Sygdommen har i Smittefrygten, ikke være for dyrekjøbt, de utvivlsomme Ulemper, den medfører, ufortalt.

Blegsot, Anæmi og Sygdomme i Fordøiellesorganerne er, som oftere tidligere fremhævet, almindelige Sygdomme. I Bamle Herred, Kragerø Distrikt, er de hyppige baade hos Børn og Voxne, Mænd og Kvinder. Aarsagen antages at skrive sig fra uhensigtsmæssig Kost og Ernæring i det Hele. (A. Horn). I Kviteseid Distrikt tiltager Blegsot og Anæmi mere og mere ogsaa blandt Mænd og Børn. Brug af altfor fine Melsorter, der er berøvet Kornets mest nærende Stoffe og Salte, i Forbindelse med stærkt Kaffeforbrug, antages at være Aarsagen. (Höidenreich). I Tinn Distrikt yder Blegsot og Fordøielssygdomme den største Kontingent til Distriktslægens Klientel. Nogen Forandring kan ikke ventes, før et større Kjendskab til et hensigtsmæssigt Kosthold bliver almindeligt. (Sandved).

Om Amtets **Sindssyge**, se den almindelige Beretning. I Skien Distrikt forekommer Sindssygdom meget hyppig; der anmeldtes i Aarets Løb 16 nye Tilfælde. Der arbeides paa at faa en Pleieanstalt, væsentlig for uheldbrekelige Sindssyge, sammen med 2 Naboamter. (A. Backer). I Sauland Distrikt forpleiedes for offentlig Regning 24 Sindssyge, ved hvis Forpleining intet væsentligt var at bemærke. Adgang til en Pleieanstalt for Sindssyge i en rimelig Nærhed har dog ofte været følelig. (H. F. Holst).

Obstetriciske Operationer. Af Læger udførtes ialt 80 saadanne, deraf i Skien Distrikt 41, Kragerø 17, Hollen 7, Sauland 8, Kviteseid 1, Laardal 4 og Tinn 2. Angaaende Indikationer og Udfald henvises til Tabellen paa Side 100.

Angaaende **Jordmoderhjælpen** henvises til den almindelige Beretning.

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabellen paa foregaaende Side.

Der bliver altsaa for det hele Amt et Overskud af 1313 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 52,2.

Dødsfald paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde 4 Kvinder paa Barselseng. Lægerne har opgivet Dødsaaarsagen for 8 Kvinder som følger: Barselfeber 3, Blødning 2, Barselkrampe 1, Emboli 1, Tarmslyng 1. Den under Emboli opførte Barselkvinde døde uforløst strax efter Jordmoderens Ankomst. (Paulsson).

De hyppigste Dødsaaarsager var:

Dødsaaarsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose	211	48	163
Alderdomssvaghed	132	19	113
Kræft	99	25	74
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	79	23	56
Tuberkulose udenfor Lungerne	78	14	64
Organisk Hjertesygdom	73	6	67
Hjerneslag	61	23	38
Kronisk Bronkit	53	5	48
Lungebetændelse	49	12	37
Brights Nyresygdom	44	11	33

Veirliget. Vinteren synes at have været nogenlunde mild undtagen i Tinn Distrikt, hvorfra den betegnes som streng. Vaaren var sur og kold, Sommeren og Høsten ligesaa. Udbyttet af Jorden var magert, ligesom enkelte Steder Kvaliteten af Avlingen blev mindre god paa Grund af for meget Regn under Indhøstningen.

Levemaade og hygieniske Forhold. I Skien Distrikt har som Regel godt betalt Arbejde været at erholde. Jordbruget staar for det Meste høit, og gode Levnetsmidler har været at faa til Priser, der ikke laa over det vanlige i og ved Byerne. (A. Backer).

I **Kragerø** har Forholdene ikke bedret sig i Aarets Løb. Forretningsvirksomheden laa fremdeles nede. (Carlsen). Fra Bamle Herred anføres, at Herre frembyder store Mangler i hygienisk Henseende; det samme gjælder ogsaa tildels Fæset og Bebyggelsen omkring Ødegaardens Værk («Frankrige»), hvor Husene ligger tæt indpaa hverandre; Bygden forøvrigt maa siges at være nogenlunde godt udstyret med Boliger, særlig blandt Gaardbrugerne paa de lidt store og

større Gaarde. Den «simple Mands» Bolig er derimod ussel. Han bor trangt med sin store Familie, og lidet forstaar han og hans at sætte Pris paa frisk Luft. Renligheden paa disse Steder er heller ikke stor. Levemaaden er daarlig; Kaffe misbruges, og selv de bedst stillede Gaardbrugere afhænder sin meste Melk til Meierierne, Smør kjendes næsten ikke, og Margarin anvendes istedet. De fornemste Leveveie er Skogbrug og ved Kysten Fiske. Jordbruget staar ikke synderlig høit. Apatitgruberne ved Ødegaarden og Cellulosefabriken ved Herre beskjæftiger ca. 150 Arbeidere. — Hvad angaar Ædrueligheden, saa synes Ungdommen gjerne at benytte enhver Anledning til Excesser. Udvandringen til Amerika vedbliver; de kjækkeste og stærkeste Gutter og unge, gifte Mænd reiser over; enten bliver de derover eller ogsaa kommer de hjem med en svækket Fordøielse og et knækket Nervesystem. (A. Horn).

I Sauland er der liden Forandring i de hygieniske Forhold. I Kostholdet — som forøvrigt blandt Gaardbrugerklassen maa siges at være gjennemgaaende godt, idetmindste hvad Raastoffet angaar — har Meierier og Ysterier bevirket større Forbrug af Margarinsmør og mindre af Melk; som en liden Forbedring kan paa den anden Side bemærkes, at Brugen af Havre, i Form af pressede Gryn, nu er mere og mere udbredt — antagelig paa Grund af stadig Anbefaling fra Lægerne — rigtignok mest som en Stadsret eller til Børn og Syge. Man vil nu finde de fleste Landhandlere forsynet med denne Vare og har saaledes en Udvei til at finde lefordøielig og kraftig Næring i paakommende Tilfælde, noget der ellers volder stor Vanskelighed. — De i senere Aar indførte, moderne Komfurer med god Stegeovn har skaffet bedre Brød i Huset; det hjemmebagte Brød, som før ofte stegtes mellem 2 Takker eller i daarlige Komfurer og for det Meste var raastegt og tungt, er nu i Regelen ganske velbagt. Fladbrød bruges vistnok endnu overalt ved Siden af Ovnsbrødet, der ansees for det fineste, men maa dog mere og mere vige Pladsen. En hel Del, i Regelen noksaa tarveligt, Brød fra Bagerierne, hvoraf findes et eller flere i næsten alle Bygder, sælges ogsaa fra Landhandlerierne. — Paa Notodden har den tiltagende Fabrikdrift fordyret Næringsmidlerne betydelig, ogsaa for Landdistriktet omkring. Da ogsaa alle Logier for Arbeidere og Familiebekvemmeligheder er stærkt optagne, er Notodden blevet et dyrt Levested. Bebyggelsen tiltager dog, og Stedet har lidt efter lidt faaet et bymæssigt Anstrøg. Den nyanlagte Calciumcarbidgefabrik har tilført Stedet en Del løse Arbeidere, foruden at de nærmestboende Bygdefolk her har faaet en ganske god Fortjeneste; de udenbygds er for det Meste ikke af bedste Slags og «Carbidslusken» har derfor ikke noget godt Ord paa sig. Denne Fabrikvirksomhed har foranlediget Klager fra de nærmest Omboende over ildelugtende Støv og Natteuro, men efter en nylig foretaget Forandring i Driftsmaaden er i ethvert Fald Ulemperne af Støvet mindre; imidlertid er dog fremdeles Luften inde i Fabriken overfyldt af Carbidstøv eller maaske mest Kalk- og Kulstøv, noget som vel neppe kan raades Bod paa. Nogen skadelig Indflydelse deraf paa Arbeidernes Sundhed kan dog ikke paavises, men deres ydre Habitus, naar de kommer fra Arbeidet, er ikke tiltalende. — Mangelen paa Vand er en stor Ulempe for de høiere liggende Bebyggelser paa Notodden; i de lavere liggende hjælper man sig udmærket med de saakaldte «Abyssinske»-Pumper, hvormed Grundvandet suges op gennem Sandlaget. — I forrige Aar har man begyndt at grave Brønde i de høiere liggende Dele og har ogsaa gennem et Lerlag paa henved 30 Fod fundet brugbart Vand. (H. F. Holst).

I Kviteseid Distrikt er store Fremskridt at mærke i de sidste 15 Aar; særlig har Kvinderne her været ude og lært noget; men der er endnu mange Steder i Distriktet, hvor Forholdene ikke har bedret sig synderlig. Drik og Usædelighed er tiltaget i de senere Aar blandt Ungdommen. Udvandringen til Amerika øger, hele Familier drager afsted; derhos reiser megen Ungdom til

Byerne, saa der bliver Mangel paa Arbeidskraft, særlig om Sommeren. For Ungdommen gøres der meget i alle Herreder; Sløidskoler, Væve- og Syskoler, Havekurser og Kjøkkenskoler veksler hvert Aar og har fuld Søgnings. En Landbrugs-, Meieri- og Husflidsundstilling for hele Amtet afholdtes i Høst i Kviteseid; særlig var Landbrugs- og Havebrugsafdelingerne rigt og godt repræsenteret fra Kviteseid Lægedistrikt. Meieriprodukterne var det derimod smaat med; fremdeles kun 1 Meieri igang i Seljord. I Kviteseid, Brunkeberg og Vraadal er de forlængst nedlagt; man nævner som Aarsag: Mangel paa Samhold. I Seljord, Brunkeberg og Vraadal er stiftet Handelslag, grundet paa Aktier og kontant Betaling. Kan disse faa almindelig Tilslutning, vil de vistnok bidrage meget til at lære Folket Økonomi og virke mod Kredituvsænet; men her trænges ogsaa Samhold, skal det gaa. (Heidenreich).

I Laardal Distrikt fortsatte Udvandringen til Amerika sig i samme Grad som Aaret forud. Skogspekulation og Rovhugst er endnu mere fremtrædende end ifjor. Indførselen til Distriktet af Øl viser fortsat Nedgang, ligesom der ogsaa er nogen Nedgang for Brændevin og Vin. Dette Forhold maa antages at staa i Forbindelse dels med mindre godt Udbytte af Turisttrafiken, dels ogsaa med Folkemeningen, der lidt efter lidt vender sig mod berusende Drikke og Drikkeskikke. Emnet har ogsaa været behandlet i Sundhedskommissionsmøder, ved private Foredrag og Diskussioner. Man tør derfor være berettiget til at haabe, at Nedgangen i Alkoholforbruget iaar ikke er en Tilfældighed, men begrundet i en voxende Folkemening. — Statistiken over Tilstanden af Skolebørns Tænder er fortsat efter samme Plan som ifjor, idet der sendtes et lignende Schema til Udfyldning af Skolelærerne. Resultaterne af disse fortsatte Undersøgelser peger fremdeles i den Retning, at den daglige Brug af fint, klidfrit Mel med stor Sandsynlighed er Aarsag til Tandsygdom, idet det leverer en kummerlig Ernæring for solid Tanddannelse. Brugen af dette Mel og deraf tilberedt, blødt Brød er mest udtalt omkring Handelssteder og Bagerier og viser sig mest i sidste Generation, da det har været mest anvendt; hos denne og omkring disse Steder findes ogsaa mest daarlige Tænder. Ligesaa viser Brugen af sammalet Mel og Fladbrød, hvilke anvendes mest i Egne, der ligger fjernt fra Handelssteder og Bagerier, og af tidligere Generationer, sig at være gunstigere for Bevarelsen af Tændernes Sundhed; andre Momenter antages i denne Henseende at have mindre Værd, om de ogsaa har sin Betydning. I den sidste Tid er sammalet Bygmel af god Beskaffenhed kommet i Handelen; det begynder at vinde Bifald og kjøbes meget. — Nærmere angaaende disse Undersøgelser se Tidsskrift for den norske Lægeforening for 1905, Side 283. (Prydz).

I Tinn er ingen paatagelig Forandring indtraadt i de hygieniske Forhold. Af Brændevin bruges utvivlsomt formeget, specielt blandt Ungdommen; det ansees ikke endnu for nogen Skam at vise sig beruset. Med Hensyn til Kostholdet er der nogen Fremgang, naar det gjælder Afvexling. En Gartner har nedsat sig i Bygden og har faaet god Afsætning af sine Produkter, idet Befolkningen begynder at faa Øinene op for det heldige i at benytte Grøntsager i større Udstrækning. (Sandved).

Sygehuse. Bratsberg Amtssygehus ligger i Solum ved Skien. I Porsgrund findes 2 Sygehuse, deraf et tilhørende den katholske Mission. I Skien, Porsgrund, Brevik og Kragerø er der Epidemilazareter, der i de to førstnævnte Byer ogsaa er forsynet med Desinfektionsanstalt. Sanatoriet i Tuddal var i Virksomhed.

Sygepleie. I Skien Distrikt er i Gjerpen og Solum Herreder ansat henholdsvis 2 og 1 oplært Sygepleierske. I samtlige Byer har man Menighedsdiakonisser. I alle Herreder virker desuden Foreninger for Sygepleien. (A. Backer). I Sauland Distrikt har Bestræbelserne for at samle Midler til Oprettelse af et

Tuberkulosehjem i Forbindelse med et lidet Sygehus endnu ikke ført til noget endeligt Resultat; men Interessen er vakt. Da Anbringelsen af Tæringssyge paa Amtssygehuset volder Vanskelighed, maa man finde sig i at staa afmægtig ligeoverfor de uheldige Smitteforhold. En Menighedsdiakonisse har begyndt sin Virksomhed i Hitterdal og er meget optaget. (H. F. Holst).

Badeindretninger. Anstalter for kolde og varme Bad samt Folkebad findes i Skien og Porsgrund. I Brevik og Eidanger findes Sjøbadanstalter. (A. Backer). Søgningen til Damp- og Karbadet i Kragerø er ikke saa almindelig, som den burde være, hvorfor Udbyttet af Driften ikke dækker Udgifterne. Badet er aabent 1 Dag i Ugen for Kvinder og 1 Dag for Mænd. (Carlsen). I Drangedal toges i Mai i Brug et Badstubad, der er reist paa Aktier af en Del interesserede Mænd. Det kostede ialt Kr. 2300,00. Ovnene er af Teglstene efter Dr. Englund's Model. Vand til tempereret Dousche opvarmes og samles under Taget ved Hjælp af en Kobberovn med Rør. Der er ogsaa anbragt et Badekar i Douscherummet. Dampbad koster 20 Øre og Karbad 30 Øre. (Solberg). I Kviteseid Distrikt staar det stille med Badstusagen i Seljord og Vraadal, naaget Pengebidrag er bevilgede af Sparebankerne. Grunden er vistnok det økonomiske Tryk for Tiden. (Heidenreich). I Laardal Distrikt findes af Sommerstyrtbad med fri Adgang 2 i Brug, 1 i Fyresdal og 1 i Dalen. Angaaende Badstubad hidsættes følgende Statistik for 1903:

Badstuer.	Voxne.		Børn.		Kvinder.	Antal Bade- dage.	Antal Bad pr. Bade- dag.
	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Procent.		
Fyresdals	695	307	122		44	38	26,5
Veums	352				ca. 25	18	14,0
Vinjes	242	172	65		71	18	26,6
Næslands	72	45	9	3	59,3	10	12,9

I Fyresdals, Veums og Vinjes Badstuer, der alle var forsynede med Suge-trykpumper, har Pumperne gjentagne Gange maattet repareres, tildels nyanskaffes. Aarsagen til Beskadigelsen antoges at være Frost, tildels ogsaa usolid Materiale og Konstruktion. I Vinjes og Fyresdals Badstuer har man derfor i sidste Tid anskaffet simpel Sugepumpe (Skibspumpe), der skal være solidere og lettere at reparere. Af denne Grund bør Badstuer anlægges saavidt gjørligt med naturligt Springvand (Trykvandsledning) med alle Kraner paa Hovedrøret, der stadig løber, undtagen naar der tappes i Birøene, hvorved Frost udelukkes. Saaledes ved Næslands Badstue, der er nybygget fra 1903. Adgangspenge ved alle Bad 10 Øre (ved enkelte 5 Øre for Børn), hvormed Driften vanskelig kan bestaa uden extra Tilskud. Man vil desuagtet ikke forhøje Adgangspengene, fordi de Badendes Antal derved utvivlsomt vilde aftage. (Prydz). I Tinn Distrikt har et Badstubad i Atraa, som holdes aabent hver Lørdag undtagen i Sommermaanederne, tiltagende Søgning. (Sandved).

Om Amtets **Apothek**, se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundheds- og Kvarantænekommissioner og af Vaccinerede:

Lægedistrikter.	Sundheds- kommissioner. Antal Møder.	Kvarantæne- kommissioner. Antal Møder.	Vakcinerede.
Bratsberg Amt	91	7	1971
Skien	¹⁾ 34	3	679
Kragerø	²⁾ 19	4	348
Hollen	³⁾ 9	-	286
Sauland	⁴⁾ 4	-	277
Kviteseid	⁵⁾ 6	-	90
Laardal	⁶⁾ 16	-	256
Tinn	⁷⁾ 3	-	35

¹⁾ Skien By 13, Porsgrund 4, Brevik 3, Solum 6, Gjerpen 4, Slemdal 1, Eidanger 3.

²⁾ Kragerø By 5, Stathelle 2, Langesund 1, Sannikedal 1, Skaatø 3, Drangedal 2, Bamle 5.

³⁾ Hollen 2, Lunde 2, Saude 3, Bø 2. ⁴⁾ Hitterdal 2, Gransherred 1, Hjardal 1. ⁵⁾ Kviteseid 2, Seljord 2, Nissedal 2. ⁶⁾ Laardal 4, Fyresdal 4, Mo 5, Vinje 2, Rauland 1.

⁷⁾ Tinn 2, Hovin 1.

Sundhedskommissioner. Det synes i Skien Distrikt at blive mere og mere vanskeligt at skaffe Kirkegaarde, idet Ingen vil have Begravelsesplads paa eller i Nærheden af sin Eiendom. (A. Backer).

Kvaksalveruvæsen. Fra Kviteseid Distrikt meddeler Doktor Hammer: Det amerikanske Kvaksalverfirma James W. Kidd har i det forløbne Aar udfoldet ikke ringe Virksomhed inden Seljord. Talrige Breve og Prøvepakker med Medicin er ankommet til derværende Postaabneri. Enkelte bider nok paa Krogen, men de Fleste synes dog at fæste liden Tiltro til de gyldne Løfter.

IX. Nedenes Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die De- cember 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
Amtet		9 348,00	75 925	28	9	43	24
1. Østre Nedenes		874,16	23 762	9	3	9	7
	Østerrisør, Kjøbstad	0,25	3 860	3	2	1	-
	Tvedestrand, Ladested	0,09	1 645	2	1	¹⁾ 1	-
	Gjerstad	312,66	2 445	1	-	1	1
	Søndeled	189,78	3 077	-	-	²⁾ 2	2
	Dybvaag	47,71	2 901	1	-	2	2
	Holt	184,52	4 215	-	-	-	-
	Østre Moland	86,34	2 056	-	-	-	1
	Flosta	22,79	1 632	2	-	1	1
	Tromø	30,02	1 931	-	-	1	-

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die De- cember 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatorer.
2. Vestre Nedenes ...		1 131,99	37 607	15	6	24	7
	Arendal, Kjøbstad...	15,61	10 684	7	4	7	-
	Grimstad, — ...	0,22	2 764	3	2	2	-
	Lillesand, Ladested ...	0,39	1 239	2	-	1	-
	Froland	294,97	2 379	1	-	2	1
	Øiestad	109,33	4 316	1	-	3	-
	Hise	8,74	2 615	-	-	1	-
	Fjære	59,67	4 789	1	-	2	1
	Landvig	190,68	2 187	-	-	1	1
	Eide	32,36	716	-	-	1	1
	Vestre Moland	102,46	2 219	-	-	1	1
	Birkenes	238,34	1 895	-	-	2	1
	Høvaag	79,22	1 804	-	-	1	1
3. Aamli		1 995,71	5 995	2	-	5	4
	Aamli	1 181,95	2 813	2	-	2	1
	Vegaarsheien	349,29	1 899	-	-	1	1
	Mykland	299,86	717	-	-	1	1
	Herefoss	164,61	566	-	-	1	1
4. Evje		1 139,43	4 201	1	-	3	4
	Vegusdal	333,57	947	-	-	1	1
	Evje	176,85	917	-	-	1	1
	Hornnes	392,62	1 251	1	-	1	1
	Iveland	236,39	1 086	-	-	1	1
5. Sætersdalen		4 206,71	4 360	1	-	2	2
	Bygland	1 356,90	2 181	1	-	1	1
	Valle	1 298,22	1 711	-	-	1	1
	Bykle	1 551,59	468	-	-	-	-

Sundhedstilstanden synes i det Hele taget at have været mindre tilfredsstillende. Mæslinger optraadte som en meget udbredt Epidemi. Det samlede Antal anmeldte epidemiske Sygdomstilfælde udgjorde 7 482, hvoraf 200 endte dødelig, mod henholdsvis 5 090 og 170 i 1902.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1 224 eller 15,9 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelbefolkning (77 000) mod 15,3 pro mille Aaret forud.

Angaaende de **epidemiske Sygdomme** i Almindelighed henvises til Tabellen paa Side 108 og 109, sammendragen efter Lægernes Opgaver.

Af **Tyfoidfieber** anmeldtes ialt 17 Tilfælde. I Østre Nedenes Distrikt indtraf 4 Tilfælde i et Par Huse i Gjerstad. Om Høsten indbragtes til Østerrisør en Sjømand, der havde gennemgaaet Sygdommen i Sjøen; han blev som Rekonvalescent isoleret iland. I Vestre Nedenes forekom 4 Tilfælde i Lillesand samt 3 i

Epidemiske

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.
	Tilfælde.	Dødsfald.							
Tyfoidefeber	17	3	17	-	-	-	1	2	2
Skarlagensfeber	135	5	135	28	37	12	9	14	4
Mæslinger	1367	12	1367	19	2	37	155	53	88
Difteri (Croup)	71	3	71	7	3	-	5	-	8
Blodgang	3	-	3	-	1	-	1	-	-
Barselfeber	10	4	10	-	1	-	3	-	1
Pyæmi, Septhæmi	42	6	37	4	3	6	4	4	2
Rosen	94	-	94	9	4	8	5	6	8
Røde Hunde	197	-	197	16	1	9	6	87	53
Vandkopper	42	-	42	7	5	2	2	-	4
Kusma	4	-	4	-	1	-	-	-	-
Kighoste	252	24	252	38	23	27	17	52	15
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	2296	64	2296	319	262	253	230	193	155
Influenza	1375	8	1373	322	377	270	156	77	31
Lungebetændelse	410	56	410	64	61	34	33	35	25
Pleurit	172	3	172	16	14	22	15	25	14
Gigtfeber	211	2	211	20	17	20	23	23	17
Koldfeber	19	1	19	1	1	1	2	3	1
Akut Diarré (Kolerine)	763	9	762	70	51	76	56	53	80
Skjørbug	1	-	1	-	-	1	-	-	-
Beri-Beri	1	-	1	-	1	-	-	-	-
Tilsammen	7482	200	7474	940	865	778	723	627	508

Høvaag og Vestre Moland. Paa Gjeveland i Aamli dukkede Sygdommen op med 4 Tilfælde; og i Vegusdal (Evje Distrikt) indtraf uden paaviselig Smittekilde et ondartet Tilfælde hos et 13 Aars Barn, der døde efter faa Dages Forløb. (C. Benneche).

Skarlagensfeber optraadte væsentlig med spredte og lette Tilfælde; i Aamli og Evje forekom den dog epidemisk, i førstnævnte Distrikt som en Fortsættelse fra foregaaende Aar.

Af **Mæslinger** er der saavidt vides ingensinde tidligere anmeldt et saa stort Antal Tilfælde som i dette Aar. Epidemien var i det Hele taget godartet. Fra Tvedestrand (Østre Nedenes) meddeles, at man i dens Begyndelse forsøgte paa at faa den begrændset ved at negte de Børn Adgang til Skolen, som ikke tidligere havde haft Sygdommen, og i hvis Hjem den forekom, men disse Forsøg var til ingensomhelst Nytte; i enkelte Tilfælde kompliceredes Sygdommen med

Sygdomme.

Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	Fordeling paa Lægedistrikterne:									
						1		2		3		4		5	
						Østre Nedenes.		Vestre Nedenes.		Aamli.		Evje.		Sætersdalen.	
						Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
2	6	-	3	1	-	5	-	7	1	4	1	1	1	-	-
3	1	4	9	7	7	31	1	40	3	58	-	6	1	-	-
206	118	101	189	209	190	659	4	658	3	21	1	29	4	-	-
4	2	6	20	7	9	57	3	12	-	1	-	1	-	-	-
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-
1	-	2	1	1	-	2	2	7	1	-	-	-	-	1	1
1	1	2	6	2	2	3	3	37	1	2	2	-	-	-	-
5	6	18	16	3	6	27	-	59	-	2	-	6	-	-	-
15	4	-	4	2	-	29	-	164	-	-	-	4	-	-	-
5	3	1	1	6	6	14	-	24	-	-	-	4	-	-	-
3	-	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	1	-	-	-
39	23	7	2	3	6	46	5	191	17	-	-	15	2	-	-
143	104	109	154	193	181	824	9	1296	47	76	3	68	2	32	3
21	5	11	14	41	48	334	3	995	5	16	-	20	-	10	-
26	15	11	29	32	45	132	20	255	33	13	3	9	-	1	-
13	16	12	7	8	10	68	2	92	1	5	-	2	-	5	-
11	15	17	8	19	21	70	1	123	1	13	-	4	-	1	-
2	1	4	1	-	2	3	-	16	1	-	-	-	-	-	-
91	81	63	44	44	53	263	4	428	1	46	-	23	4	3	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
591	402	368	508	578	586	2569	57	4407	115	257	10	196	14	53	4

Nefrit, tildels ledsaget af uræmiske Kramper. (S. Erichsen). Heller ikke i Lillesand (Vestre Nedenes) frugtede Isolation af det første Tilfælde, der indtraf hos en Familie, som var kommen i Besøg fra Skien. Epidemien var dersteds i sin Begyndelse, som indtraf i Sommermaanederne, saa mild, at de angrebne Børn gik oppe og ude, men senere blev den mere ondartet, idet Komplikationer med andre Sygdomme, særlig i Aandedrætsorganerne, hyppig forekom. (C. Boe). Til Aamli og Evje kom Epidemien om Høsten, indført fra Kystkommunerne. Den forekom ogsaa i Sætersdalen, hvor endog flere Voxne skal have været meget alvorlig angrebne. (C. Paus).

Af Difteri var Antallet af anmeldte Tilfælde noget større end i det nærmest foregaaende Aar, men Sygdommen var paa et Par Undtagelser nær indskrænket til de to Kystdistrikter, fornemmelig til Østre Nedenes. Her indtraf 26 Tilfælde i Østerrisør, 16 i Dybvaag, 14 i Søndeled og 1 i Holt; hvorfra

Smitten først var kommen, forblev uopklaret; og heller ikke senere kunde der i Almindelighed paavises Anledning til Smitte uden gennem Skolen. I Dybvaag indtraf 8 Tilfælde i ét Hus, foranlediget ved Smitte fra en Pige, der var kommen i Besøg fra Søndeled og kort forud havde lidt af Ondt i Halsen med Belæg. Blandt de øvrige Angrebne i Dybvaag var der 2 inden en Skolelærers Husstand, som boede i selve Skolebygningen; efterat de Syge var isolerede i et Hus udenfor samme, blev denne desinficeret og atter taget i Brug; men den hyppige Rengjøring af Skolerne og Hjemmene synes dog ikke at have frugtet synderlig med Hensyn til at standse Sygdommens Udbredning; først efter Anvendelsen af præventive Injektioner i større Maalestok lykkedes dette. (B. Martens).

Af **Dysenteri** optraadte et Par Tilfælde blandt den kvindelige Betjening ved Arendals Epidemilazaret, hvor 7 af denne Sygdom lidende Mandskaber fra et til Brattekleiv i Tromø indkommet Skib var bleven indlagt. (J. Ravn). Fra Evje sees anmeldt 3 Tilfælde af denne Sygdom.

Af **Barselseber** anmeldtes 10 Tilfælde, hvoraf 4 med dødelig Udgang. Et af disse indtraf i Sætersdalen; det var antagelig foranlediget ved Infektion gennem en halvveis udstødt, stinkende Placenta, der ikke helt var løsnet. Jordmoder havde ikke været tilstede. (C. Paus).

Af **Icterus catarrhalis** forekom en liden, godartet Epidemi i Birkenes (Vestre Nedenes).

Af **Fnat** er anmeldt 33 Tilfælde.

Veneriske Sygdomme. Antallet af udenfor Sygehus behandlede Tilfælde vil sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa Lægedistrikterne:		
		1	2	4
		Østre Nedenes.	Vestre Nedenes.	Evje.
		Tilfælde.	Tilfælde.	Tilfælde.
Veneriske Saar	8	5	3	-
Syfilis, konstitutionel	25	7	17	1
Gonorré, Uretrit	98	7	89	2

Til Oplysning om de anmeldte Tilfælde af **tuberkuløse Sygdomme** inden Distrikterne hidsættes en Tabel, der er udarbejdet efter de indsendte Uddrag af Kommunernes Tuberkuloseprotokoller. Dødsfald af Lungetuberkulose udgjorde for det hele Amt 18,6 pCt. af samtlige kjendte, ved Sygdom forårsagede Dødsfald og 22,6 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Byerne var Forholdet henholdsvis 11,5 og 14,1 pCt. og for Bygderne 21,0 og 25,4 pCt. Forøvrigt henvises til Tabellen paa næste Side samt til Tabellen i den almindelige Beretning.

I Vestre Nedenes er Frygten for Smitte saa almindelig, at det er forbundet med Vanskelighed at faa Tæringssyge anbragt i Forpleining; det vilde desuden ogsaa være berettiget at nære Betæneligheder ved at bortsætte saadanne Syge i Familier, hvor man ikke troede paa Smitte. Saavidt man har kunnet erfare, iagttager Patienterne overalt den fornødne Forsigtighed. (Østberg). I

Anmeldte Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme.

Lægedistrikter.	Samlet Antal tuber- kuløse Syg- domme.		Tuberkulose i											
			Aande- dræts- organer.		Urin- og Kjønns- organer.		Tarm- kanalen.		Ben og Led.		Lymfe- kjerter.		Huden.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Østre Nedenes ..	181	57	176	54	-	-	3	3	-	-	2	-	-	-
Vestre — ..	262	45	241	44	-	-	1	-	12	1	7	-	1	-
Aamli	63	24	63	24	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Evje	27	13	26	13	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Sætersdalen	29	14	23	13	-	-	-	-	3	-	3	1	-	-
Nedenes Amt ...	562	153	529	148	-	-	4	3	16	1	12	1	1	-
Deraf i Byer.....	118	25	110	24	-	-	1	1	5	-	2	-	-	-
— - Bygder ...	444	128	419	124	-	-	3	2	11	1	10	1	1	-

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Østre Nedenes	331	64	57	274
Østerrisor By	43	3	8	35
Tvedestrand Ladested	22	2	5	17
Bygder	266	59	44	222
Vestre Nedenes	610	101	115	495
Arendal By	156	20	26	130
Grimstad By	43	5	11	32
Lillesand Ladested	24	3	4	20
Bygder	387	73	74	313
Aamli	64	23	10	54
Evje	70	10	14	56
Sætersdalen	65	14	4	61
Nedenes Amt	1140	212	200	940
Deraf i Byer	288	33	54	234
— - Bygder	852	179	146	706

Aamli er en renligere Behandling af de Syge og deres Omgivelser paaviselig. (Binneballe). I Evje antages Sygdommen ikke at være i Tiltagen (C. Benneche), derimod synes det, som man i Sætersdalen, hvor den er meget udbredt, maa være forberedt paa en yderligere Øgning, da Modstandevnen hos Befolkningen paa Grund af mindre hensigtsmæssig Levemaade gjør Indtryk af at være svækket. (C. Paus).

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.		Udtrækning ved Bækkenendeleie.			Perfora- tion.	Efterbyrds- operation.
	Mødre.		Børn.		Moder.	Barn.	Mødre.	Børn.		Moder.	Mødre.
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer..	28	-	26	2	-	-	1	²⁾ 1	-	-	
Bækkensneverhed	2	-	2	-	-	-	1	-	1	1	
Barselkrampe	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
Ueftergivelige Fødselsdele	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	
Tverleie	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	
Skjævt Sædeendeleie	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	
Fare for Fosterets Liv	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Dødt, putrid Foster	-	¹⁾ 1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7
Tilsammen	35	1	33	3	1	1	3	1	2	1	7
	36		36					3			

¹⁾ Dødsårsag: Barselfeber. ²⁾ Forløst ved Tang.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige Hæn- delser.	ved Selv- mord.	ved Drab og Mord.
Østre Nedenes	584	9	361	41	5	1	5	2	-
Østerriser By.....	87	-	47	6	-	-	-	-	-
Tvedestrand Ladested ...	66	-	23	2	-	-	1	-	-
Bygder	431	9	291	33	5	1	4	2	-
Vestre Nedenes	1020	18	626	90	6	-	8	1	-
Arendal By	245	4	152	21	2	-	2	1	-
Grimstad By	83	-	44	10	-	-	1	-	-
Lillesand Ladested.....	28	-	21	3	-	-	-	-	-
Bygder.....	664	14	409	56	4	-	5	-	-
Aamli	169	1	87	13	2	-	4	1	1
Evje	97	1	79	11	1	-	1	1	-
Sætersdalen	116	2	71	7	1	1	1	-	-
Nedenes Amt	1986	31	1224	162	15	2	19	5	1
Deraf i Byer	509	4	287	42	2	-	4	1	-
— - Bygder.....	1477	27	937	120	13	2	15	4	1

Af **Dystrophia muscularis progressiva** iagttoges 4 Tilfælde i et velstaaende Bondehjem i Østre Nedenes. Forældrene var stærke og friske og ikke nær beslægtede, men de havde giftet sig i en usædvanlig ung Alder. Det ældste af disse Børn døde iaar af Mæslinger; det havde været slapt lige fra Fødselen, lærte aldrig at gaa og kunde blot med Vanskelighed føre Armene; Intelligenten var normal. Et nyfødt Barn, det femte i Rækken, synes at have normalt Muskelsystem. (S. Erichsen).

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning. I Vestre Nedenes og Aamli angives Forpleiningen af de for offentlig Regning udsatte Patienter at være upaaklagelig, men, tilføies der fra førstnævnte Distrikt, samtlige Fattigstyrer vil helst have sine Syge anbragt i Asyler, da det falder stedse vanskeligere og kostbarere at skaffe Forpleiere samt Vagthold, naar saadant er paakrævet. Lignende Udtalelser foreligger ogsaa fra Evje.

Obstetriciske Operationer. Af Læger udførtes 48 saadanne, deraf i Østre Nedenes 18, i Vestre Nedenes 23, i Aamli 2, i Evje 3, i Sætersdalen 2. Angaaende Indikationer og Udfald henvises til Tabellen paa foregaaende Side.

I Lille Topdal (Aamli) døde en Kone **uførlost**, 3 Timer før Lægen naaede frem. Jordmoder havde ikke været tilstede. (Binneballe).

Angaaende **Jordmoderhjælpen** henvises til Tabellen i den almindelige Beretning. I Vestre Nedenes bruges næsten ikke Hjelpekoner. (Østberg).

Antallet af **Fødte og Døde** sees af ovenstaaende Tabel.

Der bliver saaledes et Overskud af 762 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 61,6.

Paa Barselseng døde efter Presternes Opgaver 2 Kvinder. Lægerne har opgivet Dødsårsagen for 5, nemlig 4 af Barselfeber og 1 af Dystoki.

De hyppigste Dødsårsager var:

Dødsårsager.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose	212	33	179
Alderdomssvaghed	189	24	165
Kræft (Cancer og Sarkom).....	81	33	48
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	64	17	47
Organisk Hjertesygdom	59	22	37
Lungebetændelse.....	56	22	34
Tuberkulose udenfor Lungerne	46	13	33
Hjerneslag	44	16	28
Hjertelammelse.....	38	15	23
Morbus Brighti	37	11	26

Veirliget. Sommeren var for det Meste raa og kold. Udbyttet af Jordbruget blev dog nærmest omtrent som i et Middelsaar. I høit liggende Egne blev dog Kornet ikke saa modent, at det kunde benyttes til Menneskeføde; det Tab, som herved forvoldtes, opveiedes delvis ved høie Kreaturpriser. (C. Paus).

Levemaade og hygieniske Forhold. I Østre Nedenes er den ældre Del af Befolkningen gjennemgaaende meget ædruelig, hvilket derimod ofte ikke er Tilfældet med de unge Karle; Tilbøieligheden til ikke at sætte Tæring efter Næring er temmelig udpræget og kommer blandt andet tilsyne ved en overdreven Luxus i Klædedragt. (B. Martens). Tvedestrand forsynes nu med Melk fra et stort, nyt Meieri, hvis Oprettelse visselig i betragteligt Mon vil bidrage til at fremme en mere renlig Behandling af Melken paa Bondegaardene; det forekommer nemlig fremdeles, at denne Vare anbringes paa en Hylde opunder Taget i Soverummet. (S. Erichsen).

Fra Vestre Nedenes skrives: Ved Boligerne kunde der nok være et og andet at bemærke, til Exempel med Hensyn til Værelsernes Høide, men som Regel er de jevnt gode og holdes pent i Orden. Levemaaden er ogsaa bra som Følge af god Tilgang paa Fisk. Hovedmassen af Befolkningen lever af Sjøen, dels ved Fiske, men fornemmelig ved Skibsfart. Fangst af Hummer, Makrel og Sild skaffer Sjødistrikterne en pen aarlig Indtægt. Til Lillesand og Omegn er der i det sidste Aar indkjøbt en hel Del Jernseilskibe med betydelig Tonnage. Paa Øerne og langs Kysten har næsten Alle en liden Jordlap, som dyrkes godt. — De egentlige Gaardbrugere, som udelukkende er henvist til sin Jord og Skog, har i det Sidste hugget mere end tjenligt var for Bestanden, men der er ogsaa foretaget ikke saa liden Nyplantning af Træer. Af Fabrikdrift er der kun et Træsliberi, der sysselsætter omkring 50 Mand, og et Sagbrug. (C. Boe).

Fra Sætersdalen omtales, som Exempel paa hvor stor Indflydelse Skiddenfærdigheden kan have, at der i enkelte Tilfælde af Eczem i Hovedet, hvor der under Skorperne fandtes et tykt Puslag, udviklede sig suppurativ Meningit. (C. Paus).

Sygehuse. I Østre Nedenes findes i Østerrisør et lidet Sygehus paa 10 à 12 Senge med et Epidemilazaret paa 3 smaa Værelser; i Aarets Løb er der desuden indredet særskilt 2 Værelser for Tuberkulose. I Tvedestrand er der et lidet Sygehus med 6 Senge for epidemiske og 4 for almindelige Syge. I Vestre Nedenes findes Sygehuse i Arendal og Grimstad. Ligesaa er der i Arendal et Epidemilazaret og i Grimstad ved Sygehuset et Isolationslokale for epidemiske Sygdomme. Endvidere er der et lidet Sygehus i Aamli.

Badeindretninger. I Østerrisør findes et større Badehus for kolde og varme Bad, ligesaa er der i Tvedestrand en Badeanstalt for varme Karbad og Dampbad. I Grimstad er et nyt Sjøbadehus taget i Brug, samt et Hus til Damp- og varme Sjøbad opført, men endnu ikke bragt i brugbar Stand; udenfor Bygrænsen er der et Badstubaad; fra tidligere Tid har der desuden været Anledning til at erholde varme Karbad. (Østberg). Ved Sygehuset i Aamli er i Kjælderetagen indrettet Bad.

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundheds- og Kvarantænekommissioner og af Vaccinerede:

Lægedistrikter.	Sundheds- kommis- sioner.	Kvarantæne- kommis- sioner.	Vaccinerede.
	Antal Møder.	Antal Møder.	
Nedenes Amt	62	3	1513
Østre Nedenes	¹⁾ 23	⁶⁾ 2	478
Vestre —	²⁾ 24	⁷⁾ 1	663
Aamli	³⁾ 6	-	125
Evje	⁴⁾ 4	-	151
Sætersdalen	⁵⁾ 5	-	96

¹⁾ Tvedestrand 4, Østerrisør 6, Dybvaag 4, Holt 1, Fløsta 1, Gjerstad 2, Søndeled 2, Tromø 1, Østre Moland 2. ²⁾ Arendal 6, Grimstad 2, Fjære 2, Landvig 1, Hisø 1, Fro-
land 1, Høvaag 2, Vestre Moland 3, Lillesand 4, Birkenes 2. ³⁾ Aamli 3, Vegaarsheien 1,
Herefoss 2. ⁴⁾ Hornnes 2, Iveland 1, Vegusdal 1. ⁵⁾ Bygland 3, Valle 1, Bykle 1.
⁶⁾ Østerrisør 1, Tvedestrand 1. ⁷⁾ Lillesand.

X. Lister og Mandal Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die Dec. 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordnødre.	Hjælpe- vækinaterer.
Amtet		7 264,25	78 259	29	11	48	30
1. Kristiansand Stadsfysikat	Kristiansand Kjøbstad	16,04	14 701	14	6	7	-
2. Oddernes		1 146,96	21 937	1) 6	2	15	8
	Mandal, Ladested.....	0,92	3 656	3	2	3	-
	Oddernes	96,27	4 043	-	-	3	1
	Randsund	43,12	1 079	-	-	1	1
	Tveid	111,59	1 666	1	-	2	1
	Vennesla	106,17	1 937	1	-	1	1
	Øvrebo	116,00	830	-	-	1	1
	Hægeland	203,09	861	-	-	2	1
	Søgne	239,83	3 477	-	-	1	1
	Holme	113,07	1 272	-	-	1	1
	Halsaa og Hartmark ..	116,90	3 116	-	-	-	1
3. Undal		1 960,28	11 399	1	-	9	8
	Spangereid	63,36	1 584	-	-	1	1
	Søndre Undal	171,70	2 736	-	-	1	1
	Nordre Undal	195,80	1 654	-	-	2	1
	Laudal	97,73	766	1	-	1	1
	Øislebo	153,76	931	-	-	1	1
	Finsland	114,15	768	-	-	1	1
	Bjelland	164,84	905	-	-	1	1
	Grindum	130,46	827	-	-	1	1
	Aaseral	868,48	1 228	-	-	1	1
4. Lyngdal		841,83	6 302	1	-	3	4
	Lyngdal	380,24	4 358	1	-	2	3
	Hægebostad	461,59	1 944	-	-	1	1
5. Vanse		268,34	9 015	3	1	5	4
	Farsund, Ladested ..	0,24	1 627	2	-	1	-
	Vanse	139,28	5 421	1	1	2	2
	Herred	87,54	863	-	-	1	1
	Spind	41,28	1 104	-	-	1	1
6. Flekkefjord		3 030,80	14 905	4	2	9	6
	Flekkefjord, Kjøb- stad	0,20	2 089	3	2	1	-
	Nes	150,62	2 202	-	-	1	-
	Hitterø	89,70	1 924	-	-	1	1
	Liknes	299,55	2 791	1	-	1	1
	Fede	64,54	878	-	-	1	1
	Fjotland	489,05	988	-	-	1	1
	Bakke	243,96	1 435	-	-	1	1
	Gyland	176,25	960	-	-	1	1
	Siredalen	1 516,93	1 638	-	-	1	1

1) Distriktslægen bor i Kristiansand.

Sundhedstilstanden angives i det Hele taget at have været nogenlunde god. Mæslinger havde dog stor, epidemisk Udbredelse, tildels ogsaa Skarlagensfeber og Kighoste. Det samlede Antal anmeldte Tilfælde af epidemiske Sygdomme udgjorde 4 690 med 152 Dødsfald mod henholdsvis 3 781 og 192 Aaret forud.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1 369 eller 17,3 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelfolkemængde (79 300). Aaret forud var den 15,8 pro mille.

Angaaende de **epidemiske Sygdomme** i Almindelighed henvises til Tabellen paa Side 118 og 119, sammendragen efter Lægenes Opgaver.

Af **Tyfoidfieber** anmeldtes ialt 11 Tilfælde. I hvert af Distrikterne Oddernes og Undal forekom 1 Tilfælde. I Vanse indsygnede paa Jølle uden kjendt Smittekilde en Kone og hendes Barn; af 7 Tilfælde i Flekkefjord Distrikt forekom de 2 i Byen.

Skarlagensfeber havde især i Kristiansand og Flekkefjord Distrikter ikke liden Udbredelse, men da Forløbet som Regel var let, kom kun et Faatal til Lægenes Observation. I Vanse kom Lægen over 5 afløbne Tilfælde paa Huseby; hos et af disse var der nemlig opstaaet akut Nefrit; Smitten var antagelig kommen til denne Gaard med Daabstøi fra Spøngereid; denne før saa frygtede Sygdom syntes rent at have skiftet Karakter, idet den optraadte mildere end Mæslinger. (H. Meyer).

En udbredt **Mæslinge-Epidemi** optraadte i Aarets sidste Maaneder inden samtlige Distrikter. Forløbet var som Regel mildt; fra Lyngdal anføres dog, at der hyppig indtraf Eftersygdomme. I Flekkefjord Distrikt forekom Sygdommen kun i Herrederne Liknes og Fjotland.

Difteri optraadte adskillig hyppigere end i de senere Aar, væsentlig betinget af en Epidemi i Hægebostad (Lyngdal Distrikt). Denne lykkedes det ikke at faa Bugt med tiltrods for gennemført Isolation, Lukning af Skoler og Desinfektion; først da der foretoges præventive Injektioner paa en Del Børn, som enten havde været eller kunde befrygtes at blive udsat for Smitte, standsede Epidemien med ét; ingen af de injicerede blev senere angrebne. (Keyser).

Kighoste var heller ikke saa lidet udbredt; den optraadte epidemisk i Undal Distrikt, men var ikke ondartet.

Af **Influenza** anmeldtes de Fleste i Februar—April; Sygdommen angives at have været meget udbredt i Tveid (Oddernes Distrikt) samt i Vanse Distrikt med Undtagelse af Herred.

Katarralsk Ikterus forekom hyppig i Vennesla (Oddernes), hovedsagelig som Epidemier i enkelte Huse eller Klynger af Huse. (A. O. Andersen).

Af **Fnat** anmeldtes ialt 55 Tilfælde, de fleste fra Lyngdal Distrikt.

Veneriske Sygdomme. Antallet af udenfor Sygehus behandlede Tilfælde sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa Lægedistrikterne:				
		1	2	3	5	6
		Kristian- sand Stads- fysikat.	Oddernes.	Undal.	Vanse.	Flekk- fjord.
		Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske Saar	6	6	-	-	-	-
Syfilis, konstitutionel	23	4	9	1	2	7
Gonorré og Uretrit	81	56	12	1	5	7

Epidemiske

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.
	Tilfælde.	Dødsfald.										
Tyfoidefeber	11	3	11	-	-	-	-	1	-	-	2	4
Skarlagensfeber	221	9	221	17	17	21	38	28	27	20	12	7
Mæslinger	778	19	776	-	-	-	-	-	1	1	5	39
Difteri (Croup)	48	9	48	7	9	9	12	3	7	-	1	-
Blodgang	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Barsel-feber	5	3	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Pyæmi, Septhæmi	7	-	7	-	1	-	1	1	-	1	-	1
Rosen	38	1	38	4	4	6	4	-	4	1	1	5
Røde Hunde	48	-	48	7	-	30	1	-	-	1	-	-
Vandkopper	68	-	68	1	25	24	3	-	3	1	1	1
Kusma	54	-	54	21	12	3	4	4	1	5	-	1
Kighoste	145	5	143	5	12	25	13	11	43	13	6	3
Akute Katarrer i Aande- drætsorganerne	1507	44	1507	153	215	210	208	127	126	44	61	63
Influenza	474	7	474	26	98	133	101	48	17	4	4	3
Lungebetændelse	224	31	219	36	34	17	36	22	12	10	8	9
Pleurit	109	4	109	3	10	12	10	14	10	8	7	4
Gigtfeber	83	2	83	10	6	9	8	5	11	1	2	6
Koldfeber	3	-	3	-	1	1	-	1	-	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine) . . .	863	13	863	66	75	82	77	63	98	71	100	75
Skjørbug	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos Nyfødte) . . .	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	4690	152	4679	357	519	582	516	328	360	181	210	222

Til Oplysning om de anmeldte Tilfælde af **tuberkuløse Sygdomme** inden Distrikterne hid sættes paa Side 120 en Tabel, der er udarbejdet efter de indsendte Uddrag af Byernes og Herredernes Tuberkuloseprotokoller. Se forøvrigt den almindelige Beretning. Dødsfald af Lungetuberkulose udgjorde i Henhold til Lægernes Dødsaaarsagslister for det hele Amt 22,0 pCt. af samtlige, ved Sygdom forårsagede, kjendte Dødsfald og 25,6 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Byerne var Forholdet henholdsvis 20,5 pCt og 24,0 pCt. og for Bygderne 22,7 pCt. og 26,3 pCt. Forøvrigt henvises til Tabellen paa Side 120. I Kristiansand er der i de sidste Par Aar anmeldt saavel færre Tilfælde som færre Dødsfald af disse Sygdomme end i tidligere Aar; i Lyngdal derimod var Dødeligheden blandt de Angrebne større end før. I Flekkefjord Distrikt var Sygdommen meget udbredt, særlig i Liknes, hvor der er megen Fattigdom; i Fede og Gyland var den derimod sjælden, og heller ikke var den hyppig i Fjotland og

Sygdomme.

Oktober.	November.	December.	Fordeling paa Lægedistrikterne:											
			1		2		3		4		5		6	
			Kristian- sand Stadsfysikat.		Oddernes.		Undal.		Lyngdal.		Vanse.		Flekk- fjord.	
			Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
1	3	-	-	-	1	-	1	1	-	-	2	1	7	1
20	10	4	9	-	55	-	18	3	-	-	8	-	131	6
301	261	168	574	9	120	4	14	1	18	2	11	1	41	2
-	-	-	-	-	10	-	-	-	37	9	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
1	-	1	-	-	2	-	2	2	-	-	-	-	1	1
-	2	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4	3	2	9	-	11	1	4	-	4	-	4	-	6	-
1	8	-	39	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	-
2	6	1	60	-	2	-	-	-	1	-	2	-	3	-
1	-	2	26	-	3	-	-	-	-	-	4	-	21	-
2	5	5	3	-	71	-	11	3	2	2	4	-	54	-
67	125	108	762	11	331	16	25	4	56	4	107	6	226	3
8	10	22	88	-	116	-	10	1	34	1	73	1	153	4
15	6	14	45	6	75	10	55	7	17	4	9	1	23	3
13	14	4	29	1	39	2	8	-	-	-	6	1	27	-
8	7	10	24	-	21	1	11	1	8	-	6	-	13	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-
47	56	53	461	4	131	8	30	-	21	-	54	-	166	1
1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-
494	516	394	2137	31	988	42	189	23	198	22	296	13	882	21

Siredalen; de fleste Tilfælde i sidstnævnte Herred forekom paa en enkelt Gaard. (E. Hansen).

Obstetriciske Operationer. Af Læger udførtes ialt 70 saadanne; deraf i Kristiansand 21, Oddernes 23, Undal 7, Lyngdal 2, Vanse 7 og Flekkefjord 10. Angaaende Indikationer og Udfald henvises til Tabellen paa Side 121. I Undal Distrikt foretoges Perforation paa levende Barn hos en flerkødende Kone med trangt Bækken, da et Forsøg paa Forløsning ved Tang mislykkedes.

Angaaende **Jordmoderhjælpen** henvises til Tabellen i den almindelige Beretning.

Paa **Barselseng** døde efter Presternes Opgaver 6 Kvinder, ifølge Lægernes 9, hvoraf 3 opgives døde af Barselseber, 1 af Emboli og 5 af Blødning. Blandt de sidste var to Koner med Placenta prævia i Undal; den ene døde **uforløst**,

Anmeldte Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme.

Lægedistrikter.	Samlet Antal tuber- kuløse Syg- domme.		Tuberkulose i											
			Aande- dræts- organer.		Urin- og Kjøn- organer.		Tarm- kanalen.		Ben og Led.		Lymfe- kjerter.		Huden.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Kristiansand Stads- fysikat	146	44	145	43	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Oddernes	221	57	190	54	3	-	1	1	13	2	11	-	3	-
Undal	152	45	133	41	1	-	1	-	7	2	7	2	3	-
Lyngdal	49	20	46	20	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-
Vanse	62	22	59	22	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-
Flekkefjord	82	51	76	48	-	-	4	3	2	-	-	-	-	-
Lister og Mandal Amt	712	239	649	228	4	-	6	4	26	5	21	2	6	-
Deraf i Byer	209	62	201	61	1	-	1	-	3	1	2	-	1	-
— Bygder	503	177	448	167	3	-	5	4	23	4	19	2	5	-

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Kristiansand Stadsfysikat	218	43	31	187
Oddernes	264	57	42	222
Mandal By	50	6	9	41
Bygder	214	51	33	181
Undal	168	42	23	145
Lyngdal	114	22	22	92
Vanse	150	26	13	137
Farsund By	29	10	2	27
Bygder	121	16	11	110
Flekkefjord	167	48	21	146
Flekkefjord By	34	9	6	28
Bygder	133	39	15	118
Lister og Mandal Amt	1081	238	152	929
Deraf i Byer	331	68	48	283
— Bygder	750	170	104	646

inden Lægen naaede frem, den anden døde, nogle Timer efter at hun var forløst ved Vending.

Antallet af **Fødte** og **Døde** vil sees af Tabellen paa Side 122.

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.				Udtrækning ved Bækkenendeleie.		Perfora- tion.	Efterbyrds- operation.
	Mødre.	Børn.		Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.	Mødre.	Mødre.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer . .	33	32	¹⁾ 1	1	-	1	-	1	³⁾ 1	-	
Bækkensneverhed	12	10	2	-	-	-	-	-	-	2	
Placenta prævia og Blødning	-	-	-	2	²⁾ 3	2	3	-	-	-	
Ueftergivelige Fødselsdele	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	
Isseleie med Panden fortil	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	
Stort Fosterhoved	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	
Tverleie	-	-	-	4	-	3	1	-	-	-	-
Fremfald af Navlesnor	-	-	-	1	-	-	1	1	1	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Tilsammen	53	50	3	8	3	6	5	2	2	2	2
		53		11		11					

¹⁾ Vanskabt. ²⁾ Som Dødsaaarsager er opgivet: Kollaps, Blødning og Emboli. ³⁾ Forløst ved Tang.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven- de.	død- fødte.	• ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige Hæn- delser.	ved Selv- mord.
Kristiansand Stadsfysikat	403	13	234	28	4	-	4	-
Oddernes	651	12	382	56	5	2	14	1
Mandal By	104	2	58	10	-	-	1	-
Bygder	547	10	324	46	5	2	13	1
Undal	266	7	226	23	2	2	4	3
Lyngdal	177	7	127	13	1	2	3	-
Vanse	257	3	160	23	1	-	5	1
Farsund By	73	-	39	3	-	-	-	1
Bygder	184	3	121	20	1	-	5	-
Flekkefjord	363	9	240	18	3	-	8	1
Flekkefjord By	54	2	41	2	-	-	-	-
Bygder	309	7	199	16	3	-	8	1
Lister og Mandal Amt	2117	51	1369	161	16	6	38	6
Deraf i Byer	634	17	372	43	4	-	5	1
— Bygder	1483	34	997	118	12	6	33	5

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 748 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100: 64,7.

De hyppigste Dødsarsager var:

Dødsarsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose	238	68	170
Alderdomssvaghed	174	28	146
Kræft (Cancer og Sarkom)	80	29	51
Organisk Hjertesygdom	63	17	46
Tuberkulose udenfor Lungerne	54	18	36
Hjerneslag	46	18	28
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	44	17	27
Kronisk Bronkit	38	18	20
Kronisk Nyresygdom (Morbus Brighti)	32	14	18
Lungebetændelse	31	11	20

Veirliget var hele Aaret igjennem regnfuldt og koldt.

Levemaade og hygieniske Forhold. I Kristiansand lever Befolkningen godt, uagtet Priserne paa fersk Fisk gjennemgaaende er meget høie. Ædrueligheden er bedre end tidligere og Usædeligheden, forsaavidt man kan dømme derom efter Antallet af uægte Fødsler og prostituerede Kvinder, mindre end i andre Byer af lignende Størrelse. (R. Brodtkorb).

Disse Forhold saavel som de hygieniske betegnes fra Oddernes som i det Hele taget meget gode. Fra Tveid anføres, at Misbrugen af spirituose Drikke er aftaget i stærk Grad, siden den eneste Vinhandler i Herredet døde. (Balchen).

I Aaseral (Undal Distrikt) angives det at være smaat beventd baade med Levemaade og Renlighed, dog kan der spores lidt Antydning til Fremgang. Sædeligheden er god og Drukenskaben ikke stor i det Hele taget. I samtlige Herreder er der ansat faste Desinfektører. (P. Dietrichson).

I Bygderne i Vanse Distrikt har bymæssig Levemaade med stort Kaffe- forbrug samt delvis Vragen af Gaardens egne Produkter faaet Indpas; mange beklager dette Forhold, men kan vanskelig modstaa Skik og Brug. Gaardene er smaa, og kun faa kan føde sin Mand uden Extraerhverv; af saadanne kan nævnes Tangbrænding paa Lister, som bringer forholdsvis betydelige Beløb ind; det Samme gjør ogsaa Bygning af de bekjendte Listerskøiter. Befolkningen er gjennemgaaende ordentlig og ædruelig; Antallet af uægte Børn er lidet. (H. Meyer).

I Flekkefjord Distrikt gaar det fremad med Hensyn til de hygieniske Forhold, omend langsomt; Husene er som Regel godt bygget og bliver, efter som Nybygning foregaar, ogsaa rummeligere. Ædrueligheden har gjort meget store Fremskridt; Mangelen af Brændevinsudsalg (Bolag) i Byen, øgende Afholdsbevægelse samt ikke mindst den religiøse Vækkelse, der har været her i de sidste Par Aar, har bevirket dette. Særlig i Liknes, hvor der tidligere har været adskillig Drikfældighed, er Befolkningens Karakter i mange Henseender blevet forandret til det Gode; naar det er blevet anført, at der har forekommet Tilfælde af Exaltation, da er dette ikke saa urimeligt, især naar man ser hen til, at intet af de andre Herreder kan opvise saa mange Sindssyge. Udvandring til Amerika er meget almindelig, men der sendes betydelige Summer hjem til Familien; meget ofte vender Folk tilbage og benytter de opsparede Penge til Dyrkning af Gaarde, som kjøbes. I Amerika har de lært adskillig Folkeskik og at faa Fart i Arbeidet. (E. Hansen).

Sygehuse. I Kristiansand findes et kommunalt Sygehus med Isolationslokale, Statens Kvarantæneanstalt paa Odderøen, Eg Sindssygeasyl og et kommunalt Sindssygeasyl, samt et katolsk Hospital. I Mandal er der et kommunalt Sygehus med Isolationslokale. Amtssygehuset er beliggende i Flekkefjord.

Fattigsygepleien i Kristiansand er overtaget af en Diakonisseforening, de katolske St. Josefs Søstre og af Frelsesarmeens Slumsøstre. Gamlehjemmet udvider sin Virksomhed, saalangt Rummet rækker; det har nu omkring 50 Lemmer. Af Læger og Jordmødre er der en sand Overflod, mange flere end der behøves. (R. Brodtkorb).

Badeindretninger. I Kristiansand er der en Varmtbadeanstalt og flere Sjøbadehuse. Inden Oddernes Distrikt er der i Mandal foruden Sygehusets Bad et offentligt Sjøbad samt et Folkebad med Badstue og Karbad; ved Hunsfoss Fabriker (Vennesla) er der et tidsmæssigt Bad for Arbeiderne. I Lyngdal findes ved det derværende Meieri et Varmtvandsbad med 1 Badekar til almindelig Afbenyttelse. I Flekkefjord er der foruden Amtssygehusets Karbad et Sjøbadehus.

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundheds- og Kvarantænekommissioner samt af Vaccinerede:

Lægedistrikter.	Sundheds- kommissioner. Antal Møder.	Kvarantæne- kommissioner. Antal Møder.	Vaccinerede.
Lister og Mandal Amt.....	78	21	1 579
Kristiansands Stadsfysikat	16	20	210
Oddernes	¹⁾ 19	1	410
Undal	²⁾ 14	-	318
Lyngdal	³⁾ 6	-	162
Vanse	⁴⁾ 10	-	221
Flekkefjord.....	⁵⁾ 13	-	258

¹⁾ Oddernes 5, Randø Sund 1, Vennesla 1, Tveid 1, Øvrebo 1, Søgne 1, Mandal 4, Halsaa og Hartmark 2, Holme 3. ²⁾ Spangereid 3, Nordre Undal 1, Søndre Undal 1, Laudal 1, Bjelland 1, Grindum 2, Finsland 2, Øislebø 3. ³⁾ Lyngdal 2, Hægebostad 4. ⁴⁾ Farsund 5, Vanse 3, Herred 1, Spind 1. ⁵⁾ Flekkefjord 4, Nes 2, Hitterø 1, Fjotland 1, Siredalen 1, Liknes 1, Bakke 1, Gyland 1, Fede 1.

XI. Stavanger Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die Decb. 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
Amtet.....		9 147,16	125 658	37	9	76	39
1. Sogndal.....		790,77	5 917	2	-	3	3
	Sogndal, Ladested..	0,19	400	1	-	1	-
	Sogndal	291,63	2 513	-	-	-	1
	Lund	292,59	1 887	1	-	1	1
	Heskestad.....	206,36	1 117	-	-	1	1
2. Egersund		1 298,02	13 627	3	1	7	3
	Egersund, Ladested	0,32	3 217	3	1	1	-
	Egersund	207,57	2 638	-	-	1	-
	Ogne	107,57	1 099	-	-	1	1
	Helleland	143,26	1 308	-	-	1	1
	Bjerkreim	693,29	1 757	-	-	1	1
	Nærbø	60,31	1 812	-	-	1	1
	Varhaug	85,70	1 796	-	-	1	1

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die Decb. 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmodre.	Hjælpe- vaksinatore.
3. Sandnes		1 955,84	17 092	5	-	8	5
	Sandnes, Ladested..	0,81	2 607	3	-	1	-
	Høiland.....	170,63	4 221	-	-	2	1
	Klep.....	128,49	2 599	-	-	1	1
	Time.....	184,71	2 854	1	-	1	1
	Gjesdal.....	218,04	1 784	1	-	1	1
	Høle.....	109,58	1 094	-	-	1	1
	Fossan.....	1 143,58	1 933	-	-	1	1
4. Stavanger Stads- fysikat	Stavanger, Kjøbstad	6,26	29 877	16	6	26	-
5. Stavanger		228,16	9 994	1 ¹⁾	-	5	5
	Hetland.....	114,97	5 613	-	-	2	3
	Haaland.....	85,24	3 253	-	-	2	1
	Mosterø.....	27,95	1 128	-	-	1	1
6. Finnø		1 521,19	10 524	3	-	8	8
	Rennesø.....	40,82	1 071	-	-	1 ²⁾	1
	Finnø.....	42,43	1 389	1	-	1	1
	Strand.....	195,58	2 204	1	-	1	1
	Aardal.....	505,26	812	-	-	1	1
	Hjelmeland.....	535,06	2 011	1	-	1	1
	Fister.....	42,56	882	-	-	1	1
	Nerstrand.....	122,04	1 400	-	-	1	1
	Sjernerø.....	37,44	755	-	-	1	1
7. Sand		2 495,48	9 449	1	-	7	6
	Jelse.....	257,27	2 123	-	-	2	2
	Sand.....	213,78	1 402	1	-	1	1
	Suldal.....	1 219,46	2 066	-	-	2	1
	Saude.....	514,20	1 554	-	-	1	1
	Vikedal.....	290,77	2 304	-	-	1	1
8. Karmøen.....		447,22	13 821	2	-	9	5
	Skudeneshavn, Ladested	0,48	1 145	1	-	1	-
	Kopervik, —	0,36	981	1	-	1	-
	Skudenes.....	68,29	2 659	-	-	2	1
	Aakre.....	32,35	2 276	-	-	1	1
	Avaldsnes.....	150,76	4 262	-	-	2	1
	Bokn.....	46,92	761	-	-	1	1
	Tysvær.....	148,06	1 737	-	-	1	1
9. Haugesund ³⁾		404,21	15 357	4	2	7	4
	Haugesund, Kjøbstad	0,91	7 693	4	2	4	-
	Skaare.....	73,15	2 618	-	-	1 ⁴⁾	1
	Torvestad.....	31,08	2 041	-	-	1	2
	Skjold.....	168,73	1 910	-	-	1	1
	Vass.....	130,34	1 095	-	-	1	1

¹⁾ Distriktslægen bor i Stavanger By. ²⁾ Jordmoderen i Rennesø fungerer ogsaa som Jordmoder og Hjelpevaksinatrice i en Del af Mosterø Herred. ³⁾ Til Haugesund Lægedistrikt hører Sveen og Vikebygd Herreder af Søndre Bergenhus Amt, af tilsammen 214,23 km.² Størrelse med 2 922 tilstedeværende Indbyggere; Distriktet i det Hele udgjør saaledes 618,44 km.² med 18 279 Indbyggere. ⁴⁾ Jordmoderen for Torvestad og Skaare bor i Haugesund.

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.													
Tyfoidefeber	63	8	63	1	1	27	17	4	1	4	6	1	-	1	-
Cerebrospinalmeningit	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Børnekopper	16	-	16	-	-	-	11	1	4	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	67	3	65	11	1	9	6	6	3	1	2	6	3	10	7
Mæslinger	44	4	40	12	14	4	4	2	1	-	-	-	-	3	-
Difteri (Croup)	156	10	156	32	14	10	8	8	21	8	11	11	3	14	16
Blodgang	2	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Barselfeber	19	7	17	1	-	1	3	6	1	-	-	1	-	1	3
Pyæmi, Septhæmi	27	11	21	1	3	-	3	-	-	-	3	-	3	4	4
Rosen	153	9	147	14	7	10	6	16	14	8	8	12	8	27	17
Røde Hunde	6	-	6	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	2	2
Vandkopper	82	-	82	11	8	13	16	6	1	3	5	7	-	4	8
Kusma	172	-	172	31	17	34	14	19	9	3	6	7	2	7	23
Kighoste	446	22	446	79	64	51	50	62	35	46	5	33	9	-	12
Akute Katarrer i Aandedrætsorg.	3812	75	3792	546	591	530	390	303	252	155	105	130	239	231	320
Influenza	1588	13	1588	529	574	243	57	34	16	27	6	7	19	39	37
Lungebetændelse	497	54	497	57	81	46	66	59	36	18	9	14	31	32	48
Pleurit	221	5	218	25	24	21	14	28	22	14	11	15	17	14	13
Gigtfeber	206	3	206	19	21	32	28	18	20	15	10	11	4	12	16
Koldfeber	5	1	5	-	1	-	-	-	-	-	-	2	1	-	1
Akut Diarré (Kolerine)	1687	43	1687	139	142	151	101	117	150	116	182	197	178	124	90
Skjörbug	2	-	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Beri-Beri	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos Nyfødte)	14	1	14	3	2	1	-	-	1	2	1	3	1	-	-
Tilsammen	9287	269	9244	1512	1565	1184	795	691	588	420	370	457	518	526	618

Epidemiske Sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa Lægedistrikterne:																	
	1		2		3		4		5		6		7		8		9	
	Sogndal.		Egersund.		Sandnes.		Stavanger Stads-fysikat.		Stavanger Læge-distrikt.		Finnø.		Sand.		Karmøen.		Haugesund.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidfieber	1	-	2	-	1	-	40	5	9	3	4	-	4	-	-	-	2	-
Cerebrospinalmeningit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Børnekopper	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	11	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	1	-	-	-	-	-	44	1	8	-	3	1	1	-	1	1	9	-
Mæslinger	-	-	1	-	27	-	4	-	-	-	-	-	2	1	4	2	6	1
Difteri (Croup)	-	-	2	-	57	1	28	1	3	1	2	-	3	-	1	-	60	7
Blodgang	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	1	-	1	-	5	-	3	2	3	1	1	-	1	1	-	-	4	3
Pyæmi, Septhæmi	1	-	1	1	1	-	13	4	5	5	-	-	-	-	1	1	5	-
Rosen	5	1	9	1	8	1	91	3	4	2	3	-	11	1	6	-	16	-
Røde Hunde	2	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	-	-	-	-	2	-	55	-	-	-	9	-	3	-	4	-	9	-
Kusma	44	-	2	-	10	-	82	-	-	-	-	-	4	-	6	-	24	-
Kighoste	-	-	53	3	112	3	180	11	1	-	3	-	4	-	25	1	68	4
Akute Katarrer i Aandedrætsorg.	87	4	172	11	210	11	2493	26	23	8	23	3	43	2	320	4	441	6
Influenza	99	2	113	-	105	1	832	6	11	-	4	-	22	-	58	-	344	4
Lungebetændelse	10	3	42	6	82	12	190	8	4	3	11	1	9	2	52	12	97	7
Pleurit	11	-	12	-	19	2	91	1	1	-	6	-	15	-	19	2	47	-
Gigtfeber	11	-	14	-	16	-	93	-	3	-	9	3	13	-	22	-	25	-
Koldfeber	-	-	-	-	-	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Akut Diarré (Kolerine)	35	2	151	2	146	4	1014	19	8	2	4	1	46	-	44	-	239	13
Skjørbug	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-
Beri-Beri	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos Nyfødte)	-	-	-	-	2	-	9	1	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Tilsammen	309	12	575	24	805	35	5275	89	84	25	94	9	181	7	564	23	1400	45

Sundhedstilstanden kan i det Hele betegnes som nogenlunde tilfredsstillende. Kighoste optraadte epidemisk i enkelte Distrikter. Af Influenza, Akut Diarré og Tyfoidfeber anmeldtes fleje Tilfælde end Aaret forud, af Difteri derimod færre. Ialt er der af epidemiske Sygdomstilfælde anmeldt 9 287, hvoraf 269 endte dødelig, mod henholdsvis 9 656 og 295 Aaret forud.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde ialt 1 842 eller 14,3 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelbefolkning (128 700). Aaret forud var Dødeligheden 14,7 pro mille.

Angaaende de **epidemiske Sygdomme** i Almindelighed henvises til Tabellen paa Side 126 og 127, sammendragen efter Lægernes Opgaver.

Af **Tyfoidfeber** forekom ialt 63 Tilfælde, hvoraf 8 med dødelig Udgang. Foruden 2 paa Fiskesygehuset i Haugesund samt en Del paa Stavanger Epidemilazaret indlagte Tilfælde sees 13 at være behandlet paa Amtssygehuset og 20 paa Stavanger kommunale Sygehus. I Sogndal Distrikt forekom paa Gaarden Hauge et let Tilfælde, der forøvrigt var noget tvivlsomt. (Holtermann). I Varhaug (Egersund Distrikt) indsygnede en Mand, der antagelig havde paadraget sig Smitten i Stavanger; et Par Uger senere angrebes en Kvinde, der havde vasket hans Gang- og Sengklæder, forinden Sygdommens Natur var bragt paa det Rene. (Pihl). Fra Sandnes Distrikt er anmeldt et Tilfælde paa Fotland i Time. I Stavanger By udbrod i Marts en Epidemi; Smitten skrev sig antagelig fra en Bondegård i Byens nærmeste Omegn, hvorfra der solgtes Mel i Byen. (Zimmer). I Stavanger Lægedistrikt indsygnede en ung Mand paa Randeberg i Begyndelsen af Aaret; han døde, og kort efter fik Moderen Sygdommen med samme Udfald; en Søster og en Kone paa Nabogaarden Todneim, der havde været med at pleie den først Angrebne og hjulpet til under Rengjøringen og derunder var bleven smittet, overstod Sygdommen. I Marts forekom et Tilfælde hos en Gartner paa Tjensvold lige ved Mosvandet, hvorfra Stavanger By faar sit Drikkevand; senere indtraf nogle Tilfælde paa to vidt fra hinanden liggende Gaarde i Hetland; til en af disse antages Sygdommen at være kommen ved Hentning af Gjødse fra et Hus i Stavanger, hvor der kort efter optraadte Nervefeber. (Hagemann). Fra Finnø Distrikt er anmeldt 4 Tilfælde, 3 fra Herredet af samme Navn og 1 fra Strand. Samme Antal forekom paa Gaarden Fatnes i Sand Distrikt, foranlediget ved Smitte fra Finnø, hvor Manden og Konen havde været i Begravelse efter Nervefeber. (Østvold). I Haugesund indtraf 2 Tilfælde blandt Fiskere fra Bodøkanten.

Af **Børnekopper** er fra Stavanger By og Finnø Distrikt anmeldt 16 Tilfælde uden Dødsfald. I sidstnævnte Distrikt indsygnede i April en Møllearbejder paa Tou Brug i Strand; han antoges at være smittet ved at rengjøre en Magnet, over hvilken et Parti Korn fra Sortehavet havde passeret; der optraadte i den Egn ialt 11 lette Tilfælde (C. Wille). Herfra blev Smitten antagelig ført til Stavanger, hvor der indtraf 5 Tilfælde, det første hos et uvakceret Barn, der sammen med Moderen indlagdes paa Lazaret; Sidstnævnte, der var høist frugtommelig ved Indlæggelsen og senere fik nogle faa Papler, forblev paa Lazaretet til 13 Dage efter Fødselen; Barnet fødtes levende og viste intet Tegn til Kopper; det vaccineredes, men med negativt Resultat. De senere Angrebne tilhørte en Familie paa Engøen, der drev Fiskeforretning i Strand Sogn. (Zimmer).

Af **Skarlagensfeber** er ialt anmeldt 67 Tilfælde, hvoraf det overveiende Antal fra Stavanger By. Med Folk, som havde været paa Marked der, antoges Smitten at være bragt til Lund i Sogndal Distrikt, hvor der i Slutningen af Aaret indtraf et Tilfælde, der blev Begyndelsen til en liden Epidemi i det følgende Aar. (Holtermann).

Mæslinger optraadte epidemisk i Egersund og Sandnes Distrikter; Sygdommen angives ogsaa at have været hyppig i Aardal (Finnø) og Vikedal (Sand).

Af **Difteri** anmeldtes ialt 156 Tilfælde, hvoraf 10 endte dødelig. De fleste optraadte i Sandnes og Haugesund Distrikter. I førstnævnte forekom 2 Tilfælde i Slutningen af Januar paa Klep Folkehøiskole blandt de paa samme logerende kvindelige Elever; senere indtraf der 3 sporadiske Tilfælde blandt de udenfor Skolen boende mandlige. Ved bakteriologisk Undersøgelse af det samlede Personale (ca. 100 Personer med Lærere og Betjening) viste det sig, at 25 havde Difteribaciller i Halsen uden at være syge; under disse Omstændigheder ansaaes det for hensigtsmæssigt, at Alle blev præventivt injiceret; og da Samtlige var villige dertil, fik Enhver 500 J-E, der ikke hos Nogen fremkaldte ubehagelige Bivirkninger, saasom Exantem, Ledsmerter etc. Siden indtraf der intet nyt Tilfælde paa Skolen. Men paa forskellige Gaarde i Klep, Høiland og Høle forekom der senere ikke saa faa Tilfælde. Da præventive Injektioner maa anses for at være det bedste Middel til at hindre Sygdommens Udbredning, vilde en betydelig Prisnedsættelse sikkerlig virke til, at eventuelle Tilfælde blev anmeldt strax og ikke holdtes skjult, som ofte hænder; men saa kostbart som Serum nu er, falder det Ingen, der kan betale for sig, ind at forlange en saadan Prophylaxe anvendt i sit Hjem. (H. Lund og Geirsvold). I Stavanger By anmeldtes 28 Tilfælde, hvoraf de fleste behandledes paa Sygehus. I Sand Distrikt indtraf 3 spredte Tilfælde, hvoraf det ene hos en fra England ankommen Person. (Østvold). I Tysvær (Karmøen Distrikt) forekom uden paaviselig Smittekilde et isoleret Tilfælde hos en Skolegut paa Brække, der ligger meget afsides; med Amtets Samtykke blev der foretaget præventive Indsprøjtninger. (O. H. Dietrichson). Fra Haugesund Distrikt anmeldtes 60 Tilfælde, hvoraf 23 i Byen; de øvrige forekom i Skaare og Torvestad; i sidstnævnte Herred indtraf 25 Tilfælde i Aarets 2 første Maaneder, men der har sandsynlig været flere; Sundhedskommissionen forbeholdt religiøse Sammenkomster, der som oftest holdes i smaa, overfyldte Lokaler; Skolerne lukkedes, og det blev paabudt at vaske Kirkegulv og Bænke hver Mandag i Løbet af 4 Uger; derefter ophørte Epidemien lige til September Maaned, da der paany indtraf nogle Tilfælde. (Caspersen).

Kusma var adskillig udbredt i Sogndal Distrikt, Stavanger By, samt Sand og Haugesund Distrikter; i sidstnævnte væsentlig blandt fremmede Fiskere.

Kighoste optraadte epidemisk i Egersund og Sandnes Distrikter. I Stavanger By var Sygdommen en Fortsættelse af forrige Aars Epidemi. Med Sommergjester bragtes Smitten til Jelse (Sand), hvor der i et begrændset Strøg indtraf flere Tilfælde. I Haugesund Distrikt forekom Sygdommen hele Aaret igjennem.

Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne var mindre hyppige end almindelig.

Af **Influenza** anmeldtes i Januar og Februar et uforholdsmæssig stort Antal Tilfælde; Forløbet var for det Meste godartet. Fra Egersund berettes, at Cognac blandt Publikum har faaet Ry for at være et saa godt Middel mod denne Sygdom, at man som Regel mener at kunne greie sig uden Doktor. (Pihl). Fra Karmøen anføres, at Sygdommen i de sidste Aar mere og mere arter sig som en almindelig Forkjølelssygdom. (O. H. Dietrichson).

Lungebetændelse, der ellers var mindre hyppig end i de nærmest foregaaende Aar, var forholdsvis meget udbredt og ondartet i Karmøen. (O. H. Dietrichson).

Akut Diarré (Kolerine) forekom noksaa hyppig hele Aaret igjennem. Paa Waisenhuset i Stavanger By indsygnede i Juli 35 Individder efter Nydelse af en Levning Kalvekjød, der var flere Dage gammel. (Zimmer).

Af **Fnat** anmeldtes ialt 60 Tilfælde, hvoraf 31 i Stavanger By. I Sand Distrikt dukker Sygdommen næsten aarlig op i øvre Del af Suldal, hvortil den indføres fra Sætersdalen. (Østvold).

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde vil sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa Lægedistrikterne:								
		1	2	3	4	5	6	7	8	9
		Sogndal.	Egersund.	Sandnes.	Stavanger Stads-fysikat.	Stavanger Læge-distrikt.	Finnø.	Sand.	Karmøen.	Haugesund.
		Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske Saar	22	-	1	-	21	-	-	-	-	-
Erhvervet Syfilis	94	-	4	2	72	-	-	-	-	16
Hereditær —	8	-	2	1	5	-	-	-	-	-
Gonorré, Uretrit	349	1	16	12	260	2	1	1	3	53

Anmeldte Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme.

Lægedistrikter.	Samlet Antal tuberkuløse Sygdomme.		Tuberkulose i											
			Aande-dræts-organer.		Urin- og Kjøns-organer.		Tarm-kanalen.		Ben og Led.		Lymfe-kjertler.		Huden.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Sogndal	27	4	24	4	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-
Egersund	84	26	75	24	2	1	-	-	5	1	2	-	-	-
Sandnes	133	33	125	33	-	-	-	-	3	-	2	-	3	-
Stavanger Stads-fysikat	402	77	400	77	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-
Stavanger Læge-distrikt	69	20	69	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Finnø	51	9	45	9	1	-	-	-	2	-	-	-	3	-
Sand	59	18	59	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Karmøen	75	24	73	24	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Haugesund	111	33	98	29	1	-	3	3	9	1	-	-	-	-
Stavanger Amt	1011	244	968	234	5	1	4	3	22	2	4	-	8	-
Deraf i Byer	528	116	511	114	1	-	2	2	9	-	2	-	3	-
— Bygder	483	128	457	124	4	1	2	1	13	2	2	-	5	-

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Sogndal	48	4	12	36
Sogndal Ladested	2	-	1	1
Bygder	46	4	11	35
Egersund	159	23	24	135
Egersund Ladested	57	11	10	47
Bygder	102	12	14	88
Sandnes	176	31	35	141
Sandnes Ladested	29	4	6	23
Bygder	147	27	29	118
Stavanger Stadsfysikat	419	89	89	330
— Lægedistrikt	97	21	25	72
Finnø	119	11	9	110
Sand	82	18	7	75
Karmøen	183	22	23	160
Skudeneshavn Ladested	17	1	1	16
Kopervik —	19	1	5	14
Bygder	147	20	17	130
Haugesund	168	29	45	123
Haugesund By	113	19	31	82
Bygder	55	10	14	41
Stavanger Amt	1451	248	269	1182
Deraf i Byer	656	125	143	513
— Bygder	795	123	126	669

Tuberkulose. Til Oplysning om de anmeldte Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme inden Amtets Distrikter hidsættes en Tabel paa foregaaende Side; den er udarbejdet efter de indsendte Uddrag af Kommunernes Tuberkuloseprotokoller. Se ogsaa Generalberetningen. Dødsfald af Lungetuberkulose udgjorde for det hele Amt 17,1 pCt. af samtlige kjendte, ved Sygdom foraarsagede Dødsfald og 21,0 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Byerne var Forholdet henholdsvis 19,1 pCt. og 24,4 pCt., for Bygderne 15,5 pCt. og 18,4 pCt. Forøvrigt henvises til ovenstaaende Tabel. I Sogndal Distrikt er Renholdet af de offentlige Bygninger bedre end tidligere; Spytingen aftager, og eventuel Desinfektion udføres efter Eyne beredvillig. (Holtermann). Fra Sandnes anføres, at det mere og mere føles som en stor Mangel, at Amtet ikke har nogen Pleieanstalt for Tuberkulose; af Frygt for Smitte vil nemlig Ingen have enlige Syge i Logis, saa disse ofte ikke øiner anden Udvei end at ty til Sygehuset, der snart ikke kan modtage flere af den Slags Patienter; for Familier, inden hvilke der findes saadanne Syge, falder det ogsaa vanskeligt at faa leiet Hus. (H Lund). I Stavanger By indlagdes 21 paa Sygehus i Henhold til Tuberkuloseovens § 6. Der er dannet et privat Tuberkulosefond paa 10 000 Kr., hvoraf 12 Syge har faaet Hjælp til Ophold paa Landet; ved et Legat vil Fondet i den allernærmeste Fremtid blive forøget med 25 à 30 000 Kr. Et paatænkt

kommunalt Pleiehjem har liden Udsigt til med det Første at komme istand. (Zimmer). Fra Sand berettes, at det gaar fremad med at faa rokket Kulsviertroen paa Medicin, og at man er mere villig til saavidt muligt at gennemføre en hygienisk Behandling. Er Fordøielsen iorden, kan man ved passeligt Afhold fra Arbeide, ved Friluftsliv og almindelig Landskost med Tillæg af 1 à 2 Liter Melk og 1 à 2 Æg daglig opnaa saa gode Resultater, at Gjødekur synes upaa krævet. Pleiehjem savnes meget, og man staar hjælpeles, naar i et fattigt Hjem, hvor alle bor i samme Stue, Far eller Mor bliver angrebne; i slige Tilfælde kan man som Regel være sikker paa, at der i en kort Aarrække vil følge flere Dødsfald af Tæring efter hverandre; paa Strandstedet arbeider en Kvindeforening for Oprettelsen af et Pleiehjem. (Østvold). Fra Skudeneshavn (Karmøen) anfører Stedets Læge, at han, ihvorvel Antallet af Syge, der lider af manifest, aktiv Tuberkulose, ikke er stort, dog med Lethed vilde kunne opregne ca. 40 Personer, om hvem han ved, at de lider af latent Tuberkulose. Infektionstiden for den langt overveiende Del af dem, der dør af denne Sygdom, mener han, maa søges i Barneaarene. (E. Jensen). Fra Haugesund beretter Distriktslægen, at Anmeldelserne til Sundhedskommissionens Ordfører ikke er fuldt tilfredsstillende, idet det hænder, at denne først ved Anmeldelsen af Dødsfaldet faar Kundskab om Tilfældet. For at komme efter, hvorledes de Tuberkulose har det paa de Kanter, har han maalt Kubikindholdet af Soveværelserne, der ogsaa meget ofte er Familiens Eneværelse, hos de Syge, hvor han har havt det hygieniske Tilsyn; da Tallene kan have en vis Interesse som Bidrag til Oplysning om hygieniske Forhold paa Vestlandet, anføres Resultaterne her.

Haugesund:

1.	K. S.	31,55	m. ³	3	Personer, altsaa paa Patienten	10,52	m. ³	
2.	R. M.	26,44	«	2	—	13,22	«	
3.	L. J.	35,04	«	3	—	11,68	«	
4.	S. K.	6,42	«	2	—	3,42	«	(Alkove).
5.	L. S.	12,02	«	alene	—	12,02	«	
6.	T. J.	15,46	«	«	—	15,46	«	
7.	M. V.	14,80	«	«	—	14,80	«	
8.	E. G.	28,46	«	2	—	14,23	«	
9.	G. V.	32,53	«	7	—	4,65	«	
10.	A. A.	36,76	«	4	—	9,19	«	
11.	H. F.	39,51	«	2	—	19,75	«	
12.	I.	45,76	«	5	—	9,15	«	
13.	M. J.	22,94	«	3	—	7,65	«	
14.	L. S.	35,10	«	alene	—	35,10	«	
15.	E. R.	35,04	«	7	—	5,00	«	
16.	N. Ø.	15,85	«	2	—	7,91	«	
17.	B. P.	23,90	«	alene	—	23,90	«	

Skaare:

18.	F. S.	25,67	m. ³	4	Personer, altsaa paa Patienten	6,42	m. ³	
19.	J. K.	16,66	«	3	—	5,55	«	
20.	D. H.	40,10	«	4	—	10,02	«	
21.	R. J.	39,55	«	7	—	5,65	«	
22.	T. J.	33,07	«	alene	—	33,07	«	
23.	E. G.	19,59	«	3	—	6,53	«	
24.	B. M.	31,37	«	2	—	15,69	«	
25.	A. Ø.	21,45	«	2	—	10,72	«	
26.	L. L.	12,03	«	alene	—	12,03	«	

27.	P. L.	21,35	m. ³	2	Personer, altsaa paa Patienten	10,67	m. ³
28.	M. J.	37,24	«	4	—	—«—	9,31 «
29.	A. O.	31,14	«	4	—	—«—	7,78 «
30.	B. L.	28,22	«	3	—	—«—	9,41 «
31.	A. K.	35,04	«	3	—	—«—	11,68 «
32.	M. W.	34,51	«	3	—	—«—	11,50 «

Skjold:

33.	T. R.	11,29	m. ³	alene,	altsaa paa Patienten	11,29	m. ³
34.	A. S.	33,29	«	5	Personer,	—«—	6,66 «
35.	A. F.	36,58	«	3	—	—«—	12,19 «
36.	H. N.	21,39	«	3	—	—«—	7,13 «
37.	M. K.	21,62	«	5	—	—«—	4,32 «
38.	O. Ø.	34,26	«	6	—	—«—	5,71 «
39.	T. A.	46,26	«	4	—	—«—	11,56 «
40.	J. O.	33,29	«	4	—	—«—	8,32 «
41.	K. T.	25,28	«	alene	—«—	25,28	«
42.	E. H.	30,49	«	3	—	—«—	10,16 «
43.	R. N.	29,88	«	alene	—«—	29,88	«

Vass:

44.	L. K.	33,00	m. ³	alene,	altsaa paa Patienten	33,00	m. ³
45.	R. G.	43,65	«	«	—«—	43,65	«
46.	N. O.	33,60	«	2	Personer,	—«—	16,80 «

Til Sammenligning anføres ogsaa her de foretagne Maalinger i den Del af Distriktet, som ligger inden Søndre Bergenhus Amt.

Sveen:

47.	R. O.	19,10	m. ³	alene,	altsaa paa Patienten	19,10	m. ³
48.	A. N.	29,84	«	5	Personer,	—«—	5,97 «
49.	K. J.	15,87	«	alene,	—«—	15,87	«
50.	M. L.	21,99	«	«	—«—	21,99	«
51.	R. B.	20,80	«	«	—«—	20,80	«
52.	L. B.	19,20	«	4	Personer,	—«—	4,80 «

Vike bygd:

53.	L. H.	18,00	m. ³	alene,	altsaa paa Patienten	18,00	m. ³
54.	S. U.	43,59	«	3	Personer,	—«—	14,53 «
55.	B. T.	37,46	«	2	—	—«—	18,73 «
56.	S. A.	22,50	«	alene	—«—	22,50	«

Hvor Rumforholdene har været altfor urimeligt smaa, har Distriktslægen dels formaaet Patienter, som har havt Anledning dertil, til at flytte ind i et bedre Værelse, dels ved Kommunens Hjælp faaet indredet Værelse i Huset; etsteds i Skjold blev ved Sundhedskommissionens Indgriben en ugift Datter med sit Barn midlertidig anbragt udenfor Hjemmet. For det hele Distrikt var Rumforholdene gjennemsnitlig 10,24 m.³ pr. Syg. (Caspersen).

Spedalskhed. En sindssyg Kvinde fra Egersund, som var indlagt paa Neevengaardens Asyl i Bergen, viste sig der at være spedalsk og blev overflyttet til Reitgjerdets Asyl. (Pihl).

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.			Udtrækning ved Bækkenendeleie.			Partus præmaturus artificialis.			Keisersnit.		Perforation.		Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Børn.	Mødre.		Børn.	Mødre.		Børn.	Mødre.		Børn.	Moder.	Barn.	Mødre.		Mødre.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Df.	Lev.	Lev.	Df.	Lev.	Lev.	Uopg.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	114	¹⁾ 112	²⁾ 3	1	1	-	6	³⁾ 3	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	10	5	5	-	-	-	-	-	-	3	2	1	-	-	4	⁴⁾ 1	-
Placenta prævia og Blødning	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hjertefeil	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	⁵⁾ 1	-	-	-
Kræftsvulst	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Stort Fosterhoved	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtisleie	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	11	8	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Anenkefalos	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Uopgivet Indikation	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	131	124	8	15	9	6	6	3	3	3	2	1	1	1	4	1	11
		132			15			3			3				5		

¹⁾ Heriblandt en 1ste Tvilling, hvis tilsvarende 2den forløstes ved Udtrækning, hvor Udfaldet for Moderen (lev.) er opført. ²⁾ Et af disse var en Kyklop med en kolossal Hydrokefalos; Fødselen 2 Maaneder for tidligt. ³⁾ Hos en af disse skede Udtrækningen ved Tang. ⁴⁾ Døde 8 Dage efter Operationen, antagelig af Emboli. ⁵⁾ Levede 1 Time efter Forløsningen, der foregik i 32te—33te Uge.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige Hæn- delser.	ved Selv- mord.
Sogndal	151	3	74	10	1	-	2	1
Sogndal Ladested	10	-	2	1	-	-	-	-
Bygder	141	3	72	9	1	-	2	1
Egersund	391	10	208	28	1	-	5	-
Egersund Ladested	101	1	59	10	-	-	1	-
Bygder	290	9	149	18	1	-	4	-
Sandnes	495	10	224	39	3	-	5	-
Sandnes Ladested	91	2	34	4	-	-	1	-
Bygder	404	8	190	35	3	-	4	-
Stavanger Stadsfysikat	1022	27	455	83	9	2	7	1
— Lægedistrikt	301	5	146	11	1	2	-	-
Finnø	235	1	138	12	1	-	1	-
Sand	221	12	143	10	-	3	2	-
Karmøen	396	13	211	16	-	-	5	3
Skudeneshavn Ladested	34	-	17	1	-	-	-	-
Kopervik —	34	1	19	2	-	-	-	-
Bygder	328	12	175	13	-	-	5	3
Haugesund	644	12	308	50	7	2	11	1
Haugesund By	303	7	134	33	4	1	5	-
Bygder	341	5	174	17	3	1	6	1
Stavanger Amt ¹⁾	3767	91	1842	253	22	9	38	6
Deraf i Byer	1595	38	720	134	13	3	14	1
— - Bygder	2172	53	1122	119	9	6	24	5

¹⁾ Tallene for Sveen og Vikebygd Herreder, der ligger i Søndre Bergenhus Amt, er ikke medregnet i Summen for Amtet, men er medtaget for Lægedistriktet.

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning. Fra Egersund Distrikt anføres Godtgjørelsen for de i Kolonier eller enkeltvis privat forpleiede Syge at variere mellem 280—400 Kr. aarlig, som Regel ca. 300 Kr.; for et Par meget Urenlige og Ødelæggelseslystne erlægges 400 Kr. (Pihl). I Sand Distrikt findes kun 1 Syg paa hvert Forpleiningssted. (Østvold).

Obstetriciske Operationer. Af Læger udførtes ialt 173 saadanne, nemlig i Sogndal 4, Egersund 12, Sandnes 14, Stavanger By 73, Stavanger Lægedistrikt 3, Finnø 4, Sand 5, Karmøen 7 og Haugesund 51. Indikationer og Udfald vil sees af Tabellen paa foregaaende Side.

Angaaende **Jordmoderhjælpen** henvises til Tabellen i den almindelige Beretning.

Antallet af **Fødte** og **Døde** vil sees af Tabellen paa foregaaende Side.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1 925 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 48,9.

Paa **Barselseng** døde ifølge Presternes Opgaver 9 Kvinder; Lægerne har opgivet, at 7 døde af Barselfeber, 3 af Barselkrampe, 1 af Emboli, 1 af Dystoki og 1 af Puerperalpsykose.

Uforløst døde i Sand Distrikt en flerfødende Kone, der boede ved den øvre Ende af Suldalsvandet. Examineret Jordmoder var tilstede. Hovedet stod indtrykt i øverste Aabning; efter ca. 10 Timers Fødselsarbejde ophørte Veeerne; ca. 7 Timer senere, et Par Timer før det var lykkedes Lægen at naa frem, døde Konen nærmest under Symptomer af Livmoderbristning. Den fra Høsten 1903 ansatte Jordmoder, som er oplært i Brug af Tang ved Jordmoderskolen i Bergen, har efter Anbefaling fra Sammes Overlæge faaet Tilladelse til at bruge en kortere Tang, som er indkjøbt af Suldal Kommune efter Henstillen. (Østvold).

De hyppigste **Dødsaaarsager** var:

Dødsaaarsager.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose	248	125	123
Alderdomssvagthed	233	55	178
Tuberkuløse Betændelser udenfor Lungerne . .	93	47	46
Kræft (Cancer og Sarkom)	92	36	56
Akute Katarrher i Aandedrætsorganerne . . .	75	39	36
Organisk Hjertesygdom	69	35	34
Hjerneslag	61	29	32
Lungebetændelse	54	23	31
Medfødt Svaghed	46	27	19
Kronisk Bronkit	46	20	26
Akut Diarré (Kolerine)	43	32	11

Veirliget. Aaret udmærkede sig i det Store og Hele ved megen Storm og Regn og Sommeren ved liden Varme. Udbyttet af Jordbruget blev omtrent som et Middelsaars.

Tabellen paa næste Side giver Oplysning om de **meteorologiske Forhold** efter Iagttagelser af Distriktslæge Holtermann i Sogndal.

Barometerstanden var gennemsnitlig lav, 6,7 mm. under Normalen. Vindforholdene har bidraget til at nedsætte Temperaturen i Sommermaanederne, idet nordlige og vestlige Vinde da var fremherskende, ligesom de stille Dage var faa. Det betydelige Skydække bidrog ogsaa til at gjøre Sommeren kjøligere.

Levemaade og hygieniske Forhold. I Sogndal er Kjendskabet til Hygienens Krav blevet noksaa almindeligt, især blandt de Yngre; men gammel Slendrian, Fordom og Fattigdom er til Hinder for Gjennemførelsen,

Oversigt over meteorologiske Forhold i Sogndal.

	Luft- tryk.	Temperatur C.°				Vind.			Nedbørhøide.			Skydække.		Dage Taage.	Tordenveir.				
	Middel.	Max.	Min.	Mid- del.	Nor- mal.	Overveiende Retning.	Dage Stille.	Dage Storm.	mm.	Nor- mal.	Forskjel.	Dage Overskyet.	Dage Klart.		Antal Dage.	pCt.	Normal pCt.		
Januar	754,7	6,2	÷	9,4	0,6	0,5	N, NO, 40 pCt.	3	5	165,3	128	+	37,3	17	4	2	8,7	3	
Februar	50,7	7,0	÷	7,4	3,3	0,0		4	11	113,8	108	+	5,8	17	3	8	0	0	1
Marts	50,3	10,7	÷	3,2	4,6	1,0		1	15	159,1	78	+	77,1	16	0	7	1	4,3	1
April	50,0	13,6	÷	3,7	4,7	5,0		0	1	100,5	50	+	51,1	6	3	3	0	0	1
Mai	54,9	20,7	÷	1,2	10,3	9,3	NV, SV, 38,5 pCt.	0	2	69,2	68	+	1,2	12	3	5	21,8	5	
Juni	58,2	21,3		1,6	13,9	13,0		0	1	45,4	66	÷	19,6	5	1	4	5	21,8	11
Juli	52,9	22,3		4,5	14,0	14,7		0	4	139,8	106	+	34,8	13	0	5	2	8,7	24
August	48,9	19,4		4,7	13,4	14,7		0	7	114,4	144	÷	28,6	16	0	3	2	8,7	27
September	59,4	21,0		2,9	12,4	12,8	O, SV, NV, 48 pCt.	1	5	74,5	140	÷	63,5	10	10	9	8,7	9	
Oktober	48,5	14,0		0,6	7,5	8,0		2	12	224,8	156	+	70,8	20	0	2	2	8,7	11
November	53,8	10,6	÷	10,5	3,8	3,7		0	8	153,7	137	+	17,7	9	3	5	1	4,3	6
December	56,7	6,3	÷	12,4	1,2	1,1		2	10	96,9	131	÷	33,1	19	4	1	1	4,3	15
Middel	753,3	14,4	÷	2,8	7,5	7,1	Sum	13	81	145,2	1300	+	152,0	160	31	54	100,0	100	

ligesom en temmelig udbredt fatalistisk Livsanskuelse ikke bidrager til at fremme Iværksættelsen af Forholdsregler mod Udbredning af smitsomme Sygdomme. Det er nemlig en gjængs Tro, og det endog tildels blandt dannede Mennesker, at kun de, som skal have Sygdommen, faar den, og at derfor alle Foranstaltninger mod Udbredning af Smitte er unyttige, ja endog forkastelige. De økonomiske Forhold har været daarligere end almindelig. Vinterfisket slog nogenlunde godt til, men det stormfulde Veir bevirkede et stort Tab af Redskaber og hundrede i høi Grad Fiskernes Hjemreise. Makrelfisket om Vaaren var misligt; ligesaa Høstmakrelfisket i Nordsjøen; og da dette Fiske i de senere Aar har givet daarligt Udbytte, har Mange sluttet med at deltage i det, hvilket har været til Fordel for Jordbruget. Frugt- og Biavl gav ogsaa meget lidet af sig. Hønsseavl er i Aftagende; de Fleste, som begyndte med den for nogle Aar siden, finder den ikke lønnende. Ædrueligheden staar høit. (Holtermann).

I Stavanger By er der ifølge Op-gave fra Stadsingeniørkontoret i Aarets Løb af nye Gader oparbejdet 448 løbende Meter og af nye Kloaker 1 635 Meter, hvorved Kloaknettet har naaet en samlet Længde af 39,4 km.; der byggedes 68 nye Huse. Til Rengjøring af ikke brolagte Gader har Kommunen anskaffet en Børstemaskine. I enkelte Fabriker og Huse ved Kaien er indlagt Waterclosets, men ellers foregaar Renovationen som før ved Bortbringelse af Gjødselen i Kjærrer. Arbejdsforholdene har vedblevet at være ret gode; kun i Vintermaanederne var der nogen Arbeidsløshed, hvorfor Kommunen satte igang Oprydning af Udmærk paa Fattiggaarden. Der foretoges 1 067 Arrestationer for Fylder og Gadeuorden. (Zimmer).

Fra Sand anføres, at Gaardbrugerne faar sine Varer godt betalt; men der er følelig Mangel paa Arbejdshjælp i Aannetiderne, og der var en stor Udvandring til Amerika fra alle Herreder, men mest fra Saude. (Østvold).

Fra Karmøen berettes: Vaarsildfisket, hvortil der strømmer Fiskere i tusindvis fra alle Kanter, gav ikke saa lidet Udbytte, tiltrods for at Veiret var ugunstigt; men Gevinsten for hver Enkelt blev i Regelen ikke stor. Sommerfisket paa Island slog taalelig godt til, men Priserne paa Silden blev lave og gav Fiskere og Redere et knapt Udbytte. Hjemmefisket var i det Hele taget daarligt. Da Vaarsildfisket var slut, drog en Mængde, for det Meste unge Folk, til Amerika, saa Forholdene i Distriktet bliver vanskelige for dem, der trænger Hjælp til sin Bedrift. I Vigsnæs sysselsætter Prøvedrift efter Kobber ca. 30 Mand, der alle hører hjemme i Distriktet, medens Nygaards store Teglværk i flere Aar har været standset paa Grund af de daarlige Tider. Vormedals Spinderi skaffer Beskæftigelse for ca. 30 Kvinder og 15 Mænd; mange Kvinder drager dels til Amerika, dels til Byerne, saa det er ligesaa vanskeligt at faa kvindelig som mandlig Hjælp. Optagne som Folk er paa de smaa Gaarde, hvor de maa gjøre Alt selv, levnes der dem liden Tid til Husflidsgjærning; lidt Vævning kan en og anden Husmoder række, men synderlig almindeligt er det ikke for dem, som kommer rundt om i Hus og Hytte, at se en Vævstol. For Mændene er Garnbinding og for Tysværs Vedkommende ogsaa lidt Fabrikation af Trætøfler den almindelige Beskæftigelse i Høstmaanederne. I Skudeneshavn og i Aakre er der Meierier, saa der er let Adgang til at faa afhændet Melk; for den nordre Del af Avaldsnes's Vedkommende sendes den til Haugesund, hvor den sælges til en Nettopris af 10 à 10½ Øre, medens den ved de nævnte Meierier neppe kommer op i 7½ à 8 Øre pr. Liter. Jo mere Melken bringes ud af Huset, des mere stiger Forbruget af Kaffe, som sammen med Poteteskage og Brød med Sirup og Margarin udgjør en væsentlig Bestanddel af Næringen; for den ytre Del af Distriktet gjør den lette Adgang til fersk Fisk denne til en meget almindelig Ret. Befolkningen er nøisom, ædruelig og ordentlig. (O. H. Dietrichson). I Skudeneshavn har neppe nogen Klasse af Befolkningen havt Grund til at være forneiet med Aarets Fortjeneste. En Fabrik for Fiske-

hermetik, der maatte standse Driften Høsten 1902, har siden staaet ubrugt. Skattebyrderne er tunge (19 pCt.) og skyldes et forholdsvis altfor tungt Skolebudget og et uforholdsmæssigt Fattigbudget, paa hvilket Udgifterne til de Sindssyge er de sværeste. Der sees saaledes næsten intet igjen af de store Skatter og det vel at mærke paa et Sted, der har en ædruelig og nøisom Befolkning, og som hverken Ildebrand eller anden Ulykke har herjet. Til Renhold af Skolen medgaar for Tiden 300 Kr., eller 50 Kr. mere end før, og denne Extrabevilgning paa 50 Kr. af et spændt Budget er et Offer, som fortjener Paaskjønnelse; videregaende Krav paa sanitære Forbedringer faar man derfor resignere paa, saalænge Kommunen neppe formaar at betale Afdrag paa sin Gjæld. Under de nuværende Forhold er det væsentlig de fra Amerika kommende Penge, som holder det Hele sammen. Skal man effektivt kunne nyttiggjøre sig de store Rigdomme af Fisk og specielt af Vaarsild, som hvert Aar søger under Land her, og faa dem betalt efter sin Madværdi, maa der ske en fuldstændig Omlægning af vor Bedrift paa dette Omraade; og først da kan der blive Tale om Opkomst for dette Sted. Leve-maaden og Boligforholdene er gode, og Sandsen for frisk, ren Luft inden Døre i Tiltagen. (E. Jensen).

Sygehuse. Paa Egersund Sygehus behandlede 61 Patienter. I Stavanger er Byens kommunale Sygehus samt Amtssygehuset beliggende; paa det førstnævnte behandlede i Aarets Løb ialt 801 Patienter. For epidemiske Sygdomme benyttes Bjergsted Lazaret; endvidere er der en privat Klinik samt et katolsk Sygehus (St. Franciscus's Hospital). I Aakre (Karmøen) er der for Vaarsildafgiftsfondets Regning leiet et Sygehus, der kun bruges i Fisketiden. I Kopervik er der Isolationslokale med Desinfektionsanstalt. I Skaare Herred, lige ved Haugesund Bys Grændse, findes et Vaarsildfondet tilhørende Sygehus, hvor et Par Stuer er overladt Haugesunds Fattigvæsen til Afbenyttelse; udenfor Fisketiden benyttes eventuelt de øvrige Rum som Isolationslokale for smitsomme Sygdomstilfælde inden Haugesunds Kommune.

Sygepleien. I Karmøen er der for Kopervik Ladested stiftet en Forening, der med Bidrag af Banken har ansat en Pleierske, som dels tilser Syge, dels hjælper Fattige og Gamle. I Bygderne derimod hersker der fremdeles Hjælpeløshed under Pleie af Syge og Mangel paa Forstaaelse af Sygepleiens Nytte. (O. H. Dietrichson).

Badeindretninger. Ved Sygehuset i Egersund findes Varmtbad med Dousche, aabent 1 Gang i Ugen; ved Fayancefabriken sammesteds varmt Bad og Dampbad for dens Funktionærer og Arbeidere; desuden er der et offentligt Sjøbadehus. I Sandnes Distrikt er der i Forbindelse med Uldvarefabriken paa Aalgaard i Gjesdal et Badehus for Arbeiderne og deres Familier. I Stavanger By er ved Varmtvandsbadet leveret 107 Gytjebad, 34 Furunaalsbad, 5 Dampskab-bad, 2 556 Dampbad, 8 932 Karbad, 793 Dousche- og Bassinbad samt 6 327 Folke-bad. Ved Koldtvandsbadet paa Strømstenen leveredes 5 845 Bad. I Skudenes-havn er et lidet Badehus for Sjøbad og varme Karbad samt en privat Badstue. Den sidste, ved hvilken der er taget 335 Bad, hvoraf 121 ubetalte Familiebad, drives uden Fordel. Ved den førstnævnte Indretning toges 121 varme Karbad, 50 Kumbad, 7 Styrtbad og 55 Bad i aaben Sjø. I Haugesund er der ved Dampvaskeriets Badeanstalt leveret 5 700 Bad.

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Tabellen paa næste Side giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundheds-kommissioner og af Vaccinerede:

Lægedistrikter.	Sundheds- kommissioner. Antal Møder.	Kvarantæne- kommissioner. Antal Møder.	Vakcinerede.
Stavanger Amt	108	2	3657
Sogndal	¹⁾ 6	-	67
Egersund	²⁾ 9	1	409
Sandnes	³⁾ 15	-	527
Stavanger Stadsfysikat	20	-	1401
— Lægedistrikt	⁴⁾ 9	-	286
Finnø	-	-	-
Sand	⁵⁾ 3	-	234
Karmøen	⁶⁾ 16	⁸⁾ 1	371
Haugesund	⁷⁾ 30	-	362

¹⁾ Sogndal Ladested 2, Sogndal Landsogn 2, Heskestad 1, Lund 1. ²⁾ Egersund Ladested 3, Egersund Landsogn 1, Ogne 1, Varhaug 1, Nærbø 1, Bjerkreim 1, Helleland 1. ³⁾ Sandnes 5, Time 3, Klep 4, Gjesdal 2, Høle 1. ⁴⁾ Hetland 3, Haaland 3, Mosterø 3. ⁵⁾ Suldal 1, Jelse 1, Vikedal 1. ⁶⁾ Kopervik 8, Aakre 3, Skudenes 1, Tysvær 1, Bokn 2, Skudeneshavn 1. ⁷⁾ Haugesund 21, Skaare 3, Torvestad 4, Skjold 2. ⁸⁾ Skudeneshavn.

I Stavanger By har **Sundhedskommissionen** behandlet 213 Sager. De væsentligste Forhandlinger angik Tyfoidefeberepidemien og Koppeepidemien, Udvildelse af Badeanstalten til Folkebad, Oprettelse af Fiskebazar, Regler for Brug af Gasovne og Komfyrer, samt nye Skolelokaler. Endvidere blev der afgivet Erklæringer i Anledning af Epidemilæge Geirsvolds Forslag til Bestemmelser om Konserver og Instrux for hermetiske Fabriker samt om Udkastet til en ny Kvarantænelov. (Zimmer).

Som **Kvaksalvere** praktiserer i Skjold en Landhandler og i Haugesund en Fotograf. Den Sidste, der har stor Søgning, blev sat under Tiltale for at have behandlet aaben Tuberkulose, men uagtet han erkjendte Faktum, frifandtes han af Meddomsretten imod Sorenskriverens Stemme. Efter Frifindelsen var der stor Begeistring i Byen, der holdtes Selskab for ham, Aviserne lykønskede ham med Frifindelsen og takkede ham for hans velsignelsesrige Virksomhed paa Stedet. For Meddomsretten forklarede han, at ved Ledtuberkuloser, som der her var Tale om, gjaldt det først og fremst at faa Leddet til at aabne sig, forat den tuberkuløse Gift og ikke mindst de giftige Medikamenter, Lægerne havde givet Patienterne, kunde faa flyde ud, og naar Leddet var aabent, havde han et ufeilbart Middel i «edikkesur eller citronsur Grød». Sagen indbragtes af Paatalemyndigheden til Høiesteret, der dømte Kvaksalveren til Kr. 50,00 i Bod og Sagsomkostninger. For Høiesteret anførte han i sin Procedure, at det i Aarenes Løb var lykkedes ham at udfinde forskellige Midler, som Lægerne i Almindelighed ikke kjendte til; han havde forgjæves forsøgt at faa Lægerne til at interessere sig for disse, men var stadig bleven afvist, hvad der dog ikke afholdt Lægerne fra at rende om hos hans Patienter for at faa Greie paa Midlerne, som de senere anvendte i sin Praxis. Den Kvaksalveren idømte Bod og Omkostninger subskriberedes i en Fart og betaltes for ham af hans Venner. (Caspersen).

XII. Søndre Bergenhus Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder eller Dele deraf	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die Decb. 1900.	Antal Læger.	Jordmødre.	Hjælpe- vakterer.
Søndre Bergenhus Amt		15606,40	132 687	33	82	67
Sveen Herred ¹⁾ }		130,84	1 847	1	2	1
Vikebygd — }		83,39	1 075		2	1
1. Indre Søndhordland		1 094,72	8 282	2	6	4
Skaanevik.....		588,27	2 894	1	3	1
Etne.....		318,01	2 044	-	1	1
Fjelberg.....		188,44	3 344	1	2	2
2. Ytre Søndhordland		602,51	10 416	4	14	8
Stord.....		135,34	2 293	4	3	1
Valestrand.....		58,81	993	-	3	1
Finnaas.....		225,15	4 736	-	5	4
Fitjar.....		183,21	2 394	-	3	2
3. Tysnes		1 042,50	9 040	3	7	7
Tysnes.....		260,59	4 215	2	3	3
Kvinnherred.....		781,91	4 825	1	4	4
4. Indre Hardanger		5 554,45	9 958	4	7	6
Ullensvang.....		2 583,94	5 311	3	3	2
Ulvik.....		841,42	1 585	1	1	1
Granvin.....		189,04	1 227	-	1	1
Eidfjord.....		1 269,20	1 077	-	1	1
Røldal.....		670,85	808	-	1	1
5. Ytre Hardanger		877,34	7 758	3	4	4
Strandebarm.....		108,87	1 592	1	1	1
Varaldsø.....		81,58	803	-	1	1
Jondal.....		233,07	2 001	1	1	1
Vikør.....		453,82	3 362	1	1	1
6. Voss		2 073,52	11 942	3	3	2
Voss.....		928,01	7 850	3	1	-
Ævanger.....		590,55	2 092	-	1	1
Vossestranden.....		554,96	2 000	-	1	1
7. Søndre Midthordland		995,43	15 050	5	6	7
Fuse.....		102,31	1 069	-	2	2
Haalandsdalen.....		102,53	628	-	-	
Strandvik.....		160,81	1 795	-	-	
Os.....		411,75	5 009	3	2	2
Fane.....		218,03	6 549	2	2	3

¹⁾ Hører til Haugesund Lægedistrikt.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder eller Dele deraf.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die Decb. 1900.	Antal Læger.	Jordmødre.	Hjælpe- væknaterer.
8. Nordre Midthord- land		433,22	19 808	1) 2	8	5
	Sund	94,40	2 172	-	1	1
	Austevold	82,47	2 368	-	2	2
	Fjeld	141,20	3 281	-	2	1
	Askøen	93,78	7 360	2) 1	2	1
	Aarstad	21,37	4 627	-	1	-
9. Osterøen		1 561,93	17 276	3	10	9
	Haus	200,13	5 036	1	2	2
	Bruvik	392,26	4 243	1	3	2
	Hosanger	804,09	3 455	-	3	2
	H a m m e r	165,45	4 542	1	2	3
10. Alversund		242,79	7 323	1) 1	5	5
	Alversund	105,58	3 108	-	2	2
	Herlø	112,33	3 322	-	3	2
	HjelmenSognaf Manger	24,88	893	-	-	1
11. Lindaas		913,76	12 912	2	8	8
	Rest af Manger	94,18	4 267	1	3	2
	Lindaas	276,52	6 422	1	4	5
	Masfjorden	543,06	2 223	-	1	1

1) Distriktslægen bor i Bergen. 2) Praktiserer ikke.

Sundhedstilstanden kan i det Hele taget betegnes som tilfredsstillende. Samtlige alvorligere, epidemiske Sygdomme forekom mindrehyppig end foregaaende Aar. Af epidemiske Sygdomstilfælde er ialt anmeldt 3 118, hvoraf 283 endte dødelig, mod henholdsvis 3 244 og 314 Aaret forud.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1 919 eller 14,2 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelfolkemængde (135 100). I 1902 var Dødeligheden 14,0 pro mille.

Angaaende de **epidemiske Sygdomme** i Almindelighed henvises til Tabellen paa Side 144 og 145, sammendragen efter Lægernes Opgaver.

Af **Tyfoidefeber** forekom ialt 138 Tilfælde, hvoraf 16 endte dødelig. — Paa Rugtveit i Etne (Indre Søndhordland) angrebes en Mand, der havde paadraget sig Sygdommen under et Ophold i Haugesund. Et Tilfælde paa Eide i Fjelberg var derimod tvilsomt. (Wallace). I Ytre Søndhordland indtraf 4 Tilfælde paa langt fra hinanden liggende Gaarde, og i Tysnes 8 i 4 Huse paa Gaarden Hovland. I det Hus, hvor Sygdommen uden paaviselig Smittekilde var begyndt, blev Flere syge lige efter hverandre, i de øvrige derimod kun én i hvert, udelukkende Personer, som havde været de først Angrebne behjælpelige med Pleie, Rengjøring og andet Arbeide. (F. Mørch). I Indre Hardanger indsygnede paa Eide i Granvin en gammel Kone, der boede i en liden Rønne, hvor der tidligere har

forekommet Nervefeber, og hvor hun leilighedsvis tog fremmede Tilreisende i Logis; hun smittede en Slægtning fra Voss, der var kommen for at pleie hende. (J. Olsen). Paa Sekse i Ullensvang indtraf et dødelig forløbende Tilfælde; nogen Smittekilde kunde ikke med Bestemthed paavises; den Syge havde angivelig i den senere Tid benyttet en Del Klæder efter en Broder, som var død af samme Sygdom for 5 Aar siden. (Garman Andersen). Paa Jondalsøren i Ytre Hardanger forekom 3 dødelig forløbende Tilfælde; heller ikke her kunde Smittekilden paavises. (A. Olsen). I Voss opstod paa Lillevik i Ævanger en liden Epidemi, foranlediget ved Smitte fra en syg Jernbanearbejder; de Syge isoleredes paa Epidemilazaretet; forøvrigt indtraf kun spredte Tilfælde hist og her. (Gjestland). I Søndre Midthordland forekom et Par Tilfælde i Fyllingsdalen i Fane; Smitten var antagelig kommen fra Bergen eller nærmeste Omegn. (Krüger). I Nordre Midthordland indtraf en større Epidemi paa Damsgaard, hvor den først Angrebne sandsynlig havde paadraget sig Smitten i Bergen. Under den stadige Samfærdsel med denne By er det naturligt, at der ogsaa foregaar en gjensidig Smitteimport, antagelig dog mere fra Byen til Bygderne end omvendt; paa Vei-vaagen i Møgster (Austevold) forekom 3 Tilfælde; de øvrige optraadte spredt. (Falkenberg). Ved Smitteimport fra Bergen dukkede i Osterøen Sygdommen op paa Blinde i Aasene og i et Hus paa Borge i Gjerstad; et Tilfælde ved Arne Fabriker var foranlediget ved Smitte fra Blinde. (Thesen). I Alversund indtraf et Tilfælde paa Kjærgaarden (Askøen) og 7 paa Holsen, nemlig 6 i Nærheden af Rylandsvaagen og et paa Frekhang; til Egnen om Ryland var Smitten kommen fra Bergen. (Fretheim). I Lindaas optraadte Sygdommen, naar undtages et Par Tilfælde i Masfjorden foranlediget ved Smitte fra Bergen, næsten udelukkende i Bø og Austreim, hvor den i de senere Aar tiltrods for sin Godartethed har været en stadig Plage. Hvorfor disse Dele af Distriktet er mere hjemsogt end andre, har det hidtil ikke lykkedes at udrede. De hygieniske Forhold er nogenlunde ensartede. At de slette Brøndforhold, aabentliggende Brønde med Tilsig af Overvand, er en stadig Fare og for en stor Del Grunden til de hyppige Tilfælde af denne Sygdom, er vistnok utvivlsomt. Men i saa Henseende er Forholdet ikke bedre i de Dele af Distriktet, hvor Sygdommen ikke forekommer. For Bøs Vedkommende har det vel ogsaa nogen Betydning, at der paa en stor Del af Gaardene mangler særskilte Vandhuse. (S. Lange).

Af **Cerebrospinalmeningit** forekom 2 samtidige Tilfælde paa Gangdal i Jondal (Ytre Hardanger).

Af **Skarlagensfeber** er anmeldt 118 Tilfælde. Sygdommen forekom i Indre Søndhordland paa Eide og Aksdal i Fjelberg. Til førstnævnte Gaard var Smitten antagelig kommen fra Haugesund. I Indre Hardanger optraadte den paa Hæreid i Eidfjord, Lutre og Instenes i Kinservik, samt Hauge og Grytøie i Røldal. I Ytre Hardanger forekom de fleste af de anmeldte Tilfælde i Norheimssund, men af og til fik man ogsaa høre, at Børn omkring i Bygden havde byttet Hud efter at have været kleine nogle Dage; i Strandebarm og Jondalsøren indtraf kun et Par isolerede Tilfælde. I Søndre Midthordland iagttoges et Tilfælde i Fane og i Nordre Midthordland et i Solheimsviken og 3 i Laxevaag; i Austevold viste Sygdommen sig paa Storebø, Rostøen og Kvalvaag. I Osterøen paa Songstad, Vaksdal og Fotlandsvaag. I Alversund iagttoges nogle faa Tilfælde i Ytre Herlø. I Lindaas indtraf de fleste Tilfælde paa en Gaard i Manger og paa et Par Nabogaarde i Masfjorden. Smittekilden lod sig ikke paavise for de første Tilfælde. Under den livlige Samfærdsel med Bergen er det tænkeligt, at Smittestof importeres derfra, uden at saadant i de enkelte Tilfælde bestemt kan paavises. (S. Lange).

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgiven for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.													
Tyfoidefeber.....	138	16	138	12	7	2	8	8	14	7	15	17	26	13	9
Cerebrospinalmeningit	2	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	118	3	118	31	4	7	30	5	2	5	10	2	8	9	5
Mæslinger.....	37	2	37	19	2	-	-	-	1	-	-	-	-	9	6
Difteri (Croup)	317	16	317	29	42	24	34	34	34	11	13	7	43	21	25
Blodgang	21	2	20	-	-	-	1	7	-	7	3	-	2	-	-
Barselfeber	15	9	14	1	1	4	1	-	2	1	-	1	1	-	2
Pyæmi, Septhæmi	20	6	15	2	2	3	1	2	-	3	1	-	-	1	-
Rosen	57	6	57	6	5	5	6	4	6	4	6	2	4	5	4
Vandkopper	15	-	15	-	-	-	1	-	1	3	4	-	-	6	-
Kusma	29	-	29	15	4	4	1	1	-	2	-	-	1	1	-
Kighoste	110	17	107	32	11	18	16	9	4	1	-	4	7	3	2
Akute Katarrer i Aandedræts- organerne	935	42	922	100	87	102	93	99	54	83	67	48	61	52	76
Influenza.....	348	7	348	58	138	75	24	15	13	9	-	4	4	4	4
Lungebetændelse	352	123	350	35	33	35	34	49	31	29	17	10	18	31	28
Pleurit	146	5	146	15	13	9	13	10	24	15	20	3	9	7	8
Gigtfeber	150	7	149	23	24	15	18	10	12	17	8	3	3	8	8
Akut Diarré (Kolerine).....	285	21	282	13	12	12	15	25	43	35	34	34	21	15	23
Pemfigus (hos Nyfødte)	23	1	23	-	1	-	4	2	6	4	2	-	1	1	2
Tilsammen	3118	283	3089	391	388	315	300	280	247	236	200	135	209	186	202

Epidemiske Sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa Lægedistrikterne:																			
			1		2		3		4		5		6		7		8		9	
	Sveen og Vike- bygd Herreder.		Indre Sønd- hord- land.		Ytre Sønd- hord- land.		Tysnes.		Indre Hardan- ger.		Ytre Hardan- ger.		Voss.		Søndre Midt- hord- land.		Nordre Midt- hord- land.		Osterøen.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidefeber	-	-	2	-	4	-	8	5	3	1	3	3	21	2	2	-	39	2	8	-
Cerebrospinalmeningit . .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	-	-	13	-	12	-	5	-	18	-	13	-	8	1	-	-	16	-	16	-
Mæslinger	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	4	-	-	-	10	-	7	2	1	-
Difteri (Croup)	-	-	7	1	14	3	1	-	1	-	13	1	7	-	18	1	39	3	194	5
Blodgang	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	19	1	-	-	1	1
Barselfeber	-	-	1	1	1	-	1	1	2	-	-	-	-	-	1	1	2	1	2	1
Pyæmi, Septhæmi	-	-	1	1	-	-	1	-	1	-	2	-	9	-	2	2	1	1	1	-
Rosen	-	-	4	-	-	-	6	1	15	-	5	2	6	-	4	2	-	-	7	1
Vandkopper	-	-	1	-	-	-	6	-	-	-	4	-	-	-	4	-	-	-	-	-
Kusma	1	-	3	-	4	-	1	-	16	-	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Kighoste	21	4	-	-	14	6	4	2	-	-	-	-	10	1	18	1	1	1	29	-
Akute Katarrer i Aande- drætsorganerne	25	1	40	2	32	1	31	2	184	-	84	1	30	6	133	5	19	19	296	3
Influenza	7	-	20	-	-	-	19	1	30	1	27	1	33	-	93	2	13	2	78	-
Lungebetændelse	20	6	20	14	14	11	21	5	6	5	16	2	55	12	62	17	15	15	79	16
Pleurit	4	-	16	1	2	-	7	-	18	1	11	1	24	1	18	1	-	34	-	2
Gigtfeber	5	-	8	-	5	-	6	2	21	-	21	1	21	2	34	1	2	1	24	-
Akut Diarré (Kolerine)	1	-	7	2	2	-	12	5	57	2	42	1	23	2	47	2	3	3	69	4
Pemfigus (hos Nyfødte)	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	10	-	5	-	2	1	3	-
Tilsammen	84	11	143	22	106	21	131	24	374	10	249	13	257	27	472	36	159	51	842	31

Mæslinger optraadte i begrændsede Epidemier i Søndre Midthordland, Alversund og Lindaas Distrikter.

Af **Difteri** anmeldtes 317 Tilfælde, hvoraf 16 endte dødelig. I Indre Søndhordland begyndte Sygdommen paa Fjøsne i Etne, hvortil Smitten var bragt fra en Skole paa Jæderen; senere optraadte et Tilfælde paa Nabogaarden Enge og et paa Grønstad, hvortil Smitten var kommen direkte fra Fjøsne. (Wallace). I Indre Hardanger forekom 1 Tilfælde paa Kvamsdalen i Eidfjord og i Ytre Hardanger 2 begrændsede Epidemier paa Dysvik og Berge i Strandeåarm. Til sidstnævnte Gaard synes Smitten at være ført fra Haalandsdalen i Søndre Midthordland. Paa Dysvik indtraf det første Tilfælde i Juli hos et Barn; Faderen vilde ikke bekoste præventive Injektioner paa de øvrige Børn, af hvilke 2 indsygnede i Slutningen af August og andre 2 i Midten af November. Da saadanne Indsprøitninger senere kunde foretages paa offentlig Bekostning, sprøitedes i 7 Familier paa de 2 ovennævnte Gaarde ialt 15 Børn, hvoraf kun 1 efter 18 Døgn's Forløb fik Sygdommen i let Grad. (A. Olsen). I Søndre Midthordland forekom næsten alle de anmeldte Tilfælde i Fane, hvor der er mange Fabriker og livlig Forbindelse med Bergen. Serum blev meget anvendt saavel i kurativt som i profylaktisk Øiemed. Distriktslægen tilføier desuden, at der for 8 Aar siden under en liden Epidemi i Samnanger med det Serum, der var igjen, efterat de Syge var sprøitet, blev foretaget præventive Injektioner hos de friske Børn inden Familien, og at ingen af disse fik Sygdommen. (Krüger). I Nordre Midthordland smittede i Begyndelsen af Aaret en Arbejder, der fra Bergen var kommen syg hjem til Grændsedalen mellem Strømsnes og Erdal paa Askøen, en Gut i Nabolaget, og i Juni dukkede Sygdommen op hos en anden Nabo, hvor 6 Børn blev angrebne. Ogsaa nogle Tilfælde i Solheimsviken, Laxevaag og Fløen skyldtes sandsynlig Smitte fra Bergen. Under et Besøg i denne By var en Pige fra en Gaard i Fjeld bleven smittet, og da Læge endelig tilkaldtes, var hun saa medtaget, at hun trods gjentagne Seruminjektioner ikke stod til at redde; hendes 4 Sødskenne, der kun havde været syge i 3 Dage, bedredes kort Tid efter Indsprøitningen. Til et Par Huse ved Alvøen bragtes Smitten ved Besøgende fra Bergen. (Falkenberg). I Osterøen havde Sygdommen stor Udbredning, særlig i Bruvik og Haus. I førstnævnte Herred forekom den i Begyndelsen af Aaret paa Vaksdal som en Fortsættelse af forrige Aars Epidemi; til Dale Fabriker kom den 2 Gange; forøvrigt optraadte Sygdommen paa Hærfendal, en Fjeldgaard ovenfor Vaksdal, samt paa Olsnes, Skaftun, Havre, Trængereid, Risnestangen, Rolland, Mjeldheim og Borge, de sidste 6 i Haus Herred. I Hammer viste den sig kun paa Isdal og i Hosanger paa Bjørsvik. Forløbet var i det Hele mildt. Da Lægerne fik Adgang til at bruge Serum som forebyggende Mittel i større Udstrækning end før for offentlig Regning, bidrog dette meget til at begrænde Epidemien. Naar Sygdommen var konstateret, indsprøitedes som oftest alle i Huset, saavel Voxne som Børn, og efter 3 Ugers Forløb i Almindelighed paanyt. Herunder viste det sig, at naar nogen af de profylaktisk Injicerede alligevel blev angrebne, optraadte Sygdommen i en meget let Grad og havde kun en Varighed af 1 à 2 Dage. En Uge efter den anden Indsprøitning kunde i Almindelighed Rengjøring foretages, saa at Isolationen kun varede 4 Uger. Herved var for den enkelte Mand indvundet 14 Dages Arbejdstid og Melkesalg, et Resultat, der bortseet fra Sygdommens Begrænsning i og for sig vel var værd de Omkostninger, Brugen af Serum som forebyggende Mittel førte med sig. Nogen Uvillie mod Indsprøitning iagttoges sjelden, meget mere bad man om, at saadan maatte foretages. Prøvekulturer toges i de fleste Tilfælde og bestandig efter anden Gangs Sprøitning; Overlægen ved Pleiestiftelsen No. 1 i Bergen undersøgte velvillig Kulturene og skaffede de fornødne Glas. Det vilde

være heldigt, om der i Bergen kunde oprettes et Laboratorium, hvortil Lægerne kunde indsende sine Prøver, da det tager for lang Tid at sende dem til Kristiania. (Thesen). I Alversund optraadte Sygdommen paa Fosse, Dale i Mæland, samt Oen og Tjelstø i Herlø. I Lindaas anmeldtes 12 Tilfælde; et Par af disse var sandsynlig foranlediget ved Smitte fra Osterøen.

Af **Barselseber** sees anmeldt 15 Tilfælde, hvoraf 9 endte dødelig.

Vandkopper angives at have haft nogen Udbredning i Tysnes og Herand (Ytre Hardanger).

Ligesaa **Kusma** og **Kighoste** som Fortsættelse fra forrige Aars Epidemi i den sydvestlige Del af Amtet.

Lungebetændelse optraadte ifølge Beretningen fra Søndre Midthordland temmelig ondartet omkring Lysefjorden i Os; i nogle Tilfælde syntes Sygdommen at være overført ved Smitte. (Krüger).

Akut Diarré var meget udbredt og ofte meget voldsom og ondartet paa Vestsiden af Tysnesøen og Reksteren. I Ullensvang (Indre Hardanger) optraadte Sygdommen derimod som en mild Epidemi.

Af **Pemfigus hos Nyfødte** anmeldtes 23 Tilfælde, de fleste fra Voss. I Tysnes besluttede Sundhedskommissionen i Anledning af et Par Tilfælde, som forekom der, at Jordmødrene for Eftertiden skulde være iførte nyvaskede Forklæder, som dækkede Dragten, naar de betjente Fødende. (F. Mørch).

Af **Fnat** er ialt anmeldt 101 Tilfælde, de fleste fra Ytre Hardanger, hvor Sygdommen er særlig hyppig i Vikør og Øistesø; man mener der, at Sygdommen erhverves under Vinterfisket. Ogsaa i de indre Bygder af Kvinnherred (Tysnes) angives Sygdommen at forekomme ikke saa sjelden; men da man undser sig for at søge Lægehjælp, og da det er smaat bevendt med Renligheden, er det indlysende, at hvad Befolkningen selv foretager mod Sygdommen, kun er spildt Umage. (Vangsnæs).

Af **Miltbrand** sees anmeldt et Tilfælde i Ytre Søndhordland, samt af **Tetanus** et i Indre Hardanger og et i Lindaas.

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde vil sees af nedenstaaende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa Lægedistrikterne:						
		1	2	5	6	7	8	9
		Indre Søndhordland.	Ytre Søndhordland.	Ytre Hardanger.	Voss.	Søndre Midthordland.	Nordre Midthordland.	Ostereen.
		Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske Saar	1	-	-	-	1	-	-	-
Konstitutionel Syfilis	10	-	1	-	3	-	5	1
Hereditær —	3	-	-	-	-	1	1	1
Gonorré og Uretrit	10	1	-	4	3	2	-	-

Anmeldte Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme.

Lægedistrikter.	Samlet Antal tuber- kuløse Syg- domme.		Tuberkulose i											
			Aande- dræts- organer.		Urin- og Kjønss- organer.		Tarm- kanalen.		Ben og Led.		Lymfe- kjerter.		Huden.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Sveen og Vikebygd														
Herreder	17	4	15	4	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Indre Søndhordland	35	14	33	13	-	-	-	-	1	1	-	-	1	-
Ytre —	42	14	40	14	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Tysnes	28	14	26	13	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Indre Hardanger . .	63	14	55	14	-	-	-	-	3	-	4	-	1	-
Ytre —	70	19	62	18	-	-	-	-	6	1	-	-	2	-
Voss	31	11	27	11	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-
Søndre Midthordland	68	18	63	17	1	-	1	1	3	-	-	-	-	-
Nordre —	92	23	89	21	1	1	-	-	1	-	-	-	1	1
Osterøen	82	25	81	25	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Alversund	42	8	42	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lindaas	86	22	84	22	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Søndre Bergenhus Amt	656	186	617	180	6	1	3	1	20	3	5	-	5	1

Tuberkulose. Til Oplysning om de anmeldte Tilfælde af denne Sygdom inden Amtets Distrikter lidsættes ovenstaaende Tabel, der er udarbejdet efter de indsendte Uddrag af Herredernes Tuberkuloseprotokoller. Se forøvrigt den almindelige Beretning. Dødsfald af Lungetuberkulose udgjorde i Henhold til Lægernes Dødsårsagslister for det hele Amt 12,7 pCt. af samtlige kjendte, ved Sygdom forårsagede Dødsfald og 15,5 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. Forøvrigt henvises til Tabellen paa næste Side. Fra Tysnes anføres, at Tuberkuloseloven har medført det Gode, at de Syge behandles bedre i Hjemmene, og at der vises større Forsigtighed i Omgangen med dem; i Almindelighed har de sit eget Rum, som luftes og holdes godt rent. Men man savner det bedste Vaaben i Kampen mod denne Sygdom, nemlig et Pleiehjem. (F. Mørch). Fra Indre Hardanger skrives: Ikke alle i Aaret anmeldte Tilfælde er akutte; nogle er nemlig ældre Folk, som har gaaet og hostet i flere Aar i den Tro, at det kun var kronisk Bronkit, de havde. Men nu er Ængstelsen for Tæring bleven saa stor, at ikke Mange gaar med Hoste i længere Tid uden at lade sig undersøge. I en Ullensvang Kommune tilhørende Bygning paa Hesthammer Fattiggaard forpleies 3 Tæringssyge, der faar sin Kost fra Fattiggaardens Kjøkken; skulde Behovet for et Pleiehjem blive større, end det for Tiden er, maatte denne Bygning kunne indredes til et saadant. (J. Olsen). I Voss er Hjemmet til Pleie af tuberkuløse Syge blevet færdigt; foruden Kontor, Diakonisseværelse og Pigekammer er der Sygeværrelser til 25 Patienter, men foreløbig er det kun monteret til 12. Med Tomt og Inventar koster det lidt over Kr. 19 000. Betalingen pr. Dag pr. Individ er foreløbig fastsat til Kr. 1,75 for indenbygds og Kr. 2,00 for udenbygds Patienter, der har Amts- og Statsbidrag, samt Kr. 1,20 for indenbygds Selvbetalende. Som Oversøster er engageret en Dame, der tilhører det røde Kors. (Gjestland).

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Sveen og Vikebygd Herreder ..	35	4	11	24
Indre Søndhordland	115	13	22	93
Ytre —	115	20	21	94
Tysnes	105	14	24	81
Indre Hardanger	97	14	10	87
Ytre —	90	19	13	77
Voss	125	18	27	98
Søndre Midthordland	181	17	36	145
Nordre —	273	15	51	222
Osterøen	164	32	31	133
Alversund	96	10	15	81
Lindaas	171	23	22	149
Søndre Bergenhus Amt	1567	199	283	1284

I Søndre Midthordland gjøres Sygdommen og dens Forhold jevnlig til Gjenstand for oplysende Foredrag paa Sundhedskommissionsmøder og ved andre Anledninger, og Befolkningens Forsigtighed i Omgangen med de Syge synes at være upaaklagelig. Distriktslægerne Bestræbelser for at formaa Herredsstyrrer og Banker til at yde Bidrag til Oprettelse af Fællespleiehjem har mødt Sympathi, men paa Grund af Tidernes Pinagtighed heller ikke noget mere. (Krüger). Fra Nordre Midthordland skrives, at Smittefrygten synes at aftage, efterhvert som Forsigtighedsreglerne bliver bedre forstaaet og efterlevet. Men der findes Syge, som negter at rette sig efter Reglerne, og er disse gifte, kan man komme til at staa ganske magtesløs. I Askøen og Fjeld har Sundhedskommissionen stillet et Beløb paa henholdsvis Kr. 600 og 300 til Disposition for et Udvalg af 3 Mænd foruden Distriktslægen, for eventuelt uden Ophold at kunne indlægge dertil egnede Tilfælde paa Lyster Sanatorium. (Falkenberg). Fra Osterøen anføres, at det vistnok vil tage lang Tid, inden Befolkningen ved mere Brug af frisk Luft, rent Vand samt bedre Næring faar tilstrækkelig Modstandskraft mod Tuberkulosesmitten. (Thesen). Med Hensyn til Pleiehjem oplyses fra Alversund, at selv om den økonomiske Vanmagt ikke forbød deres Oprettelse, vilde neppe mange Syge ønske at blive indlagt i saadanne, med mindre man i Lighed med Ophold ved Statens Sanatorier kunde forespeile dem Bedring. (Fretheim).

Af **Spedalskhed** iagttoges i Lindaas et hidtil ukjendt, men vistnok 10 Aar gammelt Tilfælde; det tilhørte den anæstetiske Form. Fra Fane (Søndre Midthordland) indlagdes et Tilfælde paa Pleiestiftelse; ligesaa et fra Austevold (Nordre Midthordland).

Rakit angives at forekomme ganske hyppig i Tysnes og Lindaas. Foruden uhensigtsmæssig Ernæring maa vistnok den Omstændighed, at Smaabørn hele Vinteren holdes inde i de kvalme Rum, ansees for en medvirkende Aarsag. At komme ud i Luften eller at slippe frisk Luft ind, tror man nemlig er skadeligt for de Smaa; og bliver de syge, faar gjerne en aaben Dør eller Vindu Skylden. (F. Mørch og S. Lange).

Obstetriciske Operationer.

150

Søndre Bergenhus Amt. 1903.

Indikation.	Tangforløsning.						Vending.				Udtrækning ved Bækken- endeleie.			Partus præmaturus artificialis.		Accouchement forcé.		Perforation.	Decapitation.	Efterbyrds- operation.	
	Mødre.			Børn.			Mødre.		Børn.		Mødre.		Børn.		Moder.	Barn.	Moder.	Moder.	Mødre.		
	Lev.	Død.	Uopg.	Lev.	Df.	Uopg.	Lev.	Død.	Lev.	Df.	Lev.	Lev.	Df.	Lev.	Lev.	Df.	Død.	Dødf.	Død.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige eller smerte- fulde Veer	27	-	1	25	2	1	2	-	2	-	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	6	-	-	6	-	-	1)	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2)	1	-
Barselkrampe	1	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Placenta prævia og Blødning	-	-	-	-	-	-	2	2	1	3	1	1	-	-	-	3)	1	1	-	-	
Ueftergivelige Fødselsdele..	2	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Svulst i Bækkenet	2	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Blødning	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	
Isseleie med Panden fortil .	3	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Tverleie	-	-	-	-	-	-	7	-	3	4	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	
Ansigtsleie	2	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Fremfald af Navlesnor	2	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Hydramnion	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	4)	1	1	-	-	-	-	-	
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	
Fastvoxning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	
Uopgivet Indikation	4	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Tilsammen	49	1	1	45	4	3	12	3	6	9	4	2	2	1	1	1	1	1	1	14	
	51			52			15		15		4			2							

1) Dødsårsag: Livmoderbristning, der indtraf, forinden det sidstkommande Hoved kunde perforeres. 2) Dødsårsag: Barselfeber. 3) Konen døde af Forblødning, forinden Barnet efter forudgaaet Vending blev forløst. 4) Begge Fostre, hvoraf det ene var en Anenekfal, forløstes ved Udtrækning.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Barsel- seng.	ved ulykke- lige Hæn- delser.	ved Selv- mord.
Sveen og Vikebygd Herreder	89	2	65	6	1	-	-	-
Indre Søndhordland	178	6	127	5	-	2	2	1
Ytre —	309	13	145	19	1	-	6	-
Tysnes	270	6	117	14	2	1	4	-
Indre Hardanger	227	3	124	8	1	1	4	-
Ytre —	205	6	113	6	1	1	-	-
Voss	319	13	158	22	2	-	6	1
Søndre Midthordland	441	12	195	23	2	2	6	-
Nordre —	617	21	311	66	6	3	16	-
Osterøen	467	6	229	26	3	-	4	3
Alversund	229	6	124	20	1	1	2	-
Lindaas	411	14	211	22	2	4	2	-
Søndre Bergenhus Amt	3762	108	1919	237	22	15	52	5

Anæmi forekommer ikke hyppig blandt den almindelige Landbefolkning, men derimod ikke saa sjelden blandt Fabrikarbeiderkerne, der for det Meste lever paa Kaffe og Smørbrød. (Krüger).

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning.

Obstetriciske Operationer. Af Læger udførtes ialt 90 saadanne, deraf i Sveen og Vikebygd Herreder 1, Indre Søndhordland Distrikt 2, Ytre Søndhordland 3, Tysnes 4, Indre Hardanger 7, Ytre Hardanger 8, Voss 10, Søndre Midthordland 16, Nordre Midthordland 20, Osterøen 6, Alversund 5, Lindaas 8. Angaaende Indikationer og Udfald henvises til Tabellen paa foregaaende Side.

I Alversund foretoges paa Grund af tiltagende Svækkelse og Feber **Perforation** af et dødt Foster hos en Kone med trangt Bækken; saavidt vides havde hun tidligere gennemgaaet 15 haarde Fødsler; hun døde 5 Dage efter Forløsningen, der trods Tømning af Kraniehulen var meget besværlig, af Barsel-feber. (Fretheim).

Angaaende **Jordmoderhjælpen** henvises til Tabellen i den almindelige Beretning.

Antallet af **Fødte og Døde** sees af ovenstaaende Tabel.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1843 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 51,0.

Dødsfald paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde 15 Kvinder paa Barselseng. Lægerne har opgivet Dødsårsagen for 19 Kvinder saaledes: Barselfeber 9, Barselkrampe 3, Blødning 6, Livmoderbristning 1. I Alversund døde en Kone med forliggende Moderkage **uforløst** af Blødning. (Fretheim). Ogsaa i Lindaas Distrikt døde en Kone **uforløst**; paa Grund af Bækken-svevhed foretoges Vending, men forinden Perforation af sidstkommende Hoved kunde ske, døde Konen af Livmoderbristning. (Tannæs).

De hyppigste Dødsaaarsager var:

Dødsaaarsager.	Antal Dødsfald.
Alderdomssvaghed	358
Lungetuberkulose	199
Kræft (Cancer og Sarkom)	127
Lungebetændelse	123
Hjerneslag	67
Tuberkuløse Betændelser udenfor Lungerne	66
Organisk Hjertesygdom	65
Medfødt Svaghed	59
Kronisk Bronkit etc.	44
Nyresygdom	43

Veirliget. Aaret var i det Hele koldt, raat og regnfuldt. Der blev dog meget og vel indbjerget Hø, særlig hvor man benyttede Hæsjer, der er næsten uundværlige paa disse Kanter. Ogsaa af Poteter fik man rigelig og god Avling. (Kruger og Thesen).

Levemaade og hygieniske Forhold. Fra Kvinnherred (Tysnes Distrikt) anføres, at man ved Bedømmelsen af Renlighedsforholdene let skuffes af Husenes takkelige Ydre og af de hvidvaskede Gulve og Borde, naar det træffer sig, at man en Lørdag kommer ind til Folk; ved nærmere Eftersyn vil man nemlig som Regel snart erfare, at Stellet er alt andet end propert; især lader den personlige Renlighed meget tilbage at ønske. Det samme er Tilfældet med Kostholdet; at brune et Stykke ferskt Kjød eller lave en Sauce er for de fleste Kvinder et Mysterium, som de ikke engang gjør Forsøg paa at trænge ind i; den vanlige Form, hvorpaa Kjødmad serveres, naar man en Gang imellem gjør sig tilgode med dette Næringsmiddel, er salt Kjød kogt sammen med uskrællede Poteter; somoftest bringes nemlig Kjødet af nogle Sauer eller en Gris, man har til Slagt, til Byen for at faa Pengè til Skatter og Afgifter. Poteter samt Sild og anden saltet Fisk er den gjængse Middagsmad; Kaffe misbruges og er for Mange sammen med «Stomp» og «Sukkerbrød» den eneste Næring Dag ud og Dag ind. (Vangsnæs).

Fra Indre Hardanger angives Renligheden blandt Befolkningen at være i det Hele taget god, navnlig hos de bedre stillede Bønder, hos hvilke man kan finde udmærket Stel; dog er Skiddenfærdigheden ogsaa stor mange Steder. Badning i Hjemmene hører saaledes vistnok til Sjeldenhederne; selv om Sommeren, da der for de Fleste er god Anledning til at bade i Sjøen, ser man sjelden voxne Folk bade sig, og der gives Mange, som ikke bader sit Legeme Aaret rundt. — Om Sommeren, naar Kreaturerne er tilfjelds, har man paa de fleste Gaarde ikke Melk; denne erstattes da af Kaffe eller andre, mindre heldige Surrogater; i den senere Tid bruges tildels ogsaa Frugt som Næringsmiddel i Form af Frugtsupper eller lignende, lidt syltet Frugt ser man ogsaa af og til paa Bordet hos Bønderne. Hovednæringsvei er Gaardsbrug, der, naar undtages de høiere liggende Gaarde, omtrent altid i større eller mindre Grad er forbundet med Frugtavl. Fiskeriet i

Fjorden er ubetydeligt; en og anden Gang forekommer Brislingfiske i Eidfjord, en Del Lax fiskes ogsaa hist og her i Fjorden og i de større Elve. Den tidligere Deltagen med Fartøier i Nordlandsfisket er lidt efter lidt ophørt. I Vaarsildfisket er dog en Del af Befolkningen paa forskjellig Maade interesseret. Gaardparterne er smaa, i Almindelighed fødes 5—8 Kjør, 1 Hest og en Del Smaler. De mest dyrkede Kornsorter er Byg og Havre, hvortil kommer Poteter og Kaalrabi. Korn dyrkningen spiller dog en høist ubetydelig Rolle; det, man lægger mest an paa, er at producere Smør, og der findes nu flere Meierier i Distriktet; disse drives dog paa Grund af Forholdene kun i Vintertiden. Produktet afsættes til England eller indenlands. Af største Betydning for Befolkningen er Frugtavlen, der navnlig i Ullensvang Prestegjeld har naaet en høj Grad af Udvikling og stadig udvides ved nye Plantninger. Størstedelen af Frugten sendes til Stavanger, Bergen og nordenfor liggende Byer, ligesom ogsaa til Østlandet. I gode Frugtaar bliver imidlertid det norske Marked let overfyldt, og man arbejder derfor paa at skaffe sig Afsætning i Udlandet. Dyrkning af Kjøkkenvæxter øges stadig, dels til Brug i Husholdningen, dels for Udførsel til Byerne. Som Binæring maa nævnes Hønsæavl, der stadig omfattes med større Interesse og giver mangan liden Familie en god Indtægt. Den huslige Industri staar ikke paa noget høit Trin. Den indskrænker sig hovedsagelig til Forarbejdelse af lettere Gaardsredskaber og tildels Træskjærerarbejder og for det kvindelige Kjønns Vedkommende til Vævning for Husbrug og finere Arbejder i den saakaldte Hardangersøm. Større Fabrikvirksomhed forekommer ikke. En Uldvarefabrik drives paa Gaarden Hovland i Ullensvang, sysselsættende for Tiden omkring 15 Arbeidere; dens Virksomhed er efter Mellemrigslovens Ophævelse betydelig indskrænket. Mindre Sag- og Møllebrug findes hist og her. Et Cideri, oprettet for nogle Aar siden paa Gaarden Aga i Ullensvang, har i det sidste Aar været drevet med Held. Et Stenhuggeri i Eidfjord, drevet for et Stavangerfirmas Regning, er for Tiden paa Grund af mangelfuld Afsætning ude af Virksomhed; af nye Anlæg kan nævnes et Par Hellebrud i Ulvik og et Isanlæg i Simodalen i Eidfjord. Distriktets mange og store Fossefald ligger omtrent ubenyttede. Af ikke uvæsentlig Betydning for Indre Hardanger er Turisttrafikken. Hardangerfjordens paa engang imponerende og yndige Natur tiltrækker hele Sommeren igjennem en Mængde Reisende fra alle Verdens Kanter. Den mest yndede Rute er Telemarken eller Suldal—Odda og videre Eide—Voss—Gudvangen eller omvendt; stor Tiltrækning har ogsaa Vøringfossen, hvortil der nu er let Adkomst ved et nyt Veianlæg fra Eidfjord, ligesaa Skjæggedalsfossen. Mange Hôteller er oprettede langs de mest befærdede Ruter; og om det vel i det Hele taget kan siges, at disses Virksomhed er indbringende, mangler der dog ikke Exempler paa, at enkelte maa indstille sin Virksomhed paa Grund af uvittig Konkurrence. Hvorvidt Turisttrafikken i sin Helhed betragtet er til Gavn for Distriktet, turde være tvivlsomt. Vistnok kommer der gjennem den en ikke ubetydelig Del Penge ind i Bygderne, men den lette Fortjeneste giver Afsmag paa det jevne, daglige Arbejde, den gammeldagse Tarvelighed i Levemaade afløses af flotte Vaner; og mange er de, som efter Sæsonens Ophør ikke har stort igjen af sin Fortjeneste. Boligerne er hos de mere velstaaende Bønder lyse og rummelige, hos de mindre Bemidlede bestaar de som oftest kun af et større Rum med Kjøkken eller af et enkelt Rum med Kogeovn, der paa engang tjener som Daglig-, Spise- og Soveværelse. De gamle i sanitær Henseende fortrinlige Røgstuer synes mere og mere at forsvinde. Folket er meget ædrueligt. Drik og Svir forekommer ikke i nævneværdig Grad, naar undtages de Steder, hvor Turisttrafikken er størst, f. Ex. Odda og Eide. Det saakaldte Hardangerøl, der brygges i mere velstaaende Hjem, navnlig til Jul og Jonsok samt til Brylluper og andre høitidelige Anledninger, benyttes nærmest som en Styrkedrik og giver sjelden Anledning til Misbrug. (J. Olsen).

Fra Ytre Hardanger meddeles følgende: Jondalsøren er en flad Grus- og Sandør, hvor Elven fra Jondal falder i Fjorden. Øverst er der et Gruslag af vexlende Mægtighed paa 1—2 m., under dette et Lag af fast Aar af 0,5 m.s Tykkelse og under dette fin Sand, som øverst er fastere og nedad bliver løsere og rigeligere vandførende; i en enkelt Straale stikker et Lerlag sig op under Auren, og her faar man ikke Vand ved Boring; paa de andre Steder har man ikke boret saa dybt, at man har truffet noget underliggende, isolerende Lerlag. Tidligere brugte man Brønde, som var gravet ned i og gennem Auren; men hvor de laa lavt, førte de ved Springflod brakt Vand. For at raade Bod derpaa lavede Handelsmand Johannes Utne i Midten af 80-Aarene en Pumpe, som han førte ned i de dybere, vandførende Lag af Sanden. I et almindeligt, galvaniseret Vandledningsrør lukkede han den ene Ende med en Jernbolt, som udenfor Røret løb ud i en spids Pig; i den nederste halve Meter af Rørets saaledes lukkede Ende borede han talrige, fine Huller, vikled derpaa Melkesildug af Metaltraad omkring og surrede denne godt fast til Røret med Streng; fra et Hul, som var gravet ned gennem Auren, rammes Røret ned gennem Sanden, og dets øverste Ende sættes ved en Muffe i Forbindelse med en almindelig Jernpumpe; efter nogen Tids Pumpning giver Pumperne rent og godt Vand, der aldrig bliver brakt. Pumperøret føres ned i forskjellig Dybde, fra 1½ til 6 m. I de forløbne 20 Aar har omtrent hver Mand i Jondalsøren forskaffet sig saadan Pumpe; dens Kostende bliver alt i alt omkring 25 Kr. — Boligforholdene er gennemgaaende gode. Ved Nybygninger indredes der neppe nu længere Fjøsrum i Kjælderen, selv hvor der er trangt om Rum og Penge; Værelserne bygges som Regel høje under Loftet med høje Vinduer, og eget Rum til Køkken indredes i de fleste Nybygninger. Kostholdet er gennemgaaende bra, om end Trangen til et større Kontantudbytte af Gaardens Drift fører til, at Melken for en stor Del nydes separeret, og at Forbruget af Kaffe stiger, ligesom det Meste af Storfæ, der skal udrangeres, sælges til Slagtere og ikke forbruges paa Gaarden. Rødfrugter og Rødder indgaar mangesteds i det daglige Kosthold, medens Frugt lidet benyttes i Hjemmene, lidet man ved Frugtavlen væsentlig tager Sigte paa Produktionen af finere Frugtsorter til Salg. — Befolkningen er gennemgaaende ædruelig, og der er mange Afholdsfolk. (A. Olsen).

I Voss staar enkelte Dalfører meget tilbage i hygienisk Henseende; saaledes er ordentlige Vandhuse fremdeles langt fra almindelige paa Gaardene, og hvor de findes, holdes de som oftest ikke rene. Ogsaa Sæppeldynger udenfor Hæstvæggen forekommer, ret som det er. Badning er ikke meget i Brug blandt Befolkningen, og Vaskning af hele Legemet foregaar kun til Høitider og ofte ikke engang da. (Gjestland).

Fra Søndre Midthordland, hvor Befolkningen i det Hele maa siges at være meget ædruelig, anføres, at Kommunestyret i Os har ophævet samtlige Udskjækningsrettigheder paa Osøren, hvilket maa hilses med Glæde, da den lette Adgang til Spirituosa har været en slem Fristelse for en Del ubefæstede Sjæle. — For at fremme Badning har Distriktslægen henvendt sig til Fabrikeierne, for at formaa dem til at interessere sig for Sagen, i Haab om, at Kjendskab og Trang til Bad fra Fabrikerne efterhaanden vil spredes udover Bygderne. (Krüger).

Fra Nordre Midthordland meddeles, at der gennem hele Solheimsviken og i nogle Sidegader er anlagt offentlige Kloaker samt mange private; dette i Forbindelse med den gennemførte Nat- og Dagrenovation har betydelig forbedret Solheimsvikens Udseende og Atmosfære. (Falkenberg).

I Osterøen, Alversund og Lindaas Distrikter angives Ædrueligheden at gjøre gode Fremskridt, og i sidstnævnte Distrikt ogsaa Sædeligheden; dog hænder det meget sjelden, at ikke det første Barn i et Ægteskab kommer til en noget ureglementeret Tid. I denne Forbindelse kan det nævnes, at der i

Aarets Løb fødtes et Barn, hvis Fader var knapt 14 Aar gammel; stillet for Værgeraadet slap denne Fader med en Advarsel og Formaning; Moderen var 15 Aar gammel. (S. Lange).

Sygehuse. I Voss Distrikt findes et Epidemilazaret, hvor der i Aarets Løb behandledes 15 Syge; Sygepleieforeningen har et leiet Lokale til Optagelse af Patienter med ikke smitsomme, særlig kirurgiske Sygdomme. Om det nyoprettede Pleiehjem for Tuberkuløse se ovenfor. I Søndre Midthordland Distrikt ligger i Os Hagevikens Kystsankatorium for skrofulese Børn, Askvigens Barnehjem, «Splintehjemmet» kaldet, samt et Rekonvalescenthjem for ubemidlede Kvinder paa Ravnberghaugen; i Fane ligger Ekelunds Aandssvageskole; i Nordre Midthordland Distrikt ligger Møllendal Sindssygeasyl (privat) og i Osterøen findes ved Arne og Dale Fabriker smaa Isolationslokaler.

Badeindretninger. Ved Vikerbygd Meieri i Ullensvang (Indre Hardanger) er der en Badeindretning, ved hvilken der i Vintertiden, naar Meieriet er i Virksomhed, er Anledning for de Omkringboende til at faa et varmt Bad for 10 Øre; forleden Vinter toges ca. 300 Bad. (J. Olsen). I Voss kan der erholdes kolde og varme Bad i Høtellerne paa Vossevangen. I Bjørnefjorden, Søndre Midthordland Distrikt, ligger Solstrand Sjøbad, hvor der om Sommeren ogsaa leveres varme Bad og Dampbad.

Angående Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning. I Ytre Søndhordland begyndte i Aarets Løb et Apothek paa Lervik i Stord sin Virksomhed.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundhedskommissioner og af Vaccinerede:

Lægedistrikter.	Sundheds- kommis- sioner. Antal Møder.	Vaccinerede.
Søndre Bergenhus Amt.....	100	3556
Sveen og Vikebygd Herreder.....	¹⁾ 2	79
Indre Søndhordland.....	²⁾ 6	199
Ytre —.....	³⁾ 2	146
Tysnes.....	⁴⁾ 6	275
Indre Hardanger.....	⁵⁾ 5	159
Ytre —.....	⁶⁾ 10	135
Voss.....	⁷⁾ 6	388
Søndre Midthordland.....	⁸⁾ 15	366
Nordre —.....	⁹⁾ 26	534
Osterøen.....	¹⁰⁾ 15	485
Alversund.....	¹¹⁾ 1	336
Lindaas.....	¹²⁾ 6	454

¹⁾ Sveen 2, Vikebygd 2. ²⁾ Skaanevik 3, Etne 1, Fjelberg 2. ³⁾ Finnaas 1, Valestrand 1. ⁴⁾ Kyinnherred 3, Tysnes 3. ⁵⁾ Ullensvang 1, Røldal 1, Granvin 1, Eidfjord 1, Ulvik 1. ⁶⁾ Varaldsø 3, Strandebram 2, Jondal 4, Vikør 1. ⁷⁾ Voss 5, Vossestranden 1. ⁸⁾ Os 2, Fane 4, Fuse 2, Strandvig 4, Haalandsdalen 3. ⁹⁾ Aarstad 9, Askøen 9, Fjeld 3, Sund 3, Austevold 2. ¹⁰⁾ Hosanger 3, Hammer 3, Haus 6, Bruvik 3. ¹¹⁾ Herlø. ¹²⁾ Lindaas 1, Mastfjorden 2, Manger 3.

XIII. Bergens By.

	Fladeindhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die Dec. 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.
Bergens By	13,55	71 867	¹⁾ 58	15	40

¹⁾ Desuden er Distriktslægerne i Nordre Midthordland og Alversund bosatte i Bergen.

Sundhedstilstanden var mindre god paa Grund af Epidemier af Tyfoidefeber, Mæslinger og Difteri. Foruden disse herskede Influenza særlig i Aarets 1ste Kvartal, ligesom Kusma var noksaa udbredt i 1ste Halvaar. Vandkopper og Kighoste viser derimod Tilbagegang mod Aaret forud. Det samlede Antal anmeldte Tilfælde af epidemiske Sygdomme udgjorde 11 797 med 279 Dødsfald mod henholdsvis 8 454 og 248 Aaret forud.

Dødeligheden var dog ogsaa i dette Aar forholdsvis liden. De Dødes Antal² udgjorde 1 055 eller 14,1 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middel-folkemængde (74 800). Aaret forud udgjorde den 13,9 pro mille. Til Bergens Sundhedskommission anmeldtes 1 048 Dødsfald; af disse var 46 udenbys Personer, som var indlagt paa forskellige Hospitaler og Asyler. Paa Grund af Sygdom døde 973 (deriblandt 1 Person med ukjendt Dødsårsag). Dødsfaldenes Fordeling paa Maanederne sees af følgende Tabel:

	Aaret.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Dødsfald forårsaget ved Sygdom blandt Byens Indvaanere	973	120	78	81	64	78	63	82	83	68	78	65	113
Udenbys døde paa Hospitaler for Spedalske	6	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	2	2
Udenbys døde paa Sygehus og i Sindssygeasyler	¹⁾ 40	5	3	1	6	4	3	2	-	3	2	5	6
Ulykkestilfælde	20	-	2	1	1	1	1	2	3	1	3	2	3
Selv mord	9	1	2	1	-	-	2	-	-	-	2	-	1
Samtlige anmeldte Dødsfald	1048	126	85	85	71	84	69	86	86	72	85	74	125

¹⁾ Dødsårsagen var for disse: Tyfoidefeber 1, Skarlagensfeber 1, Rosen 1, Lungesygdom 10, Tuberkulose i andre Organer 2, Kræft 1, Sygdom i Hjerne og Rygmarv 3, i Cirkulationsorganer 5, i Aandedrætsorganer 5, i Fordøielseskanalen 1, i Urinorganerne 10.

Den procentvise Dødelighed inden de forskellige Aldersklasser vil sees af følgende Tabel:

Sum.	0-1	1-5	5-10	10-15	15-20	20-30	30-40	40-50	50-60	60-70	70-80	80-90	90-100
1 047	187	116	36	24	31	105	72	75	80	105	135	73	8
i pCt.	17,9	11,1	3,4	2,3	3,0	10,0	6,9	7,2	7,6	10,0	12,9	7,0	0,76
	363 = 34,7 pCt.				684 = 65,3 pCt.								

Til Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** i Almindelighed hidsættes paa næste Side en Tabel, sammendragen efter de fra Lægerne og Sygehusene indkomne Maanedslister.

For **Tyfoidfieber** behandledes ialt 133 Tilfælde med 8 Dødsfald. 39 af Patienterne var indlagt paa Sygehus fra Byens Omegn og 1 fra Havnen, 11 var smittede udenbys; mindst 16 Tilfælde skyldtes Smitte ved Melk og 9 direkte Smitteoverførelse, hvoraf 3 paa Sygehuset. De fleste Tilfælde forekom i Maanederne August—November, nemlig 100; deriblandt var 25 udenbys. 6 Syge behandledes i Hjemmet, 88 i Sygehuset og 39 i Epidemilazaretet.

Af **epidemisk Cerebrospinalmeningit** anmeldtes 7 Angrebne fra 7 forskellige Steder; 5 af dem døde. Alle forekom i sidste Halvaar.

Mæslinger optraadte epidemisk i 4de Kvartal, særlig i December, da 932 anmeldtes.

For **Difteri** (Croup) behandledes tilsammen 314 Tilfælde, deraf 23 dødelige. De fleste Angrebne viser 1ste Kvartal. Sygdommen forekom ogsaa dette Aar særlig i de østlige Bydele. 6 af Patienterne var udenbys, 9 behandledes i Hjemmet, 260 i Lungegaardens Sygehus og 45 i Epidemilazaretet.

For **Rosen** behandledes 140 Tilfælde med 9 Dødsfald.

Vandkopper var sjældnere end Aaret forud. 206 Angrebne anmeldtes, mod 521 i 1902.

Kusma synes at have havt adskillig Udbredning; ialt behandledes 392 Tilfælde, deraf 366 i 1ste Halvaar.

Kighoste viser Tilbagegang mod Aaret forud; der behandledes 510 Angrebne med 16 Dødsfald.

Influenza havde ikke ringe Udbredning i Aarets første Kvartal, særlig i Januar Maaned, da 1 325 Tilfælde anmeldtes. Forresten opføres Tilfælde af Sygdommen i alle Aarets Maaneder. Ialt behandledes 1 964 Patienter med 8 Dødsfald, mod henholdsvis 324 og 3 i 1902.

For **Lungebetændelse** behandledes 593 Tilfælde, det høieste Tal siden 1897; de fleste indtraf i Januar og December. Dødsfaldenes Antal var 68 = 11,5 pCt.

I samtlige 11 Tilfælde af **Koldfeber** var Sygdommen erhvervet i Udlandet.

Diarré (Kolerine) var hyppigere end Aaret forud, men viser omtrent den gjennomsnitlige Hyppighed for de senere Aar. Ialt anmeldtes 1 525 Angrebne og 44 Dødsfald, deraf 35 i Alderen 1—5 Aar.

For **Fnat** behandledes 79 Patienter, deraf 53 Voxne.

Af **Pemfigus hos Nyfødte** opføres 20 Tilfælde og 3 Dødsfald.

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er op- given for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.													
Tyfoidfeber	133	8	133	10	4	4	5	-	2	4	21	22	35	22	4
Cerebrospinalmeningit	7	5	7	-	-	-	-	-	-	1	1	2	1	1	1
Skarlagensfeber	47	3	47	8	10	2	4	1	2	-	2	2	10	3	3
Mæslinger	1202	11	1202	-	-	-	-	-	2	3	1	2	29	233	932
Difteri (Croup)	314	23	314	69	43	55	16	28	21	15	17	19	17	11	3
Blodgang	2	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
Barselfeber	4	1	4	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	1
Pyæmi, Sæpthæmi	7	5	7	-	-	1	-	-	2	-	1	-	-	1	2
Rosen	140	9	140	24	14	12	13	16	6	11	4	6	10	13	11
Røde Hunde	10	-	10	7	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	206	-	206	5	23	35	44	36	16	5	3	5	15	12	7
Kusma	392	-	392	64	61	64	69	74	34	5	2	1	7	3	8
Kighoste	510	16	510	53	49	16	32	38	28	13	24	42	63	58	94
Akute Katarrer i Aandedræts- organerne	4179	66	4179	538	457	302	306	250	221	160	179	54	370	442	700
Influenza	1964	8	1964	1325	402	80	38	13	19	5	3	8	11	15	45
Lungebetændelse	593	68	593	86	59	49	54	55	41	18	27	36	40	41	87
Pleurit.	270	7	270	38	20	20	27	26	16	33	14	17	19	21	19
Gigtfeber	261	1	261	34	24	23	31	30	31	7	11	13	22	17	18
Koldfeber	11	-	11	2	-	-	2	2	1	1	2	-	1	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	1525	44	1525	92	84	79	53	115	107	116	170	243	212	121	133
Pemfigus (hos Nyfødte)	20	3	20	3	-	-	5	-	-	4	2	1	-	3	2
Tilsammen	11797	279	11797	2358	1250	746	699	685	549	401	484	674	863	1018	2070

De veneriske Sygdommes Optræden i Maanederne sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Veneriske Saar	108	10	6	6	9	7	10	8	15	14	7	8	8
Erhvervet Syfilis	162	11	20	14	19	18	14	7	13	8	15	9	14
Hereditær —	11	-	2	1	-	2	2	-	1	-	1	1	1
Gonorré, Uretrit	590	53	52	50	56	53	33	22	81	56	39	50	45

Antallet af veneriske Sygdomstilfælde, behandlede i Aarene 1897—1903, sees af følgende Tabel:

Aar.	Veneriske Saar og Syfilis (konstitutionel og hereditær).						Gonorré (Uretrit).						Tilsammen.		
	Paa Sygehus.			Udenfor Sygehus.			Paa Sygehus.			Udenfor Sygehus.			Veneriske Sygdomme.	Veneriske Saar og Syfilis.	Gonorré og Uretrit.
	Behandlede.	Deraf		Behandlede.	Deraf		Behandlede.	Deraf		Behandlede.	Deraf				
		Md.	Kv.		Md.	Kv.		Md.	Kv.		Md.	Kv.			
1903..	70	36	34	211	207	4	26	10	16	564	521	43	871	281	590
1902..	67	30	37	133	122	11	53	17	36	513	486	27	766	200	566
1901..	77	39	38	150	137	13	25	2	23	538	484	54	790	227	563
1900..	91	41	50	174	169	5	21	11	10	543	496	47	829	265	564
1899..	107	39	68	187	184	3	38	3	35	558	531	27	890	294	596
1898..	48	29	19	267	240	27	39	16	23	454	428	26	808	315	493
1897..	30	22	8	157	135	22	32	14	18	343	327	16	562	187	375

Opgaverne for de udenfor Sygehus Behandlede er meget upaalidelige; især gjælder dette for Gonorréens Vedkommende, da Patienter, lidende af disse Sygdomme, gjerne henvender sig til flere Læger og saaledes bliver anmeldt flere Gange. Der er Grund til at antage, at veneriske Sygdomme i Virkeligheden har været mindre hyppige end i 1902. Dette kan blandt andet sluttes deraf, at Antallet af i Sygehus behandlede løsaftige Kvinder var 50 mod i 1902 73. Opgaverne over Antallet af Tilfælde af hereditær Syfilis antages dog at være adskillig for lave.

De anmeldte Tilfælde af Chanker og Syfilis pr. 10 000 Indbyggere stiller sig saaledes for nedenstaaende Aarrække (Middelfolkemængden i 1903 var efter det statistiske Centralbureaus Opgave 74 800):

1889	1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903
28,1	26,9	27,1	40,2	26,8	22,8	20,2	27,4	29,9	47,7	42,2	37,2	31,2	26,7	37,6
29,8					29,6					35,0				

Anmeldte Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme.

Lægedistrikt.	Samlet Antal tuber- kuløse Syg- domme.		Tuberkulose i											
			Aande- dræts- organer.		Urin- og Kjønss- organer.		Tarm- kanalen.		Ben og Led.		Lymfe- kjerter.		Huden.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Bergens By	695	161	689	161	1	-	-	-	2	-	-	-	3	-

Tuberkulose. Til Oplysning om de anmeldte Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme hidsættes ovenstaaende Tabel, der er et Uddrag af Tuberkuloseprotokollen for Bergen. Se forøvrigt denne Beretnings almindelige Del. Dødsfald af Lunge-tuberkulose udgjorde 161 eller 15,8 pCt. af samtlige, ved Sygdom for-
aarsagede Dødsfald og 21,8 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. 10 af Dødsfaldene var Bergen uvedkommende. 132 Meddelelser om i Byen konstateret Tuberkulose sendtes til Ordførerne i Sundhedskommissionerne paa Patienternes Hjemsteder.

Angaaende de **Sindssyge** henvises til den almindelige Beretning.

Af **obstetriciske Operationer** er ialt opgivet udført 204, deraf 30 paa Fødselsstiftelsen. Angaaende Indikationer og Udfald se Tabellen paa næste Side.

Angaaende **Jordmoderhjælpen** henvises til den almindelige Beretning.

Paa **Fødselsstiftelsen** forpleiedes i Aarets Løb 349 Barselkvinder; af disse udgik 1 uden at føde, og 1 var indlagt uden Barn efter Fødsel i Dølgsmal. Tilbage fra 1902 laa 12 Kvinder. Ialt fødte saaledes 335 Kvinder paa Stiftelsen. Af de Indkomne var 263 Gifte, 74 Ugifte, 257 var fra Bergen, 80 var udenbys. Førstefødende var 160, Flerfødende 175. Der fødtes ialt 337 Børn (iberegnet Aborter og ufuldbaarne Fostere), idet 2 Kvinder fødte Tvillinger.

Fosterleierne var følgende:

Issefødsel	321	{ 1ste Isseleie 203, deraf 2 med Panden fortill. 2det — 118, — 5 « — «
Ansigtfødsel	1.	
Pandefødsel	1.	
Bækkenendefødsel	11	{ 1ste Sædeleie 1. 2det — 5. 2det Fodleie 5.

Tvillingernes Leier var følgende:

	1ste Isseleie.	1ste Isseleie med Panden fortill.	2det Ansigtseleie.	2det Sædeleie.
1ste Tvilling	1	1	-	-
2den Tvilling	-	-	1	1
Tilsammen	1	1	1	1

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.			Udtrækning ved Bækkenendeleie.			Partus præmaturus artificialis.			Perforation.		Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Børn.	Mødre.		Børn.	Mødre.		Børn.	Mødre.		Børn.	Mødre.		Mødre.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.
Paa Fødselsstiftelsen:															
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	7	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	-	-	-	2	2	-	-	-	-	3	3	-	³⁾ 1	-	-
Barselkrampe	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hjertesygdom	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fare for Fosterets Liv	8	7	1	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-
Fremfald af Arm og Navlesnor	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hydramnion	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	²⁾ 1	-	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Tilsammen	18	16	2	2	2	-	2	-	2	4	3	1	1	-	3
Udenfor Fødselsstiftelsen:															
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	89	87	2	1	-	¹⁾ 1	22	19	3	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	10	10	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	⁴⁾ 1	-
Barselkrampe	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og Blødning	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	-	-	-	1	-	¹⁾ 1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fare for Fosterets Liv	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtsleie	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	16	9	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald af Navlesnor	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Uopgivet Indikation	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	25
Tilsammen	105	103	2	21	9	12	22	19	3	-	-	-	-	1	25
Ialt i Bergen	123	119	4	23	11	12	24	19	5	4	3	1	1	2	28
		123			23			24			4				

¹⁾ 2den Tvilling, om 1ste intet anført. ²⁾ Fosteret led af en fra Sacralregionen udgaende stor Svulst, der maatte aabnes, før det kunde forløses. ³⁾ Der var iforveien fremkaldt for tidlig Fødsel. Fosteret var dødt. ⁴⁾ Dødsarsag: Livmoderbristning.

Liste over de af Lægerne

Dødsårsag.	Tilsammen.	Deraf		Alder							
				0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
A. Infektions, Ernærings- og konstitutionelle Sygdomme.											
<i>I. Akute.</i>											
Tyfoidfeber	8	5	3	-	-	-	-	-	-	-	1
Epidemisk Cerebrospinalmeningit	5	3	2	1	1	2	1	-	-	-	-
Skarlagensfeber	3	2	1	1	-	1	-	-	1	-	-
Mæslinger	11	7	4	2	-	4	3	1	1	-	-
Difteri (Croup)	23	11	12	2	-	7	6	2	5	-	-
Kighoste	16	6	10	5	4	1	6	-	-	-	-
Influenza	8	3	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Gigtfeber	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Erysipelas og Phlegmone	9	6	3	1	-	-	-	-	-	-	-
Pyæmi og Septhæmi	5	2	3	-	1	1	-	-	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	44	18	26	12	16	3	4	-	-	1	-
Dysenteri	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>II. Kroniske.</i>											
Tuberkulose:											
a. Lungerne	161	66	95	1	-	1	1	2	2	2	4
b. Tarmkanalen	7	4	3	1	-	-	1	1	1	-	-
c. Ben og Led	5	2	3	-	-	-	-	-	-	1	-
d. Urin- og Kjønsorganer	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
e. Lymfekjertler (Skrofulose)	3	-	3	-	2	-	1	-	-	-	-
f. Tuberkuløs Meningit	44	23	21	4	2	9	10	6	5	2	2
g. Miliærtuberkulose	7	3	4	1	1	-	1	-	2	1	-
Spedalskhed	6	4	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Syfilis	7	4	3	3	1	-	-	-	-	-	-
Kræft:											
1. Carcinom:											
a. Maven	37	18	19	-	-	-	-	-	-	-	-
b. Leveren	4	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-
c. Brystkjertelen	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
d. Kjønsorganerne	8	1	7	-	-	-	-	-	-	-	-
e. Andre Organer	21	8	13	-	-	-	-	-	-	-	-
2. Sarkom:											
a. Bensystemet	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
b. Andre Steder	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Perniciøs Anæmi	7	3	4	1	1	-	-	-	-	-	-
Leukæmi	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Rakit	5	4	1	3	-	1	1	-	-	-	-
Kronisk Alkoholisme	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Medfødt Svaghed	43	19	24	19	23	-	1	-	-	-	-
Alderdomssvaghed	52	18	34	-	-	-	-	-	-	-	-

meddelte Dødsarsager.

og Kjøen.																	
15—20		20—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
1	-	2	1	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	4	1	-	1	1
-	-	-	-	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-	-	1	1	-	1	1	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	1	2	-	3	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8	9	29	28	9	20	7	11	3	11	2	9	2	-	-	-	-	-
-	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
-	1	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	1	-	-	1	2	-	-	-	-	1	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	3	1	3	3	8	7	2	7	1	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	2	2	1	2	1	1	-	-	1	-	-
-	-	-	-	1	-	2	2	2	3	1	4	2	3	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	13	12	19	1	1	1

Liste over de af Lægerne

[illegible]

meddelte Dødsarsager.

[illegible]

Liste over de af Lægerne

(Forts.). Dødsaaarsag.	Tilsammen.	Deraf		Alder							
				0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
<i>VI. Urinorganerne.</i>											
Cystit, Cystopyelonefrit	12	9	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Morbus Brighti	26	10	16	-	-	-	2	-	1	-	-
Andre Nyre- og Urinveissygdomme	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>VII. Kjønsorganerne.</i>											
Sygdomme i de kvindelige Kjøns- organer	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>VIII. Hud- og ydre Sygdomme.</i>											
Pemfigus hos Nyfødte	3	2	1	2	1	-	-	-	-	-	-
Senil Gangræn	6	4	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Bensygdomme	2	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-
<i>C. Barselsygd.</i>											
Barselfeber	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Livmoderbristning	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Puerperalmani	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>D. Dannelsesfeil.</i>											
Dannelsesfeil	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
<i>E. Andre Aarsager.</i>											
Tumor abdominis	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
— colli	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dødsfald ved Sygdom	1018	487	531	107	80	52	61	15	21	12	10
<i>F. Unaturlig Død.</i>											
Drukning	7	7	-	-	-	1	-	-	-	2	-
Forbrænding	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Ulykkestilfælde	10	8	2	-	-	1	1	-	-	-	-
Selv mord	9	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	1047	511	536	107	80	54	62	15	21	14	10

For 3 Fostere er Leiet saaledes ikke nærmere angivet.

Fra den til Fødselsstiftelsen knyttede **Jordmoderskole** udexamineredes 21 Elever; af disse var fra Kristians Amt 1, Lister og Mandal 3, Stavanger 3, Søndre Bergenhus 3, Bergen 3, Nordre Bergenhus 4, Romsdals 2, Søndre Trondhjems 1 og Nordre Trondhjems Amt 1.

meddelte Dødsårsager.

og Kjøen.

15—20		20—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	-	1	-	1	3	-	1	-	2	1	3	-	-	-	-	-
-	-	1	1	-	1	3	1	4	5	1	3	1	2	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	2	-	-	1
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
13	16	52	50	28	40	33	36	28	48	50	51	63	71	30	43	4	4
-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	1	-	2	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	2	-	-	-	3	-	1	-	2	-	1	-	-	-	-	-
14	17	55	50	31	41	38	37	31	49	54	51	64	71	30	43	4	4

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabellen paa næste Side.

Der bliver saaledes et Overskud af 1 319 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 44,5.

Dødsfald paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde 3 Kvinder

Fødte og Døde.

Lægedistrikt.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige Hæn- delser.	ved Selv- mord.	ved Mord og Drab.
Bergens By	2374	64	1055	212	19	3	21	1	1

paa Barselseng. Lægerne har opgivet Dødsårsagen for 7 Kvinder saaledes: Barselfeber 1, Barselkrampe 4, Livmoderbristning 1, Puerperalmani 1.

Angaaende **Dødsårsagerne** for de i Byen indtrufne Dødsfald henvises til Tabellen paa Side 162 o. flg.

De **hyppigste Dødsårsager** var: Lungetuberkulose 161, Kræft 75, Lungebetændelse 68, Tuberkulose udenfor Lungerne 67, akute Katarrer i Aandedrætsorganerne 66, Alderdomssvaghed 52, organisk Hjertesygdom 49, akut Diarré 44, Hjerneslag 44, medfødt Svaghed 43.

Veirliget. Ifølge Meddelelse fra det meteorologiske Institut var Aarets Middelbarometerstand 754,6 mm. Middelttemperaturen var 7,3° C. Den høieste Varmegrad var 24,0 (den 24de Juli), laveste Kuldegrad 9,1 (9de November). Den hyppigste Vindretning var fra S: (114 Dage), dernæst fra N: (46 Dage). Der var Stille i 109 Dage. Den samlede Nedbør udgjorde 2 355,7 mm., den var størst i Februar (328,7 mm.), mindst i Juni (50,9 mm.).

Levemaade og hygieniske Forhold. Byggevirksomheden i Aaret var ringe. Kloaknettet forøgedes med 116 løbende Meter. Ved Aarets Udgang var 4 580 Huse med 13 838 Kagger underlagt den regulære Renovation med Ombytning hver 14de Dag. Massen af Natrenovationen udgjorde 115 000 Hektoliter. Ved Dagrenovation er af Feieskarn og Sæppe bortført 191 000 Hektoliter. Udgifterne ved Renovationen har udgjort ca. Kr. 2,00 pr. Individ, naar Indbyggerantallet i Renovationsområdet sættes til 73 000. Paa 30 674 Arbejdsdage er blandt Renovationsarbejderne forefaldt 548 Sygedage, deraf 91 paa Grund af Beskadigelser under Arbejdet, men ingen paa Grund af smitsom Sygdom. — Til sætning af Torvstrø til Privetkaggerne sker nu kun 1 Gang ugentlig, da den ikke antages at have nævneværdig desinficerende Virkning. Faldrørspriveterne kan holdes fuldstændig lugtfri, naar hver Uge den øverste 1½ Meter af Faldrøret renskræbes. Sundhedskommissionen har givet sit Minde til forsøgsvis Anvendelse af det Lehmann—Meyerske Klareanlæg ved lukkede Water-Closetbeholdere. — Klagen over generende Støv fra Dagrenovationen er gammel og berettiget; den vilde kunne rettes paa, hvis Karrene til Opsamling af Feieskarn m. v. fik en anden Indretning. Det hænder desuden, at den opsamlede Sæppe ikke afleveres til Fjernelse, men glemmes i Kjælderne, hvorved sanitære Ulemper opstaar. — Gadestøvet er fremdeles meget generende, ligesaa den Masse Papirrusk, som stadig hvirvles om i Gaderne og gjerne havner i Lysgaardene foran Kjældervinduerne. — Af hygieniske Fremskridt kan nævnes: Indkjøb af Gaardene omkring Tarlebøvasdraget, hvorved det hele Nedslagsdistrikt for Byens Vandforsyning kan sikres

mod Tilsig fra gjødslede Marker. — I Arbeidsanstalten er indrettet et moderne Vaskeri, som virker meget tilfredsstillende. — Begravelsespladsen er udvidet. — Til hygienisk Opsyn paa Havnen er der bevilget Løn, ligesom der i Aarets 4 sidste Maaneder er foretaget Visitation af de fra England kommende Ruteskibe i Anledning af Koppeepidemien der.

Sygehuse. Foruden Fødselsstiftelsen, Neevengaardens Sindssygeasyl og Epidemilazaretet findes i Byen et kommunalt Sygehus med en Underafdeling i det tidligere Lungegaardshospital. Desuden er der et katolsk «St. Franciscus's» Hospital, Rosenbergs private Sindssygeasyl, Pleiestiftelsen No. 1 og St. Jørgens Hospital, begge de sidstnævnte Anstalter til Behandling af Spedalske. Paa Bergens private Klinik behandledes i Aaret 304 Patienter med 7 126 Liggedage. I «St. Franciscus's» Sygehus behandledes 203 Syge.

Badeindretninger. I det kommunale Sygehus's Badeindretning toges af Folk fra Byen af Karbad 6 844, af Romerbad og Dampbad 4 545, af Styrt 401, af medicinske Bad 9, af Gytjebad 110. Til Betjeningen og Patienterne gaves af Karbad 2 990, af Romerbad og Dampbad 1 090, af medicinske Bad 18, af Gytjebad 160. Tilsammen 16 167 Bad. — I Doktor Wieseners Folkebad toges ialt 35 378 Bad, deraf af Mænd 27 616, af Kvinder 4 062, af Folkeskolens Børn 3 700.

Om Byens **Apothek** se den almindelige Beretning.

I **Sundhedskommissionen** afholdtes ialt 32 Møder, hvori behandledes 94 Sager. Den besluttede, at der i Henhold til en Paragraf i Sundhedsvedtægten skulde til Lokaler, som agtedes benyttet til Forhandling af Bagværk, Melk og Fløde, før Godkjendelsen stilles følgende Fordringer:

Lokalet skal have en Høide under Taget af mindst 2,5 m., tætte, malede Vægge og Gulv, uden aabne Sprækker og Fuger. Det skal være forsynet med egen Indgang og maa ikke have Døre eller andre Aabninger til Sove- eller Beboelsesrum. Lokalet skal være lyst, luftigt og let at holde rent.

Disse Bestemmelser kommer til Anvendelse foruden paa de Lokaler, som fremtidig indrettes for det omhandlede Brug, tillige paa ældre Næringer, naar disse skifter Indehaver, samt endvidere ved Gjenoptagelse eller Gjenaabning af saadanne Næringer eller Udsalg paa Steder, hvor de har været nedlagt over ét Aar.

Ved den **offentlige Vaccination** vaccineredes 1 155 Personer og af Byens Læger 134, samtlige med animal Lymfe. I Anledning af Koppeepidemien i England foretoges 56 Revakinationer af Besætningen paa de rutegaaende Skibe. — Til Læger og Hjelpevaccinatorer sendtes 78 Rør med humaniseret Lymfe.

Ved **Stadsfysikatets Kontor** behandledes ialt 2 755 Sager, hvoraf 753 er indtaget i Sundhedskommissionens og 8 i Kvarantænekommissionens Journal.

Bydesinfektørens Protokol udviser, at der er desinficeret 731 Værelser, hvoraf 67 tapetserede. Udgifterne udgjorde Kr. 4 126,80, hvoraf Kr. 594,00 er betalt af den private Rekvirent. Efter Tyfoidefeber er bleven desinficeret 113, efter Difteri 258, Skarlagensfeber 33, Tæring 154 og efter andre Sygdomme 11 Gange.

Lazarettesinfektørens Protokol udviser, at der fra 788 Hjem (hvoraf 51 udenbys) er desinficeret 13 474 Kolli i 469 Desinfektioner, — 168 efter Tuberkulose, 132 efter Tyfus, 279 efter Difteri, 43 efter Skarlagensfeber og Resten efter forskellige andre Sygdomme.

Af Kommunedyrlægens Indberetning hidsættes: Ved Kjødkontrollen behandledes ialt 63 337 Skrotter, eller noget mindre end Aaret forud. Den i 1902

begyndte Indførsel af dansk Kjød i fersk Tilstand fortsattes ikke i 1903. Byens Pølsefabriker benyttede væsentlig engelsk Hestekjød og amerikansk Oxekjød og ikke længere dansk Tøndekjød. Størstedelen af det udenlandske Tøndekjød gaar til udenbys Pølsefabriker og er ikke underkastet Kontrol af Bergens Sundhedsvæsen. Tinter fandtes hos 163 Kreaturer. — Byens Slagterier siges at være for faa i Forhold til dens Størrelse og befinder sig gennemgaaende i en daarlig Forfatning. De værste Mangler blev dog paatalte og afhjulpne. Med Salget af fersk Fisk paa Torvet førtes daglig Kontrol. Ligesaa fortsattes Melkekontrollen efter samme Plan som i tidligere Aar; af 1 431 undersøgte Prøver viste 294 et Fedtindhold af under 3,0 pCt. Alle Prøverne udtoges direkte af Producentens Spande, og Resultatet bekendtgjordes gennem Byens Aviser.

XIV. Nordre Bergenhus Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommune.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die Decb. 1900.	Antal Læger.	Jordmodre.	Hjælpe- vaksinater.
Amtet		18 481,51	88 214	27	68	56
1. Lærdal		3 625,86	7 045	3	7	5
	Lærdal	583,67	2 136	1	2	1
	Borgund	577,94	752	-	1	1
	Aardal	994,60	1 284	-	1	1
	Aurland	1 455,95	2 786	2	3	2
	Af Leikanger: Gaardene Frønningen og Tingestad af Fres- vik Sogn	13,70	87	-	-	-
2. Lyster		2 225,15	5 215	3	3	4
	Lyster	1 559,87	3 029	3	2	3
	Jostedalen	529,20	934	-	1	1
	Af Hafslo: Joranger Sogn	136,08	463	-	-	-
	Fet		363	-	-	-
	samt af Solvorn Sogn Gaarden Ytre Kroken og det tidligere Urnes Sogn		426	-	-	-
						
3. Sogndal		887,33	5 168	1	3	4
	Sogndal	440,66	3 592	1	1	2
	Af Hafslo: Hafslo Sogn	446,67	1 269	-	1	2
	Solvorn (undt. Gaarden Ytre Kroken og det tid- ligere Urnes Sogn)...		307	-	1 ¹⁾	
						

¹⁾ Jordmoderen, der tillige er Hjælpevaksinatrice, fungerer ogsaa i den til Lyster Lægedistrikt hørende Del af Hafslo Herred.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommune.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die Decb. 1900.	Antal Læger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaknaterer.
4. Vik		1 792,24	8 138	3	8	6
	Leikanger (med Und- tagelse af det, som til- hører Lærdal Distrikt)	451,43	2 453	1	4	3
	Balestrand	626,15	2 168	1	2	2
	Vik	714,66	3 517	1	2	1
5. Gulen		885,00	6 527	1	8	4
	Gulen	416,64	3 146	-	3	1
	Sulen	213,25	1 819	1	3	1
	Brekke Sogn af Lavik og Brekke	185,59	977	-	1	1
	Bø Sogn til Hyllestad	69,52	585	-	1	1
6. Kirkebø		1 467,57	6 350	2	5	4
	Kirkebø	667,00	1 661	1	2	1
	Lavik Sogn af Lavik og Brekke	239,63	1 200	1	1	1
	Indre Holmedal	560,94	3 489	-	2	2
7. Ytre Søndfjord ...		874,86	8 208	2	6	4
	Hyllestad (undtagen Bø Sogn)	191,23	1 842	-	1	1
	Askvold	178,27	2 667	1	2	2
	Ytre Holmedal ...	505,36	3 699	1	3	1
8. Indre Søndfjord ...		1)	7 381	2	5	5
	Aalhus Sogn og Del af Helgeim Sogn af Jølster	?	1 919	-	2	2
	Førde	493,12	2 896	2	1	1
	Naustdal	394,80	2 566	-	2	2
9. Gloppen		1)	6 026	2	3	3
	Rest af Helgeim Sogn af Jølster	?	922	-	-	-
	Gloppen	673,63	3 216	2	2	2
	Breim	358,26	1 888	-	1	1
10. Kinn		1 160,16	9 091	4	7	5
	Florø, Ladested	0,72	949	3	1	2
	Kinn	687,04	4 657	-	1	-
	Bremanger	347,24	2 306	1	4	2
	Vevring	125,16	1 179	-	1	1
11. Ytre Nordfjord ...		549,47	7 288	1	4	4
	Selje	322,19	5 414	1	3	3
	Rugsund Sogn af Da- viken	227,28	1 874	-	1	1

1) Fladeindholdet af Indre Søndfjord og Gloppen Distrikter er tilsammen 2 572,45 km.² Jølster Herred er 652,64 km.² stort.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommune.	Flade, indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die Decb. 1900.	Antal Læger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatører.
12. Nordfjordeidet ...		1)	4 767	2	3	2
	Eid	252,40	3 138	2	2	1
	Daviken (undtagen Rug- sund Sogn)	427,19	1 430	-	1	1
	Del af Hornindalen (Heggebygden)	?	199	-	-	-
13. Indviken		1)	7 010	1	6	6
	Rest af Hornindalen ..	?	1 475	-	1	1
	Indviken	502,31	3 041	1	2	2
	Stryn	889,20	2 494	-	3	3

¹⁾ Fladeindholdet af Nordfjordeidet og Indviken Distrikter er tilsammen 2 441,42 km.² Hornindalen Herred er 370,32 km.² stort.

Sundhedstilstanden betegnes i det Hele taget som god. Af akute, epidemiske Sygdomme synes neppe nogen at have havt almindeligere Udbredning over Amtet, om end enkelte inden de forskellige Lægedistrikter kan have vist tildels epidemisk Optræden. Kighoste, der Aaret forud havde meget stor Udbredning, omtales som Epidemi kun fra et enkelt Lægedistrikt. Influenza var noget hyppigere end i de to nærmest foregaaende Aar; akut Diarré viser ligesaa et lidt øget Antal Angrebne. Det samlede Antal af anmeldte epidemiske Sygdomstilfælde udgjorde for det hele Amt 3 287 med 130 Dødsfald, mod henholdsvis 3 443 og 211 i 1902.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1 195 eller 13,4 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelfolkemængde (89 500). Aaret forud var den 14,9 pro mille.

Angaaende de **epidemiske Sygdomme** i Almindelighed henvises til Tabellen paa Side 174 og 175, sammendragen efter Lægernes Opgaver.

Af **Tyfoidfieber** opføres ialt 59 Angrebne og 8 Dødsfald; af disse forekom over Halvdelen, eller 33 Tilfælde, i Indviken Distrikt. Det ene fra Lærdal Distrikt opgivne Tilfælde indtraf ved Jernbaneanlægget i Myrdalen. (Mossige). I Vik Distrikt behandledes 7 Angrebne med 1 Dødsfald; et 8de Tilfælde, der først antoges at være Tyfoidfieber, viste sig senere at være Tuberkulose. 2 værnepligtige Soldater kom syge hjem fra Exercits; den ene hørte hjemme i Balestrand og døde der, den anden kom til Vik og overstod Sygdommen, der var meget alvorlig. Nogen sikker Oplysning om Smittekilden har ikke kunnet tilveiebringes. I Vik indtraf 3 nye, men lette Tilfælde i samme Hus, hvor den syge Soldat laa. Endelig optraadte der 2 Tilfælde i Leikanger; af de Syge var den ene netop udskreven fra Lazaretet i Bergen, men fik Tilbagefald ved Hjemkomsten; for den anden kunde Smittekilden ikke opspores. Denne sidste fik senere Tuberkulose, saa Diagnosen Tyfoidfieber tør være tvivlsom; Vidals Prøve gav negativt Resultat. Til Pleie af de Syge i Vik anvendtes for offentlig Regning en uddannet Syge-

pleierske. (Helsing). I Gulen Distrikt optraadte 3 Tilfælde paa Øen Mjømen — en Fader og 2 Sønner. De blev syge omtrent samtidig og antoges smittet af en Kvinde, som kom til Huset fra Voss, hvor hun netop havde været syg. (J. Nielsen). I Kirkebø. Distrikt tilhørte 3 Angrebne en Familie i Indre Holmedal, med ukjendt Smittekilde. Før Sygdommen erkjendtes, smittedes en Arbeidsmand paa Gaarden. (R. Bergh). I Kinn Distrikt forekom 10 Tilfælde, hvoraf 2 dødelige. Den først Angrebne var en Pige paa Gaarden Redal i Vevring, som blev syg i Marts; hun blev bragt til Vaarsildafgiftsfondets Sygehus i Florø. I samme Maaned indtraf paa Øvre Standal i Kinn 2 Tilfælde uden kjendt Smittekilde og senere efterhaanden flere; 3 af disse flyttedes til Sygehuset i Florø, de øvrige behandledes i Hjemmet. Øvre Standal er en tæt bebygget Grænd med ugunstige hygieniske Forhold. Efterat de sidst Angrebne i Slutningen af Juli var flyttede til Florø og Desinfektion foretaget, standsede Epidemien. (Skridshol). For det enkelte Tilfælde i Daviken i Nordfjordeidet Distrikt var Smittekilden ukjendt. (Rummelhoff). I Indviken Distrikt begyndte i April en Epidemi paa Gaarden Sæten i Loen, hvor 10 Patienter i 2 Huse behandledes; Smitten bredte sig fra det ene Hus til det andet. Renligheden var slet. Hos flere af de Syge kom ganske svære Tarmblødninger, hos én tillige svære Muskelabscesser. En gammel Kone, som i flere Aar havde lidt af kronisk Diarré, døde efter 8 Dages Sygdom; alle de Øvrige kom sig, tildels med langvarig Rekonvalescents. Senere udbrod i September en ny Epidemi paa Gaarden Erdal i Opstryk med 33 Angrebne; den strakte sig udover Høsten og Vinteren ind i 1904. Her har der muligens været en Blanding af to Epidemier, en af Ikterus og en af Tyfoidfeber, idet de først Angrebne mest var Smaabørn, der havde Ikterus, hvilken Sygdom paa den Tid var meget udbredt inden Distriktet. Saa indtraf et Tilfælde hos en voksen Mand paa Gaarden Tjælaug, 4 km. ovenfor Erdal, der syntes at være Tyfoidfeber, ligesaa hos en Mand paa Erdal paa samme Tid. Senere angrebes flere paa Erdal, og, saavidt det kan sees, to til paa Tjælaug, uden at det af Beskrivelsen fremgaar, hvormange af disse der havde Ikterus og hvormange ikke. I Begyndelsen af 1904 standsede Epidemien og da indtraf et Dødsfald. Forresten kom Alle sig, tildels efter et forholdsvis kort Sygeleie; Flere gik oppe den hele Tid. Efter Beskrivelsen af Sygdommen manglede hos Mange, maaske hos de Fleste, typiske Tegn paa Tyfoidfeber. Ialt var angrebet 9 Børn og 15 Vøxne (formentlig medregnet et Tilfælde i 1904). De sanitære Forhold paa Erdal skildres som daarlige. 7 Mænd laa samlede i et trangt, skiddent Tun, med Drikkevandsbækken rindende mellem, tildels under Husene. (Brodtkorb).

Af **Cerebrospinalmeningit** forekom 3 Tilfælde med 1 Dødsfald i Lærdal Distrikt.

Skarlagensfeber viser et lidt større Antal Angrebne end Aaret forud (87 mod 60), men har neppe i noget Distrikt havt betydeligere Udbredning, ligesom Forløbet som Regel har været let. Fra Gulen Distrikt anmeldtes det største Antal, 28, der alle forekom i Januar og Februar paa et Par Gaarde i Sulen. Til en Gaard i Hyllestad i Ytre Søndfjord Distrikt bragtes Smitten sandsynligvis ved et Taterfølge; 1 Vøxen og 4 Børn angrebes. (Frisak). I Gloppen Distrikt indtraf i Mai og Juni en let Epidemi paa forskellige Steder i Distriktet; 13 Tilfælde behandledes, men Antallet af Angrebne antoges at have været meget større, da Læge kun mere hændelsesvis blev raadspurgt. (Løken).

Af **Mæslinger** anmeldtes ialt 44 Tilfælde, deraf 38 fra Kinn Distrikt, hvor der i Bremanger forekom en Del, tildels med et alvorligere Forløb. (Skridshol). Ingen Dødsfald indtraf.

Difteri (Croup) var sjældnere end Aaret forud. I Gulen Distrikt forekom 4 Tilfælde og 3 Dødsfald i én Familie, deraf et hos et lidet Barn, som døde, før Læge tilkaldtes.

Epidemiske Sygdomme.

174

Nordre Bergenhus Amt. 1903.

	Ialt kjendte		Tiden er opgiven for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August	September.	Oktober.	November.	December.	1		2	
	Tilfælde.	Dødsfald.														Lærdal.		Lyster.	
																Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidfeber	59	8	59	1	-	5	13	2	1	6	3	1	14	10	3	1	-	-	-
Cerebrospinalmeningit	3	1	3	1	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	3	1	-	-
Skarlagensfeber	87	4	86	14	3	-	13	21	12	5	1	3	2	6	6	-	-	2	-
Mæslinger	44	-	44	10	-	6	-	-	1	-	-	-	3	11	13	3	-	-	-
Difteri (Croup)	46	12	46	1	4	10	3	8	6	2	-	5	1	4	2	1	1	-	-
Blodgang	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	12	2	11	1	-	1	1	-	2	1	2	1	2	-	-	-	-	-	-
Pyæmi, Septhæmi	35	10	35	4	2	5	4	2	3	3	5	3	2	2	-	10	-	-	-
Rosen	50	3	50	3	5	6	7	11	4	3	3	2	3	1	2	3	-	2	-
Røde Hunde	7	-	7	-	3	-	-	-	-	-	-	-	1	-	3	1	-	-	-
Vandkopper	3	-	3	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Kusma	19	-	19	6	4	1	1	1	-	2	3	-	-	-	1	7	-	-	-
Kighoste	58	22	57	4	2	-	2	17	9	9	4	-	10	-	-	4	-	28	20
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	1152	26	1144	133	143	164	109	99	88	88	53	55	67	73	72	208	1	25	-
Influenza	652	3	652	46	153	199	70	51	20	30	13	11	15	19	25	148	2	19	-
Lungebetændelse	258	32	258	29	29	29	28	28	19	19	15	7	13	16	26	10	2	9	3
Pleurit	176	2	175	19	13	23	13	21	14	15	18	12	6	10	11	7	-	7	-
Gigtfeber	128	2	128	11	11	10	14	15	10	8	6	8	7	9	19	11	-	11	-
Akut Diarré (Kolerine) . .	492	3	492	31	40	61	32	39	56	56	48	37	36	36	20	63	-	11	-
Pemfigus (hos Nyfødte) . .	2	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-
Tilsammen	3287	130	3275	314	412	520	312	315	247	248	178	145	183	198	203	481	7	114	23

Epidemiske Sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa Lægedistrikterne:																					
	3		4		5		6		7		8		9		10		11		12		13	
	Sogndal.		Vik.		Gulen.		Kirkebo.		Ytre Søndfjord.		Indre Søndfjord.		Gloppen.		Kinn.		Ytre Nordfjord.		Nordfjord-eidet.		Indviken.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidefeber	-	-	7	1	3	-	4	3	-	-	-	-	-	-	10	2	-	-	1	1	33	1
Cerebrospinalmeningit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	-	-	6	-	28	1	1	1	11	-	2	-	13	-	10	1	12	1	-	-	2	-
Mæslinger	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	38	-	-	-	-	-	-	-
Difteri (Croup)	-	-	5	1	4	3	6	1	-	-	3	2	5	1	14	-	4	2	1	-	3	1
Blodgang	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	-	-	2	-	2	1	1	-	-	-	1	-	3	-	2	-	1	1	-	-	-	-
Pyæmi, Septhæmi	-	-	2	2	1	1	1	1	3	1	1	-	1	-	6	3	2	2	-	-	8	-
Rosen	-	-	3	-	3	-	1	-	2	-	1	-	1	-	7	1	6	2	12	-	9	-
Røde Hunde	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kusma	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	3	-	7	-	-	-	-	-
Kighoste	1	-	2	-	8	-	1	1	-	-	-	-	4	-	1	-	9	1	-	-	-	-
Akute Katarrer i Aande- drætsorganerne	31	1	67	5	62	-	38	3	90	-	46	-	41	1	266	3	70	6	154	-	54	6
Influenza	61	-	45	-	7	-	20	-	31	-	13	-	3	-	247	1	31	-	-	-	27	-
Lungebetændelse	9	2	18	1	24	2	23	4	16	4	17	-	26	2	33	6	34	2	15	2	24	2
Pleurit	4	-	19	-	12	-	12	2	20	-	3	-	17	-	32	-	25	-	9	-	9	-
Gigtfeber	3	-	18	1	11	-	2	-	13	-	10	-	3	-	15	-	11	-	10	1	10	-
Akut Diarré (Kolerine) . .	12	-	23	-	38	-	7	-	26	-	21	-	5	-	118	1	52	1	86	-	30	1
Pemfigus (hos Nyfødte) . .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	121	3	222	11	205	8	118	16	222	5	119	2	122	4	802	18	264	18	288	4	209	11

Anmeldte Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme.

Lægedistrikter.	Samlet Antal tuberku- løse Syg- domme.		Tuberkulose i											
			Aande- dræts- organer.		Urin- og Kjøs- organer.		Tarm- kanalen.		Ben og Led.		Lymfe- kjerter.		Huden.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Lærdal	62	14	55	14	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-
Lyster	33	9	33	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sogndal	24	7	23	6	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Vik	34	10	30	10	1	-	-	-	3	-	-	-	-	-
Gulen	30	3	30	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kirkebø	17	8	14	7	-	-	-	-	2	-	1	1	-	-
Ytre Søndfjord ..	30	4	29	4	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Indre — ..	49	14	40	13	-	-	2	1	2	-	5	-	-	-
Gloppen	49	20	42	18	1	1	-	-	6	1	-	-	-	-
Kinn	68	15	61	12	-	-	1	1	4	1	1	1	1	-
Ytre Nordfjord ..	60	18	52	16	1	-	-	-	5	1	2	1	-	-
Nordfjordeidet ..	15	4	13	3	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-
Indviken	34	12	22	12	11	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Nordre Bergenhus Amt	505	138	444	127	14	1	3	2	27	5	16	3	1	-
Deraf i By	2	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
— - Bygder ..	503	138	443	127	14	1	3	2	26	5	16	3	1	-

En 17-aarig Pige døde af Hjertelammelse i Rekonvalescentsen. Sygdommen bredte sig dog ikke videre fra denne Familie, efter Distriktslægens Mening som Følge af den iværksatte Isolation og paafølgende Desinfektion. Præventiv Serumbehandling af friske Individuer har efter hans Mening forholdsvis mindre Betydning, hvorfor Fordringerne til Isolation og Desinfektion ikke bør slappes, idet disse danner det vigtigste Middel til at hindre Sygdommens videre Udbredning. Sandsynlig har flere af de i 4—5 Uger isolerede Patienter efter Frigivelsen Difteri-baciller i sin Hals, men han kan ikke erindre at have seet nye Tilfælde opstaa ved Smitte fra saadanne Bacillebærere. (J. Nielsen). I Kirkebø Distrikt kom en Mand fra Indre Holmedal hjem fra Bergen med «Ondt i Halsen». Familien smittedes, og 1 Barn døde, før Læge hentedes; de øvrige Angrebne kom sig. Serumindsprøjtning viste sig her som det suveræne Middel til Sygdommens Bekjæmpelse. Husets Kat havde ogsaa været syg, og det blev Distriktslægen fortalt, at den havde gaaet omkring og harket og kavet og kradset med sine Poter inde i Munden og trukket ud lange Membraner. (R. Bergh). I Indre Søndfjord Distrikt led alle 3 Angrebne af Croup; 2 døde. (Gløersen). Fra Kinn Distrikt opføres 14 Tilfælde uden Dødsfald, deraf 11 spredte omkring i den østre Del af Kinn Prestegjeld. (Skridshol). I Ytre Nordfjord Distrikt var de 4 Angrebne Børn, der tilhørte en ferierende Familie fra Bergen, som ved Ankomsten til Nordfjord allerede var meget medtagne; 2 af dem døde. (Haslerud).

Kighoste, der Aaret forud havde stor Udbredning inden Amtet, opføres iaar med kun 58 Angrebne. Epidemisk Optræden synes Sygdommen alene at

have vist i Lyster Distrikt, hvorfra opføres 28 Behandlede og 20 Dødsfald; Distriktslægen bemærker dog, at de Angrebnes Antal vistnok var det mangedobbelte, men Læge hentedes gjerne ikke, før allerede et Dødsfald var indtruffet. (Paasche).

Influenza opføres med noget flere Tilfælde end de 2 nærmest foregaaende Aar, hvorimod

Lungebetændelse synes at have været forholdsvis sjelden, idet Antallet af anmeldte Angrebne ikke har været saa lidet siden 1893.

Akut Diarré (Kolerine) var lidt hyppigere end Aaret forud. I Ytre Søndfjord indtraf i Juni paa en Gaard i Holmedals Sogn 7 Tilfælde hos Beboerne, dels Sommergjester dels Husets Folk (samtlige voxne Kvinder). De blev syge omtrent samtidig, med Diarré og Brækninger, et Par af dem saa voldsomt, at det saa ganske truende ud, ligesom samtlige havde en temmelig langvarig Rekonvalescents. Sygdommen skyldtes efter al Sandsynlighed Benyttelse af en Thekjedel, hvis Fortinning for en stor Del var afslidt. (Frisak).

Af **Fnat** opgives 74 Angrebne, de fleste i Indre Søndfjord og Nordfjordeidet Distrikter. I Gloppen Distrikt var Sygdommen adskillig udbredt i enkelte Skolekredse i Breim Herred, saa der skeede Henvendelse fra Skolestyret til Sundhedskommissionens Formand i Sagens Anledning. (Løken).

Icterus catarrhalis forekom i Indre Søndfjord med en Del Tilfælde i Førde udover Høsten, men særlig i Indviken, hvor Sygdommen om Sommeren og Høsten var spredt over hele Distriktet. Børn angrebes mest, men ogsaa Voxne.

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde vil sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa Lægedistrikterne:								
		1	2	3	4	8	9	10	11	12
		Lærdal.	Lyster.	Sogndal.	Vik.	Indre Søndfjord.	Kinn.	Ytre Nordfjord.	Nordfjordeidet.	Gloppen.
		Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske Saar	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Syfilis, konstitutionel	10	3	1	1	1	1	3	-	-	-
— hereditær	2	1	-	-	-	-	-	1	-	-
Gonorré, Uretrit	31	11	1	1	2	1	11	2	1	1

Til Oplysning om de anmeldte Tilfælde af **tuberkuløse Sygdomme** inden Distrikterne hidsættes paa foregaaende Side en Tabel, udarbejdet efter de indsendte Uddrag af Kommunernes Tuberkuloseprotokoller. Se forøvrigt den almindelige Beretning. — Dødsfald af Lungetuberkulose udgjorde i Henhold til Lægernes Dødsaaarsagslister for det hele Amt 16,3 pCt. af samtlige kjendte, ved Sygdom forårsagede Dødsfald og 19,2 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Florø By var Forholdet henholdsvis 7,7 pCt. og 11,1 pCt., for Bygderne 16,5 pCt. og 19,3 pCt. — Fra Lærdal Distrikt bemærkes, at der for Aaret er opført paafaldende faa Tilfælde af Tuberkulose, men det antages at være tilfældigt; i det Store og Hele menes Sygdommen at udbrede sig i Distriktet,

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Lærdal	67	12	7	60
Lyster	71	18	23	48
Sogndal	14	4	3	11
Vik	80	10	11	69
Gulen	57	6	8	49
Kirkebø	82	6	16	66
Ytre Søndfjord	43	9	5	38
Indre —	77	12	2	75
Gloppen	74	19	4	70
Kinn	93	16	18	75
Florø Ladested	13	1	4	9
Bygder	80	15	14	66
Ytre Nordfjord	90	16	18	72
Nordfjordeidet	52	3	4	48
Indviken	69	11	11	58
Nordre Bergenhus Amt	869	142	130	739
Deraf i By	13	1	4	9
— Bygder	856	141	126	730

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.		Efterbyrds- operation.
	Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.	Mødre.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Dødf.	Lev.
Utilstrækkelige eller smerte- fulde Veer	12	10	2	-	-	-
Bækkensneverhed	3	3	-	1	1	-
Placenta prævia og Blødning	-	-	-	1	1	-
Barselkrampe	-	-	-	1	1	-
Ueftergivelige Fødselsdele	2	1	1	-	-	-
Isseleie med Panden fortil	2	2	-	-	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	2
Tilsammen	19	16	3	3	3	2
		19				

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige Hæn- delser.	ved Selv- mord.
Lærdal	173	7	87	9	-	1	4	-
Lyster	145	3	83	15	1	-	3	-
Sogndal	158	5	60	11	1	-	1	-
Vik	217	8	87	8	1	-	-	1
Gulen	184	6	92	13	1	3	3	1
Kirkebø	148	2	97	8	3	-	5	-
Ytre Søndfjord	207	8	114	5	1	-	1	-
Indre —	163	6	87	11	-	-	3	-
Gloppen	164	2	97	10	1	2	3	-
Kinn	252	6	135	8	1	-	11	-
Flørø Ladested	20	-	15	2	-	-	1	-
Bygder	232	6	120	6	1	-	10	-
Ytre Nordfjord	184	5	102	6	2	-	9	-
Nordfjordeidet	125	2	67	3	1	-	3	-
Indviken	172	3	87	14	1	-	5	-
Nordre Bergenhus Amt.	2292	63	1195	121	14	6	51	2
Deraf i By	20	-	15	2	-	-	1	-
— - Bygder	2272	63	1180	119	14	6	50	2

specielt i Aurlands Herred. (Mossige). Ogsaa i Vik Distrikt synes Sygdommen fremdeles at være i Tiltagende. Medregnes Dødsfaldene af Tuberkulose udenfor Lungerne, skyldes 17 pCt. af samtlige Dødsfald denne Sygdom. En hel Del af Tilfældene skyldes Smitte i Bergen; der er paafaldende sjelden Tuberkulose i Slægten. Et enkelt Tilfælde af Smitte fra En til en Anden i samme Hus er forekommet; Ulykken var skeet, før noget af Tilfældene var kommet til Læge. Smittefrygten er forøvrigt fremdeles urimelig stor. De 3 paa Aarslisten ifjor — maaske noget raskt — som helbredede opførte Tilfælde er fremdeles friske. Trods gjentagen Undersøgelse har der iaar ikke kunnet paavises Tuberkelbaciller i Slammet fra Centrifugen i Viks Meieri. Melken pasteuriseres nu — 75° i ca. 10 Minuter. Distriktslægen har gjentagende i Sundhedskommis- sionen fremholdt Betydningen af at lade Besætningerne tuberkulinundersøge, men til Dato har ikke en eneste Gaardbruger her i Vik taget nogen Notis heraf. I An- ledning af, at Antallet af anmeldte Tilfælde af Tuberkulose for Ytre Søndfjord Distrikt iaar er mindre end i tidligere Aar, bemærker Distriktslægen, at om dette for nogen Del kan skyldes Tuberkuloseloven og det ved den indførte Tilsyn, er det vistnok endnu for tidligt at dømme. Med de Tæringssyges Opspyt er man nok meget forsigtig, men Spyttieret forresten grasserer som før og lader sig vist- nok neppe udrydde hos den nuværende voxne Slægt. Desinfektion efter Syge ud- føres af faste Desinfektører for hvert Sogn; den betales med Kr. 3,00 pr. Dag. (Frisak).

Spedalskhed. 2 nye Tilfælde iagttoges i Gulen Distrikt. I Ytre Søndfjord Distrikt døde i Aaret 1 Spedalsk og 1 indlagdes i Pleiestiftelsen.

Ved Aarets Udgang var der tilbage kun én Person med aabenbare Symptomer paa Spedalskhed; 2 andre, der er opførte som Spedalske, har i en Aarrække ikke frembudt nogen Symptomer, saa de maa betragtes som helbredede. (Frisak). I Gloppen Distrikt findes nu kun 1 Tilfælde; det tilhører den glatte Form. (Løken).

Af **sjældnere Tilfælde** omtales 2 af **Hugormbid** fra Askvold i Ytre Søndfjord Distrikt. En 12 Aars Gut og en 10 Aars Pige blev bidt, den første i den ene Fod, den anden i den ene Haand. Der kom betydelig Svulst af henholdsvis Underextremiteten og Armen, og Symptomerne svandt først efter et Par Uger. Begge kom sig. (D. Dahl).

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning.

Obstetriciske Operationer. Af Læger opgives udført tilsammen 24, deraf i Lærdal Distrikt 2, Lyster 3, Sogndal 2, Vik 2, Gulen 3, Kirkebø 2, Ytre Søndfjord 5, Gloppen 1, Ytre Nordfjord 3, Nordfjordeidet 1. Angaaende Indikationer og Udfald henvises til Tabellen paa Side 178.

Angaaende **Jordmoderhjælpen** henvises til den almindelige Beretning. I Borgund og Øvre Aardal, Lærdal Distrikt, har man meget benyttet Hjelpekoner istedetfor Jordmødre, for Øvre Aardals Vedkommende paa Grund af den lange og vanskelige Vei til Jordmoder. (Mossige).

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabellen paa foregaaende Side.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1 097 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 52,2.

Dødsfald paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde 6 Kvinder paa Barselseng. Lægerne har opgivet Dødsårsagen for 4 Kvinder saaledes: Barselfeber 2, Barselkrampe 1, Dystoki 1; denne sidste døde uforløst i Gulen Distrikt. (J. Nielsen).

De hyppigste **Dødsårsager** var:

Dødsårsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Alderdomssvaghed	191	1	190
Lungetuberkulose	142	1	141
Kræft (Cancer og Sarkom).....	77	1	76
Hjerneslag	47	1	46
Medfødt Svaghed	39	-	39
Organisk Hjertesygdom.....	38	2	36
Tuberkulose udenfor Lungerne	36	1	35
Lungebetændelse	32	1	31
Kronisk Bronkit etc.	27	-	27
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	26	1	25

Veirliget synes i det Hele at have været mindre gunstigt! Vaar og Sommer skildres fra de fleste Distrikter som regnfulde og kolde eller kjølige, undtagen fra Indre Søndfjord, Ytre Nordfjord og Indviken Distrikter, hvor Sommeren betegnes som god med godt Udbytte af Høsten undtagen for Frugtavlens Vedkommende; Høavlingen blev derimod i det Hele god overalt i Amtet.

Levemaade og hygieniske Forhold. I Lyster Distrikt gaar det i hygienisk Henseende fremover, anfører Distriktslægen. Befolkningen staar sig gjennemgaaende godt, og især har Tobaksavlén nu i flere Aar bragt mange Penge ind i Bygden. Følgen har været Nybygninger og bedre Stel helt igjennem med rummeligere og luftigere Boliger. Tuberkulosesanatoriets Beliggenhed midt i Bygden har ogsaa sin Betydning for Hygienien i Distriktet. Befolkningen ser der, at endog Syge meget godt taaler at ligge ude Vinter som Sommer. Ventilation og Udluftning sker nu i adskillig større Udstrækning end før, og Folk lærer efterhvert, at et aabent Vindu ikke behøver at foraarsage «Krim»; og et aabentstaaende Vindu er nu slet ikke nogen Sjældenhed. I Boliger, hvor tuberkuløse Syge opholder sig, er det nu ingen Vanskelighed at faa dem til at holde aabent Vindu baade Sommer og Vinter i det Rum, hvor den Syge ligger. Distriktslægen har Indtryk af, at det er gaaet op for en Del af Befolkningen, at Renhold af Ens egen Krop er en Betingelse for Sundhed og Velvære; det er nu ikke saa vanskeligt som før at faa Folk til daglig at vaske sin hele Krop, naar Lægen forordner det. Selv udenfor Sygdomstilfælde synes det virkelig, som om Hudpleien ofres mere Opmærksomhed, end tidligere var Tilfælde. De fra Sanatoriet hjemvendte Syge foregaar med Exemplet. Det er derfor hans Overbevisning, at Sanatoriet rent hygienisk seet vil faa stor Betydning for Distriktet. I økonomisk Henseende er det jo ogsaa en stor Vinding for ialfald de nærmestliggende Gaarde paa en let Maade at faa sine Produkter solgt der. For Andre derimod har det fordyret Prisen paa Alt, og Madvarer og Arbejdspenge kan næsten siges at være steget 25 pCt., siden Sanatoriet begyndte sin Virksomhed. (Paasche).

I Vik Distrikt gaar det smaat med Bedringen i de hygieniske Forhold. Totalafhold fra alkoholiske Drikke vinder dog stadig mere Terræn. (Helsing).

I Kirkebø Distrikt har Distriktslægen i det forløbne Aar forgjæves søgt at faa gennemført Sundhedsforskrifter i Indre Holmedal, for gennem disse at faa fjernet Kjøkkenmøddingerne lige udenfor Husdørene. Hvad Levemaaden angaar, saa er denne ganske enkel; Luxus tillader man sig sjelden. Naar undtages de omtalte Kjøkkenmøddinger, vinder et renligere Stel mere og mere Indgang. — Klædedragten er enkel og solid; Klæderne er gjennemgaaende uldne og hjemmeverkede. — I Indre Holmedal forlader mange af Bygdens Folk, Gifte og Ugifte, Stedet for at søge Arbejde i Bergen. Flittige, paapasselige — næsten smaalige i økonomiske Spørgsmaal, ærgjerrige og paagaaende ved enhver Udsigt til Fortjeneste, svinger de sig der op tildels i gode Stillinger eller lægger sig ikke faa Penge tilbedste. Ofte lever de imidlertid altfor sparsomt og elendigt og kommer hjem med nedbrudt Helbred. — Røgstuer med Ljaare i Taget benyttes endnu meget, navnlig øverst i Dalene. Husene er da delt i tre Rum: en Gang, Stuen og «Kleven». I Stuen, Husets største Rum, er Kogeovn, der opvarmer baade Stuen og Kleven gennem den i Almindelighed aabentstaaende Dør. For end bedre at kunne udnytte Rummet, er der ofte over Stuen et Halvloft, hvortil man faar Adgang gennem en Trappe, der om Dagen heises op. Her er Soverum for Tjenerne og Husets yngre Folk. I Kleven indkvarteres gjerne de Ældste og Senge-liggende. — Den tilvante Kost vil man nødig forandre; trakteres Befolkningen med Mad tillavet efter Byens Kogekunst, synes den lidet at smage. Maden, der sættes frem, er renlig tillavet, og det maa medgives, at den er solid; og ved Anledninger disktes der, selv for en Enkelt, op saameget, at en hel Bordsætning maatte kunne mættes deraf. — Saueskindsfelder benyttes ikke mere. Hist og her ser man, at ældre Kvinder om Vinteren hjemme paa Gaardene benytter en sid Saueskindskofte ved Udearbejde. — Den fra Fædrene nedarvede Skik med Nattefrieri vedligeholdes. Forlovelsen deklareres gjerne (i Sogn) paa den Vis, at hvis omboende Ungdom faar Tag i, at en Frier om Kvælden er lukket inde hos sin Elskede, samles den hurtigt udenfor Stedet og «bjøller» d. v. s. den holder en for-

færdelig Larm ved at tromme paa Spand, ringle med Kubjælder o. s. v. — At bryde ny Jord er man lidet tilbøielig til; Vexelbrug ser man intet til; de samme gamle Agerflækker udpines Aar efter Aar. Fjøsstellet skal vistnok være forbedret betydelig i de senere Aar, men man ser dog, at Kreaturerne er dygtig magre mangesteds, naar de slippes af Fjøset om Vaaren. Sauerne regnes for at være fremfodrede paa Fjøset «Vor Frue Dag» (25de Marts); da slippes de ud og maa saavidt muligt sørge for sit eget Underhold paa det stakkels spirende Græs. De ødelægger — da de uhindret faar gaa omkring — eller sætter i ethvert Fald Græsvæxten betydelig tilbage ved denne tidlige Afbejtning paa de stærkt mosgroede Bakker. (R. Bergh).

I Ytre Søndfjord Distrikt siges Ædruelighed og Sædelighed fremdeles at staa høit, men Renlighed, Levemaade og tildels Boliger lavt, mest paa Grund af den store Fattigdom. Den industrielle Virksomhed ligger ogsaa fremdeles nede. (Frisak). I Askvold Herred slog Vaarsildfisket daarligt til paa Grund af stormende Veir; alt andet Fiske laa ogsaa nede. Interessen for Jordbrug er i Stigende; saagodtsom al Melk leveres dog til Meierierne. Den Undervisning i Madstel, som for nogle Aar siden gaves af en omreisende Lærerinde, synes ingen synderlig Virkning at have havt, maaske undtagen for Bryllupers og Begravelers Vedkommende, hvor «Saucekjød» er en næsten staaende Ret. «Heimabryg» bruges meget ved festlige Anledninger, særlig til Julen. (D. Dahl).

I Indre Søndfjord Distrikt gaar de hygieniske Forhold fremad, dels som Følge af stigende Oplysning dels ved Sundhedskommissionens Virksomhed. Som Følge af den stadige Oprettelse af nye Meierier i Distriktet, tiltager Brugen af separeret Melk og af Kaffe, hvilket synes at virke uheldig; vistnok faar Bønderne herved mere Penge mellem Hænderne, men berøves samtidig sit fornemste og bedste Næringsmiddel; ja endog i Sygdomstilfælde falder det dem vanskeligt at unde sig den fornødne Mængde nysilet Melk. I Distriktet er forholdsvis mange Totalafholdsmænd; spirituose Drikke nydes sjelden. Tobaksbrugen og Spytingen florerer, dog spores nogen Bedring i offentlige Lokaler, hvor Spytplakater er opslaaede. Sædeligheden staaar ganske høit. De gamle «Røgstuer», hvoraf der endnu findes en Del, synes at være meget heldigere end de nuværende Ovnsværelser, idet Luften i disse, naar der koges inde og sjelden luftes (af Rædsel for Kulden), bliver slet. (Gløersen).

I Indviken siges Drik at tiltage Aar for Aar i enkelte Dele af Distriktet; herfor menes Turisttrafikken at bære den væsentligste Skyld; den ansees overhovedet kun at være til Skade for Distriktet. (Brodtkorb).

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Sygehuse. I Florø, Kinn Distrikt, er et Vaarsildafgiftsfondet tilhørende Sygehus, der ogsaa har en Afdeling for epidemiske Sygdomstilfælde. I Lyster Distrikt findes et Sanatorium for Tuberkulose (St. Jørgens Hospitalsstiftelse tilhørende).

Fattigsygepleien. Sogns Sygepleieforening har en af sine Pleiersker stationeret i Lærdal; hun er meget søgt. (Mossige).

Badeindretninger. I Forbindelse med Meieriet paa Gaarden Lysne i Lærdal er bygget en liden Badstue, der har været tilgængelig 1 Dag i Ugen. Den har dog været lidet benyttet, ligesom Meieriet heller ikke er i Drift mere end Vinterhalvaaret. (Mossige). Den i Vik Distrikt planlagte Badstue er endnu ikke bragt istand paa Grund af manglende Interesse hos Befolkningen for Sagen. (Helsing). I Gloppen Distrikt skal derimod være adskillig Stemning for Oprettelse af Badstubad. (Løken). Badet ved Vaarsildafgiftsfondets Sygehus i Florø holdtes, som vanligt, aabent for Publikum før de større Helge, naar Brønden blot gav Vand. (Skridshol).

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundhedskommissioner og af Vakcinerede:

Lægedistrikter.	Sundheds- kommissioner. Antal Møder.	Vakcinerede.
Nordre Bergenhus Amt	55	2048
Lærdal	1) 3	148
Lyster	2) 6	58
Sogndal	ingen	138
Vik	3) 4	148
Gulen	4) 3	164
Kirkebø	5) 3	154
Ytre Søndfjord	6) 5	167
Indre —	7) 5	177
Gloppen	8) 4	147
Kinn	9) 13	240
Ytre Nordfjord	10) 3	194
Nordfjordeidet	11) 2	119
Indviken	12) 4	194

1) Lærdal 1, Aardal 1, Aurland 1. 2) Lyster 1, Jostedalen 5. 3) Vik 1, Leikanger 2, Balestrand 1. 4) Gulen 1, Sulen 1, Lavik 1. 5) Indre Holmedal 3. 6) Ytre Holmedal 4, Hyllestad 1. 7) Jølster 3, Førde 1, Naustdal 1. 8) Gloppen 2, Breim 2. 9) Florø 8, Kinn 3, Bremanger 1, Vevring 1. 10) Selje 2, Daviken 1. 11) Eid 2. 12) Stryn 2, Hornindalen 1, Indviken 1.

Kvaksalveruvæsen. I de indre, afsides liggende Dele af Lærdal Distrikt bruges endnu Bondekvaksalvere, ligesom det af og til hænder, at en professionel Kvaksalver fra Bergen bereiser Bygderne; men i det Hele benyttes de lidet. (Mossige). I Holmedal, Ytre Søndfjord Distrikt, havde om Høsten en Kvaksalver fra Bergen adskillig Søgning. Han lovede Helbredelse for Alt og Alle. Lungetæring kostede Kr. 100, andre Sygdomme forholdsvis mindre. Saavidt Kommunalægen kunde forstaa, var hans vigtigste Helbredelsesmiddel Æg og gammel Rom i betydelige Kvanta. Kuren var saa langvarig, at Kvaksalveren var væk, før Virkning kunde ventes. Lige til Klumpfod (pes valgus) behandledes paa den Maade. «Tysk Medicin» (Richter) bruges meget; den er dog mulig paa Retur. Et amerikansk Middel — V-Drops («Femdrops») — bruges ogsaa meget; fra Paralyser og Pareser efter Poliomyelit og Spondylit, til Psoriasis og Eczemer, alt-sammen kan de anvendes for. Et Tilfælde af Nefrit efter saadan Anvendelse gennem længre Tid havde Kommunalægen hørt Tale om. (D. Dahl).

XV. Romsdals Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die De- cember 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatorer.
Amtet		14989,61	136 519	41	7	96	73
1. Vestre Søndmør ..		918,51	13 067	5	-	10	9
	Vannelveen	305,55	2 769	1	-	1	1
	Herø	132,85	3 925	2	-	3	2
	Sande	173,47	2 841	1	-	3	3
	Ulstein	196,42	2 839	1	-	2	2
	Vartdalstranden	110,22	693	-	-	1	1
2. Indre Søndmør		1 241,27	8 668	2	-	5	5
	Ørsten	241,57	2 344	-	-	1	1
	Volden	520,59	4 408	2	-	3	3
	Hjørundfjord	479,11	1 916	-	-	1	1
3. Østre Søndmør		2 040,94	6 390	1	-	7	7
	Stordalen	259,28	856	-	-	1	1
	Stranden	267,67	1 480	1	-	1	1
	Norddalen	947,67	2 321	-	-	3	3
	Sunnelveen	566,32	1 733	-	-	2	2
4. Ørskog		723,33	7 098	2	-	3	3
	Ørskog	200,85	1 808	2	-	1	1
	Søkkelveen	261,05	2 307	-	-	1	1
	Skodje	124,51	1 486	-	-	1	1
	Vatne	136,92	1 497	-	-	-	-
5. Nordre Søndmør		314,82	24 245	7	3	16	8
	Aalesund, Kjøbstad ..	2,14	13 848	7	3	7	-
	Haram	90,32	2 541	-	-	3	2
	Roald	20,06	988	-	-	1	1
	Borgund	202,30	6 868	-	-	5	5
6. Ytre Romsdal		1 164,65	17 827	6	1	12	10
	Molde, Kjøbstad	0,38	1 789	4	1	1	-
	Bolsø	271,45	3 479	-	-	1	1
	Bud	152,90	2 683	1	-	2	2
	Akerø	152,46	2 410	-	-	2	2
	Frænen	220,32	2 687	-	-	3	1
	Sandø	16,04	984	-	-	1	1
	Sylte	192,79	1 320	-	-	-	1
	Vestnes	158,31	2 475	1	-	2	2
7. Indre Romsdal		2 525,43	10 300	3	-	9	6
	Hen	245,53	1 113	-	-	1	-
	Grytten	798,92	1 726	1	-	3	2
	Eid	36,12	547	1	-	1	1
	Vold	260,81	1 008	-	-	-	-
	Veo	247,14	2 422	-	-	2	1
	Nesset	178,68	1 657	1	-	1	1
	Eresfjord og Vistdalen	758,23	1 827	-	-	1	1

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die Decb. 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
8. Søndre Nordmør.	Kristiansund, Kjøbstad	817,52	24 631	7	3	15	9
	Kvernes	8,80	11 982	6	3	6	-
	Bremsnes	33,45	839	1	-	1	1
	Kornstad	119,71	3 133	-	-	1	1
	Eide	66,24	1 668	-	-	1	1
	Frei	141,11	1 571	-	-	1	1
	Grip	51,49	1 059	-	-	1	1
	Øre	0,48	194	-	-	1	1
	Strømsneset	232,28	2 013	-	-	1	1
	Gjemnes	118,57	1 274	-	-	1	1
		45,39	898	-	-	1	1
9. Sundalen	Sundalen	1 951,22	5 532	2	-	7	6
	Øksendalen	1 229,84	1 684	1	-	2	2
	Ulvundeidet	225,67	599	-	-	1	1
	Tingvold	182,39	412	-	-	1	1
		313,32	2 837	1	-	3	2
10. Surendalen	Stangvik	2 065,16	8 490	3	-	5	4
	Aasgaard	510,98	2 341	1	-	2	2
	Surendalen	64,22	629	-	-	1	1
	Rindalen	870,52	2 890	1	-	1	-
	Heggemstranden og Staknes Bygdela	608,07	2 514	1	-	1	1
	Halse Herred	11,37	116	-	-	-	-
11. Nordre Nordmør	Edø	1 226,76	10 271	3	-	7	6
	Tusteren	273,92	3 380	-	-	3	3
	Aure	167,31	1 537	-	-	1	1
	Valsefjorden	504,46	3 122	2	-	1	-
	Halse (undt. Heggemstranden og Staknes Bygdela)	156,33	954	-	-	1	1
		124,74	1 278	1	-	1	1

Sundhedstilstanden synes i flere Distrikter at have været mindre tilfredsstillende; Tyfoidfeber, Mæslinger, Kighoste og Influenza havde stor Udbredning. Ialt anmeldtes der af epidemiske Sygdomstilfælde 8 418, hvoraf 281 endte dødelig, mod henholdsvis 6 944 og 190 Aaret forud.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 2 076 eller 14,9 pro mille af den tilstedeværende Middelfolkemængde (139 100). Aaret forud var Dødeligheden 13,2 pro mille.

Angaaende de **epidemiske Sygdomme** i Almindelighed henvises til Tabellen paa Side 186 og 187, sammendragen efter Lægernes Opgaver.

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.													
Tyfoidefeber	334	28	333	5	10	4	10	85	60	65	36	19	12	15	12
Cerebrospinalmeningit	4	2	3	-	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	140	4	140	9	3	8	2	8	6	3	6	4	31	30	30
Mæslinger	648	16	646	21	34	7	4	6	27	37	43	58	128	183	98
Difteri (Croup)	111	15	111	14	10	15	11	14	11	7	8	2	5	4	10
Blodgang	23	1	23	-	-	2	15	1	-	-	-	-	-	1	4
Barsel-feber	21	3	21	3	-	-	3	1	-	2	4	-	-	2	6
Pyæmi, Sæphæmi	48	6	47	2	3	3	8	2	3	2	6	4	4	7	3
Rosen	151	2	151	12	9	19	10	14	14	8	11	8	16	17	13
Røde Hunde	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	51	-	50	13	8	3	3	3	8	5	5	-	-	2	-
Kusma	15	-	15	5	-	1	2	3	2	2	-	-	-	-	-
Kighoste	900	59	900	132	191	139	108	65	45	57	49	36	29	31	18
Akute Katarrher i Aandedræts- organerne	2316	65	2315	274	313	252	222	187	136	125	127	113	168	190	208
Influenza	1537	8	1532	590	341	287	108	52	26	15	9	7	14	20	63
Lungebetændelse	458	48	458	43	49	55	49	35	31	33	13	25	29	48	48
Pleurit.	451	5	451	39	29	45	46	34	39	39	39	27	39	40	35
Gigtfeber	210	2	210	23	27	21	15	29	18	17	14	4	19	13	10
Koldfeber	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	996	15	996	73	44	66	63	71	88	147	110	112	81	86	55
Pemfigus (hos Nyfødte)	2	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Tilsammen	8418	281	8405	1259	1071	929	680	610	514	565	480	419	576	689	613

Epidemiske Sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa Lægedistrikterne:																					
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11	
	Vestre Sendmør.		Indre Sendmør.		Østre Sendmør.		Ørskog.		Nordre Sendmør.		Ytre Romsdal.		Indre Romsdal.		Søndre Nordmør.		Sundalen.		Suren-dalen.		Nordre Nordmør.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidefeber	6	1	68	6	15	1	20	-	79	3	91	5	7	1	12	3	2	1	16	5	18	2
Cerebrospinalmeningit	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagnsfeber	14	-	5	-	4	-	9	-	23	-	24	1	1	-	51	3	1	-	6	-	2	-
Mæslinger	4	-	41	4	3	1	15	-	576	11	8	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Difteri (Croup)	4	3	29	3	2	1	-	-	33	3	6	1	4	1	32	3	-	-	-	-	1	-
Blodgang	-	-	-	-	-	-	-	-	7	1	1	-	-	-	15	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	1	-	1	-	-	-	1	-	8	1	6	2	-	-	2	-	-	-	1	-	1	-
Pyæmi, Septhæmi	-	-	-	-	5	-	1	1	35	1	2	1	-	-	3	2	-	-	-	-	2	1
Rosen	12	1	11	-	4	-	6	-	64	-	7	-	7	-	21	-	3	-	9	1	7	-
Røde Hunde	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	1	-	2	-	-	-	-	-	10	-	3	-	1	-	34	-	-	-	-	-	-	-
Kusma	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	1	-	8	-	-	-	1	-	2	-
Kighoste	13	-	22	-	10	-	2	-	278	13	39	4	34	3	326	20	8	-	40	5	128	14
Akute Katarrer i Aande- drætsorganerne	216	7	126	3	32	2	82	1	534	3	302	19	96	3	623	15	26	2	103	2	176	8
Influenza	60	-	84	-	5	-	103	2	168	-	159	1	18	1	820	2	53	1	31	-	36	1
Lungebetændelse	42	5	26	3	30	2	28	5	108	6	53	8	11	5	107	10	9	-	16	2	28	2
Pleurit	56	-	20	-	2	-	16	-	119	1	47	-	25	1	93	2	7	-	25	-	41	1
Gigtfeber	21	-	25	-	6	-	5	-	51	-	23	-	11	-	55	2	1	-	8	-	4	-
Koldfeber	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	36	-	73	-	20	-	13	-	256	3	66	-	20	-	398	11	26	-	37	-	51	1
Pemfigus (hos Nyfødte)	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	486	17	533	19	139	8	302	9	2349	46	841	42	238	16	2603	74	136	4	294	16	497	30

Af **Tyfoidefeber** anmeldtes ialt 334 Tilfælde, det høieste Antal siden 1875; i de mellemliggende 28 Aar har Middeltallet været 111 Tilfælde aarlig med en gennemsnitlig Dødelighed af 10,8 pCt. Sygdommen forekom hyppigst i Maanederne Mai—August. Den optraadte inden alle Distrikter, men havde sin største Udbredning i Indre og Nordre Søndmør samt i Ytre Romsdal; Dødeligheden var 8,4 pCt. 29 Syge behandlede paa Amtssygehuset i Molde og 60 paa Epidemilazaretet i Aalesund. — I Indre Søndmør optraadte Sygdommen i Volden og Ørsten, hvor den i Juni og Juli antog epidemisk Karakter; i den Anledning oprettedes der et Lazaret i førstnævnte Herred; i Aarets 2 sidste Maaneder indtraf en begrændset Epidemi omkring Meieriet i Bondalen i Hjørundfjord. — I Østre Søndmør forekom Sygdommen i Stranden og Norddalen; Forløbet var gennemgaaende mildt. — I Ørskog indtraf de første Tilfælde paa Ramstad, hvortil Smitten sandsynlig var bragt med Reisende fra Tresfjorden i Vestnes; fra Ramstad førtes Sygdommen til Søkkelven og derfra til Velledalen; til en af de øverste Gaarde i denne Dal var den bragt med Besøgende fra Stranden Herred. 2 Gange importeredes «Sota», som Almuen her kalder Nervefeber, til Søholt ved tilreisende Syge. (H. G. Holst). — I Nordre Søndmør dukkede Sygdommen omtrent samtidig op paa 3 forskellige Steder; størst Udbredning fik den paa Longva i Haram, hvor Folkene i det først angrebne Hus hentede sit Drikkevand fra en Brønd, der laa uden beskyttende Kanter i en nylig gjødslet Ager; ved de Tider Sygdommen optraadte, havde der ogsaa været rigelig Nedbør. Gennem Melk, der fra denne Gaard leveredes til et Udsalg i Aalesund, smittedes mange Familier i denne By; ogsaa fra et Sted paa Suløen, hvor Nervefeber af og til forekommer, bragtes Smitte gennem Melk til flere Huse. Epidemien var af middels Intensitet, men med udpræget Smitteevne; Tarmblødninger, tildels med dødelig Udgang, var meget fremtrædende. (Lorentzen). — I Ytre Romsdal forekom af 44 Tilfælde de 33 i det gamle Tyfusrede Tresfjorden; her begyndte Epidemien omkring Sylte Meieri pludselig med 17 Tilfælde i 11 Huse. Den holdt sig, ialfald i Begyndelsen, indenfor den Kreds af Gaarde, som leverede Melk til dette Meieri, medens Gaarde, som laa indimellem de smittede Steder, men ikke stod i Forbindelse med Meieriet, gik fri. Hvorfra Smitten var tilført Meieriet, lykkedes det ikke at bringe paa det Rene; man har dog ikke ganske uden skjellig Grund formodet, at den kunde være kommen med Melk fra en Gaard, hvortil der var bragt en hel Del Klæder fra et Aaret forud smittet Sted. Uagtet Sygdommen i det Store og Hele taget havde et mildt Forløb, indtraf der dog Dødsfald, der maatte tilskrives en mer end mangelfuld Pleie. Paa Amtssygehuset fik man nemlig ikke indlagt flere end ialt 3 Syge, og i Bygden var der som Følge af Befolkningens stærke Smittefrygt og Mangel paa Imødekommenhed intet Lokale at opdrive for at benyttes til midlertidigt Sygehus. Patienterne maatte derfor forpleies i sine Hjem, hvor der flere Steder var ligefrem Nødstilstand. Det var saaledes et stort Gode, da man ved Amtmandens Hjælp fik 2 Sygepleiersker, som blev anbragt paa de Steder, hvor det mest trængtes. Ved Epidemiens Begyndelse nedlagdes der Forbud mod Afholdelse af Gudstjeneste i Sylte Kirke samt Skolegang i den Kreds, der omfattede de smittede Steder. Ligeledes indstilledes Driften paa Meieriet, der først gjenoptog sin Virksomhed, efterat det i flere Maaneder havde staaet aabent for Vind og Veir og var blevet grundig rengjort. Foruden Desinfektion af de smittede Hjem, efterhvert som de Syge helbrededes, blev en saadan ved Epidemiens Slutning ogsaa foretaget af Binger og Priveter paa samtlige de Gaarde, der stod i Forbindelse med Meieriet, hvad enten Sygdommen havde forekommet der eller ei. — De øvrige fra dette Lægedistrikt anmeldte Tilfælde indtraf i andre Herreder og forekom spredt. (Parelius og N. Heitmann). — Paa Kolstad i Væ (Indre Romsdal) indtraf 6 Tilfælde paa 2 Nabogaarde; Smitten syntes at være bragt did fra Tresfjorden. Endvidere forekom et dødelig

forløbende Tilfælde i Eid hos en Gaardbruger, der havde været paa Hestehandel i Vestnes og Tresfjorden. Trykte Plakater, om hvorledes man skulde bære sig ad for at undgaa Sygdommen, blev uddelt. (C. Lund). — I Søndre Nordmør forekom 3 Tilfælde i Kristiansund. I Strømsneset indtraf, foruden 3 Tilfælde i et Hus paa Eikrem, 1 paa Strupneset hos en Fartøiskipper, der indsygnede samtidig med den anden, i Tingvold hjemmehørende, Mand paa Fartøiet; de havde en Tid iforveien fyldt Vandtønden ombord fra en Bæk, som paa Grund af et voldsomt Regnskyl var gaaet over sine Bredder. (L. Selmer). — I Sundalen indtraf 2 Tilfælde i Tingvold, hvoraf det ene var den nysnævnte Sjøgut fra Tingvold. — I Surendalen forekom Sygdommen i Mo Sogn og tilstødende Del af Rindalen; den var noksaa ondartet og var sandsynlig foranlediget ved Infektion af Melken i et Meieri, hvorfra separeret Melk uden forudgaaende Sterilisering blev afhændet til Kunderne. — En af Amtet engageret Sygepleierske gjorde udmærket Tjeneste saavel ved selve Pleien af de Syge som ved Desinfektionen, saa meget mere som det ikke lod sig gjøre at faa samlet alle Patienter til Behandling paa ét Sted. I det Hele taget lagde Befolkningen for Dagen en utidig Smittefrygt og Uforstand; en medfølende gammel Kone, en af de Mange, som ikke kunde indse Nødvendigheden af, at de Syge holdt Diæt, trakterede saaledes en Syg, der havde Tarmblødning, med Vaffer og Kage; Patienten, der var i tilsyneladende god Bedring, døde den paafølgende Morgen. (A. V. Smith). — I Nordre Nordmør var Sygdommen begrændset til Tømmervaag, Lervaag og Ersvik paa Sør-Tusteren.

Epidemi- og Kvarantænelæge Geirsvold anfører i sine Beretninger angaaende denne Epidemi, at dens spredte Optraeden nærmest maatte forklares ved, at ambulante Tilfælde førte Smitten omkring; det blev saaledes ved Agglutinationsprøve hos en Kone, der forlængst var bleven frisk igjen, paavist, at hun havde bragt Sygdommen fra Ramstad (Ørskog Distrikt) til en Familie i Søkkelven, hvor hun havde været i Besøg. Ogsaa alskens Møder og Sammenkomster, der er i stor Yndest hos Befolkningen, kan tænkes at have været medvirkende til Sygdommens store Udbredning. Man har vistnok mere og mere faaet Øinene op for Urinens Rolle som Smittebærer ved Tyfoidefeber ved Siden af Exkrementerne, men at det samme i vistnok ligesaa høi Grad gjælder det Opspyttede, er endnu ikke trængt ind i Bevidstheden. At faa desinficeret de talrige Foci, hvor Sygdommen har optraadt omtrent aarvist, lader sig kun udføre ved energiske og vel indøvede Folk; som et billigt og godt Desinfektionsmiddel anbefales en 5 pCts Opløsning af lige Dele raa Karbolsyre og raa Svovlsyre.

Af **Cerebrospinalmeningit** indtraf i Eid (Indre Romsdal) et Tilfælde hos en ældre Husmandskone, der efter foreløbig at have overstaaet Sygdommen blev ganske helseløs, paralytisk og blind; hun døde ca. 9 Maaneder efter Sygdommens Begyndelse.

Skarlagensfeber optraadte med en Del spredte, som Regel let forløbende Tilfælde.

Mæslinger forekom epidemisk i den sydvestlige Del af Amtet; de fleste Tilfælde anmeldtes fra Aalesund i 4de Kvartal.

Af **Difteri** indtraf jevnlig spredte Tilfælde i Indre Søndmør, især i Hjørundfjord; præventive Injektioner blev anvendt hyppigere end i tidligere Aar, hvilket vistnok bevirkede, at Sygdommen ikke fik større Udbredning. (Eng). I Nordre Søndmør optraadte Sygdommen med faa, spredte Tilfælde indtil December, da den begyndte at faa større Udbredning paa et Par Steder i Borgund og i Aalesund; i Byen komplicerede den ofte som Croup Rekonvalescenten efter Mæslinger; af Kommunestyret bevilgedes det nødvendige Beløb til præventive

Indsprøitninger, der viste paatagelig Nytte. (Lorentzen). I Ytre Romsdal konstateredes ved bakteriologisk Undersøgelse enkelte lette Tilfælde til forskellige Tider paa hinanden nærliggende Gaarde i Faneffjorden. I Søndre Nordmør forekom 14 Tilfælde i Kristiansund og 18 i Bremsnes som en Fortsættelse af en Epidemi i Kirkevaagen og Brohaven Skolekredse i de 2 foregaaende Aar. I Nordre Nordmør indtraf et isoleret Tilfælde paa Halsnes i Tusteren.

Kighoste optraadte som en Fortsættelse af den Aaret forud begyndte Epidemi.

Influenza forekom hyppigere end i de 2 foregaaende Aar. I Ørskog betingede den saaledes Mesteparten af Sygeligheden i Aarets første Halvdel, men kun de haardt Angrebne og komplicerede Tilfælde kom under Behandling; Otiter og Suppurationer var ikke sjældne.

Af **Lungebetændelse** var Antallet af anmeldte Tilfælde samt Dødeligheden under det gennemsnitlige (henholdsvis 612 og 12,9 pCt.). Fra Ytre Romsdal anføres, at Sygdommen mod Aarets Slutning i Hustad Sogn af Bud og i Kleive Sogn af Bolsø optraadte med flere Tilfælde af tilsyneladende smitsom Art.

Antallet af anmeldte Tilfælde af **akut Diarré** (Kolerine) var over det aarlige Middeltal (805), men Dødeligheden meget under den gennemsnitlige (2,5 pCt.). Paa Øen Bolsø (Ytre Romsdal) blev en hel Husstand, 8 Personer, samtidig noksaa haardt angrebne, sandsynlig paa Grund af Nydelse af inficeret Drikkevand.

Af **Koldfeber**, der var erhvervet i Amerika, døde en gammel Mand i Surendalen.

Lemænefeber. Fra Surendalen meddeles: 1903 var et Lemænaar; allerede tidlig paa Sommeren saaes talrige Lemæn, og senere paa Høsten myldred det af dem overalt. Ved Bække og Opkommer saaes talrige døde Skrotter og Ophobning af Exkrementer. Senhøstes forekom en meget udbredt Sygdom, der begyndte pludselig med akut Diarré eller Brækning, samt Feber, Muskelsmerter og betydelig Afmattelse; Anfaldet varede nogle Dage og blev af Befolkningen med eller uden Grund tilskrevet Drikkevandets Forurensning af døde Lemæn. (A. V. Smith).

Af **Fnat** anmeldtes ialt 94 Tilfælde, hvoraf de fleste fra Ørskog Distrikt.

Af **Poliomyelitis acuta** forekom 2 Tilfælde i Sundalen Herred og 2 paa Ulvundeidet; 2 af de Angrebne var Smaabørn, der kom sig fuldstændig; Alle boede langt fra hverandre, og der var ingen Anledning til Smitteoverførelse fra den Ene til den Anden.

Af **Aktinomykose** indtraf i Sundalen et Dødsfald hos en Landbrugs-skoleelev; Sygdommen var for 1½ Aar siden begyndt under Symptomer af en let Hoste og Pleurit; gjentagne Prøvepunktioner gav negativt Resultat; efterhaanden infiltreredes Huden, der senere perforeredes, hvorved der udtømtes lidt Pus; heri paavistes der karakteristiske Aktinomykose-Rosetter; der indtraadte stærk Afmagring og dannede sig Abscesser udenfor Thorax; han døde under Symptomer af en kronisk Pyæmi. (P. Nissen).

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde vil sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa Lægedistrikterne:									
		1	2	4	5	6	7	8	9	10	11
		Vestre Søndmør.	Indre Søndmør.	Ørskog.	Nordre Søndmør.	Ytre Romsdal.	Indre Romsdal.	Søndre Nordmør.	Sundalen.	Surendalen.	Nordre Nordmør.
		Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske Saar	2	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-
Syfilis, konstitutionel	25	-	-	-	15	-	-	6	3	-	1
— hereditær . . .	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Gonorré og Uretrit .	156	2	2	1	80	6	3	49	1	5	7

Anmeldte Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme.

Lægedistrikter.	Samlet Antal tuber- kuløse Syg- domme.		Tuberkulose i											
			Aande- dræts- organer.		Urin- og Kjøns- organer.		Tarm- kanalen.		Ben og Led.		Lymfe- kjertler.		Huden.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.		
Vestre Søndmør. .	77	24	68	23	2	1	-	-	7	-	-	-	-	-
Indre — . .	51	12	48	10	-	-	-	-	3	2	-	-	-	-
Østre — . .	26	6	20	4	1	-	-	-	5	2	-	-	-	-
Ørskog	47	14	40	13	4	-	-	-	3	1	-	-	-	-
Nordre Søndmør. .	140	11	138	11	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Ytre Romsdal . .	151	50	141	50	2	-	-	-	6	-	1	-	1	-
Indre — . . .	41	12	37	12	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-
Søndre Nordmør. .	185	65	183	65	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Sundalen	29	14	24	14	1	-	-	-	3	-	1	-	-	-
Surendalen	63	32	60	32	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Nordre Nordmør. .	89	18	89	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Romsdals Amt . .	899	258	848	252	12	1	-	-	35	5	3	-	1	-
Deraf i Byer. . . .	191	45	188	45	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-
— - Bygder. . . .	708	213	660	207	12	1	-	-	32	5	3	-	1	-

Til Oplysning om de anmeldte Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme inden Distrikterne hidsættes ovenstaaende Tabel, der er udarbejdet efter de indsendte Uddrag af Byernes og Herredernes Tuberkuloseprotokoller. Se forøvrigt den almindelige Beretning. — Dødsfald af Lungetuberkulose udgjorde i Henhold til Lægernes Dødsaaarsagslister for det hele Amt 16,5 pCt. af samtlige kjendte, ved Sygdom forårsagede Dødsfald og 20,6 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Byerne var Forholdet henholdsvis 8,4 pCt. og 13,3 pCt. og for Bygderne 18,4 pCt. og 21,8 pCt. Forøvrigt henvises til Tabellen paa næste Side. I Indre Søndmør er der tilkommet et usædvanlig stort Antal nye Tilfælde, som antagelig den i dette og forrige Aar udbredte og tildels heftige Influenza har været Skyld i. (Eng). Fra Indre Romsdal anføres, at man der endnu ikke har været nødt til at anvende Tvangsindlæggelse paa Sygehus

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Vestre Søndmør	115	22	17	98
Indre —	173	12	19	94
Østre —	38	7	8	30
Ørskog	80	11	9	71
Nordre Søndmør ¹⁾	46	-	46	-
Aalesund By	46	-	46	-
Bygder	-	-	-	-
Ytre Romsdal	237	47	42	195
Molde By	31	3	6	25
Bygder	206	44	36	170
Indre Romsdal	96	12	16	80
Søndre Nordmør	384	63	74	310
Kristiansund By	186	29	45	141
Bygder	198	34	29	169
Sundalen	71	14	4	67
Surendalen	131	30	16	115
Nordre Nordmør	116	18	30	86
Romsdals Amt	1427	236	281	1146
Deraf i Byer	263	22	97	166
— - Bygder	1164	214	184	980

¹⁾ Opgaverne er mangelfulde som Følge af Branden i Aalesund 23de Januar 1904.

i Henhold til Tuberkuloselovens § 6. Der var vistnok i dette Aar Spørgsmaal derom for en ung Piges Vedkommende, der havde forlovet sig og kjøbt et Hôtél, hvor hun deltog i Madlavning og Opvartning; men da det ved Undersøgelse viste sig, at Pigen, der led af meget fremskreden Lungetæring, var renlig og iagttog alle paabudte Forsigtighedsregler, indskrænkede Sundhedskommissionen sig ligeoverfor de lidet velsindede Anklagere til end yderligere at forordne, at hun skulde afholde sig fra at lave Mad og varte op, samt stadig benytte Spyteflaske. Uagtet hun boede udenfor Hôtellet, blev dog dette skyet af Publikum og gik efter Pigens Død over paa andre Hænder. (C. Lund). I Sundalen er Sygdommen mest udbredt i Tingvold, medens de andre Herreder i denne Henseende er langt gunstigere stillet; Aarsagen hertil maa vistnok forklares ved, at Tingvold staar i livlig Samtrafik med Kristiansund, hvorfra mangan Ungdom, især Tjenestepiger og Sygiger, vender hjem med Tuberkulose; i det Hele taget er der i dette Herred mere Bevægelse i Folkemængden, hvortil endvidere kommer, at det er mere udsat for epidemiske Sygdomme, hvis svækkende Indflydelse ikke kan underkjendes; den i Begyndelsen af Aaret herskende Influenzaepidemi har saaledes utvivlsomt bragt mangan latent Tuberkulose til at blusse op. Tuberkuloseloven vil vistnok bidrage til, at der vises større Forsigtighed med de Syges Spyt; nogen Ulempe ved Lovens Gjennemførelse har ikke været at spore. (P. Nissen). I Surendalen udvises

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.				Udtrækning ved Bækkenendeleie.		Perfora- tion.	Efterbyrds- operation.	
	Mødre. ^o		Børn.		Mødre.		Børn.		Moder.	Barn.	Mødre.	Mødre.	
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Død.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	40	¹⁾ 1	36	6	1	-	1	-	1	1	2	-	-
Bækkensneverhed	5	-	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe	3	-	4	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjævt Hovedleie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Ansigtsleie	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	1	³⁾ 1	1	1	-	-	-	-	-
Hydrokefalisk Fosterhoved	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Fremfald af Navlesnor	2	-	²⁾ 2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fare for Fosterets Liv	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	⁴⁾ 1	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	-
Uopgivet Indikation	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	64	1	59	8	3	1	3	1	1	1	4	9	1
	65		67		4		4					10	

¹⁾ Hjertelammelse. ²⁾ Deraf en Tvilling, uopgivet hvilken. ³⁾ Barselfeber. ⁴⁾ Emboli.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige Hæn- delser.	ved Selv- mord.
Vestre Søndmør	438	10	147	16	-	-	1	-
Indre —	249	6	114	4	2	-	1	1
Østre —	174	7	81	6	2	-	2	-
Ørskog	176	6	94	7	-	-	2	1
Nordre Søndmør	799	18	352	65	4	1	23	-
Aalesund By	493	6	213	50	3	1	16	-
Bygder	306	12	139	15	1	-	7	-
Ytre Romsdal	463	19	316	44	3	7	3	-
Molde By	32	1	33	2	-	-	1	-
Bygder	431	18	283	42	3	7	2	-
Indre Romsdal	257	3	145	15	1	1	1	-
Søndre Nordmør	656	9	447	63	2	1	22	1
Kristiansund By	330	6	208	36	2	-	8	-
Bygder	326	3	239	27	-	1	14	1
Sundalen	122	1	75	1	1	-	-	-
Surendalen	215	4	152	12	2	-	2	-
Nordre Nordmør	275	8	153	20	1	-	8	-
Romsdals Amt	3824	91	2076	253	18	10	65	3
Deraf i Byer	855	13	454	88	5	1	25	-
— - Bygder	2969	78	1622	165	13	9	40	3

der gennemgaaende Forsigtighed, og Desinfektion efter indtrufne Dødsfald forlanges sædvanlig af de Efterlevende og udføres omhyggeligt. Indlæggelse paa Sanatorium har de Syge ofte liden Lyst paa, da de har liden Tro paa Helbredelse og nødig vil forlade Hjemmet. (A. V. Smith). Fra Nordre Nordmør anføres, at Listen over de anmeldte Tilfælde (jfr. Tabellen i den almindelige Beretning) skulde tyde paa en stærk Stigning i Sygdommens Udbredning; men disse Opgaver er dog neppe fuldt bevisende i saa Maade, da neppe alle i Aaret anmeldte Tilfælde er nylig erhvervede; der gaar naturligvis nogen Tid hen, før man faar en udtømmende Undersøgelse af samtlige et Distrikts Tuberkulose og en helt udtømmende Protokollation. Det er dog sandsynligt, at der endnu er Stigning; foruden Spyttuvanen, hvori der utvivlsomt er en tydelig Fremgang ialfald i offentlige Lokaler, ligger der nemlig sikkert ogsaa en Fare i den stadig livligere Bevægelse inden Befolkningen (lette Kommunikationer, hyppige Møder af forskjellig Art, saasom kommunale, religiøse, politiske og sociale). Under den Massetilstrømning, her ofte er, er det uundgaeligt, at der ogsaa overnattes i Huse, hvor der er Tuberkulose. (Herlofsen).

Af **Spedalskhed** var der i Indre Romsdal 5 Tilfælde, hvoraf 1 nyt. I Nordre Nordmør var der 4. Fra førstnævnte Distrikt indlagdes i Aarets Løb et paa Reitgerdet.

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning.

Obstetriciske Operationer. Af Læger udførtes ialt 82 saadanne, nemlig i Vestre Søndmør 6, Indre Søndmør 8, Østre Søndmør 2, Ørskog 3, Nordre Søndmør 16, Ytre Romsdal 6, Indre Romsdal 11, Søndre Nordmør 14, Sundalen 2, Surendalen 8 og Nordre Nordmør 10. Angaaende Indikationer og Udfald henvises til Tabellen paa Side 193. I Østre Søndmør indtraf en Skulderfødsel under Forsøg paa Dekapitation.

Angaaende **Jordmoderhjælpen** henvises til Tabellen i den almindelige Beretning.

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabellen paa foregaaende Side.

Der bliver saaledes for det hele Amt et Overskud af 1748 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 54,3.

Paa **Barselseng** døde efter Presternes Opgaver 12 Kvinder. Lægerne har opgivet Dødsarsagen for 6 Kvinder saaledes: Barselfeber 3, Barselkrampe 2, Emboli 1.

De hyppigste Dødsarsager var:

Dødsarsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Alderdomssvaghed	285	17	268
Lungetuberkulose	236	32	204
Kræft (Cancer og Sarkom)	123	10	113
Tuberkulose udenfor Lungerne	74	18	56
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne ...	65	15	50
Hjerneslag	60	11	49
Kighoste	59	23	36
Organisk Hjertesygdom	53	6	47
Lungebetændelse	48	13	35
Kronisk Bronkit	35	5	30

Veirliget. Efter en meget mild Vinter fulgte en kjelig og fugtig Sommer. Aarets Afkastning, med Hensyn til Jordbruget, blev dog som i et godt Middelsaar. Men Bær og Frugt slog ganske feil; selv de aarvisse og haardføre Tyttebær var næsten ikke til at opdrive.

Levemaade og hygieniske Forhold. Fra Indre Romsdal meddeles, at enkelte Smaameierier omkring i Bygderne bliver nedlagt, da man finder, at de

ikke svarer Regning; det er jo ogsaa rimeligt, at der maa stor Produktion til for at klare de med Drift og Administration forbundne Omkostninger; Distriktets største Meieri ligger i Hen og er det eneste, der drives med Damp. Hvor et Meieri nedlægges, medfører dette for Folk, der ikke har Jordvei, den Fordel, at der bliver lettere Adgang til Melk og Smør. I Medicinalberetningen for 1900 anførtes, at der i Hen dreves en betydelig Haandværksdrift, og at Arbeidsrummene var i høj Grad overbefolket; dette er der nu for en stor Del blevet rettet paa, idet man for det Meste arbejder paa Akkord og i sine egne Hjem. — Udvandring til Amerika foregaar fremdeles i stor Maalestok. (C. Lund og K. Eide).

Fra Søndre Nordmør anføres: Efter flere mislige Aar baade for Landmanden og Fiskeren var 1903 et gennemgaaende godt Aar for Alle, og den derved forbedrede økonomiske Stilling viste sig snart i bedre Levemaade og Stel i det Hele taget. Landbefolkningen synes nu mere og mere at benytte sin hjemmeavlede Byg og Havre i Husholdningen; tidligere ansaaes ikke dette for godt nok, og udenlandsk Mel var mest benyttet til Mad. De mange Afholdsforeninger har ved sin Virksomhed afgjort fremmet Ædrueligheden. (L. Selmer).

I Surendalen sank Leverancen af Melk til Meierierne paa Grund af knapt og daarligt Foder og reducerede Besætninger i Vinterens Løb til $\frac{2}{3}$ af det sædvanlige. Da desuden det største Handelsfirma inden Distriktet om Vaaren standsede og begyndte at inddrive sine Fordringer, blev Pengemangelen mange Steder ganske følelig, hvilket igjen virkede tilbage paa Levemaaden. Udvandringen tog ogsaa et usædvanligt Omfang. (A. V. Smith).

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Sygehuse. I Aalesund findes, foruden det med Fattighuset forbundne, kommunale Sygehus, et Epidemilazaret og en privat Klinik. Amtssygehuset ligger i Molde, og lige ved denne By Reknes Sanatorium for Tuberkulose. I Indre Romsdal findes paa Setnesmoen et militært Sygehus. I Kristiansund findes et kommunalt Sygehus med Epidemiafdeling.

Badeindretninger. I Indre Søndmør Distrikt findes et privat Badehus (Karbad med Dousse) med Adgang for Alle mod Entré. I Aalesund findes en privat Indretning for varme Sjøbad og Gytjebad samt for varme, almindelige Karbad. Ved en Fabrik paa Landsbygden er der oprettet et Bad, ligesom Oprettelsen af et saadant ved Meieriet paa Roald har været meget drøftet; Ungdommen er meget begeistret for Sagen, men de Ældre, som skal ud med Pengene, er tilbageholdne. I Molde findes et Byselskabet tilhørende Strømbadhus; paa Byens 3 Hôteller er der Adgang til at faa varme Karbad. — Inden Indre Romsdal Distrikt findes paa Veblungsnes et Folkebad med Karbad, Dousse og Styr; ved Dampmeieriet i Hen er der kommen istand et kombineret Kar- og Dampbad. Hvor Befolkningen bor for spredt, kvier man sig for at indrede Bad i Fabriker, da man ikke tror, det vil lønne sig; hvor Stranden ligger lige i Solen, og hvor der er taalelig Vindstille, bades der om Sommeren i Sjøen; ellers er der den Ulempe ved Badning i de indre Romsdalsfjorde, at Sjøvandet er meget opblandet med koldt Sne- og Isvand fra Fjeldene, og at der tillige somoftest staar et koldt Luftdrag. (C. Lund). Paa Gaarden Rindal i Surendalen Distrikt er der en Badstue. I Nordre Nordmør Distrikt er der endnu ikke kommen nogen Badeindretning istand; et Forsøg paa at faa oprettet en saadan ved et Dampmeieri lykkedes ikke.

Tabellen paa næste Side giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundhedskommissioner og af Vaccinerede.

Lægedistrikter.	Sundheds- kommissioner. Antal Møder.	Vakcinerede.
Romsdals Amt	105	2609
Vestre Søndmør	¹⁾ 6	300
Indre —	²⁾ 13	126
Østre —	³⁾ 1	154
Ørskog	⁴⁾ 9	197
Nordre Søndmør	⁵⁾ 20	{ Opgaverne mangler paa Grund af Branden.
Ytre Romsdal	⁶⁾ 9	
Indre —	⁷⁾ 7	519
Søndre Nordmør	⁸⁾ 15	241
Sundalen	⁹⁾ 4	452
Surendalen	¹⁰⁾ 8	75
Nordre Nordmør	¹¹⁾ 13	160
		385

¹⁾ Ulstein 1, Vartdalstranden 1, Herø 1, Vannelsen 1, Sande 2. ²⁾ Volden 6, Ørsten 5, Hjørundfjord 2. ³⁾ Stordalen. ⁴⁾ Vatne 4, Skodje 3, Søkkelsen 1, Ørskog 1. ⁵⁾ Haram 1, Borgund 1, Aalesund 18. ⁶⁾ Molde 1, Frænen 2, Bud 1, Akærø 1, Sandø 1, Vestnes 1, Sylte 2. ⁷⁾ Veø 1, Eresfjord og Vistdalen 1, Nesset 1, Vold 1, Grytten 2, Hen 1. ⁸⁾ Kristiansund 8, Bremsnes 1, Frei 1, Gjemnes 2, Strømsneset 2, Grip 1. ⁹⁾ Sundalen 1, Tingvold 1, Ulvundeidet 1, Øksendalen 1. ¹⁰⁾ Surendalen 1, Rindalen 3, Stangvik 2, Aasgaard 2. ¹¹⁾ Aure 5, Valsøfjorden 2, Edø 2, Halse 2, Tusteren 2.

XVI. Søndre Trondhjems Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommune.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die Decb. 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatore.
Amtet		18608,91	134 718	59	10	82	46
1. Trondhjems Stads- fysikat	Trondhjem, Kjøbstad	35,24	38 651	30	9	26	-
2. Strinden		689,47	13 395	¹⁾ 5	-	6	4
	Strinden	140,90	5 366	4	-	²⁾ 2	1
	Malvik	182,41	2 498	-	-	1	1
	Klæbu	182,21	1 065	-	-	1	-
	Tilder	27,42	614	-	-	1	1
	Byneset	78,05	1 877	-	-	1	1
	Leinstranden	46,54	1 235	1	-	-	-
	Buviken	31,94	740	-	-	-	-

¹⁾ Distriktslægen bor i Trondhjem. ²⁾ Af disse har 1 Bopæl i Trondhjem.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommune.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die De- cember 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vækinatorer.
3. Selbu	Selbu	2 545,04	5 119	1	-	2	2
	Selbu	1 174,15	4 309	1	-	1	1
	Tydalen	1 370,89	810	-	-	1	1
4. Røros	Røros med Bergstaden Røros	3 472,57 1 900,45	6 850 4 549	3 3	1 1	4 3	3 2
	Aalen	696,72	2 067	-	-	1	1
	Til Røros Prestegjeld og Røros Lægedistr. hører ogsaa en Del af Tolgen Herred af Hedemarkens Amt ...	875,40	234	-	-	-	-
5. Guldalen	Melhus	2 972,67 118,91	13 139 2 322	3 1	-	7 1	7 1
	Flaa	127,30	664	-	-	1	1
	Hølandet	168,33	1 098	-	-	1	1
	Horg	290,12	2 110	-	-	1	1
	Støren	266,15	1 831	1	-	1	1
	Budalen	350,45	548	-	-	-	-
	Singsaas	695,04	1 625	1	-	1	1
	Soknedalen	434,74	1 977	-	-	1	1
	Holtaalen	521,63	964	-	-	1	1
6. Opdal	Opdal	2 820,84 2 398,80	5 105 3 897	2 1	-	3 2	3 2
	En Del af Rennebu (søn- denfor Vangsgraven) Til Opdal Lægedistrikt hører derhos Inset Annex til Kvikne af Hedemarkens Amt ...	209,70 212,34	685 523	1 -	-	1 -	1 -
7. Orkedalen	Børsen	1 943,59 180,60	14 208 2 099	5 1	-	11 3	6 2
	Børseskognen	128,89	1 315	-	-	-	-
	Orkedalen	470,33	6 241	3	-	5	2
	Meldalen	636,14	2 950	1	-	2	1
	Rennebu (den til Opdal Distrikt hørende Del fraregnet)	527,63	1 603	-	-	1	1
8. Hevne	Hevne	1 090,45	4 998	2	-	3	3
9. Hitteren	Hitteren	921,83 433,72	9 912 2 430	2 1	-	7 3	7 3
	Frøien	243,76	5 180	1	-	2	2
	Fillan	244,35	2 302	-	-	2	2
10. Ytre Fosen	Ørlandet	618,78 79,12	9 342 3 330	2 1	-	3 1	3 1
	Nes	60,45	1 245	-	-	-	-
	Bjugn	89,04	1 155	1	-	-	-
	Skjørn	310,66	2 061	-	-	1	1
	Jøssund	79,51	1 551	-	-	1	1

¹⁾ Den ene af de her offentlig ansatte Jordmødre fungerer ogsaa som Jordmoder og Hjælpevækinatrice for Buviken Herred af Strinden Lægedistrikt.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommune.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die Decb. 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
11. Indre Fosen		806,79	7 514	2	-	4	4
	Stadsbygden	135,77	1 769	-	-	1	1
	Rissen	503,53	4 336	2	-	2	2
	Agdenes	167,49	1 409	-	-	1	1
12. Nordre Fosen		1 779,38	7 242	2	-	6	4
	Roan	360,98	2 069	1	-	1	1
	Osen	389,07	1 511	-	-	1	1
	Stoksund	114,23	1 167	-	-	2	1
	Aa	915,10	2 495	1	-	2	1

Sundhedstilstanden var for de fleste og navnlig de indre Distrikter i det Hele ganske god, medens den for Hitteren og Ytre og Indre Fosen betegnes som mindre tilfredsstillende. Af epidemiske Sygdomme forekom med noget videre Udbredning Tyfoidfeber, Mæslinger, Kighoste og akut Diarré, tildels ogsaa Skarlagensfeber og Difteri, medens de akutte Sygdomme i Aandedrætsorganerne viste omtrent vanlig Hyppighed. Det samlede Antal af anmeldte epidemiske Sygdomstilfælde udgjorde 10 786 med 335 Dødsfald, mod henholdsvis 9 113 og 308 Aaret forud.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 2 236 eller 16,2 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelfolkemængde (138 100). Aaret forud udgjorde den 15,2 pro mille.

Til Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** i Almindelighed hidrættes Tabellen paa Side 200 og 201, sammendragen efter de fra Lægerne indkomne Opgaver.

Tyfoidfeber var noget hyppigere end Aaret forud, idet der ialt anmeldtes 144 Tilfælde med 18 Dødsfald mod henholdsvis 102 og 17 i 1902. I Trondhjem By forekom Sygdommen hele Aaret igjennem undtagen i Februar og Marts. De fleste Tilfælde anmeldtes i Mai, Juni og December. Af de ialt anmeldte 76 Tilfælde indlagdes de 64 i Sygehus. (Bøckman). Nogle spredte Tilfælde i Strinden Distrikt paavistes næsten alle at være opstaaede ved Nydelse af forurenset Drikkevand. Paa et Sted, hvor 3 Angrebne fandtes, var Brønden i et Hjørne af Kjælderen under Huset; til dette stødte et Privet, et Grisehus og en gjødslet Potetesager. Paa et andet Sted var stillestaaende Vandpytter udenfor Huset benyttet til Drikkevand; et tredje Sted var brugt Vand fra en Bæk, der gik gjennem en gjødslet Potetesager. I alle disse Tilfælde havde man været opmærksom paa Vandets ubehagelige Smag og Misfarvning, men ikke destomindre vedblevet at bruge det. (Hartmann). I Selbu Distrikt iagttoges 12 Tilfælde, hvoraf 3 med dødeligt Udfald. Paa en i Skogen isoleret beliggende Husmands-plads i Tydalen indtraf i Marts 3 Tilfælde; Smitten antages her sandsynlig at skrive sig fra Drikkevand fra en Bæk og en Brønd, der var omgivne af brat, gjødslet Ager og Eng. Fra denne Plads bragtes Smitte til nærmeste Gaard, der var Skydsstation; her angrebes 3 Personer. En Mand, der havde været indom paa Stationen og angivelig drukket Kaffe der, indsygnede kort efter paa en Gaard 1 Mils Vei fra

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgiven for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.				
	Tilfælde.	Dødsfald.														1		2	
																Trond- hjems Stads- fysikat.	Strinden.		
																		Tilf.	Dsf.
Tyfoidfieber	144	18	144	2	2	2	18	16	28	20	10	16	2	3	25	76	5	5	2
Skarlagensfeber	114	7	114	4	20	14	7	5	12	7	2	14	18	4	7	29	-	2	-
Mæslinger	1067	18	1067	52	19	11	11	21	37	71	24	23	111	321	366	834	12	-	-
Difteri (Croup)	172	12	172	14	14	16	16	19	26	7	4	18	10	18	10	120	7	4	-
Barselfeber	28	6	27	5	3	2	1	2	2	5	2	2	1	2	-	11	3	1	1
Pyæmi, Septhæmi	19	6	15	1	-	2	1	-	2	-	1	2	2	3	1	4	4	4	-
Rosen	132	6	132	9	15	13	17	14	16	11	11	7	10	2	7	70	-	1	-
Røde Hunde	260	-	260	74	53	51	20	42	8	4	4	-	4	-	-	251	-	-	-
Vandkopper	101	-	101	7	14	24	4	8	11	6	2	-	4	13	8	78	-	-	-
Kusma	187	-	187	73	30	34	16	12	8	4	3	1	-	4	2	144	-	4	-
Kighoste	571	27	571	53	61	82	74	39	27	23	28	28	52	51	53	284	9	4	1
Akute Katarrher i Aande- drætsorganerne	4235	103	4211	553	511	434	399	355	293	219	158	218	298	363	410	2691	31	134	18
Influenza	743	3	743	79	214	195	64	58	28	14	6	9	14	23	39	115	-	3	-
Lungebetændelse	605	79	605	86	79	49	66	61	42	29	8	26	39	56	64	209	30	24	3
Pleurit	269	7	269	33	29	19	30	27	13	25	26	21	16	12	18	111	4	10	1
Gigtfeber	239	5	239	25	29	21	19	17	20	18	17	17	16	19	21	126	-	14	-
Koldfeber	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	1885	38	1884	88	79	97	126	110	226	254	315	241	138	105	105	1327	33	40	-
Skjørbug	3	-	3	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos Nyfødte)	11	-	11	1	1	-	2	-	2	1	-	2	-	-	2	10	-	-	-
Tilsammen	10786	335	10756	1160	1173	1067	892	806	801	719	621	645	735	999	1138	6490	138	250	26

Epidemiske Sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa Lægedistrikterne:																			
	3		4		5		6		7		8		9		10		11		12	
	Selbu.		Røros.		Guldalen.		Opdal.		Orkedalen.		Hevne.		Hitteren.		Ytre Fosen.		Indre Fosen.		Nordre Fosen.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidefeber	12	3	12	1	3	1	1	-	7	-	-	-	11	3	-	-	4	1	13	2
Skarlagensfeber	-	-	26	3	8	-	7	-	1	-	-	-	1	-	38	4	1	-	1	-
Mæslinger	8	-	98	-	27	2	-	-	79	4	3	-	9	-	2	-	7	-	-	-
Difteri (Croup)	-	-	2	-	13	-	-	-	2	-	-	-	21	3	1	-	6	2	3	-
Barselfeber	-	-	8	1	3	1	-	-	1	-	-	-	1	-	3	-	-	-	-	-
Pyæmi, Septhæmi.	-	-	1	-	-	-	-	-	3	-	1	1	-	-	2	1	1	-	3	-
Rosen	-	-	24	1	8	-	-	-	8	1	1	-	8	2	3	-	3	-	6	2
Røde Hunde	-	-	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	-	-	7	-	2	-	-	-	1	-	1	-	1	-	2	-	7	-	2	-
Kusma	-	-	4	-	2	-	-	-	-	-	5	-	9	-	5	-	8	-	6	-
Kighoste	2	-	83	2	2	-	-	-	39	4	1	1	32	2	53	5	39	-	32	3
Akute Katarrer i Aande- drætsorganerne	5	1	330	3	306	11	51	2	231	8	50	-	123	6	156	14	91	4	67	5
Influenza	5	-	266	-	14	-	15	-	117	-	-	-	45	1	100	-	3	-	60	2
Lungebetændelse	6	2	40	7	56	6	11	2	77	8	18	2	37	7	56	6	35	4	36	2
Pleurit	4	-	14	-	29	-	6	1	30	-	8	-	9	-	16	1	10	-	22	-
Gigtfeber	-	-	11	1	10	-	3	-	21	-	10	1	14	-	12	-	6	1	12	2
Koldfeber	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	2	2	156	1	88	-	16	-	73	1	14	-	65	1	37	-	58	-	9	-
Skjørbug	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos Nyfødte)	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	44	8	1089	20	572	21	110	5	690	26	112	5	391	25	486	31	280	12	272	18

denne. Stationen flyttedes til et andet Sted. Alle disse Syge kom sig. I Juni indsygnede et Barn, der tilhørte en tilflyttet Familie fra Trondhjem, i hvis Hjem der havde været Tyfoidfeber. Barnet blev sendt tilbage til Trondhjem. 3 isolerede Tilfælde uden kjendt Smittekilde eller indbyrdes Sammenhæng forekom i Slutningen af Juni og Juli Maaned. De var af meget alvorlig Natur og endte alle med Døden. Endelig kom i December en Patient syg hjem fra Nabodistriktet; Sygdommens Forløb var langvarigt, men den endte med Helbredelse. (Meidell). I Røros Distrikt behandledes 6 Angrebne uden kjendt Smittekilde paa Rørosgaard i Landsognet; disse efterfulgtes af 6 nye Tilfælde paa 3 andre Steder; her var Melken Smittebærer. 1 Patient døde. (M. Müller). 3 spredte Tilfælde med 1 Dødsfald iagttoges i Guldalen Distrikt. (Jenssen). I Orkedalen Distrikt optraadte 7 Tilfælde uden Dødsfald, spredt i Orkedalen, Børsen og Børseskognen. Kun i ét Tilfælde kunde Smittekilden nogenlunde bestemt paavises. (Hoffmann). I Hitteren Distrikt kom 11 Angrebne til Behandling, deraf 9 paa Hitteren og 2 paa Frøien, samtlige i Aarets 2det Kvartal. Paa 2 Husmandspladse under Gaarden Sandstad paa Hitteren blev tilsammen 8 Personer syge. De hygieniske Forhold var her meget slette; paa den ene Plads var saaledes Kjælderen benyttet til Fjøs for en Ko, ligesom Huset laa paa sumpig Grund. Her blev 5 Personer syge, og 2 døde. Ved Fattigvæsenets Hjælp byggedes nyt Fjøs, idet Sundhedskommissionen forbød at bruge Kjælderen hertil. Nogen betryggende Isolation var umulig. Et Tilfælde i Juni i Fillefjorden fik et meget alvorligt Forløb med store Liggesaar og flere Ugers Bevidstløshed. (Svendsen). I Indre Fosen Distrikt indtraf i Februar et dødelig endende Tilfælde i en liden Stue i Agdenes med daarlige sanitære Forhold. Smittekilden var ukjendt. Paa Nabogaarden behandledes 2 Angrebne; den ene af disse havde ligget syg 1 Maaned, da der ved Vidals Prøve blev konstateret Tyfoidfeber. Han havde havt Diarré kun én Dag i Begyndelsen af Sygdommen. Det 4de Tilfælde indtraf paa Reinsklostret; Patienten havde, 3 Uger før han blev syg, besøgt Trondhjem. (Knutssøn). I Nordre Fosen Distrikt behandledes 13 Syge, af hvilke 2 døde. I Juli indtraf et enkelt Tilfælde paa Gaarden Forfod i Stordalen, Aa Herred. Patienten var bleven syg efter at have været paa Slaattearbejde oppe i Fjeldet. Uden Sammenhæng med dette Tilfælde blev i August en Mand syg paa Linæsen i Stoksund. Begge helbrededes efter et langvarigt Sygeleie. I September angrebes 6 Personer, den ene efter den anden, inden samme Husstand paa Gaarden Oldernes i Aa Herred, uden paaviselig Smittekilde; en af dem døde. Det lykkedes at indskrænke Sygdommen til dette Hus. Uden Sammenhæng med disse Tilfælde paa Oldernes optraadte ved Aarets Slutning 4 nye paa Gaardene By og Moan ogsaa i Aa; paa By døde den ene af de 3 Angrebne. Smitte bragtes ved Melk fra By til Moan, hvor en Person blev syg. Skolegang i Kredsen blev indstillet; en Diakonisse fra Trondhjem anskaffedes til Pleie af Patienterne, da Ingen i Bygden af Smittefrygt var at formaa dertil. Postaabneriet paa By blev lukket, da Postaabneren var blandt de Angrebne. (A. Daae).

Skarlagensfeber viser nogen Nedgang i de Angrebnes Antal mod Aaret forud. Ialt anmeldtes 114 Angrebne med 7 Dødsfald mod henholdsvis 147 og 4 i 1902. Af 29 Tilfælde i Trondhjem indlagdes 17 i Sygehus; ingen Døde. I Røros Distrikt fortsatte den ved Slutningen af 1902 begyndte Epidemi i Aursund; desuden optraadte ogsaa mere sporadiske Tilfælde. Ialt behandledes 26 Individer, af hvilke 3 døde. (M. Müller). I Opdal Distrikt indtraf nogle Tilfælde om Sommeren i Rennebu paa nogle Sætre, der laa nær hinanden, og hvortil Smitten bragtes med en Gut fra Bygden; han var saa let angreben, at han den hele Tid gik oppe og omkring. 7 Børn angrebes uden Dødsfald. (Hagen). I Ytre Fosen Distrikt forekom en Epidemi i en Grænd omkring Brækstad paa Ørlandet,

hvorhen Smitte var bragt fra Trondhjem. Skolen lukkedes, og Skolehuset desinficeredes. Sygdommen begyndte i Februar og var for Ørlandets Vedkommende over i Mai. Forøvrigt forekom spredte Tilfælde i Nes, Jössund og Skjørn. Forløbet var i det Hele ikke godartet; 4 Patienter døde paa Ørlandet. Ialt behandledes 38 Syge. (Knutztzon).

Mæslinger optraadte allerede i Vaarmaanederne i Trondhjem, men Epidemien tog først, egentlig Fart efter Sommerferierne; den var i Aarets sidste Maaneder temmelig udbredt. 834 Tilfælde kom til Lægernes Kundskab og anmeldtes. 12 Dødsfald indtraf; Epidemien var ikke af ondartet Natur. (Böckman). I Selbu Distrikt begyndte Sygdommen ved Aarets Slutning for senere at udbrede sig som Epidemi, der hjemsogte omtrent hvert Hus. (Meidell). I Røros Distrikt anmeldtes 98 Tilfælde. I Guldalen Distrikt herskede en mild Epidemi i Aarets 1ste Halvdel. (Jenssen). I Orkedalen Distrikt forekom Sygdommen i den øverste Del af Orkedalen og nederste Del af Meldalen i Aarets 2 første Maaneder; Smitten var overført fra en lokal Epidemi omkring Orkedalsøen ved Slutningen af 1902. 79 Tilfælde behandledes; der indtraf 4 Dødsfald, deraf 1 hos en voxen Mand. (Hoffmann). Til Hevne bragtes Smitte om Sommeren fra Trondhjem, og Sygdommen bredte sig efterhaanden udover Distriktet. (Wedøe). Til Hitteren kom i August en voxen Tjenestepige syg hjem fra Trondhjem med en meget grav Form af Sygdommen. Hun isoleredes, ligesom Desinfektion efter Helbredelsen foretoges. Ingen Flere angrebes. Paa Frøien bragtes ogsaa antagelig Smitte fra Trondhjem til Fiskeværret Halten i Februar og Marts; men der blev ikke nogen større Epidemi af. (Svendsen). Til Ingdalen i Indre Fosen Distrikt kom en Arbejder midtsommers syg hjem fra Frøsta; han smittede alene sine 2 Børn; ingen Flere angrebes. I December kom Sygdommen til Agdenes Fæstning fra Trondhjem; ogsaa her holdt den sig til det først angrebne Hus. (Knutssøn).

Difteri (og Croup) viser fortsat Tiltagen; der opføres 172 Behandlede mod 72 i 1902 og 31 i 1901. Tilvæksten falder dog væsentlig paa Trondhjem, hvor der anmeldtes 120 Angrebne mod 37 i 1902. Af de 120 frembød 86 klinisk Difteri, medens 34 alene havde Baciller. Samtlige indlagdes i Sygehus. Man har fremdeles fortsat med ved alle Difteritilfælde at undersøge bakteriologisk Familien og Andre, som har været i Berørelse med Patienterne. De fundne Bacillebærere isoleres, ligesom de Syge ikke udskrives fra Sygehuset, før de viser sig fri for Baciller. Uagtet dette unegtelig medfører baade meget Arbejde, Omkostninger og Vanskeligheder, har man ikke troet at turde afvige fra denne Fremgangsmaade, med hvis Resultat man i det Hele hidtil har maattet være tilfreds. Desinfektion i Hjemmene har været foretaget paa samme Maade som før. (Böckman). 13 Tilfælde i Guldalen Distrikt forløb uden Dødsfald; de forekom spredt i Melhus, Flaa, Horg og Støren Herreder. I Hitteren Distrikt indtraf 21 Tilfælde, deraf 18 paa Fjeldværøen i Fillan og 3 sporadiske paa Frøien. 3 Angrebne døde, af hvilke 2 ikke var behandlet af Læge. Den ene af disse 2, en 14-aarig Gut, havde været under Behandling af en Kvaksalver. Denne Kvaksalver var tidligere bleven anmeldt af den nuværende Distriktslæges Formand i Embedet for Behandling af et Nervefebertilfælde, dog uden noget Resultat. Distriktslægen anmodedes om at tage Gutten under Behandling, efterat han havde været syg i 5 à 6 Dage, men ved hans Fremkomst var han netop afgaaet ved Døden. Begivenheden gjorde vistnok noget til at vække Befolkningen paa de Kanter til Eftertanke; den største Del staar nemlig i den Tro, at Sygdommen ikke er smitsom. Ikke liden Møie anvendes paa at overbevise om det virkelige Forhold; men alle Bevisgrunde synes at prelle virkningsløst af ligeoverfor «personlige Opfatninger og Erfaringer». — Isolationen bliver, paa enkelte Undtagelser

nær, mangelfuld, og der anvendes ikke den Forsigtighed, som stadig paalægges. — Er Vantroen stor ligeoverfor Difteriens Smitsomhed, er Forstaaelsen af Serumets helbredende og forebyggende Evne saa meget glædeligere og ganske rodfæstet. Forebyggende Indsprøitninger er nu ikke sjældne. Af Hensyn til Omkostnings-spørgsmaalet har Distriktslægen almindelig kun anvendt Halvdelen af den almindelige Portion, og i de af ham iagttagne Tilfælde synes denne Mængde at have været tilstrækkelig. Immuniteten varer maaske ikke saa længe som efter en hel Portion, men Virkningen af den halve synes at være paatagelig, da Ingen, som saaledes har været forebyggende behandlet, har faaet Difteri, uagtet Anledningen dertil har været helt nærliggende. Et stort Fremskridt, mener Distriktslægen, vil være skeet den Dag, man kunde gjøre forebyggende Indsprøitninger paa offentlig Bekostning, idet han er tilbøielig til at opfatte disse som det sikreste Middel mod Sygdommens Udbredning. Det har nemlig efter hans Mening ved denne Epidemii bekræftet sig, at Serumets Evne til at helbrede er uomtvistelig, naar de Syge kommer under tidlig Behandling. Ingen af de præventivt Behandlede fik Sygdommen. De 3 Tilfælde paa Frøien serumbehandlede og helbrededes alle. Videre Udbredning af Sygdommen der iagttoges ikke. (Svendsen). I Indre Fosen Distrikt forekom 6 Tilfælde, af hvilke 2 dødelige; det ene var ikke behandlet af Læge, det andet var behandlet med Serum. (Knutsson). 3 Tilfælde i Nordre Fosen i Aarets to sidste Maaneder stod ikke i nogen Forbindelse med hinanden. Et paa Gaarden Hopstad i Roan var meget let, og kan mulig have været en Angina catarrhalis, som samtidig forekom paa Nabogaardene. Alle 3 serumbehandlede. Nogen Smittekilde kunde ikke paavises. (A. Daae).

Af **Barselfeber** opføres 28 Angrebne og 6 Dødsfald. I Ytre Fosen Distrikt indtraf 3 Tilfælde i Skjørn. De var alle bistaade af to uexaminerede Fødselshjælpersker, hvilke begge blev forbudt at praktisere. For 2 Barselkvinders Vedkommende var Sygdommens Forløb baade ondartet og langvarigt.

Af **Pyæmi** anmeldtes 19 Tilfælde og 6 Dødsfald. I Nordre Fosen Distrikt blev i Roan Herred en Folkeskolelærer angrebet og sendt til Trondhjems Sygehus; her blev han sindssyg og endte kort efter sine Dage paa Rotvold Sindssygeasyl. (A. Daae).

Røde Hunde forekom noksaa hyppig i Trondhjem.

Kusma var fremdeles ikke lidet udbredt inden flere Lægedistrikter, saaledes i Hevne, Hitteren, Indre Fosen og Nordre Fosen.

Kighoste viser nogen Tilbagegang mod Aaret forud, men var fremdeles ikke lidet udbredt inden Amtet. I Trondhjem var den meget sjældnere end i 1902; 284 Tilfælde anmeldtes mod 730 Aaret forud. I Røros Distrikt gik den epidemisk i Aalen og forvoldte ved slemme Komplikationer flere Dødsfald. (M. Müller). I Orkedalen Distrikt forekom den jevnt gennem hele Aaret i Orkedalen, Børsen og Børseskognen. (Hoffmann). I Hevne Distrikt begyndte den om Sommeren og vedvarede hele Aaret ud med spredte Tilfælde. (Wedøe). Den var meget almindelig baade paa Hitteren og Frøien af Hitteren Distrikt. I Ytre Fosen forekom den i Aarets 1ste Halvdel i Skjørn og Bjugn og udover Høsten ogsaa paa Ørlandet. Forløbet var ofte ondartet med alvorlige Komplikationer fra Luftveiene. (Knudtzon). I Indre Fosen behandlede ikke faa Tilfælde, især i Rissen, ligesom Sygdommen ogsaa i Nordre Fosen var meget hyppig i Aarets første Maaneder, særlig i Distriktets 3 sydligste Herreder, hvor den gik fra Gaard til Gaard, men i Regelen med mildt Forløb. (A. Daae).

Lungebetændelse viste omtrent den Aar om andet vanlige Hyppighed, men havde i et Par Distrikter, Trondhjem By og Hitteren, ikke liden Dødelighed, henholdsvis ca. 14,4 pCt. og 19 pCt. af de Angrebne.

Gigtfeber var noksaa hyppig. I Nordre Fosen Distrikt optraadte den som Aaret forud i Tilslutning til en katarrale Angina; enkelte Tilfælde var komplicerede med Knuderosen samt Endo- og Pericardit med meget langvarigt Forløb. (A. Daae).

Det enkelte Tilfælde af **Koldfeber** i Indre Fosen Distrikt var en Sjømand, der kom syg hjem fra Delagoa Bay i Sydafrika.

Antallet af behandlede Patienter med **akut Diarré** er atter voxet, idet der anmeldtes 1885 Angrebne og 38 Dødsfald mod henholdsvis 1120 og 24 Aaret forud. I Trondhjem viste Sygdommen middels Hyppighed i Sommermaanederne, der gjennemgaaende var temmelig kjølige. (Bøckman). I Guldalen Distrikt var der et saakaldt «Lemænaar», der ofte ledsages af Feber, Bylder og ogsaa akutte Tarmsygdomme, som antages foraarsagede ved, at døde Lemæn forpester Vandet. Uagtet Lemænenes Antal var stort, saaes kun lidet til disse Sygdomme denne Gang. (Jenssen). I Indre Fosen optraadte Sygdommen voldsomt over det hele Distrikt i Sommer- og Høstmaanederne. I Agdenes Herred var Ud-tømmelserne tildels blodholdige. Sygdommen antoges her indført ved Fiskernes Hjemkomst fra Fiskeværerne. Den gjorde Indtryk af en almindelig Infektion. Mistanken om Aarsagen hertil fæstede sig ved Lemænene, hvoraf der vrimlede overalt saavel paa Land som i Vand. (Knutssøn).

Af de 11 opførte Tilfælde af **Pemfigus hos Nyfødte**, forekom de 10 i Trondhjem; ingen Dødsfald.

Et Tilfælde af **Miltbrand** i en Finger forekom i Orkedalen Distrikt hos en Person, der havde gjort rent et Fjøs, hvor et miltbrandsygt Dyr havde staaet.

Af **Fnat** anmeldtes ialt 58 Angrebne, de fleste (28) fra Trondhjem By.

Af sjældnere Sygdomstilfælde omtales fra Indre Fosen Distrikt et af **Tetanie** hos en 58. Aar gammel Mand, som i aarevis havde lidt af gastriske Besværligheder med Brækninger, der nylig havde været gruede. For 5 Aar siden havde han havt et epileptisk Anfald. Han fik en Aften Smerter i Extremiteterne, der tiltog udover Natten, da tillige Rykninger i samme indfandt sig; han begyndte at krøge sig sammen, var hele Tiden ved fuld Bevidsthed. Om Morgenens tilsaaes han af Distriktslægen. Han var da meget urolig, kunde svælge Drikke, men Talen var omtrent uforstaaelig, der var Kontraktur i begge Arme, høire Underextremitet holdtes ubevægelig strak, med extendede Tæer; venstre var bøiet i Knæledet, bevægedes af og til. Pulsen var ufølbart, og han døde $\frac{1}{2}$ Time efter Besøget. Hos en 12 Aar gammel Søn udbrod ved Synet af Faderens Sygdom epileptiske Kramper med op til 7 Anfald i Døgnet. (Knutssøn).

Veneriske Sygdomme. Behandlede Tilfælde vil sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tilsammen.	Fordeling paa Lægedistrikterne:									
		1	2	4	5	7	8	9	10	11	12
		Trondhjems Stadsfysikat.	Strinden.	Røros.	Guldalen.	Orkedalen.	Hevne.	Hitteren.	Ytre Fosen.	Indre Fosen.	Nordre Fosen.
		Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske Saar	18	16	-	-	-	-	2	-	-	-	-
Syfilis, konstitutionel . .	186	171	-	2	1	1	1	3	-	7	-
— hereditær	7	6	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Gonorré, Uretrit	517	440	7	3	10	10	8	12	10	15	2

I Trondhjem forekom erhvervet Syfilis hyppigere end vistnok nogensinde før; Gonorré var ogsaa hyppig, veneriske Saar derimod sjældnere. Paa Sygehuset indlagdes af 171 anmeldte Tilfælde af Syfilis 25, af 440 med Gonorré og Uretrit 11. Paa Grund af manglende Lovbestemmelser staar man væsentlig magtesløs ligeoverfor disse Sygdommes Udbredning. I de faa Tilfælde, hvor Smittekilden opgives, bliver denne eftersporet og saavidt gjørligt stoppet. Men i de allerfleste Tilfælde erholdes ingen Oplysninger om Smitteforholdet, og Prostitutionen gaar uøilet og ukontrolleret. (Böckman).

Anmeldte Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme.

Lægedistrikter.	Samlet Antal tuberku- løse Syg- domme.		Tuberkulose i											
			Aande- dræts- organer.		Urin- og Kjønss- organer.		Tarm- kanalen.		Ben og Led.		Lymfe- kjerter. ler.		Huden.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Trondhjems Stads- fysikat	378	106	365	103	-	-	1	-	10	3	1	-	1	-
Strinden	76	34	74	34	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-
Selbu	30	21	23	19	1	1	-	-	6	1	-	-	-	-
Røros	35	20	25	17	-	-	1	1	8	2	1	-	-	-
Guldalen	129	47	118	45	-	-	-	-	9	2	2	-	-	-
Opdal	53	24	42	20	-	-	2	2	3	1	5	1	1	-
Orkedalen	186	76	173	72	-	-	-	-	9	3	3	-	1	1
Høyne	33	8	33	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hitteren	55	29	54	29	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Ytre Fosen	67	26	66	26	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Indre Fosen . . .	53	18	47	16	-	-	3	2	2	-	-	-	1	-
Nordre Fosen . .	50	18	46	17	-	-	-	-	4	1	-	-	-	-
Søndre Trond- hjems Amt . . .	1145	427	1066	406	1	1	7	5	54	13	12	1	5	1
Deraf i By	378	106	365	103	-	-	1	-	10	3	1	-	1	-
— Bygder	767	321	701	303	1	1	6	5	44	10	11	1	4	1

Tuberkulose. Til Oplysning om de kjendte Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme inden Distrikterne hidsættes ovenstaaende Tabel, der er udarbejdet efter de indsendte Uddrag af Kommunernes Tuberkuloseprotokoller. Se forøvrigt den almindelige Beretning. — Dødsfald af Lungetuberkulose udgjorde i Henhold til Lægernes Dødsårsagslister for det hele Amt 22,2 pCt. af samtlige kjendte, ved Sygdom forårsagede Dødsfald og 27,2 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Trondhjem By var Forholdet henholdsvis 19,2 pCt. og 25,4 pCt. og for Bygderne 23,6 pCt. og 30,8 pCt. Se forøvrigt Tabellen paa næste Side. — I Trondhjem desinficeredes efter Dødsfald af Tuberkulose i 95 Hjem, ved Indlæggelse paa Sygehus i 22 og ved Flytning i 52, tilsammen 169 Gange. I 4 Tilfælde er Patienten indlagt i Sygehus i Henhold til Tuberkuloseovens § 6. (Böckman). I Selbu Distrikt optraadte Tuberkulosen med paafaldende mange Tilfælde mod tidligere Aar. Dette skyldes formentlig for en Del den Omstændighed, at saasnart Sygdommen er konstateret,

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Trondhjems Stadsfysikat	567	109	138	429
Strinden	143	29	26	117
Selbu	57	20	8	49
Røros	106	21	20	86
Guldalen	175	42	21	154
Opdal	43	13	5	38
Orkedalen	243	75	26	217
Hevne	60	8	5	55
Hitteren	137	31	25	112
Ytre Fosen	138	26	31	107
Indre —	87	16	12	75
Nordre —	76	17	18	58
Søndre Trondhjems Amt	1832	407	335	1497
Deraf i By	567	109	138	429
— Bygder	1265	298	197	968

søger de Syge hjem. Der kom saaledes Flere i sidste Stadium af Sygdommen langveisfra — lige fra Amerika — for at dø hjemme. — Selbyggen er af flere Grunde nødt til at søge ud for at faa Arbeide og udsættes saaledes mere for at faa Sygdommen, der angivelig tidligere ikke skulde forekomme saa hyppig inden Distriktet. Kjendskabet til Tuberkulosens Smitsomhed bidrager ikke lidet til, at de Syge, særlig paa fremmede Steder, har vanskeligt for at faa Logis, hvorfor de ogsaa af denne Grund bliver nødt til at søge hjem. Smittefrygten gjør sig ikke lidet gjældende, saa det har havt sine ganske store Vanskeligheder i paakrævede Tilfælde at skaffe Sygepleiere for disse Syge. (Meidell). I Orkedalen Distrikt synes Publikum at indse Nødvendigheden af Desinfektion og underkaster sig gjerne de medfølgende Ulemper. (Hoffmann). I Hitteren Distrikt er Lungetuberkulosen fremdeles den hyppigste Form. Tarmtuberkulose forekommer sjelden uden som Komplikation, ligesaa synes Tuberkulose i Glandler, Ben og Led at være sjelden. Desinfektion efter Dødsfald, sætter Folket Pris paa; den udføres af faste Desinfektører. Noget tydelig Nedgang i Dødelighedsprocenten kan man endnu neppe vente, men Distriktslægen tror dog at mærke, at Anmeldelser af Tuberkulose nu er bleven sjældnere end tidligere. Med Hensyn til Spytning vises samme Uvorenhed som før. Lommetørklæder er saagodtsom overalt en Luxusartikel. Smaabørns Næse pudses paa den Maade, at man tager Sekretet og kliner det ind i sine egne Klæder. I Baaden maa Votterne gjøre Tjeneste som Lommetørklæde. (Svendsen). I Nordre Fosen Distrikt synes Aaret 1903 at maatte have været særdeles gunstigt for Opstaaen af Tuberkulose. Distriktslægen mener, at Grunden mulig maa søges i den meget udbredte Epidemi af Angina catarrhalis, idet de fleste nye Tilfælde opstod enten umiddelbart efter denne Sygdom eller med Pleurit og akut Rheumatisme som Mellemlid. I de færreste Tilfælde kunde Smitte paavises; et stort Antal forløb som Phthisis florida. Efter Initiativ af Søndre Trondhjems Amts Lægeforening har der i Herredstyselserne været forhandlet om Oprettelsen

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.			Udtrækning ved Bækken- endeleie.				Perfora- tion.	Embryo- tomi.	Efterbyrds- operation.
	Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.		Børn.		Moder.	Moder.	Mødre.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	53	¹⁾ 53	2	-	-	-	5	³⁾ 1	2	4	-	-	-
Bækkensneverhed	5	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ueftergiyelige Fødselsdele	3	3	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil	4	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	2	²⁾ 3	1	-	-	-	-	-	1	-
Fremfald af Navlesnor	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Stort Fosterhoved	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8
Fastvoxning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Tilsammen	69	64	7	2	3	1	6	1	3	4	1	1	13
		71			4		7		7				

¹⁾ Deraf en 1ste Tvilling, 2den forløst (levende) ved Extraktion, hvor Udfaldet for Moderen (levende) findes anført. ²⁾ Deraf en 2den Tvilling, 1ste forløst ved Embryotomi. ³⁾ Dødsårsag: Barselseber.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	le- vende.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige Hæn- delser.	ved Selv- mord.	ved Drab.
Trondhjems Stadsfysikat	1299	36	626	115	11	2	17	3	-
Strinden	357	12	253	34	2	-	2	2	-
Selbu	126	1	84	6	1	-	2	-	1
Røros ¹⁾	233	8	109	15	2	-	1	-	-
Guldalen	350	1	213	9	1	-	1	1	-
Opdal ¹⁾	103	-	72	7	-	-	-	-	-
Orkedalen	353	3	278	30	3	-	3	-	-
Hevne	128	3	79	2	-	-	5	-	-
Hitteren	322	12	163	25	2	1	5	1	-
Ytre Fosen	265	5	165	25	1	-	2	-	-
Indre —	210	3	116	16	4	-	-	-	-
Nordre —	176	4	91	13	-	-	4	1	-
Søndre Trondhjems Amt	3901	88	2236	295	27	3	42	8	1
Deraf i By	1299	36	626	115	11	2	17	3	-
— - Bygder	2602	52	1610	180	16	1	25	5	1

¹⁾ Tallene for Inset Sogn og en Del af Tolgen, der tilhører Hedemarkens Amt, er ikke medregnet i Summerne for Amtet, men medtagne for de respektive Lægedistrikter.

af Pleiehjem for Tuberkuløse inden Distriktet; Alle har de ydet Tanken sin Tilslutning, men Penge til dette Øiemed er ikke bevilget. (A. Daae).

Spedalskhed. I Orkedalen Distrikt afgik en spedalsk Kvinde, der nylig var indlagt i Reitgjerdets Pleiestiftelse, ved Døden, saa der i Børsen nu kun er 1 Spedalsk, en Kvinde, tilbage. (Hoffmann). I Hevne opholder 1 Spedalsk sig i Distriktet, 1 er indlagt i Reitgjerdet. I Hitteren var Antallet af Spedalske, som Aaret forud, 3, 2 paa Hitteren, 1 paa Frøien. I Indre Fosen var 4 Patienter tilbage ved Aarets Udgang inden Distriktet. I Nordre Fosen opdagedes 1 nyt Tilfælde, en 13 Aars Pige paa Gaarden Vinger i Sørdaalen i Aa Herred; hendes Broder blev for 2 Aar siden indlagt i Reitgjerdets Pleiestiftelse; desuden har en Farbroder og Faders Faster været Spedalske. Af ældre Spedalske døde 3, 1 blev indlagt paa Reitgjerdet; der er nu ialt kun 3 tilbage i Distriktet, 1 i Aafjord og 2 i Bjørner Prestegjeld. (A. Daae).

Rakit siges i Hitteren Distrikt vistnok ikke at være sjelden i den tidlige Barnealder; grave Former sees dog ikke ofte, og Sygdommen synes at tabe sig, naar Børnene bliver saa store, at de tillades at være tilstrækkelig ude i fri Luft. (Svendsen).

Fordøielssesygdomme er, som vanligt ellers, meget almindelige i Hitteren Distrikt, ligesom Aarsagen her, som andetsteds, i de fleste Tilfælde maa søges i mindre hensigtsmæssig Kost. Kvinderne forstaar sig, paa faa Undertagelser nær, ikke paa Madlavning. En velmagende og kraftig Ret som Fiske-

Liste over de af Lægerne

Dødsårsag.	Tilsammen.	Deraf		Alder							
				0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
A. Infektions-, Ernærings- og konstitutionelle Sygdomme.											
<i>I. Akute.</i>											
Tyfoidefeber	5	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Mæslinger	12	5	7	-	-	4	6	1	1	-	-
Difteri (Croup)	7	3	4	-	-	1	3	1	1	-	-
Kighoste	9	1	8	1	7	-	-	-	1	-	-
Pyæmi og Septhæmi	4	3	1	1	-	1	-	-	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	33	20	13	17	11	1	-	-	-	1	-
<i>II. Kroniske.</i>											
Tuberkulose:											
a. Lungerne	109	53	56	1	-	1	-	1	-	-	5
b. Ben og Led	4	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-
c. Urin- og Kjønsorganer	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
d. Lymfekjertler (Skrofulose)	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
e. Andre Organer	6	4	2	1	1	1	-	2	1	-	-
f. Tuberkuløs Meningit	28	17	11	4	2	9	4	2	2	1	1
g. Miliærtuberkulose	2	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-
Syfilis	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Kræft:											
1. Carcinom:											
a. Maven	22	8	14	-	-	-	-	-	-	-	-
b. Leveren	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
c. Brystkjertelen	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
d. Kjønsorganerne	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
e. Andre Organer	8	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-
2. Sarkom:											
Andre Steder	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sukkersyge	5	4	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Perniciøs Anæmi	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Rakit	2	1	1	1	-	-	1	-	-	-	-
Medfødt Svaghed	26	16	10	16	10	-	-	-	-	-	-
Alderdomssvaghed	58	15	43	-	-	-	-	-	-	-	-
B. Sygdomme i de enkelte Organer.											
<i>I. Hjerne og Rygmarv.</i>											
Apoplexi og Hjerneemboli	38	17	21	-	-	-	-	-	-	-	-
Suppurativ Meningit	7	4	3	2	1	2	1	-	-	-	-
Epilepsi	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Kramper hos Smaabørn	3	-	3	-	3	-	-	-	-	-	-
Andre Hjernesygdomme	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Rygmarvssygdomme	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-

meddelte Dødsarsager.

[illegible]

Liste over de af Lægerne

(Forts.). Dødsaaarsag.	Tilsammen.	Deraf		Alder							
				0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
<i>II. Cirkulationsorganerne.</i>											
Endo- og Perikardit	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Klappfeil og andre organiske											
Hjertesygdomme	26	12	14	-	-	-	-	-	-	-	-
Hjertelammelse	5	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Arteriosklerose	5	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>III. Respirationsorganerne.</i>											
Bronkit, akut	18	12	6	6	2	4	2	-	-	-	-
— kronisk og Bronkiektasi	14	7	7	-	-	1	1	-	-	-	-
Pneumoni, katarralsk	13	6	7	4	4	1	1	-	-	-	-
— croupøs	30	24	6	2	4	3	-	-	-	-	-
Pleurit, serøs	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
— purulent	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>IV. Digestionskanalen.</i>											
Mave-Tarmkatarr	4	4	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Mavesaar	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Blindtarmbetændelse	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Indeklemt Bræk	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Ileus og Volvulus	2	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-
<i>V. Leveren.</i>											
Leverkirrose	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>VI. Urinorganerne.</i>											
Cystit, Cystopyelonefrit	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Morbus Brighti	16	9	7	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Nyre- og Urinveissygdomme	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>VII. Kjønsorganerne.</i>											
Sygdomme i kvindelige Kjønsorganer	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>VIII. Hud- og ydre Sygdomme.</i>											
Senil Gangræn	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Bensygdomme	3	2	1	-	-	-	-	-	-	1	-
<i>C. Barselsygd.</i>											
Barselfeber	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-

meddelte Dødsarsager.

og Kjøn.

[illegible]

Liste over de af Lægerne

(Forts.). Dødsaaarsag.	Tilsammen.	Deraf		Alder							
				0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
D. Andre Aarsager.											
Tumor abdominis.....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
E. Unaturlig Død.											
Drukning.....	15	15	-	-	-	-	-	2	-	-	-
Andre Ulykkestilfælde	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Selv mord	5	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	590	301	289	58	42	30	20	9	7	3	6

suppe, som der kunde trakteres med gjerne flere Gange om Ugen, bruges saagodtsom aldrig. Sirupskage bruges meget almindelig for Brød, og Sirup som Surrogat for Smør, især for Børn. Vinteren udover er det meget trangt om Melk. Der holdes formange Kreaturer i Forhold til, hvad man har at fodre dem med; Resultatet er liden Melkeafkastning. Man har endnu ikke faaet Øinene op for den økonomiske Fordel ved at fodre godt og kraftigt. Kaffe drikkes mange Gange om Dagen. (Svendsen).

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning.

Obstetriciske Operationer. Af Læger udførtes ialt 97 saadanne, deraf i Trondhjem 61, i Strinden Distrikt 7, i Selbu 1, i Røros 5, i Guldalen 1, i Opdal 1, i Orkedalen 6, i Hevne 1, i Hitteren 2, i Ytre Fosen 2, i Indre Fosen 7, i Nordre Fosen 3. Angaaende Indikationer og Udfald henvises til Tabellen paa Side 208.

Jordmoderhjælpen. I Nordre Fosen Distrikt begynder Hjelpekoner at gaa mere og mere af Mode; med dem forsvinder forhaabentlig ogsaa Barselfeberen, hvoraf der i Aaret ikke indtraf noget Tilfælde. (A. Daae). — Forøvrigt henvises til den almindelige Beretning.

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabellen paa Side 209.

Der bliver saaledes for det hele Amt et Overskud af 1 665 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 57,3.

Dødsfald paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde 3 Kvinder paa Barselseng. Lægerne har opgivet Dødsaaarsagen for 8 Kvinder saaledes: Barselfeber 6, Barselkrampe 1 og Blødning 1.

Angaaende de af Lægerne opgivne **Dødsaaarsager** i Trondhjems Stadsfysikat se Tabellen paa Side 210 o. flg.

meddelte Dødsaarsager.

og K j ø n.																	
15—20		20—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	3	-	3	-	4	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	2	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
13	11	32	29	16	23	17	18	19	20	44	31	40	44	18	35	2	3

De hyppigste Dødsaarsager var:

Dødsaaarsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		By.	Bygder.
Lungetuberkulose	407	109	298
Alderdomssvaghed	330	58	272
Kræft	139	40	99
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	103	31	72
Tuberkulose udenfor Lungerne	85	42	43
Hjerneslag	85	38	47
Lungebetændelse	79	30	49
Organisk Hjertesygdom	74	26	48
Medfødt Svaghed	47	26	21
Kronisk Bronkit	47	14	33

Veirliget synes i det Hele ikke at have været særdeles gunstigt. Vaaren var for det Meste sur og kold, tildels tør, ligesaa Forsommeren, medens der i flere Distrikter i Juli indtraadte Varme, saa Høudbyttet blev ganske godt og velbjerget. Om Høsten kom der rigeligere Regn. Udbyttet af Korn og Poteter blev omtrent som i et Middelsaar. I Orkedalen Distrikt blev Kornet dog af mindre god Kvalitet og var uskikket til Sæd. (Hoffmann). En Del af Poteterne frøs ogsaa bort i Jorden. — Tabeller over de meteorologiske Forhold ved Stationen i Trondhjem og over Temperaturforholdene paa Røros vil findes paa næste Side.

Levemaade og hygieniske Forhold. I Trondhjem blev af offentlige Arbejder af Betydning for de sanitære Forhold i Aaret udført Lægning af 1 440 m. Kloakledning. Størsteparten heraf falder paa Bydelen Sindsager, hvor ældre private, tildels meget mislige Ledninger er erstattet af nye, saa Afløbs-

Tabel over Temperaturforholdene paa Røros. (Celsius).
(Beregnet efter Observation med Psykrometer (tørt) Kl. 8 Fm. og Kl. 8 Em.).

Maaned.	Middel- temperatur.	Høieste Temperatur.	Laveste Temperatur.
Januar	÷ 13,13	+ 0,2	÷ 36,0
Februar	÷ 4,90	+ 3,2	÷ 17,8
Marts	÷ 2,495	+ 6,2	÷ 24,8
April	÷ 3,025	+ 9,8	÷ 18,8
Mai	+ 4,875	+ 21,0	÷ 5,2
Juni	+ 8,425	+ 24,2	÷ 3,5
Juli	+ 10,83	+ 23,4	÷ 1,6
August	+ 8,87	+ 15,4	÷ 1,0
September	+ 5,43	+ 17,9	÷ 5,0
Oktober	÷ 2,46	+ 11,2	÷ 17,4
November	÷ 5,97	+ 4,6	÷ 31,6
December	÷ 7,895	+ 1,8	÷ 28,8
For det hele Aar	÷ 0,12° C.	+ 24,2° C.	÷ 36,0° C.

Uddrag af Trondhjems meteorologiske Stations Journal.

Maaned.	Middel- tempera- tur. (Celsius).	Lufttryk. (Middel).	Hyppigste Vindretning- ger.	Skydække.		Nedbør- høide i mm.
				Middel.	Torden- veir.	
Januar	÷ 4,5	753,7	SE	7,0	2	51,9
Februar	0,6	45,3	NW	8,5	4	223,5
Marts	2,7	48,7	S	7,3	-	61,8
April	3,1	753,2	SSE	6,9	-	55,9
Mai	8,3	58,1	NNW	7,0	-	38,2
Juni	10,5	62,1	NW/NNW	6,9	1	55,1
Juli	13,4	755,7	NW	7,2	2	98,7
August	12,0	49,8	NW	8,5	-	84,3
September	10,2	61,9	S	6,9	1	45,5
Oktober	3,0	752,4	S	8,0	-	63,6
November	1,6	51,6	S/SSW	8,5	-	128,0
December	0,2	58,6	S	7,5	-	5,0
Sum			S		10	911,5
Middel	5,1	754,3		7,5		

forholdene her nu maa ansees vel ordnede. De øvrige Ledninger falder for Størstedelen paa de østre Bystrøg til Komplettering af ældre Ledninger og i nybebyggede Gader. Den nye Vandledningsdam (Baglidammen) blev i Sommerens Løb færdig og fyldt, og efterat den ved en provisorisk Ledning forbi den vestenforliggende store Dam, Theisendammen, var sat i Forbindelse med Ledningsnettet, blev Theisen-

dammen tømt og rensset for de store Slammasser, som i Aarenes Løb havde samlet sig paa dens Bund. Byen har saaledes nu en baade rigelig og god Vandforsyning. De bakteriologiske Undersøgelser, som et Par Gange maanedlig foretages af Drikkevandet, viser som altid ved Overfladevand en temmelig vexlende Bakteriemængde. Men da Byen ved Indkjøb og Braklægning af de til Elvedraget og Dammene stødende, dyrkede Marker, hvorfra særlig Forurensning kunde befrygtes, har sikret Vandet mod Tilførsel af ekcrementitille Stoffe, kan de forefundne Bakterier neppe være af nogensomhelst betænkelig Art. — Byggevirksomheden har været temmelig livlig, men desværre har den kun for en liden Del været rettet paa at tilveiebringe Boliger for Arbeidere. For disse er derfor fremdeles Vanskeligheden ved at finde gode Boliger stor og Priserne for Boliger høie. Af større Bekvemmeligheder maa derimod nu ansees at være nok forhaanden. — Tilsynet med Renholdet i Byen har været ført paa samme Maade og med samme Personale som de foregaaende Aar. Der blev foretaget ca. 17 700 enkelte Eftersyn, hvorved der i ca. 14 650 Tilfælde fandtes tilfredsstillende Renhold, i ca. 3 050 Mangler at paatale. Derhos blev til Kontrol med givne Paalæg gjort ca. 3 800 Eftersyn. De paaklagede Mangler blev paa et Par enkelte Undtagelser nær rettede, uden at det blev nødvendigt at ty til Tvangsforanstaltninger gennem Politiet. 1 240 Gange er Privetbeholdere forlangt tømt. Overfyldt fandtes saadanne dog blot 13 Gange. 510 Gange blev Søppelkasser paalagt tømt og 1 380 Gange Kloakkumme rensset. 230 Gange var Afløbet for disse tættet, og 16 Gange var Indholdet trængt ind i Vandstandskumme. Foruden disse er 73 andre Vandstandskumme paabudt oprensede og i 160 Tilfælde andre Urenligheder i Gaardene fjernede. 38 Priveter, 7 Pissoirer, 9 Dyrestalde, 8 Kloakkumme og 1 Vandstandskum er foranlediget istandsat. Ved disse Eftersyn er alle Byens Gaarde gennemgaaet dels 10, dels 11 Gange, hvorhos alle Gaarde med Bedrifter, som trænger særligt Eftersyn, saasom Slagterier, Pøsemagerier, Vognmandsgaarde, Løgishuse og lignende, er efterseet dels hver, dels hver anden Uge. Ligeledes er Renholdet i Værksteder og lignende efterseet flere Gange i Aaret. — Til kemisk Undersøgelse er udtaget 111 Prøver af Tøier, 16 af Tapeter og 14 af Farvevarer. Hos 9 Handlende er ialt 738 Meter Tøi beslaglagt som arsenholdigt. — Den Assistent, som fører Kontrollen med falbudte Levnetsmidler, har foruden den daglige Kontrol paa Kjød- og Fisketorvet foretaget 1 590 Undersøgelser i Melkehandler, hvorved 70 Gange er fundet Misligheder at paatale. Blot 1 Gang fandtes Melk, som syntes opspædt med Vand, hvilket dog efter Paatale strax rettedes. Melkeudsalgenes Antal har været omkring 240, hvoraf omtrent 110 i Kjældere. Desuden er gjort ca. 750 Eftersyn hos andre Viktualiehandlere, 470 i Bagerier og ca. 2 000 i Slagterier og Pøsemagerier. Der er foretaget 665 Prøver af Kjøddeig paa Indhold af Svovlsyring, som er paatruffet 45 Gange, hvilket har foranlediget Konfiskation af Partiet. 33 Gange gav Prøven tvivlsomt Resultat, idet Svovlsyring ialfald blot fandtes i Spor, hvorfor ingen Forføjninger isaaftald blev truffet. Der er ialt konfiskeret 78 Kg. Kjøddeig. Desuden er foruden Smaapartier af Ost, Frugt, Melk o. s. v. konfiskeret 95 Kg. Kjød, 87 Kg. Flesk, ca. 100 Kg. fersk Fisk og 2½ Tønde salt Fisk. Det stadige Eftersyn har bevirket, at bedærvede Varer ikke længere frembydes paa Torve og i Udsalg saa ofte som tidligere. Navnlig er dette Tilfældet paa Fisketorvet, hvor tidligere ret ofte fandtes Fisk i meget daarlig Forfatning, hvilket nu meget sjelden er Tilfældet. — Af Pleiebørn, som var under Sundhedsvæsenets Tilsyn, var der ved Aarets Begyndelse 139. Der tilkom i Aaret 68 og udgik 71, saa der ved Aarets Udgang var 136 Børn under Tilsyn. Af de udgaaede havde 15 naaet skolepligtig Alder, 18 var overtaget af Forældre, 33 var fraflyttet Byen og 5 døde. Dødsarsagen var for 1 multipel Tuberkulose, for 1 tuberkuløs Meningit, for 1 Bronkit, for 1 Kighoste og for 1 Kolerine. Den Dame, som fungerer som Tilsynskvinde, udtaler i sin

Aarsberetning, at Børnene gennemgaaende har det saa bra, som Pleiehjemnets Forhold kan tillade. Disse, som andre Børn, kom jo hid under mangelfuld Renlighed og mindre fornuftigt Stel i det Hele, men vanskjøttet blev de ikke. Blot 4 Gange har der i Aaret været Grund til at faa Børn flyttet, og dette er da skeet paa Opfordring uden Beslutning af Sundhedskommissionen. (Bockman).

I Selbu Distrikt synes de hygieniske Forhold efterhaanden at bedres. Hertil synes Foranstaltningerne mod de tuberkuløse Sygdomme at bidrage ikke saa lidet, og da navnlig i de Hjem, hvor disse optræder. (Meidell).

I de økonomiske Forhold i Orkedalen Distrikt er der liden eller ingen Forandring; og de maa betegnes som gode. Der lægges fremdeles Vinn paa forbedret Jordbrug. Størst Vægt lægges dog paa Fædriften, Kreaturracen forbedres, og Dyrene faar rigeligere og bedre Fodring og bedre Røgt og Pleie. — Gaardene er i Almindelighed fremdeles velbyggede og forsynede med rummelige og gode Beboelsesrum, undtagen for Arbejderfamilierne især paa Orkedalsøren; men dette sidstnævnte Forhold bedres dog, idet flere og flere Arbeidere kommer i Besiddelse af egne Huse. Ædrueligheden gaar fremad; Antallet af Vanedrikkere synes at være i Aftagende. Sædelighedstilstanden lader derimod fremdeles adskilligt tilbage at ønske. (Hoffmann).

I Hevne Distrikt foregik ved Indseilingen til Snildfjorden udover Høsten et udmærket Sildefiske; ligesaa gav Stæng ved Tangvikbugten og Magerøen godt Udbytte. — Paa Grund af den gode Avling af Korn og Poteter har Tilførselen af Mel været betydelig mindre end foregaaende Aar. Der blev hugget betydeligt af Skog, ligesaa af Birke- og Furuved. — I de ydre Dele af Distriktet er Boligerne ofte mindre gode, og Renligheden staar hist og her endnu paa et lavt Standpunkt. De for Hevne i Aaret befulgte Sundhedsforskrifter blev bekendtgjorte ved samtlige Kirker, og trykte Exemplarer i et Antal af 500 fordelte til de forskjellige Dele af Distriktet. Forurensning af Husenes nærmeste Omgivelser, af Elvebredden ved Kirksæterøren og af Elvevandet forresten ved Opdygning af forskjelligt Slags Affald, Skyllvand, Klædesvask etc. blev forbudt. Uagtet nogen Misnøie i Begyndelsen, synes Befolkningen efterhaanden at have føiet sig efter Sundhedsreglerne. — Alkoholsmisbrug er sjældent, Usædeligheden er som tidligere. I Aaret var 14,0 pCt. af de fødte Børn uægte. (Wedøe).

I Hitteren Distrikt har Fortjenesten paa Grund af det flere Steder indtrufne, rige Fiske været god, og meget almindelig bruges denne til Forbedring af Gaardenes Huse og tildels til Nybygning. I Fiskeværerne Titran og Sulen er der efter Paalæg af Sundhedskommissionen opført en hel Del Priveter, som for faa Aar siden ansaaes som en Luxusartikel. Sandsen for at holde det rent omkring Husene er dog saagodtsom overalt meget ringe, og i enkelte Fiskevær, som Sulen og Kya, er det i den Henseende meget misligt, idet Fiskeaffald og anden Urenlighed ikke bringes udenfor Fjæremaal. Paa Kya virker ofte Naturforholdene renoverende, idet Havbaaren mangen Gang skyller over hele Holmen helt op til Husene. Under Vinter- og Vaarfisket kan der i Værene, hvor Størstedelen af Fiskerne indlogerer sig hos de der fastboende Fiskerfamilier, mange Gange blive Overfyldning af Lokalerne, hvilket ikke er heldigt. Paa Grund af, at Fiskerne omtrent hele Dagen færdes ude i frisk Luft, træder Virkningen af dette uheldige Forhold mindre tydelig frem. Til Skreifisket møder Alle op, som paa nogen Maade kan komme afsted; og paa den Tid af Aaret er det meget vanskeligt at træffe en Mandsperson paa Gaardene, undtagen rent gamle Folk. — Folket er fremdeles meget nøgternt. Sædelighedsforholdene er, som før, for enkelte Dele af Distriktets Vedkommende, temmelig mislige, idet Antallet af uægte Børn er stort. (Svendsen).

I Ytre Fosen Distrikt maa de hygieniske Forhold siges at være nogenlunde gode; Velstanden synes at være i Stigende. Laxefisket gav for Mange sær-

deles godt Udbytte. Sildefisket og Torskefisket i Hjemfjordene var rigt, Skreien gik lige ind paa Molbakken udenfor Fiskernes Hjem. En hel Del Penge kom paa den Maade ind i Bygderne. — For Havestel er Sandsen i Stigende, der dyrkes forskellige Grønsager. Folket er ædrueligt, men Sædeligheden er, som før, mindre tilfredsstillende. (Knudtzon).

I Indre Fosen Distrikt blev i dette Aar ikke indsat saa mange Kreaturer, saa Foderkjøbet var høist ubetydeligt. Laxefisket var godt, men ujevnt fordelt. Der dreves nogen Tømmertrafik, men Distriktslægen mener, man helst burde lade det være, da Skogen er glissen nok før, og man ikke har mere af den, end man behøver selv. (Knutssøn).

I Nordre Fosen Distrikt spores liden Fremgang, hvad de hygieniske Forhold angaar. Levemaaden er vistnok i de sidste Aar bleven bedre, men dette skyldes nok de bedre økonomiske Vilkaar paa Grund af de sidste Aars gode Torskefiske; Poteteskagen er bleven afløst af Sirupskage, som kjøbes hos Landhandlerne. Fersk Fisk spises der lidet af, man finder den for smagløs, man liker den meget bedre i saltet Tilstand. Kjød nydes ogsaa mest saltet, ferskt Kjød nydes kun ved Brylluper og andre festlige Anledninger, og da mest som «Kjødssod». Kaffe bruges der meget af, den nydes til hvert eneste Maaltid. Man bruger sjelden Smør paa Brødet, men næsten udelukkende Sirup, selv hos de bedre stillede Gaardbrugere. Brændevin bruges kun leilighedsvis ved festlige Anledninger. — Distriktets Hovednæringsvei, Torskefiskeriet, slog i 1903 noksaa godt til; næsten al opfisket Skrei tilvirkes til Klipfisk og føres til Kristiansund i Juni og Juli Maaned. Priserne paa denne Vare var ifjor usædvanlig høie, saa Fiskerbefolkningen tjente udmærket. Havfisket om Sommeren slog mindre til, ligesaa Laxefisket. Sildefisket om Høsten var ikke betydeligt for Bjørnørs Vedkommende, medens der i Aafjorden foregik et noksaa rigt Fiske udover Høsten. — Jordbruget slog ogsaa godt til; paa Grund af den fugtige Sommer blev Høsten udmærket, Potet- og Kornhøsten blev omtrent som et Middelsaar. — Med Sædelighedstilstanden i Distriktet staar det fremdeles daarlig til. (A. Daae).

Sygehuse. I Trondhjem findes et Sygehus fælles for By og Amt, med en Afdeling for epidemiske Sygdomme for Byen alene. Det tidligere Lazaret i Ihlsvigen haves fremdeles til Disposition. Endvidere haves St. Elisabeths Hospital samt 2 Anstalter paa 4 Senge hver til Modtagelse af Fødende. (Bøckman). I Strinden Distrikt ligger Rotvolds Sindssygeasyl og Reitgjerdets Pleiestiftelse for Spedalske. Røros Værk har et lidet Sygehus paa 4 Senge, der i Regelen kun benyttes til Behandling af kirurgiske Tilfælde efter Beskadigelser.

Sygepleien. Efter Trondhjems Lægeforenings Initiativ blev der om Sommeren gjennem Bevilgning af Sparebanken forsøgsvis etableret et Sommerophold for skrofuløse Børn paa Sutterøen ved Stjørdalsfjorden. De bevilgede Midler tillod at holde 13 Børn 4 Maaneder der. En Diakonisse bestyrede ved en Tjenestepiges Hjælp Husholdningen, en Læge paa Stedet førte det nødvendige Tilsyn med Børnene, og det Hele administreredes af en af Lægeforeningen valgt Komité af Læger. Resultatet viste sig tilfredsstillende. (Bøckman). Paa Røros agtes oprettet et Pleiehjem for Tuberkuløse. Der foretages nu Desinfektion efter hvert Dødsfald af Tuberkulose. (M. Müller). I Orkedalen Distrikt har man i Meldalen 2 og i Orkedalen 1 uddannet Sygepleierske, der underholdes af den kvindelige Sanitetsforening. Desuden har man paa Orkedalsøen en Menighedsdiakonisse, der tillige i nogen Grad udfører Sygepleie. (Hoffmann).

Badeindretninger. I Trondhjem toges i Aaret i Vestre Folkebad ca. 45 000 Bad, i Østre Folkebad ca. 75 000 og ved Badeanstalten i Dronningens Gade ca. 34 000. Hertil kommer nogle Tusinde Bad i «Harmonien» og de af

Anstalterne i Byens 3 store Folkeskolebygninger leverede Bad. I den kjølige Sommer benyttedes ikke Sjøbadene meget. (Bøckman). Paa Bergstaden Røros findes en offentlig Badeanstalt med Dousche, Kar- og Dampbad, der holdes aaben 3 Eftermiddage i Ugen. Røros Værk har i sin Smeltehytte indrettet et Bad for sine Hyttearbejdere, der benytter det flittigt. (M. Müller). I Ytre Fosen Distrikt findes i Brækstad Meieri Karbad til Brug for Betjeningen og enkelte Andre. (Knudtzon).

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundhedskommissioner og af Vaccinerede:

Lægedistrikter.	Sundheds- kommis- sioner. Antal Møder.	Vaccinerede.
Søndre Trondhjems Amt	55	3476
Trondhjems Stadsfysikat.....	13	611
Strinden.....	¹⁾ 4	440
Selbu	²⁾ 3	80
Røros.....	³⁾ 1	168
Guldalen	⁴⁾ 3	357
Opdal	⁵⁾ 5	19
Orkedalen	⁶⁾ 4	402
Hevne	4	160
Hitteren.....	⁷⁾ 5	469
Ytre Fosen	⁸⁾ 3	294
Indre —	⁹⁾ 5	244
Nordre —	¹⁰⁾ 5	227

¹⁾ Strinden 1, Malvik 2, Byneset 1. ²⁾ Selbu 2, Tydalen 1. ³⁾ Røros 1. ⁴⁾ Støren 2, Soknedalen 1. ⁵⁾ Opdal 1, Rennebu 3, Inset 1. ⁶⁾ Orkedalen 1, Meldalen 1, Børsen 1, Børseskognen 1. ⁷⁾ Hitteren 1, Fillan 2, Frøien 2. ⁸⁾ Ørlandet 1, Jøssund 1, Nes 1. ⁹⁾ Rissen 1, Stadsbygden 2, Agdenes 2. ¹⁰⁾ Roan 1, Osen 2, Stoksund 1, Aa 1.

Kvaksalveruvæsen. I Hevne Distrikt benyttes fremdeles Kvaksalvere i stor Udstrækning. I Aaret flyttede en Kvaksalver, som tidligere har boet paa Veblungsnes i Romsdalen, til Distriktet. Han behandlede en Kone, der døde af Tuberculosis pulmon. acuta; men Sygdommen var fra først af saa vanskelig at diagnosticere, at man ikke kunde vente, at han skulde have noget Begreb om Sygdommens Natur. (Wedøe).

XVII. Nordre Trondhjems Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die De- cember 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatører.
Amtet.....		22522,43	83 449	30	5	44	45
1. Stjørdalen		2 269,56	11 186	3	-	4	4
	Stjørdalen	52,32	3 132	2	-	1	1
	Laanke	189,05	1 468	-	-	-	-
	Skatval	97,90	2 149	-	-	1	1
	Hegre	613,52	2 494	1	-	1	1
	Meraker	1 316,77	1 943	-	-	1	1
2. Frosten		646,72	8 239	2	-	4	4
	Frosten	75,23	3 065	1	-	1	1
	Aasen	140,30	2 203	-	-	1	1
	Leksviken	431,19	2 971	1	-	2	2
3. Levanger		2 061,10	12 909	7	1	7	4
	Levanger, Kjøbstad	0,42	1 599	3	1	3	-
	Levanger	140,24	2 124	-	-	-	1
	Skogn	340,30	3 432	1	-	1	1
	Værdalen	1 580,14	5 754	3	-	3	2
4. Inderøen		985,62	10 431	3	-	5	7
	Ytterøen	28,04	971	-	-	1	1
	Mosviken	137,33	992	-	-	1	1
	Verran	414,58	1 416	-	-	1	1
	Inderøen	145,32	4 479	2	-	1	1
	Sparbuen	260,35	2 573	1	-	1	3
5. Stenkjær		2 193,89	11 078	5	2	6	6
	Stenkjær, Ladested	0,87	2 304	4	1	1)	2
	Egge	50,82	1 098	1	1	-	1
	Stod	633,48	2 128	-	-	1	1
	Beitstaden	1 082,71	4 260	-	-	3	3
	Ogndalen	426,01	1 288	-	-	-	1
6. Grong		10039,99	7 604	2	-	5	8
	Hølandet	559,63	1 032	-	-	1	1
	Grong	4 103,58	2 605	1	-	2	4
	Snaasen	2 406,35	2 380	1	-	1	1
	Lierne	2 970,43	1 587	-	-	1	2
7. Namsos		1 302,37	7 373	4	2	3	3
	Namsos, Ladested	0,34	2 337	2	2	2	-
	Klingen	352,49	1 378	-	-	-	2) 1
	Vemundvik	240,55	1 131	1	-	-	2) 1
	Overhallen	708,99	2 527	1	-	1	1

1) Fungerer for Stenkjær Ladested, Egge og Ogndalen Herreder som Jordmødre, som Hjælpevaksinatører alene for de to sidstnævnte. 2) Bor i Namsos.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die De- cember 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatorer.
8. Fosnes.....		1 323,00	4 610	2	-	3	3
	Fosnes.....	860,82	2 912	1	-	2	2
	Flatanger.....	462,18	1 698	1	-	1	1
9. Kolvereid.....		1 085,30	4 758	1	-	3	3
	Kolvereid.....	437,26	1 730	1	-	1	1
	Foldereid.....	513,20	920	-	-	1	1
	Nærø.....	134,84	2 108	-	-	1	1
10. Vikten.....		614,88	5 261	1	-	4	3
	Vikten.....	317,27	3 326	1	-	2	2
	Leka.....	297,61	1 935	1	-	2	1

Sundhedstilstanden betegnes i det Hele som nogenlunde god. Af epidemiske Sygdomme havde Tyfoidfeber, Mæslinger, Kighoste og Kusma større Udbredning inden Amtet, medens Skarlagensfeber og særlig Difteri viser et forholdsvis lidet Antal anmeldte Tilfælde. Det samlede Antal anmeldte epidemiske Sygdomstilfælde udgjorde for det hele Amt 4 111 med 152 Dødsfald, mod henholdsvis 3 325 og 147 Aaret forud.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1 185 eller 14,0 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelfolkemængde (84 700). Aaret forud var Dødeligheden 13,6 pro mille.

Til Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** i Almindelighed hidsættes Tabellen paa Side 224 og 225, der er sammendragen efter Lægernes Opgaver.

Tyfoidfeber. I Stjørdalen Distrikt indtraf 11 Tilfælde og 1 Dødsfald; de optraadte mest enkeltvis paa flere Gaarde; kun paa to Gaarde iagttoges der henholdsvis 4 og 2 Tilfælde. 1 Patient paa Stokmoen ved Stjørdals-halsen var smittet fra Minde, hvor der Aaret forud var indtruffet flere Tilfælde (se den trykte Beretning for 1902, Side 244). 1 Patient paa Mindemoen antoges smittet af en Broder, der formodedes nylig at have havt Tyfoidfeber, og med hvem han havde delt Seng; begge disse sidste var behandlet af en Kvaksalver. Lidt senere forekom et nyt Tilfælde paa Mindemoen i samme Familie. I Juni observeredes 2 Tilfælde paa en afsides, høitliggende Plads under Gaarden Østkil i Hegre og ligesaa 1 paa Gaarden Bjungan, der ligger langt derfra nede i Dalen; den til førstnævnte Sted sendte Sygepleierske angrebes og begav sig uden Tilladelse til sit Hjem paa Skjelstadmarken i samme Bygd, uden at dog Flere her blev syge. I Juni døde en Barselkone i en af Pladsene under Vernes Militæretablisement, som det antoges af Barselfeber; Obduktionen viste dog, at Dødsårsagen var Tyfoidfeber. I samme Hus blev senere 4 Personer syge, hvoraf 2 indlagdes i Sygehus. Smittekilden antoges her at være en inficeret Brønd, som derfor gjenkastedes. Et Tilfælde i August paa Stjørdalshalsen antoges ogsaa at skyldes inficeret Drikkevand, idet Brønden befandt sig lige ved Kjøkkendøren, i hvis

umiddelbare Nærhed alskens Affald fra Kjøkkenet sloges ud; den beordredes ogsaa gjenkastet. (Roll). I Frostens Distrikt behandledes i Leksviken Herred 4 Personer, der antoges at lide af en let Nervefeber; Diarré manglede dog. Smittekilden var ukjendt. (Schjong). I Levanger Distrikt optraadte 11 Tilfælde paa 3 forskellige Steder og til forskellige Tider; Smittekilden ukjendt. (Hiorth). Af de 3 Tilfælde i Inderøen Distrikt forekom 2 paa Gaarden Sundnes i Inderøen uden kjendt Smittekilde, og 1 i Verran; paa sidste Sted havde Tyfoidfeber vist sig i Nabogaarden for et Par Aar siden. (Synnestvedt). Paa Gaarden Vibstad i Overhallen, Namsos Distrikt, blev en 12 Aars Gut syg i November. Denne Gaard var for 15—20 Aar siden bekjendt som et Tyfusrede. Naar der kom nye Tjenere, maatte de som Regel gjenneengaa Sygdommen. Da Brøndvandet mistænktes, lagdes Vandledning fra Fjeldet, og Brønden lukkedes. Saa var der stille til ihøst. Gaarden ligger paa en Terrasse. Der faldt meget Regn i Oktober og November, saa Jorden blev gjenneblødt. I Bakkerne rundt Gaarden udmunder Dræneringsgrøfter. Her brugte Gutten at lege, medens han passede Kreaturerne. (Strand). I Fosnes Distrikt opstod 2 mindre Epidemier i Fosnes Herred, en i Lerfjorden med 10 Angrebne og en paa Gaardene Frenndal og Gjesset med 4 Angrebne. Disse to Epidemier syntes ikke at staa i noget Smitteforhold til hinanden. Til Lerfjorden antoges Smitte bragt med Fiskere fra Aafjorden; for de to sidstnævnte Gaarde blev Smittekilden ukjendt. (Fugelli). Paa Arnøen i Nærø Herred, Kolvereid Distrikt, indsygnede i et Hus 12 Personer fra Februar til Juli. Hos disse var Diarré et temmelig sjældent Symptom. Derimod iagttoges hos de fleste af de Angrebne Smerter, oftest kun paa den ene Side, i Regionen af Musculus cucullaris. 2 Syge fra Gaarden Lundring indlagdes i Sygehus. Sammesteds indlagdes ogsaa en Flytlap fra Foldereidfjeldene; han døde et Par Dage efter. Han havde, omtrent 14 Dage før han blev syg, været inde i et Hus, hvor Sygdommen havde hersket Aaret iforveien. (Lundevall). Et enkelt Tilfælde i Vikten Distrikt opstod paa en ensomt beliggende Holme Grinna, hvor der bygges et Fyr. Patienten indlagdes i Sygehus og døde der. Hun havde Staburskost med hjemme fra Søndmør, hvor der, just før hendes Afreise, i Hjemmet var optraadt flere Tilfælde af Tyfoidfeber. Sygdommen opstod dog først efter et Ophold af 3 Maaneder ved Fyranlægget. Der havde omtrent ikke været Samkvem med andre Mennesker i den Tid. (A. Sørensen).

Skarlagensfeber var noget sjældnere end Aaret forud. I Stjørdalen Distrikt angrebes en ung Pige, der var fra en Plads under Gaarden Holan i Skatval. Trods Forbud mod Besøg tiltvang hendes Broder, ogsaa mod Husvertens Protest, sig Adgang til Sygeværket og bragte Sygdommen til ovennævnte Plads, hvor en anden Broder angrebes. Sagen blev af Distriktslægen anmeldt for Øvrigheden med det Resultat, at Gutten ilagdes en Mulkt af Kr. 15,00. 7 Tilfælde i Juli forekom blandt Soldater paa Vernesmoen. Det første var en Unggut fra Hevne, der imidlertid kom fra Verran i Inderøen Lægedistrikt. Senere bredte Sygdommen sig videre til flere Mandskaber. Senere paa Aaret optraadte flere Tilfælde i Nedre Stjørdalen og Meraker, uden at indbyrdes Forbindelse kunde paavises. (Roll). I Inderøen Distrikt optraadte en liden Epidemi i Aarets 3 første Maaneder paa Strandstedet Strømmen og en i Nærheden beliggende Husmandsplads under Gaarden Sund. Sygdommen viste sig samtidig paa 5 forskellige Steder. En Barselkone paa nævnte Plads under Sund laa i samme Værelse som sine syge Børn og fik Barselfeber; Pladsen havde blot dette ene Værelse. Baade hun og Børnene helbrededes. Udover Sommeren forekom flere sporadiske Tilfælde i Inderøen uden nogen Forbindelse med dem i Strømmen. Et Tilfælde i November i Verran skrev sig fra Smitte fra Værdalen. (Synnestvedt). I Kolvereid fandtes Sygdommen spredt udover alle Distriktets Herreder.

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.													
Tyfoidefeber	90	8	90	1	7	7	20	15	13	13	7	2	2	3	-
Skarlagensfeber	93	3	93	15	14	7	3	5	5	11	4	3	6	7	13
Mæslinger	273	6	272	36	48	28	16	36	39	21	15	11	6	4	12
Difteri (Croup)	15	5	12	2	1	-	-	-	1	-	1	1	2	1	3
Barselfeber	17	4	17	1	3	3	1	3	2	1	-	1	-	1	1
Pyæmi, Septhæmi	36	9	34	4	1	3	1	2	-	2	6	1	4	8	2
Rosen	42	3	42	1	4	3	4	6	4	3	2	3	1	5	6
Røde Hunde	8	-	8	-	6	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	16	-	16	2	-	1	-	1	1	1	3	-	1	6	-
Kusma	302	-	302	89	85	45	28	26	12	11	2	1	3	-	-
Kighoste	456	19	453	31	18	20	20	10	49	45	78	46	50	59	27
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	1299	37	1277	194	142	151	134	124	73	71	82	60	85	78	83
Influenza	384	1	384	31	51	66	56	64	24	11	9	9	19	12	32
Lungebetændelse	351	46	351	46	33	45	50	45	26	15	10	10	17	29	25
Pleurit	121	2	121	15	10	9	11	16	15	14	13	4	5	5	4
Gigtfeber	102	2	102	14	10	15	4	6	12	10	3	7	8	8	5
Akut Diarré (Kolerine)	503	6	503	28	26	34	30	41	53	56	73	43	39	35	45
Pemfigus (hos Nyfødte)	3	1	3	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	4111	152	4080	510	459	437	380	402	330	285	308	202	248	261	258

Epidemiske Sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa Lægedistrikterne:																			
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10	
	Stjør- dalen.		Frosten.		Levanger.		Inderøen.		Stenkjær.		Grong.		Namsos.		Fosnes.		Kolver- eid.		Vikten.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidefeber	11	1	4	-	11	1	3	-	20	2	2	1	6	-	14	1	18	1	1	1
Skarlagensfeber	14	-	-	-	15	-	21	-	18	2	12	-	1	-	-	-	10	1	2	-
Mæslinger	7	-	-	-	83	3	90	2	83	-	1	1	5	-	4	-	-	-	-	-
Difteri (Croup)	-	-	1	1	4	3	3	-	3	1	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Barselfeber	1	-	1	-	2	-	4	1	3	1	-	-	1	-	1	1	2	1	2	-
Pyæmi, Septhæmi	3	1	1	1	13	3	1	-	14	2	-	-	1	1	1	1	-	-	2	-
Rosen	11	1	5	-	6	1	4	-	6	-	1	1	3	-	3	-	1	-	2	-
Røde Hunde	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	2	-	2	-	3	-	-	-	3	-	-	-	3	-	2	-	-	-	1	-
Kusma	32	-	14	-	62	-	100	-	68	-	19	-	7	-	-	-	-	-	-	-
Kighoste	8	-	36	3	29	2	97	4	147	5	6	-	68	1	47	-	14	-	4	4
Akute Katarrer i Aandedræts- organerne	94	3	101	4	307	9	185	3	346	4	60	3	49	3	116	6	27	2	14	-
Influenza	9	-	24	-	36	-	43	-	120	-	33	-	67	1	34	-	-	-	18	-
Lungebetændelse	48	6	27	6	60	5	75	16	37	5	14	-	33	3	15	1	6	-	36	4
Pleurit	13	-	3	-	24	-	12	-	20	-	12	-	9	1	14	-	13	1	1	-
Gigtfeber	3	-	10	-	27	1	15	-	17	1	4	-	3	-	3	-	2	-	18	-
Akut Diarré (Kolerine)	75	1	51	-	65	-	61	2	118	-	45	-	43	2	34	1	8	-	3	-
Pemfigus (hos Nyfødte)	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	339	13	281	15	747	28	714	28	1023	23	214	7	299	12	289	11	101	6	104	9

Mæslinger havde ikke liden Udbredning i flere Distrikter. De forekom saaledes i Levanger baade By- og Landdistrikt med et ganske stort Antal Angrebne. (Hiorth). I Inderøen gik de som en jævnt udbredt Epidemi over hele Distriktet. (Synnestvedt).

Af **Difteri** (Croup) anmeldtes i det Hele alene 15 Angrebne og 5 Dødsfald. Det ene af de i Levanger Distrikt behandlede Tilfælde var yderst ondartet og medførte hurtig Døden trods Serumindsprøjtning og Trakeotomi. (Hiorth). I Inderøen Distrikt indskrænkedes ved Isolation og Desinfektion Sygdommen til 3 Angrebne paa Haugdal i Sparbuen. Smittekilden var ukjendt. Serum anvendtes; Alle helbrededes. (Synnestvedt). En Mand fra Fosnes Distrikt laa paa Fiske i Bindalen, fik Difteri og blev af Kommunelægen der hjemsendt efter at være indsprøjet med Serum. Flere Tilfælde optraadte ikke. (Fugelli).

Af **Barselseber** opføres 17 Angrebne og 4 Dødsfald. En Barselkone i Inderøen Distrikt havde tilbageholdt Moderkage. Efterat to Læger først forgjæves havde forsøgt at faa den ud, indlagdes hun i Sygehus, hvor gjentagne Forsøg paa det samme mislykkedes. Hun døde paa Sygehuset af Barselseber. (Synnestvedt).

Af **Rosen** er anmeldt 42 Tilfælde og 3 Dødsfald. I Vikten Distrikt har den paa flere Gaarde i Ytre Vikten i de senere Aar stadig vist sig paa de samme Steder med meget ondartede Tilfælde. Aarsagen hertil kan maaske søges i Folks Mangel paa Renlighed, men ogsaa i deres religiøse Opfatning. Denne gaar ud paa, at Sygdom er en Straffedom over Menneskene fra Vorherre; at søge Lægehjælp er derfor en utilgivelig Synd. De vægrer sig bestemt for at efterkomme Lægens Paabud og vil ikke tro paa nogen Smitte. Der blev derfor truffet særegne, kraftige Forholdsregler ved de fra disse Gaarde anmeldte Tilfælde af Sygdommen. (A. Sørensen).

Kusma havde ogsaa dette Aar megen Udbredning inden Amtet. I Levanger Distrikt fortsatte Sygdommen som Epidemi fra Aaret forud. Hos ikke faa Angrebne optraadte den med ganske stærke Almensymptomer og kompliceredes hos Mandkøn med Orkit. (Hiorth). I Inderøen var den meget udbredt i Aarets 4 første Maaneder. Den viste sig at være en ganske anderledes alvorlig Sygdom, end Lægerne inden Distriktet før har kjendt til. Høi Feber ligetil 41° iagttoges, Lokalisationer til Kjønnsorganerne var hyppige og alvorlige, der var stærke Smærter i Lemmerne, Bronkiter, stor Prostration og lang Rekonvalescents, saa man mindedes ofte om Tyfoidfeber. Ved Siden af disse forekom ogsaa en hel Del lettere Tilfælde, som ikke søgte Lægehjælp. (Synnestvedt).

Kighoste herskede epidemisk inden større Dele af Amtet. I Leksviken Herred af Frosten Distrikt tiltog den i de 4 første Maaneder af Aaret, men forsvandt saa noksaa pludselig. Forløbet var meget mildt. I Inderøen var den jævnt udbredt hele Aaret. Den begyndte i Ytterøen og var oftere ledsaget af Bronchopneumonier, som i flere Tilfælde endte med Døden. Senere udpaa Aaret forplantede den sig til de andre Herreder. I Overhallen, Namsos Distrikt, kom den til Behandling fra August og udover; den havde nogen Tid hersket paa Namsos og udbredte sig derfra langsomt op gennem Bygden. I Fosnes bredte den sig jævnt over det hele Distrikt, men de færreste Tilfælde kom til Lægebehandling. De ledsagende Katarrer var hyppig temmelig haardnakkede og langvarige. I Kolvereid Distrikt optraadte den i næsten hvert Hus i store Dele af Bygderne. I Vikten herjede den hele Distriktet; flere Smaabørn anmeldtes som døde af den.

Af **Influenza** opføres ogsaa dette Aar forholdsvis faa Tilfælde. Distriktslægen i Inderøen anfører, at om end denne Sygdom er i Aftagende, har han

dog det Indtryk, at den har sat Befolkningens Helbred tilbage. Om end Tilbøieligheden hos Folket til at føre Oprindelsen til mange Sygdomme tilbage til Influenza maa ansees uberettiget, synes den dog i mange Tilfælde at være Aarsag til kroniske Bronkiter, til Udviklingen af Modtagelighed for Infektion med Tuberkulose o. s. v. Influenzaen synes ogsaa gjerne at holde sig til før angrebne Individer, saa man gjerne hører, at samme Person har havt den saa og saa mange Gange, og at man aldrig har været rigtig frisk siden. (Synnestvedt). I Overhallen, Namsos Distrikt, kom et større Antal Syge til Behandling end vanligt i de sidste Aar.

Lungebetændelse optraadte med omtrent vanlig Hyppighed. I Vikten Distrikt kom dog særdeles talrige Tilfælde til Behandling, flere end i de senere Aar. Enkelte Steder viste den en smitsom Natur; i et Hus behandledes saaledes samtidig 4 Tilfælde. (A. Sørensen).

Akut Diarré viste omtrent samme Hyppighed som Aaret forud og var i det Hele sjældnere end vanligt.

Af **Pemfigus hos Nyfødte** opføres 3 Tilfælde med 1 Dødsfald.

Af **Fnat** kom 40 Individer til Behandling. I Overhallen, Namsos Distrikt, antages Sygdommen foreløbig at være udryddet.

I Leka, Vikten Distrikt, forekom om Sommeren 2 Tilfælde af **Polio-myelitis** med Lammelser hos begge af Underextremiteterne. (A. Sørensen).

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde vil sees af følgende Tabel:

Sygdomme.	Tilfælde.	Fordeling paa Lægedistrikterne:								
		1	2	3	4	5	6	7	9	10
		Sjør. dalen.	Frosten.	Levanger.	Indereen.	Stenkjær.	Grong.	Namsos.	Kolver- eid.	Vikten.
		Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske Saar	2	.	.	1	.	1	.	.	.	.
Syfilis, konstitutionel	18	3	.	6	3	1	2	1	1	1
— hereditær	1	1	.	.	.	.	.	.	.	.
Gonorré og Uretrit	43	5	3	16	3	7	.	5	1	3

Fra Grong Distrikt meddeles om de 2 derfra opførte Tilfælde af Syfilis, at det første optraadte hos en Mand, der antagelig var smittet under Ophold paa Arbejde i Overhallen; han havde gaaet med Halsaffektion og Udslet i omtrent 1 Maaned, før han søgte Læge. I denne Tid var en i samme Hus boende, ældre Kvinde bleven smittet. Hun havde sit primære syfilitiske Saar i Halsen. (Melhus).

Tuberkulose. Til Oplysning om de kjendte Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme inden Distrikterne hid sættes paa næste Side en Tabel, der er udarbejdet efter de indsendte Uddrag af Byernes og Herredernes Tuberkuloseprotokoller. Se forøvrigt den almindelige Beretning. — Dødsfald af Lungetuberkulose udgjorde i Henhold til Lægernes Dødsaaarsagslister for det hele Amt 16,0 pCt. af samtlige kjendte, ved Sygdom forårsagede Dødsfald og 19,1 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Byerne var Forholdet henholdsvis 15,0 pCt. og 18,8 pCt. og for Bygderne 16,2 pCt. og 19,2 pCt. Forøvrigt henvises til Tabellen paa Side 229. Til Meierierne i Frosten Distrikt leveres kun Melk fra tuberkulinundersøgte Kjør, og man er

Anmeldte Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme.

Lægedistrikter.	Samlet Antal tuber- kuløse Syg- domme.		Tuberkulose i											
			Aande- dræts- organer.		Urin- og Kjøn- organer.		Tarm- kanalen.		Ben og Led.		Lymfe- kjerter.		Huden	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.		Tilf.
Stjørdalen	51	22	50	22	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Frosten	18	4	17	4	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Levanger	108	28	106	28	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Inderøen	52	16	50	16	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Stenkjær	64	20	64	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Grong	31	15	27	13	-	-	1	1	3	1	-	-	-	-
Namsos	85	18	85	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fosnes	51	18	50	17	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Kolvereid	48	12	47	11	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Vikten	44	12	43	11	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Nordre Trond- hjems Amt . .	552	165	539	160	2	1	1	1	8	3	1	-	-	1
Deraf i Byer . . .	68	12	68	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— - Bygder . . .	484	153	471	148	2	1	1	1	8	3	1	-	-	1

meget forsigtig med at modtage Melk fra Huse, hvor der findes Folk med stadig Hoste. I det Hele er Folket begyndt at behandle alt Expektorat meget forsigtig. (Bendeke): I Levanger Distrikt synes Tuberkulosen i de senere Aar at være i stadig Væxt. Forhaabentlig maa det være berettiget at antage, at Erkjendelsen af Sygdommens Smitsomhed, der nu snart synes at være trængt igjennem overalt, i Forbindelse med den stadig bedre organiserede og mere almene Kamp mod Sygdommen, maa kunne bringe denne til at gaa tilbage. Tuberkuloseloven er i det Hele modtaget af Befolkningen med Forstaaelse af, at noget maatte gjøres, og dens Gjennemførelse volder ingen synderlig Vanskelighed. En Skyggeside har den dog derved, at den let vil falde Amtskommunerne for kostbar. (Hiorth). I Inderøen Distrikt kan Tuberkuloseloven glæde sig ved en vis Yndest hos Befolkningen. Det var at ønske, at den maatte blive gjældende uforandret en Stund, saa Folket kunde blive fortrolig med den, og den kunde faa indarbejdet sig i dets Bevidsthed. Den har allerede virket gunstig ved at henlede Opmærksomheden paa Tuberkulosen som en smitsom Sygdom, som man ialfald kan værges sig mod ved Iagttagelse af visse Forsigtighedsregler. Distriktslægen fik i et Sundhedskommissionsmøde, da han fremholdt Mangelen af Spyttebakker i Lokalet, det Svar at «her spytted ikke nu længere». Og det forholdt sig ogsaa virkelig saa. (Synnestvedt). I Overhallen, Namsos Distrikt, synes Tuberkulosens Hyppighed at være som tidligere. (Strand). Distriktslægen i Vikten bemærker, at Sygdommen viser Tilbøielighed til at brede sig inden Distriktet, uagtet saa strenge Forholdsregler, som Forholdene indtil videre tillader, iværksættes. Vanskeligheden ved at faa Patienter fjernet fra sine Hjem, hvor det trænges, omtales paany. Først ved Bygningen af Pleiehjem vil dette store Savn kunne afhjælpes, og først da kan man haabe at faa mere Magt over Sygdommen. — Befolkningen nærer en Smittefrygt, som i enkelte Tilfælde grændser til det utidige; Svineriet med Spytning i Hjemmene og

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Stjørdalen	94	22	13	81
Frosten	73	4	15	58
Levanger	155	28	28	127
Levanger By	19	2	6	13
Bygder	136	26	22	114
Inderøen	121	16	28	93
Stenkjær	161	21	23	138
Stenkjær Ladested	31	4	9	22
Bygder	130	17	14	116
Grong	92	11	7	85
Namsos	105	16	12	93
Namsos Ladested	37	7	3	34
Bygder	68	9	9	59
Fosnes	42	17	11	31
Kolvereid	42	6	6	36
Vikten	56	10	9	47
Nordre Trondhjems Amt	941	151	152	789
Deraf i Byer	87	13	18	69
— - Bygder	854	138	134	720

Kirkerne drives alligevel uden Grændse. At det er vanskeligt under slige Forhold at kæmpe mod en Sygdom som Tuberkulosen, er indlysende. Ved Desinfektion efter afdøde Tuberkulose søges opbrændt Alt, som dette kan ske med. Efter Vaskning med 4 pCt. Lysolopløsning og Luftning paabydes almindelig Maling og Oppudsning af Værelset, hvor den Syge har ligget. (A. Sørensen).

Spedalskhed. I Fosnes Distrikt fandtes af Spedalske tilbage 1 i Fosnes og 8 i Flatanger Herreder. (Fugelli). I Vikten Distrikt kom 2 nye Tilfælde til i Aaret; de er Sødskende og tilhører en Familie, som i Aarenes Løb har afgivet 5 Patienter til Reitgjerdets Pleiestiftelse; begge indlagdes ogsaa der, hvor den ene snart efter døde. 2 Spedalske forpleiedes i sine Hjem. (A. Sørensen).

Sindssyge. Oin Amtets Sindssyge se den almindelige Beretning. — I Frosten Distrikt forpleies disse Syge fremdeles godt. (Bendeke). I Vikten Distrikt maa Forpleiningen i det Hele ogsaa siges at være tilfredsstillende. Kun viser enkelte Fattigstyver af og til Tilbøielighed til at ville bortauktionere sine Sindssyge til billigste Pris. (A. Sørensen).

Af andre Sygdomstilfælde omtales fra Vikten Distrikt **Uterinblødninger** med Aborter, der ikke hører til Sjeldenhederne, ligesaa mange Tilfælde af Descensus og Prolapsus uteri, hvilket kan have sin Grund i, at Kvinderne ikke faar tilstrækkelig Ro efter Barselseng, idet de ofte lige fra denne maa gaa igang med tungt Arbejde. (A. Sørensen).

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			Udtrækning ved Bækkenendeleie.			Perforation.		Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Moder.		Mødre.
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	27	¹⁾ 1	28	-	-	-	-	5	⁴⁾ 4	1	-	-	
Bækkensneverhed	3	-	2	1	1	1	-	-	-	-	-	-	
Placenta prævia og Blødning	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	
Ueftergivelige Fødselsdele	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Ansigtsleie	1	-	²⁾ 2	-	-	-	-	-	-	-	1	⁵⁾ 1	-
Tverleie	-	-	-	-	6	³⁾ 6	-	-	-	-	-	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Tilsammen	34	1	35	1	9	7	2	5	4	1	1	1	3
	35		36			9			5		2		

¹⁾ Forløstes i Agone; døde 6 Timer efter af Ftisis. Døds-faldet er ikke opført paa Dødslisten under Dødsfald paa Barselseng. ²⁾ Deraf en 1ste Tvilling, 2den forløst (lev.) ved Vending, hvor Udfaldet for Moderen er anført. ³⁾ Deraf to 2den Tvillinger; i det ene Tilfælde er der intet anført om 1ste Tvilling, i det andet er 1ste Tvilling forløst (lev.) ved Tang. ⁴⁾ Et af Føstrene forløstes ved Tang paa Sædet. ⁵⁾ Dødsarsag: Barsel-feber.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige Hæn- delser.	ved Selv- mord.	ved Mord og Drab.
Stjørdalen	279	4	144	20	-	-	1	1	1
Frosten	205	7	108	18	1	-	1	1	-
Levanger	346	5	193	28	1	-	4	-	-
Levanger By	45	1	20	6	-	-	1	-	-
Bygder	301	4	173	22	1	-	3	-	-
Inderøen	254	8	144	18	5	1	6	-	-
Stenkjær	281	5	176	21	-	1	2	-	-
Stenkjær Ladested	78	-	39	11	-	1	-	-	-
Bygder	203	5	137	10	-	-	2	-	-
Grong	170	9	108	8	1	1	-	1	-
Namsos	178	8	109	22	-	-	3	-	-
Namsos Ladested	86	1	38	10	-	-	1	-	-
Bygder	92	7	71	12	-	-	2	-	-
Fosnes	107	8	60	10	1	1	1	-	-
Kolvereid	115	4	65	9	-	1	4	2	-
Vikten	138	4	78	13	-	-	6	1	-
Nordre Trondhjems Amt	2073	62	1185	167	9	5	28	6	1
Deraf i Byer	209	2	97	27	-	1	2	-	-
— Bygder	1864	60	1088	140	9	4	26	6	1

Obstetriciske Operationer. Af Læger udførtes ialt 55 saadanne, deraf i Stjørdalen Distrikt 9, i Frosten 6, i Levanger 16, i Inderøen 9, i Stenkjær 9, i Namsos 1, i Fosnes 3, i Vikten 2. Angaaende Indikationer og Udfald henvises til Tabellen paa foregaaende Side. Distriktslægen i N a m s o s beretter, at han i Marts bistod Kommunalægen i Flatanger ved Udførelsen af en Perforation hos en Barselkvinde. Herunder inficeredes han gennem en Exkoration paa en Finger med paafølgende Suppuration der og Lymfangit. Konen døde af Barsel-feber. (Stang og Fugelli).

Jordmoderhjælpen. I mere afsides liggende Dele af Vikten Distrikt hører det fremdeles til Sjældenhederne, at Jordmoder hentes, f. Ex. i Horten i Leka. Men ogsaa paa Steder, hvor Adgangen til at faa fat paa Jordmoder synes at være let, benyttes fremdeles Hjelpekøner. Dog bliver det mere og mere almindeligt, at Jordmoder hentes, og Folk begynder at indse, at kyndig Hjælp er at foretrække. (A. Sørensen). Forøvrigt henvises til den almindelige Beretning.

Dødsfald paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde 5 Kvinder paa Barselseng. Lægerne har ogsaa opgivet Dødsaaarsagen for 5 Kvinder saaledes: Barsel-feber 4, Dystoki 1.

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af ovenstaaende Tabel.

Der bliver saaledes for det hele Amt et Overskud af 888 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 57,1.

De hyppigste Dødsaaarsager var:

Dødsaaarsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Alderdomssvaghed	203	9	194
Lungetuberkulose	151	13	138
Kræft (Cancer og Sarkom)	94	2	92
Lungebetændelse	46	3	43
Organisk Hjertesygdom	41	6	35
Tuberkulose udenfor Lungerne	39	6	33
Medfødt Svaghed	37	10	27
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	37	5	32
Hjerneslag	31	4	27

Veirliget. Vinteren synes i det Hele at have været mild, tildels stormende, Vaaren tør og kold, kom tildels sent, Sommeren var kold og sur, i flere Distrikter tillige regnfuld, Vinteren indtraadte igjen tidligt. Alene fra Vikten Distrikt betegnes Vaaren som mild, Sommeren var varm og Høsten meget god. Uagtet det kolde Veir blev Udbyttet af Jorden over Forventning i de fleste Distrikter; i Stjørdalen siges saaledes Høstudbyttet at have været bedre end paa flere Aar, i andre Distrikter naaede det op mod et Middelsaar. Alene fra Frosten Distrikt anføres, at der var mange Klager fra Landmændene over Høsten.

Levemaade, økonomiske og hygieniske Forhold. Distriktslægen i Levanger skriver: Som gjentagende udtalt i tidligere Beretninger finder jeg den herboende Befolknings Kosthold og hygieniske Forhold i det Store og Hele ret gode — ialfald upaaklagelige sammenlignet med, hvad jeg har seet andetsteds i Landet. Jeg har ikke kunnet finde andet, end at Kostholdet baade er kraftigt og godt; derom vidner ogsaa den gennemgaaende sundt og kraftigt udseende Befolkning. Dyspeptiske Tilstande, der jo ellers er saa hyppige blandt vor Landbefolkning, synes efter min Erfaring her at være forholdsvis sjældnere. Jeg kan derfor ikke underskrive den ganske strenge Dom, jeg i saa Maade fra andre Distrikter har seet udtalt. At Kostholdet i Fattigmands Hjem hist og her baade kvantitativt og kvalitativt kan falde i knappestes Lag, eller at det i et og andet vanstelt Hus kan være mindre tilfredsstillende, afsvækker ikke Rigtigheden af, at Befolkningen i Indherred, hvad daglig Kost angaar, lever baade sundt og godt. Med Hensyn til Renhold og Sands for samme er der i de senere Aar gjort paatagelige Fremskridt. Den stigende Oplysning saavel i som udenfor Skolen, tiltagende Meieridrift, Fjæskontrollen, Tuberkuloseloven, — alt har i saa Maade virket sammen til det Bedre. Sands for Badning staar dog endnu meget tilbage. Interessen for Badstuer er imidlertid flere Steder oppe — især i Ungdomslagene —, og det skyldes væsentlig økonomiske Hindringer, at ikke flere saadanne er komne istand. Husene er som Regel rummelige, — mængstedes næsten unødigt store; og Beboelsesrum med Vinduer uden Hængsler er efter min

Erfaring nu en Sjeldenhed. — Under en Række (4 à 5) mislige Aar er den økonomiske Tilstand gaaet adskillig tilbage. Besætninger er reducerede, Laanebyrden voxet, Udvandringen øget, m. m.; men jeg har dog ikke Indtrykket af, at Tilstanden er værre, end at en 2—3 gode Aar atter vil kunne bringe Finantserne paa fode igjen, — ialfald saa nogenlunde. — Ædrueligheden er gjennemgaaende fortrinlig og Forbruget af Spirituosa minimalt. Jeg tror, jeg med Sikkerhed tør paastaa, at knapt nok $\frac{1}{4}$ pCt. af Befolkningen misbruger stærke Drikke, — saafremt man da ikke vil være altfor rigorøs i Opfatningen af Begrebet «Misbrug». Men selv seet gennem Afholdsfolks Briller, — der altsaa betegner ethvert Brug af Spirituosa som Misbrug, — selv da tror jeg, Befolkningen skal holde Maal; thi den langt, langt overveiende Del af den smager overhovedet omtrent aldrig «Stærkt». At Afholdsbevægelsen heri har en stor og væsentlig Andel, skal villig indrømmes; men den tilkommer paa den anden Side heller ikke Æren alene. — I de fleste Skolekredse i Distriktet — særlig i Værdalen — har man nu nye — tidsmæssige og velindrettede — Skolehus. Med disses Renhold forholder der vistnok i Overensstemmelse med Plakaten af 6te Juni 1902, — ialfald saa omtrent. Der klæber dog den Skygge ved Ordningen, at Skolekredsene gjennemgaaende har engageret vedkommende Lærer for en ynkkelig snau aarlig Betaling til at udføre Renholdet, — et Forhold, hvorved dette, for mange Skolers Vedkommende, utvivlsomt lider, samtidig som Kontrollen med Renholdet bliver = 0. (Hiorth). Fra Værdalen bemærkes, at Folk har en gammel indgroet Tro om, at det er skadeligt at vaske og skifte rent Linned paa Syge, saa Renligheden ofte lader adskillig tilbage at ønske. (Stub).

I Stenkjær Distrikt maa de hygieniske Forhold ansees hævede over Klander, og Sandsen for Fremgang viser sig tydelig nok. Levemaaden er en sund Blanding af Vegetabilier med Kjød- og Fiskespiser saaledes tillavede, som Folket er vant til og liker. Befolkningen ser derfor i det Store og Hele taget sund, kraftig og velnæret ud. Beklædningen er stedse god. Arbeidet for Afholdssagen viser sig ved Opførelsen af Loger mange Steder; Vanedrik er saagodtsom ukjendt. Sædelighedsmoralen burde helst være adskillig strammere. (J. Bugge).

Fra Grong Distrikt berettes: Grong Lægedistrikt, som omfatter et Areal næsten dobbelt saa stort som hele Akershus Amt, er et Jordbrugs- og Skogdistrikt med jevn Velstand; Befolkningen er meget arbeidsom og vindskebelig; oftest hjælper de sig paa Gaardene med sine egne Folk, uden fremmede Tjenere, hvilket nærsagt ogsaa er en Dyd af Nødvendighed, da Tjenere næsten ikke er at opdrive for Udvandringens Skyld. Gaardene er som Regel vælstelte, og Alle kappes om at følge med Tiden; men ogsaa her som ellers i vort Land ligger en Uendelighed af Myrer og udyrket Jord brak og venter paa sin Rydningsmand, som maaske aldrig kommer; den overdrevne Selvstændighedsfølelse anser det nu næsten for en Skam at nedsætte sig som Husmand; alle skal være Selveiere; de gamle Husmænd kjøber sig Plads, men meget ofte dør Pladsen ud med denne Generation, idet Byrderne med at være Selveier bliver for store; saa sælges de gamle Huse til Ved, Jorden gaar tilbage under Gaarden, Løsret auktioneres bort og gjøres i Penge, hvorpaa hele Familien følger den vinkende Haand hinsides Atlanteren, og en god Arbeidskraft er og bliver borte, en Circulus vitiosus af alvorligste Art for vort Jordbrug. — Af Landmandsprodukter dyrkes Poteter fuldstændig til Husbehov over det hele Distrikt; hvad Kornavlens angaar, faar man som Regel modent Byg og Havre i Lavlandsdistrikterne, medens i de høiere liggende Egne Kornet maa slaas ned til Grøntfoder. Om Vinteren florerer Skogsdriften, og talrige Hænder er da beskjæftigede med Hugst og Fremdrift af Tømmer; den største Del af Skogene tilhører Aktieselskaber, men ogsaa hver Gaardbruger eier Tømmerkog, som hvert Aar drives for privat Regning, og om Vaaren i Sne-smeltningen og Vaarflommen føres saa de Tusinder af Tylvyter Tømmer paa «Namsens»

brede Ryg ned til Namsos, hvor Forædlingen foregaar paa Selskabernes Sagbrug og Høvlerier; for saa videre at fragtes til de forskjelligste Steder i Ind- og Udland. — For Distriktet, som bestaar af Indlandsbygder, og som strækker sig ca. 15—20 norske Mil mod Grændsen, bliver alle Fornødenhedsartikler, som ikke tilvirkes i selve Bygden, meget kostbare, da Alt maa kjøres fra Namsos eller Stenkjær, og Fragterne beløber sig til fra 1,5 til 5 Øre pr. Kilo; naar hertil kommer Landhandlerens Avance, saa bliver det en noksaa følbar Extraskat paa de fjernest liggende Egne. Af Udførselsartikler er Skind, Vildt og slagtede Kreaturer det hovedsagelige, samt fra Meierierne Smør og Ost, hvoraf alt undtagen Meieriprodukterne gaar gennem Opkjøbere. Af vilde Bær voxer alle Sorter, Multer, Blaabær, Tyttebær o. s. v., men de overlades i Regelen til Førgjængeligheden paa Voxestedet, da Ingen gidder bøie sig efter dem, en Skjæbne, der deles med andre Distrikter i vort Land, desværre; i de sidste to Aar fandtes forresten ikke Bær heller. — Den laxerige Elv «Namsen» med sin Bielv «Bjæra» har bevirket, at der aarligaars hver Sommer ligger en Masse Udlændinger i Bygderne, væsentlig engelske, men ogsaa franske og tyske, som hvert Aar efterlader en pen Kapital fordelt blandt Befolkningen for Elveleie, Husleie, Fortæring, Roing og Skydning; om Høsten er det Jagten, som lokker Udlændingerne, dels paa Rypejagt, men især paa Jagt efter Elg, som her i Distriktet af den Grund regnes for det modsatte af et Skadedyr. — Som Regel er Snemængden stor om Vinteren, og paa Veie, hvor Sneplog ikke kjøres, er det ingen Sjældenhed, at «Tryger» maa benyttes, ikke at tale om i Markebygderne, hvor «Trygerne» maa sættes paa Hesten, medens den endnu er i Staldporten, da Sneen udenfor ikke bærer uden dette Fodtøj. Dog, tiltrods for, at Distriktet ligger langt fra Sjøen, er Temperaturen meget lunefuld om Vinteren, idet stærk Kulde den ene Dag pludselig kan afløses af Regn den næste. — Hvad Husfliden angaar, saa indskrænker denne sig til, at Kvinderne spinder og væver Familiens Vinterklæder, Vadmel og Stof, og Mændene er saapas hændige, at de som Regel kan reparere sine Redskaber selv. — Renligheden staar høit; Badstuer er bygget i hver Bygd og Søgningen gennemgaaende god; og i sine Hjem har Folk det rent og ordentligt. Befolkningen er fremdeles nøgtern; Spirituosa findes sjelden udenfor Juletiden og i Brylluper; Afholdsforeninger er oprettet i alle Distriktets Bygder, og, saavidt vides, er Tilslutningen blandt Ungdommen bra. — Sædeligheden er god; forrige Aar var der rigtignok 8 pCt. uægte Børn, men dette er vistnok en Tilfældighed, da Procenten ellers er meget lav. Ungdommens største Fornøielse er Dans, og i Vinterhalvaaret afholdes en Masse «Sammenskudsballer», hvor Trakteringen er Kaffe, og det er en Lyst at se paa, hvor pent og ordentligt alt gaar. — Oplysningen er god blandt Befolkningen; mange Ungdommer, baade Piger og Gutter, søger aarligaars Amtets Landbrugsskole, og en Del gaar ind paa Seminariet; Bygdernes Folkebogsamlinger benyttes flittigt. — Af Nydelsesmidler staar Kaffen høit; herved er intet at gjøre, og til syvende og sidst bliver det vistnok heldigere i Længden at kvikke sig op med en Kop Kaffe end at bruge Brændevin; i jevnt Slæb og Slid, som følger Nutidens Landsarbeide, maa der næsten en Opkvikker til en Gang imellem; og naar Kosten forøvrigt er hensigtsmæssig, gjør vel Kaffe heller ikke saa stor Skade. (Angell). Udvaanderingen fra Snaasen Herred har i de sidste Aar været stærk og medfører en stadig Aftagen i Bygdens Folkemængde og tildels Vanskelighed med at opdrive Arbeidshjælp til Gaardenes Folk. Denne Vanskelighed øges desuden ved en tiltagende Ulyst især hos den kvindelige Ungdom til at tage fast Tjeneste. Sandsen for Renlighed og Orden er i Stigende. (Melhus).

I Namsos Distrikt er i Byen ved privat Foranstaltning i en Sjøbod indrettet et hensigtsmæssigt Slakteri med cementeret Stengulv og Stenklædning 1 Meter over Gulvet; der er Afløb for Skyllvand direkte til dybt Vand, og cementeret Stenbinge for fast Affald. Kjødkontrol er sat igang med Undersøgelse

af Dylrøge. — Paa et af Meierierne er et patenteret Melkesilapparat indført. — Med «Kapteinshullets» Fyldning fortsættes fremdeles. Der arbeides med Anskaffelse af Soppelkasser for Husene; den nye Renovationsordning sættes igang 1ste Juli. Ved Nybygning og Ombygning af Skolehuse tages meget Hensyn til de respektive Sundhedskommissioners Udtalelse om Byggeplanerne. — Lemøene var stærkt udbredte over hele Namdalen, uden at dog nogen større Sygelighed blandt Folk kunde mærkes i Forbindelse hermed. Diarré var saaledes ikke hyppigere end vanligt. (Stang).

I Fosnes Distrikt slog Vinterfisket ganske godt til, ligesaa fiskedes saapas med Sild, at man bjergede sig med «Madsild». Jordbruget drives paa de Kanter lidt fornuftigt. I Husenes Bygningsmaade er der adskillig Fremgang; man forlader mere og mere den gamle Bygningsmaade med Værelser, som gaar tvers igjennem Husets Bredde, ligesom de bygges tættere og mere solide paa fastere Grundmur med Afgroftning af Grunden. Ædruelighedstilstanden er gennemgaaende god. (Fugelli).

I Kolvereid Distrikt er de hygieniske Forhold uforandrede. Husene er i Almindelighed kolde og trækfulde, men som oftest nogenlunde rummelige. Soveværelserne næsten altid i øvre Stokværk, meget sjelden forsynet med Ovn, der dog er mindre nødvendig, da Gulvet er utæt og kun bestaar af tynde Bord, saa Varmen nedefra kommer Soveværelserne tilgode. — Levemaaden er noksaa god, om end Tilberedningen mange Gange kunde være bedre. Fisk, saavel fersk som saltet — en Smule Kjød og Flesk, Melk, Smør, Margarin, Sirup ved Siden af Havre, Byg og Rugmel samt Poteter udgjør Hovedbestanddelene i Ernæringen. Grøntsager, undtagen lidt Kaalrabi og Løg, er ukjendte. Skogbær bruges næsten aldrig i Husholdningen. Kaffe nydes, men sjelden til Overmaal. Spirituosa nydes meget sjelden. Jordbrug og Sjødrift, hvortil i Kolvereid og Foldereid kommer lidt Skogdrift, er Hovednæringsveiene. Agnskjelgravning har i de senere Aar, da Garnfisket i Fiskeværene har været misligt, givet en meget god Indtægt og beskjæftiget en hel Del Arbeidere paa den Tid af Aaret, da andet Arbeide har været vanskeligt at faa. Bankfiskeriet er i god Udvikling og beskjæftiger stadig et stigende Antal Personer. Klipfisketørring giver om Forsommeren god Fortjeneste til Kvinder og ældre Børn. I Nærø er der en større Fabrik for hermetisk Behandling af Fisk og Kjød, der beskjæftiger ca. 50 Arbeidere Aaret rundt. Til denne leveres Melk til meget gode Priser fra en stor Del af Bygden. En Del Baadbyggeri drives i Foldereid. Meierier findes i Nærø og Foldereid, medens Kolvereid intet har. Jordbruget er i langsom Opkomst. Husfliden staar meget lavt. Til Brændsel bruges Torv og Ved. (Lundevall).

Fra Vikten Distrikt omtales fremdeles den hyppige Forekomst af Dyspepsier baade blandt Fiskerne under deres Bedrift og blandt Befolkningen ellers, begrundet i den uhensigtsmæssige Levemaade. Næsten al Melk gaar til Meierierne, Sirup, Margarin og separeret Melk er traadt istedetfor de mere værdifulde Naturprodukter. — Vinterfisket gav et stortet Udbytte, Bankfisket var ogsaa tilfredsstillende. I August indtraf et stortet Sildefiske i Leka og Aarsetfjorden, som rettede paa den økonomiske Elendighed i Leka Herred. — Gaardsbruget gav ogsaa et godt Udbytte, saa der i det Hele kom mere Velstand blandt Folk dette Aar. Den økonomiske Velfærd er baseret paa et aarligt, godt Udbytte af saavel Fiskerierne som Gaardsbruget; Befolkningen i det store Hele kjender ingen andre Indtægtskilder, da industriel Virksomhed er saagodtsom ukjendt. Der arbeides til bestemte Tider af Aaret, nemlig under Fisket, og naar det gjælder Gaardsbruget, og da udføres der meget Arbeide; til alle andre Aarets Tider bestilles intet nævneværdigt; naar det under Fisket Opsparede er opbrugt, er det at borge hos Handelsmanden eller lægge sig paa Fattigkassen. Der er altsaa enten Flo eller Ebbe i Arbeidet, jevnt Arbeide hører til Sjeldenhederne blandt Fiskerbefolkningen. Der leves flot, overhændig flot, naar

der tjenes; efterpaa suger man paa Labben. Sandsen for at spare og hjælpe sig selv er liden, Ærgjærrigheden ikke særlig fremtrædende; det ansees ikke for at være nogen Skam at søge Hjælp af Fattiggassen. Hovednæringsveien er som sagt Fiskeri, som Viktenvæingerne om Vinteren driver i Gjæslingerne og Nordørerne, hvorhen i de senere Aar ogsaa Lekaværingen søger, efterat Lofotfiskerierne er blevet mere ustadige. Efter Vinterfisket drives Bankfisket, som nu lader til at skulle blive mere indbringende, efterat man har begyndt at drive dette med smaa Dampbaade. En hel Del af Befolkningen har faaet Emploi med disse, og Fortjenesten har været god. For Viktens Vedkommende slog ogsaa dette Aar Sildefisket feil, der blev intet nævneværdigt Fiske af den Slags inden Vikten, intet Hjemmefiske, som kommer hver Mand tilgode. Boligerne maa vel i det Hele siges at kunne sidestilles med dem andetsteds paa Landet under lige Forhold; der træffes vistnok mange Steder Stuer, som er saa lave, at selv et middels høit Menneske maa bøie sig, naar han skal bevæge sig inde i Stuen; i Almindelighed har man Sands for at lufte ud Værelserne. Den væsentligste Mangel ved Boligerne er, at de oftest staar paa bare Marken uden Grundmur, Kjældere hører til de største Sjeldenheder. Her og der træffes endnu Bolig og Fjøs under samme Tag, men mere og mere gjør fornuftigere Fordringer, hvad Boligbygningen angaar, sig gjældende; og de Huse, som i det Senere har været bygget, maa i det Hele karakteriseres som sunde og hensigtsmæssige. Slagvinduer findes nu i næsten hver Stue. Til Brændsel bruges i overveiende Grad Torv, som der er rigelig nok af i de udyrkede, store Myrstrækninger. Beboelsesværelserne holdes i Almindelighed rene og propre, Enerbar og Lyngbarstrøelse udover Gulvet giver disse et venligt Udseende. Folks personlige Renlighed staar dog meget tilbage, Vaskning af Kroppen hører til de Ting, som sjelden ansees nødvendige; Badning er der lidet Anledning til; det har forresten ogsaa vist sig, at Søgning til Badstue, hvor saadan findes, som f. Ex. paa Rørvik, har været saa ubetydelig, at denne maa holdes oppe ved kunstig Fodring i Form af Bazarer. Hvad Ædrueligheden angaar, saa er denne ikke meget at rose hos Viktenvæingerne og forresten heller ikke blandt Lekavæingerne; naar Fiskerne kommer hjem fra Fisket med lidt Penge, ofres der gjerne ikke saa lidet af de surt erhvervede Skillinger paa Bacchus. I sædelig Henseende er Forholdene her i Distriktet hverken værre eller bedre end andetsteds. For første Gang var i dette Aar ansat en Fiskerilæge ved Fiskeværene inden Vikten Herred, med Forpligtelse til at tage Station i Gjæslingerne og med faste, ugentlige Ture omkring i de andre Vær. Herved er skeet et stort Fremskridt, idet man har Grund til at haabe, at de hygieniske Forhold vil bedres, naar en Læge kan føre stadig Kontrol med disse under Fisket. De havde dog bedret sig under en tidligere kst. Distriktslæges fortjenstfulde Arbeide dermed, men endnu mangler Meget, som det skal blive baade vanskeligt og gaa tungvint at faa sat igjennem. Hvad nu disse hygieniske Forhold angaar, maa mange Rorboder karakteriseres som forkastelige, «uta blank, inna krank». Paa Priveter er der en sørgelig Mangel. I Gjæslingerne er der nok i Sommerens Løb opført en Del, men Behovet er neppe endnu paa langt nær tilfredsstillet. I Nordørerne, hvor 4—500 Mennesker er samlet, naar Fisket er paa det Bedste, findes intet Privet. Exkrementerne ligger og stinker overalt, traakkes ned og føres saaledes ind i Husene, hvor Luften allerede før er mindre ren. At der ikke optræder mere Sygdom blandt Fiskerne herved, har sin Forklaring i det sunde Liv, de ellers fører, for det Meste uted i frisk Luft. Flere nye Tilfælde af Tuberkulose blev dog meldt fra Fiskeværene. Nordørernes Rorboder havde iaar faktisk ingen ansvarlig Eier, hvad der sandsynlig kan ligge til Grund for deres daarlige Tilstand. De Boringer, som paa Gjæslingerne blev udført for Statens Regning for at skaffe Fiskerne godt Drikkevand, har ikke ført til noget Resultat, saa Drikkevands-

spørqsmaalet endnu staaer uløst. Sundhedstilstanden i Fiskeværerne var i Aaret forresten udmærket. (A. Sørensen).

Sygehuse. I Stjørdalen findes lige ved Exerccerpladsen et militært Sygehus. I Levanger By og i Vemundvik Herred ved Namsos findes henholdsvis Indherreds Amtssygehus og Namdalens Amtssygehus. I Stenkjær købte Amtet af Kommunen dennes Isolationslokale, for at omdanne det til Pleiehjem for Tæringspatienter. I Kjøbet medfulgte en større Tomt, hvor en tidsmæssig Barakke til Modtagelse af andre smitsomme Sygdomme fra Ladestedet og Bygderne er under Opførelse. I Pleiehjemmet vil være Plads for omtrent 12 Patienter og i Barakken for et lignende Antal. (J. Bugge). Isolationslokaler findes desuden ved begge Amtssygehuse.

Sygepleien. I Levanger By virker en Menigheds søster som Sygepleierske, og der findes en Sanitetsforening af Kvinder. (Hiorth). I Stenkjær Ladested er der en Menighedsdiakoni, ligesom Sanitetsforeningen lønner en det røde Kors tilhørende Sygepleierske. (J. Bugge). I Vikten Distrikt maa nu Fattigsygepleien for Vikten Herreds Vedkommende siges at være meget tilfredsstillende. De økonomiske Forhold i de sidste Aar har vistnok øget Trangen til Fattigunderstøttelse og Lægehjælp for Fattigvæsenets Regning i betydelig Grad, uden at Rimelighedens Grændser i nogen Retning dog kan siges at være overskredet. I Leka og Gravik Sogne sagdes Fattigstyrrerne at bruge den Fremgangsmaade, at lade virkelig trængende, fattige Syge ligge og vente paa Lægen, indtil han kom paa sine faste Ture hver 14de Dag; den Slags Sparsomhed synes at være for vidt dræven. — Det er et stort Savn, at der paa Rørvik i Lægens Nærhed ikke findes et Sted, hvor man kan faa indlagt og forpleiet en Syg paa forsvarlig Maade; der bør arbeides for at faa indredet en Sygestue. — Lægeboligs spørqsmaalet løstes ved, at Kommunen leier Bolig for Distriktslægen paa Rørvik. Da Fiskerilægen ikke ønskede at overtage ogsaa Kommunelægestillingen, fik Leka heller ikke dette Aar nogen Kommunelæge. (A. Sørensen).

Badeindretninger. I Stjørdalen benyttes Militæretablissemmentets Badeindretning meget under Øvelserne. Hegre Badstue besøgtes i Aaret af 1 593 Badende, der bor inden ca. 5 Kilometers Afstand fra den; den søges af en fast Stok, fornemmelig Ungdom, der bader regelmæssig. Flere bader kun til Paaske og Jul. Skolebørn siges at benytte Badet kun i ringe Udstrækning, og Rundskrivelsen fra Departementet lader til at have frugtet lidet. Selv velstaaende Folk betænker sig paa de 10 Øres Udgift. I Mai aabnedes et Bad paa Stjørdalshalsen, og der toges i 1903 tilsammen 3 489 Badstubad og Karbad. Et Karbad koster 30 Øre og et Badstubad 10 Øre, heri indbefattet Sæbe. (Roll). Badet ved Indherreds Sygehus i Levanger staaer 2 Dage i Ugen til Publikums Afbenyttelse. I Værdalen er der et kombineret Kar- og Badstubad. Dets Kostende, 2 à 3 000 Kroner, tilveiebragtes for den største Del ved private Bidrag. (Hiorth). I Inderøen Distrikt er der et Damp- og Karbad ved Kirkenes Dampmeieri, et Karbad ved Røskje Dampysteri og et Varmdouchebad ved Hustad Dampmeieri. (Synnæstvedt). I Stenkjær Ladested haves 2 Indretninger for Kar- og Dampbad; for Bygdernes Vedkommende benyttes Spilddamp fra Meierier kun paa 2 Steder i dertil opførte Lokaler. Det beklages, at dette gode Exempel endnu ikke er mere fulgt. Badning i Sjøen synes at blive mere og mere almindelig. (J. Bugge). I Grong Distrikt har 4 Badstuer, deraf 2 i Grong, 1 i Hølandet og en privat i Nordli, god Søgning; Flere med rheumatiske Lidelser har, efter Sigende med godt Resultat, benyttet disse Bad. (Angell). Ved Namdalens Sygehus findes en Indretning for Damp-, Kar- og Styrtbad. I Namsos Badstubad er der fra April 1903 til April 1904 taget tilsammen 1 256 Bad. (Stang). I Overhallen findes 3 offentlige Badeindretninger, en ved Overhallens Dampmeieri med Karbad, Varmluftbad og Dousche. Den er som Regel aaben hver Lørdag Eftermiddag. Om Sommeren, naar Meieriet

ikke er i Drift, fyres der op til Bad kun efter Bestilling. Badet benyttes foruden af Friske ogsaa af en Del Rheumatikere, der anvender Varmluftbadet med Nytte. Paa 40 Badeaftener toges i 1903 563 Bad. Den anden er en Badstue paa Øisletten, hvor der i 27 Aftener toges 334 Bad. Den tredje er Badstuen paa Mælen, der aabnedes i September, og hvor der paa 12 Aftener toges 183 Bad. (Strand). Et Badstubad i Kolvereid Distrikt var aabent hver Lørdag i Vinterhalvaaret og leverede 712 Bad. (Lundevall).

Kvaksalveruvæsen. I Stjørdalen Distrikt idømtes en Kvaksalver en Bod paa 100 Kr. for at have behandlet Patienter med Tyfoidfeber. (Roll). I Værdalen, Levanger Distrikt, siges Troen paa Kvaksalvere, kloge Koner og Arcana at være meget stærk, selv hos Folk paa et høiere Dannelsesstrin. (Stub). Fra Inderøen Distrikt søges kloge Koner paa Stenkjær, der fremdeles kan glæde sig ved en rig Praxis; de benyttes baade af Læg og Lærd og anretter visselig ikke liden Skade. (Synnestvedt). I Foldereid, Kolvereid Distrikt, trives Brugen af «tysk Medicin» fremdeles med Hjemførelse af store Mængder. Efter Forlydende havde en enkelt Mand en Omsætning af saadan Medicin paa opimod Kr. 2 000. Kvaksalvere gennemstreifer Bygderne af og til. (Lundevall). I Vikten Distrikt siges Kvaksalverne at holde sig inden meget rimelige Grændser. (A. Sørensen).

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning. Paa Værdalsøren, Levanger Distrikt, aabnedes i Februar et nyt Apothek som Filial af Levanger Apothek. (Hiorth).

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundhedskommissioner og af Vaccinerede:

Lægedistrikter.	Sundheds- kommissioner. Antal Møder.	Vaccinerede.
Nordre Trondhjems Amt	72	1950
Stjørdalen	¹⁾ 5	344
Frosten	ingen	195
Levanger	²⁾ 9	211
Inderøen	³⁾ 6	483
Stenkjær	⁴⁾ 25	170
Grong	⁵⁾ 2	101
Namsos	⁶⁾ 16	254
Fosnes	⁷⁾ 3	96
Kolvereid	⁸⁾ 3	96
Vikten	⁹⁾ 3	ingen

¹⁾ Stjørdalen 3, Hegre 2. ²⁾ Levanger By 3, Levanger Herred 2, Værdalen 2, Skogn 2. ³⁾ Ytterøen 1, Mosvik 1, Verran 1, Inderøen 1, Sparbuen 2. ⁴⁾ Stenkjær Ladested 12, Egge 4, Stød 4, Beitstaden 2, Ogdalen 3. ⁵⁾ Hølandet 1, Lierne 1. ⁶⁾ Namsos Ladested 9, Klingen 3, Vemundvik 1, Overhallen 3. ⁷⁾ Fosnes 2, Flatanger 1, ⁸⁾ Kolvereid 1, Foldereid 1, Nærø 1. ⁹⁾ Vikten 2, Leka 1.

I Vikten Distrikt udførtes ingen Vaccination dette Aar; Sundhedskommissionerne har udtalt sig for, at det maa ansees ønskeligt, at Vaccinationen bliver at udføre kun hvert 2det Aar. (A. Sørensen).

XVIII. Nordlands Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die Decb. 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaktmestere.
Amtet		38340,10	150 637	52	5	92	59
1. Brønnø		2 628,47	12 759	3	-	7	5
	Bindalen	1 497,96	2 501	1	-	2	2
	Brønnø	150,16	3 450	1	-	1	1
	Velfjorden	600,39	1 493	-	-	1	1
	Vega	147,27	2 620	1	-	1	1
	Vik	232,69	2 695	-	-	2	-
2. Alstahaug		1 448,22	11 917	3	-	5	3
	Stamnes	316,78	2 813	1	-	1	1
	Alstahaug	91,79	1 632	1	-	1	
	Herø	172,83	3 818	-	-	1	
	Tjøtta	866,82	3 654	1	-	2	
3. Vefsen		6 496,09	7 305	2	2	5	2
	Mosjøen, Ladested	0,83	1 446	2	2	2	-
	Vefsen	3 416,73	4 803	-	-	1 ¹⁾ 2	1
	Hatfjeldalen	3 078,53	1 056	-	-	1	1
4. Ranen		6 192,23	13 772	5	-	6	5
	Nesne	580,82	3 307	1	-	1	1
	Dønnes	87,18	1 431	1	-	1	1
	Hemnes	1 692,46	4 651	1	-	2	2
	Mo	3 831,77	4 383	2	-	2	1
5. Lurø		1 853,44	8 826	2	-	5	3
	Lurø	270,86	2 279	-	-	2	1
	Trænen	17,36	534	-	-	1	-
	Rødø	696,83	2 662	1	-	1	1
	Melø	868,39	3 351	1	-	1	1
6. Gildeskaal		1 849,77	5 731	1	-	3	3
	Gildeskaal	643,08	4 051	1	-	2	2
	Beieren	1 206,69	1 680	-	-	1	1
7. Bodø		535,79	9 627	6	2	6	2
	Bodø, Kjøbstad	0,70	5 031	3	2	3	-
	Bodin	535,09	4 596	3	-	3 ²⁾ 3 ²⁾	2
8. Folden		2 270,75	4 642	1	-	3	3
	Sørfolden	1 563,48	2 436	1	-	1	1
	Nordfolden—Kjerringø	707,27	2 206	-	-	2	2

¹⁾ Den ene af disse bor i Mosjøen. ²⁾ En af disse bor i Bodø.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die Decb. 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatorer.
9. Skjerstad		3 980,19	9 426	4	-	5	3
	Skjerstad	1 505,33	6 394	3	-	4	2
	Saltdalen	2 474,86	3 032	1	-	1	1
10. Steigen		433,74	3 533	2	-	2	1
	Steigen	265,45	2 328	2	-	1	} 1
	Ledingen	168,29	1 205	-	-	1	
11. Hammerø	Hammerø	1 058,83	3 134	1	-	1	1
12. Lødingen		2 832,05	6 205	2	-	5	4
	Lødingen	1 223,97	3 941	2	-	4	3
	Tysfjorden	1 608,08	2 264	-	-	1	1
13. Ofoten		3 011,10	11 426	4	1	7	6
	Evenes	574,85	3 393	1	-	2	2
	Ankenes	2 423,43	4 328	-	-	1)	3
	Narvik, Kjøbstad	12,82	3 705	3	1	2	1
14. Flakstad		315,47	4 166	2	-	4	3
	Flakstad	286,60	3 001	1	-	2	2
	Værø	28,87	1 165	1	-	2	1
15. Buksnes		²⁾	9 532	3	-	8	5
	Buksnes	168,99	5 474	3	-	4	2
	Borge Sogn af Borge Herred	?	3 595	}	-	3	2
	Del af Valberg Sogn ..	?	463			1	1
16. Østlofoten		²⁾	6 509	3	-	4	3
	Resten af Valberg Sogn af Borge Herred	?	268	-	-	-	-
	Vaagan	284,20	4 821	3	-	3	2
	Gimsø	185,34	1 420	-	-	1	1
17. Hadsel		944,02	11 898	5	-	8	2
	Hadsel	765,42	7 648	4	-	6	1
	Bø	178,60	4 250	1	-	2	1
18. Sortland		1 594,62	10 229	3	-	8	5
	Sortland	586,82	3 317	1	-	2	1
	Øksnes	408,22	3 025	1	-	2	1
	Dverberg	599,58	3 887	1	-	4	3

¹⁾ En af disse bor i Narvik. ²⁾ Buksnes og Østlofoten Distrikter har tilsammen et Fladeindhold af 895,32 km.²

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.													
Tyfoidefeber	97	10	97	6	3	11	2	13	15	9	7	9	10	8	4
Cerebrospinalmeningit	3	-	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Skarlagensefeber	92	2	92	7	1	-	6	10	13	5	3	14	6	14	13
Mæslinger	625	23	624	242	107	60	71	78	15	9	11	16	9	4	2
Difteri (Croup)	132	13	131	7	9	12	10	14	2	14	15	12	13	9	14
Blodgang	2	-	2	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Barselsefeber	35	10	35	2	2	2	5	3	2	4	5	2	3	3	2
Pyæmi, Septhæmi	36	9	32	1	1	1	1	-	2	2	1	9	9	3	2
Rosen	92	5	92	6	7	6	8	7	5	13	8	6	17	4	5
Røde Hunde	24	-	24	-	1	2	16	2	-	-	1	-	-	2	-
Vandkopper	34	-	34	5	8	6	-	1	3	2	4	2	-	2	1
Kusma	30	-	30	2	4	9	5	2	-	-	-	3	2	1	2
Kighoste	1194	71	1194	251	132	113	89	61	55	41	83	101	84	78	106
Akute Katarrer i Aandedræts- organerne	3103	122	3047	447	346	455	461	241	211	160	132	135	154	129	176
Influenza	1017	5	1017	63	109	466	185	32	33	28	17	8	15	32	29
Lungebetændelse	341	52	341	38	41	32	40	37	32	23	5	18	24	28	23
Pleurit	443	11	439	39	42	55	37	45	50	43	37	23	25	22	21
Gigtfeber	182	4	182	22	22	22	27	13	17	8	13	7	7	13	11
Akut Diarré (Kolerine)	1272	33	1269	105	101	116	102	125	139	142	141	97	77	63	61
Skjørbug	3	2	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-
Pemfigus (hos Nyfødte)	6	3	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	3
Tilsammen	8763	375	8693	1243	937	1368	1065	684	595	504	484	462	455	421	475

Epidemiske Sygdomme.

242

Nordlands Amt. 1903.

(Forts.).	Fordeling paa Lægedistrikterne:																			
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10	
	Brønnø.		Alstahaug.		Vefsen.		Ranen.		Lurø.		Gildeskaal.		Bodø.		Folden.		Skjerstad.		Steigen.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidefeber	10	1	8	-	1	-	6	2	17	2	3	-	7	1	3	1	5	1	-	-
Cerebrospinalmeningit .	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	6	-	8	-	-	-	-	-	-	-	9	1	6	-	6	-	-	-	-	-
Mæslinger	8	-	11	3	-	-	48	3	3	2	2	-	132	8	-	-	33	5	-	-
Difteri (Croup)	15	1	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	14	-	-	-	1	1	-	-
Blodgang	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	5	1	-	-	-	-	1	1	3	1	3	1	2	1	-	-	1	1	4	1
Pyæmi, Septhæmi	13	1	1	1	1	1	2	2	-	-	-	-	3	1	-	-	1	1	5	1
Rosen	12	1	1	-	3	-	8	-	2	-	3	-	6	-	3	-	12	-	1	-
Røde Hunde	-	-	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	-	-	2	-	4	-	2	-	-	-	3	-	6	-	-	-	1	-	-	-
Kusma	2	-	6	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	1	-
Kighoste	140	9	68	7	13	1	169	19	10	1	9	2	219	12	120	-	46	6	-	-
Akute Katarrer i Aande- drætsorganerne	109	3	96	11	127	4	63	22	201	3	20	1	355	3	96	-	486	14	32	-
Influenza	44	1	3	-	4	-	67	-	7	-	14	-	40	-	-	-	74	-	7	-
Lungebetændelse	21	4	16	-	17	6	34	14	26	3	11	1	23	5	20	3	17	3	9	1
Pleurit	33	2	35	1	12	-	28	2	12	1	7	-	51	-	-	-	58	1	12	-
Gigtfeber	17	-	12	1	14	-	14	1	6	-	6	-	29	-	4	-	12	-	4	-
Akut Diarré (Kolerine)	44	3	18	-	67	2	97	6	15	1	23	1	256	3	50	-	251	-	13	-
Skjørbug	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	-	-	-
Pemfigus (hos Nyfødte)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	2	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	479	27	304	24	265	14	540	72	302	14	113	7	1159	37	302	4	1000	33	88	3

Epidemiske Sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa Lægedistrikterne:																	
	11		12		13		14		15		16		17		18		Under Lofotfisket.	
	Hammerø.		Lødingen.		Ofoten.		Flakstad.		Buksnes.		Østlofoten.		Hadsel.		Sortland.			
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidefeber	-	-	-	-	4	-	-	-	7	-	13	1	8	-	-	-	5	1
Cerebrospinalmeningit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	9	-	1	-	1	-	-	-	4	-	7	-	25	1	10	-	-	-
Mæslinger	-	-	-	-	37	-	27	-	270	1	1	1	1	-	-	-	52	-
Difteri (Croup)	1	-	14	3	14	1	-	-	33	3	4	-	13	2	18	1	3	1
Blodgang	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselsefeber	1	1	3	-	2	-	-	-	1	-	2	-	3	2	4	-	-	-
Pyæmi, Septhæmi	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	9	1	-	-	-	-
Rosen	1	-	2	-	18	3	1	-	-	-	1	1	13	-	2	-	3	-
Røde Hunde	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Vandkopper	-	-	1	-	8	-	1	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kusma	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	17	-
Kighoste	47	3	2	-	119	5	32	-	107	1	-	-	29	2	58	3	6	-
Akute Katarrer i Aandedræts- organerne	78	2	118	1	151	14	30	-	202	29	32	6	191	4	91	5	625	-
Influenza	14	-	35	1	110	2	63	-	1	-	12	-	95	1	24	-	403	-
Lungebetændelse	3	-	14	1	20	3	4	-	36	2	10	-	31	3	7	3	22	-
Pleurit	11	-	9	-	29	1	6	-	20	-	8	1	52	2	5	-	55	-
Gigtfeber	6	-	5	-	14	1	1	-	-	-	1	-	21	1	2	-	14	-
Akut Diarré (Kolerine)	37	-	13	-	130	11	3	-	65	-	15	-	77	4	29	2	69	-
Skjorbug	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Pemfigus (hos Nyfødte)	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	208	6	217	6	663	42	168	-	752	36	106	10	571	24	251	14	1275	2

Sundhedstilstanden betegnes fra de fleste Lægedistrikter som i det Hele ganske tilfredsstillende. Alene fra enkelte Distrikter i Lofoten og Vester-aalen lyder Beretningerne mindre gunstige. Mæslinger herskede fremdeles epidemisk i flere Distrikter, dog i mindre Udstrækning end Aaret forud. Derimod havde Kighoste øget Udbredning inden Amtet. Difteri var omtrent lige hyppig som Aaret forud, medens Influenza og akut Diarré viser nogen Tilvæxt i de Angrebnes Antal. Tyfoidfieber og Skarlagensfeber optraadte noget hyppigere end det foregaaende Aar. Det samlede Antal anmeldte epidemiske Sygdomstilfælde udgjorde 8 763 med 375 Dødsfald mod henholdsvis 7 521 og 292 Aaret forud.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde ialt 2 257 eller 14,6 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelfolkemængde (154 700). Aaret forud var Dødeligheden 13,2 pro mille.

Angaaende de **epidemiske Sygdomme** i Almindelighed henvises til Tabellen paa Side 241, 242 og 243, sammendragen efter Lægernes Opgaver.

Af **Tyfoidfieber** anmeldtes ialt 97 Angrebne og 10 Dødsfald mod henholdsvis 80 og 7 Aaret forud. I Brønnø Distrikt indtraf et Tilfælde i Mai paa en Plads under Gaarden Ølsaas i Vik Herred. Smitten antoges at skrive sig fra Manden i Huset, der ved Nytaarstid var bleven syg, dog ikke værre end at Læge ikke blev tilkaldt; men efter al Sandsynlighed led han af en let Tyfoidfieber. Uafhængig af disse Tilfælde optraadte i Juni en liden Epidemi i Brønnø Herred med 6 Syge paa Gaarden Krokaaen, 2 paa Toft og 1 paa Malm i Vik Herred, hvilket sidste Tilfælde stod i Forbindelse med Tilfældene paa Krokaaen. Smittekilden antoges oprindelig at skrive sig fra et Hus paa Krokaaen, hvor der i 1899 skal have været et Tilfælde af Tyfoidfieber, der dog forløb saa let, at Læge ikke tilkaldtes. I dette Hus udbrød Sygdommen nu igjen, idet omtrent samtidig 3 Personer indsygnede, efter at en Skorstensspise i Kjøkkenet var revet ned helt til Grunden; der var et aabent Rum mellem Piben og Væggen, hvor Støv og Filler nok kan have indeholdt tilbageblevet Smittestof. Til de først Angrebne hentedes ikke Læge, da Sygdommen var let. En af disse var en ung Gut, der gik til Konfirmationen. Han reiste nok til Kirkestedet, men maatte snart begive sig hjem igjen, og da blev Sygdommens Natur bragt paa det Rene; han døde senere. Kun en af de øvrige Konfirmander, der var fra Gaarden Toft, smittedes af den syge Gut; men han var ikke daarligere, end at han hver Dag roede frem og tilbage mellem sin Bopæl og Brønnø. Han søgte heller ikke Lægehjælp, men to af hans Sødskenne blev meget haardt angrebne. (Sellæg). Af de 8 i Alstahaug anmeldte Tilfælde behandledes de 5 paa Sygehuset; for disse sidste antoges Smitten at skrive sig fra Hemnes i Ranen. (J. Lange). Den ene Angrebne i Vefsen Distrikt var et det derværende Kredskompagni tilhørende Mandskab, der viste sig at være syg ved Ankomsten fra Herø. Han isoleredes strax, og der optraadte ikke flere Tilfælde. (Klüver). 5 af de fra Ranen Distrikt opførte Tilfælde optraadte alle paa Hemnesberget uden paa-viselig Sammenhæng indbyrdes, 2 Patienter sendtes til Sygehus, 2 døde. (Gundersen). I Lurø Distrikt optraadte dels i Lurø, dels i Rødø Herred paa Forsommeren en Del mistænkelige Sygdomstilfælde, der efterhaanden viste sig efter al Sandsynlighed at være Tyfoidfieber, uagtet flere af de vanlige Symptomer manglede. Det syntes, som om Sygdomsgiften ligesom potenseredes ved at passere gennem flere Personer, saaledes at de sidst Angrebne viste tydelige Tegn paa Tyfoidfieber. Da de angrebne Familier boede isolerede paa et Par Holmer, bredte Smitten sig ikke videre fra dem. Ved Midtsommer optraadte saa en lignende Husepidemi paa Pladsen Galvig i Aldersund; herfra kom Smitte til en Naboplads. Ligesaa viste et Par Tilfælde sig paa Alderøen. Da Aldersunds Meieri mulig kunde være en Smittekilde, blev det, efter Overenskomst med

Bestyrelsen, standset en Tid. Hermed hørte Epidemien op; ialt opføres 17 Tilfælde med 2 Dødsfald. (Glatved). Til Melø Herred kom en udenbygds Mand syg hjem fra Lofoten; han helbrededes uden at smitte Andre. I Oktober blev to Tjenestepiger, der delte Seng sammen, syge uden kjendt Smittekilde. Begge kom sig, ingen Flere blev syge. (L. Daae). 3 Tilfælde paa Gaarden Novik i Gildeskaal Distrikt, indtraf i samme Hus med ukjendt Smittekilde. Alle kom sig. (Bertnes). Af 7 Tilfælde i Bodø Distrikt forekom 6 med 2 Dødsfald i Bodø By, 1 i Landdistriktet. 2 Tilfælde paa Alsos i Kjerringø Sogn i Folden Distrikt stod i Sammenhæng med et lignende i December 1902; 1 paa Gaarden Færø i Sørfolden i September endte dødelig. (Kohmann). I Skjerstad Distrikt forekom 3 Tilfælde i Marts og April paa Vasbotnfjeld, en afsides Grænd i Saltdalen. Der havde været flere Syge i 2 Huse paa Stedet, men det antoges at være Influenza, der samtidig herskede; ved Distriktslægens Undersøgelse fandtes, som anført, 3 Personer at lide af Tyfoidfieber, og de nødvendige Forholdsregler mod Smitteens videre Udbredning blev da truffene; ingen nye Tilfælde viste sig siden. Af 2 Angrebne paa Fagerlid i Sulitjelma i Juli døde den ene; begge isoleredes, og ingen Flere blev syge. (Bjerregaard). Fra Ofoten Distrikt opføres, som det vil sees af Tabellen over epidemiske Sygdomme, kun 4 Tilfælde af Tyfoidfieber, hvilke alle forekom i Landdistriktet. Imidlertid optraadte i Narvik By i Aarets sidste Kvartal en Del Sygdomstilfælde (tilsammen opgivet 25), der i Begyndelsen antoges at være «Lemænfieber», idet en Invasion af disse Dyr foregik paa den Tid. Sygdommen viste sig især i en af Byens Udkanter, der benævnes Kleven, og mentes at skrive sig fra Forurensning af Drikkevandet ved Lemænene. Ved senere bakteriologisk Undersøgelse viste det sig dog, at her forelaa en Tyfoidfieber, med uregelmæssigt, atypisk Forløb. Ifølge en Indberetning fra Doktor Åstrup fra Februar 1904 iagttoges Tilfælde ogsaa i Narvik nærliggende Dele af Lægedistriktet. Ved den Tid kjendtes omtrent 40 Angrebne; 1 Dødsfald hos en liden Gut indtraf. I Buksnes Distrikt forekom de 7 Tilfælde spredt over hele Aaret. (Horn). Ogsaa i Østlofoten Distrikt var de behandlede Tilfælde spredte; af 13 anmeldte blev 4 i Svolvær indlagte i Sygehus. Smittekilden var ukjendt. (Kildal). De 8 Angrebne i Hadsel Distrikt skrev sig alle fra Hadsel Herred; 6 af dem indlagdes i Sygehus. Sygdommen optraadte om Høsten i Falkefjord paa Østvaagøen som en lokal Epidem; desuden var der omkring i Distriktet en Del sporadiske Tilfælde af tvivlsom Natur. (Thode). Under Lofotfisket indtraf 5 Tilfælde og 1 Dødsfald.

Af **Cerebrospinalmeningit** er anmeldt 3 Tilfælde uden Dødsfald.

Skarlagensfeber viser et lidt større Antal Angrebne end Aaret forud, men havde neppe nogetsteds egentlig epidemisk Karakter undtagen i Hadsel, hvor Sygdommen var udbredt over hele Distriktet. Forøvrigt optraadte den som Regel med mildt Forløb i enkelte smaa Husepidemier. I Sortland Distrikt iagttoges i Aarets Begyndelse hyppig Tilfælde af akut Nefrit saavel hos Voxne som Børn; ialt behandlede i Aarets Løb 41 Angrebne. Sammenhæng med Skarlagensfeber formodedes, men først i 2det Kvartal kom 10 Tilfælde af denne Sygdom til Behandling, som Regel kompliceret med Nefrit, men med ganske ubetydeligt Udslet og forøvrigt aldeles lette Symptomer; det kan derfor være muligt, at de tidligere iagttagne Nyreaffektioner skyldtes ikke paaagtet Skarlagensfeber. (Fearnley).

Mæslinger forekom ogsaa dette Aar epidemisk inden flere Lægedistrikter, men med aftagende Hyppighed. I Vefsen Distrikt var Sygdommen noksaa almindelig i Mosjøen, i Ranen Distrikt i Hemnes og Nesne Herreder. I Lurø fortsatte Epidemien fra Aaret forud; ligesaa i Gildeskaal Distrikt. I Bodø Distrikt kulminerede Sygdommen i Januar, aftog raskt udover Vaaren, havde

en liden Opblussen i August og September, men ophørte saa. (I. Lund). I Skjerstad forekom en hel Del Tilfælde i Fauske og Saltdalen i Aarets første Maaneder. Fra Buksnes Distrikt anmeldtes 270 Tilfælde, særlig fra Januar udover til April og Mai. Ialt anmeldtes for Amtet 625 Tilfælde og 23 Dødsfald af Sygdommen.

Difteri (Croup) viser omtrent samme Hyppighed som Aaret forud, idet der anmeldtes 132 Angrebne og 13 Dødsfald mod henholdsvis 124 og 11 i 1902. I Brønnø Distrikt forekom særlig udover Høsten en Del Tilfælde mest som mindre Husepidemier, væsentlig i Brønnø Herred paa flere Gaarde der, et Par Angrebne ogsaa i Vik Herred. Et Barn, der ikke var behandlet af Læge, døde, de Øvrige fik Serum, og helbrededes alle. Smittekilden blev ikke opdaget, men da der samtidig i ovennævnte Herreder var et udbredt Sildefiske, hvori mange fremmede Fiskere deltog, mistænktes disse for at have indført Smittestof. (Sellæg). 2 Tilfælde i Vefsen paa Gaarden Almaas i Drevjen endte med Helbredelse. Smittekilden var ukendt. (Klüver). I Bodø Distrikt optraadte i Aarets første Maaneder en Del Tilfælde paa Rønvik Sindssygeasyl samt et Par i Bodø By, ialt 14 Angrebne, uden Dødsfald. I Hammerø Distrikt angrebes et aarsgammelt Guttebarn paa Gaarden Skottestad af Croup. Difteriserum anvendtes, og Barnet kom sig. (P. Hansen). I Lødingen Distrikt indtraf 14 Tilfælde og 3 Dødsfald; 2 af de Døde var ikke behandlede af Læge. 11 af de Angrebne behandlede paa Gaarden Valle, 1 paa Gaarden Skarstad i Ædfjorden; Smitten antoges bragt ved Nøtfiskere, idet Sygdommen optraadte i 3 Familier, en Tid efterat 3 Unggutter var vendt tilbage til sine Hjem. De havde med et Notlag fartet rundt paa forskellige Steder i Tromsø Amt, hvor Sygdommen da forekom. Alle Notfolkene havde haft Ondt i Halsen, uden at Sygdommen dog var erkendt som Difteri. (Søyland). Af 14 Angrebne i Ofoten Distrikt var 7 i Narvik By og 7 i Landdistriktet; af de sidste døde 1 pludselig af Hjertelammelse, efterat han allerede var oven Senge. I Sortland Distrikt blev alle de 18 Angrebne behandlede med Serum; en Patient døde. Profylaktiske Indsprøjtninger foretoges i de smittede Huse, blandt Betjeningen paa et Meieri og hos Bygdens 2 største Handelsmænd. (Fearnley).

Af **Barselseber** opføres ialt 35 Tilfælde og 10 Dødsfald. I Brønnø Distrikt behandlede i Vik Herred 2 Kvinder, af hvilke den ene døde. Denne var under Fødselen bistaet af en Hjelpekone, den anden, der kom sig, havde haft examineret Jordmoder. I Bindalen forekom 3 Tilfælde, alle i en Hjelpekones Praxis. (Heiberg). I Lurø Distrikt indtraf i Rødø Herred et Dødsfald af Sygdommen. Det var en Barselkone, som aldrig havde benyttet Jordmoder ved nogen af sine mange Fødsler, men altid klaret sig med en Hjelpekone. Hun fik en hurtigt forløbende Peritonit. Distriktslægen søger altid at indskjærpe Befolkningen, at det er Pligt at hente Jordmoder til enhver Fødende. (Glatved). I Gildeskaal Distrikt var i det ene Tilfælde anvendt Jordmoder, i det andet Hjelpekone. Den sidste blev anmodet om for Fremtiden ikke at befatte sig med Fødende, Jordmoderen fik øieblikkelig Paalæg om at foretage fornøden Desinfektion og at afholde sig fra Praxis en Tid. (Bertnes). Ved 4 Tilfælde i Steigen Distrikt var dels anvendt Hjelpekone, dels Nabokoner, dels Barselkvindens Moder; 2 Gange var Jordmoder tilkaldt, den ene Gang kunde hun ikke komme paa Grund af Uveir, den anden Gang kom hun forsent til Fødselen. En af Barselkonerne, der var betjent af Hjelpekone, døde i Løbet af faa Dage. (Fodstad). I Hammerø Distrikt antoges et dødelig endende Tilfælde at skyldes Infektion af det i høi Grad forraadnede Foster. Der foretoges Desinfektion baade af Sygerummet og af Jordmoderen med hendes Klæder og Instrumenter. (P. Hansen). Ingen af de i Sortland Distrikt behandlede 4 Kvinder med

Barselfeber havde benyttet examineret Jordmoder. (Fearnley). 2 af Tilfældene forekom i Øksnes Herred, hvor Hjælpekoner i det Hele anvendes i ikke ringe Udstrækning; men dette kan delvis undskyldes ved de ofte lange og farlige Baadreiser, der maa foretages for at hente Jordmoder eller Læge. (Sætre).

Af **Pyæmi, Septhæmi** opføres 36 Angrebne og 9 Dødsfald. I Steigen Distrikt behandledes 5 Patienter, af hvilke 1 døde, medens de øvrige kom sig efter flere Maaneders Sygdom. Alle Tilfælde var opstaaet efter Saar paa Hænderne. I Aarets sidste Maaneder indtraf desuden en hel Række lettere Infektioner i Form af Værkefinger, Lymfangiter, Adeniter, flegmonøs eller katarralsk Angina, der hyppig endte med Kjertelabscesser paa Halsen. Blandt Folket gik alle disse Affektioner under Navn af «Lemænfeber», idet de mentes at skyldes Lemæn, som ud paa Sommeren kom i overvældende Masser. Befolkningen paa Fastlandet, hvor flest Lemæn forekom, syntes ogsaa at være mest udsat, medens Tilfældene var sjældnere paa Øerne, hvor der ogsaa var færre Lemæn. (Fodstad).

Kighoste havde, ligesom Aaret forud, stor Udbredning inden Amtet og optraadte i mange Distrikter samtidig med Mæslingerne. Ialt anmeldtes 1194 Angrebne og 71 Dødsfald. Til Bindalen i Brønnø Distrikt antoges Smitten indført fra Ranen, hvorfra en Arbejder kom hjem til Julen 1902. Fra denne Arbejders Hjem spredte Sygdommen sig saa videre. (Heiberg). I Ranen optraadte Sygdommen temmelig strengt, flere Børn døde under Krampe. I Bodø Distrikt kulminerede Epidemien i Januar og standsede ud paa Sommeren. Da mange Børn havde Mæslinger og Kighoste paa samme Tid, var Dødeligheden af de anmeldte Tilfælde temmelig stor, nemlig $5\frac{1}{2}$ pCt.; hertil maa formentlig ogsaa lægges en Del Tilfælde af Meningit, der optraadte som Eftersygdom efter Mæslinger og Kighoste, især hos svagelige Børn. (I. Lund). I Skjerstad Distrikt herskede Sygdommen især i Sulitjelma, i Misværmarken og paa Karbølgaardene. I Hammerø var den udbredt over det hele Distrikt, medens der fra Lødingen kun er anmeldt 2 Tilfælde hos Børn, der kom reisende fra Trondhjem. I Narvik, Ofoten Distrikt, havde Kighosten, ligesom Mæslingerne, mistet sin Kraft og Ondartethed, saa den ikke spillede nogen større Rolle for Sundhedstilstanden i Byen, hvad den gjorde i 1902. I Landdistriktet var den meget udbredt. I Flakstad Distrikt siges Almuen at se særlig Nytte af Brugen af Faareexkrementer, idet Anfaldene derved skal afkortes baade i Tid og Varighed. (Ommundsen). I Høstmaanederne gik en Epidemi over Bygden i Øksnes Herred, Sortland Distrikt; den døde hen ved Juletider. Flere Smaabørn strøg med, en liden Gut fik tuberkuløs Meningit og døde. Det er vistnok adskillig Grund til at frygte for, at den langvarige Sygdom ude blandt de mange Hjems talrige, blodfattige Barneflokke har lagt Grundvolden til mere end én Tuberkulose. (Sætre).

Influenza opføres med henvend det dobbelte Antal Angrebne mod Aaret forud, men synes alligevel ikke at have haft nogen større, epidemisk Udbredning.

Croupøs Lungebetændelse var ikke hyppig, medens der af **Pleurit** behandledes flere Tilfælde end i noget foregaaende Aar. I Steigen Distrikt forekom saavel tørre som serøse Pleuriter temmelig hyppig fordelt over det hele Aar, flere, sandsynlig de fleste, af tuberkuløs Natur. (Fodstad).

Akut Diarré var en Del hyppigere end vanligt Aar om andet. I Bindalen, Brønnø Distrikt, var der en meget udbredt Epidemi i September og Oktober; kun et Faatal søgte Lægehjælp. I Skjerstad Distrikt var Diarré en hyppig og stadig Sygdom. I Gildeskaal Distrikt indtraf om Høsten, oftere end vanligt, febrile, akute Gastro-Enteriter og Diarréer, saa paa Fastlandssiden neppe en Gaard gik fri. Lemænene fik Skylden, idet Drikkevandet

Veneriske

Sygdomme.	Tilfælde.	Fordeling paa						
		1	2	3	4	5	6	7
		Brønne.	Alstahaug.	Vefsen.	Ranen.	Lurø.	Gildeskaal.	Bodø.
		Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske Saar	12	-	-	-	-	-	-	-
Syfilis, konstitutionel	61	3	-	1	3	1	-	16
— hereditær	2	-	-	-	-	-	-	-
Gonorré, Uretrit	366	9	22	6	29	15	6	74

mentes forurenset af disse Dyr, der i Mængde fandtes druknede i Brønde og Iler. Kun den mindste Del af de Syge kom under Lægebehandling. Med Vinterens og Frostens Indtræden i November—December ophørte Sygdommen, samtidig med at Lemænene forsvandt. (Fodstad).

Af **Skjørbug** opføres 3 Tilfælde, af hvilke 2 endte dødelig.

Fnat. Der opgives ialt behandlet 379 Tilfælde, de fleste under Lofotfisket, samt i Ofoten og Lødingen Distrikter. I Brønnø Distrikt indtraf paa Gaarden Horsfjord i Bindalen en liden Epidemi blandt Skolebørnene. Ialt forekom 21 Tilfælde. Til Gildeskaal Distrikt synes stadig ny Import at finde Sted af denne Sygdom, enten med Fiskere, naar de vender hjem fra Lofoten, eller med Grubearbejdere. (Bertnes). I Steigen Distrikt viste den sig, foruden ikke sjelden ellers omkring i Distriktet, særlig paa Gaardene i Lilandsfjorden. Smitten mentes oprindelig at være kommen fra Lofoten i Fisketiden. I Regelen behandlede de Syge sig selv. (Fodstad). Fra Hammerø bemærker Distriktslægen, at det lader til at være umuligt at faa denne Sygdom udryddet. De fra Fiskerierne hjemvendende Mænd angives som oftest som Smittekilder. (P. Hansen). I Lødingen Distrikt var den særlig udbredt blandt Lapperne i Tysfjorden og i de Hjem, hvis Medlemmer deltog som Notfolk i Sildefisket. (Søyland). I Ofoten Distrikt forekom Fnat særlig i Evenes Herred paa Gaarde, der ligger paa Nordsiden af Bogen. Smitten bragtes hid ved en Jernbanearbejder, der gik omkring i $\frac{3}{4}$ Aar, før han kom under Behandling, hvorved Sygdommen bredte sig vidt omkring. (Borch-Johnsen). I Hadsel Distrikt synes den at skulle blive noksaa almindelig igjen. Det er væsentlig Egnen om Raftsundet, i Bø, Malnes og tilgrændsende Dele af Eidsfjorden, som haardnakket holder paa denne Sygdom. (Thode).

Af **Pemfigus hos Nyfødte** opføres 6 Angrebne og 3 Dødsfald, deraf henholdsvis 5 og 2 i Bodø By. Den kan her ikke tilskrives nogen enkelt Jordmoder, da den er optraadt i samtliges Praxis. For hvert Tilfælde er nøiagtig Desinfektion paabudt for Person og Instrumenter; muligens kan Sygdommen være bragt med tilfældige Pleiersker, uden at dog noget sikkert herom har kunnet fastslaaes. (I. Lund).

Impetigo contagiosa. I Mo Herred, Ranen Distrikt, gik en Epidemi noksaa udbredt; men Sygdommen forløb let, saa meget Faa søgte Læge. I Steigen Distrikt forekom et Impetigo contagiosa meget lignende Hududslet hyppigt. Børn især angrebes, fik Udslettet i Ansigtet og paa Hænderne. Befolkningen lagde ogsaa for denne Sygdom Skylden paa Lemænene. (Fodstad).

Sygdomme.

Lægedistrikterne:									Under Lofotfisket.
8	9	10	12	13	14	15	16	17	
Folden.	Skjer- stad.	Steigen.	Lødingen.	Ofoten.	Flakstad.	Buksnes.	Øst- lofoten.	Hadsel.	
Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
-	3	-	1	6	2	-	-	-	-
-	-	-	1	22	1	1	-	2	10
-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
3	16	5	4	65	8	11	4	26	63

Af **Stivkrampe** døde en halvvoxen Gut i Skjerstad Distrikt. Et morknet Stykke Træ fra en Skistav var blevet siddende i et Saar i Ansigtet, fremkaldt ved et Stød. (Bjerregaard).

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde vil sees af ovenstaaende Tabel.

I Lurø Distrikt er Gonorré vistnok ingen Sjældenhed, men Folk søger gjerne til By eller Sygehus for at behandles, formodentlig ogsaa til en eller anden af de utallige Kvaksalvere. Noget Forhold mellem Hyppigheden af veneriske Sygdomme og den herskende Usædelighed er der neppe, thi den er større end stor. (Glatved). 2 Smaapiger i 2 Aars Alderen paa Husø i Ledingen Herred, Steigen Distrikt, led af Vulvovaginit. Smittekilden blev ikke opdaget; Mistanken rettedes mod Fiskere, af hvilke der aarligeaars ligger mange paa Husø. (Fodstad). Til Narvik, Ofoten Distrikt, bringes naturligvis i ikke ringe Udstrækning veneriske Sygdomme af de besøgende Sjøfolk, og herfra forsynes da ogsaa Launddistriktet med en Del i Aarets Løb. (Borch-Johnsen).

Tuberkulose. Til Oplysning om de anmeldte Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme inden Distrikterne hidsættes paa næste Side en Tabel, der er udarbejdet efter de indsendte Uddrag af Byernes og Herredernes Tuberkuloseprotokoller. Se forøvrigt den almindelige Beretning. Dødsfald af Lungetuberkulose udgjorde i Henhold til Lægernes Dødsaaarsagslister for det hele Amt 15,3 pCt. af samtlige kjendte, ved Sygdom forårsagede Dødsfald og 20,0 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Byerne var Forholdet henholdsvis 15,9 pCt. og 25,6 pCt. og for Bygderne 15,2 pCt. og 19,6 pCt. Forøvrigt henvises til Tabellen paa Side 251. I Lurø Distrikt viser Antallet af kjendte Tuberkulose sig at være større i Melø Herred end i de øvrige Herreder. Aarsagen kan mulig være, at ikke alle Tilfælde i disse er saa vel kjendte, men Distriktslægen har det Indtryk, at saavel Tuberkulose som andre Smitte-sygdomme trives vel der. (Glatved). Kommuneslægen i Melø bemærker, at Tuberkulosen vinder absolut Terræn inden Bygden, og Oplysning om Sygdommens Smitsomhed synes ikke at gjøre synderlig Forskjel i Folkets Forsigtighed med Behandlingen af de Syges Opspyt o. s. v. Særlig angribes mange Kvinder, hvad der mulig kan hænge sammen med deres stadige Ophold i daarlig rengjorte og slet ventilerede Beboelsesrum, medens Mændene paa Grund af sin Beskæftigelse færdes mere i fri Luft. (L. Daae). I Folden Distrikt synes Tuberkulosen ikke at tiltage. Folk er blevet rædde for Smitten, og Lægens Paabud overholdes bedre end før. (Kohmann). Fra Steigen Distrikt var 4 Tuberkuløse anbragt i Sanatorier, 2 fra Steigen og 2 fra

Anmeldte Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme.

Lægedistrikter.	Samlet Antal tuber- kuløse Syg- domme.		Tuberkulose i									
			Aande- dræts- organer.		Urin- og Kjøn- sorganer.		Tarm- kanalen.		Ben og Led.		Lymfe- kjerter.	Hu- den.
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Tilf.
Brønnø	63	23	60	21	1	1	-	-	2	1	-	-
Alstahaug	37	11	34	11	2	-	-	-	1	-	-	-
Vefsen	36	18	29	17	3	-	-	-	3	1	1	-
Ranen	74	21	70	21	-	-	-	-	3	-	1	-
Lurø	77	16	66	14	2	2	3	-	5	-	-	1
Gildeskaal	40	6	40	6	-	-	-	-	-	-	-	-
Bødø	107	28	101	27	5	1	1	-	-	-	-	-
Folden	22	4	12	2	-	-	3	-	6	2	1	-
Skjerstad	56	21	54	21	-	-	-	-	2	-	-	-
Steigen	23	6	21	6	-	-	-	-	2	-	-	-
Hammerø	20	6	19	6	-	-	-	-	-	-	1	-
Lødingen	25	8	19	8	1	-	-	-	5	-	-	-
Ofoten	73	19	62	18	2	-	1	1	5	-	3	-
Flakstad	22	5	22	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Buksnes	78	12	70	12	-	-	2	-	3	-	-	3
Østlofoten	52	18	50	18	-	-	-	-	2	-	-	-
Hadsel	54	12	47	11	2	1	-	-	5	-	-	-
Sortland	32	5	29	4	1	-	-	-	2	1	-	-
Nordlands Amt . . .	891	239	805	228	19	5	10	1	46	5	7	4
Deraf i Byer	90	21	82	21	6	-	-	-	2	-	-	-
— Bygder	801	218	723	207	13	5	10	1	44	5	7	4

Lødingen Herred. 1 af disse blev udskrevet symptomfri og har siden været frisk, medens de 3 andre udskrives uforandrede eller forværede. En Pige, som i 1902 udskrives fra Reknes Sanatorium, er fremdeles frisk. Sygdommen vinder fremdeles Udbredning. De Syge har for den allerstørste Del eget Soveværelse eller ialfald egen Seng, bruger Spyttflaske og har eget Spise- og Vaskestel. Desinfektion foretages efter Flytninger og Dødsfald. (Fodstad). I Ofoten Distrikt kan nogen Tilbagegang i Sygdommens Udbredning endnu ikke spores. De i endnu altfor mange Tilfælde trange og daarlige Boligforhold lægger sammen med meget lidet udviklet Sands for frisk Luft og Renlighed i altfor mange Tilfælde store Vanskeligheder iveien for Sygdommens Bekjæmpelse. Dertil kommer Selvgivelse, naar Patienten og Omgivelser hører, at der er konstateret Tuberkulose. (Borch-Johnsen). I Østlofoten Distrikt synes Tuberkuloseloven at virke heldigt, og Publikum underkaster sig villigt de anordnede Regler. (Kildal). Fra Øksnes Herred, Sortland Distrikt, omtales fremdeles den overdrevne Smittefrygt blandt Befolkningen, som nu ofte betragter Sanatoriebehandlingen som eneste Middel mod Sygdommen. (Sætre).

Spedalskhed. Fra Gildeskaal Distrikt sendtes et nyt Tilfælde til Pleiestiftelsen i Bergen. (Bertnes).

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Brønnø	121	20	27	94
Alstahaug	90	16	24	66
Vefsen	91	15	14	77
Mosjøen Ladested	27	7	5	22
Bygder	64	8	9	55
Ranen	245	26	72	173
Lurø	96	13	14	82
Gildeskaal	42	6	7	35
Bodø	151	26	37	114
Bodø By	76	12	25	51
Bodin	75	14	12	63
Folden	32	2	4	28
Skjerstad	139	22	33	106
Steigen	27	6	3	24
Hammerø	30	6	6	24
Lødingen	56	8	6	50
Ofoten	96	16	42	54
Narvik By	29	2	20	9
Bygder	67	14	22	45
Flakstad	11	5	-	11
Buksnes	114	11	36	78
Østlofoten	72	21	10	62
Hadsel	120	19	24	96
Sortland	52	4	14	38
Under Lofotfisket	10	2	2	8
Nordlands Amt	1595	244	375	1220
Deraf i Byer	132	21	50	82
— - Bygder	1463	223	325	1138

Rakit siges at forekomme hyppig i Gildeskaal Distrikt.

De vanlige Klager over **Anæmi** og **Sygdomme i Fordøiellesorganerne** som særdeles hyppige og udbredte, gjentoges ogsaa dette Aar fra de forskjellige Distrikter. Som Grund antages uhensigtsmæssig Levemaade og Tilberedning af Fødemidlerne. Fra Melø, Lurø Distrikt, bemærkes, at Kjøbelmel bruges mere og mere, idet de sidste Aars uheldige Sommerveir gjør Dyrkingen af Korn til en tvivlsom Forretning. (L. Daae). I Gildeskaal Distrikt kommer til de ovenfor nævnte Momenter ogsaa den daarlige økonomiske Tilstand med deraf følgende slet Kosthold. (Bertnes).

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning.

Fra **Alstahaug** Sygehus omtales et Tilfælde af **Kokainforgiftning** hos en Patient, der opereredes for et Epitheliom paa Indsiden af venstre Kind, og hvor

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			Udtrækning ved Bækkenendeleie.		Partus præmaturus artificialis.		Perforation.	Embryotomi.
	Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.	Mødre.	Børn.	Mødre.	Moder.
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	47	¹⁾ 1	³⁾ 46	4	2	⁴⁾ 2	-	1	⁶⁾ 1	-	-	-	-
Bækkensneverhed	6	²⁾ 2	4	4	-	-	-	-	-	2	⁷⁾ 2	2	-
Barselkrampe	3	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og Blødning ..	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ødem i Fødselsdelene	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtsleie	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	1	-	⁵⁾ 1	-	-	-	-	-	1
Hydrokefalisk Fosterhoved	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	-
Dødt Foster, Vanskelighed ved at anlægge Tang	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Tilsammen	60	3	56	9	5	2	3	2	2	2	2	4	1
	63		65			5							

¹⁾ Døde 2 à 3 Døgn efter Forløsningen; hun fandtes af sin Mand liggende død paa Gulvet. Er paa Dødslisten ikke opført under Dødsfald paa Barselseng. ²⁾ Dødsårsag hos den ene: Hjertelammelse. Hos den anden skeede Bristning af Livmoderen. Kvinden døde under Fødselen. Der var 3 Gange tidligere gjort Partus præmaturus artificialis paa hende. ³⁾ Deraf to 1ste Tvillinger; begge 2den Tvillinger forløstes (lev.) ved Vending, hvor Udfaldet for Mødrene er anført. ⁴⁾ Begge 2den Tvillinger; 1ste Tvillingerne forløstes (lev.) ved Tang. ⁵⁾ Tillige Fremfald af Navlesnor hos et 7 Maaneder gammelt Foster. ⁶⁾ 2den Tvilling; 1ste født (død) ved Naturens Hjælp. ⁷⁾ I det ene Tilfælde forløstes Fosteret ved Tang, i det andet forløstes det ved Naturens Hjælp.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	levende.	døde-fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar-sel-seng.	ved ulykkelige Hændelser.	ved Selvmord.
Brønnø	337	7	157	24	1	2	11	-
Alstahaug	350	10	181	35	1	2	7	-
Vefsen	207	5	108	16	1	-	5	-
Mosjøen Lødested	43	1	29	4	1	-	-	-
Bygder	164	4	79	12	-	-	5	-
Ranen	471	7	271	47	1	1	17	2
Lurø	267	12	124	18	-	2	14	-
Gildeskaal	184	1	51	7	-	2	3	-
Bodø	272	6	167	30	2	1	6	1
Bodø By	149	3	78	21	1	-	2	-
Bodin	123	3	89	9	1	1	4	1
Folden	150	8	55	7	2	-	9	-
Skjerstad	320	13	150	35	1	1	1	-
Steigen	103	2	42	4	1	2	-	-
Hammerø	82	1	41	7	1	-	-	-
Lødingen	232	5	88	22	4	-	4	-
Ofoten	380	17	137	43	-	1	3	-
Narvik By	141	9	39	24	-	-	1	-
Bygder	239	8	98	19	-	1	2	-
Flakstad	146	4	59	14	2	-	2	-
Buksnes	328	6	181	51	2	-	15	1
Østlofoten	229	6	102	17	2	-	10	-
Hadsel	419	15	183	41	1	1	3	1
Sortland	355	8	160	43	2	2	17	-
Nordlands Amt	4832	133	2257	461	24	17	127	5
Deraf i Byer	333	13	146	49	2	-	3	-
— Bygder	4499	120	2111	412	22	17	124	5

0,04 Gram Kokain indsprøitedes til Lokalanæsthesi. Der optraadte stærk Præcordialangst, Klager over, at Hjertet ikke fik Plads i Brystkassen, besværet Aandedræt, uregelmæssig Puls, askegraa Ansigtifarve. Stærk Kaffe med Cognac og frisk Luft reddede Patienten, der den hele Tid indtog horizontalt Leie. (J. Lange).

Obstetriciske Operationer. Af Læger udførtes ialt 79 saadanne, deraf i Brønnø Distrikt 8, i Alstahaug 7, i Ranen 10, i Lurø 2, i Bodø 11, i Skjerstad 10, i Steigen 3, i Hammerø 1, i Lødingen 3, i Ofoten 13, i Buksnes 3, i Hadsel 7, i Sortland 1. Angaaende Indikationer og Udfald henvises til Tabellen paa foregaaende Side.

Antallet af **Fødte** og **Døde** vil sees af ovenstaaende Tabel.

Der bliver saaledes for det hele Amt et Overskud af 2 575 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 46,7.

Dødsfald paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde 17 Kvinder paa Barselseng. Lægerne har opgivet Dødsaarsagen for 16 Kvinder saaledes: Barselfeber 10, Barselkrampe 1, Emboli 2, Livmoderbristning 1, Dystoki 1, Hjertelammelse 1.

De hyppigste Dødsaarsager var:

Dødsaarsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Alderdomssvaghed	308	6	302
Lungetuberkulose	244	21	223
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne ...	122	9	113
Kræft (Cancer og Sarkom)	117	15	102
Tuberkulose udenfor Lungerne	77	6	71
Kighoste	71	10	61
Medfødt Svaghed	63	6	57
Hjerneslag	54	2	52
Lungebetændelse	52	6	46
Brights Nyresygdom	45	2	43
Mave- og Tarmkatarr	42	-	42

Veirliget. Vinteren synes i det Hele at have været ganske mild, men ofte stormende og regnfuld, Vaaren og Sommeren kold, for en Del ogsaa regnfuld. Høstveiret var ogsaa mindre gunstigt, saa Udbyttet af Jorden de fleste Steder betegnes som mindre godt, under et Middelsaar. Vilde Bær fandtes saagodtsom ikke i flere Distrikter.

Levemaade, økonomiske og hygieniske Forhold. I Vefsen Distrikt betegnes de hygieniske Forhold som i Regelen upaaklagelige, for en ikke ringe Del som meget gode. Uagtet de flere daarlige Aar har der ikke været nogen almindelig Nød, idet Befolkningen har kunnet faa Arbejde dels ved Veivæsenet i Vefsen og dels i Mo i Ranen ved derværende Værk. Skatterne i Vefsen er fremdeles meget høje og trykkende, omtrent 17 pCt. — Nydelsen af Kaffe er fremdeles meget stor og overdrives i høj Grad. Nogen almindelig Overdrivelse i Nydelsen af Spirituosa kan fremdeles ikke siges at være tilstede, uagtet Samlag paa Stedet, hvis Omsætning iaar har været større end ifjor, nemlig henholdsvis Kr. 105 809,26 og Kr. 113 763,10. Nafta- og «Bitter»-Brug synes iaar at have været mindre, rimeligvis som Følge af, at Udlevering i Haandkjøb fra Apotheket er indskrænket. (Klüver).

I Ranen Distrikt har Befolkningen i Dunderlandsdalen fremdeles god Fortjeneste paa Grund af de store Anlæg, saa omtrent Alle lever bedre nu end tidligere. (Grüner).

I Lurø Distrikt maa den økonomiske Tilstand betegnes som noksaa god, skjønt de store Fiskerier i de senere Aar har været mislykkede i mere eller mindre Grad; Hjemmefisket spiller nu en langt større Rolle end før,

særlig fordi Fiskepriserne holder sig paa en Høide, som man for et Decennium siden ikke tænkte sig Muligheden af. Med Befolkningens økonomiske Sands er det ikke rart bevendt; specielt er Ungdommens Hang til at drive Dank og sætte overstyr ikke bedret. Amerikafeberen har grasseret ikke saa lidet, saa Gaardbrugerne, særlig paa de større Brug, har ondt for at skaffe sig den nødvendige Tjener- og Arbeidshjælp. (Glatved). I Melø Herred er Levemaaden som før, Befolkningen spiser mest fersk Fisk og Sild, sjelden Kjød og da oftest saltet. Poteteskager og Vafler, ofte daarlig stegte, bruges meget; disse i Forbindelse med det slet tilberedte Brød bevirker utvivlsomt de hyppige Tilfælde af Sygdom i Fordøielsesorganerne. Næsten overalt faaes Melken nu separeret og, da som Regel det Meste af Smøret sælges, og den Margarin, som bruges istedet, ikke anvendes i tilstrækkelig Mængde til at erstatte det Tab, Melken lider i Næringsværdi ved Separationen, maa Levemaaden snarere ansees daarligere nu end tidligere. De fleste Folk har rummelige og gode Huse; mange Steder bruges dog Kogeovn inde, og, da Slagvindu meget sjelden forekommer, er Ventilationen i disse Rum som Regel meget slet. Renlighedssandsen er temmelig liden. (L. Daae).

I Gildeskaal Distrikt indtraf paa Grund af det daarlige Aar udbredt Fodermangel. Kornet modnedes ogsaa daarligt. Paa enkelte Steder i Beieren blev Poteterne staaende frosne i Jorden. Et udmærket godt Skreifiske foregik udover Vaaren overalt, selv i de inderste Fjorde. Vestfjordfisket senere ligesom Sildefisket gav ogsaa et godt Udbytte. Den økonomiske Tilstand bedredes herved meget fra Aaret forud. (Bertnes).

I Bodø Distrikt var Levemaaden heller ikke i 1903 synderlig tilfredsstillende. Fisket gav lidet Udbytte, Prisen paa Fisk og Sild var derfor temmelig høj, Poteterne var gode, men gav ikke noget rigt Udbytte, Høavlingen var derimod omtrent som et Middelsaars. Den økonomiske Evne var ogsaa, paa Grund heraf og af en Række foregaaende, daarlige Aar baade paa Sjø og Land, mislig. Ædrueligheden var fremdeles særdeles god, Sædeligheden derimod mindre tilfredsstillende. (I. Lund).

I Folden Distrikt var Folkeløn og Fødevarer dyrere end før. Det menes at skyldes det nærliggende Sulitjelma Kobberværk. Befolkningen er ædruelig, med Sædeligheden er det derimod ikke rart bevendt. (Kohmann).

I Hammerø Distrikt ser det ud til, at Agerbrug og Fædrift om ikke saa lang Tid vil komme i første Række som Næringsvei istedetfor, som før, Fiskerierne. Befolkningen er ædruelig; Sædelighedstilstanden er derimod ikke god. (P. Hansen).

For Lødingen Distrikt var baade Lofotfisket og Sildefisket misligt, de økonomiske Kaar for Mange derfor meget knappe. De hygieniske Forhold er i det Hele nok saa gode. Brugen af spirituøse Drikke er ubetydelig; Sædelighedstilstanden nogenlunde god. (Søyland).

For Ofoten Distrikt slog ogsaa Lofotfisket feil, Sildefisket blev der heller intet af, hvorfor det nok var Smalhans i mange Hjem. Af den Fortjeneste, som Mange har havt under Baneanlægget, er der ikke blevet meget igjen, der har været saa altfor mange Huller at stoppe; og tildels har ogsaa den gode Fortjeneste lært Folk at bruge mere Penge. Meieribedriften gaar for de fleste Anlæg ganske godt, der er stadig god Afsætning for alt, hvad der kan produceres, og Sanden for at stille sine Dyr godt, med Melkeproduktion for Øie, breder sig mere og mere, men man kan dog endnu mange Steder se daarligt Stel og Sultefodring, og det er endnu ikke ualmindeligt, at man selv paa Gaarde med 4—5 Kjør kan være fri for Melk i 3—4 Maaneder om Vinteren. Bergværksdriften har i hele Aaret saagodtsom ganske ligget nede, kun ved Melkedalens Gruber paa Grændsen af Lødingen i Ballangsmark har der været Arbeide for nogle faa Mand; man har næret

adskillige Forventninger til en vordende Drift af Jernfelterne i Bogen, men det er ikke endnu blevet noget af. (Borch-Johnsen). — For Narvik By var Aaret vigtigt paa Grund af Begyndelsen af den store Skibsfart, som skyldtes Aabningen af Ofotbanen i Slutningen af 1902. Det forandrede adskilligt i Byens Fysiognomi og Livsbetingelser, at der med ét Slag skaffedes den en Export, selv paa Transit, af ca. 1 Million Tons. Malmtrafikken besørges af en Række større Dampere, optil 6 000—7 000 Tons, væsentlig tyske og svenske. Størstedelen af Exporten gaar til Emden og Rotterdam, en Del ogsaa til Middlesborough og Ardrossan. Mærkelig nok er der af alvorlige, epidemiske Sygdomme ingen observeret ombord paa denne store Flaade. Foruden Import af veneriske Sygdomme har denne Trafik medført ikke ringe Smugling af Spirituosa, for hvilken der dog temmelig snart blev sat en Stopper, da Toldvæsenet opdagede, at en hel Del Mennesker drog ombord og «solgte Melk» og bragte Melkespandene fulde af Brændevin tilbage igjen. Der er forøvrigt god Disciplin ombord, og kun faa er de Gadeordener, som har fundet Sted ved Sjøfolk fra Malmskuderne. Ved Malmexportens Begyndelse skaffedes der Arbeide til en hel Del af de fra Anlæggene ledigblevne Arbeidere, og ca. 100 Mand har faaet Ansættelse ved Grubeselskabets «Drift», idet der er lagt flere Hundrede Tusinde Tons Malm i Oplag her i Byen. Arbeidet med Malmen er imidlertid et farligt Arbeide, især om Vinteren, naar Malmklumperne fryser sammen, og større eller mindre Ulykker hører derfor saa godt som til Dagens Orden. — Byen arbeider sig i hygienisk Henseende langsomt og sikkert fremover. Der findes nu ikke et Hus, uden at det jo har sit nogenlunde acceptable Privet og sin Søppelkasse. Kloaknettet blev noget, men altfor lidet, udvidet i 1903, Vandledningens Udvidelse gjorde større Fremskridt; men mest af Alt bidrog vel den stærke Bygning af nye Vaaningshuse til at hæve det hygieniske Niveau. Ved Udgangen af 1903 maatte man sige, at der var bygget saa meget, at der var fuldstændig tilstrækkeligt af Hus for Byens Indvaanere; det var ikke længere nødvendigt — som i de nærmest foregaaende Aar — at stuve et Utal af Mennesker af begge Kjøen sammen paa et hvilket som helst Rum med Tag paa. Størstedelen af Arbeiderfamilierne fik nu Anledning til at faa sig Smaaleiligheder paa 1 à 2 Værelser og Køkken. Nogle Huseiere indredede dog en Del usle Kjelderrum til Beboelse, uden paa nogen Maade at sørge for, at disse Rum tilfredsstillede Bygningsloven. Ved forenet Optræden af Sundheds- og Bygningskommissionen ser det dog nu ud, som om det skal lykkes at faa sat en Stopper for denne Trafik. — Forholdene i Byen har forøvrigt været ganske rolige; der er ingen Adgang til at faa Spirituosa paa lovlig Maade i Smaakjøb her i Byen, og dette har naturligvis bidraget til at holde Alkoholforbruget noget nede. Forresten drives der udstrakt Smughandel her i Byen, netop paa Grund af de strenge Forbud. Siden Malmtrafikken begyndte, er Gadepigernes Antal steget nok saa betragtelig; det værste ved det Hele er imidlertid, at en Flerhed af dem begynder sin Trafik allerede i 14—15 Aars Alderen. Værgeraadet har gjentagne Gange maattet tage sig af Sagen; og enkelte Indlæggelser paa Tvangsskole har fundet Sted. Som tidligere nævnt, er der kommen adskillig venerisk Smitte med Malmskuderne; men ved konsekvent at rekvirere indlagt paa Sygehus Alle, som er anmeldt for at have overført venerisk Smitte, synes Sygdommen at være holdt inden nogenlunde rimelige Grændser for Byens egne Indvaanere. Størstedelen af de paa Maanedslisterne anmeldte veneriske Syge tilhører nemlig Skibsmandskaberne. — For Ankenes Herred spillede Afslutningen af Ofotbaneanlægget dette Aar ingen ringe Rolle. Vistnok var Banen aabnet for Drift — foreløbig iallefald — 15de November 1902; men der var saa store Efterarbejder igjen, at Størstedelen af 1903 gik med, før man kunde siges at være helt færdig. Med Ophøret af Arbeidet ophørte selvfølgelig en hel Del Kontanter at tilflyde Bygden; en Masse Skatteydere, — de Arbeidere, som ikke hørte hjemme i Bygden, — flyttede enten

til Narvik for at faa Arbeide eller andetsteds hen. Kommunen, som i Anlægstiden havde staaet sig særdeles godt, og som Følge heraf ogsaa havde været flot med Bevilgninger til nye Veie og Skoler o. s. v., stod der pludselig med høie Skatter og trange Kaar for Øie. Thi det, som var bevilget og paaabegyndt, maatte jo udføres, selv om det skulde svide nok saa godt i Pungen gennem Rækker af Aar. I det store Hele maa det siges, at Livet i Bygden mere er kommet over i den normale Gjænge igjen. «Sluskens glade Liv», baade for det ene og det andet Kjøen, ukontrolleret i Barakkerne indover Fjeldet, er afløst af det monotone Liv hjemme paa en nordlandsk Bondegård. Overflod paa Kontanter er afløst af adskillig trangere Tider med store Skatter. Ja selv det, at Jernbaanen er kommen i regelmæssig Drift, har vist bidraget til at kaste Ro over Forhold og Personer; bare de uniformerede Personer og den Omstændighed, at Alt skal gaa paa Minutet, faar i en Fart Romantiken fra Anlægstiden paa Dør. Men endnu føler en Mængde enkelte Personer og ogsaa Kommunen selv en ordentlig Eftersmæk efter denne Anlægsromantik. En hel Del uægte Børn rundt omkring i Bygden vil endnu længe trække haardt paa den Privates og paa Fattiggassens — især den Sidstes — Kassebeholdning. Med de roligere Forhold og den større Tilgang paa Arbeidskraft ser man Aar for Aar tydeligere og tydeligere Overgangen fra Fiskerbygden til Jordbrugsbygden. En Masse Land ryddes og dyrkes for hvert Aar, som gaar, og Landbruget begynder mere og mere at komme i en nogenlunde bra Gjænge. Især er det da Melkeproduktionen man lægger sig efter. Tidligere var det fast Taxt, at alle Kjør skulde være «vaarbære». Følgen var, at man selv paa de større Gaarde heroppe kunde gaa Maaneder gennem om Vinteren uden Melkedraaben. Nu stiller man sig da saa, at man har nogle løstbære og nogle vaarbære Kjør, saa at der er Adgang til — om Vinteren dog endnu temmelig indskrænket — til enhver Tid at faa Melk. Hvad der nu mest staar igjen for at faa gjort mest muligt ud af Gaardsbruget, er Anskaffelsen af gode Melkekjør. Det skorter det endnu sørgeligt paa heroppe. — Fisket var det smaat med i det forløbne Aar. Kobbeplagen strakte sig jo ogsaa hid ned, og i den Tid, Kobben holdt til her i Masse, og lang Tid efter, var det temmelig vanskeligt at faa fersk Fisk. Det Fiske, som her i Indre Ofoten kaster mest af sig — naar undtages det usikre Sildefiske —, er Uerfisket. Baade i Rombaksfjorden og i Harjangen pleier der Aaret rundt at være god Tilgang paa denne nærende og velsmagende Fisk. Og om der ikke er anden Fisk at faa paa Narviks Torv, er man sikker paa til enhver Tid at kunne faa deilig, fed Uer. Sildefisket slog feil ogsaa i 1903. (Astrup).

I Flakstad Distrikt bygges Boligerne nu bedre og rummeligere, med Kjælderrum. Men Vinduerne er oftest uden Jernbeslag, faste, saa Luftningen er utilstrækkelig. Dagligstuen vaskes mindst én Gang ugentlig, men den personlige Renlighed indskrænker sig nok til Tvætning af Ansigt og Hænder; Flere bruger Aaret igjennem ikke Vand paa det øvrige Legeme. Sengklæderne er gode. Naar undtages Værø og Røst, er Velstanden mindre god paa Grund af de sidste 6 daarlige Aar. Formue findes kun hos enkelte rige Væreiere. — Levemaaden er meget god; Kosten er blevet bedre, Melk nydes hyppigere, undtagen paa Værø. Sukret og usukret kondenseret Melk bruges meget under Fiskerierne. Brugen af Spirituosa afhænger af Tiderne, er disse daarlige, drikkes mindre. Misbruget af Kaffe og Tobak er uforandret. Vandforsyningen er forskjellig paa de forskjellige Øer; i sin Helhed er Vandet godt, det tages fra Bække eller Brønde. Paa Røst skal det dog hovedsagelig bestaa af gulagtigt Myrvand. I kolde Vintere eller tørre Sommere er Vandmængden der saa liden, at man enten maa smelte Sne eller føre Vandet flere Kilometer. Staten har ladet grave to store Brønde, men Tilsiget er ringe. Paa Værø er der ligeledes hovedsagelig Myrvand, naar undtages Norland, der har godt Vand; det samme har ogsaa Moskenes og Flakstad undtagen Ramberg,

hvor Forholdet er misligt. Vandet tages her fra en Bæk; for nogle Faa, der faar Vandet ledet gjennem Jernrør fra en Kum med Tag over, er Tilstanden taalelig; men for de Øvrige, der maa tage det fra et Vandtag i Bækken, er det værre, idet denne ikke alene forurenses ved Gjødelsvand fra Engen, men en Affaldsbinge har ogsaa direkte gjennem Grøften Afløb til samme. Helseaadet vil dog nu tage sig af Sagen. (Ommundsen).

I Østlofoten Distrikt maa Befolkningen, uagtet feilslaget Fiske, dog siges i det Hele taget at klare sig godt, især for Vaagans Vedkommende; daarligere er Forholdet for Gimso Sogn. Kanske det ikke er mindst af den Grund, at en voldsom Skjærpefeber har grebet Folket der. Levemaaden er ganske god; Misbrugen af Spirituosa liden. Der klages fremdeles over Mangelen paa tilstrækkeligt Drikkevand i Skraaven og Kabelvaag i Fisketiden. (Kildal).

I Sortland Distrikt indtraf i April et rigt Indsig af forøvrigt mager Skrei, saa der i den Uge, Fisket stod paa, fiskedes 300 000 Skrei bare i Sortlandsundet. Prisen paa Fisken var meget høi, saa Fortjenesten blev god. De øvrige Fiskerier gav kun lidet Udbytte. (Fearnley). — I Øksnes Herred lader Renligheden særlig i visse Strøg af Bygden meget tilbage at ønske; blandt den almindelige Fiskeralmue bruges vistnok Badning sjelden eller aldrig, og i de trange, overfyldte Rum med eller helst uden Slagvinduer bliver der som Regel aldrig sørget for anden Udluftning end den, som de gisne Husvægge selv besørger. Noget alvorligt Forsøg paa under Sygdomme at følge Lægens Paabud om efter Omstændighederne bedre og kraftigere Næring, bliver neppe gjort; naar de under en Kighoste har sørget for et Glas Hostedraaber, slaar de sig dermed til Ro med fredet Samvittighed. Den økonomiske Stilling blandt Befolkningen bedredes ialfald noget i Aarets Løb. Da Fisket — efter de mange Uaar iforveien — de første Maaneder i 1903 slog saa totalt feil, at man ikke engang fik Fisk til Husbrug, var Stillingen i Marts Maaned i mangfoldige Hjem saa ynkelig, at den rene Hungersnød utvivlsomt stod for Døren, da den sidste Melsmule var opbrugt. Fattigvæsenet stod aldeles hjælpeløs ligeoverfor alle disse Masser, som nu trængte dets Bistand. Der begyndte da at indløbe Pengelhjælp, særlig fra Amerika, og heldigvis kom i sidste Øieblik et uventet rigeligt Fiskeindsig i Fjordene lige ind til Folks Husdør slig, at selv gamle Folk ikke kunde huske noget lignende. Saaledes forskaffedes Mad til mange, sultne Munde. — Øksnesværingeren er ligesom den typiske Nordlænding Sangviniker; Sorg og Fattigdom er snart glemt, og naar Pengene ved et bedret Fiske atter begynder at rulle ind, bryder de sig ikke om at spare. Derfor er det ogsaa lidet Haab om nogen varig Bedring i Folkets økonomiske Kaar paa disse Kanter, ialfald ikke saa længe den hele Befolkning omtrent udelukkende driver Sjøen, og Jordbruget fuldstændig forsømmes. Sædeligheden staar ogsaa lavt; derimod ser man sjelden fulde Folk. (Sætre).

Sygehuse. Foruden Amtssygehusene i Alstahaug (Søvik), Bodø, Buksnes (Gravdal) og Hadsel (Stokmarknes) var følgende Sygehuse i Virksomhed under Lofotfisket: Skraaven, Kabelvaag og Henningsvær, alle i Østlofoten Distrikt, Stene i Buksnes, Reine og Værø i Flakstad. I Mosjøen, Vefsen Distrikt, toges et lidet for Regning af Sparebank, Brændevinssamlag og private Midler opført. Sygehus i Brug. Det bestyres af Kommunelægen, som bor paa Stedet. I Aarets Løb har 41 Syge været indlagte. Der betales 1 Krone pr. Døgn. Det fik ifjor Vandlekning, iaar Kloakledning til Elven. Det er brandtaxeret for Kr. 10 000. Som Sygehus betragtet mener Distriktslægen, at det er u hensigtsmæssigt indrettet og beklager, at ikke den af Medicinalstyrelsen leverede Tegning af Byggekomiteen blev lagt til Grund. (Klüver). I Nesne i Ranen Distrikt er der et lidet, kommunalt Sygehus. Ved Sulitjelma Kobberværk i Skjerstad Distrikt

findes et Sygehus og Epidemilazaret. I Bodø Distrikt ligger Rønvik Sindssygeasyl i Bodin Herred; i Bodø By er der tillige et lidet, leiet Lokale, der benyttes til Epidemilazaret.

Sygepleien. I Bodø er ansat en Menighedsdiakonisse, ligesom Kvindernes Sanitetsforening lønner en Sygepleierske, der hjælper Syge dels gratis dels mod moderat Betaling. Den frivillige Fattigpleie driver et Pleiehjem for Gamle og Skrøbelige, særlig Fattiglemmer, som tidligere var bortsat mod Betaling; herved er disses Vilkaar vistnok adskillig bedret. (I. Lund).

Badeindretninger. I Mosjøen, Vefsen Distrikt, er der en Varmtbadeanstalt, der benyttes flittig. Om Vinteren er den aaben én Gang, om Sommeren to Gange i Ugen. (Klüver). Et af en Privatmand i Mo paa Handelsstedet oprettet Badstubad blev om Høsten lukket dels af Mangel paa Søgning, dels af Mangel paa Vand. (Gundersen). I Bodø findes et Folkebad i Folkeskolen, det var ganske godt besøgt. Paa Stokmarknes Sygehus er der Adgang for Publikum til at erholde Bad.

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundhedskommissioner og af Vakcinerede:

Lægedistrikter.	Sundheds- kommissioner. Antal Møder.	Vakcinerede.
Nordlands Amt	69	4454
Brønnø	¹⁾ 4	367
Alstahaug	²⁾ 2	232
Vefsen	³⁾ 5	86
Ranen	⁴⁾ 8	275
Lurø	⁵⁾ 4	249
Gildeskaal	⁶⁾ 3	271
Bodø	⁷⁾ 13	116
Folden	⁸⁾ 1	292
Skjerstad	⁹⁾ 4	183
Steigen	¹⁰⁾ 5	94
Hammerø	1	84
Lødingen	¹¹⁾ 1	242
Ofoten	¹²⁾ 3	348
Flakstad	nopgivet.	87
Buksnes	¹³⁾ 5	337
Østlofoten	¹⁴⁾ 3	210
Hadsel	¹⁵⁾ 3	546
Sortland	¹⁶⁾ 4	435

¹⁾ Bindalen 2, Velfjorden 1, Vega 1. ²⁾ Nærø 1, Tjøtta 1. ³⁾ Mosjøen 3, Vefsen 1, Hatfjelddalen 1. ⁴⁾ Hemnes 3, Mo 5. ⁵⁾ Lurø 3, Rødø 1. ⁶⁾ Gildeskaal 2, Beieren 1. ⁷⁾ Bodø By 10, Bodin 3. ⁸⁾ Sørfolden 1. ⁹⁾ Skjerstad 1, Saltdalen 3. ¹⁰⁾ Steigen 3, Ledingen 2. ¹¹⁾ Tysfjorden 1. ¹²⁾ Narvik 2, Evenes 1. ¹³⁾ Buksnes 3, Borge 2. ¹⁴⁾ Vaagan 2, Gimse 1. ¹⁵⁾ Hadsel 2, Bø 1. ¹⁶⁾ Sortland 2, Øksnes 2.

Kvaksalveruvæsen. I Bodø Distrikt er dette Uvæsen ikke meget bemærkelsesværdigt. Kun nyder en gammel Kone i Nærheden af Bodø en stor Tillid blandt Befolkningen som Specialist i «Blodforgiftning», hvilken hun væsentlig behandler med en Mønjesalve. Ved senere, nødtvungen Henvendelse til Læge, sees derfor ofte Mærker efter Salven paa Hænder og Fødder hos Patienter, hvor man delvis ikke skulde vente at finde dem. (I. Lund). I Folden Distrikt er en Kvaksalver bosat i Nordfolden. Han forsøger at helbrede ved Haandspaalæggelse og kommer ofte ukaldet til syge Folk. Naar det fra enkelte Hold paastaaes, at en større Oplysning blandt Befolkningen skal fordrive Kvaksalvere, er dette vistnok en Feiltagelse. (Kohmann). I Narvik. Ofoten Distrikt, findes saavidt bekjendt nu ingen fastboende Kvaksalver, men der kommer jo gjerne en eller anden reisende og gjør da vanlig Furore i kortere eller længere Tid. Det er især Udlændinger. En Finlænder driver saaledes stor Forretning, dog lidet i Narvik; hans Diagnoser stilles ved gjennem en Lupe at betragte Øiet; han kan da af Øiets Iris læse sig til alle mulige Sygdomme. I tidligere Aar behandlede han alle Syge med Elektricitet; han havde forskjellig farvede Vædsker, som udgaves for «blaa», «gul» og «grøn» Elektricitet. Senere gik han over til Behandling med «Elektroid», et Stof, som indeholdes i nogle smaa, hvide Piller, der angivelig indføres fra Italien. Disse betales med utrolige Priser. Ved Undersøgelse viste de sig at bestaa hovedsagelig af Ristivelse og Vand, samt noget Alkalisalte. Nogen virksom Bestanddel har ikke kunnet opdages i disse med «Antivenereo», «Antiscabioso» eller «Antiscrofuloso» signerede Piller. En Kjøbmand i Narvik har været Finlænderens Apotheker, han har indført og spredt udover store Mængder af disse Piller til ikke ubetydelige Beløb. Distriktslægen har anmeldt begge for at have taget under Behandling en Patient med udtalt Lungetuberkulose, hvor Tuberkelbaciller var paavist længere Tid iforveien. En anden Kvaksalver pleier at avertere, at «Evangeliet forkyndes da og da ved Madsen»; han er dansk. Han holder da Andagt og anmoder dem, som er i Nød, om at melde sig. Han snakker og beder med disse og giver dem nogle Husraad med paa Kjøbet. Han lever vistnok mere af «milde Gaver» end af Honorarer, som han selv forlanger. Han tog ogsaa en kvindelig Patient med Lungetæring under Behandling og «helbredede» hende paa 2 à 3 Uger. Nogle Uger efter maatte tilkaldes Læge, som erklærede, at hun ikke havde længe igjen at leve, og hun døde inden kort Tid. — I Ankenes Herred er der ingen af de fastboende Kvaksalvere, som gjør større Skade. Enkelte driver endnu med Kirkegaardsjord og Dødningeben, men er selv noksaa flinke til at henvende sig til Læge, naar det er noget, som feiler dem selv eller deres egne. Mulig, at Byanlægget og dermed følgende Forandringer i Liv og Opfatning kan faa en Del af Nordlændingens gamle Overtro til at svinde og dermed ogsaa forhaabentlig hans gamle, blinde Tillid til Kvaksalverne. (Astrup).

XIX. Tromsø Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommune.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die De- cember 1900.	Antal Læger	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
Amtet		26246,05	72 966	24	3	39	34
1. Trondenes		1 543,69	13 568	6	1	7	6
	Kvæfjord	864,31	3 036	1	-	1	1
	Trondenes.....	548,40	8 820	4	1	5	4
	Bjarkø.....	130,98	1 712	1	-	1	1
2. Ibbestad		1 660,95	8 741	2	-	4	2
	Ibbestad.....	1 149,25	6 552	2	-	3	2
	Salangen.....	511,70	2 189	-	-	1	-
3. Tranø		1 083,02	5 099	2	-	4	3
	Tranø	481,74	1 608	-	-	2	2
	Sørreisen.....	382,42	1 939	1	-	1	1
	Dyrø.....	218,86	1 552	1	-	1	-
4. Berg		609,10	2 305	1	-	2	2
	Berg	281,28	1 028	1	-	1	1
	Torsken	327,82	1 277	-	-	1	1
5. Lenviken		1 198,47	6 391	1	-	3	4
	Lenviken.....	713,62	4 713	1	-	2	2
	Hillesø.....	484,85	1 678	-	-	1	2
6. Maalselven		5 896,05	5 091	3	-	3	3
	Maalselven	3 331,62	3 539	2	-	2	2
	Bardo	2 564,43	1 552	1	-	1	1
7. Balsfjorden		1 565,28	4 497	1	-	2	2
	Balsfjorden.....	1 222,48	2 977	1	-	1	1
	Malangen.....	342,80	1 520	-	-	1	1
8. Tromsø		1 550,09	12 214	5	2	5	3
	Tromsø, Kjøbstad ...	0,63	7 447	5	2	4	-
	Tromsøundet	1 549,46	4 767	-	-	1	3
9. Lyngen		3 682,27	6 185	1	-	3	4
	Lyngen	3 119,92	5 070	1	-	2	2
	Sørfjorden.....	562,35	1 115	-	-	1	2
10. Karlsø		1 417,91	3 156	1	-	2	1
	Karlsø	753,90	1 848	1	-	1	1
	Helgø.....	664,01	1 308	-	-	1	
11. Skjervø		6 039,22	5 719	1	-	4	4
	Skjervø	1 173,51	2 525	1	-	1	1
	Nordreisen	2 772,46	1 447	-	-	1	1
	Kvænangen	2 093,25	1 747	-	-	2	2

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Maj.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.													
Tyfoidefeber	39	4	39	4	-	6	2	-	3	2	1	7	8	5	1
Cerebrospinalmeningit	3	-	3	-	-	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	74	3	74	2	9	8	2	2	-	5	9	9	14	9	5
Mæslinger	95	4	94	39	9	24	5	14	-	3	-	-	-	-	-
Difteri (Croup)	321	37	321	20	9	14	26	9	15	35	21	12	36	66	58
Blodgang	28	2	28	4	7	4	9	-	-	2	-	1	1	-	-
Barsel-feber	14	4	12	2	1	-	-	1	1	-	1	3	1	-	2
Pyæmi, Sæpthæmi	16	5	12	-	-	-	1	2	-	1	-	1	5	-	2
Rosen	50	4	49	1	5	5	7	3	2	8	5	1	5	3	4
Vandkopper	10	-	10	1	-	-	-	4	-	1	-	2	-	-	2
Kusma	85	-	80	14	9	14	7	13	4	2	1	2	8	4	2
Kighoste	402	45	384	114	53	49	22	28	11	28	29	18	6	6	20
Akute Katarrer i Aandedræts- organerne	949	44	913	126	91	99	82	84	51	70	48	39	82	36	105
Influenza	223	3	223	7	49	42	52	21	5	13	16	6	2	6	4
Lungebetændelse	144	36	141	18	14	11	18	22	11	19	3	2	9	7	7
Pleurit	131	5	130	9	9	16	14	13	13	8	13	11	12	8	4
Gigtfeber	100	6	98	9	15	16	11	6	5	6	7	5	8	6	4
Akut Diarré (Kolerine).	439	13	436	38	39	32	32	34	29	31	45	55	34	37	30
Skjorbug	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-
Pemfigus (hos Nyfødte)	8	1	7	-	-	1	2	-	-	1	-	1	2	-	-
Tilsammen	3135	216	3058	408	319	342	292	256	151	236	203	175	233	193	250

Epidemiske Sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa Lægedistrikterne:																					
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11	
	Tronde- nes.		Ibbestad.		Tranø.		Berg.		Lenviken.		Maals- elven.		Balsfjor- den.		Trømsø.		Lyngen.		Karlsø.		Skjervø.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidfieber	12	-	4	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	2	12	2	-	-	4	-
Cerebrospinalmeningit	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Skarlagensfeber	34	1	-	-	3	-	5	-	15	-	-	-	5	1	12	1	-	-	-	-	-	-
Mæslinger	21	-	3	-	45	1	-	-	-	-	-	-	15	-	4	2	7	1	-	-	-	-
Difteri (Croup)	26	6	3	1	22	-	-	-	2	-	20	3	21	1	154	15	26	1	38	9	9	1
Blodgang	7	-	6	1	2	-	-	-	6	-	-	-	5	1	1	-	-	-	1	-	-	-
Barselfeber	5	-	2	1	-	-	1	-	2	-	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	2	1
Pyæmi, Septhæmi	2	2	9	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	2	1	-	-	-	-	-
Rosen	20	1	10	-	2	2	-	-	2	-	4	-	1	1	11	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-
Kusma	9	-	5	-	6	-	-	-	1	-	-	-	1	-	59	-	4	-	-	-	-	-
Kighoste	99	4	61	5	17	3	-	-	2	-	8	8	17	5	155	16	34	2	4	1	5	1
Akute Katarrer i Aande- drætsorganerne	142	3	133	7	30	4	25	-	5	5	68	6	1	1	409	9	81	7	-	-	55	2
Influenza	21	-	55	3	36	-	-	-	6	-	5	-	-	-	70	-	20	-	10	-	-	-
Lungebetændelse	45	2	24	10	5	-	3	-	5	4	6	2	9	3	28	9	12	4	2	2	5	-
Pleurit	25	-	20	-	12	-	8	1	5	-	8	1	1	1	30	2	13	-	-	-	9	-
Gigtfeber	12	1	28	1	2	-	3	-	1	-	18	-	2	2	26	2	6	-	-	-	2	-
Akut Diarré (Kolerine)	69	-	65	2	11	2	5	-	-	-	21	-	1	1	218	3	25	4	-	-	24	1
Skjørbug	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos Nyfødte)	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	552	21	432	32	196	12	50	1	52	9	159	21	80	18	1202	63	241	21	55	12	116	6

Sundhedstilstanden synes i det Hele taget at have været nogenlunde tilfredsstillende. Difteri og Kighoste forekom dog hyppig. Af epidemiske Sygdomstilfælde anmeldtes ialt 3 135, hvoraf 216 endte dødelig, mod henholdsvis 3 019 og 192 Aaret forud.

Dødeligheden. Antallet af Døde udgjorde 1 115 eller 14,9 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelfolkemængde (75 000). Aaret forud var den 13,9 pro mille.

Angaaende de **epidemiske Sygdomstilfælde** i Almindelighed henvises til Tabellen paa Side 262 og 263.

Af **Tyfoidefeber** anmeldtes ialt 39 Tilfælde, hvoraf 4 endte dødelig. 7 behandledes paa Sygehuse. I Trondenes forekom Sygdommen væsentlig blandt hjemkomne Fiskere. Desuden indtraf 4 Tilfælde paa Gaarden Storvasbotn, hvor den ogsaa tidligere gjentagne Gange har optraadt. I Ibbestad indtraf nogle faa Tilfælde paa Soløi, antagelig foranlediget ved Forurensning af Drikkevandet; der var Mængder af Lemæn baade paa Fjeld og i Mark. (O. F. Borchgrevink). I Tranø havde en af de Angrebne paadraget sig Sygdommen i et Fiskevær i Finmarken, for de 2 Øvriges Vedkommende kunde Smittekilden ikke paavises. Fra Tromsø By anmeldtes nogle faa sporadiske Tilfælde. I Lynggen optraadte, foruden et Par isolerede Tilfælde, det ene paa et Handelssted nær Lyngseidet, det andet paa en Gaard øverst i Signaldalen, en liden Epidemi paa 10 Tilfælde i et Par Nabohuse i Kjosen; hid antoges en Tjenestepige at have bragt Smitten fra sit Hjem længer ude i Fjorden, hvor mistænkelige Tilfælde angivelig havde forekommet. (O. Moe). Fra Skjervø er anmeldt 4 Tilfælde.

Af **Cerebrospinalmeningit** opgives ialt 3 Tilfælde; 2 af disse indtraf i Ibbestad, men syntes ikke at staa i noget Smitteforhold til hinanden.

Skarlagensfeber optraadte væsentlig spredt og havde som Regel et mildt Forløb. Kun fra Lenviken omtales en liden Epidemi omkring Lysbotn, hvor neppe noget Hjem gik fri. I Berg konstateredes paa en Gaard 3 Tilfælde, som Følge af, at det ene var kompliceret med Nyresygdom; senere fik et Par af Lægens Børn Sygdommen, vistnok ved Smitte fra denne Gaard. (P. I. Holst).

Mæslinger havde i enkelte Distrikter ikke liden Udbredning; fra Lynggen anføres, at der i Grænden Djupvik—Nordmandvik forekom en Epidemi, foranlediget ved Smitte fra Karlsø.

Difteri optraadte adskillig hyppigere end i de foregaaende Aar. I Trondenes, hvor Sygdommen havde optraadt med for det Meste spredte Tilfælde uden paaviselig Sammenhæng, indtraf i Slutningen af Aaret, sandsynlig paa Grund af Smitte fra Tromsø, en lidt alvorligere Epidemi paa Grytvær; herfra bragtes antagelig Sygdommen til en Gaard i Godfjorden. I Tranø bragte et Par Konfirmander Smitten til de Familier, hvor de var indlogeret under Forberedelsen til Konfirmationen; Serumbehandling saa man god Nytte af. I Maalselven optraadte de fleste Tilfælde paa Olsborggaardene, nedre Guldhav og Bakkehaug. Til Bardo, hvor Sygdommens Forekomst indskrænkede sig til 4 Tilfælde paa Haugen, var Smitten sandsynlig kommen fra Sjøveien i Salangen. I Tromsø havde den havt Tilhold siden Midten af det foregaaende Aar, men fik først i de sidste Par Maaneder af dette Aar en usædvanlig stor Udbredning saavel i By som Bygd; alle Tilfælde fra Byen og enkelte fra Landdistriktet behandledes paa Lazaret. I Tromsøundet lukkedes Skolen i et Par Kredse. Præventive Injektioner foretoges paa samtlige Elever i de Klasser af Byens Skoler, hvor nogen var bleven angreben, og paa samtlige Individuer i de Familier, hvor der var en Syg. Saavidt vides har af de præventivt Injicerede kun 1 i Byen og 1 i Tromsøundet

faaet Sygdommen; i en Familie, hvor alle Friske blev injiceret med Undertagelse af et 3 Maaneders Barn, blev dette angrebet 6 Dage senere; paa 9 Gaarde i Tromsøundet, hvor præventive Injektioner var foretaget, indtraf ingen nye Tilfælde; derimod paa 4 Gaarde, hvor Indsprøjtning ikke var anvendt. (J. Holmboe). I Lyngen forekom 4 begrænsede Epidemier, nemlig paa nedre Karnes, Grænden omkring Horsnes i Storfjorden, Rørnes i Kjosens og Svensby i Ulfssjorden; paa de to første Steder havde Flere forud for Epidemiens Optræden haft «Ondt i Halsen»; til de 2 sidstnævnte Steder var Smitten kommen fra Tromsø. Herfra antoges ogsaa Sygdommen at være kommen til Karlsø samt til Rafsund i Skjervø; de fleste Tilfælde i dette Lægedistrikt indtraf dog paa en isoleret beliggende Gaard i Nordreisen, hvor der jævnlig i de senere Aar har forekommet spredte Tilfælde.

Af **Barselfeber** anmeldtes ialt 14 Tilfælde; for 3 af disse, nemlig 2 i Ibbestad og 1 i Berg, er anført, at de forekom i «Hjælpekøners» Praxis.

Vandkopper var meget udbredt i Ibbestad.

Kusma ligesaa i Ibbestad, Tromsø og Lyngen.

Kighoste optraadte epidemisk i Trondenes (den søndre Del), Ibbestad og Tranø. I Maalselven forekom den hyppig i Dividal og Ruostadal samt tildels ogsaa i Tagelvdal, derimod ikke i Hoveddalføret. I Tromsø var Epidemien en Fortsættelse fra foregaaende Aar, og i Lyngen blev vistnok hvert Barn angrebet, som ikke før havde haft Sygdommen.

Af **Pemfigus hos Nyfødte** er anmeldt et dødelig forløbende Tilfælde i Trondenes og 7 i Tromsø Lægedistrikt. I samtlige fra Byen anmeldte Tilfælde skred Sundhedskommissionen ind ligeoverfor Jordmødrene og foranstaltede Desinfektion af de smittede Huse. I Landdistriktet, hvor man hovedsagelig benytter Hjælpekøner, og hvor vistnok Sygdommen flere Gange er optraadt uden at være anmeldt, kom kun 1 Tilfælde til Distriktslægens Kundskab; ligeoverfor dette iværksattes samme Fremgangsmaade som i Byen. (J. Holmboe).

Et eiendommeligt **Eczem** paa Hænder og i Ansigt iagttoges i Berg saavel i dette som tidligere Aar hos en Del Fiskere, der som Agn benytter «Akkargor» (saltet Blæksprutlever); Udslettet, der i Begyndelsen er tørt og derpaa i sværere Tilfælde bliver vædskende, er det næsten umuligt at faa Bugt med, saalænge Patienterne holder paa med at haandtere denne Vare. (P. I. Holst).

Af **Fnat** anmeldtes ialt 73 Tilfælde, de fleste fra Trondenes, Ibbestad og Berg.

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde vil sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa Lægedistrikterne:										
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
		Tronde- nes.	Ibbestad.	Tranø.	Berg.	Lenviken.	Maals- elven.	Bals- fjorden.	Tromsø.	Lyngen.	Karlsø.	Skjervø.
		Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske Saar . . .	15	-	1	-	1	-	-	1	12	-	-	-
Syfilis, konstitutionel	35	7	-	1	1	2	4	-	15	3	-	2
Gonorré, Uretrit . . .	143	33	13	3	15	5	-	2	61	3	1	7

Fra Ibbestad berettes, at et lidet Barn blev angrebet af gonorréisk Vulvovaginit; begge Forældrene havde Gonorré, og Barnet var antagelig smittet af Moderen ved Uforsigtighed. (O. F. Borchgrevink).

Anmeldte Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme.

Lægedistrikter.	Samlet Antal tuberku- løse Syg- domme.		Tuberkulose i											
			Aande- dræts- organer.		Urin- og Kjønss- organer.		Tarm- kanalen.		Ben og Led.		Lymfe- kjerter.		Hu- den.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Trondenes	64	28	53	27	-	-	-	-	11	1	-	-	-	-
Ibbestad	57	10	53	8	-	-	-	-	4	2	-	-	-	-
Tranø	28	14	27	14	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Berg	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lenviken	32	8	30	8	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Maalselven	17	7	17	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Balsfjorden	8	5	7	4	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Tromsø	65	17	64	17	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Lyngen	40	18	38	17	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-
Karlsø	14	6	11	5	-	-	1	-	2	1	-	-	-	-
Skjervø	38	8	31	7	-	-	-	-	6	1	1	-	-	-
Tromsø Amt	367	121	335	114	-	-	1	-	30	7	1	-	-	-
Deraf i By	45	9	44	9	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
— Bygder	322	112	291	105	-	-	1	-	29	7	1	-	-	-

Til Oplysning om de kjendte Tilfælde af **tuberkuløse Sygdomme** inden Lægedistrikterne hidsættes ovenstaaende Tabel, der er udarbejdet efter de indsendte Uddrag af Herredernes og Tromsø Bys Tuberkuloseprotokoller. Se forøvrigt den almindelige Beretning. Dødsfald af Lungetuberkulose udgjorde i Henhold til Lægernes Dødsaaarsagslister for det hele Amt 12,8 pCt. af samtlige, ved Sygdom forårsagede, kjendte Dødsfald og 18,4 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Tromsø By var Forholdet henholdsvis 9,2 pCt. og 14,3 pCt. og for Bygderne 13,5 pCt. og 19,2 pCt. Forøvrigt henvises til Tabellen paa næste Side. I Skjervø og Kvænangen Herreder er disse Sygdomme meget udbredt, mindre i Nordreisen, hvis Befolkning hovedsagelig er Kvæner; disse har gennemgaaende bedre Boliger og mere Sands for Renlighed, end Befolkningen i de 2 førstnævnte Herreder. Man har vistnok i det Hele Øinene aabne for Sygdommens Smitsomhed, og man følger i Regelen saavidt muligt de paalagte Forsigtighedsregler, men de gennemgaaende trange og usle Boliger og de fattige Forhold gjør, at den ønskede Isolation af de Syge ofte er saagodtsom umulig at gennemføre. (W. Moe).

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning.

Obstetriciske Operationer. Af Læger udførtes ialt 51 saadanne, deraf i Trondenes Distrikt 11, Ibbestad 1, Tranø 5, Berg 2, Maalselven 2, Balsfjorden

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke- epidemiske Sygdomme.
Trondenes	54	2	21	33
Ibbestad	89	8	32	57
Tranø	47	12	12	35
Berg	7	-	1	6
Lenviken	40	6	9	31
Maalselven	61	7	21	40
Balsfjorden	52	7	18	34
Tromsø	168	18	63	105
Tromsø By	120	11	43	77
Bygder	48	7	20	28
Lyngen	100	17	21	79
Karlsø	35	5	12	23
Skjervø	52	8	6	46
Tromsø Amt	705	90	216	489
Deraf i By	120	11	43	77
— Bygder	585	79	173	412

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	le- vende.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige Hæn- delser.	ved Selv- mord.
Trondenes	437	15	186	41	6	3	9	1
Ibbestad	282	6	110	22	2	-	5	-
Tranø	187	3	68	11	1	-	3	-
Berg	70	6	15	3	-	-	1	-
Lenviken	214	2	83	12	1	-	3	-
Maalselven	183	1	84	15	-	1	3	1
Balsfjorden	124	7	72	14	-	1	4	-
Tromsø	436	10	222	53	1	1	6	-
Tromsø By	266	6	131	33	1	-	2	-
Bygder	170	4	91	20	-	-	4	-
Lyngen	182	5	109	22	1	-	2	-
Karlsø	101	4	65	10	-	1	4	-
Skjervø	188	7	102	17	4	-	8	-
Tromsø Amt	2404	66	1115	220	16	7	48	2
Deraf i By	266	6	131	33	1	-	2	-
— Bygder	2138	60	984	187	15	7	46	2

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.			Udtrækning ved Bækkenendeleie.			Partus præmaturus artificialis.			Perforation.	Exvisceration.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Børn.	Mødre.		Børn.	Mødre.		Børn.	Mødre.		Børn.	Moder.	Moder.	Mødre.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	24	22	3	1	1	-	2	¹⁾ 2	1	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	5	4	1	-	-	-	-	-	-	2	1	¹⁾ 1	-	-	-
Placenta prævia og Blødning.....	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Psykose	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hjertesvækkelse efter akut Sygdom	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fare for Moderens Liv	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Isseleie med Panden fortil	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Fare for Fosterets Liv	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Tilsammen	35	32	4	4	3	1	2	2	1	2	1	1	1	1	4
		36			4			3			2				

¹⁾ Forløst ved Tang.

2, Tromsø 18, Lyngen 4, Karlsø 2, Skjervø 4. Angaaende Indikationer og Udfald henvises til Tabellen paa foregaaende Side.

Angaaende **Jordmoderhjælpen** henvises til Tabellen i den almindelige Beretning.

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabellen paa Side 267.

Der bliver altsaa for det hele Amt et Overskud af 1 289 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 46,4.

Dødsfald paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde 7 Kvinder paa Barselseng. Lægerne har opgivet Dødsårsagen for 5 Barselkvinder saaledes: Barselfeber 4, Blødning 1. Denne døde uforløst i Maalselven Distrikt; hun var pulsøs, da Lægen naaede frem, og døde nogle faa Minuter efter.

De hyppigste Dødsårsager var:

Dødsårsag	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		By.	Bygder.
Alderdomssvaghed	112	6	106
Lungetuberkulose	90	11	79
Kighoste	45	10	35
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne...	44	5	39
Tuberkulose udenfor Lungerne	38	8	30
Difteri	37	11	26
Lungebetændelse	36	8	28
Hjerneslag	34	7	27
Kræft (Cancer og Sarkom)	33	9	24
Medfødt Svaghed	28	5	23

Veiriget var gennemgaaende koldt og regnfuldt. Udbyttet af Jordbruget blev mere eller mindre under et Middelsaars; dog bedre i de længere mod Syd og nærmere Havet beliggende Distrikter end i de øvrige.

Levemaade og hygieniske Forhold. I Dyrø (Tranø Distrikt) kan der spores Fremgang i Folkets økonomiske Stilling; Skatteprocenten er gaaet ned, egen Bygdebank oprettet samt en gjensidig Assuranceforening for Dæksbaade til Havfiske stiftet. (Melbye).

Fra Berg skrives: Nøden bankede i dette Aar paa Manges Dør, som Følge af, at Kobbessværmene, der beleirede Kysten og Fjordene, spiste op den stationære Fiskebestand og fordrev Torskestimerne fra Bankerne; fersk Fisk var det i flere Maaneder umuligt at opdrive, der var absolut «svart», og den eneste Fisk i den Tid, nemlig den sidste Del af Vinteren, var Uer (Rødfisk), der staar saa dybt, at Kobben har vanskelig for at naa den. Da Kobben udpaa Vaaren begyndte at fortrække, kunde Fiskeriet saa smaat tage sig op igjen. (P. I. Holst).

I Lenviken var Aaret paa Grund af det mislige Lofotfiske daarligt i økonomisk Henseende med stigende Fattighjælp og Skatter. Fembøringer er nu noksaa sjældne at se, hvorimod Listerbaade bruges overalt; mange Bankskøiter,

der koster op til Kr. 5 000,00, er ogsaa anskaffet. I Skogene hugges der for meget til Brænde, uagtet der er Overflod af gode Torvmyrer. (Stjernholm).

I Maalselven har der i de senere Aar kunnet spores utvivlsomme Fremskridt; man har begyndt at faa Sands for mere Lys, Hygge og Komfort i Hjemmene, takket være de unge Mænd, som har været udenfor Bygden paa forskelligt Slags Arbejde eller paa Exercits og seet lidt af Udenverdenen. Og Kostholdet er blevet kraftigere; der vanker nu ofte Ærter og Flesk, siden Svineavl er bleven mere almindelig. Ungdommens Nævedygtighed er bleven i ikke ringe Grad udviklet, efterat Bygden har faaet en Snedkerskole, der er i Virksomhed hver Vinter en 6 Ugers Tid vexelvis paa forskellige Kanter. Fjøsstellet er det dog ikke rart bevendt med, og Renligheden paa dette Omraade lader meget tilbage at ønske; Smørforeninger er forlængst bleven en fast Institution rundt om. Ædrueligheden blandt Ungdommen er ikke altid tilfredsstillende; ved festlige Anledninger, hvoraf der er altfor mange, drikkes der ofte til Overmaal. (C. Schøyen).

I Lyngen var det for en stor Del af Befolkningen noksaa skralt med Levemaaden hele Vinteren og udover Vaaren, da der, naar undtages Uer, var total Mangel paa fersk Fisk; og da det paa Grund af ufornuftigt Fjøsstel altid skorter paa Melk i den Tid, var man udelukkende henvist til Melspiser og Kaffe. Mange, særlig blandt den finske Del af Befolkningen, var saa fornuftige at erstatte den tilvante Fiskekost med Kobbekjød, hvoraf der blev forbrugt ikke lidet rundt omkring i Fjordene; de, som ikke havde Anledning til at drive Kobbefangst, var meget ivrige for at købe, og en Mængde afhudede og afspekkede Kobbeskrotter solgtes for en Pris af ca. Kr. 1,00 pr. Styk; Kjødets blev dels benyttet ferskt, dels saltet ned til senere Brug; Endel nyttede endog Blodet; Affald og Indvolde brugtes i stor Udstrækning til Kreaturfoder. Kobbefangsten, som for den største Del foregik ved Udsættelse af Garn, men ogsaa ved Skydning, indbragte ikke lidet af Kontanter ved Salg af Huder og Spæk; det var ikke ualmindeligt at høre om Lotter paa 100—300 Kr. for dem, som laa hjemme og drev paa med denne Fangst; men det kunde jo lidet bøde paa de feilslagne Fiskerier forøvrigt. Ud paa Efteraaret reduceredes som Følge af den mislige Høst Besætningerne i de fleste Fjøs ved Nedslagning, men Reduktionen var paa langt nær tilstrækkelig, thi udover Vinteren og Vaaren fik især Kvinderne et opslidende og tidsspildende Stræv med at skaffe tilveie Surrogater for den altfor tidlig opslupne Foderbeholdning. Ogsaa heroppe er der store Muligheder for et lønnende Jordbrug, da der er «Sædejord» nok; men det skorter paa Forstaaelse og Kundskab. (O. Moe).

Sygehuse. I Harstad, Trondenes Distrikt, findes et kommunalt Sygehus med Tilskud af Medicinalfondet. I Ibbestad findes et lidet, kommunalt Isolationslokale, for farlige, smitsomme Sygdomme, paa Gaarden Vik, men det har iaar ikke været benyttet. I Holmenvær, Berg Distrikt, har Medicinalfondet en Sygestue. Foruden Amtssygehuset i Tromsø findes dersteds ogsaa et kommunalt Epidemilazaret. I Balsfjorden, Karlsø og Skjervø Distrikter findes ogsaa smaa Sygehuse.

Badeindretninger. Ved Sygehuset i Harstad findes et Par Værelser med Karbad til almindelig Afbenyttelse. Søgningen til det kommunale Damp- og Karbad i Tromsø var god; der leveredes 12 526 Bad.

Angaaende Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundhedskommissioner og af Vaccinerede:

Lægedistrikter.	Sundheds- kommissioner. Antal Møder.	Vakcinerede.
Tromsø Amt.	33	1972
Trondenes	¹⁾ 5	313
Ibbestad	²⁾ 4	528
Tranø	³⁾ 3	150
Berg	-	90
Lenviken	⁴⁾ 6	246
Maalselven	-	96
Balsfjorden	-	-
Tromsø	⁵⁾ 9	366
Lyngen	⁶⁾ 4	11
Karlsø	⁷⁾ 1	56
Skjervø	⁸⁾ 1	116

¹⁾ Bjarkø 1, Kvæfjord 2, Trondenes 2. ²⁾ Ibbestad 3, Salangen 1. ³⁾ Dyre 1, Tranø 2. ⁴⁾ Lenviken 5, Hillesø 1. ⁵⁾ Tromsø 6, Tromsøsundet 3. ⁶⁾ Lyngen 3, Sørfjorden 1. ⁷⁾ Helgø 1. ⁸⁾ Kvænangen 1.

Kvaksalveruvæsenet taber mere og mere Terræn, skrives der fra Lyngen, men Distrikterne oversvømmes af Reklamer for udenlandsk Humbug-medicin. Fra Lenviken meddeles, at de saakaldte Ankermediciner, «Painkiller» etc, særlig bruges i stor Udstrækning baade indvendig og udvendig.

XX. Finmarkens Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die Dec. 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
Amtet		46404,59	33 387	¹⁾ 14	1	30	33
1. Alten		12148,35	5 862	1	-	5	5
	Alten	2 997,89	2 582	1	-	1	1
	Talvik	1 623,83	2 474	-	-	3	3
	Kautokeino	7 526,63	806	-	-	1	1
2. Loppen		1 282,23	2 132	1	-	2	3
	Loppen og Øksfjord ..	723,64	1 103	-	-	1	1
	Hasvik	558,59	1 029	1	-	1	2

¹⁾ Foruden de i hvert Distrikt opførte Læger er ansat en Distriktslæge uden fast Distrikt med skiftende Bopæl efter Amtmandens nærmere Bestemmelse.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die Decb. 1900.	Antal Læger	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
3. Hammerfest		3 397,36	4 305	3	1	4	3
	Hammerfest, Kjøbst	4,00	2 365	3	1	2	-
	Hammerfest	1 060,95	1 088	-	-	1	2
	Kvalsund	2 332,41	852	-	-	1	1
4. Maasø		535,80	3 808	1	-	5	6
	Maasø	385,56	1 807	1	-	2	3
	Kjelvik	150,24	2 001	-	-	3	3
5. Kistrand		11 966,07	2 553	1	-	2	3
	Kistrand	4 426,68	1 939	1	-	1	2
	Karasjok	7 539,39	614	-	-	1	1
6. Lebesby		1) ?	?	1	-	2	2
	Lebesby	4 477,71	1 452	1	-	2	2
	Vestlige Del af Tanen til og med Gamvik . .	?	?	-	-	-	-
7. Tanen		1) ?	?	1	-	2	4
	Resten af Tanen . . .	?	?	1	-	2	3
	Polmak	1 923,12	461	-	-	-	1
8. Vardø		2 019,28	3 681	2	-	4	3
	Vardø, Kjøbstad . . .	3,65	2 543	2	-	2	-
	Vardø	2 015,63	1 138	-	-	2	3
9. Vadsø		2 394,52	4 322	1	-	3	1
	Vadsø, Kjøbstad . . .	1,84	1 971	1	-	1	-
	Nordvaranger	1 075,62	1 300	-	-	2) 1	-
	Næsseby	1 317,06	1 051	-	-	1	1
10. Sydvaranger	Sydvaranger . . .	4 065,85	1 912	1	-	1	3

1) Lebesby og Tanen tilsammen har et Fladeindhold af 8 595,13 km.² og en Folke-
mængde af 4 812. 2) Bosat i Vadsø.

Sundhedstilstanden var i det Hele tilfredsstillende. Kighoste optraadte dog, ligesom Aaret forud, epidemisk. Ialt er der af epidemiske Sygdomstilfælde anmeldt 2 082, hvoraf 97 endte dødelig, mod henholdsvis 2 666 og 107 Aaret forud.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde ialt 772 eller 22,6 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelbefolkning (34 100). Aaret forud var Dødeligheden 19,6 pro mille. Fra Alten anføres, at den midlere Dødelighed i dette Distrikt for Tiaaret 1891—1900 har været 17,7 pro mille, der er noget større end Middeldødeligheden for hele Riget (16,3 pro mille), men betydelig mindre end for Finmarkens Amt (20,4 pro mille). (Haug).

Angaaende de **epidemiske Sygdomme** i Almindelighed henvises til Tabellen paa Side 274 og 275, sammendragen efter Lægernes Opgaver.

Af **exantematisk Tyfus** indtraf i Maasø Distrikt i April en liden Epidemi paa ca. 11 Tilfælde. De smittede Steder var Sauhavn og Slaatten, der ligger yderst i Refsbotten paa denne Fjords østre Side. Befolkningen her er udelukkende Sjøfinner; Fisket havde det været smaat med, og da de ikke har stort andet at leve af, havde det hele Vinteren været yderst kummerligt for dem. Skiddent og elendigt var det i Gammerne, hvor Fjøsset i Almindelighed ligger i Sammenhæng med Beboelsesleiligheden, kun adskilt fra denne ved en Dør; man kan derfor let tænke sig, at en Sygdom som Flækfeber under disse Forhold maatte finde en gunstig Jordbund. Ved Lægens Ankomst til det førstnævnte Sted laa der i et Par Gammer henholdsvis 2 og 3 Syge, medens Andre tidligere havde været angrebne paa samme Vis; af disse var en Kone og et Barn døde et Par Dage iforveien. En ung Pige fra Slaatten var i Epidemiens Begyndelse bleven hentet for at pleie de Syge; hun fik ogsaa Sygdommen, men først efterat hun var vendt tilbage til sit Hjem, hvor 2 Andre i samme Gamme blev smittet. 6 indlagdes paa Amtssygehuset i Hammerfest, hvor 1, et lidet Barn, døde. (Horne og E. M. Erichsen).

Af **Tyfoidefeber** er anmeldt 15 Tilfælde, hvoraf 2 endte dødelig; 9 sees at være behandlet paa Sygehuse. I Alten indsygnede 2 Kvinder, Moder og Datter, i et Hus i Refsbotten; Datteren, der var den først Angrebne, blev syg, et Par Uger efterat hun var kommen hjem fra Tjeneste i Langfjorden; Smittekilden kunde ikke paavises. (Haug). I Loppen indtraf 2 Tilfælde ved Sørvær Hvalfangeretablissement; ved dette er der i flere Aar, kort efterat Fangsten om Vaaren er begyndt, indtruffet Tilfælde af denne Sygdom blandt Arbejderne, der sandsynlig har paadraget sig den inden Ankomsten. (G. Klem). Fra Hammerfest sees anmeldt 2 Tilfælde og fra Maasø 1. — I Tanen angrebes lige efter Ankomsten en i Ibbestad hjemmehørende Fisker. — I Vardø forekom 6 Tilfælde, hvoraf 3 i en Familie i Byen og 3 i Havningberg Fiskevær; 2 Personer, der havde opholdt sig nogen Tid ved dette Vær, kom syge hjem til Vadsø By. (A. Bergh).

Af **Skarlagensfeber** er ialt anmeldt 6 spredte Tilfælde. I Lebesby, hvor Sygdommen ikke havde forekommet paa mange Aar, indtraf et Tilfælde i Distriktslægens Husstand; som den rimeligste Forklaring for Sygdommens Optræden antoges Smitteimport pr. Brev. (Wingard). Ad denne Vei angives ogsaa et Tilfælde i Vardø at være opstaaet. (Blom).

Af **Mæslinger** anmeldtes et Par Tilfælde fra hver af Byerne Hammerfest og Vardø, samt et fra Havningberg. Alle isoleredes paa Sygehus.

Af **Difteri** forekom 2 Tilfælde i Maasø, det ene hos en Fisker paa Ingø under Loddefisket, det andet hos et lidet Barn i Gjesvær. (Horne). I Lebesby indtraf et Tilfælde i Kjøllefjord hos et lidet Barn; Sygdommen havde været en Uges Tid, inden Læge tilkaldtes; Serum anvendtes med gunstig Virkning ligeoverfor Belægget, men Barnet døde 3 Uger senere af Hjertelammelse. Smitten antoges en Broder, der var kommen hjem i Julebesøg fra Hammerfest, at have medbragt. (Wingard). I Tanen forekom ogsaa et Tilfælde med dødelig Udgang; Patienten var en Datter af Stations- og Skoleholderen i Seida; foruden Lukning af Skolen, hvor Læreren bor, foretoges med Amtets Samtykke for offentlig Regning profylaktiske Injektioner hos Familiens øvrige Medlemmer, samt hos Skolebørnene; Smitten var sandsynlig indført med en omstreifende Kvæn, som var kommen fra en Trakt i det nordlige Finland, hvor der ifølge finske Aviser nylig havde

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.													
Exantematisk Tyfus	11	3	11	-	-	-	11	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidefeber	15	2	15	-	-	-	3	2	2	2	1	4	-	1	-
Skarlagensfeber	6	-	6	-	1	1	-	1	-	-	-	1	1	1	-
Mæslinger	5	-	5	-	-	-	-	3	-	-	2	-	-	-	-
Difteri (Croup)	9	2	9	2	-	-	-	-	2	1	-	-	-	2	2
Blodgang	7	1	7	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-
Barsel-feber	9	7	8	-	1	-	3	-	1	-	1	1	1	-	-
Pyæmi, Septhæmi	12	5	11	-	-	1	-	-	-	1	-	-	8	1	-
Rosen	16	-	16	3	-	1	2	1	2	-	-	2	-	1	4
Røde Hunde	4	-	4	-	-	-	-	1	-	-	-	-	3	-	-
Vandkopper	27	-	27	11	2	-	3	4	-	-	1	-	6	-	-
Kusma	9	-	9	-	-	-	1	2	4	-	-	-	-	-	2
Kighoste	232	16	230	40	69	20	16	13	10	13	5	20	17	1	6
Akute Katarrher i Aandedrætsorganerne	837	26	837	75	79	71	104	127	105	73	43	39	39	36	46
Influenza	292	1	292	10	33	21	53	94	27	16	18	2	8	3	7
Lungebetændelse	111	15	111	13	9	14	19	12	7	8	2	6	9	8	4
Pleurit	125	3	125	6	9	8	11	20	18	15	9	6	14	6	3
Gigtfeber	30	3	30	4	3	4	3	-	4	1	2	1	4	2	2
Akut Diarré (Kolerine)	291	11	291	23	24	23	25	17	50	23	28	19	15	23	21
Skjørbug	31	2	30	-	1	1	2	10	7	5	2	2	-	-	-
Pemfigus (hos Nyfødte)	3	-	3	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-
Tilsammen	2082	97	2077	187	232	165	256	307	239	160	114	104	125	91	97

Epidemiske Sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa Lægedistrikterne:																			
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10	
	Alten.		Loppen.		Hammerfest.		Maasø.		Kistrand.		Lebesby.		Tanen.		Vardø.		Vadsø.		Syd-varanger.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Exantematisk Tyfus.....	-	-	-	-	-	-	11	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidefeber	2	-	1	-	2	2	1	-	-	-	-	-	1	-	6	-	2	-	-	-
Skarlagensfeber	-	-	-	-	1	-	3	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Mæslinger	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-
Difteri (Croup)	-	-	-	-	3	-	3	-	-	-	1	1	1	1	-	-	1	-	-	-
Blodgang	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	1	-	-	-	-	1	-
Barselfeber	1	1	-	-	2	1	-	-	1	1	-	-	-	-	2	2	3	2	-	-
Pyæmi, Septhæmi	1	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	7	2	1	1
Rosen	2	-	-	-	4	-	1	-	-	-	1	-	-	-	5	-	3	-	-	-
Røde Hunde	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	1	-	-	-	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	4	-	-	-
Kusma	-	-	1	-	2	-	2	-	1	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-
Kighoste	99	3	-	-	12	-	4	4	82	1	-	-	31	8	-	-	4	-	-	-
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	88	3	18	1	216	6	21	1	6	-	26	-	4	-	243	6	192	9	23	-
Influenza	31	-	1	-	76	-	11	-	19	-	40	-	2	-	72	1	38	-	2	-
Lungebetændelse	11	2	3	1	16	2	7	1	2	-	5	1	9	-	17	3	30	3	11	2
Pleurit	11	1	1	-	52	1	1	-	2	-	7	-	3	-	10	-	21	-	17	1
Gigtfeber	1	-	-	-	8	-	3	1	-	-	-	-	1	1	9	1	7	-	1	-
Akut Diarré (Kolerine)	54	4	5	-	40	-	9	-	-	-	1	-	4	-	103	-	69	7	6	-
Skjørbug	3	-	-	-	19	1	1	1	1	-	5	-	1	-	1	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos Nyfødte)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-
Tilsammen	308	15	30	2	473	14	78	11	114	2	87	2	66	11	482	13	381	23	63	4

forekommet Difteri. (Groth). — En Patient i Vadsø antoges at have paadraget sig Sygdommen under et Ophold i Tromsø. (A. Bergh).

Af **Dysenteri** indtraf 6 Tilfælde i et Hus i Mehavn (Tanen Distrikt); hos Enkelte var Sygdommen forholdsvis let, medens Andre, især voxne Mandfolk, var haardt angrebne; en af disse døde. Infektion af Drikkevandet, som hentedes fra en Bæk, der gjennem et kort Løb kom fra en Pyt, antages at have foranlediget Sygdommens Optraeden. (Groth). — I Sydvaranger forekom et Tilfælde i Stenkjærnes paa Skogerøen.

Barselfeber. Fra Alten anføres angaaende et Tilfælde af denne Sygdom, som endte dødelig, at den Fødende var bleven assisteret af en Hjelpekone, som, da et lignende Tilfælde tidligere var forekommet i hendes Praxis, var bleven tilholdt om ikke at befatte sig med Fødselshjælp. (Haug).

Vandkopper havde en Del Udbredning i Begyndelsen af Aaret i Hammerfest By.

Kusma forekom epidemisk i Loppen, fornemmelig i Hasvik, fra Vaaren og til Aarets Udgang.

Kighoste optraadte som Fortsættelse af forrige Aars Epidemi og forekom, som det synes, væsentlig i Alten, Kistrand og Tanen Distrikter; ved Komplikation med Bronchopneumoni indtraf ikke faa Dødsfald blandt Smaabørn. I Alten bragtes Smitten i Begyndelsen af Aaret fra Kautokeino til Refsbotten og Transfardalen, hvorfra den spredte sig først nordover langs Østsiden af Altenfjorden og derpaa over til dennes Vestside og til Langfjorden. I Kaafjord, hvor der havde været en Epidemi i 1897, var der kun faa Angrebne. — I Kistrand havde Sygdommen Aaret forud udbredt sig indover langs Porsangerfjorden og naaede med hjemvendende Flytlapper i Januar Karasjok, hvor den hurtigt spredte sig over hele Kirkestedet og derfra langs Elvene opover og nedover, saa langt Bebyggelsen rækker. — I Tanen havde den Aaret forud fra Polmak forplantet sig nedover langs Elven og fortsatte i indeværende Aar sin Gang langs begge Sider af Fjorden udover til Fiskeværene.

Af **Influenza** forekom de fleste Tilfælde i April og Mai. I Lebesby optraadte Sygdommen epidemisk i Februar i Fiskeværet Skjønningberg; mange Tilfælde var her kompliceret med en smertefuld Angina uden særlig fremtrædende sygelige Forandringer i Svælget. Forøvrigt forekom Sygdommen spredt over Størstedelen af Distriktet. (Wingard).

Akut Diarré, som i Slutningen af det foregaaende Aar havde haft adskillig epidemisk Udbredning i Alten, fortsatte i de første Maaneder af Aaret som Husepidemier i øvre Alten, Kaafjord og tildels i Talvik Herred. I Kaafjord døde 3 Børn i en fattig Arbeiderfamilie; Sygdommen var her kompliceret med blodige Udtømmelser; senere forekom der atter i Kaafjord en liden Epidemi blandt Arbeiderne. I de øvrige Maaneder forefaldt der kun spredte Tilfælde i Alten og Talvik. (Haug).

Af **Skjørbug** er anmeldt et uforholdsmæssig stort Antal Tilfælde. Fra Alten berettes om et, der indtraf hos en Kone i en meget fattig Familie; denne havde hele Vinteren kun levet paa Russemel og Vand, da der ikke var Fisk at faa, og man ei havde Raad til at skaffe sig Poteter. En Mand, der havde gravet Guld i Karasjok, mente at have paadraget sig Sygdommen ved i længere Tid at have nydt bedærvet Hermetik. (Haug). I Hammerfest var flere af de Angrebne Matroser paa russiske Kjøbefartøier, hvor Kostholdet skal være meget daarligt. (E. M. Erichsen). I Lebesby forekom 5 Tilfælde i en Sjøinfamilie, der boede paa et afsides Sted langt ude i Laxefjorden. Leve-

maaden havde i Vinterens Løb været yderst daarlig; Kobbekjød, som Sjøfinnerne længer inde i Fjorden havde Overflod af, havde denne Familie ikke smagt. Gammen var mørk og skidden samt uden Ventilation. Manden var især ilde medtaget; høire Arm og venstre Laar var opsvulmede og ømfindtlige («træhaard Infiltration», omtrent som ved Phlegmasia alba dolens), medens Kroppen forøvrigt var yderlig afmagret; Tankkjødet var nekrotiseret til et eneste, stinkende Ulcus og de fleste Tænder løse; Stanken af Munden var i den Grad fremtrædende, at man ikke kjendte noget til den anden Odør i Gammen, hvor ogsaa et Par Faar havde Herberge. Konen og 3 Børn var ligeledes haardt angrebne, men kunde dog til Nød slæbe sig oppe. Alle var i høj Grad anæmiske og gustne som Lig. Blødninger iagttoges ikke. Efterat man havde skaffet tilveie Poteter og det øvrige Nødvendigste til Livsophold, samt sørget for Renlighed og frisk Luft, kom de Syge sig forbausende hurtigt. Af Medikamenter anvendtes Natronsalcylat indvendig samt Borvand til Skyllning af Munden. (Wingard).

Impetigo contagiosa angives at have forekommet epidemisk blandt Sjøfinnerne i Lebesby samt i Sydvaranger, hvor i enkelte Huse samtlige Børn var angrebne.

Skurv forekommer fremdeles hist og her blandt Lapperne i Næsseby. (A. Bergh).

Af **Fnat** er ialt kun 5 Tilfælde anmeldt.

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde vil sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tilsammen.	Fordeling paa Lægedistrikterne:									
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
		Alten.	Loppen.	Hammerfest.	Maase.	Kistrand.	Lebesby.	Tanen.	Vardø.	Vadsø.	Sydvaranger.
		Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske Saar	6	-	-	2	1	3	-	-	-	-	-
Syfilis, konstitutionel.	29	1	-	11	1	4	1	3	5	3	-
— hereditær	3	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-
Gonorré, Uretrit	141	16	2	39	11	-	1	9	44	15	4

Fra Alten anføres, at de Fleste angiver sig smittet enten paa Byreiser eller af «Damer», der besøger Bosekop Marked; Størsteparten af Tilfældene forekom blandt Arbeiderne i Kaafjord. (Haug). — I Kistrand blev et Par Koner smittet af et syfilittisk Spædbarn, der sammen med dets Moder var indflyttet fra Vardø. Hos Faderen, der var indsat i Fængslet i Vardø for Sædelighedsforbrydelse, konstateredes Syfilis, derimod ikke hos Moderen. (N. Christoffersen). — Gonorré synes at være meget udbredt i Distrikterne, men de fleste Patienter maa visselig enten behandle sig selv efter gammel, praktisk Erfaring eller søge Raad hos Kvaksalvere. (F. Grimsgaard).

Til Oplysning om de anmeldte Tilfælde af **tuberkuløse Sygdomme** inden Distrikterne hidsættes paa Side 278 en Tabel, der er udarbejdet efter de indsendte Uddrag af Kommunernes Tuberkuloseprotokoller. — Dødsfald af Lungetuberkulose udgjorde i Henhold til Lægernes Dødsaaarsagslister for det hele Amt 24,1 pCt. af samtlige kjendte, ved Sygdom foranledigede Dødsfald, og

Anmeldte Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme.

Lægedistrikter.	Samlet Antal tuber- kuløse Syg- domme.		Tuberkulose i									
			Aande- dræts- organer.		Urin- og Kjøns- organer.	Tarm- kanalen.		Ben- og Led.		Lymfe- kjerbler.	Hu- den.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Tilf.	
Alten	41	13	38	13	1	-	-	1	-	-	1	
Loppen	19	7	19	7	-	-	-	-	-	-	-	
Hammerfest	31	16	29	14	-	2	2	-	-	-	-	
Maasø	31	3	31	3	-	-	-	-	-	-	-	
Kistrand	18	8	11	7	-	-	-	7	1	-	-	
Lebesby	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	
Tanen	23	6	19	6	-	-	-	2	-	2	-	
Vardø	32	10	25	10	-	-	-	5	-	1	1	
Vadsø	108	22	95	19	1	1	1	9	2	2	-	
Sydvaranger	21	8	19	7	-	-	-	1	1	-	1	
Finmarkens Amt..	326	95	288	88	2	3	3	25	4	5	3	
Deraf i Byer	91	28	77	24	1	3	3	8	1	1	1	
— Bygder	235	67	211	64	1	-	-	17	3	4	2	

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Alten	55	11	15	40
Loppen	13	7	2	11
Hammerfest	69	24	14	55
Hammerfest By	61	19	14	47
Bygder	8	5	-	8
Maasø	31	5	11	20
Kistrand	17	7	2	15
Lebesby	11	-	2	9
Tanen	30	5	11	19
Vardø	80	13	13	67
Vardø By	64	7	12	52
Bygder	16	6	1	15
Vadsø	85	20	23	62
Vadsø By	44	8	16	28
Bygder	41	12	7	34
Sydvaranger	19	7	4	15
Finmarkens Amt	410	99	97	313
Deraf i Byer	169	34	42	127
— Bygder	241	65	55	186

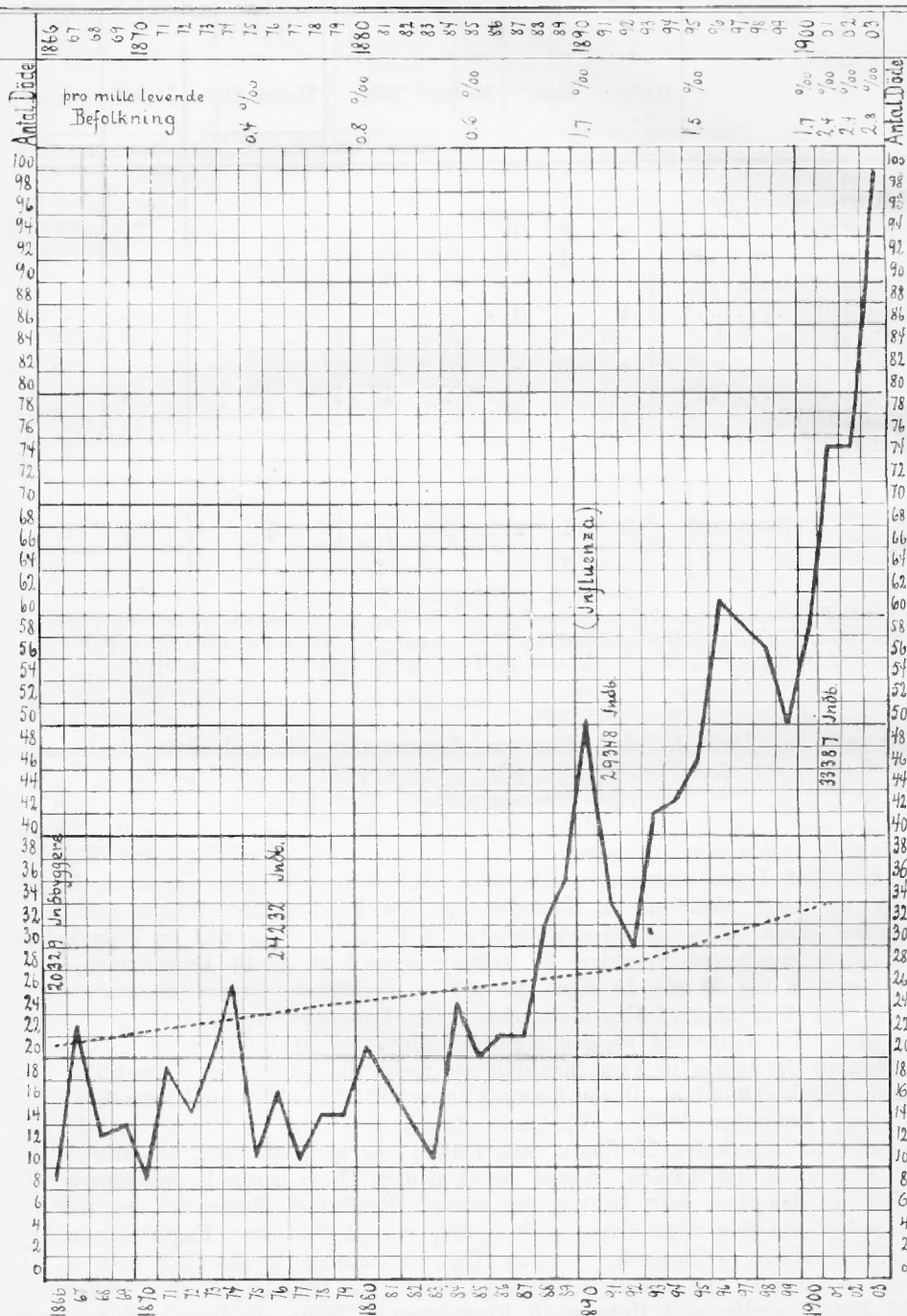
Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.			Udtrækning ved Bækken-endeleie.		Perforation.	Efterbyrds-operation.	
	Mødre.		Børn.	Mødre.		Børn.	Moder.		Barn.	Mødre.	Mødre.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Uopg.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer.	10	9	1	-	-	-	1	1	-	-	-
Bækkensneverhed ..	1	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-
Placenta prævia og Blødning	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	¹⁾ 2	1	1	-	-	-	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	¹⁾ 5	-
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Uopgivet Indikation.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilsammen	13	11	2	2	1	1	1	1	2	7	1
		13			2					8	

¹⁾ En af disse var Tvillingfødende; 1ste Tvilling (forraadnet) forløstes ved Vending; inden 2den Tvilling fødtes skindød og ikke levedygtig, foretoges Blærespængning paa Grund af Hydramnion; der skeede manuel Løsning og Fjernelse af Efterbyrden.

31,6 pCt. af Dødsfald, der ikke var foraarsagede af epidemiske Sygdomme. For Byerne var disse Forhold 20,1 pCt. og 26,8 pCt., og for Bygderne 27,0 pCt. og 34,9 pCt. Se forøvrigt den almindelige Beretning. — Fra Kistrand anføres, at Forstaaelsen af denne Sygdoms Natur og Farlighed nu er noksaa almindelig endog blandt Lapperne, saa at de søger at faa mistænkelige Tilfælde undersøgt af Læge, saasomt dertil gives Anledning. Ved en Undersøgelse af nogle og sexti Skolebørn i Karasjok var der kun et lidet Faatal, som ikke frembød tildels betydelige Glandelhævelser paa Halsen; og ved en Tuberkulinprøve, som sammesteds foretoges af Amdsdyrlægen i 20 af 44 Besætninger, kom der Reaktion hos 31 af 115 Kjør (27 pCt.). Intelligente Lapper paastaar ogsaa, at de ved Slagning af Ren undertiden finder Lungerne «optærede» og fulde af Materie. Til Belysning af den stigende Mortalitet af Lungetæring i Amtet i Forhold til Befolkningens Væxt hid sættes paa næste Side en grafisk Fremstilling for Aarene 1866—1903 inkl. Herom henvises forøvrigt til Tidsskrift for den norske Lægeforening, November 1903. (N. Christoffersen). — Fra Lebesby omtales et Dødsfald af tuberkuløs Meningit, som indtraf hos en liden Pige, der ofte havde vanket hos en Tæringssyg; uagtet der i dennes Hjem herskede en exemplarisk Orden, og den Syge selv iagttog den største Renlighed, ligger det dog nær at antage, at hun kan være bleven smittet der, saasom der ingen Familiedisposition kunde paavises. (Wingard). — Fra Tanen anføres, at det ofte hænder, at Dødsfald kommer saa sent til Lægens Kundskab, at Desinfektion ikke kan gjøre fuld Nytte, særlig med Hensyn til Rensningen af Seng- og Gangklæder. Der er heller ikke i alle Bygder den fornødne Agtpaagivenhed og Loyalitet ligeoverfor

Kjendte Antal Dødsfald af Lungetuberkulose fra 1866-1903 og Befolkningens samtidige
Tilvækst i Finmarkens Amt.

(Ved Distriktslæge Christoffersen).

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige Hæn- delser.	ved Selv- mord.
Alten	216	3	109	31	-	4	6	1
Loppen	73	2	45	7	-	1	9	-
Hammerfest	150	10	117	23	-	-	6	1
Hammerfest By	77	6	67	7	-	-	2	1
Bygder	73	4	50	16	-	-	4	-
Maasø	127	4	64	15	1	-	10	-
Kistrand	117	6	76	19	1	-	3	-
Lebesby	64	1	66	14	1	1	9	-
Tanen	88	5	56	17	1	-	3	-
Vardø	133	6	107	20	-	1	17	-
Vardø By	100	4	76	16	-	1	8	-
Bygder	33	2	31	4	-	-	9	-
Vadsø	169	3	98	24	-	2	4	-
Vadsø By	71	1	41	12	-	1	1	-
Bygder	98	2	57	12	-	1	3	-
Sydvaranger	59	2	34	10	1	-	1	-
Finmarkens Amt	1196	42	772	180	5	9	68	2
Deraf i Byer	248	11	184	35	-	2	11	1
— Bygder	948	31	588	145	5	7	57	1

givne Paabud og Bestemmelser; fornemmelig gjælder dette den fattigere Del af Kystbefolkningen, saavel Nordmænd som Lapper. Blandt de mere velstaaende Elvefinner, særlig i Polmak, er Forholdene i denne Henseende langt bedre, baade fordi de er mere ræd for Smitte, og fordi der hos dem er en bedre Forstaaelse af Smitten og dens Udbredning end hos deres fattigere Brødre ude ved Kysten. Men disse har ogsaa paa Grund af sin Afsondrethed langt vanskeligere Adgang til Lægehjælp. (Groth). — Sygdommen synes at være i Tiltagen i Vadsø Distrikt, særlig i Næsseby. (A. Bergh).

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning. Fra Karasjok (Kistrand Distrikt) indlagdes paa Asyl en Kvinde, der i flere Aar hver Nat havde været indestængt i et Bur i Fjøsset. (N. Christoffersen).

Obstetriciske Operationer. Af Læger udførtes ialt 26 saadanne, nemlig 7 i Alten Distrikt, 2 i Kistrand, 5 i Tanen, 3 i Vardø og 9 i Vadsø. Angaaende Indikationer og Udfald henvises til Tabellen paa Side 279.

I Alten Distrikt foretoges Perforation hos en spædbygget Kvænpige med trangt Bækken; hun havde for 8 Aar tilbage født ved Naturens Hjælp. (Haug).

Angaaende **Jordmoderhjælpen** henvises til Tabellen i den almindelige Beretning. — Fra Alten anføres, at Jordmødrene ikke benyttes i den Udstrækning, som de burde; det er nemlig en udbredt Mening, at en Fødsel gaar lige

godt, enten en Jordmoder er tilstede eller ikke, og kommer Noget paa, maa man saa alligevel hente Læge; desuden, maa hun have nogen Betaling. Hjælpekoner er derfor mange Steder mere i Vinden, uagtet de somoftest hverken har den ringeste Forstand paa Fødselshjælp eller paa Nutidens Renlighedskrav under samme. (Haug). Ogsaa fra Loppen klages der over Jordmødrenes sparsomme Benyttelse.

Antallet af **Fødte** og **Døde** vil sees af Tabellen paa foregaaende Side.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 424 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 64,5.

Paa **Barselseng** døde ifølge Presternes Opgaver 9 Kvinder, og Lægerne opgiver, at 7 af disse døde af Barselfeber, 1 af Barselkrampe og 1 af Livmoderbristning. — I Kautokeino (Alten Distrikt) døde en flerfødende Lappekone uforløst; ifølge Jordmoderens Opgave gik Vandet meget tidlig; Hovedet var forliggende, men skjævt indstillet. Lægehjælp vilde ikke kunnet erholdes i rette Tid, selv om Bud var afsendt ved Fødselens Begyndelse. (Haug).

De hyppigste **Dødsarsager** var:

Dødsarsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose	99	34	65
Akute Katarrher i Aandedrætsorganerne . . .	26	16	10
Alderdomssvaghed	25	6	19
Kræft (Cancer og Sarkom)	20	11	9
Tuberkulose udenfor Lungerne	19	11	8
Hjerneslag	19	10	9
Kramper hos Smaabørn	18	3	15
Organisk Hjertesygdom	16	5	11
Kighoste	16	-	16
Lungebetændelse	15	8	7

Veirliget. Vinteren var særdeles mild, men som sædvanlig stormende; Mildveirsperioder var der flere af, og disse voldte ikke ringe Skade og Uleilighed; dels dækkes nemlig ved indtrædende Frost Mosemarkerne paa Fjeldene af et Islag, saa at Renerne ikke kan finde sin Føde, dels hindres Samfærdselen paa de lange, veiløse Strækninger. Vaaren kom sent, og da det paa Grund af det kolde Veir drog ud med at kunne slippe Kreaturerne paa Beite, blev det knapt om Foder; desuden havde Isbrand mange Steder ødelagt Græsroden. Sommeren var kold og regnfuld. Træerne i Skogen, som først var helt udsprungne i Slutten af Juni, begyndte allerede at gulne i Midten af August. Vinteren før Jul var mild, hvilket medførte de samme Ulemper som i Begyndelsen af Aaret. Udbyttet for Græs og Poteters Vedkommende var under et Middelsaars; Multer fandtes ikke.

Levemaade og hygieniske Forhold. I Alten blev, ligesom i det øvrige Finmarken, Fjorden i de 3 første Maaneder af Aaret hjemsogt af en Ind-

vandring af Russekobbe i saa stor Stil, at de fleste Nulevende ikke kunde mindes noget lignende; kun enkelte gamle Mænd erindrede, at man omkring 30-Aarene havde store Kobbestimer helt ind til Bunden af Altenfjorden. Saasnart Kobben kom, og saalænge den fandtes i Fjorden, var Sjøen «fri for Fisk», ja man fik ikke engang fat i Madfisk. Udover Vaaren og Sommeren kom Fisken vistnok atter tilbage, men i ganske smaa Stimer, og den var da særdeles mager. Selve Sommerfisket gav derfor ogsaa et skralt Udbytte, ja nogle Familier kunde endog ikke tiltuske sig tilstrækkeligt Russemel for kommende Vinter. Sildefisket blev kun til Fordel for Faa. Aaret maa derfor betegnes som et Uaar paa Sjøen. Befolkningen heroppe er fra gammel Tid af vant til, at Sjøen stadig giver dem Madfisk ialfald, saa man i Regelen ikke samler sig noget Forraad af Fisk for Vinteren. Men denne Vinter fik Befolkningen Øinene grundig op for, hvad denne Sorgløshed kan føre med sig. Og da de fleste Familier indretter sig saaledes, at Kjørene ikke giver Melk om Vinteren, kom man saaledes til at mangle baade Fisk og Melk i Husholdningen. Den ringe Høst Aar 1902 havde imidlertid bevirket, at de Fleste havde slagtet en Del Kreaturer, saa mange Familier havde Kød til eget Behov. Heldigvis havde Aar 1902 givet et glimrende Udbytte for Fiskerne, saa nogen Nødstilstand blandt Befolkningen var der ikke. — Foruden af Skogdriften har Befolkningen adskillige Indtægter af Skyds og de aarlige Markeder; ikke Faa deltager i Ishavsfangsten, der i dette Aar gav et glimrende Udbytte; ved Kaafjord Værk var der stadigt Arbejde at faa paa Grund af det storartede Nyanlæg: af Kraftledning (Vandleddning), Vaskeri og andre Nybygningsarbejder. Om Høsten indtraf en stor Lemænvandring over det hele Distrikt. (Haug).

Fra Hammerfest anføres, at man til Vederlag for det i hele Finmarken feilslagne Loddefiske i Sommerens Løb havde et ganske godt Seifiske, der hjalp godt til at skaffe Fiskerne det Nødvendigste til Livsophold i den lange Vinter. (E. M. Erichsen).

I Maasø Herred fører Befolkningen en efter almindelige menneskelige Begreber kummerlig Tilværelse i sine mørke, skidne Gammer. Med Oplysningen blandt Mange af dem er det daarlig bevent, de voxne Mandfolk kan som Regel snakke Norsk, medens Kvinder og Børn ofte ikke engang forstaar det. I Slaatten er der et lidet Kapel, hvor der holdes 3 Gudstjenester om Aaret; disse holdes paa Norsk med Læreren som Tolk. Værnepligten, som af Ungdommen omfattes med Interesse, vil muligens fremme Fornorskningen, der i de senere Aar neppe har gjort Fremskridt. Paa Grund af Aarets feilslagne Fiskerier har den økonomiske Tilstand været meget mislig. (Horne).

Fra Kistrand anføres, at «Fællesgammerne» og det Liv, som der leves, antagelig danner Lavmaalet af menneskelig Tilværelse i Europa. (N. Christoffersen).

Fra Lebesby skrives: Den i Slutningen af det foregaaende Aar begyndte Kobbeindvandring fortsattes indtil ud i Marts, til stort Mén for Kystbefolkningen, hvis Vinterfiske blev ganske ødelagt, men til Fryd for Sjøfinnerne inde i Fjordbundene; mindst 4 000 Stkr. Kobbe blev dræbt bare her i Laxefjorden efter Opgivende af Lebesby Lensmand. Skind og Spæk solgtes for en stor Del til Handelsmændene, men meget deraf, samt alt Kjødet, benyttede Finnerne selv, ligesom de anvendte Kobbeplo til «Klub» og Pølse; ogsaa Kreaturerne aad Spækket og Kjødet med stor Begjærighed. Som en anden Bysynderlighed ved Aaret kan ogsaa noteres de i store Stimer optrædende Hvidfisk, som kom ind i Fjordene udover Vaaren. Men Fiskerierne slog kun daarligt til for dette Distrikt, og Foderavlingen blev næsten til Intet; hertil kom i Begyndelsen af September vældige Skarer af Lemæ, der udover Høsten hjemsogte Hølaterne og fortærede omtrent Rub og Stub af den Smule Hø, der var indsamlet. Kreaturbesætningerne maatte derfor i en sørgelig Grad reduceres; og det var kun med mørke Anelser, man saa det kommende Aar imøde. For Værene ude ved Kysten var der dog en Maanedes Tid

før Jul et nogenlunde godt Vinterfiske, hvorved ialfald en Del derude fik sig en pen Mandslot. (Wingard).

I Tanen var det paa Grund af de mislykkede Fiskerier yderst knapt om Mel, og det er næsten ufatteligt, hvorledes Mange har kunnet klare sig Vinteren over uden større Mén. Nøden har imidlertid medført det Gode, at den hos Enkelte har skjærpet Foretagsomheden paa andre Felter; saaledes har nogle Kvinder i Mørketiden forarbejdet optil 70 Par Komager til Salg. Ogsaa paa Alkoholmisbrugen har de daarlige Tider havt en gavnlig Indflydelse, saa at det i de sidste Aar har været meget sjelden at se et drukket Menneske. Men med Usædeligheden er det ikke bedre end før. Boligerne forbedres Aar for Aar, eftersom der nybygges, ogsaa i Fiskeværerne, hvor ellers Bebyggelsen er det rene Lapværk; gamle Baadhvælv, halvraadne Kassebord og andet daarligt Materiale benyttedes tidligere til at flikke paa de elendige Rønner, som man ikke skulde tro kunde huse Mennesker i den barske Vinter. Nu bygges der fornemmelig af tynde Planker Huse, der ialfald er rummelige og vel indrettede. I Fiskeværet Gamvik er der især fra Væreiernes Side gjort prisværdige Bestræbelser for at faa de moradsige Veie i nogenlunde fremkommelig Stand. (Groth).

I Vardø lagde man sig, da Vaarfisket paa Grund af Russekobbens Hærjinger slog Feil, efter Kobbefangst med Garn; og da den var ualmindelig fed, fik man ganske god Pris for den. Af Hvidfisk var der en mærkelig Vandring; den viste sig allerede før Jul 1902 og holdt sig udenfor Kysten langt udover Vaaren; dens Fangst gav ogsaa Mange et smukt Udbytte. Hvalfangerne derimod gjorde det daarligt og havde visselig ikke forsøgt sig mere paa Østfinmarken, selv om Fredning ikke var bleven besluttet. — De hygieniske Forhold i Byen er nogenlunde bra, i Herredet derimod kun saa som saa; værst er det hos Lapperne, hvoraf der findes en Del i Syltefjord og Baadsfjord; de bor for en stor Del i Gammer. — Skatterne er store, i Byen 14 og i Herredet 15 pCt.; Fattigudgifterne i Byen beløb sig til Kr. 13 823. — Ædruelighedstilstanden er god; men af Fødsler var 17,6 pCt. uægte. (Blom).

Fra Sydvaranger skrives: Den kolde Sommer bevirkede, at Udbyttet af Jorddyrkningen blev rent elendigt, baade hvad Kvalitet og Kvantitet angaar. — Til end yderligere at forringe Høsten bidrog det ikke lidet, at Distriktet hele Sommeren igjennem var oversvømmet af Lemæn og andre Gnavere, der ødelagde Græs væxten og spiste op en stor Del af det, man fik høstet. Allerede i Begyndelsen af September fandtes næsten ikke Beite for Kreaturerne i Skog og Mark, Engene var brune og oprodede, og man maatte tidlig begynde at fodre med de smaa Forraad, man havde. Hos Mange ophørte Kjørene at give Melk allerede ved Vinterens Begyndelse, og Mangelen af dette Næringsmiddel hele den lange Vinter udgjennem gik naturligvis især ud over dem, der ogsaa forøvrigt var daarligst stillede. Distriktets øvrige Indtægtskilder gav ogsaa lidet eller intet af sig. Vaarfisket og Laxefisket maa nærmest betegnes som mislykkede, og Sommer- og Høstfisket gav et mindre Udbytte end sædvanligt. Den store Mængde Kobbe, som fra foregaaende Høst af fyldte alle Fjorde, holdt sig der lige til Sommeren og var tilligemed den ikke ringe Mængde Hvidfisk, som fangedes, af stor Betydning i Folkets Økonomi. Ikke alene solgtes Skind og Spæk til gode Priser, men Mange, især blandt Lapperne, spiste ogsaa Kjødet. Af større Vigtighed var dog, at Fiskepriserne, især i Tuskhandel med Russerne, var meget høje, hvilket ikke lidet bødede paa Sommerens ringe Fangst. I hygienisk Henseende viste de værste Følger af Uaaret sig dog først i det næste Aars Vaarmaaneder, da Forraadene af enhver Art altfor tidlig slap op, og Ernæringsforstyrrelser, særlig Skjørbug, begyndte at optræde. (Wessel). For at undgaa at give Kredit i de nuværende daarlige Tider har enkelte Handelsmænd lukket sine Forretninger. (F. Grimsgaard).

Sygehuse. De tre Amtssygehuse er beliggende i Hammerfest, Vardø og Vadsø. Desuden findes i Hammerfest et katolsk, «St. Vincents», Hôpital. Sygestuerne i Loppen (Hasvaag), Kistrand og Tanen Distrikter har ikke været benyttet. Et lidet Sygehus i Gamvik, Lebesby Distrikt, er aabent i Fiske-tiden og bestyres af Distriktslægen i Tanen.

Fattigsygepleien. I Kistrand begyndte i Aarets Løb et Sygehjem for Finner sin Virksomhed; det tilhører den norske Finnemission og har til Formaal at være et Pleiehjem for uhelbredelige Syge og erhvervsudygtige Finner; det er foreløbig indredet for 10 Patienter. Den første, der indkom, var en 30 Aar gammel Kvæn med Arthritis deformans og Ankylose af samtlige Led, Kjøveleddene ikke undtagne. (N. Christoffersen).

Badeindretninger. I Hammerfest er der foruden Karbad ved begge Sygehuse et «Kvænbad» (Stendampbad), der siden dets Aabning har været meget benyttet af Byens Folk. I Kistrand er der af Amtets Veivæsen opført en velindrettet Badstue for dettes Arbeidere og med Adgang for Bygdens Folk. I Vardø findes paa Fæstningen Karbad, samt i Byen 3 Kvænbad og 2 Russebad.

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundhedskommissioner, Kvarantænekommissioner og af Vaccinerede:

Lægedistrikter.	Sundheds- kommis- sioner. Antal Møder.	Kvarantæne- kommis- sioner. Antal Møder.	Vaccinerede.
Finmarkens Amt.....	29	1	1057
Alten	1) 3	-	278
Loppen	2) 1	-	103
Hammerfest	3) 3	1	138
Maasø	4) 1	-	58
Kistrand	5) 2	-	36
Lebesby	2	-	84
Tanen	6) 2	-	56
Vardø	7) 4	-	141
Vadsø	8) 8	-	118
Sydvaranger	3	-	45

1) Kautokeino 1, Talvik 1, Alten 1. 2) Hasvik. 3) Hammerfest By. 4) Kjelvik.
5) Kistrand 1, Karasjok 1. 6) Tanen 1, Polmak 1. 7) Vardø By 2, Vardø Herred 2.
8) Vadsø 7, Næsseby 1.

Sundhedskommissionen i Kautokeino (Alten Distrikt) besluttede i Anledning af Tuberkuloseoven at søge gennemført følgende Forholdsregler hos de Fastboende: Meddelelse til Helseraadets Ordfører om Flytning af Tæringssyge, samt at lade trykke og oversætte til Lappisk Regler for tuberkuløse Syges hygieniske Behandling, og for Rensning efter Dødsfald af saadanne. Disse Regler er holdt i Overensstemmelse med de af Medicinaldirektøren udarbejdede, dog med enkelte Forandringer sigtende paa de lokale Forhold. Særlig er Reglerne for Rensning efter Dødsfald væsentlig forkortede, idet man kun har beholdt som Hovedmomenter: grundig Vaskning med Grønsæbe og Kogning af Klæder. Rensdyrskind er anbe-

falet rensed som Skinfælde. Vistnok ødelægges Renskind paa denne Maade, men Finneerne har før brugt at slænge Skindene paa Marken, naar de vidste, at Vedkommende var død af Tæring. Istedenfor dette har vi anbefalet at brænde Skindene, naar Eieren selv vilde bære Tabet. Det er indlysende, at Distriktslægen, som bor i Alten, ikke kan føre nogen Kontrol med Gjennemførelsen af disse Regler i Kautokeino, udenfor de faa Tilfælde, der lader sig inspicere under hans faste Besøg deroppe. At ansætte en egen Desinfektør for Herredet har man ikke troet at burde anbefale, da Udgifterne sandsynligvis vilde blive altfor uforholdsmæssige i Forhold til Nytten af en saadan Person blandt Finnerne. Hensigten med, at disse Regler er vedtaget i dette Herred, er kun den — om muligt — at aabne Befolkningens Øine for, at Renlighed ikke er nogen Luxus, men en bydende Nødvendighed for at bevare Sundheden. Kunde man opnaa, at Befolkningen lidt efter lidt kom til at indrømme dette, var meget vundet. Som Forholdene nu er, vil man som oftest — i sin Kamp mod Tæringen heroppe — være henvist til at sende Vedkommende disse trykte Regler. Da disse er oversatte til Lappisk, er der neppe Tvivl om, at man vil læse dem, og efterhvert som det erkjendes, at Tuberkulosen er smitsom, vil nok Paabudene efterhaanden blive udførte og have sine gavnlige Virkninger. (Haug).

Kvaksalveri. «Lægeraad» fra Udlandet søges meget, anføres det fra Loppen; stadig kommer der Medicin i Postopkrav, og det er mærkeligt, hvor let Kontanterne, som man ellers næsten ikke ser noget til, da skaffes tilveie; den tyske Medicin skal nemlig være saa meget bedre end den norske! (G. Klem).

C. Anhang.

(Appendices).

1. Sundhedsforskrifter approberede i 1903.

Kviteseid Herred.

(Kongelig Resolution af 10de Januar).

§ 8 skal herefter lyde saaledes:

For den bymæssig bebyggede Del af Herredet gjælder derhos følgende Bestemmelser:

- a) Veie med tilhørende Rendestene og Grøfter holdes rene af vedkommende Hus- og Tomteeier, Gaardsrum og Gange omkring Husene holdes fri for Stank og Urenligheder af alle Slags.
 - b) Vandhusene maa have tætte, for Indholdet ugjennemtrængelige Kasser, Tønder eller gravede Gjødselkjældere; disse maa oftere paafyldes Kalk, Aske, Sagemug eller deslige og tømmes saa ofte, at Overfyldning og Stank undgaaes.
 - c) I Bække og Grøfter maa ikke henkastes Grene, Bar, Papir, Blikboxer eller nogetsomhelst Affald.
 - d) I Slakterierne maa der rengjøres efter hver Slagtning, og Huderne om Sommeren strax fjernes. Vom, Klover samt alt andet Affald bringes strax ud af «Byen», nedgraves, nedsænkes eller bringes til Kompost.
-

Kristiania By.

(Kongelig Resolution af 16de Januar).

§ 13 skal lyde saaledes:

- a) Beholdere for Lokumer — saavel faste som flytbare — maa ikke tilføres andre Affaldsstofte end Exkrementer af ublandet Urin.
- b) Beholdernes Indhold skal tilsættes med Stofte, som hertil af Sundhedskommissionen godkjendes som hensigtsmæssige, i saadan Udstrækning, at Stank fra Beholderne undgaaes. Fuldstændig Desinfektion og Rensning af Beholderne skal foretages, naar og hvor Sundhedskommissionen paabyder det.
- c) Faste Lokumbeholdere skal tømmes mindst én Gang om Ugen og flytbare Beholdere mindst hver anden Søndag.

Flytbare Beholdere maa ikke tømmes inde i Bygningen.

- d) I faste Beholdere skal Indholdet tilsættes det i Lit. b omhandlede Stof én Gang hver Søndag, men i flytbare Beholdere umiddelbart efter hver Tømming.

- e) Under særegne Omstændigheder eller Forhold kan Sundhedskommissionen paabyde hyppigere eller tillade sjældnere Tømning og Tilsætning end i Litr. c og d nævnt.

Herø Herred.

(Kongelig Resolution af 24de Januar).

§ 1. Fiskehoveder og Fiskerygge, som henlægges til Tørring, Fiske- og Sildeaffald samt beskadiget Agn og Agnaaffald maa ikke ligge Beboelseshus eller Logishus nærmere end 150 Meter. Komposter maa ikke ligge Beboelseshus eller Logishus nærmere end 30 Meter.

Hver Lørdagsaften skal alt midlertidig henliggende Affald være bortskaffet.

Fiskeaffald, som kastes i Sjøen, maa bringes udenfor Fjæremaal, dog maa intet Affald udcastes i Fiskeværet Forsnevaagshavn, men bringes forbi den vestenfor Indløbet liggende Flu.

Hvis Omstændighederne gjør det ønskeligt, kan Sundhedskommissionen ogsaa til andre Tider end ovenfor nævnt paabyde almindelig eller delvis Rengjøring.

Ansaret for Renligholdelsen paahviler Eieren af enhver Bedrift, hvorved der fremkommer Affald.

§ 2. Vandindtag samt Elv eller Bæk, hvorfra Vand til Husbrug tages, maa ikke forurennes paa nogen Maade.

§ 3. I hvert beboet Rum i Logishus skal skaffes tilstrækkelig Ventilation, i Tilfælde efter Sundhedskommissionens nærmere Bestemmelse.

§ 4. Ved hvert Logishus skal inden et af Sundhedskommissionen fastsat Tidspunkt være opført et sømmelig stort Vandhus, der maa lægges saavidt muligt isoleret og ikke have Afsig mod beboet Hus, Vei eller Gangsti.

§ 5. Sundhedskommissionen er berettiget til, om det maatte ansees nødvendigt, at beskikke Tilsynsmænd til at føre Indseende med Overholdelsen af ovenstaaende Forskrifter. Ligeledes er Sundhedskommissionen berettiget til, hvor lokale Forhold saa maatte paakræve, at tillade Afbigelse fra enkelte af disse Bestemmelser.

§ 6. Overtrædelse af disse Forskrifter straffes i Henhold til Lov om Sundhedskommissioner m. m. af 16de Mai 1860.

Tveid Herred.

(Kronprindsregentens Resolution af 31te Januar).

§ 1. Forinden Opførelse eller Flytning af Vaaningshuse eller Udhuse paabegyndes skal Eieren gjøre skriftlig Anmeldelse derom til en af Sundhedskommissionens nærmestboende Medlemmer eller Tilsynsmænd, som pligter at gjøre Vedkommende bekendt med Bestemmelserne i disse Forskrifter.

§ 2. Ved Opførelse eller Flytning af Husebygninger skal iagttages, at Afstanden mellem Vaaningshus paa den ene Side og Stald, Fjøs og Privet paa den anden Side bliver mindst 8 Meter.

§ 3. Ved Opførelse af Vaaningshus skal iagttages:

- a) Før Opførelsen paabegyndes, skal Muldjorden være bortfjernet og Grunden omhyggelig afgroffet, forsaavidt den ikke er af den Beskaffenhed, at der ikke kan opstaa Ansamling af Grund- eller Overvand.

- b) Grundmuren skal være mindst 30 Cm. høi og forsvarlig tættest ved Rapping med Kalk eller andet hensigtsmæssigt Materiale.
- c) Hvert Beboelsesrum skal have en Høide af mindst 2,50 M. under Loftsbjælkerne. Loft-, Kvist- og Kjælderværelser, bestemte til Beboelse, skal have en Høide af mindst 2 M. Hvert Beboelsesrum skal være forsynet med mindst 1 Vindu, som med Lethed kan aabnes og lukkes.
- d) Gulvet i nederste Stokværk skal være dobbelt med Mellemlag af tør og god Fyld.
- e) Kjælderen skal være forsynet med passende Aabning for Lufttilgang. Skal den benyttes til Beboelse, Handel eller Værksted maa mindst $\frac{1}{2}$ af Rummets Kubikindhold være over det tilstødende Jordsmon og Gulvet være af Cement eller et dobbelt Lag af Træ med forsvarlig Fyld imellem.
- f) Kogeovn maa ikke benyttes, medmindre den er forsynet med Indretning til Bortledning af Damp.

§ 4. Til hver Bolig skal der være et Vandhus (Privet). For Bygninger bestemte til dagligt Ophold for et større Antal Mennesker, saasom Leie- og Logishuse, Arbejderboliger og Fabriker, skal Eieren lade anbringe bekvemt beliggende Priveter med mindst 1 Aflukke for hver 20 Personer, som antages at maatte benytte samme.

Binger og Exkrementbeholdere skal være forsvarlig tætte og ikke have Tilsig fra Grund- eller Overvand samt tømmes, saa ofte det paakræves, saa intet af Indholdet flyder ud. Sundhedskommissionen kan paabyde Desinfektion af Binger og Exkrementbeholdere.

§ 5. Gjødning, Affald fra Husene og lignende Urenligheder skal henbringes i Gjødselkjælder eller i en Afstand af mindst 8 M. fra beboet Hus og befærdet Vei og saaledes, at der ikke bliver Tilsig til Sted, hvorfra Mad- eller Drikkevand tages. Er det paa Grund af lokale Forhold uundgaelig nødvendigt at henlægge deslige Ansamlinger nærmere befærdet Vei, skal de forsvarlig tildekkes med Jord, Torv eller lignende eller snarest mulig bortskaffes.

Indvolde skal henlægges i Gjødselkjælder, nedgraves eller opbrændes.

Skyllvand maa ikke slaaes ud ved Husvæggen eller paa Gaardspladsen.

§ 6. Brønd- eller Opkomme, hvorfra Mad- eller Drikkevand tages, maa ikke forurenses ved Vask eller anden Urenlighed. I Bæk maa saadan Forurensning kun ske nedenfor det Sted, hvorfra Mad- eller Drikkevand tages.

Brønd maa renses mindst 1 Gang aarlig.

§ 7. Heste, Kjør, Svin, Faar, Gjeder og Fjærkræ maa ikke huses i Vaaningshus.

§ 8. Sundhedskommissionen kan forbyde Brug af Boliger, som paa Grund af Overfyldning af Mennesker, Fugtighed, Urenlighed eller slet Ventilation findes skadelige for Sundheden, indtil Manglerne er afhjulpne.

§ 9. Det paaligger Eieren af Logis-, Leiehus og Arbejderboliger at sørge for, at der er tør Adgang til Huset, og at der paa Stedet eller i Nærheden er tilstrækkelig Adgang til rent og godt Drikkevand.

§ 10. Sundhedskommissionen kan forbyde Salg af bedærvede eller for Sundheden skadelige Nærings- og Nydelsesmidler og i fornødent Fald besørge samme tilintetgjorte. Dette gjælder ogsaa Gjenstande, som ved at indeholde giftige Bestanddele kan blive sundhedsfarlige, saasom Tøier og Tapeter, hvoraf Prøve til Undersøgelse skal udleveres efter Sundhedskommissionens Forlangende.

§ 11. Enhver Bedrift, hvorved Luften kan forurenses eller Stank udbredes, skal være underkastet Sundhedskommissionens Tilsyn og nærmere Bestemmelse.

§ 12. Bohave, Gang- og Sengklæder efter Personer, der lider af eller er døde af smitsom Sygdom, maa ikke overlades til andre, forinden de er rensede efter nærmere Bestemmelse af Sundhedskommissionen.

§ 13. I bymæssigt bebyggede Strøg skal Huseierne sørge for at holde Veigrøften udenfor deres Eiendom oprenset, saa der til enhver Tid er frit Afløb for Spild- og Overvand.

§ 14. Hvor særegne Forhold paakræver det, kan Sundhedskommissionen efter Andragende derom indvilge Afgivelser fra disse Forskrifter.

§ 15. Overtrædelse af disse Forskrifter anmeldes til Sundhedskommissionen, hvem det paaligger i fornødent Fald at foranstalte Overtrædelsen paatalt.

Hetland Herred.

(Kronprindsregentens Resolution af 31te Januar).

§ 1. Ved Flytning af ældre Vaaningshuse ligesom ved Opførelse af nye i den Del af Herredet, som ikke omfattes af Kjøbstaden Stavangers Bygge- og Reguleringsbestemmelser, skal Anmeldelse herom ske til et Medlem af Helseraadet, inden Arbeidet paa Grunden paabegyndes.

§ 2. Ved Opførelse eller Flytning af Husebygning skal iagttages:

- a) At Afstand mellem Vaaningshus paa den ene Side og Stald, Fjøs, Ladebygning, Grisehus og Vandhus paa den anden Side ikke bliver mindre end 4 — fire — M., med mindre Vandhuset indredes saaledes, at de sanitære Hensyn alligevel sker Fyldest.
- b) At Bygningsgrunden under Vaaningshus med Omgivelser afgræftes og Muldjorden derfra bortføres. Alle Vandansamlinger omkring Huset maa bortledes og Fordybninger udfyldes, saa Gaardstunet saavidt muligt kan holdes tørt og rent.
- c) At Grundmurens Høide under Vaaningshus ikke nogetsteds bliver mindre end 30 — tredive — Cm. over Jorden.
- d) At ethvert Beboelsesværelse skal have en Høide af mindst $2\frac{1}{4}$ — to og en kvart — M. fra Gulv til Loft og være forsynet med Opslagsvindue. Gulvet maa gjøres tæt og trækfrit.

§ 3. Hvor Kogeovn anbringes i Beboelsesrum, skal saadan Indredning anskaffes, at den ved Kogningen frembragte Damp opfanges og ledes ud i det Fri.

§ 4. I Kjældere under Vaaningshus, som herefter opføres, maa ikke huses Heste, Kjør eller Svin, de sidste heller ikke i Kjældere under Vaaningshuse, der nu er opførte.

§ 5. Til ethvert beboet Vaaningshus skal høre et Vandhus. Dette maa med den i § 2 litr. a nævnte Undtagelse ikke have Væg eller Tag fælles med Vaaningshus eller med Rum, hvori Madvarer opbevares. Inden ét Aar efter disse Forskrifters Ikrafttræden skal der til hvert Vaaningshus høre et Vandhus.

§ 6. Gjødelse eller andet ildelugtende Affald maa ikke findes ansamlet noget Vaaningshus nærmere end 4 — fire — M. og maa ikke være saaledes beliggende, at derfra er umiddelbart Tilsig til Vaaningshus eller til Brønd eller Bæk, hvorfra Mad- eller Drikkevand hentes. Huseieren har strengt at paase, at Feieskarn, Affald ved Slagtning eller anden Urenlighed ikke henkastes rundt Husvæggen, men lægges i Gjødelskjælderen eller under Vandhus, saafremt det ikke nedgraves.

§ 7. I Brønd eller Opkomme, hvorfra Vand tages til Husholdningen, maa ikke vaskes eller Vandet paa anden Maade forurenses. Det samme gjælder Bæk, hvorfra Mad- eller Drikkevand hentes, medmindre Forurensningen sker nedenfor det Sted, hvor Vandhentningen vanlig foregaar.

§ 8. Helseraadet kan forbyde Salg af bedærvede Fødemidler og af Brugs-
gjenstande, som kunne blive skadelige for Sundheden derved, at de indeholder
giftige Bestanddele, og er, for den i saa Henseende fornødne Kontrol, berettiget
til at fordre sig udleveret Prøver. Standsning af Salg af saadanne formentlig
sundhedsskadelige Varer kan foreløbigen paabydes enten af Helseraadets Formand
eller af mindst 3 af dets øvrige Medlemmer i Forening.

§ 9. Klæder, der har tilhørt Folk med smitsom Sygdom, deriblandt Tæring
og Spedalskhed, maa ikke bruges eller afhændes, medmindre de bliver rensede,
saaledes som Helseraadets Ordfører paabyder.

§ 10. Naar nogen Bedrift agtes iværksat, hvorved Luften i høi Grad for-
urenses eller skadelig Stank udbredes, skal Plan over Anlægget forelægges Helse-
raadet. Finder dette, at Anlægget vil blive farligt eller skadeligt for den offent-
lige Sundhed, maa det ikke sættes iværk, førend de af Helseraadet antydede
Ulemper er paaviste at være afhjulpne. Enhver i Virksomhed værende Bedrift
skal være Helseraadets Tilsyn underlagt, og Vedkommende skal være forpligtet
til at rette sig efter de Forskrifter, Helseraadet til Fjernelse af stedfundne
Ulemper maatte give.

§ 11. Finder Helseraadet noget beboet Hus eller Forsamlingsrum at være
skadeligt for Sundheden paa Grund af Mangel paa Lys eller Luft, ved Over-
fyldning af Mennesker eller paa Grund af Fugtighed, Urenlighed eller lignende,
kan det forbyde Husets eller Rummet Benyttelse, indtil de forefundne Mangler
er afhjulpne.

§ 12. Hvor de lokale Forholde vil gjøre Befølgelse af disse Forskrifter
særlig vanskelig, kan Afgang ske med Helseraadets Tilladelse.

§ 13. Overtrædelse af disse Forskrifter pligter ethvert Medlem af Helse-
raadet eller enhver af dette opnævnt Tilsynsmand at melde for Formanden, der i
fornødent Fald bevirker Overtrædelsen paataalt.

Tromø Herred.

(Kronprindsregentens Resolution af 9de Februar).

I. Om Grund og Bygninger.

§ 1. Ved Opførelse eller Flytning af Huse skal det iagttages, at Af-
standen mellem Vaaningshus (eget eller Naboens) og Stald, Fjøs, Grisehus eller
Vandhus ikke bliver kortere end 6 M. (i de ikke bymæssigt bebyggede Strøg
ikke kortere end 8 M.), og at der ikke er Tilsig fra nogen af disse til Grunden
under Vaaningshus.

Ved Opførelse eller Flytning af Vaaningshus skal endvidere følgende Regler
iagttages:

- a) Grunden maa i Forveien tilstrækkelig udjævnes og afgrøftes, saa at Grund-
vand og Overvand har Afløb fra Tomten, og Madjorden maa bortfjernes.
- b) Bygningen skal staa paa Undermur af Sten af mindst 30-Cm.s Høide over
Jorden.
- c) Gulvet i nederste Stokværk maa være tæt og trækfrit.
- d) Beboelsesrum skal have en Høide af mindst 2,25 M. og være forsynede med
i det mindste ét Vindu til at aabne. Forsaavidt Kogeoan anbringes i Be-
boelsesrum, maa den være forsynet med saadan Indretning, at den ved Kog-
ningen frembragte Damp opfanges og ledes ud i det Frie.

§ 2. Findes beboet Hus, Skole, Kirke, Rets- eller Forsamlingslokale etc. skadeligt for Sundheden paa Grund af Fugtighed, Mangel paa Lys og Luft, Overfyldning af Mennesker, Urenlighed etc., skal Vedkommende være forpligtet til inden en given Frist at efterkomme, hvad Sundhedskommissionen til Fjernelse af Manglerne maatte paabyde. I fornødent Fald kan Sundhedskommissionen ganske forbyde Lokalets Afbenyttelse, indtil Manglerne er rettede.

II. Om Vandhuse, Fæhuse, Pissoirer og Gjødselansamlinger.

§ 3. Til ethvert Vaaningshus skal der være et Vandhus. Dette maa ikke have Væg sammen med Vaaningshus eller Rum, hvori Madvarer opbevares. Det maa ikke uden Sundhedskommissionens Samtykke ligge saadanne eller Alfarvei nærmere end 6 M.

Beholdere under Vandhus maa tømmes saa ofte, at ikke Overfyldning finder Sted, og Dynger under samme maa bortfjernes 1 à 2 Gange aarlig og forøvrigt saa ofte, som Sundhedskommissionen paa Grund af Omstændighederne finder det fornødent. Kalk, Aske og lignende skal jevnlig tilsættes, for at hindre Stank.

§ 4. Hvor Sundhedskommissionen finder at maatte forlange det, skal Vandhuset være forsynet med vandtætte, flytbare Kasser eller Beholdere, der staar paa et jevnt, fast, vandtæt Gulv eller med vandtæt Binge. Overfyldning af Binger og Kasser eller Afløb fra samme maa ikke finde Sted, og mod Stank skal Eieren være forpligtet til at tage de fornødne Forholdsregler. Bingerne skal tømmes mindst 2 Gange aarlig og ellers saa ofte, som Sundhedskommissionen maatte forlange.

§ 5. Hvor Vandhus ikke findes, skal saadant være opført inden et halvt Aar efter disse Forskrifters Approbation.

§ 6. Ved Bygninger og paa Steder, hvor jevnlig samles mange Mennesker, Kirker, Hoteller, Logishuse og Beværtningsteder etc. kan Sundhedskommissionen paabyde, at der indrettes hensigtsmæssige for Publikum tilgængelige Pissoirer og Priveter, der holdes tilbørlig rene og frie for Stank.

§ 7. Heste, Kjør, Faar, Gjeder, Svin maa ikke huses i eller under Vaaningshus. Hvor i tættere bebyggede Strøg Kreaturhold medfører sanitære Misligheder, som paa Grund af de stedlige Forhold ikke kan afhjælpes, kan det af Sundhedskommissionen ganske forbydes.

§ 8. Fra Vandhus eller Gjødselansamlinger o. d. l. maa aldrig Afløb eller Tilsig finde Sted ud til Gaardsplads, Grund eller Vaaningshus, Anlæg for Drikkevand, Alfarvei, Veigrøfter, Rendestene eller ud paa Nabos Tomt.

§ 9. Gjødselbrønde maa være forsynede med Tag eller Laag.

§ 10. Ildelugtende Gjødningsstoffer og Affald maa ikke oplægges eller samles saa nær offentlig Vej eller paa andre Steder, at derved kan opstaa sanitære Ulemper. De er altid underkastet Sundhedskommissionens nærmere Bestemmelser. Gjødsel, der henlægges paa aaben Mark, skal, om paakræves, opblandes eller tildækkes, saa at Stank ikke udbredes. Frisk Vandhusgjødnings maa ikke spredes saa nær Naboers Hus, at Stanken kan forvolde dem Ulemper.

III. Urenlighed, Affald, Rengjøring af Render etc.

§ 11. Ingen Slags Urenlighed, stinkende eller for Sundheden skadelige Vædske eller Stoffer maa ansamles eller ophobes i Nærheden af Vaaningshus eller mere befærdede Steder, ei heller i Gaardsrum eller Baggaard, saa at derved forvoldes Ulemper for Gaardens Beboere eller Naboer. Ingen maa lade stinkende eller urent Spildevand eller Afløbsvand flyde ud over Naboens Tomt. Aadsel og døde Dyr skulle snarest mulig nedgraves eller brændes. De maa kun nedgraves

paa Steder, der ligger fjernt fra bebygget Grund, og som ikke har Afløb dertil eller til Steder, hvorfra Vand tages.

§ 12. I de tættere bebyggede Strøg og hvor Sundhedskommissionen finder at maatte forlange det, skal Søppel-, Feie- og Husholdningsaffald etc. henlægges i tætte, med Laag forsynede Kasser, der jevnlig maa tømmes og renses.

§ 13. Beboere af de tættere bebyggede Strøg er forpligtet til mindst én Gang ugentlig eller saa ofte, som Sundhedskommissionen maatte paabyde det, at rengjøre Veien og Grøfter langs Veie, der støder til deres Eiendom og er aabne for almen Færdsel.

IV. Skole- og Arbeidslokaler.

§ 14. Skoler er Sundhedskommissionens Tilsyn underlagt. Intet Skolelokale maa tages i Brug, før det er godkendt af Sundhedskommissionen.

§ 15. Værksteder og Arbeidslokaler, som dermed kunne ligestilles, er, saavidt de ikke staar under Fabriktilsynets Kontrol, underkastet de Bestemmelser, som Sundhedskommissionen maatte fatte, for at hindre sanitære Misligheder.

V. Sundhedsfarlige Næringsveie, Tilsyn med Handel med Næringsmidler.

§ 16. Naar nogen Bedrift agtes sat igang, hvorved det kan befrygtes, at Luften forurenses og Stank udbredes, eller som paa anden Maade kan være skadelig for Arbeidernes eller Omboendes Sundhed, skal Planen for Anlægget forelægges Sundhedskommissionen. Finder denne, at det vil blive skadeligt for Sundheden, eller at Stank udbredes, maa Anlægget ikke sættes iværk, førend Manglerne er afhjulpne.

Bedrift, værende i Virksomhed, er Sundhedskommissionens Tilsyn underkastet, og Vedkommende har at rette sig efter de Bestemmelser, som den maatte give, for at afhjælpe de nævnte Mangler.

§ 17. Ingen Bedrift eller Næring maa drives saaledes, at derved smitsom Sygdom kan udbredes. I Herredet maa ikke drives Handel med udenbygdsfra indførte Gang- eller Sengklæder, uden at der for Sundhedskommissionen fremlægges Attest for, at de er desinficerede. Handel med Gjenstande, som kan befrygtes at være smitteførende, saasom Klude, eller som er særlig ildelugtende, som dyriske Affald, Guano etc., maa kun foregaa fra de af Sundhedskommissionen godkendte Steder.

§ 18. Sundhedskommissionen kan forbyde Salg af Stoffe og Gjenstande, der er skadelige for Sundheden derved, at de indeholder giftige Bestanddele. Bedærvede Fødemidler samt Kjødet af syge Dyr maa ikke falbydes eller sælges til Menneskeføde. Sundhedskommissionen kan i fornødent Fald besørge samme tilintetgjort.

VI. Om Brønde og Drikkevand.

§ 19. Brønde maa holdes fri for urent over- og underjordisk Tilløb navnlig fra Fabrikker, Gjødsels- og Affaldsansamlinger, Afløbsrender etc. De maa helst være overbyggede. Sundhedskommissionen har altid Ret til at undersøge Vandet i privat eller offentlig Brønd; og naar det maa antages at indeholde for Sundheden skadelige Stoffe, kan Sundhedskommissionen lade Brønden gjenkaste paa Eierens Bekostning. Brønd skal renses mindst 1 Gang aarlig.

§ 20. I Brønd eller Opkomme, hvorfra Drikke- og Madvand tages, maa ikke foretages noget, hvorved Vandet forurenses. Det samme gælder Bæk og

Elv, hvorfra Drikke- og Madvand tages, medmindre Forurenselsen sker nedenfor de almindelige Hentesteder for Vand.

VII. Forholdsregler mod epidemiske og smitsomme Sygdomme.

§ 21. Ved Sygdomstilfælde, der indtræffer blandt Tilreisende i Hôteller, Gæstgiversteder, Logishuse etc., skal Værten søge at skaffe sig Kundskab om, hvorvidt Sygdommen er af smitsom Art, og, hvis dette er Tilfældet, eller hvor der er Tvivl, strax gjøre Anmeldelse til Sundhedskommissionens Ordfører.

§ 22. Optræder smitsom Sygdom i Nogens Husstand, der driver Handel med Fødemidler, og Udsalgsstedet staar i umiddelbar Forbindelse med det Rum, hvor den Syge opholder sig, kan Sundhedskommissionen forbyde Handelsvirksomheden indtil den Syge bliver betryggende isoleret eller fjernet og Rummene, hvori den Syge har opholdt sig, desinficerede.

Under samme Forhold kan Haandværksdrift, særlig saadan, hvor Beklædningsgjenstande forarbejdes, midlertidig forbydes, indtil Desinfektion er foretaget.

Sundhedskommissionen kan ligeledes forbyde Personer at forestaa eller deltage i Tilberedning af eller Handel med Næringsmidler eller Brugsgjenstande, hvis der hersker smitsom Sygdom i deres Husstand; eller hvis de selv lider af Sygdom, der kan foranledige Smitteoverførelse.

Seng- eller Gangklæder, der har været benyttet af nogen Person under smitsom Sygdom, maa ikke overlades andre til Brug og heller ikke fra Udlandet eller udenbygds fra bringes ind i Herredet, uden at være desinficerede paa en af Sundhedskommissionen godkjendt Maade.

§ 23. Hvor særegne Forholde paakræver det, kan Sundhedskommissionen indrømme Afgivelse fra Forskrifterne.

§ 24. Sundhedskommissionens Medlemmer og Tilsynsmænd skal være behjælpelige med at paase, at Vedtægterne overholdes og i fornødent Fald anmelde Overtrædelser til Sundhedskommissionens Formand.

§ 25. Overtrædelse af disse Forskrifter straffes i Henhold til de gjældende Bestemmelser.

Hemnes Herred.

(Kronprindsregentens Resolution af 9de Februar).

- § 1. Ved Opførelse eller Flytning af Husebygninger skal herefter iagttages:
- At Afstanden mellem Vaaningshus og Madbod paa den ene Side og Stald, Fjøs, Grisehus, Ladebygning og Vandhus paa den anden Side ikke gjøres kortere end 10 M.
 - At Vaaningshus ikke opføres, forinden Grunden er afgroftet og Madjorden paa samme er fjernet.
 - At Vaaningshus ikke hviler nærmere Grunden end 30 Cm.
 - At Beboelsesrum, der ikke har Spærreloft, skal være mindst 2,25 M. fra Gulv til Loft og have tæt og trækfrit Gulv. Rummet maa derhos have mindst 1 Vindu, som med Lethed kan aabnes og lukkes. Hvor Kogeovn benyttes, maa denne være forsynet med en virksom Indretning til Bortledning af Damp.

§ 2. Gulv i Beboelsesrum skal vaskes mindst 1 Gang ugentlig. Efter Møder eller Forsamlinger skal det benyttede Lokale for hver Gang om for-

nødiges omhyggelig udluftes, og Gulv og Inventar vaskes. Gaardspladse skal rengjøres mindst 1 Gang ugentlig, og paa samme skal Huller og Fordybninger i Jorden, hvori Vand og Urenlighed kan samle sig, udfyldes, og Fugtighed saavidt muligt afledes.

§ 3. Melk og andre Madvarer skal opbevares i særskilt Rum. Hvor saadant ikke kan tilveiebringes, kan de anbringes i en dertil indrettet Hylde forsynet med Forhæng.

§ 4. Heste, Kjør, Faar, Gjeder, Svin og Høns maa ikke huses i eller under Vaaningshus eller Madbod.

§ 5. Findes beboet Hus eller Forsamlingslokale skadeligt for Sundheden paa Grund af Fugtighed, Urenlighed, Mangel paa Lys og Luft eller Overfyldning af Mennesker kan Sundhedskommissionen forbyde Brugen deraf, indtil Manglerne er afhjulpne.

§ 6. Brønd eller Opkomme, hvorfra Vand tages til Drikkevand eller Madbrug, maa ikke have Tilsig fra Vandhus, Gjødeldyngte eller anden Urenlighed, ligesom der ikke ved dem maa vaskes, spildes Urenlighed eller noget foretages, som kan gjøre Vandet urent. Det samme gjælder Bæk og mindre Elv, hvorfra Mad- og Drikkevand hentes, medmindre Forurensningen foregaar nedenfor det Sted, hvor Vandet tages.

§ 7. Bedærvede Næringsmidler maa ikke udsælges, heller ikke andre Gjenstande, der ved at indeholde giftige Bestanddele er skadelige for Sundheden. Saadant Forbud kan foreløbig nedlægges af Sundhedskommissionens Ordfører eller af 2 af dens Medlemmer i Forening.

§ 8. Kjøkkenaffald, Feieskarn, Gjødelse, stinkende Skyllvand eller anden Urenlighed maa ikke henkastes eller ansamles Vaaningshus og de i § 6 nævnte Vandindtag eller offentlig Vei nærmere end 10 M. Stank maa mest muligt hindres ved Paafyldning af Jord, Sagmug, Aske eller lignende.

§ 9. Ethvert Vaaningshus skal inden 2 Aar fra disse Forskrifters Approbation være forsynet med et sømmeligt Vandhus, der tømmes saa ofte, at ingen Overfyldning finder Sted, mindst 1 Gang om Aaret, og forøvrigt saa ofte som Sundhedskommissionen maatte finde det fornødent. Ved stadig Paafyldning af Jord, Sagmug, Aske og lignende maa der sørges for, at Stank saavidt muligt undgaaes.

§ 10. Bohave, Seng- og Gangklæder efter Personer, der lider eller har lidt af smitsom Sygdom, maa ikke sælges, overdrages til eller benyttes af andre, forinden de er rensede, saaledes som Sundhedskommissionens Ordfører paabyder.

§ 11. Hvor særegne Forhold maatte paakræve det, kan Sundhedskommissionen tilstede Afgivelser fra disse Forskrifter.

§ 12. Sundhedskommissionens Medlemmer og enhver af denne antagen Tilsynsmand har at paase disse Forskrifters Overholdelse og i fornødent Fald melde Overtrædelse til Sundhedskommissionens Ordfører, der om fornødiges skal bevirke dem paatalt efter Loven.

Vikten Herred.

(Kronprindsregentens Resolution af 16de Februar.)

§ 1. Vandindtag, hvorfra hentes Vand til Mad og Drikke, maa ikke forurenses.

§ 2. Fiskeaffald styrtes i Sjøen udenfor Fjæremaal. Hvis saadant Affald agtes opbevaret til Gjødningstof etc., er der dog Anledning til Opbevaring paa de Steder og paa saadan Maade, som Opsynet anviser.

§ 3. Fiskehoveder, Rygge og andre Fiskeriprodukter, der ved Stank eller paa anden Maade er generende, kan Opsynet paabyde fjernede eller tilintetgjorte.

§ 4.

- a) Rorboder maa kun ligge paa vel dræneret Grund, helst Fjeldgrund, med frit Afløb til Sjøen.
- b) Beboelsesrum skal være tæt, tilstrækkelig lyst og have mindst 1 Slagvindu med forsvarlige Hængsler og Kroge, desuden Trækpipe eller Tagvindu, som kan aabnes, samt bestemt afdelte Sengesteder, beregnede i det høieste paa 2 Mænd i hvert. Hver Kogeovn skal have Hætte, der leder Dampen ud i det Frie.
- c) Hver Beboer i Rorbod som i Logishus skal have mindst $1\frac{1}{2}$ □ M.s Gulvflade i Arbeidsværelset og mindst 4 km³ Luftrum, Nat som Dag.

Hvor Fiskerierne absolut kræver det, kan Opsynet herfra gjøre Undtagelser i hvert enkelt Tilfælde.

(Disse Fordringer tilfredsstilles billigst saaledes: — Samtlige Sengesteder anbringes paa Halvloft. Herved nyttiggjøres hele Gulvet i Arbeidsrummet om Dagen, og den aabne Forbindelse mellem Arbeidsrum og Soverum gjør, at ikke alene hele Husets Luftmængde, men ogsaa Ovnens Varme udnyttes Nat som Dag).

- d) Kubikindhold og høieste tilladte Antal Beboere skal med store Bogstaver males paa Døren til hvert Rum.
- e) De under § 4 a—d nævnte Fordringer gjælder alle Boder og skal være tilfredsstillede senest 1 Aar efter disse Forskrifters Approbation.
- f) Ved Nybygning og Opførelse af Rorbod skal Anmeldelse ske til Ordføreren i Viktens Sundhedskommission, før Bygning paabegyndes, og foruden det ovennævnte følgende iagttages:

at Rorboder indredes med Opholdsrum = Arbeidsrum kun i 1ste Etage; at hvert Rum beregnes for i det høieste 2 Baadlag (10 til 12 Mand), samt at hvert Rum faar egen Indgang.

§ 5. Rorboder, Logishuse, Logisfartøier, Logisbaade, som ikke er i forsvarlig Stand, kan forbydes udleiede, eventuelt paabydes rømmede.

§ 6. Rorbodeiere pligter at bygge Priveter i et Antal og med det Antal Aflukker, som Opsynet til enhver Tid kræver. Hvor Exkrementerne ikke gaar direkte i Sjøen, benyttes tætte Beholdere til Opsamling, og disse tømmes 1 Gang hver 14de Dag, eventuelt efter Tur, af de Mandskaber, som benytter Privetet.

§ 7. Hovedsmænd pligter strax at anmelde for Opsynet, hvor de har faaet Logis paa Land, og hvis Logisfartøi eller Logisbaad benyttes, hvor disse er beliggende.

Opsynet bogfører disse Oplysninger.

§ 8. Sundhedskommissionen pligter at drage dem, der overtræder disse — og andre med Hjemmel i disse givne — Forskrifter, til Ansvar i Overensstemmelse med gjældende Lovgivning.

§ 9. Sundhedsforskrifter for Viktens Fiskevær, approberede ved Kongelig Resolution af 26de Juni 1893, ophæves.

Borge Herred.

(Kronprindsregentens Resolution af 23de Februar.)

Tillægsbestemmelserne er saalydende:

§ 15. Enhver, som herefter vil drive Handel med Melk og Fløde, ferskt Kjød og Flesk og deraf tilberedte ferske Spiser samt Pølsemagervirksomhed, skal

anmelde dette til Sundhedskommissionen, og maa saadanne Udsalg kun aabnes og indredes i de Lokaler, som dertil er godkjendt af nævnte Kommission.

§ 16. De Handlendes Opbevarings-, Tilberednings- og Udsalgssteder for Næringsmidler af ethvert Slags skal være rene, luftige og fri for Støv og Stank og maa ikke benyttes til Soverum. Heller ikke maa de, hvor der forhandles Melk, Fløde, Smør, Ost, Bagværk, ferskt Kjød og Flesk, Fisk, eller Næringsmidler tilberedte af ferskt Kjød og Flesk, Fisk eller Blod, ved Dør eller andre Aabninger staa i umiddelbar Forbindelse med Soverum.

Hvor til Belysning af nævnte Lokaler benyttes Parafin eller Petroleum, til-lades ikke Paafyldning og Pudsning af Lamperne inde i selve Lokalerne.

Dersom disse Bestemmelser ikke overholdes, eller Lokalet forøvrigt af sanitære Grunde ansees uskikket til Udsalg, Opbevaring eller Tilberedning af Næringsmidler eller enkelte Sorter af saadanne, kan Sundhedskommissionen — efter for-gjæves at have givet Vedkommende Advarsel — forbyde Lokalets Benyttelse dertil.

§ 17. Melkeudsalg, som herefter aabnes i nyindredede Butiker, skal som Regel have egen Indgang fra Gaden, og skal alle Melkeudsalg være lyse, vel ventilerede og frie for Fugtighed. Gulv, Vægge, Tag og Disk i disse Udsalg skal være i en saadan Stand, at de med Lethed kan holdes rene.

Udsalg af Melk og Fløde i de nuværende gamle Butiker tillades dog frem-deles, saafremt Melken og Fløden opbevares i dertil indrettede af Sundhedskom-missionen godkendte Kasser eller Skab, som kan lukkes tæt, saa ikke Støv kom-mer til.

§ 18. Melk og Fløde maa ved Transport til og under Forhandling op-bevares i rene og vel tildækkede Kar, ligesom der til Udmaaling kun maa be-nyttes fuldstændig rene saadanne. Hvor disse Kar er glaserede eller fortinnede, maa Glasur og Fortinning være hel, ligesom Jernkar, hvor saadanne benyttes, ikke maa være forrusted.

Mulige Kjøbere maa ikke tillades at smage paa Varen uden ved Hjælp af Kar, de selv til dette Brug medbringer, og i hvilke Varen hældes op, det reste-rende af Prøven skal slaas væk. Is maa aldrig anbringes i Melken for at gjøre den mere holdbar.

§ 19. I de bymæssigt bebyggede Strøg maa Udmaaling af Melk og Fløde ikke finde Sted paa aaben Gade, i Parkrum eller paa Gaardsplads.

Paa Torv og aabne Pladse kan dog saadan Udmaaling tillades fra Vogn, naar Varen kommer direkte fra Producenten. Derimod maa intet Salg fra Meie-rier foregaa fra saadan Plads.

§ 20. I Bagerier og Konditorier skal Gulv, Vægge og Tag altid holdes omhyggelig rene, hvad ogsaa gjælder alt der forefindendes Inventar.

De i Bagerier og Konditorier beskæftigede Personer skal under sit Arbeide være iført helt og rent Antræk (Forklæde med Brytsemæk) af hvidt Lærred.

Al Ombæring og Tilbringelse af Brød og andet Bagværk skal ske i rene, tildækkede Kurve eller i Træk- og Kjørevogne, der er forsynede med Overbygning eller tæt Presenning.

§ 21. For Slagterier og Pølse-magerier gjælder følgende Regler:

- a) Afslagtning maa tilendebringes saa hurtigt som muligt efter Afiivningen.
- b) Under Slagtning saavelsom under Arbeide i Pølse-magerier skal den størst mulige Renlighed iagttages.

Affald af enhver Art maa ikke kastes i Binge, men skal henlægges i en med tæt Laag forsynet Kasse, der i Sommerhalvaaret skal tømmes mindst 3 Gange ugentlig og i Vinterhalvaaret mindst 2 Gange ugentlig. Denne Kasse maa ikke have sin Plads i selve Slagteriet eller Pølse-mageriet, og skal den efter hver Tømning grundigt renses eller desinficeres.

Indvoldsdele eller Lemmer maa ikke forblive Natten over i Slagteriet. I dette skal under Kjødets Stivning være Anledning til og anvendes god Gjennemtræk.

- c) Der skal i de her omhandlede Lokaler være vandtæt, cementeret Gulv med Afløb til Kloak eller tæt tilsluttet Beholder, og maa Gulvet altid holdes omhyggelig rent, hvad ogsaa gjælder med Hensyn til Vægge og Tag, der maa være saaledes indrettede, at saadan omhyggelig Renlighed virkelig kan iagttages. Ligesaa maa streng Renlighed overholdes med i nævnte Lokaler staaende Maskiner m. v. og Slagteredskaber, som derhos maa anbringes paa en bestemt for Sundhedskommissionens Kontrol let tilgængelig Plads.
- d) Gjødsefbingerne skal tømmes saa hyppig, at enhver Stank forhindres og i Sommermaanederne mindst 1 Gang i Ugen, samt desinficeres efter hver Tømming og ellers forøvrigt, naar det af Sundhedskommissionen forlanges.
- e) Under Sønderdeling af Slagtet og i Pølseageriet skal de hermed beskæftigede Personer være iført helt og rent Antræk (Forklæde med Brystsmæk samt Forærmer) af hvidt Lærred.

Tobaksrøgning og Brug af Skraatobak er under Arbeidet forbudt.

§ 22. Kjødvarer maa ikke torvføres i urene Vogne, og skal under Transporten være godt beskyttede mod Støv og anden Forurensning ved at indhylles i rent Lærred eller dækkes af rene Presenninger. Al Ombæring og Tilbringelse af Kjødvarer skal foregaa i rene, tildækkede Trug eller Kurve osv. eller i Træk- og Kjørevogne, der enten er forsynede med Overbygning eller tæt Presenning, eller i hvilke Kjødvarerne er omviklede med rent Lærred.

§ 23. Under Salg og Behandling af Kjødvarer saavel paa Torv som Udsalgssted skal den størst mulige Renlighed iagttages og de, som har fast og stadig Beskæftigelse med saadant Arbeide, skal være iført rent Lærredstøi (Forklæde med Brystsmæk og Forærmer). Det samme gjælder ogsaa dem, som ombringer Kjødvarer fra de faste Udsalgssteder og fra Pølseagerier.

Udstillen af Kjød tilsalgs i Smaat maa af Udsælgere ordnes paa en saadan Maade, at Kjøberne let kan overse Varerne uden at berøre dem.

§ 24. Optræder smitsomme Sygdomme i Nogens Husstand, der driver Handel med Fødemidler, og Udsalgsstedet er i samme Hus som den Syge, kan Sundhedskommissionen forbyde Handelsvirksomheden, indtil den Syge er fjernet eller paa fuldt betryggende Maade er isoleret i Hjemmet og Rummene desinficerede.

Under saadanne Forhold kan ogsaa Haandværksdrift, særlig saadan, hvorved Beklædningsgjenstande forarbejdes, midlertidig forbydes, indtil Desinfektion er foretaget.

Ligeledes kan Sundhedskommissionen, naar Smitteoverførelse derved kan befrygtes, forbyde, at Personer med kroniske Sygdomme har umiddelbar Befatning med Udsalg af Næringsmidler og Brugsgjenstande, dog med den Indskrænkning, som maatte følge af specielle Lovbestemmelser angaaende enkelte saadanne Sygdomme.

Sundhedskommissionen kan ogsaa, naar der optræder smitsom Sygdom paa en Gaard, midlertidig forbyde, at der fra samme forsælges Melk.

Ved alle Priveter maa, hvis ikke tæt tilsluttet Beholder haves, Gjødsefblassen betryggende indhegnes mod Katter, Høns etc.

§ 25. Hvor det inden de bymæssig bebyggede Strøg af Sundhedskommissionen maatte forlanges, pligter Huseierne, naar Veiene er snebare, mindst 1 Gang maanedlig og, om det af Sundhedskommissionen maatte forlanges, oftere at holde ren det Veidige og den Halvpart af Veibanen, som ligger deres Eiendom nærmest. Den opsamlede Søppel tømmes i dertil af Huseierne indrettede Søppelkasser eller i deres Binger.

Al tør Søppel (ren Fyld) bliver at henbringe paa et af Sundhedskommissionen i Forening med Herredsstyret anvist Sted.

Lierne Herred.

(Kronprindsregentens Resolution af 10de Marts).

Tillæg til § 6, saalydende:

«Bøtter eller Kar med Drikkevand og Madvand i Huset anbringes saaledes, at Hunde ikke kan komme til og forurensse eller inficere det».

Sarpsborg By.

(Kongelig Resolution af 15de April).

Sundhedsvedtægter for Sarpsborg.

§ 1. Befindes nogen Byggetomt af sanitære Hensyn uhensigtsmæssig, kan Sundhedskommissionen forbyde Bebyggelsen, indtil Tomten dertil behørigen efter Sundhedskommissionens nærmere Bestemmelse er gjort skikket.

§ 2. Hvis nogen Grund inden Byens Grændser ved sumpig Beskaffenhed eller stillestaaende Vand fremkalder Fare for den offentlige Sundhedstilstand, kan Eieren ikke modsætte sig, at den drænes eller opfyldes ved Sundhedskommissionens Foranstaltning.

§ 3. Offentlige eller private Kloaker eller Afløbsrender, som fører med sig andet end almindeligt Grundvand og Overvand, maa ikke udmunde i stillestaaende Bassiner, som er beliggende i den bebyggede By eller dennes Nærhed, naar disse ikke jevnlig og tilbørlig kan tømmes og renses. Hvor saadanne Forhold nu maatte finde Sted, bliver dette efter Sundhedskommissionens Bestemmelse at forandre.

§ 4. Intet stinkende Spildevand, Feieaffald eller anden Urenlighed maa bringes til Grøfter, Gade, Veie eller offentlige Pladse, men enten styrtes i Gjød-selbinger eller bringes hen paa afsides Steder efter Sundhedskommissionens nærmere Tilladelse. Til Elv, Bæk, aaben Grøft eller Rende maa ikke uden Sundhedskommissionens Tilladelse gives Afløb for Stoffe, der frembringer Stank eller er farlige for Sundheden. Fabriker eller lignende Anlæg, fra hvilke saadanne Stoffe afledes, skal for disse anbringe lukkede Render, der kan tillades at udmunde i de offentlige Kloaker.

§ 5. Enhver Grund, hvoraf nogen Del ligger inden en Afstand af 32 M. fra offentlig Kloak eller Afløbsrende, skal, medmindre Sundhedskommissionen finder saadant ufornødent, inden en af denne forelagt Frist være af Eieren forsynet med Kloakslug og passende lukkede Afløbsrender for at føre Grund- og Overvandet samt, forsaavidt Grunden er bebygget, alt Skylle- og Spildevand hen i Kloaken.

§ 6. Rendestene, Veigrøfter, Kloaker, aabne Afløbsrender og lignende skal være saaledes indrettede, at de skaffer tilstrækkeligt Afløb og let kan renses samt holdes i forsvarlig Stand. Vadske- og Kloakslug, der findes i Kjældere eller inde i Huse, skal være forsynede med Vandlaas eller anden Indretning, der hindrer Udstrømning af Kloakgas.

§ 7. Den ethvert Vaaningshus nærmest omgivende Grund (Fortoug) skal være saaledes indrettet, at Overvand med Lethed kan afløbe fra Undermuren. Det samme gjælder ethvert Hus, hvori Folk til Stadighed opholder sig, saasom Arbejdslokaler.

§ 8. Portrum og Gaardspladse skal holdes rene og fri for Stank, de skal have en fast Overflade, saaledes at de fuldstændig kan renses, og være saaledes indrettede, at der er hurtigt og let Afløb for Vand. Trægulv maa ikke anbringes i Gaardsrum. Forsaavidt Rendestene ledes fra Gaardspladsen over Fortouget, skal de der være dækkede jævnt med Fortougets Overflade.

§ 9. Kjældere skal være tilbørlig drænede og holdes rene og saavidt muligt luftige. Kjælder tillades ikke anlagt under Vaaningshus, hvor den ikke ved Bortledning af Grund- og Overvand kan holdes fri for stadig Vandansamling. Ved allerede anlagte, men fugtige Kjældere, hvor Dræning ikke kan iværksættes, har Sundhedskommissionen Ret til at paabyde Opfyldning af Kjælderen til saadan Høide, at Grundvand ikke bliver stadig staaende i den.

§ 10. Ethvert Hus, der benyttes til Beboelse, skal have et Vandhus med mindst ét Aflukke for hver 20de Beboer. Ligeledes skal der findes et Vandhus ved ethvert Hus, hvori en større Mængde Mennesker forsamles.

§ 11. Vandhus- og Gjødelsbinger skal være fuldkommen tætte, saa at deres Indhold ei kan sive ud, og saaledes indrettede, at Grundvand eller Overvand ikke kan trænge ind i samme. Sider og Bund skal derfor være murede af vandtæt Materiale og derhos pudsede med Cement, om Sundhedskommissionen anser dette fornødent, eller satte af Planker, omgivet af et mindst 30 cm. tykt Lag af tætstampet Blaaler eller paa anden Maade gjorde uigjennemtrængelige; nye Binger gjøres ei over $1\frac{1}{2}$ M. dybe under Jorden. For at forebygge Stank skal der anbringes Luftpiber, som gaar op over Bygningens Tag.

§ 12. Hvor det ei findes hensigtsmæssigt, at Vandhusene indrettes med Binger, skal under hvert Sæde være anbragt flytbare, fuldkommen tætte Tønder eller Kasser, der staar paa et tæt Gulv paa saadan Maade, at de let kan renses. Disse maa være forsynede med Hank og ikke rumme mere end $\frac{1}{8}$ m³.

§ 13. Gjødelsbinger og Vandhuses Kasser og Tønder skal tømmes saa ofte, at Beholderne ikke overfyldes, eller oftere, om Sundhedskommissionen finder det fornødent. Desinfektion foretages saa ofte, at Stank undgaaes, eller hyppigere efter Paabud af Sundhedskommissionen under ekstraordinære Forhold. Tømningen maa kun foregaa i lukkede Kasser og er fra 15de Mai til 15de September kun tilladt fra Kl. 11 Aften til Kl. 6 Morgen.

§ 14. Sundhedskommissionen kan paalægge Eiere af Bygninger, hvori en større Mængde Mennesker bor eller jævnlig samles, at anbringe Urinsteder.

§ 15. Alle Urinsteder skal være saaledes indrettede, at Urinen har Afløb til Kloak eller Gjødelsbeholder, og til enhver Tid holdes rene og fri for Stank.

§ 16. Stald, Fjøs, Grisehus og lignende skal være lyse og luftige og saaledes beliggende og indrettede, at Stank ikke udbreder sig fra dem til beboede Rum, Opbevarings- eller Tilberedningssteder for Næringsmidler, Nabohuse eller offentlig Plads. De maa i intet Tilfælde anlægges nærmere Vaaningshuse, Vandpost eller Brønd end 3,5 M. og aldrig anbringes under Vaaningshus eller i Kjældere, ligesom de ikke maa anlægges, hvor Gaardsrummet er under 21 □ M. i Størrelse. Der skal være sørget for, at Dyrenes Urin og Exkrementer ikke trænger ned i Grunden, idet der for dem skal være Afhæld og Udkast til Binger eller andre Beholdere med vandtætte Vægge og Bund og tætsluttende Overdække eller Døre. Disse Binger eller Beholdere skal være uden Afløb og saaledes indrettede, at de let kan tømmes og renses. Fuldstændig Tømning og Rensning skal foregaa saa ofte, at de ikke overfyldes, eller oftere, om Sundhedskommissionen finder det nødvendigt.

§ 17. Sundhedskommissionen kan forbyde Svinehold, Ko- og Hestehold der, hvor den finder Lokalteterne stridende mod almindelige Sundhedsregler saavel for Dyrenes Vedkommende som for de Nærboendes.

§ 18. Gjødse! og andre Stoffe, der udbreder Stank, eller hvis Uddunstninger kan medføre Fare for Sundheden, maa ikke findes henliggende eller op-hobede paa saadanne Steder og paa saadan Maade, at de kan frembringe sanitære Misligheder.

§ 19. Feieaffald eller anden Urenlighed maa ikke henligge længere Tid paa Vedkommendes egen Tomt.

§ 20. Brønde og andre Beholdere eller Opsamlingssteder for Vand, der benyttes til Drikkevand, skal være saavidt muligt tætte samt overbyggede og indrettede saaledes, at Jordsmonnet i deres nærmeste Omgivelse har Held fra Brønden.

§ 21. Naar der ved Huse, Beboelsesleiligheder eller enkelte Rum findes Misligheder, som medfører Fare for Beboernes Helbred, skal de af Sundheds-kommissionen paabudte Bestemmelser, sigtende til disse Misligheders Fjernelse, ufortøvet iværksættes af Eieren. Om det findes nødvendigt, kan Huset, Leilig-heden eller de enkelte Rum forlanges ryddet uden Godtgjørelse til Eieren, indtil de paabudte Foranstaltninger er iværksatte. Ligeledes kan Udflytning af hele Huse eller enkelte Leiligheder paabydes, hvor farlige Epidemier udbryder.

§ 22. Ved Arbejderboliger, Leiegaarde, Logishuse samt Bondestuer er Sund-hedskommissionen berettiget til at paabyde Indskrænkning i Beboernes Antal saavelsom andre Forføjninger, der i sanitær Henseende maatte ansees fornødne.

§ 23. Befindes det, at Lokaler, — der er bestemte til for kortere eller længere Tid af Døgnet at optage et større Antal Mennesker, f. Ex. Kirker, Bedehuse, Asylbygninger, Skoler, Arbejdsrum, Forsamlingssteder, Beværtnings-steder, Rets- og Auktionslokaler, Theatre, Dandsehuse, Sygehuse, Fabriker og deslige, — med Hensyn til Rumforhold, Ventilation, Opvarmning og Belysning ikke er forsvarlig indrettede, kan Sundhedskommissionen paabyde Indskrænkning i Antallet af de Personer, som tilstedes Adgang, eller andre hensigtsmæssige Foranstaltninger, eller i fornødent Fald ganske forbyde Lokalets Afbenyttelse i saadant Øiemed.

§ 24. Private Skoler skal være underlagte Sundhedskommissionens Tilsyn, og maa intet saadant Skolelokale tages i Brug, før det er godkjendt af Sundheds-kommissionen.

§ 25. Sundhedskommissionen kan til Forebyggelse af skadelige Nærings-midlers Salg naarsomhelst anstille eller lade anstille Undersøgelse, dels af de paa Torve, i Udsalgs- og Beværtningssteder falbudne Næringsmidler, dels af de paa-gjældende Handlendes eller Næringsdrivendes Oplagssteder og er i dette Øiemed berettiget til at fordre udleveret de nødvendige Prøver. Forefindes skadelige Næringsmidler, skal de efter Beslutning af Sundhedskommissionen tilintetgjøres, bortskaffes eller paa anden Maade gøres uskadelige paa Vedkommendes Be-kostning.

§ 26. Optræder smitsom Sygdom i Nogens Husstand, der driver Handel med Fødemidler, og Udsalgsstedet er i samme Hus som den Syge, kan Sundheds-kommissionen forbyde Handelsvirksomheden, indtil den Syge er fjernet eller paa fuldt betryggende Maade er isoleret i Hjemmet og Rummene desinficerede.

Under samme Forhold kan ogsaa Haandværksdrift, særlig saadan, hvorved Beklædningsgjenstande forarbejdes, midlertidig forbydes, indtil Desinfektion er foretagen.

Ligeledes kan Sundhedskommissionen, naar Smitteoverførelse derved kan befrygtes, forbyde, at Personer med kroniske Sygdomme har umiddelbar Befatning med Udsalg af Næringsmidler og Brugsgjenstande, dog med den Indskrænkning, som maatte følge af specielle Lovbestemmelser angaaende enkelte saadanne Sygdomme.

Optræder der paa en Gaard, hvorfra der leveres Melk til Byen, smitsom Sygdom, kan Sundhedskommissionen midlertidig forbyde Butiksalg af Melken uden i kogt Tilstand.

§ 27. Enhver praktiserende Læge skal inden den 4de i hver Maaned til Sundhedskommissionen afgive en Opgave over de af ham i den forløbne Maaned iagttagne Tilfælde af epidemiske og smitsomme Sygdomme efter et af Sundhedskommissionen affattet Schema. Ved Beslutning af Sundhedskommissionen kan det derhos paalægges de praktiserende Læger at indsende daglige Opgaver over de af dem iagttagne Tilfælde af enkelte Sygdomme, hvis Udbredning der maa antages af særegen Vigtighed at kontrollere. Tilfælde af Kolera, Kopper, exantematisk Tyfus, Nervefeber, Blodgang, Difteri og Skarlagensfeber, ligesom de første Tilfælde af enhver indført smitsom Sygdom skal af den tilkaldte Læge strax anmeldes for Sundhedskommissionen med Angivelse af den Syges Køn, Alder og Bopæl.

§ 28. Om ethvert paa Byens Grund eller paa Fartøier i Byens Havn indtræffende Dødsfald maa, forinden Begravelse foregaar, tilveiebringes en efter et bestemt Schema af en examineret Læge udfærdiget Dødsanmeldelse, som bliver at aflevere til Sognepresten eller Menighedsforstanderen og af denne at tilstille Sundhedskommissionen. Hvis den Afdøde ikke har benyttet examineret Læge, bliver Liget at syne og Anmeldelse at udfærdige af Sundhedskommissionens Ordfører.

§ 29. Handel med og Tilberedning af Madvarer til Salg maa kun foregaa i tilstrækkelig lyse, luftige, rummelige og renholdte Rum, der ikke benyttes til Soverum.

§ 30. Der skal i ethvert Bageri være indlagt Vandledning.

De i Bagerier og Konditorier beskæftigede Personer skal under sit Arbejde være iført et helt og rent Antræk (Forklæde med Brystsmæk) af hvidt Lærred. Tobaksrøgning og Brug af Skraatobak under Arbejdet er forbudt.

Inden Byen skal al Ombæring og Tilbringelse af Brød og Bagværk ske i rene, tildækkede Kurve eller i Træk- og Kjørevogne, der er forsynede med Overbygning eller tæt Presenning.

§ 31. For Slagterier og Pølse-magerier skal følgende Regler være gjældende:

- a) Der skal i de her omhandlede Lokaler være vandtæt, cementeret Gulv med Afløb til Kloak, og maa dette altid holdes omhyggelig rent, hvad ogsaa gjælder med Hensyn til deres Vægge og Tag, der maa være saaledes indrettede, at omhyggelig Renlighed virkelig kan iagttages. Ligesaa maa streng Renlighed overholdes med i nævnte Lokaler staaende Maskiner m. v. og Slagteredskaber. Ethvert saavel Slakteri som Pølse-mageri skal være forsynet med Vandledning.
- b) Bingerne skal tømmes saa hyppig, at enhver Stank forhindres, og i Sommermaanederne mindst 1 Gang om Ugen, samt desinficeres, naar det af Sundhedskommissionen forlanges.
- c) For de i Slagterier, Pølse-magerier og Kjødudsalg beskæftigede Personer gjælder de samme Regler, som i § 30, 2det og 3die Led bestemt, dog saaledes, at de ogsaa skal være forsynede med Forærmer.

§ 32. Kjødvarer skal under Transport være godt beskyttede mod Støv og anden Forurensning ved at indhylles i rent Dække.

Inden Byen skal ligeledes al Ombæring og Tilbringelse af Kjødvarer foregaa i rene, tildækkede Trug eller Kurve o. s. v. eller i Træk- og Kjørevogne, der enten er forsynede med Overbygning eller tæt Presenning, eller i hvilke Kjødvarerne er omviklede med rent Lærred.

§ 33. Sundhedskommissionen kan paa samme Maade som i § 25 bestemmes, kontrollere og efter Omstændighederne forbyde Salget af andre Gjenstande, hvis Benyttelse kan blive skadelig for Sundheden derved, at de indeholder giftige Bestanddele, f. Ex. Tapeter, Legetøi, Beklædningsstoffer, Vortebrikker og deslige.

§ 34. Ved Sygdomstilfælde, der indtræffer blandt Reisende i Hoteller, Logishuse, Bondestuer eller lignende, skal vedkommende Vært søge at skaffe sig fornøden Underretning om, hvorvidt Tilfældet er af smitsom og farlig Art, og i saa Fald uopholdelig herom underrette Sundhedskommissionen.

§ 35. For ethvert Fartøi, der ankommer paa Havnen med nogen Syg ombord, som kan antages at lide af akut smitsom Sygdom, skal strax ved dets Ankomst Kapteinen gjøre Anmeldelse til Havnefogden om Sygdommen, saavidt muligt med Angivelse af dens Art.

§ 36. Undlader Nogen at træffe Foranstaltning, som ifølge nærværende Forskrifter eller iøvrigt ifølge Sundhedskommissionens lovmedholdigt givne Beslutninger paaligger ham, kan Kommissionen lade udføre saavel denne Foranstaltning, som hvad der ellers fornødiges for at hindre, at Forsømmelsen afstedkommer Skade. Omkostninger herved og ved Forføininger, som træffes for at forhindre forberedte eller standse endnu ikke fuldførte Handlinger, som strider mod nærværende Forskrifter eller Sundhedskommissionens lovmedholdigt givne Beslutninger, eller for at borttrydde Ulemper, der er frembragte ved Brud paa ommeldte Forskrifter eller Beslutninger, bliver at udrede af den Skyldige.

§ 37. Sundhedskommissionen har at paase disse Vedtægter overholdte og Overtrædelse deraf efter Omstændighederne anmeldte.

§ 38. Ovenstaaende Forskrifter vedkommende Sundhedsvæsenet træder i Kraft 3 — tre — Maaneder, efterat de har erholdt kongelig Stadfæstelse, fra hvilken Tid de ved kongelig Resolution af ⁴/₉ 61, ¹¹/₄ 63 og ²⁰/₇ 95 approberede Vedtægter ophæves.

Stange Herred.

(Kongelig Resolution af 25de April).

§ 1. Ved Opførelse af nye eller Flytning af ældre Husebygninger skal følgende Regler iagttages:

- a) Afstand fra Vaaningshus paa den ene Side og Stald, Fjøs eller Grisehus paa den anden Side maa ikke være kortere end 10 M., og disse Bygninger maa ikke ligge saaledes, at derfra kan ske Tilsig til Vaaningshus, Opbevaringssted for Madvarer eller til Sted, hvor Mad- og Drikkevand hentes.
- b) Vaaningshus skal opføres paa Undermur af mindst 30 Cm. Høide over Jordoverfladen. Saadan maa i Forveien tilstrækkelig udgraves og afgrøftes, saa Grund- og Overvand har Afløb fra Tomten, og Madjorden bortfjernes.
- c) Gulvet i underste Stokværk maa være tæt og trækfrit — Stubbelloft med tør Fyld.
- d) Beboelsesrum skal have en Høide af mindst 2,50 M. fra Gulv til Gavl og forsynes med mindst 1 Vindu til at aabnes.
- e) Forsaavidt Kogeoyn anvendes i Beboelsesrum, maa den være forsynet med saadan Indretning, at den ved Kogningen frembragte Damp opfanges og ledes ud i det Frie.

§ 2. Finder Sundhedskommissionen noget beboet Hus, Forsamlingsrum eller andet Opholdssted for Mennesker skadeligt for Sundheden paa Grund af Mangel paa Luft eller Lys, ved Fugtighed, Urenlighed, Overfyldning af Mennesker eller af andre Grunde, kan den forbyde Husets eller Rummets Benyttelse, indtil de forefundne Mangler er afhjulpne.

§ 3. Til ethvert Vaaningshus, som udgjør særskilt Eiendom, skal findes et Vandhus, der ikke, medmindre der anvendes tætte Butter, tætte cementerede

Kummer eller tætte Torvstrøbeholdere, maa have Tag eller Væg fælles med Vaaningshus eller Rum, hvor Madvarer opbevares. Fra Vandhuset maa der ikke være Tilsig til disse Steder eller til Sted, hvor Mad- og Drikkevand hentes. Beholdere under Vandhus maa tømmes saa ofte, at ikke Overfyldning finder Sted, og Dynger under samme maa bortfjernes mindst 2 Gange aarlig og forøvrigt saa ofte, som Sundhedskommissionen finder det nødvendigt. Kalk, Aske, Jord eller lignende skal jevnlig tilsættes for at hindre Stank.

§ 4. Heste, Kjør, Svin, Faar, Gjeder eller Fjærkræ maa ikke huses i eller under Vaaningshus eller noget Rum, der har Væg eller Tag tilfælles med dette.

§ 5. Affald fra Husene, Feieskarn og deslige Urenligheder maa ikke findes paa Forsiden af Vaaningshus og ikke være nærmere disse og Alfarvei end 10 M. Ansamlinger deraf skal jevnlig dækkes eller blandes med Kalk, Aske, Jord og lignende, saa Stank kan undgaaes. Aadsler — døde Dyr — nedgraves.

§ 6. I Brønd, hvorfra Mad- og Drikkevand tages, maa ikke foregaa Vask, spildes Urenlighed eller i det Hele noget foretages, der kan gjøre Vandet urent. Det samme gjælder Bæk, hvorfra Mad- og Drikkevand tages, medmindre Forurensningen foregaar nedenfor det Sted, hvorfra Vandhentning finder Sted.

§ 7. Kompost af Vandhusgjødse og Oplag af Affaldsstofte maa i intet Tilfælde findes nærmere Alfarvei eller Nabos Tomt end 10 M., og ikke anbringes saaledes, at derfra sker Tilsig til Brønd, Vandbeholder eller Vandløb, hvorfra Mad- og Drikkevand tages, til Opbevaringssted for Madvarer eller til Gaardsplads, Grund under Vaaningshus, Alfarvei eller Nabos Tomt.

§ 8. Oplag af Gjenstande, der ved Uddunstninger kan blive skadelige for Sundheden, kan forbydes efter Sundhedskommissionens Bestemmelse.

§ 9. Naar nogen Bedrift agtes sat i Gang, som ved Forurensning af Luften, ved Udbredelse af Stank eller paa anden Maade kan befrygtes at blive til Skade for Arbeidernes eller Omgivelsernes Sundhed, skal Planen for Anlægget forelægges Sundhedskommissionen. Finder denne, at Anlægget vil blive skadeligt for Sundheden, maa det ikke sættes i Værk, før Manglerne er afhjulpne. I Virksomhed værende Bedrifter af denne Art er underkastet Sundhedskommissionens Tilsyn, og Vedkommende er forpligtet til at rette sig efter de Bestemmelser, som den maatte give for at afhjælpe sanitære Mangler.

§ 10. Sundhedskommissionen kan forbyde Salg af bedærvede og for Sundheden skadelige Nærings- og Nydelsesmidler samt af Brugsgjenstande, som kan blive farlige for Sundheden derved, at de indeholder giftige Bestanddele. Den er berettiget til at forordre udleveret de nødvendige Prøver. Standsning af Salg af saadanne Varer kan foreløbig paabydes af Kommissionens Ordfører eller af mindst 3 af dens øvrige Medlemmer i Forening.

§ 11. Hvor særegne Forhold paakræver det, kan Sundhedskommissionen indrømme Afbgivelser fra disse Forskrifter.

§ 12. Overtrædelse af disse Forskrifter meldes til Sundhedskommissionens Ordfører, der, om fornødiges, bevirker Overtrædelserne paataalt efter Loven.

Nannestad Herred.

(Kongelig Resolution af 1ste August).

§ 1. Ved Opførelse eller Flytning af Husebygninger skal iagttages:

- a) Afstanden mellem Vaaningshus og Madbod paa den ene Side og Stald, Fjøs, Grisehus eller Vandhus paa den anden Side skal være mindst 10 M.

- b) Tomt for Vaaningshus skal være vel afgrøftet, og Madjorden skal være fjernet.
- c) Vaaningshus skal staa paa Undermur af Sten eller Pillarer af mindst 30 Cm. Høide over Jorden. Undermuren skal være forsynet med fornødne Trækkanaler.
- d) Gulvet i 1ste Etage skal være dobbelt eller paa anden Maade forsvarlig tæt.
- e) Hvert Beboelsesrum skal gives en Høide af mindst 2,5 M. fra Gulv til Loft og være forsynet med mindst ét Vindu, der med Lethed kan aabnes. I Kvistværelser kan en mindre Høide dog tillades.

Naar Nogen agter at opføre eller flytte Husebygninger, skal han derom gjøre Anmeldelse til Sundhedskommissionens nærmeste Medlem, der skal gjøre Vedkommende bekendt med disse Forskrifter.

§ 2. Hvor Kogeovn bruges i Beboelsesrum, skal der, inden 6 Maaneder efter disse Forskrifters Approbation, sørges for, at Damp og Røg bortledes ved Damphætte, hvis Ovnene ikke er anbragt i Peis, saa Røg og Damp direkte ledes op i Piben.

§ 3. For hvert Bosted skal der, senest inden 12 Maaneder efter disse Forskrifters Approbation, være opført et Vandhus (Privet). Dette maa ikke ligge nærmere beboet Hus end 10 M. og ikke ligge saadan til, at derfra kan ske Tilsig til Vaaningshus, Indtag for Drikkevand eller Alfzarvei. Stank fra Binger skal hindres ved Paafylldning af Jord, Torvstrø eller lignende. Tømning maa foregaa saa ofte, at Overfyldning ikke finder Sted, eller saa ofte det af Sundhedskommissionen paabydes.

§ 4. Brønd eller Opkomme, hvorfra Drikke- eller Madvand tages, skal holdes rene og maa ikke have Tilsig fra Udhus, Binger, Kloaker eller Gjødseleoplager af noget Slags og heller ikke forurenes paa anden Maade. Det samme gjælder Bække, hvorfra Drikke- eller Madvand tages, medmindre Forurensningen foregaa nedenfor det Sted, hvor Vandhentning finder Sted.

§ 5. Kjøkkenaffald, stinkende Skyllevand, Feieskarn eller anden Urenlighed maa ikke henkastes udenfor beboet Hus, men henbringes i Gjødselelrummet eller lægges i Kompost, der mindst maa være fjernet 8 M. fra beboet Hus og Alfzarvei. Hvor Kloakkummer benyttes, maa disse tømmes saa ofte, at Overfyldning ikke finder Sted og Stank ikke udbredes.

§ 6. Findes Beboelseshus, Forsamlingslokale eller andet Opholdsrum for Mennesker skadeligt for Sundheden paa Grund af Fugtighed, Urenlighed, Overfyldning af Mennesker, slet Ventilåtion eller lignende, kan Sundhedskommissionen forbyde Husets eller Rummet Benyttelse, indtil Manglerne er afhjulpne.

§ 7. Sundhedskommissionen kan forbyde Salg af bedærvede eller sundhedsfarlige Fødemidler, ligesom andre for Sundheden farlige Gjenstande og kan i fornødent Fald besørge disse tilintetgjort.

§ 8. Gjødselelinger, Gjødselelsamlinger eller Oplager af Affaldsstofte maa i intet Tilfælde anbringes saaledes, at derfra sker umiddelbart Tilsig til Brønd, Vandbeholder eller Vandløb, hvorfra Drikkevand tages eller til Gaardsrum, Grund under Vaaningshus eller saaledes, at de udbreder Stank til Alfzarvei eller Nabo-huset.

§ 9. Lagring af Gjødselelstofte skal ikke finde Sted nærmere beboet Hus eller Alfzarvei end 20 M. og maa altid være ordentlig tildækket, saa at al Stank saavidt muligt undgaaes. Komposter ved Stald og Fjøs skal dog herfra undtages.

§ 10. Bohave, Gang- og Sengklæder efter Personer, der har lidt eller er døde af smitsom Sygdom, maa ikke afhændes eller benyttes af andre, forinden de er rensede paa saadan Maade, som Sundhedskommissionen anser fyldestgjørende.

§ 12. Voxne og Børn, der fra fremmed Kommune udsættes i Bygden, skal være forsynet med Lægeattest for, at de ikke lider af nogen smitsom Sygdom.

§ 13. Naar nogen Bedrift agtes sat igang, hvorved det kan befrygtes, at Luften vil forurenses og Stank udbredes, eller som paa anden Maade kan være skadelig for Arbeidernes eller Omboendes Sundhed, skal Planen for Anlægget forelægges Sundhedskommissionen. Finder denne, at Anlægget vil blive skadeligt for Sundheden, maa dette ikke sættes iværk, forinden de af Sundhedskommissionen antydede Mangler er paavist at være afhjulpne. Sundhedskommissionen har senere at føre Tilsyn med Bedriften, og Vedkommende skal være forpligtet til at rette sig efter de Bestemmelser, som den maatte give for at afhjælpe sanitære Mangler.

§ 14. Sundhedskommissionens Medlemmer har at paase disse Forskrifters Overholdelse og i fornødent Fald at anmelde Misligheder for Ordføreren, der om fornødiges besørger Paatale efter Loven.

§ 15. Hvor særegne Forhold paakræver det, kan Sundhedskommissionen indrømme Afvigelser fra Forskrifterne.

Feiring Herred.

(Kongelig Resolution af 1ste August).

§ 1. Ved Opførelse eller Flytning af Husebygninger skal følgende iagttages:

- a) Afstanden mellem Vaaningshus paa den ene Side, Stald, Fjøs, Grisehus og Vandhus paa den anden Side skal være mindst 10 M.;
- b) Tomten under Vaaningshus skal vel afgrøftes og Madjorden derfra bortføres;
- c) Vaaningshuset skal staa paa Undermur eller Pillarer af mindst 3 Dm. Høide over det omgivne Jordsmon;
- d) I Vaaningshus skal Gulvet i 1ste Etage være dobbelt eller paa anden Maade gjort forsvarlig tæt;
- e) Ethvert Beboelsesrum skal gives en Høide af mindst 2,40 M. fra Gulv til Loft og være forsynet med mindst 1 Vindu, der med Lethed kan aabnes.

Naar Nogen agter at flytte eller opføre Husebygninger, har han derom at gjøre Anmeldelse til Sundhedskommissionens nærmeste Medlem, der skal gjøre ham bekendt med disse Forskrifter.

§ 2. Hvor Kogeovn benyttes i Beboelsesrum, skal Røg og Damp bortledes gennem en over Kogeovnen anbragt Hætte, hvis Ovnen ikke er anbragt i Peis, saa Røg og Damp direkte ledes op i Piben.

§ 3. For hvert Bosted skal der indrettes et Privet. Dette skal tømmes saa ofte, at Overfyldning ikke finder Sted, samt forøvrigt saa ofte Sundhedskommissionen ellers maatte finde det paakrævet, og skal der ved jevnlig Paafyldning af Jord, Aske eller deslige sørges for, at der opstaar saa liden Stank som muligt.

§ 4. Finder Sundhedskommissionen beboet Hus eller Forsamlingsrum at være skadeligt for Sundheden paa Grund af Mangel paa Lys eller Luft, ved Overfyldning af Mennesker eller paa Grund af Fugtighed, Urenlighed etc., kan den forbyde Husets eller Rummets Benyttelse, indtil de forefundne Mangler er afhjulpne.

§ 5. Brønd, Opkomme eller Bæk, hvorfra Mad- eller Drikkevand tages, skal holdes rene og være fri for Tilsig fra Udhush, Binger og Jordbund, som er forurenset ved Oplag af Gjødelse, Affald eller paa anden Maade.

§ 6. Til Bæk, aaben Grøft eller Rende, hvorfra Drikkevand tages, maa ikke uden Sundhedskommissionens Tilladelse gives Aflob for Substanter, der frembringer Stank eller er farlige for Sundheden.

§ 7. Heste, Kjør, Svin, Faar og Gjeder maa ikke huses i eller under Vaaningshus og Høns ikke have Tilhold i Beboelsesrum. Svinehold maa kun finde Sted i egne dertil indrettede og fra Vaaningshuset adskilte Svinestier. Disse maa ikke findes nærmere Brønd, hvorfra Drikkevand tages end 5 M. og skulle holdes tilbørlig tørre og rene, saa at al Stank saavidt muligt fjernes.

§ 8. Affald fra Slagterier, Garverier og lignende skal ikke henkastes eller blive liggende i Haug nærmere Hovedvei eller beboet Hus end 30 M.

§ 9. Lagring af Gjødelsstoffe skal ikke finde Sted nærmere beboet Hus eller Hovedvei end 20 M. og maa altid være ordentlig tildækket, saa at al Stank saavidt muligt fjernes. Herfra skal dog Komposter ved Stald og Fjøs være undtagne.

§ 10. Offentlige Priveter og Pissoirer skal til enhver Tid være rene og desinficerede.

§ 11. Klæder eller andre Gjenstande, som har været benyttede af Personer, der har lidt eller er døde af smitsom Sygdom, maa ikke afhændes eller benyttes af andre, førend de er rensede og desinficerede paa saadan Maade, som Sundhedskommissionen anser fyldestgjørende.

§ 12. Sundhedskommissionen kan forbyde Brug og Salg af bedærvede eller for Sundheden skadelige Næringsmidler og om fornødiges paase dem tilintetgjorte paa Eierens Bekostning.

§ 13. Naar nogen Bedrift agtes sat igang, ved hvilken Stank udbredes, eller giftige Gasarter udvikles, eller Stoffe behandles, som kan have skadelig Indflydelse paa Arbejdernes eller Omboendes Helbred, skal Planen for Anlægget forelægges Sundhedskommissionen. Finder denne, at Anlægget efter Planen vil blive farligt eller skadeligt for den offentlige Sundhed, maa ikke Anlægget sættes iværk, førend de af Sundhedskommissionen antydede Mangler er paavist at være afhjulpne. Sundhedskommissionen har senere at føre Tilsyn med Bedriften, hvad dens Indflydelse paa de sanitære Forholde angaar.

§ 14. Sundhedskommissionens Medlemmer har at paase disse Forskrifters Overholdelse og i fornødent Fald at anmelde Misligheder for Ordføreren, der om fornødiges besørger Paatale efter Loven.

§ 15. Sundhedskommissionen kan tilstede Afgivelser fra disse Bestemmelser, hvor den finder det paakrævet af Forholdene.

Hamar Kjøbstad.

(Kongelig Resolution af 1ste August):

«Udsalgssteder for Melk og Fløde skal være rene, lyse og luftige, ligesom de skal være indredet saaledes, at de med Lethed kan holdes fri for Støv og rengjøres. Gulve, Vægge og Tag maa have saadant Yderdække, at de uden Vanskelighed kan sæbevaskes. I saadanne Udsalg maa ikke opbevares eller udsælges andre Varer end Meieriprodukter og Bagværk, og Rummet maa heller ikke benyttes i andet Øiemed, saasom til Soverum, andet Opholdsrum, Arbeidsrum eller Køkken. Heller ikke maa de have Døre eller andre Aabninger til Soverum, Arbeidsrum eller Opbevaringsrum for andre Varer end ovennævnte».

Furnes Herred.

(Kongelig Resolution af 1ste August).

§ 1. Ved Opførelse af nye eller Flytning af ældre Husebygninger skal følgende Regler iagttages:

- a) Afstand fra Vaaningshus paa den ene Side og Stald, Fjøs eller Grisehus paa den anden Side maa ikke være kortere end 10 M., og disse Bygninger maa ikke ligge saaledes, at derfra kan ske Tilsig til Vaaningshus, Opbevaringssted for Madvarer eller til Sted, hvor Mad- og Drikkevand hentes.
- b) Vaaningshus skal opføres paa Undermur af mindst 30 Cm.s Høide over Jordoverfladen. Jorden maa i Forveien tilstrækkelig udjevnes og afgroftes, saa Grund- og Overvand har Afløb fra Tomten, og Madjorden bortfjernes.
- c) Gulvet i underste Stokværk maa være tæt og trækfrit — Stubbeloft med tør Fyld.
- d) Beboelsesrum skal have en Høide af mindst 2,25 M. fra Gulv til Loft og forsynes med mindst 1 Vindu til at aabnes.
- e) Forsaavidt Kogeovn anvendes i Beboelsesrum, maa den være forsynet med saadan Indretning, at den ved Kogningen frembragte Damp opfanges og ledes ud i det Frie.

§ 2. Finder Sundhedskommissionen noget beboet Hus, Forsamlingsrum eller andet Opholdssted for Mennesker at være skadeligt for Sundheden paa Grund af Mangel paa Luft eller Lys, ved Fugtighed, Urenlighed, Overfyldning af Mennesker eller af andre Grunde, kan den forbyde Husets eller Rummets Benyttelse, indtil de forefundne Mangler er afhjulpne.

§ 3. Til ethvert Vaaningshus, som udgjør særskilt Eieendom, skal findes et Vandhus, der ikke, medmindre der anvendes tætte Butter, tætte cementerede Kummer eller tætte Torvstrøbeholdere, maa have Tag eller Væg fælles med Vaaningshus eller Rum, hvor Madvarer opbevares. Fra Vandhuset maa der ikke være Tilsig til disse Steder eller til Sted, hvor Mad- og Drikkevand hentes. Beholdere under Vandhus maa tømmes saa ofte, at ikke Overfyldning finder Sted, og Dyrer under samme maa bortfjernes mindst 2 Gange aarlig og forøvrigt saa ofte, som Sundhedskommissionen finder det nødvendigt. Kalk, Aske, Jord o. l. skal jevnlig tilsættes forat hindre Stank.

§ 4. Heste, Kjør, Svin, Faar, Gjeder eller Fjærkræ maa ikke huses i eller under Vaaningshus eller noget Rum, der har Væg eller Tag tilfælles med dette.

§ 5. Affald fra Husene, Feieskarn og deslige Urenligheder maa ikke findes paa Forsiden af Vaaningshuse og ikke være nærmere disse og Alfarvei end 10 M. Ansamlinger deraf skal jevnlig dækkes eller blandes med Kalk, Aske, Jord o. l., saa Stank undgaaes.

Aadsler — døde Dyr — nedgraves.

§ 6. I Brønd, hvorfra Mad- og Drikkevand tages, maa ikke foregaa Vask, spildes Urenlighed eller i det Hele noget foretages, der kan gjøre Vandet urent. Det samme gjælder Bæk, hvorfra Mad- og Drikkevand tages, medmindre Forurensningen foregaar nedenfor det Sted, hvorfra Vandhentning finder Sted.

§ 7. Komposter af Vandhusgjødsel og Oplag af Affaldsstofte maa i intet Tilfælde findes nærmere Alfarvei eller Nabos Tomt end 10 M. og ikke anbringes saaledes, at derfra sker Tilsig til Brønd, Vandbeholder eller Vandløb, hvorfra Mad- og Drikkevand tages, til Opbevaringssted for Madvarer eller til Gaardsplads, Grund under Vaaningshus, Alfarvei eller Nabos Tomt.

§ 8. Oplag af Gjenstande, der ved Uddunstninger kan blive skadelig for Sundheden, kan forbydes efter Sundhedskommissionens Bestemmelse.

§ 9. Naar nogen Bedrift agtes sat i Gang, som ved Forurensning af Luften, ved Udbredning af Stank eller paa anden Maade kan befrygtes at ville blive til Skade for Arbeidernes eller Omgivelsernes Sundhed, skal Planen for Anlægget forelægges Sundhedskommissionen. Finder denne, at Anlægget vil blive skadeligt for Sundheden, maa det ikke sættes i Værk, før Manglerne er afhjulpne. I Virksomhed værende Bedrift af denne Art er underkastet Sundhedskommissionens Tilsyn, og Vedkommende forpligtet til at rette sig efter de Bestemmelser, som den maatte give for at afhjælpe sanitære Mangler.

§ 10. Sundhedskommissionen kan forbyde Salg af bedærvede og for Sundheden skadelige Nærings- og Nydelsesmidler samt af Brugsgjenstande, som kan blive farlige for Sundheden derved, at de indeholder giftige Bestanddele. Den er berettiget til at fordre udleveret de nødvendige Prøver. Standsning af Salg af saadanne Varer kan foreløbig paabydes af Kommissionens Ordfører eller af mindst 3 af dens øvrige Medlemmer i Forening.

§ 11. Hvor særegne Forholde paakræver det, kan Sundhedskommissionen indrømme Afgivelser fra disse Forskrifter.

§ 12. Overtrædelser af disse Forskrifter meldes til Sundhedskommissionens Ordfører, der, om fornødiges, bevirker Overtrædelserne paataalt efter Loven.

Løiten Herred.

(Kongelig Resolution af 1ste August).

§ 1. Ved Opførelse af nye eller Flytning af ældre Bygninger skal, forinden Arbeidet paabegyndes, Anmeldelse ske til Sundhedskommissionen, og skal forøvrigt følgende Regler iagttages:

- a) Afstand mellem Vaaningshus paa den ene Side og Stald, Fjøs, Grisehus eller Vandhus paa den anden Side maa ikke være kortere end 10 M. og de sidste ikke lægges saaledes, at derfra kan ske Tilsig til Vaaningshus, Opbevaringssted for Madvarer eller til Sted, hvorfra Mad- og Drikkevand hentes.
- b) Vaaningshus skal opføres paa Undermur af Sten af mindst 30 Cm.s Høide over Jordoverfladen. Grunden maa i Forveien tilstrækkelig udjevnes og afgrøftes, saa at Grundvand og Overvand har Afløb fra Tomten, og Madjorden bortfjernes.
- c) Gulvet i nederste Stokværk maa være tæt og trækfrit — Stubbelloft med tør Fyld.
- d) Beboelsesrum skal have en Høide af mindst 2,5 M. fra Gulv til Loft og forsynes med mindst 1 Vindu til at aabne.
- e) Forsaavidt Kogeovn anbringes i Beboelsesrum; maa den være forsynet med saadan Indretning, at den ved Kogningen frembragte Damp opfanges og ledes ud i det Frie.

§ 2. Finder Sundhedskommissionen noget beboet Hus, Forsamlingsrum eller andet Opholdssted for Mennesker, at være skadeligt for Sundheden paa Grund af Mangel paa Lys eller Luft ved Fugtighed, Urenlighed, Overfyldning af Mennesker eller af andre Grunde, kan den forbyde Husets eller Rummets Benyttelse, indtil de forefundne Mangler er afhjulpne.

§ 3. Til ethvert Vaaningshus, som udgjør særskilt Eiendom, skal findes et Vandhus, der ikke, med mindre der anvendes tætte Butter, tætte cementerede

Kummer eller tætte Torvstrøbeholdere, maa have Tag eller Væg fælles med Vaaningshus eller Rum, hvori Madvarer opbevares, og ikke Tilsig dertil eller til Sted, hvor Mad- og Drikkevand hentes.

Beholdere under Vandhus maa tømmes saa ofte, at ikke Overfyldning finder Sted, og Dynger under samme maa bortføres mindst 2 Gange aarlig og forevrigt saa ofte, Sundhedskommissionen finder det nødvendigt. Kalk, Aske, Jord og lignende skal jevnlig tilsættes forat hindre Stank.

§ 4. Heste, Kjør, Svin, Faar, Gjeder eller Fjærkræ maa ikke huses i eller under Vaaningshus eller noget Rum, der har Væg eller Tag tilfælles med dette. Fjøs eller Stald bør ikke benyttes som eneste Soverum for Mennesker.

§ 5. Affald fra Huse, Feieskarn og deslige Urenligheder maa ikke findes paa Forsiden af Vaaningshus og ikke nærmere disse og Alfarvei end 10 M. Ansamlinger deraf skal jevnlig dækkes eller blandes med Kalk, Aske, Jord eller lignende, saa Stank undgaaes. Aadsler — døde Dyr — nedgraves strax.

§ 6. I Brønd, hvorfra Mad- og Drikkevand tages, maa ikke foretages Vask, spildes Urenlighed eller i det Hele noget foretages, der kan gjøre Vandet urent. Det samme gjælder om Bæk, hvorfra Mad- og Drikkevand tages, medmindre Forurensningen foregaar nedenfor det Sted, hvor Vandhentning finder Sted. Enhver Brønd skal renses mindst hvert andet Aar.

§ 7. Gjødelsbinger, Gjødelsamlinger eller Oplag af Affaldsstofte maa i Intet Tilfælde findes nærmere Alfarvei eller Nabotomt end 10 M. og ikke anbringes saaledes, at derfra sker Tilsig til Brønd, Vandbeholder eller Vandløb, hvorfra Mad- og Drikkevand tages, eller til Gaardsplads, Grund under Vaaningshus, Opbevaringssted for Madvarer, Alfarvei eller Nabotomt.

§ 8. Oplag af Gjenstande, der ved Uddunstninger kan blive skadelige for Sundheden, kan paabydes fjernede efter Sundhedskommissionens Bestemmelse.

§ 9. Naar nogen Bedrift agtes sat igang, som ved Forurensning af Luften, ved Udbredelse af Stank eller paa anden Maade kan befrygtes at blive til Skade for Arbeidernes eller Omboendes Sundhed, skal Planen for Anlægget forelægges Sundhedskommissionen. Finder denne, at Anlægget vil blive skadeligt for Sundheden, maa det ikke sættes i Værk, før Manglerne er afhjulpne. I Virksomhed værende Bedrift af denne Art er underkastet Sundhedskommissionens Tilsyn og Vedkommende forpligtet til at rette sig efter de Bestemmelser, som den maatte give, forat afhjælpe sanitære Mangler.

§ 10. Sundhedskommissionen kan forbyde Salg af bedærvede og for Sundheden skadelige Nærings- og Nydelsesmidler samt af Brugsgjenstande, som kan blive farlige for Sundheden derved, at de indeholder giftige Bestanddele. Den er berettiget til at fordrø udleveret de nødvendige Prøver. Stansning af Salg af saadanne Varer kan foreløbig paabydes af Sundhedskommissionens Ordfører eller mindst 3 af dens øvrige Medlemmer i Forening.

§ 11. Bohave, Gang- og Sengklæder efter Personer, der lider af eller er døde af smitsom Sygdom, maa ikke afhændes til eller benyttes af andre, forinden de er rensede efter nærmere Bestemmelse af Sundhedskommissionen.

§ 12. Hvor særegne Forholde paakræver det, kan Sundhedskommissionen indrømme Afbigelse fra disse Forskrifter.

§ 13. Det paahviler Sundhedskommissionens Medlemmer at paase disse Forskrifters Overholdelse og i Tilfælde melde Overtrædelser af samme til dens Ordfører, der, om fornødiges, skal bevirke Overtrædelserne paatalte efter Loven.

Romedal Herred.

(Kongelig Resolution af 1ste August).

§ 1. Ved Opførelse af nye eller Flytning af ældre Husebygninger skal følgende Regler iagttages:

- a) Afstand fra Vaaningshus paa den ene Side og Stald, Fjøs eller Grisehus paa den anden Side maa ikke være kortere end 10 M., og disse Bygninger maa ikke ligge saaledes, at derfra kan ske Tilsig til Vaaningshus, Opbevaringssted for Madvarer eller til Sted, hvorfra Mad- og Drikkevand hentes.
- b) Vaaningshus skal opføres paa Undermur af mindst 30 Cm.s Høide over Jordoverfladen. Jorden maa i Forveien tilstrækkelig jevnes og afgrøftes, saa Grund- og Overvand har Afløb fra Tomten, og Madjorden bortfjernes.
- c) Gulvet i underste Stokværk maa være tæt og trækfrit — Stubbeloft med tør Fyld.
- d) Beboelsesrum skal have en Høide af mindst 2,50 M. fra Gulv til Loft og forsynes med mindst 1 Vindu til at aabnes.
- e) Forsaavidt Kogeovn anvendes i Beboelsesrum, maa den være forsynet med saadan Indretning, at den ved Kogningen frembragte Damp opfanges og ledes ud i det Frie.

§ 2. Finder Sundhedskommissionen noget beboet Hus, Forsamlingsrum eller andet Opholdssted for Mennesker skadeligt for Sundheden paa Grund af Mangel paa Luft eller Lys, ved Fugtighed, Urenlighed, Overfyldning af Mennesker eller af andre Grunde, kan den forbyde Husets eller Rummets Benyttelse, indtil de forefundne Mangler er afhjulpne.

§ 3. Til ethvert Vaaningshus, som udgjør særskilt Eiendom, skal findes et Vandhus, der ikke, medmindre der anvendes tætte Butter, tætte cementerede Kummer eller tætte Torvstrøbeholdere, maa have Tag eller Væg fælles med Vaaningshus eller Rum, hvor Madvarer opbevares. Fra Vandhuset maa der ikke være Tilsig til disse Steder eller til Sted, hvor Mad- og Drikkevand hentes. Beholdere under Vandhus maa tømmes saa ofte, at ikke Overfyldning finder Sted, og Dynger under samme maa bortfjernes mindst 2 Gange aarlig og forøvrigt saa ofte, som Sundhedskommissionen finder det nødvendigt. Kalk, Aske, Jord o. l. skal jævnlig til sættes for at hindre Stank.

§ 4. Heste, Kjør, Svin, Faar, Gjeder eller Fjærkræ maa ikke huses i eller under Vaaningshus eller noget Rum, der har Væg eller Tag tilfælles med dette.

§ 5. Affald fra Husene, Feieskarn og deslige Urenligheder maa ikke findes paa Forsiden af Vaaningshuse og ikke være nærmere disse og Alfarvei end 10 M. Ansamlinger deraf skal jævnlig dækkes eller blandes med Kalk, Aske, Jord o. l., saa Stank undgaaes.

§ 6. I Brønd, hvorfra Mad- og Drikkevand tages, maa ikke foregaa Vask, spildes Urenlighed eller i det Hele noget foretages, der kan gjøre Vandet urent. Det samme gjælder Bæk, hvorfra Mad- og Drikkevand tages, medmindre Forurensningen foregaar nedenfor det Sted, hvorfra Vandhentning finder Sted.

§ 7. Komposter af Vandhusgjødse og Oplag af Affaldsstofte maa i intet Tilfælde findes nærmere Alfarvei eller Nabos Tomt end 10 M. og ikke anbringes saaledes, at derfra sker Tilsig til Brønd, Vandbeholder eller Vandløb, hvorfra Mad- og Drikkevand tages, til Opbevaringssted for Madvarer eller til Gaardsplads, Grund under Vaaningshus, Alfarvei eller Nabos Tomt.

§ 8. Oplag af Gjenstande, der ved Uddunstninger kan blive skadelige for Sundheden, kan forbydes efter Sundhedskommissionens Bestemmelse.

§ 9. Naar nogen Bedrift agtes sat i Gang, som ved Forurensning af Luften, ved Udbredning af Stank eller paa anden Maade kan befrygtes at blive til Skade for Arbeidernes eller Omgivelsernes Sundhed, skal Planen for Anlægget forelægges Sundhedskommissionen. Finder denne, at Anlægget vil blive skadeligt for Sundheden, maa det ikke sættes i Værk, før Manglerne er afhjulpne. I Virksomhed værende Bedrift af denne Art er underkastet Sundhedskommissionens Tilsyn, og Vedkommende forpligtet til at rette sig efter de Bestemmelser, som den maatte give, for at afhjælpe sanitære Mangler.

§ 10. Sundhedskommissionen kan forbyde Salg af bedærvede og for Sundheden skadelige Nærings- og Nydelsesmidler samt Brugsgjenstande, der kan blive farlige for Sundheden derved, at de indeholder giftige Bestanddele. Den er berettiget til at fordre udleveret de nødvendige Prøver. Stansning af Salg af saadanne Varer kan foreløbig paabydes af Kommissionens Ordfører eller af mindst 3 af dens øvrige Medlemmer i Forening.

§ 11. Hvor særegne Forhold paakræver det, kan Sundhedskommissionen indrømme Afvigelser fra disse Forskrifter.

§ 12. Overtrædelser af disse Forskrifter meldes til Sundhedskommissionens Ordfører, der, om fornødiges, bevirker Overtrædelserne paatalt efter Loven.

Stavanger Kjøbstad.

(Kongelig Resolution af 1ste August).

«§ 21. Svinehold er tilladt ogsaa inden den bymæssig bebyggede Del af Kjøbstadens Grund, hvor Sundhedskommissionen finder Forholdene tilfredsstillende.

Hvor der er trange Gaardsrum, tæt Bebyggelse eller andre sanitære Misligheder, kan Heste-, Svine og Kreaturhold forbydes».

«§ 22. Stald, Fjøs, Svinehus og lignende Rum o. s. v.» som før.

Voss Herred.

(Kongelig Resolution af 1ste August).

§ 1. Ved Opførelse af nye eller Reparation af gamle Bygninger forholdes efter Lov om Bygningsvæsenet for Landets Byer udenfor Kristiania, Bergen og Trondhjem af 27de Juli 1896.

§ 2. Til ethvert Hus skal der høre et Vandhus. For Bygninger, bestemte til Beboelse eller dagligt Ophold for et større Antal Mennesker, saasom Leiehuse, Fabriker, Skoler etc., skal der have et særskilt Vandhus eller særskilt Aflukke i et saadant for hver 10 Personer; til ethvert beboet Hus skal ligeledes høre en Boskasse. Til ethvert Fjøs eller Stald skal høre en Gjødselkjælder. Herfra undertages dog Stalde, hvor der kun midlertidig indsættes Dyr, og hvor Gjødselen bortføres saa ofte, at ingen Ophobning finder Sted.

§ 3. Bund og Sider i Gjødselbinger og Vandhuse skal saavidt muligt gøres uigjennemtrængelige for sammes Indhold. Under Vandhusene anbringes derfor tætte Kagger eller Zinkbeholdere, medens Gjødselkjælderne bør være af Murværk i Cement,

§ 4. Det paalægges enhver Huseier at renholde Fortouget og den halve Del af Gaden udenfor sin Eiendom, ligesaa Rendestene og Kloaker. Gaden og Fortouget feies mindst én Gang ugentlig, helst Lørdag. Denne Bestemmelse gjælder ogsaa Rum og Smug mellem Huse, hvori foregaar Færdsel af Folk eller Dyr. Rengjørelse af Torve eller Almenning bekostes af Kommunen.

§ 5. Feieskarn eller anden Urenlighed maa ikke udcastes i Gade eller paa offentlig Plads, heller ikke paa anden Mands Eiendom uden Tilladelse, men anbringes foreløbig i Boskasse eller kastes i Gjødselbingen. Hvor Boskassens Indhold skal henlægges, bestemmer Helseraadet. Boskasserne tømmes mindst 1 Gang maanedlig.

§ 6. Til Bortbringelse af Vandhusgjødsel maa kun benyttes tætte Tønder, Kasser eller Kjærrer, som er forsynede med tæt Laag, saa intet spildes. Rensning af Vandhuse eller Bortbringelse af Vandhusgjødsel kan fra 1ste Mai til 31te August kun ske fra Kl. 12 Nat til Kl. 7 Morgen. Anden Gjødsel og Bos bortkjøres i tætte og saaledes indrettede Kjærrer eller Slæder, at intet spildes. I Maanederne Juni, Juli og August maa dog fra Kl. 10 Formiddag til Kl. 12 Nat alene anvendes tætte, med Laag forsynede Kjærrer eller Beholdere for Transport gennem Gade eller offentlig Vei.

§ 7. Luftning af Seng- eller Gangklæder samt Tørring af Vaske- eller Farvetøi, maa ikke finde Sted paa Gjerder ved Hovedveien eller offentlig Plads. Heller ikke er det tilladt fra Trapper eller Vinduer, der uden større mellemliggende Rum, vender ud mod saadan Vei eller Plads, at ryste eller piske Gulvtæpper eller Gjenstande, der afgiver Stank eller Støv.

§ 8. Afstanden mellem Brønd eller andet Vandhentningssted paa den ene Side og Vandhus, Kreaturstald eller Opbevaringssted for Gjødsel paa den anden Side, maa ikke være mindre end 4 M. Brøndene maa ogsaa forøvrigt sikres mod Tilsig eller Forurensning fra Omgivelserne.

§ 9. Salg af bedærvede eller for Sundheden skadelige Levnetsmidler, saavelsom for Helsen farlige Brugsgjenstande, Beklædningsstoffer, Tapeter, Legetøi o. s. v. maa ikke finde Sted. Helseraadet er berettiget til at undersøge og eventuelt tilintetgjøre, hvad det maatte finde skadeligt for Helbredet.

§ 10. Klæder og andre Gjenstande, der har været benyttede af Personer med smitsom Sygdom eller har henstaaet i smittede Huse, maa ikke sælges eller overlades andre til Benyttelse uden at være underkastet den af Helseraadet godkjendte Rensning.

§ 11. Helseraadet skal have sin Opmærksomhed henvendt paa enhver Bedrift, hvorved Luften i høiere Grad gjøres uren, og har at give de fornødne Bestemmelser i saa Henseende.

§ 12. Hvor Forholdene gjør Befølgelsen af disse Forskrifter for vanskelig eller uhensigtsmæssig, kan Afvigelse ske med Helseraadets Samtykke.

Hevne Herred.

(Kongelig Resolution af 1ste August).

§ 1. Ved Opførelse eller Flytning af Husebygninger skal Anmeldelse ske til et Medlem af Sundhedskommissionen, førend Arbeidet paa Grunden paabegyndes og derhos iagttages, at Afstanden mellem Vaaningshus, Madbod og Brønd paa den ene Side og Stald, Fjøs, Grisehus og lignende paa den anden Side ikke gjøres mindre end 8 M., og at Bygningerne lægges saaledes, at der ikke sker Tilsig fra

de sidste til de første. Paa den Side, hvorfra Vaaningshus har sin Hovedbelysning, maa Afstanden mellem dette og andre Bygninger ikke gjøres mindre end 10 M.

§ 2. Ved Opførelse af Vaaningshus skal endvidere iagttages:

- a) Grundmuren, hvorpaa Huset opføres, maa paa laveste Sted rage mindst 30 Cm. over Jordfladen, Grunden være afgræftet samt Madjorden bortført.
- b) Beboelsesværelser maa have tæt Gulv og en Høide af mindst 2,20 M. fra Gulv til Loft, og maa i ethvert Beboelsesrum mindst ét Vindu være forsynet med Hængsler for at kunne aabnes og lukkes.

§ 3. I Beboelsesrum maa ikke benyttes Kogeovn, med mindre der er anbragt Indretning til at opfange og lede ud i det Fri den ved Kogningen opstaaede Damp.

§ 4. Heste, Kjør, Svin, Faar, Gjeder eller Høns maa ikke have stadigt Tilhold i eller under Vaaningshus eller i Rum, der har Tag eller Væg fælles med dette.

§ 5. Ansamling af Gjødelsstoffer eller anden Urenlighed maa ikke have Tilsig til Vaaningshus, Brønd, Opkomme eller Vandbeholder, hvorfra Drikkevand eller Madvand tages.

§ 6. Køkkenaffald, Gjødelse, stinkende Skyllvand eller anden Urenlighed maa ikke henkastes nærmere Vaaningshus end 6 M., medmindre det henlægges i Kompost og jevnlig dækkes med Jord. I Tilfælde Vaaningshus er beliggende i Bakkehældning, maa de omtalte Stoffer henlægges tilside for samme.

§ 7. I Brønd, Vandløb, Opkomme eller Vandbeholdere, hvorfra Drikkevand og Madvand tages, maa ikke foregaa Vask eller spildes Noget, der kan forurene Vandet.

§ 8. Sundhedskommissionen kan forbyde Salg af bedærvede og sundhedsfarlige Levnetsmidler og af Brugsgjenstande, som ved at indeholde giftige Bestanddele kan blive farlige for Sundheden. Den er, for den i saa Henseende fornødne Kontrol, berettiget til at forordre sig udleveret Prøve. Stansning af Salg af deslige Varer kan foreløbig paabydes enten af Sundhedskommissionens Ordfører eller af mindst 3 af dens øvrige Medlemmer i Forening.

§ 9. Finder Sundhedskommissionen noget Vaaningshus eller Forsamlingshus skadeligt for Sundheden paa Grund af Mangel paa Lys eller Luft, ved Fugtighed, Urenlighed, Overfyldning af Mennesker eller lignende, kan den forbyde Husets eller Rummets Benyttelse, indtil de forefundne Mangler er afhjulpne.

§ 10. Gang- og Sengklæder efter Personer, der har lidt eller er døde af smitsom Sygdom, derunder ogsaa regnet Spedalskhed, maa ikke afhændes eller benyttes af andre uden at være rensede paa en af Sundhedskommissionen godkjendt Maade.

§ 11. Til ethvert Vaaningshus skal der senest inden ét Aar efter disse Forskrifters Approbation være indrettet et Vandhus, der ikke maa gives saadan Plads, at der fra Samme er Tilsig til Vaaningshus eller være anbragt i Nærheden af dettes Slagvindu eller Indgang.

Det skal tømmes saa ofte, at ikke Overfyldning finder Sted, og skal der ved jevnlig Paafyldning af Jord, Aske og deslige sørges for, at der opstaar saa liden Stank som muligt.

I tæt bebyggede Dele af Herredet maa Stald, Fjøs, Grisehus og lignende indrettes og renholdes paa saadan Maade, at der ikke udbreder sig generende Stank. Affald fra saadanne Indretninger maa ikke ophobes paa Stedet, men bringes andetsteds, hvor det ikke generer.

§ 12. Overallt i Distriktet, hvor Fiske foregaar, paaligger det enhver Fisker strax at bringe Affaldet udenfor Fjæremaal eller bortføre det og lægge det i Kompost i Overensstemmelse med Sundhedsreglernes § 6.

Forsømmes dette, kan Sundhedskommissionen lade det udføre for Vedkommendes Regning.

§ 13. Afgivelser fra ovenstaaende Regler kan finde Sted med Sundhedskommissionens Samtykke.

§ 14. Overtrædelse af ovenstaaende Regler paatales politiretslig.

Hammerfest Herred.

(Kongelig Resolution af 1ste August).

§ 1. Ved Flytning af ældre Vaaningshuse, hvorunder indbefattet Gammer, saavelsom ved Opførelse af nye, skal Anmeldelse herom ske til nærmeste Medlem af Sundhedskommissionen, før Arbeidet paa Grunden paabegyndes.

§ 2. Ved Opførelse eller Flytning af Vaaningshuse — Rorboder dog undtagne, hvorom nærmere under § 13 — skal iagttages:

- a) At Grunden er saavidt mulig tør og vel afgrøftet og Madjorden fjernet.
- b) At Bygningen hviler paa en forsvarlig tæt Grundmur, der intet Sted skal være mindre end 30 Cm. over Jorden. Hvis Kjælder indrettes, maa denne forsynes med tilstrækkelig Ventilation. Ethvert Beboelsesrum skal have en Høide af mindst 2,20 M. fra Gulv til Loft og være forsynet med ialfald et Opslagsvindu. I ældre Huse skal anbringes et Opslagsvindu inden et Aar, efter at disse Forskrifter er traadt i Kraft. Gulvet i nederste Stokværk skal ialfald i Beboelsesrum gjøres dobbelt og mellem begge Gulvlag anbringes Fyld af tørt Ler eller andet passende Materiale.
- c) Hvor Bagerovn eller Komfūr benyttes i Beboelsesrum, skal den være forsynet med Hætte eller anden Indretning, saa at Dampen opfanges og ledes ud i fri Luft.

§ 3. Til ethvert Vaaningshus skal indrettes Vandhus (Privet), der maa tømmes saa ofte, det fornødiges, ligesom der ved jevnlig Paafyldning af Jord eller Torvstrø, Aske, Sod, Sagflis og lignende sørges for, at mindst mulig Stank foraarsages.

§ 4. Stald, Fjøs, Grisehus eller Vandhus maa ikke anbringes nærmere Vaaningshus, Madbod eller Indtag for Mad- og Drikkevand end 10 M., og saaledes, at det ikke har Tilsig til disse.

§ 4. Heste, Kjør, Svin, Faar, Gjeder eller Høns maa ikke have Tilhold i eller under Vaaningshuse.

§ 6. Exkrementer (Gjødse), Urin, Feieskarn og Affald ved Slagtning og Fiskeribedrift, stinkende Skyllevand, samt anden Urenlighed maa under ingen Omstændighed kastes under Huse, rundt Husvæggene eller udenfor Indgangstrapper, men henbringes til Gjødsefylden ved Fjøsset, til Vandhus eller kastes i Sjøen udenfor Fjæremaal.

§ 7. Brønde, Opkomme eller Bække, hvor Drikke- og Madvand hentes, maa ikke have Tilsig fra forurenset Jordbund. Heller ikke maa Vaskning af Klæder eller andre Gjenstande foretages i eller ovenfor Vandindtaget; Brønde kan af Sundhedskommissionen forlanges tømte og rensede mindst én Gang aarlig.

§ 8. Findes beboet Hus eller Forsamlingslokale skadeligt for Sundheden paa Grund af Fugtighed, Urenlighed, Overfyldning af Mennesker, Mangel paa Lys og Ventilation, kan Sundhedskommissionen forbyde Lokalets Brug, indtil Manglerne er afhjulpne paa Eierens Bekostning og uden Godtgjørelse for Afsavn.

§ 9. Naar nogen Bedrift eller Fabrik agtes sat i Værk, der medfører skadelige eller ildelugtende Uddunstninger eller befyrgtes paa anden Maade at kunne blive skadelig for Sundheden, skal Plan for Anlægget forelægges Sundhedskommissionen. Finder denne, at Anlægget vil medføre Fare eller Skade for den offentlige Sundhed, maa dette ikke sættes i Værk, før de af Sundhedskommissionen antydede Ulemper er afhjulpne.

Enhver i Virksomhed værende Bedrift skal være underlagt Sundhedskommissionens Tilsyn, og Vedkommende skal være forpligtet til at rette sig efter de Forskrifter, Kommissionen til Fjernelse af forefundne Mangler maatte give.

§ 10. Bedærvede eller for Sundheden skadelige Fødemidler maa ikke udsælges inden Herredets Grændser, og Sundhedskommissionen kan, om fornødiges, besørge saadanne Varer tilintetgjorte. Det samme gjælder Brugsgjenstande, som paa Grund af deri indeholdte giftige Stoffe kan være sundhedsskadelige.

§ 11. Melk maa saavidt mulig ikke opbevares i Rum, der benyttes som Soveværelse. Kan dette ikke undgaaes, maa den hensættes i lukket Skab, der jevnlig vaskes indvendig som udvendig, eller i Hylde med Forhæng.

§ 12. Gang- eller Sengklæder samt Bohave efter Personer, som har lidt eller er døde af smitsom Sygdom, maa ikke benyttes af eller overlades til andre uden at være rensede paa en af Sundhedskommissionen godkjendt Maade. Tærings-syge maa ikke udsættes i Lægd; heller ikke Børn anbringes i Familier, hvor Personer lidende af denne Sygdom, forefindes.

§ 13. Bestemmelser for Fiskeværene:

- a) I Rorboder skal ikke indtages flere Personer end en for hver fem m³ Rum, Bodnen indeholder.

Slagvindu, der med Lethed kan aabnes, maa forefindes i enhver Rorbod. Ligeledes skal der for hver 10de Mand anbringes et Trækrør med Laag. Finder Sundhedskommissionen en Rorbod at være saadan, at dens Benyttelse maa ansees uforsvarlig, kan Beboelse forbydes, indtil Manglerne er afhjulpne.

- b) Til hver Rorbod skal være et Vandhus (Privet), dog saaledes, at indtil 4 Rorboder, som ligger i Nærheden af hinanden, kan være fælles om ét. Det maa anbringes i en Afstand af mindst 10 M., undtagen hvor det staar over Sjøen. Hvor det staar nærmere beboet Hus, skal det inden et Aar, efter at disse Forskrifter er traadte i Kraft, være flyttet til ovennævnte Afstand. Priveter tømmes saa ofte, det er nødvendigt.

- c) Affald maa ikke paa nogen Maade føres ned gennem Rorbodens Gulv.

- d) Hoveder og Rygge, bestemt til Guano, maa ikke ophænges nærmere Beboelsesrum eller Rorbod end 20 M. Andet Fiskeaffald, bestemt for Guanotilvirkning, maa bortbringes til en Afstand af 50 M. fra beboet Hus; det samme gjælder ogsaa for Hoveder og Rygge, naar de ligger i Dynger paa Marken.

Hvor Tilgjøring af Fisk foregaar fra Baad, maa paasees, at dette foregaar saavidt langt fra Land, at ikke Affaldet driver op i Fjæren i Fiskeværet. Sker Fisketilgjøringen i Land, skal Hoveder og Indvolde samles i Stamp og strax tømmes i Sjøen i Afstand fra Land som ovenfor nævnt, med mindre det agtes benyttet som Guano, i hvilke Tilfælde der forholdes som under e nævnt. Heller ikke maa nogetsomhelst Fiskeaffald skuffes under Gulvet paa Sjøhuse eller Brygger, men kun anbringes i Beholdere, hvis Indhold maa fjernes ikke sjældnere end hver 6te Dag.

- e) Mindst én Gang ugentlig og under enhver Omstændighed til hver Søndag Morgen maa under Fisket Rorboderne og deres nærmeste Omgivelser være fuldstændig rengjorte. Under Fisket paahviler Ansvarer for Rengjøringen hver enkelt af Rummets Beboere.
- f) Enhver Rorbodeier har strax efter Fiskernes Afreise forsvaret at rengjøre Rorboden. Ligesaa skal alt Affald fra Rorboden og anden Urenlighed, som

maatte være bleven tilbage, i en Afstand af 40 M. bortskaffes eller tilintetgjøres.

g. Ethvert Trandamperi skal, naar Fisket er endt, forsvarlig rengjøres. Denne Pligt paahviler Damperiets Eier.

§ 14. Hvor særegne Forhold paakræver det, kan Sundhedskommissionen tillade Afvigelser fra disse Forskrifter.

§ 15. Det paahviler Sundhedskommissionens Medlemmer at paase Forskrifternes Overholdelse og eventuelt gennem Ordføreren at træffe Forføjning til, at Ansvar gjøres gjældende.

Askøen Herred.

(Kongelig Resolution af 16de September).

§ 1. Ved Opførelse eller Flytning af Beboelseshus skal — idet der for Laxevaags Vedkommende henvises til Lov om Bygningsvæsenet af 27de Juli 1896 — før Arbeidet paa Grunden paabegyndes, Anmeldelse ske til Ordføreren i Sundhedskommissionen eller vedkommende Kredses Tilsynsmand i Sundhedskommissionen, og følgende Bestemmelser iagttages:

- a) Huset maa have en Afstand af mindst 10 M. fra Stald, Fjøs eller Ladebygning. Angaaende Naboforhold henvises til Lov om Eiendomsrettens Begrænsning af 27de Mai 1887.
- b) Grunden, hvorpaa Huset agtes opført, maa befries for Jord og omgræftes saaledes, at den bliver fri for Grundvand.
- c) Grundmuren maa intetsteds gjøres lavere end 30 Cm. over Jordskorpen og forsvarlig tætted med Kalk, Ler eller andet Materiale og have mindst ét Trækhul af 8 Cm. i Tværsnit paa hver Side af Bygningen.
- d) Ethvert til Beboelse bestemt Rum skal være mindst $2\frac{1}{2}$ M. høit fra Gulv til Tag og have mindst ét Vindu forsynet med Hængsler og Kroger, saaat det kan stilles aabent. Gulvet skal være dobbelt og Mellemrummet stoppet med tør Fyld.
- e) Ethvert Rum i Kjælder skal i Ydermuren have Vindu eller anden Aabning saaledes indrettet, at den kan bruges til Luftvexling. Skal Kjælderrum benyttes til Beboelse, Handel eller Værksted, maa det være mindst $2\frac{1}{2}$ M. høit fra Gulv til Tag, og skal Overkanten af Jorden paa Husets Udside ikke naa høiere end 1,25 M. over Gulvet. Grunden under saadant Kjælderrum skal være fyldt med et 20 Cm. høit Lag af pukket Sten, Gulvet dobbelt og Mellemrummet som sædvanligt stoppet med tør Fyld. Saadant Kjælderrum maa videre være forsynet med Ovn samt Friluftskanal af mindst 10 Cm. i Tværsnit, der fra Grundmuren stikker ned mellem Gulvene eller ligger paa Gulvet og udmunder bag Ovnen i en Høide af mindst $1\frac{1}{2}$ M.

§ 2. Kogeovn maa ikke benyttes i Beboelsesrum, medmindre den er forsynet med saadan Indretning, at den ved Kogningen frembragte Damp opfanges og ledes ud i fri Luft.

§ 3. Hver Bolig skal have Vandhus. For større Bygninger, Logishuse, Arbejderboliger, Fabriker, Kirker og Lokaler, hvor mange Folk samles, skal der være Vandhuse indredede med Pissoirer og Priveter efter Behovet. Vandhus maa ikke anbringes Alfarvei, Beboelseshus eller Sted, hvorfra Mad- og Drikkevand hentes, nærmere end 10 M., og maa der heller ikke være Sig fra Vandhus mod nævnte Steder. For at hindre Stank og Sig skal Jord, Torv, Aske eller lignende jævnlig paakastes.

For Laxevaag gjælder Lov of 27de Juli 1896 § 52, men skal her Vandhusene være forsynede med dobbelt Sæt reglementerte Renovations-Kagges som for Bergen bestemt med Laag, der kan skrues paa, saa det ikke lækker under Kjøring. Kaggen skal udtages mindst hver 14de Dag, men oftere, hvis Kaggen før den Tid bliver $\frac{3}{4}$ fyldt; efterat den anden rengjorte Kagge er sat ind, bortbringes, tømmes og rengjøres den udtagne Kagge paa Sted, der ligger mindst 100 M. fra Menneskebolig.

Vandhusets Sæder og Gulv skal vaskes mindst 1 Gang hver Uge.

§ 4. Heste, Kjør, Svin, Faar, Gjeder og Fjærkræ maa ikke huses i eller under Beboelseshus eller i Rum, der har Tag eller Væg fælles med Beboelseshus eller Opbevaringssted for Madvarer.

§ 5. Alslags urent og ildelugtende Affald samt, hvor der ikke findes Kloak, ogsaa Skyllvand og andet Slags flydende Affald maa kun kastes i Vandhusbingen, Gjødelskjælder eller paa Bosdyng; men hverken Bosdyng eller noget slags Gjødelsansamling maa anbringes Alfærvei, Beboelseshus, Brønd eller Bæk, der fører til Sted, hvorfra Mad- og Drikkevand hentes, nærmere end 10 M. og heller ikke have Sig mod de nævnte Steder, ligesom den stadig maa blandes eller overdækkes med tilstrækkelig Jord eller Torvmuld for at hindre Stank og Sig. Spredt Gjødelse, der foranlediger Stank i beboet Hus, skal enten fjernes, overdækkes eller blandes, saa Stanken ophører. Ingen maa lade Affald eller Spildvand komme ind paa Naboens Grund. Hvor i tættere bebyggede Strøg Kreaturhold medfører sanitære Misligheder, der ikke kan afhjælpes, kan det af Sundhedskommissionen ganske forbydes.

§ 6. I bymæssig bebyggede Strøg (jfr. Lov af $\frac{27}{7}$ 96 § 29) skal der fra hver Bolig og Fabrik lægges Afløbsrør eller Kloakledning forsynet med saakaldt Vask, hvori kun skal slaas Spildvand og flydende Affald; andetslags Affald skal samles i egne Bøtter eller Kasser, der skal tømmes mindst 2 Gange ugentlig i de 6 Maanedes April til September og mindst 1 Gang ugentlig i de andre 6 Maanedes Oktober til Marts. Bøtterne maa rengjøres mindst 1 Gang hver Maaned. Afløbsrør og Kloakledning maa lægges under Jordskorpen og være ordnet saaledes, at de med Lethed kan renses; de maa holdes i forsvarlig Stand, saa de ikke lækker eller foranlediger Stank; naar det er paakrævet, kan Sundhedskommissionen forlange extra Rengjøring.

§ 7. Efter Slagtning enten i Udhus eller Sjøhus som ogsaa ved Sløining af Sild eller Fisk skal Affaldet strax fjernes og de besudlede Steder rengjøres.

§ 8. Brønd eller Opkomme, hvorfra Mad- og Drikkevand hentes, skal være saaledes ombygget med Sten, Lere og Torv, at ikke Overvand kan rinde ned i samme; den bør helst være overdækket og maa aldrig forurenses ved Vaskning eller paa anden Maade.

§ 9. I eller ved Bæk, Vand eller rindende Elv, der fører til Sted, hvorfra Mad- eller Drikkevand hentes, maa heller ikke Vaskning eller anden Forurensning ske, medmindre det sker nedenfor det Sted, hvorfra Vandhentning sker. Paa Mark langsmed saadan Bæk, Vand eller Elv, skal det derfor i en Afstand af 1 M. kun spredes torv- eller muldblandet Kreaturgjødelse (ikke Latringjødelse).

§ 10. Det paaligger Eiere af Leie- og Logishuse samt Arbejderboliger og lignende at sørge for tør og ordentlig Adkomst til Boligen som ogsaa til det Sted, hvorfra Mad- og Drikkevand hentes, samt sørge for, at dette baade er rent og saavidt muligt tilstrækkeligt.

§ 11. Paa Tun og Gaardsplads skal Fordybninger udfyldes, saa der ikke dannes Vand- eller Sølepytter. Gaardsplads og Rendestene rengjøres en Gang hver Uge.

I bymæssig bebyggede Strøg skal ogsaa Veien og Veigrøften rengjøres 1 Gang hver Uge.

Støvning under saadan Rengjøring maa hindres ved Dynkning med Vand.

§ 12. Opholdssted for Dyr: Fjøs, Stald, Faare-, Grise-, Hønseshus o. s. v. skal hver Sommer rengjøres overalt.

§ 13. Melk maa behandles med yderste Renlighed; den, der skal melke, maa forinden vaske sine Hænder og Koens Spenner med Klud og lunkent Vand. Melk, som skal sælges, maa ikke opbevares i Rum, der benyttes som Soveværelse. Naar Melken kun skal nydes af Husets Folk, kan den, hvor ingen anden Raad er, anbringes i Stuen, men kun i Skab eller Hylde, der bestandig er dækket med Forhæng. Melkekjører og Melkespand maa bestandig holdes rene og ikke spundses med Læderstykker, Kluder eller Papir.

§ 14. Sundhedskommissionen kan forbyde Salg saavel af bedærvede eller for Sundheden skadelige Nærings- eller Nydelsesmidler som ogsaa af andre sundhedsfarlige Brugsgjenstande, f. Ex. giftige Tapeter og Tøier, og kan om fornødiges lade dem tilintetgjøre. Bedømmelsen, til hvilket Øiemed Prøver kan forlanges udliveredede, samt foreløbig Stansning af saadanne Varers Salg kan, naar Afgjørelsen maa ske strax, paa Sundhedskommissionens Vegne udføres af dens Ordfører.

§ 15. Butik eller Rum, hvorfra der sælges Nærings- eller Nydelsesmidler, som er utildækkede og saaledes direkte udsatte for at forurenses ved Støv eller urene Fingre, maa ikke ved Dør eller Aabning staa i Forbindelse med Rum, der benyttes som Soveværelse, og skal der i eller ved saadant Udsalgssted findes Vaskestol stadig forsynet med tilstrækkeligt Vand, Sæbe og Haandduge, hvor den Sælgende jevnlig skal vaske sine Hænder. Madvarer maa ikke indpakkes i Aviser og lignende eller andet urent Papir.

§ 16. I Forsamlingsrum og lignende Steder skal der anbringes Spyttbakker, hvis Bund er dækket af fugtig Sand, Jord eller Torvstrø, og maa de rengjøres hver Dag, de er benyttede.

§ 17. Gulve, Gange og Trapper i Huse, der tjener til Opholdssted for Mennesker, skal vaskes 2 Gange om Ugen.

§ 18. Findes Bolig, Forsamlings- eller Arbejdsrum ved Mangel paa tilstrækkeligt Lys eller Lufttilgang, ved Fugtighed, Urenlighed eller Overfyldning af Mennesker at være skadelig for Helbredden, kan Sundhedskommissionen forbyde deres Brug, indtil Mangelen er afhjulpen.

§ 19. Fabriker og Bedrifter, der ved stinkende Affald, Støv, Stank, Larm eller paa anden Maade kan virke til Skade for de Omboendes Sundhed, maa til enhver Tid efterkomme de Paabud, som Sundhedskommissionen finder nødvendige til Forebyggelse af Ulemperne. Saadanne Bedrifter maa fremtidig ikke iværksættes inden Herredets Grændser uden først at have erholdt Sundhedskommissionens Tilladelse dertil.

§ 20.

- a) Ved Optraeden af Sygdomstilfælde, som der kan være Grund til at tro, er af ondartet, smitsom Beskaffenhed, skal den Husbonde eller Husfader, der har at gjøre Anmeldelse derom overensstemmende med § 14 i Lov om Sundhedskommissioner m. v. af 16de Mai 1860, tillige strax drage Omsorg for betryggende Afsondring, saavidt som Omstændighederne tillader.

Afsondringen maa omfatte ikke alene den Syge selv, men ogsaa den eller dem, der pleier den Syge, samt Sengklæder, Gangklæder og andre Brugsgjenstande, som de benytter, eller som den Syge har benyttet de nærmeste Dage forud for Sygdommens Udbrud.

Fødevarer maa ikke opbevares i de Rum, hvor den Syge opholder sig.

- b), Indtil Læge er kommen tilstede og har meddelt nærmere Forskrifter, maa Samkvem mellem det Sted, hvor Sygdommen er optraadt, og andre Steder indskrænkes til det mindst mulige; navnlig maa Personer, som hører til samme

Husstand som den Syge, ikke uden Nødvendighed deltage i Møder eller Sammenkomster i selskabeligt eller andet Øiemed, der ikke er uopsætteligt. Uvedkommende Personer maa ikke tilstedes Adgang til de Rum, hvor den Syge opholder sig.

- c) Naar Læge er kommen tilstede, kan han foreløbig træffe de Anordninger og Forføjninger med Hensyn til Afsondring af den Syge og hans Omgivelser og med Hensyn til Rensning af Sygeværrelset og de under Sygdommen benyttede Gjenstande, som Sygdommens Beskaffenhed paakræver og Omstændighederne tillader.

Det maa overlades til Lægens Skjøn efter Omstændighederne at meddele Forskrifterne i skriftlig Form. De maa i hvert Fald nøie efterkommes og er gjældende, indtil de tilbagekaldes af Lægen selv eller ophæves af Sundhedskommissionen eller dens Ordfører.

- d) Forsaavidt der leveres Melk eller andre Fødemidler til Salg fra det Sted, hvor Sygdommen er optraadt, maa dette ophøre, indtil Tilladelse er meddelt af Lægen.
- e) Børn fra den Husstand, hvor Sygdommen er optraadt, maa ikke søge Skole, forinden Tilladelse er meddelt af Lægen. Forsaavidt Sygdommen optræder i Lærerens Husstand, og han bor i samme Hus, hvor Skolen holdes, maa denne lukkes, indtil Lægen har afgivet nærmere Bestemmelse.
- f) Saasnart Meddelelse om det indtrufne Sygdomstilfælde og de i Anledning af samme trufne Forføjninger er indløbet til Sundhedskommissionens Ordfører, har denne at træffe de videre Forføjninger, som efter Tilfældets Beskaffenhed er fornødne.
- g) Overtrædelse af Bestemmelserne i denne § eller de med Hjemmel deraf givne Forskrifter straffes med Bøder (jfr. Lov om Sundhedskommissioner af 16/5 1860 § 26).

§ 21. I Henhold til Lov af 8de Mai 1900 § 3 bestemmes, at Tilsynsmanden i Sundhedskommissionen skal melde Sundhedskommissionens Ordfører, naar Tæringssyg i hans Kreds forandrer Bopæl.

§ 22. Dampskibe, Fartøier, og Baade, der ankrer paa Havn eller tager Landfæste, inden Herredets Grændser, samt deres Besætning skal med Hensyn til Renlighed og Sundhedsforhold være underlagt Sundhedskommissionens Bestemmelser.

§ 23. Undlader Nogen at efterkomme disse Sundhedsforskrifter eller iøvrigt Sundhedskommissionens lovmedholdigt givne Paabud, kan Sundhedskommissionen lade det Fornødne udføre for Vedkommendes Regning. Dens Ordfører skal derhos i fornødent Fald bevirke Overtrædelsen paataalt. Hvor der er Tvist om, hvem der skal efterkomme Paabudet, har Sundhedskommissionen at holde sig til Eieren af det Hus, den Grund eller Gjenstand, hvor Misligheden er paavist.

§ 24. Det paahviler Sundhedskommissionens Medlemmer at paase disse Regler efterkomme og at anmelde Overtrædelse af samme for Ordføreren.

§ 25. Det er overladt til Sundhedskommissionens og dens Ordførers Skjøn, i hvilken Udstrækning der kan være at tage Hensyn til fremkomne Klager.

§ 26. Hvor særegne Forhold kræver det, kan Sundhedskommissionen indrømme Afvigelser fra disse Regler.

Namsos Ladested.

(Kongelig Resolution af 21de September).

§ 1. Efterhaanden som de dertil fornødne Midler bevilges, skal Gaderne forsynes med offentlige Kloakledninger af glasserede Lerrør.

Kloakerne lægges i frostfri Dybde og med tilstrækkeligt Fald.

De bør — saavidt gjørligt — udmunde ved eller under laveste Vandstand, ialfald saa langt udover Fjæren, at Sjøen daglig bortskyller Kloakvandet.

Rensekumme anbringes med saadanne Mellemrum, at bekvem Stagning af Kloakledningerne overalt kan foretages. Ligeledes anbringes det fornødne Antal Gadeslug for Optagelse af Overvand.

Kloakerne renses og spyles mindst hvert Aars Vaar og Høst.

§ 2. Efterhaanden som Bestemmelsen i § 1, første Punktum, gennemføres, skal, naar det af Sundhedskommissionen forlanges, Eiene af Vaaningshuse, som er beliggende i en Afstand af indtil 32 M. fra offentlig Kloak, anbringe Afstikkere til Kloaken til Afledning af Grund- og Overvand samt Spilde- og Skylevand.

Private Kloakledninger, som ikke er ført eller herefter føres ud i den offentlige Kloak, skal, naar det af Sundhedskommissionen forlanges, føres saa langt udover Fjæren, at Sjøen daglig bortskyller Kloakvandet.

§ 3. Forat hindre Kloakgas fra at trænge ind i Husene skal paa disses Hovedkumme (Samlekum, hvorfra Udløbet sker til den offentlige Kloak) anbringes Vandlaase af en saadan Konstruktion, at de ikke hindrer bekvem Stagning. Vasken skal være af et solid Materiale, uigjennemtrængeligt for Vand.

§ 4. Gader og Fortouge med Afløbsrender og Rendestene samt Pladse og Gaardsrum skal have haard og jevn Overflade, henholdsvis Bund, med fornødent Fald, saaat Ansamling af Vand og Søle hindres.

§ 5. Efterhaanden som de fornødne Midler bevilges, skal Gaderne paa begge Sider forsynes med Rendestene og Fortouge.

§ 6. Alle inden Byens Grændser beliggende offentlige eller private Pladse, Gader, Veie, Gaardsrum, Fortouge, Rendestene og Afløbsrender skal stedse holdes tilbørlig rene og fri for Stank ved mindst 1 Gang om Ugen at rengjøres.

Enhver, der eier Grund eller Bygning, som støder til offentlig Gade, Plads eller Almenning, pligter at renholde Fortoug, Rendesten og Gade udenfor sin Eiendom indtil Midten af Gaden eller aaben Plads eller Almenning indtil 6,5 M.s Afstand fra sin Grund. Gaderenholdelsen iøvrigt paahviler Kommunen.

§ 7. Kjældere under beboede Huse skal, hvor gjørligt, være tørre og sikrede (f. Ex. ved Mur i Beton) mod Grundvands Indtrængen i dem.

§ 8. Ethvert beboet Hus skal have et Privet (Lokum) med tæt Gjødselebinge eller anden fast eller flytbar Beholder og forøvrigt indrettet efter de i Henhold til § 52 i Lov af 27de Juli 1896 vedtagne Regler.

§ 9. Gjødseleholdere (Binger, Kasser, Tønder) maa tømmes saa ofte, at ingen Overfyldning finder Sted.

§ 10. Gjødsele bortkjøres alene i tætte, overdækkede Beholdere, som ikke maa fyldes saa meget, at noget af Indholdet spildes under Transporten.

Privetgjødsele og andre stinkende Sager bortkjøres fra 15de Mai til 15de September blot fra Kl. 10 Aften til Kl. 7 Morgen. Saadan Gjødsele maa ikke spredes udover Markerne inden Byens Grændser, før den har ligget i Kompost eller er blandet med saa megen Jord, Aske, Kalk, Torvstrø eller lignende, at Stank undgaaes, ei heller henlægges inden Byens Grændser uden at være blandet eller dækket med et af de her nævnte Stoffer i saadan Udstrækning, at Gjødselele ikke stinker.

§ 11. Kommunen skal til enhver Tid sørge for at have til sin Raadighed et Jordstykke, hvorhen Huseierne kan føre Gjødsele og Affald.

§ 12. Feieskarn, Fiskeaffald, Flaskeskaar, udslidte Sko, Filler, gammelt Taugværk, hermetiske Boxer eller andet Affald fra Husene maa ikke henkastes paa Gade, Vei eller Plads, i Gaardsrum, Fjære eller i Gjødseleholdere, men skal samles i vandtæt og dækket Soppelkasse, hvis Indhold fjernes saa ofte, det er fornødent.

§ 13. Al Fjernelse af Byens Gjødelse og Sæppe kan af Kommunestyret overdrages til dertil antagne Entreprenører eller Renovatorer under Iagttagelse af Sundhedsforskrifternes Bestemmelser i §§ 9, 10, 11 og 12. De dermed forbundne Udgifter udredes af samtlige Huseiere efter et af Kommunestyret for indtil 5 Aar vedtaget Regulativ og indkræves paa samme Maade som de kommunale Skatter.

Gjødelsen og Sæppelen bliver i Tilfælde Renovatorernes Eiendom.

Dog kan Eiere eller Brugere af Haver eller Jordstykker tilbageholde saameget af sin Gjødelse, som de maatte tiltrænge til sit Jordbrug, ligesom Eiere af Kreaturstalde paa Forlangende og med Sundhedskommissionens Tilladelse selv kan disponere over den fra disse faldende Gjødelse; men enhver, der disponerer over sin Gjødelse, er ogsaa pligtig til selv at bortskaffe sin Sæppe.

§ 14. Naar nogen Bedrift agtes sat igang, der ved Forurensning af Luften eller paa anden for Sundheden skadelig Maade kan forulempe de Omboende, eller ved hvilken Stoffe behandles, der kan være skadelige for Arbeidernes Sundhed, skal Planen for Anlægget forinden forelægges Sundhedskommissionen. Finder denne, at Anlægget efter Planen vil blive farligt eller skadeligt for den offentlige Sundhed, maa det ikke sættes iværk, førend Manglerne er afhjulpne.

I Virksomhed værende Bedrift af saadan Art er underkastet Sundhedskommissionens Tilsyn, og Vedkommende er forpligtet til at rette sig efter Forskrifter, den til Fjernelse af sanitære Ulemper maatte give.

§ 15. Tilberedelse af Fødemidler for Salg, deres Opbevaring og Handel dermed maa kun foregaa i rene, lyse, luftige, lugt- og støvfri Rum, som ikke maa benyttes som Beboelsesrum, Soverum eller som Kjøkken.

Ferskt Kjød, Flesk, Blod, fersk Fisk, Melk og Fløde samt de deraf tilberedte Madvarer ligesom Æg, Smør og Bagværk maa ikke opbevares sammen med Varer, som kunne give dem Bismag eller bedærve dem.

Overholdes ikke disse Bestemmelser, eller Stedet er usikkert for Tilberedelse, Opbevaring eller Udsalg af Næringsmidler, kan Sundhedskommissionen forbyde Lokalets Afbenyttelse, indtil Manglerne er afhjulpne.

Kjød og Fisk maa ikke udhænges eller udstilles udenfor de faste Udsalgsteder.

Ogsaa i løs Handel maa Fødevarer, saasom Kjød, Fisk og Melk anbringes paa fast og rent Underlag eller i rene Beholdere samt indpakkes og fordeles slig, at de ikke forurenses.

§ 16. Sundhedskommissionen kan forbyde Salg af skadelige og bedærvede Nærings- og Nydelsesmidler og af andre Gjenstande, som kan blive farlige for Sundheden derved, at de indeholder giftige Bestanddele f. Ex. Tapeter, Legetøj, Tøier o. lign. Den kan i fornødent Fald lade dem tilintetgjøre og kan i Tilfælde forlange sig Prøver udleveret til Undersøgelse. — Standsning af Salg af saadanne Varer kan foreløbig paabydes af Kommissionens Ordfører.

§ 17. Enhver praktiserende Læge skal maanedlig afgive til Sundhedskommissionen en Opgave over de af ham i den forløbne Maaned iagttagne Tilfælde af epidemiske og smitsomme Sygdomme efter et af Sundhedskommissionen affattet Schema.

Ethvert Tilfælde af enhver antagelig farlig, smitsom Sygdom skal af den tilkaldte Læge strax anmeldes for Sundhedskommissionen med Angivelse af den Syges Navn, Alder, Køn og Bopæl, den formodede Sygdomsaarsag og andre fornødne Oplysninger. Ved venerisk Sygdom kan Navn og Bopæl skjønsmæssig udelades.

Ordføreren har ved de akut optrædende, farlige, smitsomme Sygdomme paa Sundhedskommissionens Vegne at afgjøre, om Isolation og Pleie af de Syge i Privatbolig kan ansees for at være betryggende og kan i modsat Fald foreløbig rekvirere den Syge indlagt paa Sygehuset.

Ved Indlæggelse paa Sygehus af et Tilfælde af Kolera, Børnekopper, Flektyfus, Tyfoidefeber, Blodgang, Difteri og Skarlagensfeber og ved Ophør af ethvert saadant Tilfælde, som maatte være behandlet i Hjemmet, bliver Sygeværrelset til ligemed Seng- og Gangklæder — efter til Sundhedskommissionen fra den behandelende Læge indsendt Rekvisition — at desinficere — som Regel af den dertil antagne og oplærte Desinfektor.

Under og efter Tyfoidefeber, Kolera og Blodgang maa Udtømmelserne, Seng- og Gangklæderne desinficeres efter den behandelende Læges Anordning.

Under Desinfektionen brændes værdiløse Gjenstande, som ikke godt lader sig desinficere — saasom Sengehalm, Filler og brugte Forbindingsgjenstande. Det samme gjælder tilsoledede Tapeter o. lign.

De med Isolation efter akutte Sygdomme forbundne Udgifter bestrides af Familieforsørgeren, hvis han er istand dertil, ellers af Kommunen.

§ 18. I. Ved følgende smitsomme Sygdomme: Kolera, Børnekopper, Flektyfus, Blodgang, Difteri og Skarlagensfeber bliver ligeoverfor Skolerne følgende at iagttage:

1. Børn, der lider af nogen af de nævnte Sygdomme, tilstedes ikke Adgang til Skolen.
2. Det samme gjælder for friske Børn, naar nogen af disse Sygdomme er optraadt i den Husstand, hvortil de hører.
3. Børn, hvem det efter ovenstaaende har været forbudt at søge Skolen, maa ikke tilstedes Adgang til den, førend Sygdommen er ophørt, eller den Syge er indlagt paa Sygehus eller paa anden Maade betryggende isoleret, og et Tidsrum svarende til Sygdommens Inkubation derefter er forløbet. Ligeledes maa fornøden Desinfektion af Hjem og Klæder være foretaget.

II. Ovenstaaende Bestemmelser gjælder ogsaa Lærere og Pedel, i hvis Hjem nogen af de nævnte Sygdomme er optraadt. Flytter Læreren eller Pedellen ud af det smittede Hus, tilstedes de Adgang til Skolen efter en Tid, som svarer til Sygdommens Inkubation.

III. Optræder de nævnte Sygdomme i Skolebygningen, kan Skolen efter Sundhedskommissionens nærmere Bestemmelse fordres lukket, indtil de Syge er fjernede og Desinfektion er foretagen.

IV. Børn, som lider af Tyfoidefeber, smitsom Øienbetændelse, Skurv, Fnat og Herpes tonsurans, maa ikke tilstedes Adgang til Skolen, forinden de af Lægen erklæres helbredede.

V. Børn, som lider af Mæslinger og Kighoste, maa ikke tilstedes Adgang til Skolen, førend al Afskalling er ophørt, eller førend udtalte Hosteanfald er ophørte.

§ 19. Optræder farlig, smitsom Sygdom i En's Husstand, der driver Handel med Fødemidler eller Beklædningsgjenstande, og Udsalget er i samme Hus som den Syge, kan Sundhedskommissionen midlertidig forbyde Handelsvirksomheden, indtil den Syge er betryggende isoleret eller fjernet, og Rummene er desinficerede.

Ligeledes kan Sundhedskommissionen, naar Smitteoverførelse derved kan befrygtes, forbyde, at Personer med kroniske Sygdomme har umiddelbar Befatning med Udsalg og Tilberedning af Næringsmidler samt Udsalg af Brugsgjenstande, dog med den Indskrænkning, som maatte følge af specielle Lovbestemmelser angaaende enkelte saadanne Sygdomme.

Naar en Person, lidende af saadan Sygdom, dør, skal Sygerummet, før det overlades andre til Beboelse, samt Gang- og Sengklæder, før de overlades andre til Eiendom eller Brug, desinficeres.

Tæringssyges Flytning skal af deres tidligere Husvært meldes til Sundhedskommissionens Ordfører, som bestemmer, om Desinfektion skal foretages.

I ethvert offentligt Lokale og i ethvert Arbeidsrum skal der være et tilstrækkeligt Antal Spyttbakker. De halvfylles med Vand og rengjøres daglig eller fyldes med brændbart Materiale, som brændes én Gang hver Dag, Spyttebakken er benyttet.

§ 20. Findes Beboelsesrum, Forsamlingsrum eller Arbeidsrum, offentlig eller privat, ved Mangel paa Lys, Luft eller ved Fugtighed eller Overfyldning af Mennesker eller ved Urenlighed at være skadelig for Sundheden, kan Sundhedskommissionen forbyde Rummets Afbenyttelse, indtil Mislighederne er afhjulpne.

§ 21. Fartøier, som henligger paa Byens Havn, og deres Besætninger skal med Hensyn til Renlighed og Sundhedsforhold være underkastede Sundhedskommissionens Bestemmelser.

§ 22. Om ethvert inden Byens Grændser eller paa dens Havn indtræffende Dødsfald maa, forinden Begravelse foregaar, tilveiebringes en efter et bestemt Schema af examineret Læge udfærdiget Dødsanmeldelse, som bliver at aflevere til Sognepresten og af denne tilstilles Sundhedskommissionen.

Hvis den Afdøde ikke har benyttet examineret Læge, bliver Liget at syne og Anmeldelsen at udfærdige af en af Ladestedets Læger.

§ 23. Undlader Nogen at træffe Foranstaltninger, som paaligger ham ifølge disse Forskrifter eller Sundhedskommissionens lovmedholdige Beslutninger, kan Kommissionen lade udføre Foranstaltningerne for hans Regning. Omkostningerne ved Sundhedskommissionens Forføininger for at hindre paabegyndte og fjerne Ulemperne ved fuldførte Foretagender, som strider mod disse Forskrifter eller Sundhedskommissionens lovmedholdige Paabud, bliver at udrede af den Skyldige. Arbeidet udføres af Kommunen.

§ 24. Disse Forskrifter trykkes og fordeles saaledes, at enhver Familieforsørger i Byen faar et Exemplar.

§ 25. Sundhedsforskrifterne for Ladestedet Namsos af 24de Oktober 1863 ophæves, og disse Forskrifter bliver gyldige, 3 Maaneder efterat de er approberede og behørig kundgjorte.

Overtrædelser af disse Forskrifter straffes efter de gjældende Bestemmelser (cfr. ny Straffelov § 357).

Tanen Herred.

(Kongelig Resolution af 21de September).

§ 1. Ved Opførelse af nye eller Flytning af ældre Husebygninger — Gammer indbefattet — skal, forinden Arbeidet paabegyndes, Anmeldelse ske til Sundhedskommissionens Ordfører eller en af dens Medlemmer og forøvrigt følgende iagttages:

- a) Afstanden mellem Vaaningshus og Stald, Fjøs eller Grisehus skal være mindst 8 M. Fra Udhus maa ikke ske Tilsig til Vaaningshus, Madbod, Brønd eller Bæk, hvorfra hentes Drikkevand.
- b) Grunden, hvor Beboelseshus agtes opført, skal afgræftes og Madjorden fjernes, inden Opførelse paabegyndes. Endvidere skal Ujevnheder i Grunden omkring Vaaningshus eller Gammer, der benyttes som saadanne, fjernes.
- c) Grundmur under Beboelseshus skal intetsteds være af mindre Høide over det omgivende Jordsmon end 30 Cm.
- d) I Gammer, der benyttes som Bolig for Mennesker Aaret rundt, skal Grunden, hvor denne ikke er Fjeld, dækkes tæt med Stenheller eller Træ, forinden Beboelse tillades.

I Tømmerhus skal Gulvet i nederste Stokværk saavidt muligt være dobbelt, og Mellemrummet fyldes tæt med Torv, Lere, Høvlspån eller anden tør, lugtfri Fyld.

- c) Beboelsesrum skal intetsteds være lavere end 2,3 M. fra Gulv til Tag og have mindst ét Vindu, der kan slaas op.

§ 2. Hvor der indsættes Kogeovn (Komfūr) i Beboelsesrum, skal der over denne findes Damphætte og Trækpipe.

§ 3. Til hver Eiendom, hvor der er Vaaningshus, skal høre et Privet, der, saafremt det ikke er ordnet lugtfrit, maa være mindst 10 M. fjernet fra Beboelsesrum.

§ 4. Gjødelynger, Binger og Affald fra Husholdningen maa lægges saa langt fra Beboelseshus og Alfærvei, at Stank ikke merkes, samt lægges saaledes, at der ikke er Tilsig til Vaaningshus, Madbod, Brønd eller Bæk, hvorfra Drikkevand hentes.

Der maa sørges for, at Skyllvand ikke ansamles i stillestaaende Pytter, men ledes hurtigt væk, saa Stank ikke opstaar.

§ 5. I Brønd eller Bæk, hvorfra Drikkevand hentes, maa ikke vaskes, spildes Urenlighed eller henkastes Affaldsstoffe af nogensomhelst Art.

§ 6. Sundhedskommissionen kan nedlægge Forbud mod Salg og Brug af sundhedsfarlige Fødemidler eller Overdragelse af Brugsgjenstande — forinden de er betryggende rensede — efter Personer, der er døde eller har lidt af smitsomme Sygdomme.

§ 7. Befindes beboet Hus eller Rum ved Fugtighed, Urenlighed, Overfylding af Mennesker, ved Mangel paa Lys eller Luft eller af andre Grunde skadeligt for Sundheden, kan Sundhedskommissionen forbyde Husets eller Rumets Benyttelse, indtil de forefundne Mangler er rettede.

§ 8. I Fiskevær og andetsteds, hvor Bebyggelsen er saa tæt, at de i foranstaaende Paragraffer nævnte Afstande mellem Beboelseshus paa den ene Side og Stald, Fjøs, Grisehus eller Affaldsdynger paa den anden Side ikke kan gennemføres, skal Gjødelse eller Husholdningsaffald, der vil fremkalde Stank i eller lige ved Beboelseshus eller Alfærvei, fjernes, saasnart det ved Snemeltningen lader sig gjøre og bringes udover Marken mindst 10 M. fjernet fra noget Vaaningshus eller styrtes i Sjøen udenfor Fjæremaal.

Før hvert nyt Fiske skal Eierne af Rorbod eller Logishus sørge for, at de til Udleie bestemte Rum bliver rengjorte og godt udluftede. Til det Endemaal skal der i hvert Beboelsesrum være Slagvindu eller Ventil i Væggen.

Ligeledes skal Eierne af saadanne Huse opsætte Priveter i passende Antal paa Steder, hvorfra intet Tilsig til Beboelseshus eller Drikkevand finder Sted, samt sørge for, at Priveterne renses og tømmes forsvarlig.

Finder Sundhedskommissionen en Rorbod uforsvarlig, kan Udleie forbydes, indtil den er bragt i brugbar Stand.

Alslags Affald fra Rorbod eller andet til Udleie for Fiskere bestemt Hus maa bortbringes til et af Opsynsbetjenten efter Konferance med Huseieren angivet Sted, som er mindst 12 M. fjernet fra Beboelseshus, henlægges i almindelig Gjødelsebøge eller styrtes i Sjøen udenfor Fjæremaal.

§ 9. De i foranstaaende Forskrifters §§ 2 og 3 givne Bestemmelser skal være iværksatte inden 1 — ét — Aar efter Forskrifternes Approbation.

§ 10. Overtrædelse eller Negtelse af at efterkomme Sundhedskommissionens Paabud vil blive paatalt efter gjældende Lov.

§ 11. Det paaligger samtlige Sundhedskommissionens Medlemmer at paase foranstaaende Bestemmelser overholdte og anmelde Overtrædelser for Sundhedskommissionens Ordførere.

Molde Kjøbstad.

(Kongelig Resolution af 28de November).

Kapitel I.

Gader, Veie, Gaardsrum, Afledning af Smudsvand.

§ 1. Gader, Smug, Torve og andre offentlige Pladse gives en haard Overflade, saa at Overvandet har let Afløb. Rendestene samt Holdepladse for Heste bør, efterhaanden som dertil fornødne Midler bevilges, være tæt og jevnt brolagte paa Betonsunderlag med Fuger fyldte med vantæt Material og have lukket Afløb for Urinen til Kloakledningen eller Sjøen.

De skal ligesom Gader, Torve, Gaardspladse, Gaardsrum og Rendestene m. m. feies og skylles saa ofte, at de holdes tilbørlig rene og fri for Stank.

Rendestene og Grøfter skal ved Udmunding i Kloak være forsynet med Rister.

Gaardsrum og den et Vaaningshus nærmest omgivende Grund skal helst være brolagt, men ialfald saaledes indrettet, at Overvandet let har Afløb derfra.

§ 2. Offentlig Plads eller Gade skal, efterhaanden som de fornødne Midler bevilges, forsynes med offentlig Kloakledning i saadan Udstrækning, at der ikke fra nogen Eiendoms Grændser bliver længere end 32 M. til offentlig Kloakledning, hvortil Afløb kan finde Sted.

§ 3. Ud i offentlig Kloak maa ikke ledes Tarmudtømmelser og heller ikke uden Sundhedskommissionens Tilladelse stinkende Vædske fra Fabriker og lignende Anlæg. Ledninger fra saadanne Anlæg maa aldrig enten direkte eller gennem Samlekasse staa i Forbindelse med andet privat Afløbningsrør.

§ 4. Enhver Eier af Vaaningshus, som er beliggende i en Afstand af indtil 32 M. fra offentlig Kloak, til hvilken der efter Stadsingeniørens eller Veiinspektørens Erklæring er tilstrækkeligt Fald, er forpligtet til, naar det af Sundhedskommissionen forlanges, at anbringe en tilstrækkelig vid, lukket Afløbsrende til Kloaken eller Sjøen til Bortledning af Spilde- og Skyllvand samt Over- og Grundvand.

Indtil de offentlige Kloakledninger kan udstrækkes som i § 2 bestemt, skal enhver Huseier være forpligtet til at tage andre Forholdsregler til Fjernelse af Smudsvand m. v., som Sundhedskommissionen for Tilfældet maatte finde fornødent.

Stillestaaende Vand, Sump, Brønd paa Gaardsplads og under Hus skal enten forsvarligen dræneres eller tilkastes. Paa mere afsidesliggende, privat Grund kan med Sundhedskommissionens Bifald tillades Grøfter og andre Afløbsrender.

§ 5. Alle Kloakledninger — offentlige som private — skal anlægges i frostfri Dybde af Sten i Cement, Rør af Støbejern eller glasseret Rør med cementerede eller paa anden af Stadsingeniøren eller Veiinspektøren godkendt Maade tættede Sammenføininger samt udmunde under laveste Vandstand i en Dybde af mindst 0,50 M.

Er der ved Kloakmunden ikke den hertil fornødne Dybde, bliver Bunden at uddyde, eller, hvor dette ikke kan ske, Kloaken at fortsætte som Rørledning, indtil den nævnte Lavvandsdybde naaes.

Ældre offentlige Kloaker skal efterhaanden omlægges efter disse Bestemmelser.

§ 6. Kloakslug i Kjælder, Ildhus og Kjøkken skal være af Støbejern og være forsynet med Vandlaas.

§ 7. Det paaligger saavel det Offentlige som enhver Grundeier hver paa sit Omraade at holde Kloakledninger med Tilbehør af Rensekummer m. m. i forsvarlig Stand og strax udbedre forekommende Uorden. Sundhedskommissionen kan paabyde utilfredsstillende Kloakledninger omlagte efter Bestemmelsen i § 4.

Kapitel II.

Den offentlige Renlighed. Affald fra Husholdning, Fabrik og Haandværksdrift.

§ 8. Renholdelse af Torve, Gader, Almenninger og Pladse paahviler det Offentlige og skal foregaa saa ofte, som Veinspektøren (Stadsingeniøren) eller Magistrat og Formandskab maatte fastsætte.

Enhver Hus- og Grundeier er forpligtet til at besørge og bekoste Renholdelse af Gaardsplads med tilhørende Indkjørsel, Fortoug med tilhørende Rendesten — af Smug, Sjøbod og Brygge. Feiningen skal foregaa mindst 2 Gange ugentlig. I tørt Veir bør der før Feining paastænkes Vand for at undgaa Støvning.

Draabefaldsrummet mellem Huse skal bedst muligt holdes rent og luftigt.

§ 9. Offentlige som private Kloaker skal renses og skylles mindst to Gange aarlig nemlig i Mai og September. Foran Kloakmundingerne skal der gjennem Havnevæsenet foretages Udmudring af Bunden 1 Gang aarlig eller oftere, hvis nødvendigt.

Bolværk under Sjøboder og Kaier skal, naar det findes fornødent, rensprøites.

§ 10. Urenlighed eller Affald maa ikke udkastes paa Gader, offentlige Pladse, nær offentlig Vei, i Elve, Bække eller i Havnen, men skal behandles som i følgende § bestemt.

§ 11. Feieskarn, Kjøkken- og Husholdningsaffald skal opsamles i tætte Kasser med Laag. Disse Beholdere, hvori ikke maa slaas flydende Bestanddele eller Affald fra Slagtning, skal tømmes og renses saa ofte, at Stank undgaaes, og desuden naar Sundhedskommissionen for Tilfældet finder det fornødent. Om fornødiges, anviser Kommunestyret passende Oplagssted. Aadsler skal nedgraves paa det for dette bestemte Sted.

§ 12. Gjødsling af Haver eller Marker skal udføres paa saadan Maade, at unødig Stank undgaaes, og Gjødsl, der henlægges, tildækkes. Bortførelse af Gjødsl bør ske i tætte med Dække eller Laag forsynede Kasser eller Vogn, saa Stank undgaaes.

§ 13. Ingen Forurensning af Vandledning eller Vandbassin maa finde Sted.

Kapitel III.

Priveter og Pissoirer.

§ 14. Enhver beboet Eiendom og ethvert Hus, hvori der foregaaer stadigt Arbeide, skal være forsynet med fornødne Priveter.

§ 15. Ældre Priveter, der ikke tilfredsstiller Bestemmelserne i Bygningsloven af 27de Juli 1896 § 52 og de i Henhold til samme udarbejdede Regler, kan af Sundhedskommissionen forlanges helt eller delvis forandrede, naar saadant kan ske uden betydeligere Udgifter, og den offentlige Hygiene kræver det. Ligeledes kan ogsaa Grunden under ældre Priveter, om det findes fornødent, forlanges udgravet og desinficeret samt belagt med Lag af uigjennemtrængeligt Materiale.

§ 16. Stamperne under Priveterne maa tømmes, før de er ganske fulde — eller oftere, om Sundhedskommissionen finder det nødvendigt. Tønningen af Stamper og Søppelkasser og Bortførelse af Indholdet maa i Tiden fra 1ste Mai til 30te September kun foregaa fra Klokken 12 Midnat til Klokken 6 Morgen — den øvrige Del af Aaret fra Kl. 10 Aften til Kl. 10 Morgen — og altid i tildækkede Transportmidler og saaledes, at intet spildes undervejs, ligesom det maa foregaa hurtigst muligt.

Sundhedskommissionen kan paabyde regelmæssig Strøning af Bingers og

Priveters Indhold med Kalk, Torvmuld eller lign., naar Omstændighederne paa-byder det.

§ 17. Hvor der tillades indredet Priveter, ved hvilke Exkrementerne føres lige ned til Sjøen, maa dette ske ved Afløbsrør af Jern eller glasseret Ler af mindst 25 Cm. indvendig Diameter, og maa de udmunde mindst 0,50 M. under laveste Vandstand.

Offentlige Urinsteder skal have Afløb til Kloak eller Sjøen og stadig over-risles med Vand.

§ 18. Bygninger, hvor flere Mennesker stadig samles, som Skoler, Fabriker, Restaurationer o. s. v., skal være forsynede med lignende Urinsteder.

Kapitel IV.

Kreaturhold m. m.

§ 19. Stalde, Fjøs, Grisehus og lignende skal holdes rene og være lyse og luftige, saa Stank ikke udbredes. Dyrenes Urin og Exkrementer maa ikke trænge ned i Grunden. Til at opsamle de faste Exkrementer skal der være Binger eller andre Beholdere med vandtætte Vægge og Bund og tætsluttende Overdække eller Dør. De skal være uden Afløb og saaledes indrettede, at de let kan tømmes og renses. For Urinen skal indrettes tilstrækkeligt Afløb gennem en med Rist forsynet Rørledning til Kloak eller Sjøen.

Fuldstændig Tømning og Rensning skal foregaa mindst 2 Gange maanedlig eller oftere, om Sundhedskommissionen finder det nødvendigt. I Kjælderrum under Vaaningshus er det forbudt at holde Høns, Faar eller lignende.

Bestemmelserne om Afløbsrør for Urin og fuldstændig Tømning 2 Gange maanedlig gjælder ikke Gaardsbrug, hvis Udhuse ligger udenfor sammenhængende Bebyggelse.

§ 20. Sundhedskommissionen kan forbyde Kreaturhold, hvor det foranlediger sanitære Misligheder, som enten paa Grund af de lokale Forhold ikke kan afhjælpes eller formedelst fortsat Overhørighed af Vedkommende ikke kan hindres.

Grunden under sloifede Priveter og Binger skal udgraves, det Udgravede bortføres, og Grunden paafyldes Grus.

§ 21. Oplag af Gjødse og deslige, som ved Uddunstning kan virke skadelig paa Sundhedstilstanden, maa ikke findes i bebyggede Dele af Byen. Komposter maa ikke lægges nær befærdet Vei, men kun paa saadanne Steder af Byens Ud-kanter, at Stank undgaaes for Beboerne.

Kapitel V.

Forskjellige Bedrifter og Anlæg. Slagterier. Sundhedsskadelig Næring.

§ 22. Næringsbrug eller Bedrifter, hvis Affald og Frembringelser kan være farlige for Sundheden eller ildelugtende, skal være undergivne Sundhedskommissionens specielle Tilsyn, og er Vedkommende forpligtet til at rette sig efter dens Bestemmelser til Fjernelse af stedfindende, sanitære Ulemper.

§ 23. Ethvert Ildsted for Udvikling af Damp, eller hvori forbruges en større Mængde Brændsel, skal være forsynet med en tilstrækkelig høj Skorstens-pibe og tillige være saaledes indrettet, at saavidt mulig fuldstændig Forbrænding kan finde Sted. Bedste Sort Brændsel og forsigtig Fyring kan om fornødent til Opnaaelse heraf paabydes.

§ 24. Rum bestemt til Slagtning skal have tætte Vægge — oliede, malede eller afpuksede med Cement, saa de let kan vaskes rene. Gulvet maa være fuldkomment tæt og lagt i Cement eller et af Sundheds- og Bygningskommissionen godkendt Materiale, være rent og forsynet med en af Rist dækket Kloakaabning og have en saadan Heldning mod denne, at det til Spylning og Vask brugte Vand let løber af. Slagterummet bør være forsynet med Vandspring og Trækpibe. De ophængte, slagtede Dyr skal hænge frit, — saa at de ikke kommer i Berøring med Væggen.

§ 25. Alle til Forhandling bestemte Brugsgjenstande og Stoffe kan med Hensyn til mulig giftig eller paa anden Maade sundhedsfarlig Beskaffenhed underkastes Sundhedskommissionens Tilsyn. Den kan i saa Henseende lade foretage de Undersøgelser, den finder nødvendige. De dertil nødvendige Prøver er Sælgeren pligtig til at overlade, idet deres Værdi, om det fordres, bliver at erstatte efter gjængs Salgspris, forsaavidt det ikke viser sig nødvendigt at skride ind mod Varens Salg. Forefindes skadelige Næringsmidler, kan de efter Sundhedskommissionens Beslutning tilintetgøres, bortskaffes eller paa anden Maade gjøres uskadelige paa Eierens eller Vedkommendes Bekostning.

Levnetsmidler maa ikke sælges efter at være kommet i Forraadnelsestilstand — kjendelig for Lugt eller Smag.

§ 26. Handel med og Tilberedning af Madvarer til Salg maa kun foregaa i tilstrækkelig lyse, renligholdte og luftige Rum, der ikke benyttes som Sove- eller Opholdssteder eller til Opbevaring af Varer, som kan give Madvarerne Bismag. Staar Rummene i direkte Forbindelse med Sove- eller Dagligværelser eller Opbevaringssted for Varer af sidstnævnte Art, skal Døren holdes lukket. De til Handel med eller Tilberedning af Madvarer til Salg benyttede Rum maa ikke ligge saa nær ved Stald eller andet Rum, hvorfra stadig udvikles Stank, at denne kan trænge ind i Madrummet. Rum, der ikke opfylder disse Fordringer eller frembyder andre sanitære Mangler, kan Sundhedskommissionen forbyde benyttede til nævnte Brug, saafremt de mislige Forhold ikke er fjernede inden en bestemt Frist. Hvor saadant Forbud har fundet Sted, bør strax Indberetning ske til Magistrat og Formandskab. Foranstaaende Bestemmelser gjælder ogsaa Spisekvarter og Melkeudsalg.

Sundhedskommissionen kan paabyde, at Kjød og Fisk ikke maa falbydes uden at være undersøgt paa den Maade, som af Kommissionen bestemmes.

§ 27. Optræder paa et Sted, hvorfra leveres Melk til Byen, smitsom Sygdom, kan Sundhedskommissionen midlertidig forbyde, at Melk fra Stedet forhandles i Byen.

Kapitel VI.

Boliger, specielt Leiehuse, Skoler, Værksteder m. m.

§ 28. Naar det ved Udgravning til Bebyggelse viser sig, at Grunden er opfyldt med forraadnede og for Sundheden farlige Stoffe, kan Sundhedskommissionen forordre disse udgravede og bortførte eller paabyde, hvis det findes tilstrækkeligt, at der anbringes et fuldstændigt Isoleringsskikt over hele Grunden; saadant Isoleringsskikt skal altid anvendes, hvor Tomterne er vandsyge eller lerholdige, medmindre de kan tørlægges ved fornøden dyb Afgroftning udenfor Bygningsens Grundmur.

Ved Bygning paa admineret Grund skal Afledningsrør lægges fra dens dybeste Punkt, og mulige Vandaarer i Grunden paa det omhyggeligste indsamles.

Udgraves eller udmineres Kjælder til saadan Dybde, at Afledning til den offentlige Kloak ikke kan finde Sted, er Eierens pligtig til at sørge for Afledning af Grundvandet udenfor den i § 4 fastsatte Grændse.

Intet Beboelsesrum maa lægges Fjeldvæg nærmere end 3 M., medmindre Fjeldvæggen afskraanes til en Vinkel af 45°.

Grundmuren skal være saaledes isoleret fra det omgivende Jordsmon, at Fugtighed fra dette ikke kan trænge igjennem.

§ 29. Rum eller Værelser, der af Mangel paa tilstrækkelig Lys, Luft og Varme eller for meget Fugtighed eller Urenlighed eller af andre Grunde skjøntes at være sundhedsfarlige, kan af Sundhedskommissionen forbydes benyttede, indtil de paaviste Mangler er afhjulpne.

Udflytning af hele Huset eller enkelte Leiligheder, hvor farligere epidemisk Sygdom er optraadt, kan paabydes, forat der kan blive desinficeret.

Finder Sundhedskommissionen, at et Hus, Leiebolig eller Privatbolig er overbefolket, kan den paabyde Indskrænkninger med Hensyn til det tilladelige Antal Beboere.

§ 30. I Vaskehus i Kjælderrum skal Gulvet være lagt paa saadan Maade, at Fugtighed ikke kan trænge ned i Grunden.

§ 31. Tapeter, som paa Grund af Smuds eller andre Forhold ikke forvarligen kan rengjøres, kan af Sundhedskommissionen kræves fjernede. Nyt Tapet maa ikke klistres udenpaa ældre; men det gamle skal fjernes, og Væggene renses, før nyt paalægges. Baade Tapetserer og den, for hvis Regning Arbeidet udføres, er ansvarlig for, at denne Bestemmelse overholdes.

§ 32. Skoler af alle Slags skal være underlagt Sundhedskommissionens Tilsyn, — og maa intet Skolelokale tages i Brug, før det godkjendes.

§ 33. Ethvert Værkstedlokale, der benyttes af andre end Familiens Medlemmer og ikke er Fabriktilsynet underlagt, skal anmeldes for Sundhedskommissionen.

§ 34. Værkstedlokale maa ikke indrettes i Rum, som efter Bygningsloven ikke er tilladt som Beboelsesrum. Ældre Lokaler kan af Sundhedskommissionen kræves forandrede, naar saadant kan ske uden betydeligere Udgifter, og den offentlige Hygiene kræver det.

I ethvert Værkstedlokale kan Sundhedskommissionen kræve anbragt de Ventilationsindretninger, som den efter Bedriftens Art m. m. finder paakrævet.

I et Arbeidsrum maa ikke samtidig flere Arbeidere være beskæftigede end, at hver faar 8 m³ Luft; det skal udluftes mindst $\frac{1}{4}$ Time, helst med Gjennemtræk, i hver Hvilestund, i ethvert Fald én Gang i Løbet af Dagen samt desuden efter endt Arbejde. Gulvet skal vaskes mindst én Gang ugentlig; Vægge og Tag mindst én Gang aarlig. Hvor der er Jordgulv, skal det feies mindst 2 Gange ugentlig.

I ethvert Arbeidsrum skal findes Spyttbakker; lider nogen Arbejder af stadig Hoste, skal han have egen Spyttkop, som maa rengjøres mindst én Gang daglig. Spytning paa Gulvet er forbudt. Affald fra Bedriften maa ikke opbrændes, saa deraf opstaar Stank.

Værksted eller til saadant stødende Rum, der væsentlig faar Lys og Luft fra dette, maa ikke benyttes til Soverum.

I ethvert Arbeidsrum skal et Aftryk af de for saadanne Lokaler gjældende Sundhedsforskrifter være opslaaet.

Kapitel VII.

Bestemmelser om epidemiske og smitsomme Sygdomme. Dødsfald.

§ 35. Enhver praktiserende Læge skal inden 4de i hver Maaned til Sundhedskommissionens Ordfører afgive Opgave over de af ham iagttagne Tilfælde af epidemiske og smitsomme Sygdomme efter indleveret Schema.

Tilfælde af Kolera, Kopper, Tyfoidfeber, exantematisk Tyfus, Blodgang,

Difteri, Skarlagensfeber, Syfilis og Dryppert skal strax anmeldes til Sundhedskommissionens Ordfører af den tilkaldte Læge.

§ 36. Ethvert Sygdomstilfælde, der giver Anledning til Mistanke om at være frembragt ved bedærvede eller forfalskede Næringsmidler eller ved forgiftede Brugs-gjenstande etc., skal af den behandlende Læge anmeldes til Sundhedskommissionen med Angivelse af den formodede Sygdomsaarsag og andre fornødne Oplysninger.

Det samme gjælder sanitære Misligheder, der antages at kunne staa i Forbindelse med nogen Sygdom.

§ 37. Ved Sygdomme, der indtræffer blandt Reisende, skal vedkommende Vært søge at skaffe sig Underretning om, hvorvidt den er af smitsom Art, og i saa Tilfælde strax underrette Sundhedskommissionen.

§ 38. Foruden den enhver Husbond efter Lov af 16de Mai 1860 § 14 paabudte Pligt at anmelde smitsomme Sygdomme, har Hovedet for enhver Husstand — særlig under Epidemier — Ansvar for Renlighedsstellet i sin Bolig.

§ 39. For ethvert Fartøj, der kommer ind paa Havnen med Sygdom ombord, skal der strax gjøres Anmeldelse til Havnefogden; kan Sygdommen mistænkes for at være smitsom, maa hverken den Syge eller Andre forlade Fartøiet, før Sygdommens Art er konstateret efter Sundhedskommissionens Foranstaltning. Gang- og Sengklæder m. m., der har været benyttet af saadan Syg, maa ikke bringes iland uden Sundhedskommissionens Tilladelse.

Fartøier, der ligger paa Byens Havn, og deres Besætning, er med Hensyn til Renlighed etc. underkastet Sundhedskommissionens Bestemmelser.

§ 40. Hus-, Gang- og Sengklæder, Møbler etc. bliver efter de i § 35 nævnte Sygdomme at desinficere paa den af Sundhedskommissionen foreskrevne Maade. Før dette er skeet, maa de ikke benyttes eller overlades andre til Brug eller Eiendom.

§ 41. Lig af en udenfor Byen af smitsom Sygdom Afdød, maa ikke uden med Sundhedskommissionens Tilladelse og under Opfyldelse af de Bestemmelser, denne maatte træffe, bringes ind i Byen. Lig maa ikke henligge saa længe, at der ved Stank og Forraadnelse forvoldes Ulemper.

§ 42. Om ethvert paa Byens Grund eller paa Fartøj i Byens Havn indtræffende Dødsfald maa, forinden Begravelsen foregaar, tilveiebringes en efter et af Sundhedskommissionen fastsat Schema af en examineret Læge udfærdiget Anmeldelse, som bliver at aflevere til Sognepresten og af denne at tilstille Sundhedskommissionen. Hvis den Afdøde ikke har benyttet examineret Læge, bliver Anmeldelse efter foretaget Ligsyn at udfærdige af en af Byen dertil antagen Læge.

§ 43. Optræder smitsom Sygdom i nogen Husstand, der driver Handelsvirksomhed, kan Sundhedskommissionen midlertidig forbyde Handelsvirksomheden, hvis ikke den Syge bliver betryggende isoleret og Rummene desinficerede. Sundhedskommissionen kan forbyde, at Personer, i hvis Husstand der er smitsom Sygdom, eller som selv lider af saadan, forestaar eller deltager i Tilberedning af eller Handel med Næringsmidler og Brugs-gjenstande, naar Smitte derved kan befrygtes.

§ 44. Ved følgende smitsomme Sygdomme:

- a) Kolera, Børnekopper, Nervefeber, exantematisk Tyfus, Blodgang, Difteri, Skarlagensfeber, Mæslinger og Kighoste.
- b) Smitsom Øienbetændelse, Skurv og Herpes tonsurans bliver ligeoverfor Skolerne følgende at iagttage:

I. Børn, der lider af nogen af de nævnte Sygdomme, tilstedes ikke Adgang til Skolerne.

II. Det samme gjælder for friske Børn, naar nogen af de under a. nævnte Sygdomme er optraadt i den Husstand, hvortil de hører. Forbudet kan af Sundhedskommissionen udstrækkes til samtlige i et Hus værende skolepligtige Børn.

- III. Børn, der efter ovenstaaende har været forbudt at søge Skole, maa ikke tilstedes Adgang til den, førend der for de under a. nævnte Sygdomme fremvises Attest fra Læge for, at Sygdommen er ophørt, eller den Syge er indlagt paa Sygehus eller paa anden tilfredsstillende Maade er isoleret, samt for, at et Tidsrum svarende til Sygdommens Inkubation efter den Tid er forløbet. Ligeledes maa fremlægges Attest for, at fornøden Desinfektion af Hjem og Klæder er foretagen.
- IV. Ovenstaaende Bestemmelser om Skoleforbud gjælder ogsaa Lærere og Pedel, i hvis Hjem smitsom Sygdom er optraadt. Bor Lærer eller Pedel paa Skolen, og den Syge ikke kan isoleres paa betryggende Maade, kan Skolen fordres lukket efter Skolestyrets nærmere Bestemmelse, ialfald saalænge, indtil den Syge er fjernet, og fornøden Desinfektion er foretagen. Skolen er pligtig til at hjemsende ethvert Barn, om hvilket der er Grund til at tro, at det lider af smitsom Sygdom.

Kapitel VIII.

Almindelige Bestemmelser.

§ 45. Undlader Nogen inden den af Sundhedskommissionen satte Frist at træffe Foranstaltninger, som ifølge nærværende Forskrifter eller iøvrigt ifølge Sundhedskommissionens lovmedholdige Beslutninger paahviler ham, kan Sundhedskommissionen lade dem udføre for Vedkommendes Regning.

§ 46. Overtrædelser af disse Forskrifter bevirkes af Sundhedskommissionen paataalt og straffet efter de gjældende Bestemmelser. (Jfr. den nye Straffelov § 357).

§ 47. Hvor det paa Grund af særegne Forhold maatte ansees tilraadeligt, og Bestemmelserne maatte findes at foranledige uforholdsmæssige Ulemper for Vedkommende, kan Sundhedskommissionen tilstede Afvigelser fra Forskrifterne.

2. Love, kongelige Resolutioner, Skrivelser m. m. vedkommende Medicinalvæsenet, udfærdigede i 1903.

6te Januar. Skrivelse fra Kirke departementet til Amtmanden i Kristians Amt, foranlediget ved Forespørgsel fra en Distriktslæge om, hvorvidt Sportellovens § 109 finder Anvendelse paa de i Henhold til Lov af 2den Mai 1896, indeholdende Forandringer i Abnormskoleloven af 8de Juni 1881, afgivne Erklæringer fra Embedslæge ang. abnorme Børn. Departementet meddeler, at Finantsdepartementet paa Foranledning har udtalt, at Sportellovens § 109 ikke antages at komme til Anvendelse paa de omhandlede Erklæringer eller de Undersøgelser, som danner Grundlaget for disse. Kirke departementet slutter sig hertil.

8de Januar. Rundskrivelse fra Medicinaldirektøren til samtlige Læger og Tandlæger :

Ifølge Plakat af 17de Januar 1809 er det forbudt Apothekerne at udlevere Medicin, der ikke maa sælges i Haandkjøb, efter andre Recepter end saadanne, som er udstedt af Læger, Tandlæger og Dyrslæger, hvis Navne findes i den Fortegnelse, der i Henhold til forannævnte Plakat aarlig udgives af Medicinaldirektøren, eller som af Apothekernes Foresatte opgives dem dertil at være autoriserede. Fortegnelsens Navne er oprindelig opførte overensstemmende med de Meddelelser, som Medicinaldirektøren modtager fra det medicinske Fakultet om medicinsk Embedsexamen eller fra Justitsdepartementet om Autorisation af Læger og Tandlæger. De vil derfor, saafremt ingen Berigtigelse fremkommer, i Regelen gaa uforandrede over fra den ene Fortegnelse til den anden. Det vil saaledes kunne hænde, at Læger eller Tandlæger, som ifølge kongelig Resolution eller ved Giftermaal forandrer Navne, ikke findes opførte med det nye Navn i Fortegnelsen. Heraf vil atter kunne blive Følgen, at Recepter, undertegnede med det nye Navn, negtes Expedition, fordi dette ikke forefindes i Fortegnelsen.

Man skal derfor henstille til samtlige Læger og Tandlæger, at de, forsaavidt de forandrer Navn, gennem vedkommende Embedslæge indberetter dette til Medicinaldirektoratet.

Samtidig skal man benytte Anledningen til at bringe i Erindring, at det ved kongelig Resolution af 30te November 1852 er bestemt, at enhver Læge og Tandlæge, der udøver privat Praxis, naar han nedsætter sig i eller fraflytter en By eller et Distrikt, derom snarest mulig har at gjøre Anmeldelse til vedkommende Fysikus eller Distriktslæge.

10de Januar. Skrivelse fra Justitsdepartementet til Medicinaldirektøren, hvorved meddeles, at de ved kongelig Resolution af 3die Februar 1900 approberede almindelige Sundhedsforskrifter for Hobøl Herred efter Departementets Formening indeholder Hjemmel for Herredets Sundhedskommission til at for-

byde, at der i Herredet udsættes et i en anden Kommune hjemmehørende Barn, der har været behandlet for medfødt Syfilis, naar det, som af Medicinaldirektøren oplyst, kan befrygtes, at Sygdommen gennem lange Tider vil kunne recidivere i smitsom Form. Den Omstændighed, at vedkommende Barn, som i nærværende Tilfælde oplyst, ved Udskrivningen efter (den forudgaaede) Sygehusbehandling og adskillig Tid forinden viste sig fri for alle Symptomer af Sygdommen, forhenes ikke efter de af Medicinaldirektøren meddelte Oplysninger om denne Sygdom at kunne bevirke nogen Forandring i saa Henseende.

28de Februar. Rundskrivelse fra Medicinaldirektøren til samtlige Sundhedskommissionsordførere:

Da de ved kgl. Resolution af 9de November 1901 fastsatte Regler om Ordningen af Jordmødrenes Anmeldelser af Fødsler m. v. i flere Tilfælde er blevne misforstaaede, forsaavidt angaar Sundhedskommissionernes Ordføreres Befatning med de paabudte Anmeldelser af levende fødte (Schema 1 a og 1 b) samt af dødfødte eller inden 24 Timer efter Fødselen døde Børn (Schema 2 a og 2 b), henledes Opmærksomheden paa Følgende:

De fra Jordmødrene eller Sognepresterne modtagne Anmeldelser bør strax gennemgaaes af Sundhedskommissionens Ordfører. Forsaavidt de ikke maa sendes vedkommende Embedslæge (jfr. Reglernes § 3), bliver de at opbevare i Sundhedskommissionens Arkiv.

Naar det paabudte Uddrag af Jordmødrenes Protokoller skal udarbejdes efter Schema 4 (jfr. Reglernes § 5), bør disse Anmeldelser have for Haanden til Berigtigelse af muligens forekommende Feil.

Medens derefter Anmeldelserne af levende fødte forbliver i Arkivet, indsendes Anmeldelserne om Dødfødte sammen med ovennævnte Uddrag af Jordmoderprotokollerne ved Medicinalberetningens Afgivelse til Medicinalstyrelsen.

Det bemærkes herved, at Indsendelse af de ved Kirkedepartementets Cirkulære af 9de December 1842 paabudne Anmeldelser af Dødfødte og af den samtidig autoriserede Generalfortegnelse ikke længere ansees nødvendig, naar det ovenomhandlede Schema 4 indkommer i ordentlig udfyldt Stand.

De fra uexaminerede Fødselshjælpersker gennem Sognepresterne indkomne Anmeldelser af Dødfødte (jfr. Reglernes § 2, sidste Led) bliver at indsende sammen med Jordmødrenes Dødfødtanmeldelser, idet der dog paa Schema 4 ønskes en Tilføielse om Antallet af Dødfødte, ved hvis Fødsel uexamineret Fødselshjælperske har bistaaet, med Angivelse af deres Kjøen.

6te Marts. Skrivelse fra Medicinaldirektøren til Amtmanden i Nedenes Amt, hvori paa Forespørgsel meddeles, at der ikke i den gjældende Lovgivning haves nogen Hjemmel til at overføre Udgifterne ved Behandlingen af Herpes tonsurans paa Amtskommunen, idet denne Sygdom ikke har været henregnet til de Sygdomme, paa hvilke Bestemmelserne i 2det Kapitel i Lov om Sundhedskommissioner m. v. af 10/5 1860 finder Anvendelse. Under Henviisning til Udtalelser af en Læge bemærkes, at Herpes tonsurans, skjønt udpræget smitsom, i Almindelighed neppe kan sidestilles med Favus (Skurv) hverken med Hensyn til Ondartethed eller til Behandlingens Langvarighed og Vanskelighed.

16de Marts. Skrivelse fra Finantsdepartementet til Amtmanden i Kristians Amt, hvori paa Foranledning meddeles, at Departementet antager, at en Distriktslæge i Overensstemmelse med den Afgjørelse, der er truffet ved Byretsdom afsagt 28de Oktober 1901 i en af Departementet mod Distriktslæge Hennem anlagt Sag, tilkommer Kr. 0,80 pr. Ark for Udskrifter af Undersøgellesforretninger leverede til Brug for den retsmedicinske Kommission.

23de Marts. Skrivelse fra Medicinaldirektøren til Amtmanden i Hede-markens Amt, hvori i en Paategning bemærkes, «at jeg vistnok anser det utvivlsomt, at tuberkuløs Hofteledsbetændelse med Fisteldannelse indgaar under Tuberkuloseovens Bestemmelser (jfr. Cirkulære herfra af ³¹/10 1900), men at Iagttagelse af almindelig Renlighed ved Forbindingen af Saaret og ved Behandlingen af Forbindingsstykkerne ved saadanne Sygdomstilfælde i Almindelighed maa ansees tilstrækkelig til at indskrænke Faren for Omgivelserne til et Minimum. Anvendelsen af Lovens § 6 paa disse Sygdomstilfælde vil derfor alene kunne ansees berettiget, hvor Forholdene er saa mislige, at den nævnte Forordning umulig vilde kunne opfyldes, medmindre den Syge fjernes fra Hjemmet».

26de Marts. Skrivelse fra Justitsdepartementet til Amtmanden i Søndre Bergenhus Amt, der havde forespurgt om, af hvilken Kasse Beløbet af en Regning fra en Læge over Godtgjørelse for af ham i Tiden fra Mai Maaned f. A. og til Aarets Udgang foretagne bakteriologiske Undersøgelser for Distriktslægen m. fl. vedkommende Difteriepidemi i et Herred blev at udbetale.

I Anledning heraf meddeler Departementet, at omhandlede Udgifter antages at henhøre til dem, til hvis Udredelse af Amtskommunen der paa Forhaand burde have været indhentet Samtykke af Amtmanden overensstemmende med Lov om Sundhedskommissioner m. v. af 16de Mai 1860 § 15, jfr. Skrivelser til Stavanger Amt af 12te April 1899, indtaget i «Norsk Medicinallovgivning». Da Departementet imidlertid med Medicinaldirektøren, hvem Sagen har været forelagt, maa anse de heromhandlede Undersøgelser som et virksomt Middel til at tage de hensigtsmæssigste Forholdsregler til Epidemiens Bekjæmpelse og saaledes som værende i Amtskommunens Interesse, henstiller Departementet, at Beløbet udredes af Amtskommunens Midler.

20de April. Skrivelse fra Justitsdepartementet til Amtmanden i Bratsberg Amt, hvori Departementet i Anledning af Regninger fra et Fattigstyre over Udgifter ved Anskaffelse af Klæder til en tuberkuløs Syg og ved hendes Transport til Amtssygehuset meddeler, at det med Amtmanden finder, at Udgifterne ved ubemidlede, tuberkuløse Syges Transport til vedkommende Forpleiningssted bør udredes ligesom de egentlige Forpleiningsudgifter overensstemmende med Tuberkuloseovens § 13, 2det Led, jfr. § 6, og at Fattigvæsenets Udgifter ved Anskaffelse af Klæder til de Syge ikke kan være Gjenstand for delvis Refusion af Statskassen.

16de Mai. Skrivelse fra Justitsdepartementet til Amtmanden i Søndre Trondhjems Amt, der ved at indsende en Korrespondance angaaende Udredelsen af Udgifterne ved en fattig Tæringssygs Forpleining paa Trondhjems kommunale Sygehus havde begjæret Udtalelse om, hvorvidt der ved Udtrykket «vedkommende Amts- eller Bykasse» i Tuberkuloseovens § 13 er sigtet til Hjemstavnskommunen eller Bostedskommunen. I Anledning heraf meddeler Departementet, at det antager, at Udgifterne ved Forpleining af Tuberkuløse, der af Sundhedskommissionen indlægges paa Sygehus i Henhold til Lovens § 6, maa blive at udrede af den Kommune, hvori den Syge opholder sig, uden Adgang til at søge Refusion hos Hjemstavnskommunen, og at der i nærværende Tilfælde saaledes ikke kan gjøres noget Krav gjældende mod Nordre Trondhjems Amtskommune.

5te Juni. Skrivelse fra Medicinaldirektøren til en Distriktslæge, hvori paa Forespørgsel meddeles, at en Reise, som af Distriktslægen foretages efter Anmodning af en Sundhedskommissions Tilsynsmand

for at tilse et Barn, der i længere Tid har været sygt, og i hvis Hjem Renlighedsforholdene rygtevis har været noget mislige, kun kan foretages for det Offentliges Regning for det Tilfælde, at Patienten lider af eller kan antages at lide af en af de Sygdomme, der i Henhold til Sundhedslovens § 15 er Gjenstand for offentlige Foranstaltninger.

11te Juni. Lov indeholdende Forandring i Lovgivningen om Medicinalafgift i Finmarken.

§ 1. Til Fremme af Medicinalvæsenet i Finmarken skal ved Udslibning fra Amtet til Udlandet eller til indenrigsk Sted udenfor Amtet erlægges følgende Afgifter:

a)	Af hvert 100 Kg. fersk eller frossen Fisk	6 Øre.
b)	» » » » saltet Fisk.	10 »
c)	» » » » tørret Klipfisk	18 »
d)	» » » » anden tørret Fisk	24 »
e)	» » » » fersk Lax	80 »
f)	» » » » saltet eller røget Lax	120 »
g)	Af hver Hl. Lever	23 »
h)	Af hver Tønde Tran = 116 L.	40 »
i)	Af hver Tønde Grakse, hvoraf Tran endnu kan udvindes	10 »
k)	Af hvert 100 Kg. Fiske- eller Hvalguano, Benmel, Kraftfoder	5 »
l)	Af hvert 100 Kg. Hvalbarder.	50 »
m)	Af hvert 100 Kg. Sæl- og Hvalrosskind	25 »

Varer, hvoraf Afgift er betalt til Nordland og Tromsø Amters Medicinalfond, er fritagne for Afgift.

§ 2. Denne Lov træder i Kraft 1ste Juli 1903. og bliver gjældende i 5 Aar, i hvilket Tidsrum § 1 i Lov af 4de Juli 1884, indeholdende Forandring i og Tillæg til Lovgivningen om Medicinalafgift i Finmarken sættes ud af Kraft.

13de Juni. Skrivelse fra Medicinaldirektøren til Amtmanden i Stavanger Amt, foranlediget ved Forespørgsel fra Overlægen ved Stavanger kommunale Sygehus til Stavanger Stadsfysikat, om nævnte Sygehus har Tilladelse til at indføre Karbollysoform til eget Brug til Desinfektion af Klosetter, Stikbækkener, Kloaker o. s. v.

I Anledning heraf bemærkes, at da Karbollysoform ikke antages i Henhold til Plakat af 23de Juni 1888 angaaende Apothekernes Handel med Gifte og medicinske Stoffe m. v. at være Gjenstand for Apothekernes Enehandel i Detail, kan der formentlig intet være til Hinder for, at Stavanger Sygehus indfører fra Udlandet Karbollysoform, naar denne kun anvendes i ovennævnte Øiemed.

19de Juni. Skrivelse fra Justitsdepartementet til Amtmanden i Nedenes Amt i Anledning af Skrivelse fra Amtmanden angaaende Refusion af Udlæg til Vagthold over en sindssyg Tjenestepige i Tiden fra 27de—30te August 1902, i hvilken Anledning meddeles, at det, saavidt Departementet bekendt, har været almindeligt, at de særlige Udgifter, som paaløber til leiet Hjælp ved Vagthold over en Sindssyg i Hjemmet, medens Forhandlinger om Indlæggelse paa Asyl paa gaar, har været refunderet af Stat og Amt som almindelige Sindssygeudgifter i Henhold til Lov af 27de Juni 1891, saafremt den Sindssyge er eller bliver antaget til offentlig Forpleining.

Departementet har saaledes intet at erindre mod, at de heromhandlede Vagtholdsudgifter refunderes paa almindelig Maade.

19de Juni. Skrivelse fra Justitsdepartementet til Amtmanden i Søndre Trondhjems Amt, foranlediget ved Forespørgsel fra et Fattigstyre om, hvorvidt en Jordmoder ifølge Lov af 19de December 1898 § 14 tilkommer Kostgodtgjørelse af vedkommende Fattigkasse for Reiser til en Fødende, der delvis har nydt Understøttelse af Fattigvæsenet, naar Rekvisition ikke er udgaaet fra Fattigstyret eller noget af dets Medlemmer.

I Anledning heraf meddeles, at den Omstændighed, at en Reise er foretaget af en Jordmoder uden Rekvisition fra Fattigvæsenet, ikke antages at berøve Jordmoderen Krav paa Kostgodtgjørelse efter førnævnte Lov, naar vedkommende tilseede Barselkvinde maa ansees som fattig, uden at det kommer i Betragtning, om hun er eller har været understøttet af Fattigvæsenet forøvrigt. Efter ovennævnte Lovs § 4 har en Jordmoder uden Ophold at begive sig til de Kvinder i Barnsnød, til hvem hun bliver kaldt, og et Forlangende fra Jordmoderens Side om, at der i Tilfælde, hvor hun ikke kan vente Betaling, paa Forhaand skulde skaffes Rekvisition fra Fattigvæsenet, vilde have betænkelige Følger.

Forsaavidt Fattigstyret ogsaa har forespurgt angaaende Forstaaelsen af Lovens Udtryk i § 14 «passende Betaling» skal bemærkes, at Udtrykket maa forståes saaledes, at det ved Bestemmelsen af Betalingen maa komme an paa, hvad der i vedkommende Distrikt almindelig erlægges som Betaling for Udførelse af Jordmoderforretninger af Folk i samme Stilling som den, hvem Hjælpen er blevet ydet, jfr. Indst. O II for 18^{98/99} S. 2, 1ste Sp., samt desuden ogsaa paa Omstændighederne i det enkelte Tilfælde f. Ex. Fødselens mere eller mindre vanskelige Forløb, den medgaaede Tid, Reisens Besværlighed m. v.

30te Juni. Rundskrivelse fra Kirkedepartementet til samtlige Skoledirektører:

Da det af forskellige Henvendelser synes at fremgaa, at de ved Kronprindsregentens Resolution af 7de Juni f. A. og kongelig Resolution af 28de Oktober næstetter i Henhold til Tuberkuloselovens § 11 udfærdigede Bestemmelser om Renhold m. m. paa flere Steder ikke bliver helt overholdt, har Justitsdepartementet henstillet til dette Departement at foranledige indskjærpet Bestemmelserne og særlig at henvende Opmærksomheden paa følgende:

Efter Bestemmelsernes § 6 skal Skoleværelsernes Gulve daglig rengjøres med vaad Klud, Kost eller Svaber. Feining, hvorved Støv ophvirvles, er saaledes ikke tilladt.

Ifølge § 8 bør Skoleværelserne helst ikke benyttes til offentlige Møder eller Forsamlinger. Møder, som ikke har nogen direkte Forbindelse med Skolegjæringen, antages i Henhold hertil i mindst mulig Udstrækning at burde tilstedes afholdt i Skoleværelser. Hvor Forholdene gjør det ønskeligt, at Skoleværelserne overlades til Afholdelse deri af saadanne Møder, maa i ethvert Fald Værelserne, forinden de igjen anvendes som Undervisningsrum, for hver Gang omhyggelig udluftes og deres Gulv og Inventar forsvarlig rengjøres.

Efter § 10 bestemmes det af vedkommende Skolemyndigheder for hver enkelt Skole, hvem der skal føre Tilsyn med, at den paabudte Udluftning og Rengjøring finder Sted. Desuden vil Sundhedskommissionen have at føre det almindelige Tilsyn med Skoler, som ifølge Sundhedsloven paahviler den.

De udfærdigede Regler er gjældende for alle Skoler. For Folkeskolernes Vedkommende paahviler Udgifterne ved de paabudte Foranstaltninger den samme Kasse, hvoraf forøvrigt Udgifterne ved Skolebygningernes Vedligehold udredes

(Kommunekassen, Skolekredsen eller Bruget). Det vil være en Pligt for vedkommende kommunale Myndighed at sørge for, at de paabudte Foranstaltninger kommer til Udførelse og at bevirke udredet de dermed forbundne Udgifter.

Sluttelig bemærker Justitsdepartementet, at ifølge Lov angaaende særegne Foranstaltninger mod tuberkuløse Sygdomme af 8de Mai 1900 § 14 bliver Overtrædelser af de i Medhold af Loven givne Bestemmelser at straffe med Bøder fra Kr. 2 og at paatale som Politisag.

Departementet skal anmode Hr. Direktøren om at give samtlige Skolestyrer inden Deres Distrikt Meddelelse om denne Henvendelse med Paalæg om strengt at holde sig de givne Bestemmelser efterrettelig.

Til Lettelse ved Expeditionen vedlægges en Del Aftryk af nærværende Skrivelse.

4de Juli. Skrivelse fra Kirkedepartementet til Kristiania Stiftsdirektion, hvorved i Anledning af en Forespørgsel fra et Fattigstyre meddeles, at Sygebehandling for Tuberkulose, foranstaltet af det Offentlige i Henhold til Lov af 8de Mai 1900 § 6, efter Departementets Mening omfattes af Bestemmelsen i Fattiglovens § 11, Lit. d.

11te Juli. Skrivelse fra Medicinaldirektøren til Rigsadvokaten, hvori paa Forespørgsel meddeles, at Sundhedssaltet «Kvægsomt», som angives at være «et lovprist Middel mod mange Sygdomme hos Kreatur», maa antages at indgaa under Lit. A i Plakat af 23de Juni 1888 og saaledes alene maa forhandles i Detail af Apothekere.

23de Juli. Skrivelse fra Justitsdepartementet til Amtmanden i Smaalenenes Amt, foranlediget ved en Forespørgsel fra et Politikammer om, hvorvidt kaustisk Soda, der opgives at være omtrent det samme som Ludpulver, kan sælges uden Forsigtighedsregler.

Departementet meddeler i Anledning heraf, at Medicinaldirektøren, hvem Sagen har været forelagt, har udtalt, at kaustisk Soda, efter hvad han har bragt i Erfaring, er en almindelig Handelsbenævnelse for kaustisk Natron (Ætsnatron). Dette Stof er betegnet med * i Plakat af 23de Juni 1888 Lit. A III og saaledes i Almindelighed Gjenstand for Apothekernes Enehandel, men kan som en Bestanddel af Ludpulver ifølge Plakat af 15de Marts 1902 § 3 ogsaa forselges af andre. Det maa isaafald alene udleveres i tætte, solide Beholdere af Blik, som skal være forsynet med saadan Etikette, som i Plakatens § 2 angivet.

24de Juli. Skrivelse fra Justitsdepartementet til Amtmanden i Lister og Mandals Amt, hvori Departementet i Anledning af en Sundhedskommissions Beslutning angaaende Indlæggelse af 3 Børn paa Kystsanatoriet for skrofuløse Børn, meddeler, at det overensstemmende med en Udtalelse af Medicinaldirektøren, hvem Sagen har været forelagt, ikke antager, at Udgifterne ved Børnenes Behandling paa Kystsanatoriet kan blive at udrede overensstemmende med Tuberkuloselovens § 13, 2det Led.

1ste August. Plakat indeholdende Bestemmelser om Udlevering efter Telefonordre fra Apothekene af Lægemidler, der ikke kan udleveres i Haandkjøb.

Som Tillæg til Plakat af 22de December 1882 fastsættes herved nedenstaaende Forskrifter angaaende Udlevering efter Telefonordre fra Apothekene af Lægemidler, der ikke kan udleveres i Haandkjøb.

§ 1 Lægemidler, der ifølge gjældende Bestemmelser alene maa udleveres efter Recept fra autoriseret Læge (Tandlæge eller Dyrlæge), skal, naar Lægen erklærer det nødvendigt, ogsaa kunne udleveres fra Apothekene efter Ordre gjen-nem Telefon, uden at den skrevne Recept foreligger ved Lægemidlets Udlevering, saafremt følgende iagttages:

- a) Vedkommende Læge maa nedskrive Recepten, førend dens Indhold telefoneres, selv udføre Telefoneringen, opgive sit Navn og Opholdssted, om fornødiges godtgjøre sin Identitet og opgive den Syges Navn og Adresse, samt om det er en Voxen eller et Barn (Dyrlæge maa opgive Dyrets Art samt Eierens Navn og Adresse).
- b) Overskrider den forordnede Dose den i Farmakopøen eller Veterinærmedicinal-taxten fastsatte Maximaldose, maa vedkommende Læge eller Dyrlæge udtrykkelig erklære, at han er opmærksom derpaa.
- c) Ordren maa paa Apotheket modtages af Apothekeren eller en Farmaceut, strax nedskrives og forsynes med Datum samt Lægens Navn og Modtagerens Underskrift. Modtageren maa føle sig forvisset om, at han staar i Forbin-delse med en autoriseret Læge (Tandlæge eller Dyrlæge).
- d) Vedkommende Læge maa, saasnart Ordren er nedskrevet paa Apotheket, lade sig denne retelefonere og derved skaffe sig Sikkerhed for, at han er rigtig opfattet. Endvidere skal han drage Omsorg for, at den originale Recept, der maa være betegnet «Kontrolrecept» snarest mulig bliver Apotheket tilstillet.

§ 2. Umiddelbart efter at Apotheket har modtaget Kontrolrecepten, maa denne sammenholdes med den nedtegnede Telefonordre, og forekommende Uover-ensstemmelser snarest meddeles vedkommende Læge (Tandlæge eller Dyrlæge) til mulig Berigtigelse.

Er Uoverensstemmelsen af saa væsentlig Art, at Fare derved kan befryg-tes, bør der saavel fra Apothekets som fra Lægens Side uopholdelig træffes For-anstaltninger til, at saadan om mulig forebygges.

§ 3. Den nedtegnede Telefonordre (jfr. § 1 c) skal paa Apotheket enten indføres i en Protokol eller opbevares i mindst 3 Maaneder, efterat Kontrol-recepten er indløbet.

Ordre, for hvilke Kontrolrecept ikke inden en rimelig Frist er kommen, Apotheket ihænde, skal ved næste Visitation af Apotheket forelægges Visitator. Bemærkning herom skal af ham indtages saavel i Visitationsprotokollen som i hans Indberetning.

§ 4. De i § 1 d, 2det Punktum samt i §§ 2 og 3 paabudte Forsigtig-hedsregler bortfalder dog ligeoverfor Lægemidler, som Lægen forlanger til sit eget personlige Brug eller for selv at dispensere til sine Patienter.

§ 5. Fornyet Udlevering af Lægemidler som i § 1 omhændlet efter Signa-tur eller Recept, der har tabt sin Gyldighed, kan finde Sted efter Telefonordre, uden at Kontrolrecept udkræves, naar vedkommende Læge for hver Gang udtrykke-lig erklærer, at Lægemidlet paany kan udleveres.

Ved enhver saadan Udlevering skal Signaturen, henholdsvis Recepten, af Expeditøren forsynes med Paategning om, at Udlevering har fundet Sted efter Telefonordre fra vedkommende Læge.

Iste August. Kongelig Resolution, hvorved det overdrages Overøvrig-hederne, efterat Embødslægens Erklæring er indhentet, med Justitsdepartementets Approbation at bestemme, at den ordinære Vaccination i Vaccinations-kredse, hvor Forholdene gjør det ønskeligt, alene skal fore-tages hvert andet Aar istedetfor hvert Aar.

12te August. Kongelig Resolution, hvorved efterstaaende Udkast til Bestemmelser om Anvendelse af Citronsaft ombord paa norske Handelsfartøier bifaldes:

Bestemmelser

om Anvendelse af Citronsaft ombord paa norske Handelsfartøier.

I Fart søndenfor 33° N. — herfra undtaget Afrikas Nordkyst — skal Citronsaft (lime-juise) uddeles daglig ombord i norske Handelsfartøier for det Tilfælde, at de friske Poteter eller Jams slipper op eller bedærves, eller der ombord optræder Skjørbug eller Beri-Beri-lignende Sygdomme.

Den skal bestaa af saavidt mulig frisk Citronsaft af naturligt Udseende, Lugt og Smag (ikke bitter) og fri for Bundfald. Den maa ikke være fortyndet med Vand eller indeholde fremmede Syrer af noget Slags (Svovlsyre, Vinsyre, Saltsyre, Salpetersyre). Ren Citronsaft skal ved 15° C. have en specifik Vægt af mindst 1030 og ikke indeholde mindre end 6 % Citronsyre.

Saften skal være tilsat saa meget ren, fuselfri Alkohol, som er nødvendig for Holdbarhedens Skyld, dog ikke over 15 %.

Saften skal være paa klare Glasflasker — ikke Lerkrukker, — og hver Flaske skal være paaklæbet en Seddel med Fabrikantens Navn og Datum, da den blev paafyldt, samt hvor meget den indeholder. Varens Godhed maa være garanteret. Er Saften ældre end 2 Aar, skal den ikke modtages.

I Storbritannien og Irland skal Citronsaft tages fra bonded warehouse og være forsynet med Toldvæsenets Segl. Forseglingen maa ikke brydes, før Skibet er i rum Sjø.

Af Citronsaft gives 2 Spiseskeer — 30 Gm. — med et tilsvarende Kvantum Sukker i 1/4 Liter Vand til Middagen. Til 10 Mand vil medgaa 9 Liter pr. Maaned.

Hvis nogen af Mandskabet under de ovennævnte Omstændigheder negter eller undlader at benytte sin Ranson af Citronsaft, skal dette indføres i Dagbogen og bevidnes af en af Mandskabet med hans Underskrift.

Foranstaaende Bestemmelser træder i Kraft den 15de Oktober 1903; for Skib, som ikke inden nævnte Datum har anløbet europæisk Havn, fra den Dag, da Skibet første Gang efter 15de Oktober 1903 anløber saadan Havn, dog i intet Tilfælde senere end 1ste Januar 1904.

19de August. Skrivelse fra Medicinaldirektøren til Kvarantænekommissionerne i Kristiania m. fl. Steder, hvori han, foranlediget ved i England indtrufne Tilfælde af Børnekopper, udtaler Ønskeligheden af, at rutegaaende Skibe derfra underkastes en Lægeinspektion ved Ankomsten i norsk Havn, og at Besætningen søges vaccineret. Da der herved ikke tages Sigte paa nogen kvarantænemæssig Undersøgelse, som fremdeles alene vil kunne blive at foretage ligeoverfor Skibe, der maatte indkomme under Kvarantæneflag (jfr. Kvarantæneloven af 12/7 1848 § 15), har han imidlertid troet at burde gøre opmærksom paa, at herved muligens foranledigede Omkostninger ikke kan ventes udredede af Kvarantænekasserne, men vil i Tilfælde blive at bestride af vedkommende Kommune.

1ste September. Skrivelse fra Medicinaldirektøren til en Læge, hvori Direktøren i Anledning af en Udtalelse om Ønskeligheden af, at der fastsættes Taxt for det nye Sovemiddel «Veronal», meddeler, at da Prisen for nyere Medikamenter ofte fluktuerer stærkt, har man som Regel ikke indtaget denslags Præparater i Medicinaltaxten, forinden Priserne er blevet mere stabile.

Forøvrigt paaligger det Apothekerne at beregne Medikamenter, der

ikke er optaget i Medicinaltaxten, efter de samme Reglers som de officinelle Medikamenter. Efter den for Tiden almindelig gjældende Indkjøbspris for Veronal, skal Apothekernes Udsalgspris for dette Præparat derefter være 40 Øre pr. Gram.

8de September. Rundskrivelse fra Medicinaldirektøren til samtlige Apothekere:

For at søge hindret Misbrug af Æther, Hoffmannsdraaber og Kamferdraaber som Berusningsmidler blev der i 1896 truffet Bestemmelse om, at disse Præparater i Haandkjøb alene maa udleveres i Glas paa høist 20 cm³, hvorhos hvert Glas skal være forsynet med en Signatur, hvorpaa foruden Midlets og vedkommende Apotheks Navn er trykt:

Til Medicinsk Brug.

10—20 Draaber ad Gangen.

Der er vistnok Grund til at tro, at Anvendelsen af ovennævnte Præparater som Berusningsmidler ved denne Indskrænkning er blevet for en Del hemmet; men der klages dog fremdeles fra flere Steder over Misbrug af saavel Æther, Hoffmannsdraaber og Kamferdraaber som andre Lægemidler, der kan anvendes til Berusning.

Jeg finder derfor under Henvisning til min Rundskrivelse af 7de Januar 1896 paany at maatte paa det indstændigste henstille til Apothekerne og det ved Apothekene ansatte Personale at iagttage den største Forsigtighed ved Udlevering af denslags Præparater, og ikke udlevere disse, naar det efter Omstændighederne er sandsynligt, at de agtes benyttede som Berusningsmidler.

25de September. Rundskrivelse fra Justitsdepartementet til samtlige Amtmænd:

I Anledning af flere til Departementet indkomne Forespørgsler angaaende Statsbidrag til ubemidlede tuberkuløse Syges Forpleining udenfor Hjemmet skal man anmode Hr. Amtmanden om inden Deres Embedsdistrikt at henlede Sundhedskommissionernes og Fattigstyernes Opmærksomhed paa følgende:

Ved Lov angaaende særegne Foranstaltninger mod tuberkuløse Sygdomme af 8de Mai 1900 § 13 jfr. § 6 er ikke tilstaaet Statsbidrag til alle ubemidlede tuberkuløse Syges Forpleining paa Sygehus eller andet Sted udenfor Hjemmet. Regelen bliver fremdeles, at enhver Kommune selv maa sørge for sine fattige Syges Forpleining, ogsaa naar Sygdommen er af tuberkuløs Natur; og nogen Forandring heri indtræder ikke ved, at de Syge er hjemløse eller ikke kan erholde fornøden Pleie og Lægebehandling i sit Hjem. Først naar det bliver nødvendigt for at hindre Udbredning af Smitte af anbringe den Syge i Forpleining udenfor Hjemmet, opstaar Spørgsmaal om Udredelse af Statsbidrag. For at saadant skal kunne tilstaaes, maa der foreligge Beslutning af den samlede Sundhedskommission angaaende Indlæggelse paa Sygehus eller andet Forpleiningssted, forinden den finder Sted. Hvor tvingende Omstændigheder i enkelte Tilfælde kan have gjort det nødvendigt, at Sundhedskommissionens Ordfører foreløbig træffer saadan Forføining paa dens Vegne, maa den samlede Sundhedskommissions Godkendelse snarest mulig indhentes. Beslutningen bør være ledsaget af fuldstændige Oplysninger om de Omstændigheder, der har bevirket, at Indlæggelse har fundet Sted, ligesom der bør foreligge tilstrækkelige Oplysninger angaaende Forholdene i vedkommende Syges Hjem.

Ifølge Lovens § 13, 2det Led, bliver Udgifterne ved Forpleining af ubemidlede tuberkuløse Syge, der af Sundhedskommissionen i Henhold til § 6 besluttet indlagt paa Sygehus eller anbragt udenfor Hjemmet, at udrede af vedkommende

Amts- eller Bykasse d. v. s. den Amts- eller Bykommune, hvor den Syge opholder sig, og i hvis Interesse Foranstaltningen mod Smitteoverførelse bliver truffet, uden at der antages at være Adgang til at søge Refusion af Hjemstavnskommunen. Udgifterne ved saadanne Syges Reise til vedkommende Forpleiningssted vil kunne udredes paa samme Maade som de egentlige Forpleiningsudgifter. Udgifterne ved Anskaffelse af Klæder til de Syge er derimod ikke Gjenstand for delvis Refusion af Statskassen.

Forudsætningen for, at Statsbidrag kan tilstaaes til ubemidlede tuberkuløse Syges Forpleining udenfor Hjemmet er, at de opførte Forpleiningsudgifter er rimelige og repræsenterer de virkelige Udgifter ved enhver Patients Forpleining. For saavidt Hr. Amtmanden skulde finde en Forpleiningsudgift for høit beregnet, skal man bede Sagen ledsaget af Deres Erklæring herom forelagt Departementet, som i Tilfælde vil træffe Afgjærelse om, efter hvilket Beløb Statens Andel bliver at beregne.

Opgaverne over Amts- og Bykommunernes Udgifter ved tuberkuløse Syges Forpleining i Henhold til Tuberkuloseovens § 13, 2det Led, bliver at indsende hertil for hvert halve Kalenderaar, ledsaget af vedkommende Sundhedskommissions Beslutning og øvrige fornødne Oplysninger og affattet overensstemmende med nedenstaaende Schema.

Navn.	Alder.	Opholdssted. (Kommune).	Hjemsted.	Datum for Sundheds- kommis- sionens Beslut- ning.	Forplei- ningsstid. Fra — Til.	Hvorvidt og i Tilfælde fra hvilken Tid tidligere for- pleiet med Statsbidrag.	Anm.

Mån skal derhos anmode om, at Opgaverne ledsages af Bevidnelse om, at de opførte Udgifter over tuberkuløse Syges Forpleining har fundet Sted med Hjemmel i Lov af 8de Mai 1900 § 6, at Opgaven er overensstemmende med, hvad der af Amtet (Bykommunen) er eller vil blive anvist for Forpleining af disse Syge, og at den kun omfatter Udgifter, som efter samme Lovs § 13, 2det Led bæres af Statskassen med ⁴/₁₀.

Hvis der efter vedkommende kommunale Revisions Gjennemgaaelse af Udgifterne i heromhandlede Anledning skulde blive nogen Forandring ved de opførte Beløb, skal man bede Indberetning herom indsendt til Departementet.

Til Lettelse ved Sagens Expedition vedlægges et Antal Aftryk af nærværende Rundskrivelse.

3die Oktober. Skrivelse fra Justitsdepartementet til Amtmanden i Jærlsberg og Larviks Amt, hvori Departementet i Anledning af en Forespørgsel om, hvem der har at udrede Udgifterne ved sindssyge Personers Indlæggelse paa Asyl til Observation overensstemmende med Departementets Skrivelse af 13de Juni 1896, og hvorvidt i Tilfælde Departementets Samtykke til Indlæggelsen maa indhentes, udtaler følgende:

Da Indlæggelse til Observation af en Person, der formodes at være sindssyg og befrygtes at være farlig, efterat der paa Forhaand er indhentet Lægeerklæring om ham, ikke mindre sker i Personens egen Interesse end en Indlæggelse

af en Patient, der med Sikkerhed vides at være sindssyg, maa Udgifterne ved den omhandlede Indlæggelse blive at betale af vedkommende Person's egne Midler, forsaavidt han besidder saadanne, smnl. Indredepartementets i Lovsamlingen indtagne Skrivelse af 20de November 1848 og Justitsdepartementets i Lovtidende indtagne Skrivelse af 13de Januar 1896. Er Vedkommende derimod fattig, vil Udgifterne blive at udrede som andre Omkostninger ved behørigt Tilsyn og Forpleining med fattige syge eller sindssyge Personer med delvis Refusion af Statskassen, forsaavidt Betingelserne derfor kan antages at foreligge (Lov af 27de Juni 1891, jfr. Cirkulære af 10de November 1891, navnlig dets Post I). Det antages ikke at være til Hinder for saadan Refusion, at Vedkommendes Sindstilstand ikke er fuldstændig paa det Rene allerede ved Indlæggelsen, men først konstateres ved Observationstidens Udløb, ligesom det i saa Henseende heller ikke kommer an paa, hvilket Resultat Observationen leder til med Hensyn til Angældendes befrygtede Sindssygdom eller den Behandlingsmaade, som skal komme til Anvendelse overfor ham. Indlæggelse til Observation kan ske uden Indhentelse af særskilt Samtykke fra Justitsdepartementet, dog saaledes, at Indberetning ufortøvet bør indsendes til Medicinalstyrelsen overensstemmende med det nævnte Cirkulære Post II, 7.

9de Oktober. Skrivelse fra Justitsdepartementet til Amtmanden i Søndre Trondhjems Amt, hvori i Anledning af Andragende fra Trondhjems Fattigstyre om Samtykke til at beregne Statsbidrag ved de med N. N.'s Forpleining i Trondhjems Sygehus i Tiden fra 22de—28de Mai 1903 forvoldte Udlæg, meddeles, at Departementet overensstemmende med Amtslægen og Medicinaldirektøren, hvem Sagen har været forelagt, finder, at Statens Refusionspligt ikke kan udstrækkes til alle de Udgifter, som foranlediges ved de rent foreløbige Foranstaltninger, som træffes med en Sindssyg, førend hans Tilstand er bragt paa det Rene. Departementet finder derfor ikke at kunne samtykke i, at Statsbidrag beregnes ved de med N. N.'s Forpleining ved Sygehuset i ovennævnte Tidsrum forbundne Udlæg, hvorimod de i den indsendte Regning anførte Transportudgifter og Udgifter til Vagthold, saa- saafremt de angaar Transporten til Sindssygeasylet, ved Indsendelse af særskilt Regning, bilagt med fornødne Kvitteringer, vil blive bevirket anvist i Henhold til Justitsdepartementets Cirkulære af 1ste Juli 1890.

10de Oktober. Skrivelse fra Medicinaldirektøren til en Privatmand, hvori Direktøren i Anledning af en Forespørgsel om, hvorvidt «Brugger Anæsthesie-Röhren» (Chloræthylrør) gaar ind under Apothekervarer, meddeler, at i Henhold til Plakat af 23de Juni 1888 angaaende Apothekeres Handel med Gifte og medicinske Stoffe m. v. er «Chloræthyl» utvilsomt Gjenstand for Apothekernes Enehandel i Detail.

13de Oktober. Skrivelse fra Medicinaldirektøren til en Distriktslæge, hvori udtales følgende:

Ifølge Forordningen af 4de December 1672 maa Læger ansees berettigede til at dispensere den for deres Patienter fornødne Medicin, naar denne forordnes paa Steder, der ligger i længere Afstand fra vedkommende Apothek, saa at det vilde medføre uforholdsmæssig Tidsspilde og Bekostning at lade den hente fra Apotheket. Men dette kan ikke antages at berettige en Læge til at dispensere Medicin til Brug for syge Dyr. Det maa ogsaa ansees urigtigt, at en Læge udfærdiger eller paategner Recepter lydende paa Veterinærmedicin; jfr. Skrivelse fra Indredepartementet af 15de November 1871 (i Norsk Medicinal-lovgivning).

11te November. Skrivelse fra Medicinaldirektøren til Tønsbergs Politikammer, hvori Direktøren i Anledning af en Forespørgsel om, hvorvidt visse nævnte Artikler er Gjenstand for almindelig Handel, udtaler følgende:

Dittens Haarvand, forsaavidt det indeholder edikkesurt Bly, samt Laxerolie er i Henhold til Plakat angaaende Apothekeres Handel med Gifte og medicinske Stoffe m. v. af 23de Juni 1888 Gjenstand for Apothekernes Enehandel. Om Mentholpulver gjælder det samme. Pain-Expeller indgaar under ovennævnte Plakats A I og III, og Maltos-Canabis, der i en Reklameseddel anbefales mod Tæring og Tuberkulose, maa blive at henhøre til Plakatens A III, Medicamina, og begge er saaledes Gjenstand for Apothekernes Enehandel.

30te November. Skrivelse fra Medicinaldirektøren til Amtmanden i Hedemarkens Amt, hvori Direktøren i Anledning af Forestillinger fra 2 Læger om Refusion af Amtet for Difteriserum, anvendt i profylaktisk Øiemed udtaler følgende:

Denne Sag er kommen i en væsentlig anden Stilling end ved Udfærdigelsen af Justitsdepartementets Skrivelse af 15de Februar 1896, idet der nu foreligger ganske anderledes sikre Erfaringer for Nyttens af profylaktiske Injektioner af Difteriserum paa friske Personer. Paa Grund af disse Erfaringer har jeg i senere Tid i flere Tilfælde anbefalet, at Udgifterne ved Anskaffelse af Serum til deslige Injektioner bestrides af vedkommende Amtskasse, ligesom jeg ogsaa i nærværende Tilfælde finder at maatte anbefale dette.

18de December. Skrivelse fra Justitsdepartementet til Amtmanden i Tromsø Amt, foranlediget ved Forespørgsel fra en Sørenskriver om, hvorvidt Direktøren ved Rønvik Asyl uden Opnævnelse som Sagkyndig pligter at undersøge en paa Asylet i Henhold til Beslutning af Senjen Forhørsret til Observation indlagt Varetægtsfange. Departementet antager, at der ikke tilkommer Direktøren særskilt Godtgjørelse for at undersøge og afgive Erklæring om Personer, der af det Offentlige er indlagt paa Asylet til Observation.

30te December. Skrivelse fra Medicinaldirektøren til Amtmanden i Tromsø Amt, hvori Direktøren i Anledning af Forespørgsel fra en Distriktslæge angaaende en Piges Indlæggelse paa Sygehus i Henhold til Tuberkuloseovens § 6 udtaler, at forsaavidt der foreligger en af Sundhedskommissionen lovlig fattet Beslutning om Pigens Indlæggelse, og vedkommende Fattigvæsen ikke — som almindelig sker — vil sørge for, at den bliver effektueret, maa Sundhedskommissionen overensstemmende med Sundhedslovens § 5 kunne kræve Bistand til sin Beslutnings Gjennemførelse af det almindelige Polit.

Register

til

Samling af Love, kgl. Resolutioner, Skrivelser m. m.

Apothekervæsen.

			Side
Juni	13.	Skr. ang. Adgang for et Sygehus til at indføre Karbollysoform til eget Brug	336
Juli	11.	Skr. om at Sundhedssaltet «Kvægsomt» alene maa forhandles i Detail af Apothekere	338
—	23.	Skr. ang. Forhandling af kaustisk Soda (Natron)	338
August	1.	Plakat ang. Udlevering af Lægemidler fra Apothek efter Telefonordre	338
September	1.	Skr. ang. Prisen for «Veronal» og andre i Medicinaltaxten ikke optagne Medikamenter	340
—	8.	Res. ang. Udlevering af Æther og Hoffmannsdraaber m. v.	341
Oktober	10.	Skr. om at Chloræthyl er Gjenstand for Apothekernes Enehandel	343
—	13.	Skr. ang. Lægers Ret til at dispensere Medicin	343
November	11.	Skr. ang. hvorvidt «Dittens Haarvand» m. fl. Stoffe er Gjenstand for Apothekernes Enehandel	344

Epidemiske og smitsomme Sygdomme.

Januar	10.	Skr. ang. en Sundhedskommissions Adgang til at forbyde Udsættelse i Herredet af et andetsteds hjemmehørende syfilitisk Barn	333
Marts	6.	Skr. ang. Udredelsen af Udgifterne ved Behandling af Herpes tonsurans	334
—	26.	Skr. ang. Udredelsen af Godtgørelse til en Læge for bakteriologiske Undersøgelser vedk. en Difteriepidemi	335
Juni	5.	Skr. ang. en Distriktslæges Adgang til for det Offentliges Regning at foretage Reise for at tilse et sygt Barn	335
November	30.	Skr. ang. Refusion af Amtskassen for Difteriserum, anvendt i profylaktisk Øiemed	344

Jordmodervæsen.

Februar	28.	Rundskr. fra Medicinaldirektøren til samtlige Sundhedskommissionsordførere ang. Ordningen af Jordmødrenes Anmeldelser af Fødsler m. v.	334
Juni	19.	Skr. ang. en Jordmoders Krav paa Kostgodtgørelse for Reise til en fattigunderstøttet Fødende	337

Kvarantænevæsen.

			Side.
August	19.	Skr. ang. Lægeinspektion ved Ankomst til norsk Havn af rutegaaende Skibe fra England	340

Læger.

Januar	6.	Skr. ang. hvorvidt Sportellovens § 109 finder Anvendelse paa Erklæring fra Embedslæge ang. abnorme Børn	333
—	8.	Rundskr. fra Medicinaldirektøren til samtlige Læger og Tandlæger om at indberette Navneforandringer til Medicinaldirektoratet	333
Marts	16.	Skr. ang. en Distriktslæges Tilkommende for Udskrifter af Under-søgelsesforretninger til den retsmedicinske Kommission	334
Oktober	13.	Skr. ang. Lægers Ret til at dispensere Medicin	343

Medicinal- og Vaarsildafgiftsfond.

Juni	11.	Lov indeholdende Forandring i Lovgivningen om Medicinalafgift i Finmarken	336
------	-----	---	-----

Medicinalvæsenet, forskellige Bestemmelser.

Februar	28.	Rundskr. fra Medicinaldirektøren til samtlige Sundhedskommissions-ordførere ang. Ordningen af Jordmødrenes Anmeldelser af Fødsler m. v.	334
Juli	23.	Skr. ang. Forhandling af kaustisk Soda (Natron)	338
August	12.	Res. ang. Anvendelse af Citronsalt paa norske Handelsfartøier	340
November	11.	Skr. ang. hvorvidt «Dittens Haarvand» m. fl. Stoffer er Gjenstand for Apothekernes Enehandel	344
December	30.	Skr. ang. Bistand af Politiet til Gjennemførelse af en Sundhedskommissions Beslutning i Henhold til Tuberkuloselovens § 6	344

Salær.

Januar	6.	Skr. ang. hvorvidt Sportellovens § 109 finder Anvendelse paa Erklæring fra Embedslæge ang. abnorme Børn	333
December	18.	Skr. ang. Pligt for Direktøren ved et Sindssygeasyl til uden Godtgjørelse at afgive Erklæring om Personer, indlagte til Observation	344

Sindssygevæsen.

Juni	19.	Skr. ang. Refusion af Udgifter ved Vagthold over en sindssyg Person	336
Oktober	3.	Skr. ang. Udgifterne ved sindssyge Personers Indlæggelse paa Asyl til Observation m. v.	342
—	9.	Skr. ang. Udgifterne ved foreløbige Foranstaltninger overfor Sindssyge	343
December	18.	Skr. ang. Pligt for Direktøren ved et Sindssygeasyl til uden Godtgjørelse at afgive Erklæring om Personer indlagte til Observation	344

Spedalskhed og Tuberkulose.

			Side.
Marts	23.	Skr. ang. Tuberkuloselevens Anvendelse paa tuberkuløs Hofteledsbetændelse.....	335
April	20.	Skr. ang. Udgifterne ved Anskaffelse af Klæder til en tuberkuløs Syg og ved hendes Transport til Amtssygehuset.....	335
Mai	16.	Skr. ang. Udgifterne ved fattige Tæringssyges Forpleining paa Sygehus.....	335
Juni	30.	Rundskr. fra Kirkedepartementet til samtlige Skoledirektører ang. Overholdelse af Bestemmelserne om Renhold m. m. i Skoler.....	337
Juli	4.	Skr. om at Sygebehandling for Tuberkulose omfattes af Fattiglovens § 11 d	338
—	24.	Skr. ang. Udgifterne ved Behandling paa Kystsanatoriet for skrofuløse Børn	338
September	25.	Rundskr. ang. Betingelserne for Statsbidrag til ubemidlede tuberkuløse Syges Forpleining udenfor Hjemmet	341
December	30.	Skr. ang. Bistand af Politiet til Gennemførelse af en Sundhedskommissions Beslutning i Henhold til Tuberkuloselevens § 6.....	344

Sygehuse.

Juni	13.	Skr. ang. Adgang for et Sygehus til at indføre Karbollysoform til eget Brug	336
------	-----	---	-----

Udgifter og Omkostninger.

Marts	6.	Skr. ang. Udredelsen af Udgifterne ved Behandling af Herpes tonsurans.....	334
—	16.	Skr. ang. en Distriktslæges Tilkommende for Udskrifter af Undersøgellesforretninger til den retsmedicinske Kommission	334
—	26.	Skr. ang. Udredelse af Godtgørelse til en Læge for bakteriologiske Undersøgelser vedk. en Difterieepidemi.....	335
April	20.	Skr. ang. Udgifterne ved Anskaffelse af Klæder til en tuberkuløs Syg og ved hendes Transport til Amtssygehuset.....	335
Mai	16.	Skr. ang. Udgifterne ved fattige Tæringssyges Forpleining paa Sygehus	335
Juni	5.	Skr. ang. en Distriktslæges Adgang til for det Offentliges Regning at foretage Reise for at tilse et sygt Barn.....	335
—	19.	Skr. ang. Refusion af Udgifter ved Vagthold over en sindssyg Person	336
—	19.	Skr. ang. en Jordmoders Krav paa Kostgodtgørelse for Reise til fattigunderstøttet Fødende	337
Oktober	3.	Skr. ang. Udgifterne ved sindssyge Personers Indlæggelse paa Asyl til Observation m. v.	342
—	9.	Skr. ang. Udgifterne ved foreløbige Foranstaltninger overfor Sindssyge	343
November	30.	Skr. ang. Refusion af Amtskassen for Difteriserum anvendt i profylaktisk Øiemed.	344

Vækkingsvæsen.

August	1.	Res. ang. Adgang til i visse Kredse at indskrænke den ordinære Vækkingsvæsen til hvert andet Aar.....	339
--------	----	---	-----

